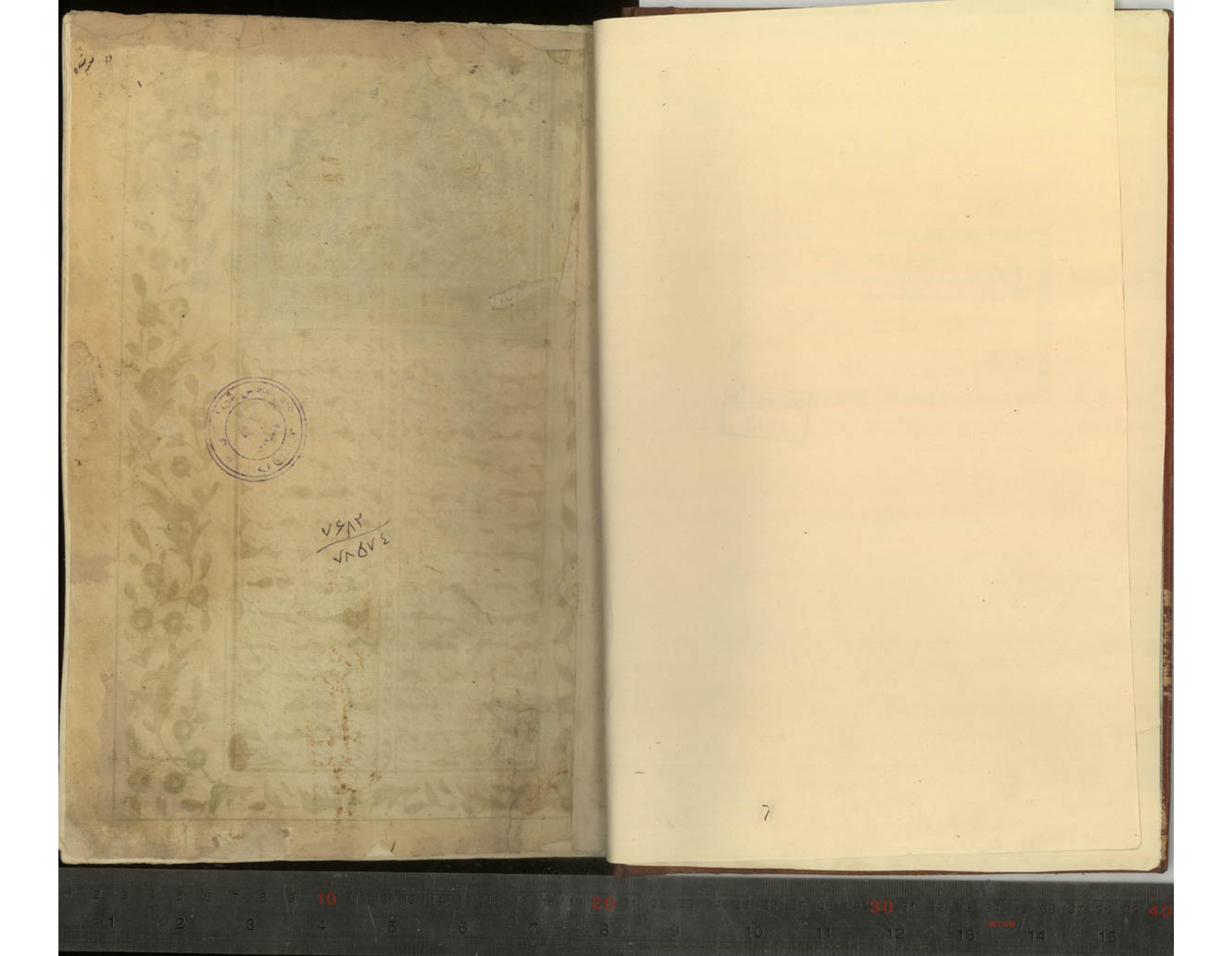

7

من و هر خرد حیران بسر قدرت یزدان   نظر بر گنبد گردون کنم بر مرکز غبرا
چو دیدم این شگفتیهای قدرت با خرد گفتم   حماک الله ای پرجو انجث جهان پیرا
چه باشد مقصد اصلی که باشد علت غائی   تو ابداع زمین و آسمان و آدم و حوا
زبان بگشود با من گفت کاین اسرار گوناگون   همه زعقده اصل آن وجود سید بطحا
محمد شاه دین پرور رسول خالق اکبر   جهان دار و جهان داور جهانگیر و جهان آرا
حبیب حضرت یزدان قسیم جنت و نیران   بنای کفر از او ویران اساس دین از او برپا
زعرشش عرش افروز او ز فرشش افسر لیس   زنیمش کسوت بالا زخیمش خلعت
مشرف اعداد از قدومش تارک کرسی   منور گشت از شمع جمالش بزم او ادنی
زهی اهد لوای عرشش با بت اسمان شقه   خوش باشد براق برق سیرت لامکان پیما
زرو تب پرتوی باشد فروغ وادی ایمن   ز خلقت نفحه اند نسیم ساحت صنعا
تعالی الله ای شاه فلک ملک ملک لشکر   که لشکر لا تعد آمد ترا ملک لا تحصی
ز خرگاه تو نه گردون کله بنهاده چون گردون   بدرگاه تو هفت اختر کمر بسته است چون جوزا
کواکب جوهر و افلاک پیلان جواهر کش   که از رفعت بدرگاه فلک سازان جواهر سا
و یا این هفت تختی را بود از هفتم انجم   هزاران داغ غم بر دل زرشک ناقه عضبا
و یا این سپهر سایلی در اختر رخشان   پراگنده بدامانش هزاران گوهر رخشا
و یا پا بر سر گردون نهادی یک شب از لب   نثار مقدمت را جنبکاران فضا شبها
طبقهای زمردفام گردون را بصد شادی   کنند از اختران پر سا که پر لولو لالا
چو نومیدی کنند از ره سرو مقدم حاصل   بجبر ... پرند نیلگون سازند نا پیدا
نبودی بوالبشر را گر عطوس از گر ...   نگشتی عطسه ادا یه ماهیت عیسی
ترا معراج صد رحاب و تحسین آمد از ...   اگر معراج ذوالنون صدر نون شد در ...

ترا در بزم او ادنی هزاران تحفه گفت ایزد   اگر وقتی بپاسخ لن ترانی گفت با موسی
اگر پوشید یزدان بوالبشر را خلعت هستی   بروی دوشش از ادراست از بهر ابو لولا
طواف بارگاهت گر نبودی چرخ را مطلب   نگشتی روز و شب بیهوده گرد مرکز غبرا
ز شوق در گهت باشد خرام گنبد گردون   بلی باشد بسوی کل همیشه جنبش اجزا
خیام احتشامت را چو ز آغاز استر آمد   ز ننگ ابتذال ایمن شد این زنگار گون دیبا
بعالم زان نشدی بی سایه ای در سایه ات عالم   که در وقت مهر عالمتاب زیر سایه ات ماوا
نبودی گر غرض بود و دیمومن تو در عالم   نگشتی از ازل زان هفت شوان چار زن حبلی
کشاید مرغ عیسی گر ببام بارگاهت پر   سزد گر زیر بال خویش گیرد بیضه بیضا
شدی از فرط جود تو بصورت صورت معنی   اگر در فن شهادت لا نبودی لازم الا
زاعجاز قوی سرور و فروغ ادن از مادر   بگوید اب از آذر بر آمد آذر از دریا
کشم خجلت اگر شری کنم در نعت تو چندان   برم تشویر اگر شعری کنم در وصف تو انشا
و هر از شر من گرچه پر از ابر پرده ...   کند از شعر من گرچه فلک آرایش شعری
نگارم نامه زان امروز در نعت تو ای سرور   که گردد نامه ام نامی چو نام تو فردا
بدامان شفاعت دهم راکی دست رس باشد   که آن خورشید تابانست و این خفاش نابینا
اگرچه طایر اندیشه عمری زین هوس پر زد   ولیکن مرغ عیسی کی شود همخانه با عیسی
در آن روزی که حک سازند این هفت ...   در آن وقتی که در پیچند این نه دفتر خضرا
مرا از چهره جان گرد طغیان از عطا بفشان   مرا آئینه دل زنگ عصیان از کرم بزدا
کلیم درمانده و غافل کنه کاری پریشان دل   در آن هنگامه هایل که نبود جز توکس ملجا
کشنده چون نصیب ذری بپاداش گنهکاری   من مسکین آن خواری مرا بر هان از آن غوغا
فلک کشور شهنشاها تویی چون سید و سرور   ملک جاه خداوندا تویی چون ملجا و مولا

نپندارم که بگذاری غلامان را چنین مضطر ‌ ‌ نپندارم که بپسندی مجازا چنین رسوا

همی در آتش دوزخ کشد اشرار تا منزل ‌ ‌ همی در سایه طوبی کنند احرار تا ماوی

حسودان ترا منزل بود در آتش دوزخ ‌ ‌ محبان ترا ماوی بود در سایه طوبی

در مدح امان الله خان والی کردستان

تعالی الله شهنشاه جهاندارای ملک آرا ‌ ‌ که نازد بر سرش زیبا بدر اسکندر و دارا

ابوالنصر زمان محمدعلی شه خسرو غازی ‌ ‌ نظام الملک والملة قوام الدین والدنیا

فروغ روی او با توده توده خرمن سوری ‌ ‌ شمیم موی او با طبله طبله عنبر سارا

فراخ آستین او ز تنگی آسمان در هم ‌ ‌ بلند از آستان او ز پستی آسمان دروا

سعادت در وجودش با که گردش در که در شاخ ‌ ‌ فتوت در نهادش با که رادش در چه در صهبا

نکوئی در نکوئی چون باسم او زبان مخاطب ‌ ‌ بزرگی در بزرگی چون ز رسم او خرد جویا

در آن کشور که بد گوش کرده اندر آن ده الم ‌ ‌ در آن عالم که بد بینش جهان اندر جهان اعمی

جهان از گنج اندر گنج چون برسد بزرگش ‌ ‌ نهان از رنج اندر رنج چون در سینه هیجا

برامش از چه از آتش از دهر برزد هر کشور ‌ ‌ بسلوت از ... از دهر برزد دهر زیبا

به بزم اندر گشاده چهره انگیز باز ابر ‌ ‌ برزم اندر پلنگ انداز و شیر اوژن با اعدا

ازو خشمی و قهر آسکون نعشیده از آذر ‌ ‌ ازو لطفی و جوف آسمان آکنده از آلا

چو آتش گیتی آراید نهاد چهره مه برزه ‌ ‌ چو لعلش گوهر افشاند سلسبیل بحر گان رسوا

چو گریان کلک او خندان امل بر توده آدم ‌ ‌ چو خندان تیغ او گریان اجل برزاده حوا

چو گرزش خمه آور بر غاران بر در فاردن ‌ ‌ چو تیرش بال گستر نام آرش زیر عنقا

چه مار دخنگ که پیکر بقیر دهانه محکم ‌ ‌ چو باز دچنگ خارا در خمیره صخره

ز رخش بدشت اندر کمی گر آسمان خنگش ‌ ‌ خوی و گردش چهر اندر گلی گر آفتاب اندا

زنعل شیغ برق افروز قسطنطین و کالنجر ‌ ‌ ز لعل رخش گرد انگیز جابلقا و جابلسا

غبار آسا باری که بار دشیبر روهین پش ‌ ‌ زمین رزم او داغی که آرد و بولهن خا

نشان بحر مرجان موج در میدان و در ایوان ‌ ‌ سراسر کوه صرصر سار در دریا و در صحرا

چو مهر آسا ز لطف او زمین نقش انگلیون ‌ ‌ چو گرد انگیز رخش او سپهر و کام اژدرها

ز مهر آسای لطف او فروغ اختران پنهان ‌ ‌ ز چرخ آهنگ هوش او نهان آسمان پیدا

پلنگ آسا بزرد میدان ملک پرداز و ملک آرا ‌ ‌ نهال و گنج در نامرد دشمن مال و گنج آرا

بلی از ملک ال برکن ارث ملک جهان دوال ‌ ‌ بلی از گنج درد اکن ارث گنج شهان دروا

ز چهر زادگان خرگاه او بانوی ایوان ‌ ‌ ز روی خسروان خرگاه او با آذری بیا

نه مانی را بدشت آیا از شرم آمان سر ‌ ‌ نه آزر را بکوه آذر از آزرم بنیان پا

فروغ افروز مهر آمان ببوی نطفه خسرو ‌ ‌ جبین فرسای خاک آستان پاد داره دارا

ز آب چهر مهر آتش همی خاک سر فا در ‌ ‌ و زخم خاک شیر آتش همی چاک دل خارا

جهان پر نقش های روضه صبحو ‌ ‌ زمین در عهد او پیرایه بند گنبد مینا

نه بومی اندر آن رخنه که موری را شود مسکن ‌ ‌ نه بامی اندر آن ویران که بومی را بود ماوا

همه گلشن گشاد از آن ارم مانند طوبی دان ‌ ‌ همه کاخ سپهر سان خورنق شد ...

در آن فرخ نهاد ایام روح افزای جان پرور ‌ ‌ در آن فرخنده فر دوران غم پرداز عشرت زا

امان الله خان آن والی والا گهر جانان ‌ ‌ لبریز شد آستان و پوشیح پی گشت آسمان جا

شهنشه گرچه دریای گهر پرور ولی باید ‌ ‌ چنین صافی گهر آبی که گرد دلولوء لالا

بسود اندر چو قیسان گرچه خسرو لیکن بی ‌ ‌ بفیض اندر چه خورشید ارچه دارا لیکن ای دارا

نه هر نال آرد از بدان قیسان شکر شیرین ‌ ‌ نه هر سنگ آید از خورشید رخشان گوهر رخشا

چنان شد که در کشور پدر اندر پدر خسرو
چنین والی سزد بودن به اندر بنا والا

هر ای او همچو به چه در رحمت در رحمت
سپاس ایزدی گوید چه در دستا چه در خضرا

بفرمان ملک سالار لشکر والی کشور
به نیروی خرد زیبای دولت زیب دنیا

پدر خسرو ولی پرور دکارش خسرو اعظم
خرد رهبر ولی اموزگارش داور دانا

نه از نام پدر آید براه فخر و فرپایان
نه از فرهنگ خویش آرد زبان از مشرق لم گویا

نه او در الکه خود از نام آن سلطان نام آور
نه او را نجبه خود بر رای ان در رای ملک آرا

زد و امانی بنا دانا که آری گوهر علم
زبهانی بنا پسنا که آری دیده زر فا

جلال ذات پاکش انصاف اوج باکردن
نوال دو دست ادش شاب موج بحر دریا

چو یاد بزم او در جان جهان اندر جهان رامش
چو رزم او بر لب جهان اندر جهان اعمی

ازان رامش بآرامش کرده اند کرده احباب
ازان غوغا لغر سالیش دقیق اندر فرق اعدا

زمسکوی نکوخواهان به آهنگ بهیا هو
ززندان بد اندیشان بماه آوای ایا دا

به نیروی شهنشه در سنه زکامش مولد
بیاری کرایان رای او ریشت آبا

نخست افکند طرح مدرسی فرخنده و عالی
که ادلیس اندران مدرس پی مدلیس دارد جا

بنجاک پاک آن فیض علوم اوّل اکه خو
در آب صاف آن عکس سوز سفطع پیدا

بهر کنجش درویشی که درد لهای تاری شب
بر برجیس بود ازان ابنا الملوک آدا

هم از خط کرم افکند طرح مسجدی عالی
که کردش چنین سا با خطاب ربی الاعلی

چه مسجد که چه آمد با حرم انباز در حرمت
ولی نامد درین چون آن عزت بکعبه زن عزی

چه مسجد حافظه الله هم‌نوای وادی ایمن
چه مسجد او حسن السه مقتدای مسجد اقصی

چه مسجد آفتاب آمد نخست او نماز آور
چه مسجد آسمان باشد بخاک آن چنین کی

چه مسجد آب صاف آن زغیرت آتش زمزم
چه مسجد خاک پاک آن زغیرت قبله بطحی

چه مسجد از خاک دل ز درش اختر ان حیران
چه مسجد از بادین در افرش آسمان شیدا

چه مسجد جبر درش اهتمام کردن یکی پایه
چه مسجد شمسه ایش را چار بن اختر یکی جا

چه مسجد آب آن همسیر نارودی ایمن
چه مسجد خاک آن همزاد باد ساحت صنعا

چه مسجد فیضش از مسجد چندان در زمین معظم
که بر اهلش همی تسبیح اهل آسمان اعلا

چه مسجد ز آسمان روح الامین نقیب بلال فرش
که در سایه پر ذباب ان گزینید جا

بنا این مسجد عالی نهاد امروز آن والی
که بخشد باغ فردوسش خدای نزد در فردا

پی یزدان سرایی کرد تا یابد هم از یزدان
سرای دولت و در جنتش چه در دنیا چه در عقبی

رقم فرد منشی طبع از بهر تاریخ بخشش
زوالی یافت این والا دلالت کعبه والا

صبا کیتی ازان دور اکه دارد انجمن والی
صبا راندی ازین والی که دارد انجمن دارا

بوصف هر در از دون پایه نظم تو از پروین
بمدح هر دو برتر پایه شعر تو از شعری

کنون گاه دعا آمد بآن دو لاوان والی
بی دو الا و والی را دعا باشد همین کالا

بود تا گاه عمر پرور جهان دگاه عیش آور
بود تا گاه ش در سپهر گاه روح افزا

در ستایش حضرت

نکوخواهانش از زان بعزت قایم کوشش
بداندیشانش از زین مذلت چشم خون پالا

صاحبقران

زهی ای قیصری قصر دلارا
خهی ای کسروی ایوان دردا

شدی ز ابقنه چون صرح ممرّد
ززربن جنگ پر صرح پیرا

زهی ابقنه ات اسکندر آیین
بهشتی چهر در دارا آشکارا

ز نساده ان روم و چین مکلل
بالماس بهی یاقوت حمرا

رواق بارگاهت چرخ مانند
زمین احماعت اسماعی کسا

بنایت چون حرم میمون و محکم
فضایت چون ارم جانبخش و زیبا

ز رفعت خجلت قصر خورنق ز رتبت غیرت دیر سکوبا
فضایت مقتدای باغ مینو زمینش پیشوای چرخ زیبا
دو رفعت را کرم سودای انشاد دو رتبت را کرم آهنگ انشا
تو گردون چه حرف این بادهای توجبش چه راز این سپرد سولی
ارنی بارگاهت عرش اعظم ارنی پیشگاهت طور سینا
چرا بنهد بدان هر بن کران سر چرا بوید بدین هر سر حق پا
تعالی الله تصاویرت دلاویز بنام ایزد تماثیلت دلارا
نه دلشان دید بهار هش آور نه جانشان دیدبانها عشرت افزا
بچشم نیم خواب آزرم مریم بلعل روح بخش انفاس عیسی
ز زنگار تو مضمون خط غلمان ز شنگرف تو تشبیه لعل حورا
تو زاید ز نار سرو کانون تو خیزد ز آب خنک دریا
همی زرین عصب ار جانسوز همی سیمین سلب پیل توانا
زهی آذر رقم نقاشش چالاک خهی مانی نگار استاد دانا
نباتش را که از زنگار و شنگرف جهاتش را که بر دیوار رود پا
بدم گرنی فسون لعل لیلی بچشم ارنی فریب چرخ عذرا
چو مجنون آن چرا سوا بهر سو چو وامق آن چو شید ابهر جا
بلعل مشکسان راح ریحان بچنگ ساقیانش جام صهبا
بروح آن زبانی نی ز خوردن بجام این حکیمی نی ز خارا
ز طیش از ملاهت هوش حیران ز عیش بزم کاهت عقل شیدا
بر لرز آرد از آن بهرام خونریز برقص آرد ازین ناهید رعنا

خروشش اهرمن بانگ تهمتن نوای باربد صوت نکیسا
دران تا بنگری تیغ مهند درین تا بنگذری عیش مهنا
غرض چون آفتاب گیتی افروز ترا گردد آسمان عالم آرا
صبا از بهار بخت فرخنده سپهبون قصر شاهنشاه دنیا
سپهر سلطنت محمد علی شاه که چهرش آفتاب و مهر حربا
شهنشاهی که از افلاک گردون جهانداری که از اجرام پویا
کو خواهانش اعجش سو قر جو اندیبانش ارنج مرفا
خوشی وید سکالش این چه دانا بدی بدخواهش این چه سودا
قدر بگذشت ان در کام تنین قضا بنگاشت این بر پر عنقا
نورد آسمان او را باعلام خرام اختران او را بانها
عقاب صولتش را طعمه بهرام همای همتش را بیضه بیضا
کمالش گرچه ز ادرو کوثر پیکر حسامش گرچه پرد کاثر بالا
قد دولت ولی زان کوثر یاران دل نصرت ولی زان بر برنا
هوای خدمتش درمان هر درد غبار موکبش داروی هر دا
زمین لشکرش گردون و اختر سپهر درگهش فردوس و طوبی
چه اختر نور نصرت سیر دولت چه طوبی برگ دنیا بار عقبی
آرایش نظم این نه اورنگ ز هفت اورنگ آراید ثریا
عطارد از کیوانش آسمان تب کند بهرام و کیوان جفت جوزا
غرض بر هر چه رایش چرخ و انجم نشاندش زر ای روشن آرا
دران بهجت که از انبوه جشن زمین در جنبش آید آسمان سا

امل در کام نهنگ چرخ اوبار • اجل در کام کوه دشت پیما
زمین پر سرکرای پیل پیکر • هوا پر پلپلای مغز پالا
عیان در کام مار گرزه گردان • نهان در زیر شیر شرزه صحرا
فشار آسا ز خود کامی مجبر • نگار آرایش کامی مهیا
دران پر شور صحرای امل سوز • دران پر موج دریای اجل زا
شهنشه بر سمند برق آهنگ • به پیرامن سپاه رعد آوا
بسر بر خود زن پلنگانش چو نیسان • بپیل افکن نهنگانش چو دریا
گران چخماق کرده اوج گردون • درنگی کوه و ساز موج دریا
اگر بارد غبار از ابر صارم • اگر روید اجل از دشت هیجا
نه در دلها از آن آشوب جنبش • نه در جانها از آن پرخطر پروا
چو پیکان پالیسان در کمین شمال • چو یاران دستشان در جنگ اعدا
نه تیر را بود با پالیسان دست • نه دستان را بود با دستشان پا
هوا گر موجه و آن موجه آتش • زمین گر بحر و آن بحره تما
فرو میرد ز آب تیغ رخشان • فرو پوید ز نعل رخش رخشا
همی تا بنگری ز اعدای مشوم • ز تیغ و ناچخ خسرو به پیدا
چو چنگ و دبه پر قیر و قطران • تن پا سر سر پی تن هویدا
همانا تیغ شستن سار خسرو • همال چوب جادو خوار موسی
دو ذو چو اژدر لاغرش که نه سود • زبول این دو رانهای فرعه
از ان خسرو بکون افکنده بطال • ازین موسی نگون آورده اعدا
خمش در آهن و چوب این توانا • ده بازوی خداوندان توانا

بسی حیدر

بسی حیدر بسی احمد جهان پوی • ز بطن امهات و صلب آبا
بسی مولا بد او را او سکندر • بگیتی نامدار آمد ز مولا
زینک حیدر شگاف رکن آباد • زینک احمد شکست طاق کسری
ولی دانند دانایان ازین نام • که اسکندر توان گفتش نه دارا
شهنشه نوزی از جان آفرین است • ز صلصال آفرینش زشت و زیبا
صبا گو نظم تو همزاد پروین • صبا گو شعر تو همشیر شعرا
ولی خورشید پروین پوش خسرو • ولی بهرام شعرا سوز دارا
ثنائیش را بدامان های درج • دعائیش را بگردون دست بگشا
بود در بسته تا باغ مسبز • بود افراخته تا چرخ مینا

داستان حضرت • بزم خسروان هموار حیران / بدرگاه شاهین پیوسته دردا • صاحبقران

بآرای بخت سکندر بال ای سمند دارا • که گشت اسکندر دیگر بدارائی سریر آرا
شه خورشید رای دولت که گشت از رای روشن او • زمان چون روضه مینو زمین چون گنبد مینا
سریر آرای جم خاقان شهی قدر با خاقان • که گشت از عدل او در جهان جهاندار دو جهان
زمانه از شاه دریا دل زمین را خسرو عادل • زمان بر عهد او مایل زمین بر عهد او شیدا
برای بزم و بذل او برآمد در بهار و دی • می از تاک و شکر از نی گل از خار و زر از خارا
ز نجش آسمان رخشش بر اوج آسمان تخشش • برست از آسمان بخششش کزان برست
زهی شاه هنر پرور فلک ملک ملک لشکر • فلک بر درگهت چاکر ملک در حضرتت
بنظم اندر نگاری چون نگارین شاهدی موزون • سزد بر صحف انگلیون خط بطلان کشد مانی
بنوک خامه مشکین ورق را چون دهی زینت • شوی از نسخ شیرین بتازی و دری گویا

فشاند از بن دندان بر بن شیر بن عبارت جان
ظهیر و سعدی و سلمان جریر خجل و اعشی

فا از قهر تو خطر هر بهار از رای تو با هر
سخا از طبع تو سایر حیا از دی تو پیدا

یکی چون شعله از آذر یکی چون لمعه از اخگر
یکی چون نفحه از عنبر یکی چون نشاء از صهبا

ترا مقصود دیدندی که عالم آفریدندی
ولی نی کی رسیدندی بوصل امهات آبا

نگاه عالم آرائی باین خوبی و زیبائی
تو بودی علت غائی ز فیض علت اولی

زخاک درگهت دربان کند در روضه رضوان
عبیر سنبل غلمان طراز طره حورا

دشافان تو را بر بن چو آمد گر نهاد گن
ز رنگ اندر اساس این شد این زنگارگون دیبا

چو رو سوی نبرد آری زمین را در نورد آری
هزاران سر بگرد آری چو بر شهبار زنی شها

بیازی بی ضارب یلان با پردلی هارب
شود انجم بلی غارب چو آرد جلوه گر بیضا

چو رایت روی بنماید چو خور عالم بیاراید
خور از شرم مسیح آید نهان در چادر ترسا

ایا شاهی که آمد پیت از آسمان پایه
شدی بر ملک پیرایه ز عدل مملکت پیرا

شهی کاو داد کر آمد ز اعم و پدر آمد
چو دورانش بسر آمد زدو در چرخ محنت زا

رزی شد جانب بدیع گرفتش سکه در تیغ
برگ احمر از منبع سحابش شد نثر مادا

ویا داد آن زمان کیسر با دهشه کردون
سر تیغ تخت اسکندر مکلل افسر دارا

کسی کورا ز هر بن بوده بر گوهر بر آسوده
بسی راش بفرسوده ز کین این آتش زنها

هزاران گنج آکنده بگوهرهای ارزنده
که بر هامون پراکنده چو انجم چرخ بی پروا

چو رفت از عشره اختر بغارت آن زر و گوهر
بسی مولا شده چاکر بسی چاکر شده مولا

چو زان آگه شدی ای شه بدشت از خشم گر که
زماهی گرد شد بر مه چو دریا موج زد صحرا

شدی از فارس سوی ری سپاهی کینه جو از پی
شد از نام تو حاتم طی زننده ل تو تو لالا

بشمشیر سرافشان سر بازوی بی فسر
زخصم ای شاه کند آور کرهی در صف هیجا

پس از دارای دیرینه برج و تاج و گنجینه
در دیدی خصم رهینه سکنی چرخ را احصا

برادر چهره شد دشمن نوای شاه نهش ش
سلیمان وار از اهرمن گرفتی خاتم خضرا

زنا شیدات یزدانی شدی بر تخت سلطانی
نوای اسکندر ثانی چو اسکندر پس از دارا

زنامدر کس یاری بجز از یار دو یاری
ازین خون عدو جاری از آن ملک شهی با

جهان جودت وجودی جهان از جود آموده
بجرم خصم بخشودی زهی شاه کرمه بخشا

خراج ملک بخشیدی کرم با خلق ورزیدی
زخاقان پس کرم دیدی بپاداش ای شه والا

چو کردی دشمنان را طی کنون با بانک چنگ و نی
بنوش از جام زرین می بروی شاه چسنا

ولی ای خسرو عادل مبیجور دن مشو غافل
زمسکینان خوبین دل زدرویشان بی ملجا

بروزی کز سنان تیر رسد بر سینه اخگر
زجوشش جیش کرده بر لبان موج زن دریا

زکرد لشکر اوزن زخون برد یل افکن
هوا از گرد گتهادگن زمین در حله حمرا

اجل آن خصم دیرینه امل ربوده سینه
فشارد های در گنجینه کش بدست بر یغما

کند از خون عیان چهچون رسد بر دره کردون
صیال برده در هامون صهیل باره در بیدا

امل بربستی از هر سو بزاری کرده ارفنه کو
اجل اندر جواب او بانک کرده بلند آوا

شود چشم امل کریان بر و تیغ اجل بریان
که جان بطل بریان شرار تیغ برق آسا

بلا از آسمان آید که مردم را بغو ساید
زخاک آن روز بر آید بلا بر عالم بالا

در آن هنگامه هایل که کردد زاکد از دول
نهیب کاو دم شل خروش کوس و بانگ نا

بزخم اکنون خنجر برانگیزی ز آب آذر
نوای دادار داور نوای دارای ملک آرا

کهی چشم زره پرخون ز نوک نیزه در هامون
لبان دیده مجنون ز تیر غمزه لیلی

ز زخم خنجر کاری رسد بر چرخ زنکاری
زتشر اوژن سران زاری ز پیل افکن بلا کنخ

بسوی نسل خود هر دم رسد بر طارم اعظم
فغان و ناله آدم خروش و شیون حوا

کند با بخت انبازی اجل ای خسرو غازی
نگاه داری بنازی چو بازی بر صف اعدا

برین زنگارگون ایوان گدازی پیکر کیوان
ز نوک ناوک پران ز سم صارم برا

زنی ای خسرو اعظم چو ز اعجاز شجاعت دم
نخست اژدر شیم و نیرم برآید با یک آشنا

نهادم نام ای سرور دیر پای پاسبان سر
بود از یاری اختر بفرق فرقدانم پا

نماندی گرچه بر خاکم رساندی سر بر افلاکم
ولیکن قاصر ادراکم ز حق مدحت خفا

خرد حیران ذات تو چو لطفم در صفات تو
اگرچه ز التفات تو گذشته شعرم از شعرا

هزاران نکته سنجیدم بسی مدح تو ورزیدم
ولی از عجز خود دیدم دعا را از ثنا اولی

بود تا سیر هفت اختر بر اوج طارم اخضر
بود تا دور نه منظر بگرد مرکز غبرا

بهفت اقلیم و چار ارکان ترا جاری بود فرمان
چو این هفت اختر تابان چو این نه منظر خضرا

چو گاه شام سراپرده ظل مرکز غبرا
زد از انبسط زمین بر لب طاق گنبد خضرا

نهفت چهره چو هنجاره مسیح ز گیتی
زمانه در طلب او گرفت چادر ترسا

در آن شب شبه اساز نور نور کواکب
شبیه روضه مینو شد این حدیقه مینا

بجای لاله و سوری دمیده سنبل و سوسن
میان سنبل و سوسن شکفته نرگس شهلا

بچشم جوی مجره بدیده پیکر پروین
یکی چو چشمه کوثر یکی چه دوحه طوبی

نمود صورت کیوان در آبگینه گردون
چنانکه در دل ازادگان سواد سویدا

و ناهید چو جوهر فروش خواجه آمد
که عرض داد بگنجت چرخ لؤلؤ لالا

فروغ مشتری آمد عیان بظلمت گردون
چنانکه در دل نادان فروغ دانش دانا

و یا چو عیسی مریم عیان بطارم چارم
و یا چو موسی عمران روان بسینه سینا

ز رم خنجر بهرام آسمان ز کواکب
چو درع پوشش سواری عیان بعرصه هیجا

ز تیر حجره

ز تیر حجره گذارش بسفته سینه سندان
ز تیر خاره شکافش بخسته پیکر خارا

چو حجله فلک چارمین بزیب و زیور
عروس خاوری آنجا گرفته منزل و ماوا

ولی بنفشه رخ و لعل لب و پیکر روشن
ز لعلگان شبه سان و گیسوان شب آسا

بمحفل و کرم دیده باز شد که بصدرش
مصدر آمده ماهی بنام زهره زهرا

چو شاهد حبشی چهره چون بتی حبشی ش
بدست بربط سغدی بلب نوای نکیسا

مقیم منزل دیم کی و سپهر ... بر
بفکر مایه دانش بطبع منشا انشا

صریر خامه او شسته رشک نغمه سازی
خط معنبر او برده آب عنبر سارا

نمود منظر اهل سه در نظر ز منظر اول
کهی چو قامت مجنون کهی چو طلعت لیلی

نگارنگار چمن هر بهار از ارژنش چین
نگارخانه سینو و کارنامه مینا

نگاه رجم شتابان شهاب در دل ظلمت
چنانکه تیر خدا و نگاه در دل اعدا

سپهر مرتبه دولتشه آن خدیو موید
که هست دست و دلش رشک کان و غیرت دریا

خدایگانی کامد بجنب پایه قدرش
نهم سپهر ز هشتم زمین فروتر ادنی

نه اقتدار بود اش فضل در بادی جهان
که عقل آوردش حصر و هم اندیش احصا

ضمیر روشن او بنگرد بنظره اول
در آبگینه امروز نقش صورت فردا

زهی بنور تابید قدرت تو منور
خهی بحلیه تابید دولت تو محلی

علو گاه تو از علت قصور منزه
قصور جاه تو از علت فتور مبرا

عدیل چون تو جوانی نه چرخ زاده نه گیتی
نظیر چون تو جوادی نه پیر دیده نه برنا

کرم ز طبع تو مظهر چنانکه لمعه ز اختر
مهر بذات تو مضمر چنانکه نشاء بصهبا

کف کفایت تو در بسیط خاک ز بسطت
ز طبع آز باقطاع کرده قطع تمنا

فراد و اهل سخاند ... جود تو ضامن
قوای غاذیه را در طبایع حیوان جا

ز خط جو دلب حرف لا میکند را نی | مگر کبش نهلبل کاوری بزبان لا
دو منهبند قضا و قدر بدر که عالی | که تا کنند برابت سرا بر فلک انها
خطیب چرخ دو پر سپهر در که و پیکر | باکتساب هنر برد تو تا صبه ز سا
بجنب قصر جلالت قصیر پایه گردون | به پیش بحر نوالت حقیر پایه دریا
دهد سکان درت را دراز دستی سکبان | ز کاسه سر شیر سپهر کاسه سکبا
بود بچشم افلاک شخص قدر تو بلغت | چو جسم پاک مهر فراز تا قه عضبا
ز شرم قصر جلالت سپهر راز کوکب | سرشک ریخت به این عرق نشست بر اعضا
روان سنجر اگر بشنود لطافت مدحت | سزد که روح معزی نشنیدش معزا
نشسته بر سر دیوار شوق والد جیران | باقتباس ضمیر تو آفتاب چو حربا
ز فکر بکر تو بشکست قدر نظم نظامی | بلی ز مولد احمد شکست عزت عزا
در آشیان فصاحت نهاده طایر فکرت | هزار بیضه روشن نظیر بیضه بیضا
در آسمان سخن کآمدش ضمیر تو محور | بود ز نثر تو نثره سزد ز شعر تو شعرا
شگفت نیست اگر زاده یک مسیح ز مریم | که زاده مریم طبعت هزار عیسی معنی
بهر نفس شود از مطلع ضمیر تو طالع | بهر زمان شود از حجله خیال تو پیدا
کواکبی همه روشن دراری همه دری | شواهدی همه شیرین عرایسی همه عذرا
ز شعر پهلوی نظم تا زنت تحریر | ظهیر و سعدی و سلمان جریده خط اخشی
شکست گرچه ز نظم تو نظم جلوه لیکن | نی بنجش بنالد ز کسر غرفه کسرا
بود حدیث گهر حریم جرم تو سخندان | بود حکایت دانش کیفرت چو تو دانا
نظم نافه و نکهت خیال عنبر و نسرین | حدیث زیره و کرمان مثال بصره و خرما
مراز نثر تو از نثر هر فصیح سحر | مراز نظم تو از نظم هر بلیغ تبرا

بر سلاله نال و به پیش سبعه الوان | چه منتی است ز من چه سلوی شب سلوی
چو کاه بخته سرای دو وقت صفحه نگاری | سریر کلک تو کرده صفیر عالم بالا
بجای خواندن تسبیح جادوانه نکردی | زبان اهل سموات جز کلکش املا
بجنب نظم بدیع تو هست نظم مهلهل | چنانکه ثوب مهلهل به پیش کسوت دیبا
در آن زمان که ز صنعت ز دشت خیمه گردون | غبار گنبد گردون غبار قبه غبرا
شود ز گرد سواران چو اد خاره محکم | شود ز نعل ستوران چو سرمه صخره صما
ز گرد باره ملبس بر ابر تاره کن | ز خون کشته مشجر زمین بحلیه حمرا
بخون فشانی چشم زره چو دیده وامق | به دلربائی نوک سنان چو غمزه عذرا
گهی صدور سواران نیام صارم بران | گهی قلوب دلیران قراب خنجر برا
شود نگار در گیتی نورد فتنه بهامون | شود شراره عالم فروز کینه به پیدا
پرند پوش ز گرد سپه به پیکر پروین | زبانه زن ز زبان سنان باوج زبانا
طپان بخاک سواران بی ستور بوادی | دوان بدشت ستوران بی سوار بصحرا
شود پدید در آن حربگاه شورش اکبر | کند قیام در آن رزمگه قیامت کبری
نوای نهض غازی بتیغ دست چو یاری | فغان ارض تازی کنی معرکه ارغا
رسیده بر عرش از فضای روضه رضوان | لسبوک دوده خود دوده آدم و حوا
ز ماه رایت فتح آیتت به پیکر دشمن | ز مهر چتر ظفر پرورت بهشتی اعدا
همان رسد که رسد از شعاع ماه بکتان | همان بود که رود از فروغ مهر بانذا
فروغ روی تو کرده ز خاک تیره نمایان | چو از ظلام غمام اختری منیر هویدا
ز دست برد تو یکی پایدار غا ند | بغیر کسر نکشد بغیر قطع مثل
خدایگانا من بنده را ز لطف دل کرده ان | فکنده طوق بگردن نهاده سلسله بر پا

ز سیر اختر ربین مدام جان و تن من — اسیر قید اعادی درین بهجر جبا
چو زهرهای نقیم که از مفارقت تو — زمانه ریخت به پیمانه از جفا که بپیما
چو بارهای گران سنگ کز نغان بهجران — نهاده بر تن فرسوده ام فلک که بفرسا
چو من سترده ها را چگونه طبع گراید — بنکتهای دلاویز و بذلهای دل آسا
زبان ناطقه من چو داشت بند خموشی — ز فیض مدح تو باشد گرانک اده گویا
همیشه تا که شود از فراق رنج عسیر — مدام تا که بود از وصال عیش مهیا
هم از فراق حسودت برنج و رنج موفر — هم از وصال ولیت بعیش و عیش موفا

در منقبت شاه دنیا و دین خلاصه ارکان زمین سلطان خراسان علی بن موسی الرضا علیه السلام

شبانگه فرو هشت چون پرده بیضا — بگردون سراپرده زطل عنبر آ
عروسان جمال این هفت پرده — بهر هفت آراسته روی زیبا
ز شام و یمن چون دو مشتاق بیدل — گرفتار رشک دو شعری
زبس نقشهای بدیع خجسته — چو ایوان مانی شد این کاخ مینا
خطا گفتم از این تماثیل دلکش — بدندان حیرت سرانگشت مانی
که تا که سحرگاه نقشی دگر زد — که گشت آن صور محو ازین نقش زیبا
زمیری بشاهی که لشکر کشیدی — هم ملک خراسان خورشا
بعزم سفارت با میده اری — رها بازگم را شده یار دم پا
مسلح شدم اول از بیم رهزن — چو گرد ال زابل چو ترکان یغما
یکی رمح خطی بیازدی راح — یکی تیغ هندی حمایل چو جوزا
بکف بر گرفتم یکی گوی و چوگان — چو لیستان و زلف بت سرو بالا
که تا که در آمد زدر ماهروی — بزلفی دل آویز و رویی دل آسا

یکی زان

بکجا بوده چاده کون فندق ازغم — دران لب نه شهد پرورد کو با
بلولوی آن است که لاله را — که لولو سرشکش ببنده لاله لالا
چو ابر بهاری همیکرد زاری — چو برق یمانی همیکرد غوغا
بپیراهن روی چون روز روشن — گسستی همی زلفکان شب آسا
که از شور بختی و از تلخکامی — همی در شکر برد لولوی لالا
که از گردش ماه و از سیر اختر — همی بر قمر ریخت عقد ثریا
گهی گفت با من بزاری و حسرت — عفا الله چنین بود عهد تو با ما
جفا سخت خوش بوده است ای — وفا نیک بد بوده است ای جفا جا
چنین داین و چهلم از کف نداری — گرش در ره مهر نفشرده ای پا
خدایا بکجا بیدای دوستداران — شکیبائی از بهر این ناشکیبا
گهی از طبرخون طبرزد فشان شد — گه ای یار جنگ آور نهچا با
گرت عزم رزم است و آهنگ غارت — به نزهت گهم رزمگاهی مهیا
سپاهیت بخشم ز مژگان غمزه — برآور بجنگ آوری دست یغما
وگر میل لولیت و چوگانت اینک — دو پستان سیمین دو زلف سمن سا
ببازی بران باره کامرانی — بمیدان این سینه سیم سیما
رها بگذری خویشتن را مفکن — برنج سموم ز عیش موفا
جلاجل پیام اجل میکند آرد — تو چاره خواهنش آهنگ و آوا
مسافر طریق سفر میسپارد — تو آواره دانیش وادی و صحرا
بخت از پی پاسخ او فشاندم — جگر پاره از چشم خونابه پالا
پس آنگه بدو گفتم ای ماه روشن — پس آنگه بدو گفتم ای سرو رعنا

بجان وش نازنینت که بی تو | بکیان ناشکیم بس ناتوانا
مرا بی رطبهای نوشین لب تو | چه نوش و چه نیش و چه خار و چه خرما
ولیکن بآن پاک دادار داور | که مهر ترا داده در جان من جا
که نبود ز بهرم این بنا عد | که نبود ز بد بهر این تقدا
بفرمان دارا بود این عزیمت | چه فرمان دادار چه حکم دارا
ازین رنج باید صبوری گزیدن | که رنج صبوریست داروی این دا
در ایوان نگردد همه عیش حاصل | بمیدان نگردد همه رنج پیدا
فتاده بسی شخص از صدر ایوان | رسیده بسی مرد در صف هیجا
ز راح مورد رنج مؤید | ز رنج موهند بعیش مهنا
غرض چون بزاریش جدود کرام | شد او جانب خانه من سوی صحرا
همراهی لشکری دیو کوهر | همه فتنه دهر و آشوب دنیا
همه بیخوده غول هرگز نباشد | چو آن غول رویان عفریت سیما
مجدد جبین هاشان ربت کوئی | مسمر تسیرهاست پیدا به پیدا
چو وصل آمده هجرشان روح الله | چو هجر آمده وصلشان محنت افزا
کادم ز افواهشان فهم حرفی | که آید ز افواهشان در محاکا
بجز او آدم که آن قوم باشند | از اولاد آدم از احفاد حوا
بکوه و دیا بانی اندر جهاندم | بلی خنک که بکردشت بما
همه سنگ الکوه جانکاه و بالی | همه خاک کاغذشت خونخوار و غرا
مجدد ز اشک اسیران حیران | مخمر بخون شهیدان در وا
ز سرما و گرمای آن کوه و وادی | چو خارا شدی موم چون موم خارا

ز سردی که

ز سردی کهی غیرت مهر یوسف | ز گرمی کهی رشک سوز زلیخا
بغار اندرش از افاعی تلاطم | بقاع اندرش از عقارب تغوغا
کهی بر فرازی که چون بخت شاهان | کهی در نشیبی که چون قدر دانا
نموده چو قعر زمین اوج گردون | نموده چو اوج فلک قعر غبرا
بدان گر کسی از قضا کرد منزل | درین گر شی از قدر جست ماوا
بشیب اندرش دید عیسی چه قارون | باوج اندرش یافت قارون چو عیسی
خورشان بهر گام رودی در آن ره | چو جوشنده از قم چو جنده افعی
شرنگ افاعی و زهر ارقم | بر آب ناخوشگوارش گوارا
ولی ز اشتیاق حریمی در آن ره | هم خار او گل بوده هم خاره خارا
چو راه سپهر ستمگر که خواهم | کنم از دری غره خویش غرا
عنان هر چه از آن ره که ماتم | بجدار خستان علی بن موسی
ولی وخدا او و خود و اولاد و والی | علی و خدر بند و عالی و اعلی
زهی پادشاهی که شاهان عالم | بدرگاهت آورده روی تولا
تو آن پادشاه فلک بارگاهی | که بر دشمنان چون کنی حکم والا
ز تسبیح کروبیان تا قیامت | بخورشید از عرش بانگ طبعا
منور ز نورت اره دیده سینه | که موسیش دریافت در طور سینا
خطا گفتم این بلکه از نور رویت | فروغی است کش دیده در طور موسی
عطوس انجبار رهیافت آدم | از آن عطسه آمد وجود مسیحا
ز عیسی است ذات هما بوش اشرف | که شد علت علت کون عیسی
ز انفاس اعجاز عیسی بوقتی | نبی یافت مبروص اکرنی مداوا

بخاک حریم تو ز اعجاز اکنون — لبی روشنی یافته چشم اعمی
سلیمان اگر گشت زانهای موری — بسی زاسرار ملکوت دانا
برای تو اسرار آفاق و انفس — عیانست و حاجت نباشد بانها
نگویم رواق تو ثانی بگردون — نخواهم ضمیر تو ثانی به بیضا
کز آن آسمان آستانش حیران — برین آفتاب آفتابست حربا
زمین درت خجلت چرخ سایر — غبار رهت غیرت مشک سارا
از آن چهره قدسیان شد مطرز — وزین طره حوریان شد مطرا
دران بارگاه فلک آستانش — که بار فقیمش عرش اعلی است ادنی
ره زائران رفته رضوان و خازن — بمژگان غلمان و گیسوی حورا
عقیمند و عنینی بشبه و نظیرت — هم آن چار مادر هم این هفت آبا
نه یزدانی اما چو یزدان بیزدان — مبرهن شد ذات تو از شبه و همتا
تهی دستی از قافیه نالید با تو — بگوشش کرم کردی آن ناله اصغا
که از ابر دستانش از آب دستان — ز دامن همی برد لولوی لالا
بخوان تو گویا شده جدی بریان — بامر تو جان در شده شیر در پا
ردای ترا آستین چرخ اعظم — حریم ترا آستان عرش اعلی
بود در ضمیر تو چون روز روشن — نبی یافت هر سر که در لیل اسرا
بروزی که از تیغ کوشنده گردان — شود خاک معجون بجوشنده صفرا
بکانون دلها ز بس تیره گردد — چو اخگر فروزد سواد سویدا
کند در بر عشه جویان هامون — کند در کف کینه خواهان چلیپا
زره خون فشان چون چشمان دهقی — سنان دلربایی چو مژگان عذرا

ز سم ستوران

ز سم ستوران و جسم سواران — چو صحرا شود کوه و چون کوه صحرا
دران کوه و صحرا ز خون دلیران — زند موج هر سو یکی ژرف دریا
دران ژرف دریا چو ماهی شناور — نهنگان دریاوژ و دشت پیما
بر آن کوه پیکر نهنگان نشسته — پلنگان شیر اوژن رزم آرا
از آن شیر اوژن پلنگان صفدر — ز گیتی قیامت شود آشکارا
دران گیتی از سوگ اولاد آدم — چو تیغ یلان خون فشان چشم حوا
در آندم پی رزم اعدای ملت — ز مکمن نگاه و دریاگریزی از جا
زند از زبان سنان تو شعله — نهیب دلان زبانه باوج ثریا
هم از اژدر تیغ تو جسم دشمن — هم از طایر تیر تو جان اعدا
بقعر زمین جای گیرد چو افعی — باوج عدم پر گشاید چو عنقا
سنانت از آن خانه در دل گزیند — که چون قامت دلبرانست رعنا
حسامت از آن جای در مغز گیرد — که آتش نهاد آبی آمد چو صهبا
گرت حلم یزدان نیاوردی آندم — ببازو براری چو شمشیر برآ
درین دیر دیاری از ضرب تیغت — نگردد دگر تا قیامت هویدا
بزنگ اندرون بوده آیینه دین — پس از شاه صفین و سلطان بطحا
نفرسود گر صیقل تیغ تیزت — نمیگشت مرآت ملت مصفا
ز نازاده را چه شرم است یارب — که بد چو تو از مهر دکو بد ز زهرا
تویی ماه تابان گردون یاسین — تویی سرو رعنای بستان طه
بصدر خلافت نشسته بغیرت — کسی کو برد سجده در پیش عزی
شود تا زمان مکافات یارب — بریزاد گردون عمادا و غبرا

جهان پادشاها مرا عجز تو بنود / پناهی بجز شفیعی بنفسی
نگارم بنام تو امروز نامه / که نامی شود نامه‌ام از تو فردا
برآورد تمنّایم از راه رحمت / که نبود جز اینم که پیشی ثنا
که مدحت به فردم نازنانی / که هستیم را دفتر آید مجزّی
پس آنکه در آن آستان غلام گردم / برآساید از نار با جرم اعضا
بلی هر که مدّاح ذات تو باشد / ز جرمش چه بیم ار ز نارش چه پروا
کنیم جاهلی نیک بدخواه و بدخو / کنیم غافلی سخت خودروی و خودرا
زبس در معاصی برآورده‌ام سر / زبس در گنه پا فرو برده‌ام پا
زمین ننگ دارند گبر و مسلمان / زمین عار دارند هندو و ترسا
بروز قیامت که که از هول محشر / که از دهر سینه زاندیشه دلها
ز روی ترحم بمن رحمت آور / بچشم عنایت بمن دیده بگشا
صبا دل قوی دار گر زدی رحمت / امام همامت شفیع است و مولا
نکام نباشد که در روز محشر / غلامان خود را بسپند رسوا
بود تا درت رشک گردنده گردون / دهد تا رخت شرم تابنده بیضا
ز کوی تو مهجور جان اعادی / ز روی تو پر نور چشم احبا

در ستایش حضرت صاحبقران

تبارک الله ازین قصر آسمان فرسا / که گشت زیور ملک شهنشه ملک آرا
اگر نه این قصر فرخنده کوه طور آمد / بهر شب از چه بود جلوه‌گاه نور خدا
بزیر آن قصر دان قصر عرصه جنتی / زلالهای طری غیرت زداو روح افزا
طراز سبزه این رنگ روضه مینو / صفای صحن آن شرم گنبد مینا

دران چمن ملکان سپاه از هر سو / بچرخ برده سراپرده ز اطلس و دیبا
هزار حیله غوغا و دم بزین اندر / پری‌چهره ولی دیوخوی و اهرمن‌خا
بگاه وقعه گران سنگ‌تر ز کوه گران / بوقت وقعه سبک‌خیزتر ز باد صبا
پیادگان و سواران آن سپاه شگرف / بروز کینه همه برق خرمن اعدا
بتیغ خاره‌شکاف ار بکوه حمله برند / خروش ارچه از او بشنوند جای صدا
زمین شود متزلزل ز گرد شیر اوژن / فلک شود متخلخل ز گرد گردون سا
بصبح و شام ز آوای نوبت‌شتن دم / شوند پرده در گوش ساکنان سما
بهر صباح ازان قصر آسمان مانند / بجلوه خسرو آفاق آفتاب آسا
ابو المظفر محمد علی شه آنکه بحق / بود بیار خدایان بزرگ بار خدا
شهنشهی که بعدلش بکائنات همه / بود مجاری دور قضا بوفق رضا
قضا نگاشت چو آغاز نامه شاهی / ز نام شه بسر آغاز نامه زد طغرا
بخلقت اول و در بعثت آخرش آری / نظیر احمد مرسل بمقطع و مبدا
قدیم نی ولی آن حادث است کاول اف / ز پی بنای قدم سقف کبریاش ردا
اگر بچشم برین دهر عنصری نگرد / باصل متصل آید در زمان اجزا
بقای ملک بود خاک آستانه شاه / چرا که خاک در اوست عین آب بقا
ملک ز شرم بضاعت بگاه شام آرد / بر آستانه دارای مملکت آرا
برای پرچم رایت علاقه پروین / ز دُب بنان و شاقان حمایل جوزا
زخسروانش که سر بر آستان طاعت هشت / که آسمانش نیفکند در زمان از پا
ز روزگارش اول جزا هلاک آمد / خدای اکبر دیگر جزای روز جزا
قوام دین پیمبر نظام ملت حق / ز تیغ خسرو غازی و بس درین دنیا

سری بخشش اگر در هوای سلطنت است / بروم و هند یکی ناصحی یکی زسا
خدای عزّ و جل ناصر و معینش باد / که گر نه شاه نه نام و نشان زدین بها
بلی جهاد لیالی دو روز چون راندی / مدین چمن سپهی هیچ موج زنی در یا
دو روز منزل خود در این همایون قل / بنا نهاده چنین قصری آسمان اساس
بروزگار نهاده است کی چنین شاهی / سپهر پایه دری برتی فلک فرسا
غرض چو نور تمام پادشاهان مشکو / بیک اشارت ابروی خسرو دارا
وشت کلک صبا از برای نار بخش / نهاد و همچنین شه چنین بلند بنا
همیشه تا که بود ذات پاک حق باقی / بقای دولت شه باد بی زوال فنا
ز صولجان قضا لطمه خور بود جاه بد / سر عدوی شهنشه چو گوی چنبر و پا

در مدح ذات عب... الامیرزا

بعهد دولت خسرو بدور حشمت دارا / که خار گلبن سوری و خاک عنبر سارا
جفا و جور نزادش ز دان لباب بها / نیاز و آز ز جودش روان به تکیه خنفا
هم از شواهد غضبان بجیب بست قطا ل / هم از ذواب زرکان بعقد پای نغدا
بدشت شورش دریا بجنبش چو جنبش / بابر توده عنبرا با بر دامنش چو ابها
بهر زبان اندر از ان مجاهد بگجز د / بملک ایران اندر از ان مؤید دانا
بهر کجا نگری برقصای بیخ مهند / بهر طرف گذری جشنهای عیش مهنا
نه عرصه که در آن از سپه نه کوشش و جنبش / نه کلبه که درین از طرب نه شورش و غوغا
سرای زال رسن بس برشک روضه مینو / کلیج پرخشن پوش شرم گنبد مینا
ز خوشه جان منزلت بلند پایه پرور دین / زجو فروش محلت کلاه گوشه بجوزا
بهر خواب که بود لی زخوردکان سبک / بهر سراب که جوئی ز رکت باقی نی پا

همی نه چینی چو زرنگار قصر مشید / همی بنای چو خورشید کار آب صفا
جهان چو خورد سبک سر چگونه خواهد شد / چنین چو دون که بود چگونه والی والا
در آن اوان که ز جودش زمان بسود بوقا / در آن زمان که ز جودش جهان بسود تماشا
همین سلاله دارا برسم سامی داد / همین منیژه خسرو بنام نامی دارا
ز شاه گرچه بعید اللقب خطاب همیون / ز بنده گرچه بعداد لقب دربان دلا را
ولی ز منطق شاهیش از آن چو شعر پر از ان / ولی ز مقطع شعرش از این چو مطلع شعرا
جهانشکار کیائی که از خدا بود توانگر / بزرگوار خدائی که از خدای توانا
قواعدش همه محکم اوامرش همه جنت / شمایلش همه نیکو خصایلش همه زیبا
ز اخترش که خجسته فروغ مهر شاه / بگوهرش که همیون جهان مجد منیا
ز فطرتش که مؤید ستاره را لب خندان / ز دولتش که مؤید زمانه را دل برنا
اگر بگوشه مسند چه کوشا که چو جنت / اگر بکوه و دشتش چه کوه که چو صحرا
لعاب و کف ز دستش چو رنگ لاله سوری / مکارم دو لا لکش چو بوی عنبر سارا
چه او بدرج سیاوش هزار شیر دلاور / چو او بگاه فریدون هزار شید دلارا
از دست شام موالف کلاله رخ تو دو / از دست روز مخالف جنبه شب بلدا
بگلستان جلالش بهشت مجمره دان / بآستان جلالش سپهر ناصیه فرسا
چو او بجنده گریان بهار روضه رضوان / چو او ز بذله سرایان نثار لؤلؤ لالا
چو آسمان درش آسمان و حسرت دربان / چو آفتاب زرخش آفتاب حیرت حربا
ز آسمان چه سرائی ز آسمانش سخنگوی / بآسمان چه گرائی بآستانش جبین سا
چو نکته دانش سارش حدیث دانش و علم / چه دور بینش مخالف نظیر چنین و زدقا
بیک اشارت کشور دو و بحر ... ان / بیک اجازت خازن نجار کان بر ثریا

ایاد بش بشارت پیک دقیقه احسان / عطیتش مبارب پیک لطیفه عطا
بروز کار چنیش اگر فواضل متحف / بکاینات چنانش اگر رود اجل مهدا
قراضه به پاید بیارنامه سعدان / بشیرزه به نماند بگنج خانه دریا
ز نظم منطق اوکش زهی کلاه پروین / بیاد طلعت اوکش زهی طلیعه بیضا
ز اوج همدمی اشوب در نوای نواین / ز اوج همدلی آذرم خور سواد سویدا
بیاض کردن او از سواد حلقه پرچم / ریاض طلعت او از فراز سدره بالا
یکی فروغ الهی نهفته در دل ظلمت / یکی بهشت خدائی شکفته از بر طوبی
زند چو کوس خروشان نگجم دارد گیتی / کشد چو لشکر جوشان بامر خسرو دنیا
زبانگ شد رسینی در دیده پرده کردن / ز برنشین یالی نهفته عرصه بیدا
چو تیغ ران یازد چو صبح بالستخدان / چو خرش رخشان تازد چو مهر باخ رخشا
زمانه موبه کنان بر لبه بر نشیمه آدم / ستاره موی کنان رجه رسلانه حوا
جهان ازو چو بهشت از چه از قصور بشتید / جنان ازو چو جنان از چه از حصول نشا
سماک طارم علیا کز افتخار جو ارش / سهف طارم علیا بناز طارم سفلا
مهندسان دقیقش بیک بشارت ابو / مصوران بدیعش بیک بشارت انما
ازین بنای همیون طراز نوده اغبر / ازین سرای نگارین بهار زونه خضرا
چو خواند منظر دارا مدیر چرخ جلالش / مدار تیر اعظم لبابه اش عذرا
فضای عرصه آن منتهای وادی ایمن / فروغ منظر آن جلوه ای سینه سینا
زشرم مایه آن آسمان دکسوت هندو / ز رشک شمسه او آفتاب وجا در زیبا
بفرقه آن در نیاز گنبد گردون / سماک سده آن در نماز مسجد اقصی
زمین طارم از آن بوسه جای طارم اعظم / فضای عالم از آن تکیه گاه کعبه علیا

بصحفهای تصوری

بصفحهای تصویرش کلک آذری آئین / بنانهای طنبورش زسحر نوای آوا
غرض چو از بر اجرام بر دسابران سر / غرض چو بر سر افلاک سود پایه آن پا
صبا نوشت در تاریخش از سه حرف خجسته / چو نام منظر دارا خجسته منظر دارا
صبا اگرچه دست روح قالب مضمون / صبا اگرچه لب شهد بر زبان مغنی
صریر کلک تو غماز نکتهای فلاطون / نوای نای تو طناز نغمهای نکیسا
ز نکتهای تو گردد چو موم خاره محکم / ز بذلهای تو آید برقص صخره صما
ولی نه در بر آنکش ز وصف ناطقه حیران / ولی نه در بر آنکش ز فضل عاقله دروا
مشو با ذر برزین بدست کرمک روشن / مپو به تربت تبت بجیب جوزک بویا
بآب چشمه حیوان چه وصف صفوت مصنع / بجوال سبعه الوان چه ذکر سلوت بیلی
گراو کریم برابت نه خنده وازلب اوزان / گراو جواد برویت نه نجه از کف اکفا
چو عاجزی ز ثنائش بتاب رای ز رحمت / چو قادری بدعائش بسیح روی بر یلحا
هلیله تا که شقی را سعیر بورده مرجع / هماره تا که تقی را بهشت منزل و مادی
شرار خنجر جوشش درش سعیر اعادی / بهار منظر جان پرورش بهشت احبا

مناجات بدرگاه / خالق یکتا از زبان سلطان دین پناه

ای پادشاه مطلق ای کردگار دانا / ای واهب توانگر ای قادر توانا
ای از تو شمع انجم در این بساط اخضر / ای از تو زیب مردم در این بسیط غبرا
ای بر تو در ستایش لب بسته خوان کعبه / ای با تو در نیایش سو لوزن سکوبا
ای در ره وصالت وهم سریع ارجل / ای در بر جلالت عقل بصیر اعمی
ای از منت تو پیغمبران و شاهان / رضوان روضه دین دهقان باغ دنیا
خاصه دو شاه عالم در دین و ملک خاتم / کز آن دو داد فرمش جا دیدان دو دریا

حمد که عرش را داد از نور خویش زیور — خاقان که چرخ را کرد از قدر خویش دروا
زاینهای بروی آن دریای نیل در مصر — چاه هلاک فرعون راه نجات موسی
از تیغ شاه این دارد ز خون مشک — هم روی نصر غازه هم دست فتح حنا
امروز دین ان شاه قایم بدو جهانبان — فردا بدست رخشش او پا برد آلا
از چشم سر چو بینی آن پرده‌های دیگر — از سیر جان چو یابی ان روی و موی بالا
کوئی که جان جبریل در قالب سکندر — کوئی که لجه نیل در آستین دارا
کرد خویش چو پوشد کلبرگ سرخ بانو — کو منکران آن گل کو آفتاب اندا
بر تخت چون برآید کو جاهلان سراج — تا کام ز زهر خارا آرند خاک ابنا
چون بهر ملک گیری در آیدش جنبش — از خیل تاجداران در آستانش غوغا
با آن جمال و دولت کش پاسبان حضرت — با این جلال و حشمت کش آستان علیا
ای پیشوای کیوان زآینهای انجم افروز — این قبله جای گردون زائر سپهر آرا
از ره برفته رکبش از رید دهر رمین — لغزش ندیده پایش زافسون چرخ رعنا
با چاکران درگه کو بد درست دی — با بندگان حضرت پوید ره مواسا
بیگاه وگاه شاکر از آن عیان پنهان — لیل و نهار ذاکر از آن نهان پیدا
در قبله گاه حاجات زینگونه در مناجات — کای واهب یگانه ای کردگار دانا
این عاجز از تو قادر این بنده از تو سلطان — این ذره از تو خورشید این قطره از تو دریا
من خرد از تو این خرد اعظم ز هر که اعظم — من لب ز تو این لب اعلی ز هر که اعلی
من مور از تو اینجور هم کاسه سلیمان — من رنج از تو این رنج همپایه مسیحا
من شوره زار از تو با رنگ و بوی جنت — من خشک خار از تو با برگ بار طوبی
من بنده از تو نامم آمد کلید هر بند — من درد از تو کامم باشد دوای هر دا

من زهر از تو این زهر در جام حلق تریاق — من خاره از تو اینجا در کام دهر خرما
من ابر و چون بدین ابر شد رحمت نثار — بر آفتاب دیدم گشت آفتاب حربا
این ذره خود ز پستی هست از ثری فروتر — لیک از تو آفتابم دانند بر از ثریا
خال سیاه ظلم شد منتشر ز عصیان — این طرفه کز تو دانند خالیش از سویدا
در جرگه اسافل این بنده گرچه اسفل — در زمره ادانی این ذره گرچه ادنی
لیک از تو چرخ خوانند قوم ستاره بوسند — لیک از تو دهر دانند کام سپهر بها
با اینکه هستم از تو بر عیب خویش آگه — با اینکه گشتم از تو بر عیب خویش بینا
در نزد اهل بینش دادیم فره و همگ — در چشم آگه بینش گردیم نغز و زیبا
آشفته خاطرم من لیک از تو مست هشیار — آلوده دامنم من لیک از تو پیر و برنا
خوانند خاطرم را ز آشفتگی منزه — دانند دامنم را ز آلودگی مبرا
من بی سر و چو دادیم از فیض خویش شاهان — من بیکس و چو گشتم از فضل خویش ملجا
اینک ز چشکارم برده هزار مجنون — اینک به چشکاهم بر پا هزار کسری
از پرتو کلاهم آفاق باغ مینو — وز صارم سپاهم افلاک کان مینا
شمامه دماغم گردون عنبرآگین بو — قاله چراغم خورشید عالم آرا
نوباوگان باغم کشورستان به بیزد — اسپهبدان چشمم سلطان شکن بهیجا
هر یک بلشکری چیر با صارم مهند — هر یک بکشوری میر با عشرت مهنا
از گرد موکب من دریای قیر گردون — از برد لشکرم را جام شیر صحرا
درگاهم از سلاطین هشتم سپهر و انجم — مشکویم از خواتین خرم بهشت و حورا
کامم توفیق ز فقد از پایه داده زیور — نامم طبوح محفوظ از مایه گشته طغرا
زینگونه صد هزاران هستم دادی از بخت — ای هست هستی آرا ای پاک پاک پیرا

گر صد هزار قرن دوری در زمین هستی | گر صد هزار عمرم بخشی زبان گویا
بر صد هزار جودت در آفرینش خویش | یک آفرین نیارم کارم بجای بر جا
نه طاعتی نه شکری نه توبه نه ذکری | آشفته ایم و خود رو بلکاسه ایم و خود را
ما خفتگان و از ما بیدارگان بزاری | ما بیهشان و از ما هشیارگان بغوغا
ما غافلیم و خوشدل وز کرگشان چو سیخ | افغان چنو ابان بر کهکشان چو جوزا
ای سر کلاله بگسل تا کی هوای اکلیل | ایجان غشاوه بفکن تا چند سبل اغشا
ای دست چهره تا چند در لعب لف پرچم | ای پای خطوه تا کی در راه لات و عزی
ای سینه یاری ده از ناله موفق | ای دیده همتی کن از گریه موفا
دردا اگر نبخشی عصیان من برحمت | اوخ اگر نگیری امروز من بفردا
آمد چو امر ادعو از حضرت جلالت | زان خواندمت بزاری کاین بنده را ببخشا
ورنه مرا چه جرات در حضرت تکلم | ورنه مرا چه قدرت از حضرت تماشا
خاقان زبان فرو بند بر حکم او رضا ده | تو عاجزی نه قادر تو بنده نه مولا
آری بهر چه شاهان بر بندگان پسندند | از بندگان چه خیزد جز مرحبا و اهلا

در ستایش حضرت صاحبقران

تا زمین شد ملک دارای زمان افتخار | ز آسمانش کی زمین بالیستی گشت آب
اختران من ز رشک ریگ هموش تاب | آفتاب من ز شرم کرم شب تاب بتاب
تا چه کردم من که ماندم زین سعادت نا امید | تا چه کردی تو که گشتی زین کرامت کامیاب
مرز را هموار زین شادی بشی جنبی پرند | مهر را پیوسته زین ماتم بسر بر گلی بتاب
هم ز قدر صدر تو بر اوج قصر ین قصور | هم ز شرم فرش تو بر روی عرش بر حجاب
بر هوا افکندمی هر دم حباب آسا کلاه | اوج من بر موج دریای تو گر بودی حباب
آستین افشاندمی بر کوثر و جنت ز فخر | ساحت بزمش اگر در صحن ما بودی سراب
بر دل شیر من از خورشید داغی سینه سوز | کاز چه نبود مرا در طوق کلبی از کلاب
نرگس انجم بر دیم دیده حسرت نگر | تا چرا من بستم در تو چو نیلوفر در آب
در نگونساری و در سرگشتگی زانم که نیست | چون تو فخرم پای بوس خسرو مالک رقاب
ماه برج و ظفر محمد علی شاه آنکه هست | تیغ او در رزم مفتاح هزاران فتح باب
آنکه تا پا در رکاب عدل او دست اندر عنان | خاک و باد و آب و آتش همعنان هم رکاب
عزم او پوینده باد و حزم او پاینده خاک | عنف او سوزنده نار و عفو او سازنده آب
در حریم احترام اوست هفت اختر خدم | بر خیام احتشام اوست نه گردون قباب
از ابودش کرده بنای قدر عالی بنا | وز خلودش بسته فراش قضا محکم طناب
عدل او تا در میان بنهاد پای اعتدال | داد او تا در جهان بگشاد دست احتساب
در شکست از بیم او گرگ دهان از ناب و چنگ | برکشید از بیم او شیر ژیان از چنگ ناب
گر نه عدل فتنه سوزش فتنه زا آمد چرا | فتنه را پیوسته زاید فتنه هر عقاب
که مسلسل داردش در طرهای پر شکن | که مقید داردش در دیدهای نیمخواب
تیغ او سوزنده نار و دست او جوشنده بحر | آتش سوزان دریا آنه سنجی عجاب
زان زحل شکل هلالی پیکر مریخ فعل | بر کف کف الخضیب از خون بدخواهان خضاب
لشکرش را صد چو قارن چاکر لعرب نصب | خضر نسبش را الیس چو قارون خواجه صاحب نصاب
آنکه دو پاک گوهر مهر آل مصطفی | از ازل در جان و دل انگیخته چون شیر و آب
خاصه شاهنشاه دین کز بیم شمشیرش گداخت | مهره ماران حمیر و زهره شیران غاب
هر دو فرمان یزدان پیشوای دین حق | ماه برج مصطفی در درج بو تراب
آنکه بر نام همایون وی از عرش برین | عقل کل آمد خطیب خطبه فصل الخطاب

هم علی را از علو منزلت قایم مقام
هم نبی را از سمو رتبت نایب مناب

ناوک خارا گذارش در خم چاچی کمان
هستی اهریمنان ملک و ملت را شهاب

صارم شیری شکافش فرق پیلان نیام
خنجر ذابح غلافش را دل شیران قراب

زیب آغوش بتول و گوشوار گوش عرش
زینت دوش رسول و معنی ام الکتاب

شهریاران جهانش آبداری در حرم
پادشاهان زمانش خاکبوسی در جناب

تشنه لب شهد شهادت بر رضای حق چشید
گرچه کوه آهن از بیمش شدی دریای آب

در حجابش از شرف جبریل آمد حاجبی
مرکب از بیداد و کین راندند دیوان بی‌حجاب

آفتاب روی او تابان ز برج مشرقان
باد یارب منکسف تا حشر روی آفتاب

اخوای بیدادگر دون به پیش دادگر
مصطفی را چون دهی زین ظلم پایان جواب

آل بو را از جفای رستاقی بچهره می
آل طه را جگر از آتش حسرت کباب

روز محشر تا شفیع شیعیان گردد کشید
شافع یوم الحساب این ظلمهای بی‌حساب

ور نه گردی در دمی از بازوی زور آزمای
چون دل اعدای دین بستان عالم را خراب

در زوایای حریم حرمتش روح الامین
از حرارت کرده جا در سایه پر ذباب

از جهات سته سمت درگهش خیر السموت
بر نجوم سبعه خاک درگهش فخر المآب

با علو درگهش اوج چرخ با غم مجسم
با فروغ شمسه‌اش ای شمس جز یابی سحاب

شمسه ایوان او چون نیمروزان شمس دید
گشت ذره از شرم آن حتی توارت بالحجاب

دید چون ایوان او اندیشه کوته نظر
از طریق ناشناسی آسمان کردش خطاب

لب گزان گفتا خرد کاین غایت بی‌حرمتیست
شرم بادت شرم ازین گفتار زشت ناصواب

شمسه این بی‌کسوف و شمس آن را انکساف
جو هر این با ثبات و جرم آن را انقلاب

مقصد اصلی نه از کون فلک جز این حرم
علت غائی نه از خلق قشور الا لباب

اسما را چون دراری در حساب این کم است
بارگاه کبریای شافع یوم الحساب

هر که زیبنده غایب است امروز فرد غایب است
ای بصر مردی که باشد غافل از این غایب

اندرین دوران که از بیدار بخت پادشاه
در جهاد این حشمه جن و انس و شیخ و شاب

خواست از صدق و ارادت تا کند از گوهر نم
خدمتی شایسته آن شاهنشه مالک رقاب

کرد اشارت تا که زین چنگ استادان هنر
مرقدش را زین ضریح نقره سیمین حجاب

ریخت بهر انجامش گنجهای زر ساده
داد تا زینت این دلکش ضریح از سیم ناب

وحش الله کو بهای سیم این سیمین ضریح
ماه تابانی است هر یک از درش آفتاب

هشت باب آمد بهشت جاودان و این ضریح
بر بهشت جاودانی هست هر فصلش و باب

آتش حسرت ز رشک او جهت در سیمین سپهر
آفتابش بر قوایم دید چون زرین قباب

جنت فردوس روز و شب خورد طوف این سیمین ضریح
گنبد سیماگون کاسوده نبود از ذهاب

الغرض چون از ارادت شاه این کرد شد
سر برآورد از پی این حجاب از سیم ناب

بهر تاریخ بنایش زد رقم کلک صبا
سر ازو دید از شاهنشه این سیمین حجاب

تا دعای مستجاب خاکیان گیرد همی
زین تراب تیره جا در حضرت رب الارباب

قدر آن دری داور از دعای دادخواه
عرش جا باد یارب چون دعای مستجاب

هم بامید دو سلطان کرد این خدمت صبا
باد یارب پیش آن ماجور نزد آن مثاب

در ستایش حضرت صاحبقران

ای که شه را حاجبی اندر حجاب است آفتاب
از چه بر سیارگان مالک رقاب است آفتاب

خسرو عرش آستان مخملی شه کش چو عرش
جبهه سایی هر سحر که در جناب است آفتاب

پایه اش را در جهان قایم مقام است آسمان
سایه اش را بر فلک نایب مناب است آفتاب

نی غلط هر صبح با خود بین سرنگ است آسمان
نی خطا هر شام در گلی نیاب است آفتاب

منعکس گردد چو در مرآت رای روشنش
چون خط طارد خال روی آفتاب است آفتاب

چون کند سکه فشانی کلک گوهرزای تو
در هوای آن پرفشان چون ذباب است آفتاب

آفتاب خسروان بر بزد زلب درّ دری
با خطیب خطبه فصل الخطاب است آفتاب

بی نصیب از لبت رای منیرش در فروغ
نیم روز آن گرچه در حد لعاب است آفتاب

بر امید خام دکان زیور سیم و زر است
سیم خام است آسمان و زر ناب است آفتاب

تا مکرر آمده در بزمش گردش ساقیان
جام سیمین است گردون و شراب است آفتاب

آفتاب سهر باران در رکاب آید پای
بامگر از ماه نو پا در رکاب است آفتاب

لعف برق تیغ او بر بارگ ارکان بر زم
یا بیار گفتا چو در یوم الحساب است آفتاب

شاه و تیغش ز خون دشمنان دارد خضاب
یا مگر چون کف الخضیب اندر خضاب است آفتاب

چون برمح و تیغ یازد دست دارد رعد و
رهست گویی در طعان و در ضراب است آفتاب

در جواهر دوز کسوت پیکر جان پرورش
مستتر چون در گهرفشان سحاب است آفتاب

از فراز گوهرین تخت آفتاب روی او
جلوه گر گویی ز عرش مستطاب است آفتاب

جوشن اله گوهر گلشنش نظیر آسمان
اندر آن مهری که از آن نور یاب است آفتاب

بی نظیر آن مرصع آسمان است آسمان
بی عدیل این مکلل آفتاب است آفتاب

در گذارستی زمان تا در گذار است آسمان
در شتابستی بقا تا در شتاب است آفتاب

ای گذیوی کز غم زرین قباب حزکست
زرد رو در اوج این سیمین قباب است آفتاب

آفتاب تیغ شه جا تا گاه در شکوه نیام
یا لب کمان ایلواز ازما حباب است آفتاب

در کف دریا مثال آب آتش طبع تیغ
جلوه گر گویی که از دریای آب است آفتاب

چون بآن شمشیر کشورگیر دارد نسبتی
هر سحر گیتی کش زین انتساب است آفتاب

عقدهای در ناب از بسکه افشانی بکف
با سرشکی رشک عقد در ناب است آفتاب

خار تر از خار باشد

خارتر از خار باشد از تو لعلی تا بناک
بر شاهد این ستم زین غم بتاب است آفتاب

چون رسد پرورد گانرا از تو راحتها چه غم
از غم پرورد گان گر در عذاب است آفتاب

چشم رایت جنبش از خواب عدم بیدار شد
همچو چشم بخت خود گو با بخواب است آفتاب

آفتاب سایه گستر دید چون چتر ترا
در نوای انه شیئی عجاب است آفتاب

گرچه قائم زمین و آسمان آمد ولی
زابر دست درفشانت فیض یاب است آفتاب

قطره باشد سفقتر زان گهر فشان سحاب
بر گهر بحری که در روی حباب است آفتاب

تا قدم بر خاک بنهادی بگردون تر زبان
زآیت یالیتنی کنت تراب است آفتاب

در هوای ابجه آن یعنی آن خاک قدم
روز و شب پویان درین نیلی سراب است آفتاب

باشد از انجم گهرزای ضمیرت رشحه
چشمه انوار از آن رو زمتاب است آفتاب

چشم رایت داد دوش از آینه سر جلوه شب
با تعرض در اداکان الغراب است آفتاب

سر بخط رای تو بنهاده در خط روز و شب
زین خطا بار خزان شب در خطاب است آفتاب

شب بنالید از سیه روزی و کشف احمرش زان
بر همه زان سیر و با من در عتاب است آفتاب

کرد یکی و بدی یاد آمش دید آن ترّه بجث
الحق از این داوری دور از صواب است آفتاب

دوش گفتم آسمانش بزم و ماهش ساقی و شب
بود چون غاب کفتم کست بر شب آفتاب

تا بگردون نامه بر پرده بست این انتساب
زرد رو در ناله زین غاب غاب است آفتاب

تا سحر زین زرد رخساری بر اید کفتمش
گوی زرینت بر طوق کلاب است آفتاب

طلعتش افروخت زین شادی و آهنگ جانفشان
زیور خضر خام این پیروزه غاب است آفتاب

تا جمال جاه شه پوشد ز چشم حاسدان
شام در افکندن مشکین نقاب است آفتاب

تا خیام حشمت را طناب آرد بچرخ
صبح در تابیدن زرین طناب است آفتاب

الغرض در پیشگاه جاه شه چون پیشکار
تا قیامت در دو تاب و در ایاب است آفتاب

شهر بار النظم را جز وزن باید کشه | رنگ شبتاب در آب است آفتاب
دیگران را با وجود من وجودی محقق است | در سها نوری است تا در احتجاب است آفتاب
بنگ مدبشان مستفیضان سخنهای خند | فیض بخش آری با آباد و خراب است آفتاب
منکران طبع من خفاش طبعان آمدند | گر ندارد باور این رنگ حجاب است آفتاب
طبع من را اکتساب روشنی از ذات اوست | زان ز طبع روشنم در اکتساب است آفتاب
ارتباطی با ردیف است این قوافی را چنانک | هر یکی گوئی چو دعد و چون رباب است آفتاب
انجمن افروز ظلمت سوز چون طبع من است | روشن است این گرچه زان انجم انتخاب است آفتاب
تا که در این انجمن هر صبوحی هر صباح | باعث بیداری مستان خواب است آفتاب
ساغرت پر می ز ماه نو کلاهی کش بر بزم | راست پنداری بدست انتخاب است آفتاب

در شکایت چرخ | حسب حال خستگان

بشهر قسم که مباد از حادثات خراب | بهر خواب غریبی فتاده در تب و تاب
بهر تنی زده صد هزار رنج محیط | چو رکیبا ضعیفی احاطه لبلاب
هوای آن بر بردار کنده در مرداد | بو عفونت قطران بوی عنبر ناب
هزار مرده بجا مانده زان هوای عفن | ز بیکسی متشان طعمهٔ آب و کلاب
ز بسکه برده بآب این روان سپرده بجان | شکسته بازوی غسال و خشک لعاب
کسیکه جسته ز دست اجل بکف دارد | عصا ز سختی امراض و سستی اعصاب
همه چو چنگ منغض ز رنج استسقا | ز روی زرد قرین با ترابه زرد آب
جدا دلش همه چون اژدها و لب آن | خشک دیده چو در کام اژدها انیاب
دران جدا اول شسته مثال آب عفن | بکام منش شتن بدان صفت که لعاب
نه جوی آب مشاهد بچشم مار سیاه | نه آب جوی معاین بکام زهر مذاب

دران دیار شدم من قرین مرگ ز رنج | جدا ز یاری صحبت اصحاب
گهی ز تابش تب چون حریق در آتش | گهی ز ریزش خوی چون غریق در گرداب
ز زور دمای تو انم قرین تا له نی | ز ضعف جسم ز زارم نظیر تار رباب
هزار بار اجل بر سرم گذشت ز ضعف | ز جسم یافت تهی جامه ام بجامه خواب
که از رنج تن و ناتوانی جانم | خبر رساند حبیب مرا یکی ز احباب
فتاده من بچنین حال زار در بستر | ز اضطراب در آمد ز در گسسته نقاب
چو دید حال خرابم ز رنج بیماری | نشست بر سر بالین من بحال خراب
بناله گفت که ای هیچ ناگشته زار | بمویه گفت که ای هیچ مانده تاب
چه است آن رخ چون ارغوان برنگ زریر | چه است آن قد چون نارون بضعف سیماب
تراکه بود ز خوناب من عصیر عنب | چه شد که می بخوری جز عصاره عناب
بنفشه سر زلفت چه رنج آورد | که دور از اثر باد بنفشه رنجت دریاب
سپید صندل این سینه بود با لبنش | چرا چنین تو از سرخ صندل است خضاب
شکار طایر تیر تو نسر طایر بود | چه شد که می نتوانی ز خویش راندن ذباب
چگونه نیستش از رنج در هم افتاده | دو دیده است که بیمار نیستش دیده بخواب
لبت که هر نفس از صد لطیفه در | سؤال همچو منی را نگو بدان چه جواب
همی بگفت و یاقوت در فشرد آل | همی بگفت بگلبرگ بر فشاند گلاب
از آن سپس که بمن موبمو کرد موی کنان | گشاد لب که چه داده رنگ را انجاب
که از شفای شهنشاه آسمان اورنگ | چرا طلب نکنی درد خویش را جلاب
بگریه گفتمش از رنج شد تهی مغزم | نه طبع ماند سلیم و نه رای ماند صواب
بگفته گفت مگر باب ذهن مسدود است | هزار نکته بخاطر رسد در این باب

چو شعرهای تو گویم قصیده های بدیع
همه چو رشته پروین همه چو در خوشاب

بمدح شاه پس این نظم دلکشا گویم
که ماند حیرت در آن خاطر اولوالالباب

زهی ز فضل الهی شاه جهان خراب
شد آنچنان که خرابی نماند جز شراب

شهنشهی که بر اوجش بارگاه جلال
ز هم گسست ازین نیلگون خیام طناب

سپهبدی که چو صمصام از نیام کشید
ز موج خون کف الخضیب گشت خضاب

ز جسم مرد سوار و ز زخم سم ستور
ز آب رمح چو آتش ز نعل تیغ چو آب

کند ز هادل طاطل زمین دهاده طلال
کند سراب و محیط جهان محیط و سراب

مثل باد شوان زد اگرچه اهل سخن
مثل زنند شها ز آبه بهمن و داراب

هزار بهمن و داراب باشدش بردر
سپاهی از قبل خواجه تاشی و حجاب

پی مصالح جمهور هر صباح و مسا
به پیش رای صوابش سها قضا در استصواب

کسی نیافت ز جودش به بزم در نصیب
چو آفتاب رسیدش عطا بجد نصاب

جهانگشای خدایا شفاعتی دارم
بر آستان شهنشاه خالی از اطناب

سحر که صبح دمش بر کنار چرخ دمند
چنانکه بر قدح لاجورد شیر و شراب

ز جای جستم و بعد از صلوة آوردم
پی دعای شهنشاه روی در محراب

که سر برهنه در اندر دلنوزی
دلی برون در افکنده زرفشان جلباب

چو اهل حاجت بر کف گرفته صره زر
بر شوه پیش من آورد کی برو تو تاب

ز لشکرش باشارت سؤال کردم گفت
ستم کش زنگ شه آفتاب عالمتاب

چه میشود که برش نیم بنظم آری
بوجه احسن و آیین خوب و نقش صواب

چه بندگان شهنشاه کامران خوانی
بگاه عرض شناسنگی ده در این باب

کلاه زروی شرف نشش چو دوس را مانند
قلاده های سگان تو زیب بخش رقاب

بعهد عدل تو شادند کاینات درست
مراد دست تو باشد دلی بدرد و بتاب

بزاد کان مست از چه روی انجا لست
که هست پیش تو چون خاک تیره در خوشاب

تو عادلی دلپسندی که از کف باشد
دلم بسینه سیهش بزرده چون سیماب

زحمی که زانده زاد کان مست
خورش سینه کان و خروش جان بحجاب

شهنشها کرمت را اشارتی فرمای
که پیش ازین نکند جان او ازین عذاب

روا مدار که خدمتگذار دولت تو
بدر که تو نه ما جور باشد و نه مصاب

خیام جاه تو در جوف سرادق چرخ
چنان بود که بود لیت قشر و لباب

چو گاه ملک گشائی بزیر ران آری
چو مهر حشلی کردون تک هلال رکاب

زبیم مهره زدم افکنند وتاب ز دم
چه مار گرزه بغار و چو شیر شرزه بغاب

بجلش خصم همه کشوند ز آهن در روی
برمح و تیغ درائی چو در طعان و ضراب

برزمگاه یلی زنگاه آرائی
ز تیغ و خنجر و ز وبین و ناوک و مضراب

علم زد این لرزان چو شاهد رقاص
سپهر زقبه گردون چو کودک لعاب

زخون نایزه ها در کاسه سر می صاف
چنانکه باده گلگون در آبگینه رکاب

ز برق تیغ تو پردلان زکال کنی
کنند کرده گردان بران زکال کباب

همه بدست فشانی و پای کوبی در
دلاوران لب نام دلاوران بر کاب

بودیده مردان لشکر تو برزم
فحول جیش عدو چون کواعب اتراب

کنند ز شعله تیغ تو آفتاب غروب
بروز رزم چو طالع شود ز شرق غراب

زخون خصم یکی ژرف یم برانگیزی
که هست قبه گردون بران رود چو حباب

چه ز آهات سرانی که هر چه تیغ کند
بود ز نیزه ی بازوی شاه نصرتیاب

خدنگ برق مثال تو در عدو سوزی
بگاه رجم شیاطین چو شعله بار شهاب

گر آن ستاره شمر همت از چه روی کند
صفایح فلکی عنکبوت اسطرلاب
عقاب پر زند از هیبت آن بر چرخ
اگرچه هست پر افشانیش به پر عقاب
شها بلوح و قلم گر بغیر لوح و قلم
مرا نگاه ثنای تو دید کس اسباب
نه گوشه که بود فارغ از مرور جهور
نه خلوتی که بود خالی از ذهاب و ایاب
سپهر سخنم من نفزود دولت تو
در آستین پدر حجت مدیح شاه کتاب
صبا اگر سخنی کس درین سخن دارد
خموش باش و مرادو را مگو دگر جواب
بلی چه کاست ز قدر و فصاحت تنزیل
بوحی منزل اگر بولهب گشت مجاب
غمین مباش که هستند ناقدان بصیر
که زر ناب شناسند از زر قلاب
ولا چه یاوه درائی تو کیستی چه کسی
تبت کشیده بسر سام ابیت حال خراب
بهیچ نظم حریفان چنان بود نظمت
که پیش نالش خوش خوش کلک شب تاب
صریر کلک همه غیرت صفیر هزار
نوای ناخوش تو علت غریو غراب
بکر قبول شهنشاه بخشد آن زکرم
ترا بجز که یاران درآورد بحساب
اگر زیاری تو کابیات رخ تابند
تو رخ ز مدح شهنشاه کاینات متاب
همیشه تا که بصبح و بشام بوسه دهند
در آستان شهنشاه مهر و مه بتراب
بیارگاه فلکسای خسروی گیرد
جبین قیصر و خاقان شرف ز خاک جناب

در مدح شاهنشاه و نواب علی شاه

حبذا بخت مساعد کاین سنه از دود میاب
از دود دارای همایون در ذهاب و در ایاب
در ذهاب از خاکپای نور یزدان کامجوی
در ایاب از فیض دست ظل سلطان کامیاب
زین ذهابم پای فخر و ذلف فخاری نگار
زین ایابم دست قدرش آن بسقلاب خضاب
زین ذهابم عام جان ز ابلی صحرای سور
این ایابم تشنه را یکی دریای آب

این ذهابم در چمانه بد سگالم زهر مار
این ایابم در غنینه غمگساران شهد ناب
این ذهابم کرد اورنگ آسمان سنگ سیاهی
این ایابم کرد افسر آفتاب عرش تاب
این ذهاب و بند کرد این دزد اسفندیار
این ایاب و خصم من کنجشر دوالک باب
این ذهاب آز از دلگان بگوام راسروش
این ایاب اهریمنان بد سگالم را شهاب
زین ذهابم عهد جاز آمد آفتاب جیب
زین ایابم بحر دل را آسمان احجاب
زین ذهابم اخترانی در کام جان کانه شهد
زین ایابم ز آسمان در چشم بخت افتاده خواب
این ذهابم برد از گردون میسنا فرو زیب
این ایابم برد از گلزار مهسبو سنگ و آب
زین ذهابم باغ در راهش جنت بکجهن
زین ایابم ملک جان زاهت کشور کجراب
زین ذهاب گلشن آمد هر شکیم رنفب
زین ایاب فتح آمد هر نصیبی را نصاب
در ذهابم آستان نور یزدان شد مناص
در ایابم آستین ظل سلطان شد مآب
دادگر منعلی شه آفتاب آسمان
تاجور فرخ علی شه آسمان آفتاب
آن پدر در سطح جان نور یزدان در حجب
این پسر از نور یزدان ظل سلطان در حجاب
عالم جاه پدر را هشت جنت یک سپنج
عرصه جود پسر را هفت دریا یک سراب
خلق او را بر ادان ماه لعاز کشد
خلق او مرکیسوان شاه الطیبی الکلاب
هر کجا نقش پی آن آسمان اندر سجود
هر کجا عکس رخ این آفتاب اندر حجاب
چون سنان آن فراز ان اهرمن در زلف تاب
چون کمند این بیازد اژدها در پیچ و تاب
رمح جان اوز ران روزه خا چون در طعان
تیغ نارک سوزاین کام خوا چون در ضراب
موج اندر موج زهر انگیز کوماران زعاب
فوج اندر فوج پیل اوبر اژدها ن غاب
رشته های جادوان و اژدهای مرکوی
رشته های مشرکان وذو الفقار روبر
در حریم احترام آنکه هفت اختر خدم
بر خیام احتشام این که نه گردون قباب

از ابروش کرده بنای قدر عالی بنا / از خدنگش سینه ذهن قضا محکم طناب

عدل او تا در میان بنهاد پای اعتدال / داده تا در جهان بگشاده دست احتساب

در شکست از سهم آن گرگ گمان از ناب چنگ / برکشید از بیم این شیر ژیان از چنگ ناب

زین مسلسل عقدها در طرهای پر شکن / زان معقد عقدها در دیدهای نیمخواب

از پریرویی ازان در پردهای مرد و زن / گنج قارونی ازین در کنجهای شیخ و شاب

هان صبا تا چند لافی کاعجبست آسمان / هین صبا تا چند گویی اینچنان است آفتاب

در ستایش خنجر صاحبقران

این چه مار است که بر سینه خصمش گذر است / خنجر زان پیکر و آهن دم و فولاد سر است

که دمش بر کمرگاه زمین زده است / که سرش بر جگر شیر فلک نشتر است

دوستان را ز چه زان کام روان شیرین است / پیکرش زانه الرفاهیت فی شکر است

دشمنان را ز چه رو هست گزاینده جان / زهر جانکاه نه گر در بن دندانش در است

دلنشین هست چنین قامت رعنایش چرا / گر نه چون قامت یکی سمبر است

اگر او را نبود خوی بتان بغداد / از چه در مذهب آن خون اسیران هدر است

عجبی نیست که نگذاری اگر سنگدل است / گوهر آن چو برآورده صلب حجر است

قامتش گاه دوتی شکن سرو سهی / نونهالی است که از کیش باغ ظفر است

گرچه پیوسته خورد آب ز سرچشمه دل / لیک همواره ز سرهای سران بارور است

لاغر و زرد بود پیکر او چون عاشق / گرچه چون غمزه دلدار زبان پرور است

هست لرزان چو شرر دم بیدل که ز رزم / گرچه از پردلی اندر دل دشمن بیگر است

از چه هر دم بشکفد غنچه دلها ز دمش / دم آن زانکه از فیض نسیم سحر است

دوستان از دم آن آب بقا نوش کنند / گرچه در چشم عدو بحر فنا اخگر است

هر سر پر از سر

هر سر پر از سر او دست عیان روز نبرد / سرنوشتی که بر الواح قضا و قدر است

یعنی گنج نوال است ولی گاه جدال / که درازش کف خسرو فرخ سیر است

جم نشان فتحعلی شاه شهنشاه جهان / که سکندر دل و دارا در و جمشید ور است

آنکه سیمرغ جلالش چو گشاید پر و بال / قاف تا قاف جهانش همه در زیر پر است

آنکه بر آینه خاطر او منقش است / آنچه بر صفحه افلاک رقوم صور است

لامکان صدر و فلک قدر و ملک لشکر است / آفتابست و سراپایت انجم حشر است

پاسبانان چو نهند مهدی دجال کش است / جا بیابان چو کند عیسی گردون سفر است

زهی ای شاه جوانبخت که از رتبه و قدر / جامه جاه ترا اطلس چرخ آستر است

ذات پاک شرف دوده قاجار بود / بلکه آن گوهر مایه فخر بشر است

همچنان کز شرف نسب احمد آبا / ز تو نازان به جهان روح نیا و پدر است

طبعت ای شاه سخن سنج گهرزا بحری است / که ز درهای دری هر صدفش بارور است

عقد گوهر گهر نظم ز انگشت نظر / سبب آنست که در هر نظری معتبر است

مهوشان را همه پیرایه حسن است و جمال / خسروان را همه آرایش تاج و کمر است

سر رحمت باره عزم تو بدان مایه رسید / کش چو واماند خرد وهم روان بر اثر است

بسط ملک تو بدان پایه کشید / که دو عالم یکی زاویه‌اش مختصر است

هیبش قدرت خبر از قدح سلیمان بهم / هوش دارم قدری قدر سلیمان خبر است

پی نظاره ایوان جلالت خورشید / بر رخ چرخ یکی دیده حسرت نگر است

نسبتی بخت تو و خصم تو دارند بهم / کاین دو را تا ابد دیده قرین سهر است

دوش از داد تو با پیر خرد کردم یاد / گفت این قصه در اقصای جهان مشتهر است

کآفتاب از طرف باغ رخ افروخته گفت / کین شهنشاه ستم پیشه و بیدادگر است

لعلهائی که بصد خون جگر پروردم / که بهرزم دل ازان خوفه بخون جگر است

یکی لطف دهد دست کرم گستر او / بگدائی و گدو به که گهر یا حجر است

کان و دریا دو گواهند درین داوریم / گر ز خجالتش لب کان خشک و رخ بحر تر است

رحم کن رحم بدریا و بکان ای خسرو / کاین دو را خانه ز احسان تو زیر و زبر است

تنگ تر دیده نه بذرقه دولت گاه کرم / شخص جودت عرض از کثرت بوک و مگر است

به بسیار تو بین کت ز بسیار و ز بیش / حاصل کون و مکان چون همه کان مختصر است

زان قدر کامده از دامن سائل فاضل / راه کوبت چو ره کاهکشان پر در است

جوهر علم و ادب زینت هر پاک دلست / گوهر فضل و هنر زینت هر تاجور است

طینت پاک تو آرایش علم و ادب است / جوهر ذات تو پیرایه فضل و هنر است

ازرو شاقان تو در حضرت اردون سایست / هر طرف مینگرم مطلع چندین قمر است

از غلامان تو در لشکر تیر آسا بیست / هر کجا میگذرم بیشه شیران نر است

آن یکی از ناوک چشم آهوی شیر انداز است / این یکی از پلک خشم آور دشمن شکر است

شهریارا ملکا آنکه همیون نامست / تا زر و سیم بود زیب ده سیم و زر است

دیده پوشد اگر از خاک درت پهلوی / خون او ریز اگر از قوت نور بصر است

آنکه احسان ولی نعمت خود کرد هبا / خونش در فتوی سفها دو وطن هدر است

حاسد جاه تو خواهد فکند در چاهم / ز آنکه معطف حشرم از باری او سجده گر است

لیک غافل بود از سابقه فیض ازل / که تغیر نبود احکام قضا و قدر است

سجده ذات کواکب بر یوسف خوبست / هم سوی مسند دولت ز جهش راهبر است

تیر باران حوادث گرم آید بر دل / غم ندارم چو مرا چون تو شهنشه سپر است

آسمان را نبود جز به مراد تو مدار / تا مدار مه و خورشید بگرد مدر است

در ستایش حضرت صاحبقران

دین همایون در دارای سلیمان حشمست / قبله دین عرب ملجا ملک عجمست

علت عیش و طرب همچو سعود فلکست / مایه امن و امان همچو حریم حرمست

خاک پاکش که بود خاک ره مشک تتار / زیور افسر کی زینت دیهیم جم است

بسکه سایند بر آن پادشهان روی نیاز / نقش رخسار شهان پیش بقش قدمست

گرنه محراب سپهر آمده ابیدر ز آغاز / از پی سجده آن از چه قد چرخ خمست

جز برین در که عالی بنهد روی نیاز / آنکه فرخنده نهاد آمده فرخ شیمست

هر که رخ سود برین خاک ازین شرف است / وانکه ره تافت ازین عرصه بد نیم عدمست

رخ زاری و در باغ سائل بند در / در گلزار نعیم است صریرش نغم است

خسروان خاک نشین در این درگاه بند / زانکه گر پاس شهنشاه سلیمان حشمست

ظل حق فتحعلی شاه شهنشاه جهان / کافتاب فلکش سایه چتر و علم است

آنکه از فیض نسیم کرمش عرصه ملک / رشک گلزار جنان عنبرش باغ ارم است

آنکه چون منطق شیرین بگشاید که نظم / منشی چرخ زبان بسته چو جذر اصم است

نه قدیمست و بجائی است ز تقدیم وجود / که حدوثش قدم باز پسین قدمست

رای بیضا فیضش مجمع فضل و هنر است / داد و فریاد رسش ما حی جور و ستم است

در او کهف امم زان بدرش آرد روی / هر که از حادثه گردش گردون دژم است

شیر گردون شده کهف ملک چابک ادرک / زانکه در طرق سلکان در کنف امم است

رحمتش تا بنگاهش بجهان داده است / سخطش تا بتکر زبان مشئمست

مخلب شیر ژیان ناشطه کاکل گور / بچه گرگ دمان شانه پشت غنم است

تا خرد خاک درش رایک کل بصر است / چو خرد از این انجم همه شب بر درم است

پایه بچرخ کم دقیمت کالا و الا / در ضمیر کس مگر اندیشه بیع سلم است

به نگین دو به نبالش مدهم نسب ازانکه / که نگینش ز عقیق است و نبال از قدم است

از چه اسرار نهان جمله در اوست عیان / خاطر غیب نمایش مگر از جام جم است

گفتم از بس بفیضش بجهان فاقه نماند / باز گفتم که از موج هنر بای یم است

از کفایات کفش جز زر و سیم و دکان / هر کرا می نگرم معتبر و محتشم است

خصم با اوست در اثار مقابل لیکن / آن مقابل که در اطوار وجود عدم است

جنت عمر کز بد اندیش نکوخواه آمد / که در ان داوریش حاکم مطلق حکم است

او بر اورنگ شهی زد قدم و آب زا / چشم بی شرم ز آن قدم بر روی قدم است

رنگ افزای زنگ مظالم برباد از ملک / تا که انوار زد اینده زنگ ظلم است

بدرش پادشهان نقش جبین نگارند / تا که تقدیر نگارنده لوح و قلم است

در ستایش حضرت صاحبقران

سلطان کل مسند کلاهی که در یافت / گیتی طراز باز ز سرا پرده بار یافت

صفهای سروران چو سران سپه سپهر / در بارگاه پادشهان روز بار یافت

برش چو آب جوشن خنجر گذار دید / بر دست بید خنجر جوشن گذار یافت

سوری ز زر ستاره بصورت قرابه بخشت / نسترن ز نسیم ناب لباس عدو سوار یافت

رخسار لاله گونه رنگ تیز گرفت / زلف بنفشه نفحه مشک تتار یافت

بود انکه از سرشک کنارش چو جویبار / سرو سهی ز جویبار کنون در کنار یافت

هر بت بطی بچنگ باهنگ چنگ دید / هر سه متی لب بلب جویبار یافت

زین کاو سامری که در آن نار سوی است / عبر رود تن کهینه که اکنون جوار یافت

دانی دلا که مردم نامه هوشیار کیست / آنکه هوشیار کنون هوشیار یافت

مست طرب وار ز ال فلک پرده برگرفت / ساغر صفت سحاب می خوشگوار یافت

زان غازه روی لاله حمرا فروغ دید / راز درون خاک زمان آشکار یافت

هر راز که در پیر شجر افشد در خزان / زنگار گون حلل بعوض در بهار یافت

شد ساز نغمه ساز طرب چون بنفشه را / در خیل شاه آن چمن سوگوار یافت

خندید غنچه از تتق شاخ بر سحاب / گر زای تیره دیده او اشکبار یافت

گلشن مجمع شد کش هر صفحه / از نامیه چو نامه مانی نگار یافت

این خرمی که ز ال جهان شد جوان از آن / از بخت پادشاه جهان مستعار یافت

آن تاجور که روز د غارم خلیلش / بر رنگ خویش تارک هر تاجدار یافت

آن جنگجو که وقت جدل خنگ خلیلش / از نعل خود گوش فلک گوشوار یافت

مست خدایرا که خداوند کار ملک / در ملک هر چه یافت هم از کردگار یافت

نه غیر حزم و عزم متین پا بر دو دید / نه غیر دست و تیغ کسی دستیار یافت

امید جان که هر ئی از اسمان کشید / مقصود دل که نه کسی از روزگار یافت

بود از هزار اختر فرخنده یک ندید / گر خواست یک ز کاوش گردون هزار یافت

رمحی که وقت حمله جان شیر دل گزید / خنگی که زیب کوه جهان شاهوار یافت

بر رنگ خویش تارک هر ترکتاز دید / از نعل خویش نعلک هر شهریار یافت

منصور داز آوازه عالم کسی که جست / اکنون از آوازه عمش آشکار یافت

ای کسی بستر وجود صدف رسید / آندم کش از درون گهر شاهوار یافت

ای حیدر زمانه ز تیغت مخالفان / پایند انکه خارجی از ذو الفقار یافت

دوران دهر بر سر دارش مقام کرد / از انکه در مخالفت پایدار یافت

بیخ درخت نصرت و مجد نهال فتح / کایامشان ز صدر یلان جویبار باد

از آب وقت سهو که ز ابر غلاف دید / این رایت سمو که رامح شکار باد

که آن ز جوی منو بداندیش آب خورد / که این ز کوی مارک بدخواه بار باد

نصرت به پرچم علمت باد بسته دل / چون عاشقی که دل بخم زلف یار باد

شاهین تیز زاغ نگاهش بصد کلاه / نسرین چرخ را الحجارت خار باد

خصم تو را سپهر چو زاغی شکسته بال / در چنگل عقاب عقوبت شکار باد

چون خواجه تاش هندوی قصر جلالت است / کیوان در آسمان و زمین اقتدار باد

هر خطبه که خوانده بنام تو شنی / بر خویش از جواهر انجم نثار باد

از بیم زنگ تازه ز رنگ فلک ز چرخ / بر سپهر شهان مرصع عمار باد

سلطان چاربالش چارم سپهر را / گیتی به پیشگاه تو چون پیشکار باد

رهشکر سپهر بیرون چو را متین / چنگی بچنگ دیده دنی در کنار باد

طومار آسمان بکف دبیر خویش را / در حضرت دبیر تو طومار دار باد

مهر از ثمانه ازپی جشن تو هر بهار / صباغ باغ و رنگرز جویبار باد

از سهم صارمت که زنا بند که دکار / مفتاح هر حصار بر آن انحصار باد

کیوان چو خویش هر شبی از شام تا بام / بهرام را طلایه خیلی حصار باد

زان آب خونفشان شرر بار روزگار / اشرار را لقا بجهان چون شرار باد

آنکس که باعث فخر زمین بوس خدمت است / از حادثات دور زمان زینهار باد

وانکس که در طریق خلافت قشر دیا / اول قدم نذرت حوادث فشار باد

باشد برون ز حیز امکان چو مدح شاه / ز انزوشای او بدعا احتصار باد

یارب به دیگری رسد یاد کار از و / این تاج و تخت کز جم و کی یادگار باد

باید بدیده از مژه بدین جاه تو / آن کز خدنگ رستم اسفندیار باد

در مدح نواب عباس میرزا

امروز اگر نه جوهری ملک ستان است / فرزند جوان بخت شهنشاه جهان است

عباس شه آن کز ملکان تاج ربایست / عباس شه آن کز همگان باج ستان است

آن خسرو غازی که پی ملت تازی / نه در غم رنج و نه آسایش جان است

در صیف و شتا شاد شتابان بجهاد است / زمستان گذرانش بجهان گذران است

گاه از تف خاکش دم چون تافته کار است / گاه از دم بادش رخ چون اژده نشان است

هم پله گهی کهن با مار شکنج است / هم سنگ گهی در زین با شیر ژیان است

گر جانش به بیم اسنی و امانه بدین است / گر عیشش برنج است الکه بود است

پویان بغزا اندر گوهر حبس است / تاز آن بجهاد اندر گر خسته روان است

بالنده بود دولت زین عادت و خوی است / نازنده بود ملت زین سیرت و شان است

بی بیم ولی زین ره خورده و بزرگ است / بی رنج ولی زان ره پر آب و روان است

هر شنج گشاد رزمگاهی در سلوت و دوست / هر زال رسن ریسی در امن و امان است

در کوشش خوی سهمش رابطه جنگ است / در مغز غبار سمهش عنبر و بان است

آن روز که در کوه شیر تک پدید است / آن وقت که بر کرده شمشیر زعیان است

چون هوشش سروش است که پرید یزدان است / چون کوه گران است که بر باد وزان است

یا آن سبک جنبش کردن که شموس است / آهسته و رام او در زیر دوران است

در نیل کفش جوهری از آتش و آب است / کالماس زمردش نجاده فشان است

مریخ زحل سگلی در حوت و زسهمش / خورشید سطاره حوت از برفشان است

هم آتش آن آب رخ ملت و ملک است / هم آب وی آتش فکن مهر و جهان است

برقیست که در خور شیران عرین است — زهریست که در زهره پیلان دمانست
بر پیکرش اندام هم آورد بنام است — بر گوهرش افسون بد اندیش فسانست
بر کله ماران فسون حیلتش جادو — چون چوب فسون خوار شکفت ار ثعبانست
گفتم که برایش چو رهی چرخ رهین است — کان کرد سمندیش از ایام رهانست
امضای وی و رای قضا پرده ملک است — فرمان وی و حکم قدر شاخ و کمانست
سوگند قضا را که چنین است چنین است — تصدیق قدر را که چنانست چنانست
هم سایه او ماشطه پرتو مهر است — هم خنجر او عاقله دوره قرانست
هم گاه نوالش بر لب سار ابر بهار است — هم روز جدالش به یمین برق یمانست
بر حضرت او تا گذری خسرو دور است — در لشکر او تا گذری قیصر و خانست
رادیش بطبع اندر چون — مردیش بجان اندر چون گوهر و کانست
جنبش ز یمین جنبش رخشنده درخش است — گردش بفلک کله تاریک دخانست
در جنبش آن با ملک پیلان مزه صورت — در ظلمت این برق سنان رهبر جانست
چنگال همه شیران از دشنه درخشست — دندان همه پیلانش از تیغ و سنانست
ضرغام حسامش را همواره ضرابست — ثعبان سنانش را پیوسته طعانست
بحر کرمش را که مبرا ز کنار است — ملک شرفش را که منزه ز کرانست
بحری که محیطش نتوانند محاط است — ملکی که کرانش نتوانند میانست
از عدل چو در چاره اسب و شکنجست — اژدر چو در کیفر بیداد و زبانست
ز بیل دمان مور سکنجش به نفیر است — زنبور ژیان کاو که بور عقابست
تا انکه نیندیشد از آن مور هی پیل — با ضعف در اندیشه تبدیل توانست
تا نور از آن سوی وی از بیم نه چند — دم لابه کنان شیر فلک بادر آن است

از پایه اگر بکشش چون نوش برین است — بشکفت که ظل ملک العرش بر است
با پایه آن ذروه افلاک حضیض است — با سایه این پرتو اجرام نهانست
خرگاه محدد بر آن پاس حلالش — پنداد حباب است و بنای هر مانست
پا بند ز پرندش که بکین جوشن گردون — پاینده گر از خنجر سه درع کتانست
طوفان بلا زان نه زمین چرخ گرای است — سیلاب فنا زان زمکین در سیلانست
شاها ملکا از تیغ کج تو — بر راستی این گنبد کج پویه گمانست
میزان بلغم ز حشر وارونه خود عیب — دانم ولی این گز روش اگه ز میزانست
نوشین لبی از کشور بدو ع بسرایم — کشتی که یکی لعبت نوشابه نشانست
خویش ملاطفت چو دم باد بهار است — روییش به نزاهت چو رخ آب جوانست
از هیکلش خجلت رباب جمال است — از منظر خوش غیرت خیرات حسانست
انجم شبستان در یا شمع سپهر است — انجم بگلستان در یا باغ جنانست
از خنده نوشین لب او عالم جان زاد — گفتند جهانی که یکی نوش ستانست
تا که ز جهان رفت و غمی ماند در دلش — در حسرت آن این که جهان سنگ بدانست
تا دست اجل پابدل خاک نهادش — دستم زده آن چاک به سر خاک فشانست
آن سنبل و نرگس و سمن غالیه سا بود — آوخ که کنون خاک بران غالیه دانست
در جان توان ماتم او نار سعیر است — در باغ جنان تا قد او سرو نوانست
آن لب که غزل خوان زدر پاسش لبانش — با چشم که بار کنون سرشته خوانست
بجان نگرد چون بجان درد که گویم — انگشت گزان گوید کاین چشمه [illegible] است
تسکین مرا نیز سراید که با شد — تا دانش شاهی که بنادانش و است
تا زان زوال خویش از این درد جگر سوز — لا اینک ملک غازی بر چاره جهانست

از جود وی کمینه که زبون است چرخش | در آینه انکس که کنوش سنالست
رهش بغم از مدح جهانبان یزدم | گلزار تش جان دشمن این درد وبالست
مدحت نه با تکرار زرکب حروف است | وصفش نه باندازه تحریر بیالست
زین لبس بن داستمار ودعایت تکرخی | چون ناطقه عاجز به ثنایت زبیالست
تا صورت اجرام در افلاک مکین است | تا پرده افلاک باجرام مکالست
اجرام بدو راست رهی گرچه چنین است | افلاک نفرباش رهی گرچه خیالست
بادی زخدا او نه خداوند زمین را | کین غایت مقصود شهنشاه جهالست

در مدح نواب عباس میرزا

حبذا آن گوهری که اب گوهری زاسکندر است | چشم دو لبشان لبی از گنج دارا برتر است
که چو اسکندر جهان برگاه زرفشش پی است | که چو دارا و از گون برخاک نازکش سر است
گاه برتیغ بند خشان چهر غضبان شاه است | گاه محفل آرای روشن چشم جوشان اکبر است
که فریدون وار بازبین درفش کاوه است | گاه چون ضحاک باسوز مذه مار حمیر است
گاه تاج آفتاب آسمان مجلس است | گاه لب گرد ماه آفتاب منظر است
که چو مهوش افسر جاده زنازک است | که چو چرخش کرته فیروزه زیب پیکر است
که چو زناد دستش بدست اندر عقیق سبحه است | که چو رندانش بدم اندر می آگین ساغر است
سالکان فوراکه بارده گاهی همدم است | خسروان عشق را که تخت وکاهی افسر است
گاه مشک آگنده نافش چون غزال تبت است | گاه خون آلوده چنگش چون پلنگ بربر است
گاه در گرمی دو نابش هرکاب آتش است | گاه در تندی و جنبش همعنان صرصر است
زاده ضرغام و اینک چون گوزنانش سر است | بچه سیمرغ و اینک چون پلنگانش پر است
حله پیروزه رنگ روس هندی پرورش | کرته سنجاب گون کرک زنگی گوهر است

از شکوه کیهان

از شکوه کیهان که رشک دشت خلخ است | از طلوع اختران که شرم کوه خاور است
برهمن را از گران سنگی ضیا بخش برخ است | پیرزن را از جوانمردی کیهان زر است
گاه برگنجینه گنجور دامن خواجه است | گاه چون خاتون ابن گنج داران زرد ور است
خرمنی از یاسمین آمیخته باسوری است | قبه از آسمان آراسته با اختر است
فیروزش خود بالا ز از آن بهای زیبی است | ایکون هیچ کو از آن ضیای آذر است
که بترک زیور آرایان پی سیم آژن است | که به سبعث دشنه پر داران پی جوشن گر است
که چو چرخ زنگیان زنگی تی را حجله است | که چو لعل زنگیان رومی وشی بر بستر است
سار سوری سر لنت و زاغ سپنا پیشه است | لیک مرجان مخلب است و بازرین زرآور است
طلعت از عبار دارد گرچه هندو طلعت است | زاده بهرام باشد گرچه کیوان منظر است
بنت کیوان وچه کیوانش آفتابی اژدر است | جفت گردون وچه گردونش آفتابی اخگر است
گاه جان ز آسمانش افعی پیچان بی است | گاه پران ز آفتابش ذره زرین پر است
ای سخن سنج جهین از لطف و فضلت نیز راست | ای خردمند جهین از رای و هوشت انور است
کشف این دلکش لغز را گر نه رایت قاید است | حل این دلکش لغز را گر نه هوشت رهبر است
بوسه زن بر در که شاهی که چرخش حاجب است | سجده بر بر حضرت شاهی که مهرش چاکر است
آنکه هفت اقلیم را دارای اسکندر دل است | آنکه شاهنشاه را فرزند افریدون وش است
بوالمظفر شیر غازی آنکه ذات انور است | ذو المعارج شاه عباس آنکه داد آور است
بازگو آینه را بیم زنگ ظلمت است | زانکه این آینه روشن ز بنگار اندر است
تا نشود گوهر فشان کاین روش های شاه | آنچه گنج شایگان در چشم ما زان کمتر است
وحش الله هرچه دانش در نهادش مضمر است | حافظ الله هرچه بینش در ضمیرش مضمر است
تا سزد فکر جلالت شخص آنرا ماهع است | تا رود ذکر سعادت ذاتش این را مصدر است

جنبش گردون و حلمش چون زمین و مرکز است / قوی قصد بود رایش چون سپهر و محور است

دود و دو لیش در نهادش لعل ناب آتش است / جود و جودت در نهادش رنگ و بوی عنبر است

با کوه خواهش سعادت چون سحاب و چون قمر است / باد اندیشش شقاوت چون شراب و چون اخگر است

خصم او کرده ملک مشاطه روشن مه است / تیغ او غمزه ده سیابه غمخور است

از ما کرمارهای جاده پر ازاده است / جود او مر اژدهای موسوی را مادر است

خانه ده لها زیادش بارگاه مانی است / عرصه گیتی ز دادش کارگاه آذر است

در زمین چندانکه معبر با سمانش رهبر است / با سمان چندانکه اختر در زمینش لشکر است

تا بجوئی مال قارون است بر زقاران / تا بپوئی کوس کاوس است و سنج سنجر است

کو مراد او راکش سمند همرهی در صفوه است / کو مر او راکش سپند همرهی در مجمر است

مهر نبود ماهی اندر چاه سار نخشب است / سدره نبود سروی اندر جویبار کوثر است

اب دفترهای طغیانها کتاب احمد است / نار خرمنهای ضلتها حسام حیدر است

اندران موقف کز آتشبار پیکان و خدنگ است / اندران هامون کز آهن پوش رکبان محشر است

خشم شیرافکن پلنگان ز هره سوز ضیغم است / بانگ بشکن تن نهنگان نای گیر شدر است

آفتاب از تابش شمشیر دودی آبست / آسمان از جنبش لشکر غباری اغبر است

چرخ فیروز اکند از البرز صرصر بو به است / خاک لعل اندر داز الماس میناگوهر است

گرچه رستم چاه جانفرسایش یاد جوش است / گرچه بهمن کام اژدر هاش نام مغفر است

خواجه میزان چو دخشی مخفی در ربع است / والی عقرب چو ماهی حنبری در مجمر است

چون پدیدش شنابان باره گردون / چون بشمیرش گرایان بازوی زور آور است

با کمی از آن بجا نهاموی اندر موبه است / برقی از این دبه تنها آذرا اندر آذر است

هرشرر در سنگ شیرازه در آهنگ اقسم است / هرشکاف خاک پیلاز ادم اهنگ اژدر است

لالهای کوه بر دامن شان روزبین کشور است / سبزهای دشت بر جوشش دوران جوشن در است

دریکی جنگش فنای خسرو اندر خسرو است / دریکی مخش گشاد کشور اندر کشور است

هرچه از شوکت شماری کو هرش زان برتر است / هرچه از رعب گذاری اخترش زان برتر است

ملک چو مشتاقان دیرین بازوان ملک تخت / تخت گردون جنت آرا بر قوایم چنبر است

از ثنا بندم زبان کان حد هر مثل است / بر دعا کوشم بجان کاین کار شهدی منتظر است

تا فلک را در مه و مهر این شکوه و زینت است / تا زمین را از که و مه این طراز و زیور است

چرخ خندان روز و شب کاین چهار آخر جهت است / خاک خرم سال و ماه کاین داور یاد آور است

در ستایش حضرت صاحبقران

چون بحر دارای روم از شاه زنگ افسر گرفت / از پی رزمش جهان از چرخ در زیور گرفت

روی بانوی حبش از شرم در برقع نهفت / پرده از رخسار خاتون حبش چون بر گرفت

فرکون زاغی زردی بیضه بیضا پرید / و هر از برابر این شاهین نذر پر گرفت

عنبر افشان کاوی امد چون نهان در باختر / آتشین بر بش هر بری جای در خاور گرفت

سوخت انگار از نفس چون از الف اخگر سپند / چون یکف زال سپهر این لیسیدن مجمر گرفت

صبح در اقلیم گردون و شبستان سپهر / قهرمانی از پی غارت بکف خنجر گرفت

زین فلک کشور اسیران قطره گر زن بود / زین سمن سیما عروسان یاره و پرگر گرفت

زاهد دم سرد صبح از دست مینخواران چرخ / تا زند بر سنگ مینای می احمر گرفت

از درش نامه در آمد شاهدی زاهد فریب / داد زاهد از دست و از دستنش یکی ساغر گرفت

دلبری از وجه خدا از افق از جیب قد / از فروغ طلعتش آفاق زیب و فر گرفت

گر ز گیسی از جبار رخساره در برقع نهفت / این زکیسی است کز رخساره برقع بر گرفت

گر سیاوش این از زمین عین ز آذر گذشت / این سیاوشی است کش آذر باحضا در گرفت

یوسف صدیق گوئی روی از زندان نمود
یا بر آذر جای ابراهیم بن آذر گرفت

یا چو باران در بهاران صبح گردون از مهر
داد سوری یاسمن کز سوسن و عبهر گرفت

یا نگاور یکه تازی راند در میدان رزم
حلقهای سیگون از رمح زرین برگرفت

یا چو دارای جهان از خنجر گوهر نگار
گنج گوهر از بداندیشان بدگوهر گرفت

خسرو جمجاه خاقان آنکه دربان درش
خاتم از خاقان ربوده افسر از قیصر گرفت

آن شهنشاهی که از خط شعاعی آفتاب
هر سحر از بهر چشم خصم او نشتر گرفت

نوعروس ملک کان دوشیزه ماند از بدو عمر
کامیاب آمد کنون کاین کامران شوهر گرفت

بحر جودش را که آمد بیکران ملاح وهم
زآسمان زورق گزید و از زمین لنگر گرفت

لعل گوهربار او بیجاده از لبسند فند
کلک مشک افشان او کافور در عنبر گرفت

ای جهاندار اسکندر چاکر دارا غلام
صد چو دارا و اسکندر حشمت چاکر گرفت

مشکبار مشکاهت تاج از دارا ربود
پاسبان آستانت تخت از اسکندر گرفت

گشت شیرین کام تلخ عالمی زان شهد جود
شاخسار خسروی تا چون تو شیرین بر گرفت

آب آذرگون عیان گردد آب آذرگون بهار
کاذرین بط باید اکنون زآب آذر گرفت

جام زرین همچو جم خواه از بنان مشتری
باغ را کاکنون صبا در حله عبقر گرفت

شحنه عدل تو تا زد تکیه بر بالین ملک
فتنه را بخت بداندیش تو هم بستر گرفت

پشت ملت راستی پهلوی ملکت فربهی
زان حسام خم گزید و خنجر لاغر گرفت

پایه گاه ترا شد پشت گردون تکیه گاه
زان سعادت زیب انجم زینت اختر گرفت

بام ایوان ترا کیوان چو شد چوبک زنی
زان بگردون منزل از سیارگان برتر گرفت

تا بنامت خطبه دولت سراید مشتری
چون خطیبان جا برین فیروزه گون منبر گرفت

زنگ رکشش بند چرخ از نیم حجاب حجاب
چون صبا بر در کعبت جادر برون در گرفت

تکیه بر اورنگ کردن فرزدی خورشید وار
چتر زرین آفتاب آسمان بر سر گرفت

زهره در جولی جواری بربط از غم کز بد
تیر در سلک دبیران خامه و دفتر گرفت

مه ز شوق دست بوس ساقیان بزم شاه
که چو مینا شد عیان که صورت ساغر گرفت

روز هیجا از سم خارا گذار مرکبان
برتری از چرخ اخضر توده اغبر گرفت

اژدر تیغ اژدهاوش هر سر در گزید
طایر تیر آشیان در صدر هر صفدر گرفت

از هلالی آشیان مرغ عطارد پر گشود
مرغ جان زین آشیان سوی عطارد پر گرفت

از شرار آتشانی نازک آتش فشان
رنگ آبی گونه گردون کند آذر گرفت

شد چو کام اژدر از فاروره بازان رزمگاه
از نهیبش نای بیژن ناله شدر گرفت

از غبار رخش رستم صولتان زال سپهر
مغفر زرین فکند و نیلگون معجر گرفت

چون در آن هنگامه کز هنگامه آرایان رزم
آتش جانسوز کین در جان خشک و تر گرفت

ابرش آتش نهاد از جا برآوردی چو باد
باد را با سرعتش اندیشه در چنبر گرفت

شد رکاب آن گران شد عنان آن سبک
شدی از صرصر ربوده گرمی از آذر گرفت

صارم تو خواهی بر نارک رنگان نمود
خنجر تو انجز از جوی هر خنجر گرفت

قابض ارواح بهر قبض جان دشمنان
پا بر رود دستیار آن صارم و خنجر گرفت

نیزه خطی بدست و خنگ ختلی زیر ران
رایت گوئی آفتابی جای بر صرصر گرفت

بر یمین آوردی آن تیغ یمانی از یسار
دشمن از یمینش دین و الیسر گرفت

بسکه خون بدسگالان ریخت تیغت پد ربیع
موج بحر خون از آن رجله بحر بر گرفت

زان زحل شکل هلالی پیکر تیغ فعل
کافتاب افکند تیغ و زهره سان مزمر گرفت

بدر هر مغفر بفرق پر دلان آمد هلال
رنگ گوئی که از انگشت پیغمبر گرفت

سیل خون سیال شد چندان در آن وادی
وهم با اندیشه زین پوینده پل معبر گرفت

ان زمرد چگر الماس رنگ لعل بار | گنبد فیروزه در سجاده گون گوهر گرفت
نیز چون این اژدر از زور بازوی تو یافت | ذوالفقار آری اژ از بازوی حیدر گرفت
خصمت ای گنجینه دلی چاکر کیوان غلام | خویش را کی زجود با از تیغ تو کیفر گرفت
از سر جوش گذر چون سروری از سر گذشت | سایه اش بر سر گلی چون چاکری از سر گرفت
ای هنر پرور شهنشاهی که فیض عام تو | همچو نور آفتاب آفاق را یکسر گرفت
عنصری از مدح محمود اگر محمودت غلام | دیگران از نقره و آلات خوان از زر گرفت
آن بلند اختر شهنشاهی تو گز زینت شرف | چون ایاز از بندگی محمود یک اختر گرفت
می چو سنگ خاره و تو آفتاب خاوری | خاره گوهر شد چو نور از خسرو خاور گرفت
خدمت دیگر غلامان یک دو روزی پیش نیست | خدمت من دو است تا دامن محشر گرفت
زینت از دولت سخن سروری دیده ز ان | زندگی تا حشر نام نامی سنجر گرفت
سال هفصد رفت و گوید باز طفل هفت سال | سنجر از سنجار قسطنطین و کالنجر گرفت
سکه چون حرف بابا بیتی که چشم از آفتاب | بگزمان ای آفتاب برج شاهی بر گرفت
از که این جوم بار بپدم خفاش و از | دوری از آن آفتاب معدلت گستر گرفت
نامه مذکور است این ثناهای خسروان | گر نپس بجان فلان دارائی کشور گرفت
دولت باقی بود چندانکه گوید هر کسی | دولت صاحب بنازاد دولت دیگر گرفت

در مدح شاهنشاه | وصفت قصر

این همایون قصر شاه کشور است | یا زمین را آسمانی دیگر است
ظل شاه در وی شش در هفت آسمان | طیلسان تا رنگ هفت اختر است
صورت مرغان سقفش را ز فخر | طایران عرش را زیر پر است
رنگ هر صورت که در این طارمست | شرم هر منظر که در این منظر است

مینا نگینش داغ ماهی است | آذر افروز روان آذر است
در خم طاقش ز آهنگ رباب | حبذا نغم زهره رامشگر است
در بن رخش ز گرمش فروز | در تب و تاب آفتاب انور است
در نگارین بزمگاه دلکشش | بر کف آهو وشان کاور زر است
آفتابی ماه منظر ساقی است | ماه تابش می هلالش ساغر است
باده اش را نه صراحی از پی است | می کشش را نه خماری در سر است
در مثل زرمگاه ملبسش | راست گویی رستخیز محشر است
گرد آن گنبد آورد زور ازو است | برگ آن نرگسش و عنبر گر است
بی تحرک هر نگار در رنگ بست | پای تا زیر هر لاله در صفدر است
گلشنش از نقشهای آذری | غیرت گلزار پور آذر است
چون بهارستان جنت دلکشش | چون نگارستان خلخ دلبر است
زلف نرگسانش بتاب از سنبل است | چشم خوبانش پر آب عبهر است
نه نگارش نقاب بهمن است | نه در آذر درش تب آذر است
هر طراوت کز شاخ طوبی است | هر لطافت کو در آب کوثر است
در نهاد برگ تاکش مدغم است | در ضمیر خاک پاکش مضمر است
از رخ و قد دوشاخان شکرف | کاین دلاویز است و آن جان پرور است
عرصه اش چون جلوه گاه خلخ است | ساحتش چون جویبار کشمر است
پایه اش را رفعتی کز سایه اش | زال گردون را تبارک مجمر است
طارمش را زینتی کز شمسه اش | بر سر سلطان انجم افسر است
از در و دیوار سقف و صفه اش | جلوه گر آیینه اسکندر است

زیب هر آیینه اسکندری | عکس دارای سکندر جا که است
این همایون قصر فرخ بارگاه | کاستان از آسمانش برترست
هیبت ذات آسمانی جوش سای | کاخ ایوانش ماه انجم لشکرست
داور کمعلی شاه آنکه او | جوهری از عدل داد داورست
آن شهنشاهی که پای همتش | خواجه هشتم فلک را بر سرست
این قدر قدری که دست قدرتش | هیچ بازوی قضا زور آورست
این ظفر بندی که در دشت نبرد | دام دو دو دار تیغ او خاکیرست
این جهانداری که در ملک جهان | عدل او جان و جهان چون پیکرست
هر کجا ایدی جان بخشی لبش | بی تامل بار عیسی بر خرست
هر کجا کلکش زنخ بر رقع کشد | بار کرپیان دست موسی اندرست
همت طبعاً او آن طایرست | کاخ ایوانش هینه کردون زرست
صارم خونخوار او آن ساغری است | کز اجل در آن شراب احمرست
جود او جان داد کان فاقدرا | چون دم عیسی دشمن عاذرست
تیغ او بر تارک اعدای دین | روز کین چون ذوالفقار حیدرست
آستان آسمان سایش که آن | ملجأ خاقان و آب قیصرست
خسروا زادوی از آن رتبتش | هیچ او عرش ازو جوهرست
خصمش ار چون سر براید بر فلک | گرچه از لیتی بماهی همبرست
زان چه غم دارد که تیغ خنجش | رهست چون سابه عنبرست
روز کینی کز نورش شیر او ز ناق | در زمین در سمان شورو شرست
بیکرش را خط از جوشن است | تا کرش را طلی بر ذان معکرست

دعاکردار و شه

بر یمن آرد چو شمشیر از نیام | بر تهش تاری زال زرست
چون کشد صمصام خونریز از نیام | سام بر مردن ستایش گسترست
معجز موسی و نوح و عاد را | تیغ و رمح و رزم و جوشش مصدرست
هر آیات مبین در راه دین | تیغ او بیضا و رمحش اژدرست
از پی ویرانی بنیاد کفر | رزم او طوفان و جوشش صرصرست
چرخ اگر بازد باد زد نبرد | مهره اش از شش جهت ششدرست
آفتاب آسمان در مطبخش | اخگری بر توده خاکسترست
پیشگاهش را هزاران پیشکار | چون سلیمان است چون اسکندرست
آستانش را هزاران پاسبان | چون ملکشاه و چو سلطان سنجرست
آسمان باشد طفیل ذات او | از صدف مقصود آری گوهرست
عدل شه روزی جفاجو یافتش | از دون گردون ازان در چنبرست
بر خلاف عادت خود روزگار | با خردمندان کنون زان مادرست
آنکه پوشد دیده از خاک رهش | نور بینایی چشمش نشترست
وانکه بندد از ثنای او زبان | آن زبان در حنجر او خنجرست
در صفاهان کز صفای خاک آن | آب حسرت در دهان کوثرست
تا مرا آن دارای دوران کز ازل | سرفراز از جهان زاد و ورست
برزمین این آسمان افراخته شد | کآسمان را آستانش همسرست
تو حسن الله گنبد نیلوفری | آنکه برش را اگی نیلوفرست
آب صافش رشک اشک عاشقست | خاک پاکش طیب زلف دلبرست
هم ازان در شرم آب زمزمست | هم ازان در رشک مشک اذفرست

نخل طور است در باغ حرم است / آب خضر است در جام حرم است

قامت ساقی روان در محفل است / باده صافی جهان در ساغر است

تا درش بگشاد بر روی جهان / قفل گنجهای جهان زابر در است

الغرض چون زیور اتمام یافت / این عمارت کآسمان را زیور است

زد صبا از بهر تاریخش رقم / بر زمین این آسمان دیگر است

با دیار رب قصر جاهش بی قصور / تا مشید این قصور اخضر است

منظر اقبالش ایمن از خلل / از خلل تا ایمن این منظر است

در مدح شاهنشاه و تاریخ در

این آستان بقعه موسی بن جعفر است / کز افتخار روی سلاطین بدین در است

این آستان آن حرم آمد که جبرئیل / در بام عرش پایه آن چون کبوتر است

لعلی که دست زیور دیهیم خسروان / خونین جگر ز حسرت این سنگ مرمر است

در روضه بهشت ز مشکین غبار آن / گیسوی عطر پرور حورا معنبر است

آبش ز اشک نرگس پاکان سرشته است / خاکش ز بوسه لب شاهان مجمر است

آری که زیب چهره نه زین خاک در بود / گر عرش اعظم است که خاکش بسر است

کوثر شمیمه ایست از آن عطرهای شور / کز ابر چشم زائراین در مقطر است

بانگ زائران و خروش معلمان / صد ره ز صوت شهپر جبریل خوشتر است

دارای دهر فتحعلی شه که تیغ او / در ملک و دین سلاله شمشیر حیدر است

پنجه فتاده گر به نهنگ از نعل پاره اش / زان دیده ستاره بدین سمت اختر است

نعلی پریده گز سم رخشش به مرز هند / در بوم روم فلک زرین قیصر است

جودش نشانه ایست ولا و نعم که / کارزم بهشت جنت از آن هفت کشور است

در این حرم

وین حرم کآمده هم پایه حرم / ایوان و قبه و در او زیور زر است

اندیشه عاجز است ز ذکر ثنای او / کز هرچه بر زیبت بصد پایه برتر است

باید سفینه راند به بحر دعای او / کاین ژرف بحر مدحت او را نه معبر است

دین پیمبری ز حمایتش قویم باد / تا ملک را قوام ز دین پیمبر است

کلک صبا نوشت از پی تاریخ زد رقم / کز دل مدام چهر سلاطین بدین در است

در مدح نواب محمد علی میرزا

امروز اگر تاجوری زیب سریر است / شاهی است جوانبخت که اندیشه پیر است

دولتشه دریا دل کاجرام سپهرش / اسکندر و دارا در کافلاک سریر است

در هر خطری پشت جهانداری بزرگست / بر هر دو جهان مشت شهنشاه ظهیر است

با خنجر او لشکر او کان شر نکست / با لشکر او چشمه خور قلزم فقیر است

آنجا که خدنگش همه سندان چو پرند است / آنجا که پرندش همه خارا چو حریر است

با ماه رخش بیضا چون مهر و غمام است / با نیل دلش دریا چون بحر و غدیر است

بر حکم قضا رایش سرهنگ و کیا نیست / بر رای قدر حکمش سالار و امیر است

در نظم عجم طبعش دارای کمال است / در گفت عرب نطقش مولای جریر است

دوشیزه فکرتش هوا ماشطه جویست / پتیاره دهرش ز دغا زاده یکیر است

عهد وی و انجام عقیم است و بلیل است / ذات وی و آغاز بنای است و دبیر است

اجرام منیر را به دل پاک مدار است / افلاک کرم را بکف راد مدیر است

هم درگه او قبله آمال صدور است / هم سده او سدره گردون سدیر است

صارم بکفش آن چو یکی چشمه زهر است / جوشن به برش این چو یکی بیشه شیر است

مخفش زنگارنده بر از همال است / ذاتش ز نظارنده منزه ز نظیر است

آن طایره قدس است کش آن اوج مطار است
آن اختر سعد است کش این چرخ سپهر است

چون در کف پیلانش فروزنده حسام است
چون در دم شیرانش خروشنده نفیر است

در بیشه هر پیل که در هند خروش است
در بیشه هر شیر که در روم نفیر است

از آتش تیغش ملکا زاد دم مرد است
از بخت جوانش ملکا زاد دل پیر است

زان شان بدر او پی تسلیم رسول است
زان شان بره او پی تفویض سفیر است

کاجرام ببرند اگر مرحله دور است
کافلاک بدوزند اگر واقعه دیر است

آن بام که از پایه او راز نیوشست
آن بوم که از مایه او ساز پذیر است

گردون به پیش پست نما که ز زمین است
جنت به برش تیره نفیضی ز سعیر است

نه پایه آن از در تصعید خیال است
نه مایه این در حد تصویر ضمیر است

با رفعت آن بام ز افلاک گذار است
با ساحت این بوم ز فردوس گریز است

هر غمزده را جان زد راو بسرور است
کش زمزمه دلکش در غم بصیر است

هم مایه اقبال وضیع است و شریف است
هم قبله آمال صغیر است و کبیر است

با قصر جلالش که خفیف اوج سپهر است
با دست نوالش که دخان بر مطیر است

هم پایه این هفت فلک پست و فرود است
هم مایه این چار گهر خوار و حقیر است

شاخی است بلا که ز طوبیش نهال است
باغیست بمنظر که زمینوش نظیر است

تا هید بر آن شاخ یکی مرغ نوا است
خورشید در آن باغ یکی برگ زریر است

داودش بسرور دل عاجز بسرود است
جو دوشش بهوای رخ ز آتش نفیر است

چون جان شب آویز که با حق به نیاز است
چون نای شباهنگ که با گل بصفیر است

دانم چو به پیلان دمان بهری و شهد است
تا زد چو به شیران ژیان طفلی و شیر است

با بحر که هم کاسه انهار و حیاض است
با کوه که هم کفه مثقال و سفیر است

روزی که اجل باخته با جیش سپاه است
وقتی که امل تافته پی یار و عشیر است

در خوردن خون حادثه عطشان و حریص است
در بردن جان نا به چالاک و دلیر است

از یکطرف افغان اسیران سپهر است
از یکجهت آوای دلیران با شیر است

تا آتش کین آب ربای از رخ مهر است
که جز کمان خامه قسکن از کف تیر است

هم گرد جدال از چه از آن جنبش جیش است
هم تنگ غبار از چه از آن جم غفیر است

تا رگ پیلان همه در ناله زار است
موی تن شیران همه در مویه زیر است

پیلان دمان از خطر نوش و یلک است
شیران ژیان زان غم و زوز و حقیر است

بر ماهی شنا بنده چکاچاک ز تیغ است
بر مهر گراینده فشافاش ز تیر است

چون ترک سپاهش پی پرخاش کلاه است
چون زین سمندش پی نادر و سریر است

ماهیت دلفروز که در کله ابر است
مهرتیت جهانسوز که در کوه بشیر است

نوید خدائی بر بین و بر بسا
تا یند الهی تقبیل و به و بر است

از جنبش جیشش که زمین خسته و زار است
از گرد سپاهش که هوا نادی زیر است

پای فلک و پنجه اختر به نگار است
زلف ظفر و پرچم نصرت بعبیر است

در بیشه پیلان دمان ناله و آواز است
در بیشه شیران ژیان ولوله و دبیر است

هم بسته شاهین سهامش دل شاه است
هم طعمه ضرغام حسامش تن ببر است

با بکشن یکوان کویم اگر صور بخت است
از هدت سر یا بکشان عشر عشیر است

با دهر اگر کینه گر اعادر و غدا است
با چرخ اگر پنجه کشا غالب و چیر است

چون خصم شکن واقعه سنگ و سبو است
چون ملک کشا غایله موی و خمیر است

شاها ملکا راز دل خویش چه گویم
کاگاه ضمیر تو ز قطمیر و نقیر است

در مدح تو شرمم که چو شعرای جهان
شرمم ز چه در پنجه سباع شعر است

زین داهیه چاره من بهر سنگ است — زین حادثه لوز به من بهر سپر است
ز آنکه بیاز از هنر یافتیل است — از طبع گهربخش تو انعام گهر است
از بهر چه بی بهره ز دریای نوال است — این بنده که در مدح تو با خاطر خطر است
جز ز اختر بی طالع ز کرمت و کساد است — کوهرکرا نمایه و ناقد چو بصیر است
با طبع و دل معدن و دریای گهر است — وز جود تو جز معدن و دریا نه فقیر است
در پیش که این داد ز مراد دولت — عمریست که این در دم را راز ضمیر است
امروز بنجاک خدمت باز سر دو دم — در باز پسند تو گنجینه است و گهر است
تا مهر برین لشکر کین تو ز خدیو است — تا ماه بدان خسرو فیروز وزیر است
اقبال سپاه است که سپاه است و نیکو است — فرهنگ وزیریست که وزیر است و ظهیر است

در ستایش حضرت صاحبقران

این فرش بارگاه شهنشاه کشور است — یا کارگاه مانی و تمثال آزر است
یا برفراز عرش بساطی موزر است — یا در فضای چرخ بهشتی مصور است
چون گلشن بهشت و چمن زار آسمان — ایمن ز رنج بهمن و آسیب آذر است
در زیب و فر چو ساحت فرشاد و گلشن — در رنگ و بو چو عرصه فرخار و کشمر است
هم نرگسش چو دیده خوبان مکحل است — هم سنبلش چو طره ترکان معنبر است
انار دیش به پیکر چو انارش مدغم است — آهنگ خوشش پر ز مرغانش مضمر است
از رنگ نقشهای دلاویز این بساط — ماهی بما بنا در و آرزو در آذر است
بگو مثال طلعت شیرین و کوهکن — بگو نگار الف پرویز و شکر است
تمثال آفتاب برین فرش فرش سای — از بهر پای اوس خدیو مظفر است
برجای بالش فلک از روی افتخار — خورشید از آن نهاده است سپاد و سرور است

این فرش زیب منظر عرش برین شده است — چون پای سود داد که عرشش معطر است
دارای نامدار که نام بزرگ او — از فخر زیب خطبه و آرایش زر است
بر فرش کی نگار توان کرد داد زیب — نامی که آن به فرش خداوند زیور است
آن تاج بخش گر ندهد لطف کردگار — روی ملوک بر در شش زینت کشور است
از آفتاب جاه گستی نمای فرشش — زان سایهٔ خدای که سایش انور است
اینک زمین درگهش از بوسه ملوک — چون روی آسمان ز کواکب منور است
چون در نبرد حمله برد برق خاطف است — چون در بساط جلوه کند مهر انور است
وز گرد رخش تو چو گردان شود بچرخ — گردون چو هیچ است که در کام اژدر است
گوهرفشان به بزم چو گردد بر او نثار — چون آسمان زمین بساطش پر اختر است
از فیض ذات اوست شئونات کاینات — آری وجود موج ز آثار صرصر است
از بیم حسام ممالک گشای او — دل در بر ملوک جهان عود مجمر است
آنجا که لطف او همه اقطاع نعمت است — آنجا که قهر او همه اقطار خنجر است
هر نعمتی که دست نوازنده دل است — هر خنجری که دست نگافنده بر است
کوثر شود ز لطفش اگر نار دوزخ است — دوزخ شود ز قهرش اگر آب کوثر است
پیدا درآ بپهر دران طی کند بساط — ملکی کشی اینچنین ملکی داد گستر است
درگاه شاه همچو سلیمان راستین — دیوانش در بیابان او زنگ مرمر است
در پیشگاه آصف بن برخیا برای — دستور بحر دل است که باشد تحقور است
گر گوید شرش بر پیچ پیکین گوش آسمان — کامروز در مصالح ملک امین دولت است
که آوردش پیام که از خسروان هند — اینک بیوی بارستاده سکندر است
بیگاه و گاه بر در کریاس عالیش — غوغای رستخیز ز ترکان لشکر است

یکو هزار سام زبان پاکش است
یکو هزار رستم دستان بمغفر است

تا پاس چتر دست سبک پای او زداد
از بهر پاسبانی کیهان مقرر است

بوزینه واژ از پی رامش بزم کور
در بخش اژدها و بازی غضنفر است

گر منکر است شعر مرا در ثنای شاه
در چشم بخردان جهان خوار و منکر است

این در مدیح حیدر شرع کرده ام
تیغ زبان سلاله شمشیر حیدر است

گر معجزش ندانی سحر حلال دان
تا بگروی که نسبت سحر و پیمبر است

این مایه برتری و بلاغت نه مر مراست
بل از قبول آن ملک بنده پرور است

مسکین صبا چگونه سراید ثنای او
کز برترینش پایه اوصاف برتر است

دست ارادتی بدعا ز آستین برار
آری بروزگار دعا کار مضطر است

تا در مدار ز امر نگارنده سپهر
بر گرد قطب محور چرخ مدور است

او باد قطب دولت و دولت بگرد او
چون گردش سپهر که بر گرد محور است

خطاب یکی از حکام

ای که کیهان عقل را میر است
هر تصور ببخشش تصویر است

جان ز دانشش عالم نور است
آنکه از علت است و تغییر است

کاین چرا خار و آن چرا خرماست
این چرا شیر و آن چرا قیر است

باز فرخنده از چه کردار است
بوم نستوده از چه تقصیر است

ماه را از چه روح کافور است
هور را از چه تابش اکسیر است

این سرشتا بان فلک که بزیر است
این درنگی زمین که در زیر است

این مرا از نه بنده و مولا است
آن مرا این رانه خواجه و میر است

هر دو محکوم حکم یزدانند
حکم یزدان ز آن و این جبر است

آن اسیر

آن اسیر کمند فرمانست
این گرفتار بند تقدیر است

مشت خاکی بدین بهانه در بند
کو منش شان سزای تکفیر است

همه در نخوت و غروری کان
برتر از پایه مقادیر است

همه گرکان بگرد این مردار
آنکه محروم در میان شیر است

ایکه تو زنده زال هشیم
آسمان گشت و اختران پیر است

گر تو غافل ستاره آگاه است
گر تو بیهش زمانه آژیر است

در سرای ازل و ایتام
از خطای تو دیده و دیر است

شرم کن شرم و از خدای بترس
گر ز انصاف جای تو ویر است

ای ز روح بهیمت هستی
نفس تو سخت شوم و شریر است

شاد گز دو گدان بیوه زنان
از تو در کنج هر تو فیر است

در نهانت فنون و نیرنگ است
بر زبانت قرآن و تفسیر است

دم فرو کش که رزق دهان تو
کم ز تیغ زنان که دیده و شیر است

خون مردم خوری چو شیر در ره
گر بدات زار و ناله ات زیر است

غافلی از کسی که بر بد و نیک
آب از و خون و خون از و شیر است

خواب تو پر خواب خرگوش است
حرص تو بیر حرص خنزیر است

ای جوان پند پیر بشنو از آنک
تو جوانی و آسمان پیر است

جاه خود را سرای فخر مدان
چون پذیرای تنگ تقدیر است

چند چون تیر چار پره پری
چون کمان اجل کمین گیر است

وان حذر کن حذر که در این دشت
مرگ صیاد و مرد نخجیر است

قول شر بل وحی منزل را
کش لبنیدان و سنگ تاثیر است

چون به پنجم زمی اره ببرانی | کان فاعل و آن اساطیر است
گرت درشته ری سر اتحفه نسخ | پنج نوبت بنام و شبگیر است
چار پر قفل چار ارکان را | چار مفتاح چار تکبیر است
وانی از خواب چون شوی بیدار | کان همه خواب و نقش تعبیر است
یا من صبا نفس شوم سر گشت | که هزار و از بند و ز بخیر است
این نکو است سفینه خوش بخت | از چه به اهمکانت تقصیر است

در مدح نواب | ظل سلطان

خجسته عید به نواب ظل سلطان باد | که ظل سلطان زا عید ظل یزدان است
بعید باد مبارک خجسته عید چنین | که عید عالم جان روی ظل سلطان است
اگر چه جان جهان از لقای عید خوش است | ولیک در تن عید از لقای تو جان است
برآفرینش عید است آفرین ملک | برآفرینش تو عید آفرین خوان است
بدست لاف دهی ماه چو سیم در زر خشک | ببزم عید تو گردون گشاده [illegible] است
بهر نوروز ویت بازار ماه دو خورشید است | صبا ز خوبت عطار باغ و بستان است
ازل بذات تو ممتاز پاک بوده است | ابد بعهدت انباز راست پیمان است
بیک کرم چو دو ابر است غازی گنج | بیک سخن چو دو مرجان گوهر افشان است
هزار گنج تهی از لآل منضود است | هزار چشمه روان از زلال حیوان است
لطیفه دلت از صرف جوهر عقل است | خلاصه تنت از نور و آب حیوان است
بلارکت که ملک را بگنج اژدرهاست | ز پاکه دم مور [illegible] جسم ثعبان است
کف کفایت تو در ممالک آمال | چو چشمه ایست که در وی [illegible] است
به بستان می باد صبا غبار [illegible] | شمامه ایست که در دست عنبر [illegible] است

لیکه

گزیده ز آن فلک گوشه کریاست | ز آفتاب رخ دیده کانت حیرت است
بروزگار نو کان آن و اینش نقش است | برانکه خاطری از روز و اوپریشان است
شکنجه داری مهتاب روز و مه و باد | ضعیف داری از تارهای کتان است
پی نظام به نوزادگان باد در خاک | سپید شیر سحاب از سپستان است
انامل تو ببین دایه که مایه شان | هزار چشمه حیوان و بحر عمان است
زمانه راست زداد تو یاد نوشروان | دران اواره که آواره کابستان است
خدنگ چار پر خصم ضعف جان ملک | اگر بچرخ و افشان شهاب [illegible] است
تو آن درخت همایون بباغ مجد و شرف | که سدره [illegible] نغمه صوت است
جلال و ملک و کرامت جمال [illegible] | از آنکه داد و نوبت صول و غصان است
به بزم بارش احسان و داد و جود | ببزم برگ [illegible] است
ز باد لطفه خورد ابر وزان شود [illegible] | درخت باغ از آن [illegible] است
بی طراوت تو ای طراز باغ وجود | نیاز [illegible] ز سوال ابر و باد و باران است
شاخهای درختان بروزگار بهار | اگر [illegible] از طاری [illegible] الحان است
ولی ز آنچه صبا سال و ماه و افرودی | بشاخسار هزاران هزار [illegible] است
ملوک را دل از این [illegible] شاد | که مر فراخ دلان را چو [illegible] است
بلی چنین را از رهگذار [illegible] | فراخنای جهان تنگنای زندان است
ولیک ملک تو آن عالمی که از عظمت | حدود آن ز ورای حدود امکان است
اگر بگرد [illegible] آسمان دیدی | که تا چه جای ز اجلاه [illegible] است
یگانه فارس میدان روزگار تو [illegible] | ولی بقدر تو تنگ این فراخ میدان است
بدست و دامن و دم [illegible] | با [illegible] آتش [illegible] است

سرو دهش که چه گفتا بضاعتی بر خاست | بیک نظاره خضر دیدت و داماست
بنا فتم که بدین مایه جنس خرازی | ببر چانت بهوای بزرگ سامانست
هزار عالم جان کز نظره ایش دهی | کلاف زالی و بازار ما بکنعانست
ولیک خضر رهت من شوم درین آمیست | چو جانت در کف این آرزو ادمانست
کف سوال برآور بر آستان جلال | که زی تو پای تهی پویه ایش سامانست
هر آنچه گفتم بر رفت و کرد و یاف نخود | چنین مقام که ربز زحد امکانست
کسی که با تو زند لاف همسری بهبات | هم آن جنت بگو هر که سوش و سانست
کجاست سوهان آن آهنی که سونش گفت | کجاست سونش آن آهنی که سوهانست
پرند و خارا خارا نشوند و پرند | اگر چه صورتشان در نگار یکسانست
بنام آبی هر تشنه کی شود سیراب | گر اقتم آبی در جو چار آبانست
شهی که با تو بهذان زنی فروز دراخ | بیاد ده رانش بفرزین که آب دیده انست
صبا اگر ز خطا با تو کام زن گیهان | از و شناس که ما اگر آفتاب گیهانست
دلم ز دست جوانی شور بهر نشت | گر آتشش ننشیند ز آب چکونست
ز آب و آتشش این دل بدر گسیند خوار | که آب و آتشش بیاد دهر و بر آنست
خدایگانا با من درخت و فواست | فلان اگر بشنا نیز کفت بهمانست
چو من به بستان بستان هر که بستان تر | نه داستان همه نیرنگ و ریو دستانست
بجز ز منطق من نطق در بیان و زبان | نواختی زیک و کم و از باد و بادانست
ملک شناسد کاین نسک وسیم | خضر شناسد کاین آب آب حیوانست

در مدح شاهنشاه

خسرو لشکر شکن چون خصم را لشکر شکست | چتر چترش ... لشکر یکه بکر شکست

کردن

گردن اهریمنان در قید طهمورث فتاد | صورت یأجوج از تیغ اسکندر شکست
پهلوی پیران زکین گودرز کشوادی درید | تارک ترکان بمیدان پور زال زر شکست
رخش رخشان تهمتن هفت خوان را ره سپرد | بازوی رویین تن رویینه دژ را در شکست
هیکل لات و هبل را معجز احمد فکند | رونق کفر و ضلال امت جعفر شکست
رایت مهدی بپا شد فتنه دجال خفت | موکب مومن در آمد لشکر کافر شکست
پیکر طاغوت وجبت از جلوه احمد فتاد | لشکر بدر و حنین از حمله حیدر شکست
ز امر یزدان جبرئیل از عرش اعظم پر کشود | عرش نمرودی نگون شد کرکسانرا پر شکست
رشته عمر گروه نوح از طوفان گسیخت | شیشه هستی قوم عاد از صرصر شکست
از فروغ دست موسی صولت قبطی نهفت | از قدوم پور آزر سورت آذر شکست
فتنه یأجوج از اسکندر رومی بخفت | لشکر جالوت از داود پیغمبر شکست
رایت سلطان انجم آیت ظلمت سترد | موکب فیروز فیان لشکر آذر شکست
تارک شیر اوژنان شاه غضنفر فکند | گردن نام آوران دارای نام آور شکست
ظلم ضحاک ارچه گرد از خاک بر گردون رساند | شیشه هستیش را شاه فریدون فر شکست
پادشاه عرش اورنگ آنکه در میدان جنگ | برق تیغش شعله در این لبه دین مجمر شکست
آنکه کوه حلم او چون سایه بر گردون فکند | از گران سنگی او افلاک را محور شکست
آنکه تیغش وقت کوشش خاک را پیکر بسوخت | آنکه گرزش روز میدان چرخ را چنبر شکست
جود او آیات جود ابر فروردین نهفت | رای او بازار روی خسرو خاور شکست
پای عدلش فرق بس گردنکش ظالم سپرد | دست جودش عقد صد گنجینه گوهر شکست
آن نفس کز تیر ترکان بر دلارا دل درید | آن نشان کز گرز گردان سروران را سر شکست
خاک و خارا را بی که از سم ستوران شد بلند | روی نه گردون نهفت و کوی نه اختر شکست

بزرگی کرد کیوان کشید گردون نهفت | این غرض بگو که چون بازار آن جوهر شکست
کز نهیب تارک ترکان روئین تن شاد | گرز کرزی کرده گردان گند آور شکست
پشت گردون را بجای تیر سبک پیکر درید | گاو گیتی را کمر گرز گران لنگر شکست
گریهٔ تیغ سرافشان ریزش باران شب | نعرهٔ کوس خروشان نالهٔ تندر شکست
صحن میدان رنگ گلگون دامن عاشق گرفت | زلف پرچم قدر مشکین طرهٔ دلبر شکست
پس در آن آورد که از شورش جنگ آوران | گشت هنگامی که ز آن هنگامه محشر شکست
خصم را لشکر شکست از تیغ برق افشان او | همچنان کز تیغ حیدر لشکر خیبر شکست
آن پلنگ او بزبر او ژن بگرز گاو سا | گاو گیتی را اگر چون شیر گردون در شکست
جوشن چینی ز خنجر بر تن خاقان درید | مغفر رومی ز ناوک بر سر قیصر شکست
دست دستان شوکتان در خام خم در خنجر گرفت | برز و برز و صولتان از گرز که پیکر شکست
خنجر او بر تن روئین تنان جوشن درید | جوشن او در کف شیر اوژنان خنجر شکست
ناوک او سینهٔ کاوس و کیخسرو شکافت | تارک او تارک دارا و اسکندر شکست
ای شهنشاهی که وقت رزم تیغ تیز تو | شدی الماس برد و حدت آذر شکست
ای جهان بخشی که روز بار دست جود تو | آب لعل و گوهر و قدر سیم و زر شکست
وقت کوشش چاکرت از ضرب گرز گاو سر | برز و خود و تارک بهرام جنگ آور شکست
گاه رامش مطربت ز آهنگ چنگ آتشین | چنگ و رود و بربط ناهید رامشگر شکست
نامهٔ عدل تو نام نامی کسری نهفت | تار سنج تو صیت نوبت سنجر شکست
مرغ ادراک را بلک کمالات پی برید | طایر اندیشه را قصر جلالت پر شکست
خرگهت کان زیب این زنگار گون خرگه بود | منظرت کان قدر این فیروزه گون منظر شکست
از وثاق ماه طلعت پرده گلشن در برید | از غلام سرو قامت رونق کشمر شکست

دست احسانت که یک عمر را از پا فکند | بحر انعامت که فلک از زر لنگر شکست
رهرو دانش در آن پهنای بی پایان فتاد | زورق فکرت در آن دریای بی پهناور شکست
شعلهٔ قهر تو سوز شعلهٔ دوزخ نشاند | رشحهٔ لطف تو قدر چشمهٔ کوثر شکست
روی و رایت نور این هفت اختر روشن نهفت | قدر و صدرت فر این نه منظر اخضر شکست
مهر و کیش در زمان آثار نوشیروان ببرد | دست و تیغت در جهان بازار تیغ و افسر شکست
مطبخ جود تو قدر مهر و بازار سپهر | از فروغ اخگر و از تل خاکستر شکست
چون صبا بر نامه در مدح تو مشکین خامه بود | نامهٔ ما نه درید و خامهٔ آذر شکست
تا که مذکور است در هر نامه نام خسروان | کاین فلان کشور گشود و آن فلان لشکر شکست
از تو این گوید و این هم شنود خلق از کار | کو سپاهت چون سلیمان چیش بر کشور شکست

در مدح شاهنشاه

چون شهنشه سوی ری کرد از خراسان باز گشت | گرد از آن بر قالب بیجان ری جان باز گشت
رایت فتح و ظفر منصور شاه آنکه هست | فتح را بر خاک پایش دست افشان باز گشت
باز گشت شه جهان را مهیا نقش است | نقش خوشتر تا شد در جهان ز آن باز گشت
چون خور آسمان هیچ بر ملک خراسان تا باز | کرد از ملک خراسان چون خور آسان باز گشت
راند خاقان رخش در میدان رستم صولتان | کرد چون رستم از میدان خاقان باز گشت
تا شهنشه از خراسان جانب ری کرد روی | کرد با سلطان گل سوی گلستان باز گشت
باز گشت از ملک کبری آن ملک آن جلال | کرد یا از روضهٔ رضوان سلیمان باز گشت
ای شهنشاهی که هر کس دید نیروی تو گفت | کرده اینک زآنجهان سام نریمان باز گشت
زان جهان ز پیه پدستان تو در هر نبرد | آفرین گویان کند گر پور دستان باز گشت
سوی از حام از نهیب خنجر خونریز تو | خصم از میدان کند با خود و خفتان باز گشت

عدو ز شان در آب شوی خونشان بر خاک ریخت | گزره باطل نخواهد کرد شیطان باز گشت
تا که مذکور است کز مور دو دیو ورد و حشر | نیک و بد را میکند در کالبد جان باز گشت
نیکخواهت را بقصر روضه رضوان مآب | بدسگالت را بقعر نار نیران باز گشت

شهی که پایه جاهش ز عرش بر بگذشت | بر بته میچه رایاتش از قمر بگذشت
جهان جود و کرم پادشاه دریادل | که حیلت مرحمت او ز بحر و بر بگذشت
ستوده مخفلی شکر کرد موکب او | ز هفت گنبد فیروزه رنگ در بگذشت
بعهد عدل خطرش زمانه تا کنون | خطر گرفت و بجمهور پر خطر بگذشت
ز صفر بغر موکب همیون را نه | ز عهد عید بلشکر سپه تر بگذشت
بکامشان ز دم مار و از دم کژدم | شرنگ نوش
بهر چمن که چو سرو چمان خرامان شد | قضا بنجر رسید و قدر ز شر بگذشت
ز چرخ سرمه بیاز ارد روشنان سپهر | غبار موکب آن شاه تاجور بگذشت
بهر دیار که رو کرد جان نثار انرا | ز پای بوسی او از سپهر سر بگذشت
| قیاب بارگه آسمان گذر بگذشت
فدر بجا وشه به چو بود آسیش | خدنگ شصت قضا بر دل قدر بگذشت
برسم خلق فاداسکن غبارش کرد | چو در دل بحر اندیشه شرر بگذشت
زبان ندیده زبیداد چرخ عمر عزیز | چو در رکاب شهنشاه دادگر بگذشت
سفینه که بران نور نا خدا آمد | شنیده ایم که از بحر پر خطر بگذشت
ز آب و آتش و بادش زیان بجان نرسید | شی که شاه جهان را نجاک در بگذشت
نخوست صفر از طالع ساعد او | بخیر می و سعادت درین سفر بگذشت

بر که

بگشت دشت و چمن صبح تا بشام ز رشک | بوصل حور و پری شام تا سحر بگذشت
گهی بجر که عشاق چنو ابر سیه | گهی بحلقه خوبان سیمبر بگذشت
ز بحر طبع بر افشاند بس لآلی تر | بهر زمین که شهنشاه بحر و بر بگذشت
وزان در ادری دری که توده توده فشاند | ز اوج هفت در توده در در بگذشت
تهی ز صید و حوش و طیور گیتی شد | بکوه و دشت چو شاه عدو شکر بگذشت
نصیب کاه چو شاهین شاه پر گشود | همای خاوری آن را بزیر پر بگذشت
عرض کش از اثر موکب سعادت شد | درین سفر بسعادت مه صفر بگذشت
همیشه تا ز مدیر قضا مدار سپهر | بماه و سال به پیرامن مدر بگذشت
چنان رود که سرایند در زمین کز فلک | بکام خاطر دارای دادگر بگذشت

در ستایش حضرت صاحبقران

دست قدرت تا بر این هفت منظر کشید | دهر را کی همچنین در حلیه و زیور کشید
آیت اندوه و غم از لوح گیتی محو شد | رایت عیش و طرب بر اوج کیوان بر کشید
روزگار از غمگساری پای شادی بر گشاد | آسمان در آستین دست عطا ولی کشید
هر زمان مشاطه قدرت عروس دهر را | بر مراد خلق در پیرایه دیگر کشید
بهر رامش مرد و زن هر جا که گردند انجمن | حسرت از آن انجمن ناهید رامشگر کشید
بر غالین کار نه آمد یادگار جام جم | بلکه جام جم ز رشک از خون دل ساغر کشید
این همه پیمانه عشرت به بزم روزگار | بر کس از دوران شاه معدلت گستر کشید
شاه شاهان زمان مصطفی شه کاسمان | حلقه فرمان او در گوش چون اختر کشید
آن شهنشاه ملک شه چاکر سنجر غلام | کش بلک شه خاک در دیده چون سنجر کشید

خرم او چون بخت خود بر قبهٔ اخضر نهاد / عزم او چون رخش خود بر گنبد اخضر کشید
هم قراران ازین تا غایت عالم بماند / هم مدار این ازان تا دامن محشر کشید
سوی هر اقلیم کان اقلیم گیر او هم جهان / سوی هر کشور که آن کشورستان لشکر کشید
گرد جولان اعدا ان چون تنگ زر گردون فشاند / تیغ نصرت سا مذین چون شاه هفت اختر کشید
شاه اژدر بند شیر اوژن به دشت کارزار / چون زمرد رنگ تیغ اژدها پیکر کشید
پیکر ابطال را در عرصهٔ اغبر فکند / عرصهٔ اغبر ز خون در حلهٔ احمر کشید
وان حسام شعله بار اکنون در دست غیر / راست چون پیدایست کاندر موکب خنجر کشید
این اثر از بازوی زور آزمای شاه یافت / ذوالفقار آنکه از بخشید کش حیدر کشید
او حش آنکه بار گیتی نور بخش گاه تنگ / خنگ گردون را قوایم در خم چنبر کشید
چون فری گو به دم افتاد در نعل کجده پی / سقف دو تنگ و جبل و را از سر صرصر کشید
از سر و بر دو بن چو شبه نعل و مسمار ایشش / آسمان بر گوش گردون قرط پر گوهر کشید
لاله زاری بس شگفت آتش میدان شکفت / لاله گون خنجر چو در کین شاه کند آور کشید
همچنان کز فیض آن آذر آذر گون دمید / رخش ابراهیم بن آذر چو در آذر کشید
داد او از نزد شاهی از دو بخش آمد عجب / از دو یک بخت حریفان عمرو و حیدر کشید
افسر از قیصر گرفت و تاج از مهراج برد / چون ز روی لشکر سقسین و کالنجر کشید
چون سکندر در ره یاجوج ظلم از تیش حجب / آهنین سدی سدید از گرزه شمشیر کشید
لاله را بس داغها از ابر فیضان بر دلست / ز آنکه گرد ابرش نی نیزه اژدر کشید
ابرکی چون دست او باشد که هر در اشک زان / حالی خندان به دامن کوه پر گوهر کشید
روی خود بر آستان قصر میمونش نهاد / ذیل تکمیل آسمان را ز روی بر منظر کشید
آسمان در عهد او رسم ستمکاری گذاشت / کز حسام شحنهٔ عدلش بلی کیفر کشید

رای او خورشید چون وش زرف دریا نه چنانک / گنبد نیلوفری سر زان چو نیلوفر کشید
وز دو ملک آرای او موکب بهر اقلیم راند / عدل عالی رای او رایت بهر کشور کشید
زان تو هم گرزه مار از صعوه پر پر گرفت / زین تطاول شرزه شیر از آهوی لاغر کشید
قافله در قافله هر خواجه زو مرجان فشاند / کاروان در کاروان هر رهروی زو گوهر کشید
شد جهان آباد و چندان گشت قصور پر قصور / هر بچه اخضر ازین تودهٔ اغبر کشید
هر طرف کاخی منقش با کیهان در فشرد / هر طرف قصری مصور سر بکیوان بر کشید
گرد خذلان خاک از آن بر صفحهٔ مانی فشاند / خط بطلان چرخ ازین بر نامهٔ آزر کشید
خوامه ایران کاینک از معماری عدل ملک / سر برآن ز نقش و از آن ملک بر منظر کشید
مضجع پاکان دین خیر البلاد ام القری / خاک قدم گر ته عرش برین سر بر کشید
تبت و نسرین ز خاک پاک آن تو دیرها / این ز بوی مشک و آن از نفحهٔ عنبر کشید
جسم پاک فاطمه آسوده در آن خاک پاک / کاسمانش خاک در چشم سپهر اختر کشید
دایه گردون چو او در مهد عصمت در بیافت / تا مه و خورشید را در مهد سیم و زر کشید
گرچه آن خورشید شد در سایه معجر ولی / آسمان رخش از شرف در ظل آن معجر کشید
چون بخاک آستانش عرش اعظم رخ نهاد / زان شرف از آسمان رخت بالاتر کشید
در بهشت جاودان فردا رود دامن کشان / بخردی کامروز آنجا پا بدامن در کشید
صد هزاران خار حسرت در دل طوبی شکست / خاری از آن روضهٔ فردوس فر کش بر کشید
چشم او در روز محشر ز آب حسرت تر نشد / هر که آن کحل الجواهر را به چشم تر کشید
آن همایون خطه از سیل حوادث شد خراب / کز خرابی بوم هم رخش ز بوم و بر کشید
ز آتش جانسوز سیلاب فنا آن دیار / دور این خاکستری تل تل خاکستر کشید
در گران رود آن فرسنگها سی سد / کز قضا ریف زمان سیلاب شان زین بر کشید

در بهاران گر شدی سیلاب سیلی خانه کن
برسمش رخت خود زان بحر سوی بر کشید

موج طوفان بلا چون اژدها بر زن
زان همایون خطه سر زین سیه بر مجمر کشید

از پی معموریش معمار جود آن خدیو
دامنین کرت دست کرم بر کمر کشید

زاشتران قطب سپهر معدلت بن قصرها
زان زمین هر گوشه سر بر کوش گردون کشید

هم دران چار کرد پیدا آن همایون پیکره
و ندران این چار ایوان سر بجنب اختر کشید

هم سپهر از رشک هر یک اشک انجم ریختی
هم زمین از فخر هر یک سر بانجم بر کشید

با وجود رفعت این چار ارکان روزگار
بهر تکمیل آسمان را زر چه در منظر کشید

باکمال عزت هر خشت آن آفتاب
در خم چارم فلک کسوت به نیل اندر کشید

چون تمام این چار ایوان شد بتاریخش خرد
زد رقم کین چار ایوان سر بکیوان بر کشید

هم دران افکند طرح سدی از آغاز کار
کاسمانش از مه و خورخشت سیم و زر کشید

پیش آن سد سدیا آسمان فرسا بجد
شهرستان را ز سد خویش اسکندر کشید

العزی سدی چو آن اسکندر ثانی رقم
از کرم در راه آن دریای پرگوهر کشید

منشی طبع من از بهر تاریخش نوشت
هم رقم سد دویم اسکندر دیگر کشید

تا بود مرقوم در هر نامه رقم قضا
تا فغان ایام را ایام فلان داور کشید

باد از کلک قضا مرقوم بر لوح قدر
کاین شهنشه را زمان تا عرصه محشر کشید

در مدح شاهنشاه

ای خراسان شاد و خرم زی که سلطان رسید
جسم بی جان ترا اینک ز نو جان میرسد

یا بر گذار از دم جان پرور عیسی اثر
یا بعطشان ساغری از آب حیوان میرسد

یا بکنعان میرساند بوی پیراهن نسیم
یا بعاشق مژده از وصل جانان میرسد

ای خراسان بهر دفع خصم اهرمن رست
چون سلیمان وارث ملک سلیمانی رسد

ای خراسان بهر دفع دشمنان دیو نژاد
این زمان جبریل با آیات قرآن میرسد

ای خراسان بهر قلع خصم کافرکیش خویش
اعتقاد و ملک و ملت ظل یزدان میرسد

ای خراسان کز ظلام ظلم روزت تیره گشت
اینک از شرق عدالت مهر تابان میرسد

ای خراسان غم مخور گر گشت امیدت فسرد
کاین زمانش بس طراوت ز ابر احسان میرسد

ای خراسان شاد باش و غم مخور افسرده گی
کز پی ترویج روحت پیک رحمان میرسد

ای خراسان گر رسیدت هجری از دنبال وصل
این زمانت وصلی از دنبال هجران میرسد

شاد باش بگلشن بژمرده از دی گلت
روزگاری خوشتر از عهد بهاران میرسد

گر شادی ز انتظام ای روضه رضوان چه غم
کز پی نظم نظام دین چو رضوان میرسد

خسرو جمشید فر جمشید افریدون سریر
ارد شیر شیر دل دارای دوران میرسد

شاه کیوان پاسبان مقبلی کش جیب دل
از زمین تا فرق او ایوان کیوان میرسد

آن خدیوی کز بسیط خاک با یک نوبتش
شاهکاهان تا بساط این نه ایوان میرسد

چون برزم و بزم بهر دشمنان و دوستان
گه سرافشان میرود گاهی زرافشان میرسد

چرخ میگوید کنون آتش زن جان میرود
دهر میگوید کنون غارت گر کان میرسد

خسروا روز وغا چون حادثات آسمان
تیغ خونریزت بخون خصم عطشان میرسد

سرورا عالم پناها حوزه ات را زین جهت
گر ترا باج از عراق و از خراسان میرسد

کز پی تفویض ملک از روم و ترکستان ترا
هر زمان بر در رسول قیصر و خان میرسد

رشک جنت بارگاهت غیرت غلمان غلام
زان بجنت طعنها و زین بغلمان میرسد

از حجاب غیب هر دم راز دستور قضا
پیش رای عالم آرای تو عریان میرسد

ور زمانه هرکس از طبع حوادث برده سود
فیض معدن کز نوالش هر زر و خسران میرسد

پیشانات ذوالمثل بخشد عطارد گر مثال
از دیوان نوالش بر خط سلطان میرسد

بر خطابت مشتری بالفرض گر گوید سخن — از وزیران وشش پس رود بر پایان برسد

روز هیجا کز سم خارا گداز مرکبان — تا بهم میدان گردون گرد میدان برسد

هم تخلخل چرخ سایه را بر اعضا میشود — هم تزلزل خاک ساکن را بر ارکان برسد

بیدلان را ناله تا ایوان کیوان میرود — گردنان را نعره تا گردون گردان برسد

شادمانی شادمانان را بآخر میرود — پایداری پایداران را بپایان برسد

چون در آن روز قیامت وشش — هرشی را چاک جیب جان بدامان برسد

روی بر اعدا کنی شمشیر برق افشان بکف — این سخن از هاتف غیبی بانشان برسد

کالفرار اینک سموم مزرع تن میوزد — کالحذر اینک شرار خرمن جان برسد

هرکه را تیغ جهانسوزت بمغفر میزند — هرکرا تیر جگردوزت بخفتان برسد

ایمن از اندوه جان فارغ از آن سوز میرود — فارغ از هنگامه محشر بمیزان برسد

خصم ناکرده هم آورد دست بدخت گر زباره — خود بدست او خویشتن بین در بر خوان برسد

خون او در تن چو زین سودای فاسد شد پیدا — نشتری از ناوک او را بشریان برسد

بس شکست از گرز تو ای دارای اسکندر شکوه — کاخ عمر بدسگالان را بپایان برسد

بس خلل از تیغ تو ای شاه سلیمان شوکت — دشمنان دیو سیرت را بپایان میرسد

زآفتاب چهر گردون سای تو هر صبحدم — میرسد آن گر شعاع مه بکتان میرسد

همچو از خارا خدنگ آرش آسمان میجهد — پیک خارا شکافت چون بسندان برسد

بوستان ملک خرم از نسیم عدل تو است — چون چمن کش خرمی از ابر نیسان برسد

آن پریشانی رسد کس را بعهد عدل تو — آن پریشانی که از زلف پریشان برسد

ای عدو بندی که چون رو سوی میدان می‌نهی — انچه از دم کی چو اژدر بایوان برسد

چیره دستان را ز تیر اران زخم کاری زنند — زیر دستان را ز باران عقد مرجان برسد

کار بی سامان

کار بی سامان هرکس گر چه باشد کار من — از یکی گفتار جانبخشت بدرمان برسد

درد بی درمان هرکس گر چه باشد درد من — از یکی ایمای ابرو بت بسامان برسد

لب فرو بند از ثنا دست دعا بگشا صبا — کی بکنه مدح او فکر سخندان برسد

در جهان حکمرانی و به ملک سروری — گر تقاضای زمان این بیرو دان برسد

دولت باقی بود چندانکه در خواطر بود — اینکه گویند از فلان دولت به بهمان برسد

دولت خاقانی اینجا قاآن ترا جاوید باد — تا ز خاقان دولت دولت بخاقان برسد

در مدح علی نقی خان

زهی کریم کرم گستر کریم نهاد — که در جهان کرم داد جود و بخشش داد

مه سپهر کرامت علی نقی خان آنکه — ز فیض ابر کفش خرم است کشت مراد

گشاده دست کرم در زمانه چون آبا — بریده پای ستم از میانه چون اجداد

زمین وقار و فلک رتبت و ستاره محل — قضا توان و قدر قدرت و فرشته نهاد

بنال شوکت و رستم جدال و دارا فر — نگین مروت و حاتم نوال و کسری داد

قضا مطاوع امرش بود قدر تابع — زمین متابع حکمش بود فلک منقاد

ز قهر او که رسد مرگ را از و یاری — ز لطف او که رسد عمر را از او امداد

شود چو صرصر بهمن نسیم فروردین — شود چو باد بهاران سموم در مرداد

بروز معرکه از برق تیغ جانسوزش — ببر کند حشه گردان رزم را اکباد

چه عقده‌ها که ز پیچان کمند خم بخمش — بگاه کینه بکار دل عدو افتاد

کمان عقده گشایش چو آن ستم گزینت — بگاه کیش ز سر تیر چار پر بگشاد

بگاه صید کشد شیر چرخ را به کمند — بدان مثابه که صید ضعیف را صیاد

به پیش خنک فلک سیر او که رفتار — بسان خر بوحل مانده صافنات جیاد

چو برق گرم زمام و چو باد تیز لگام
چو ابر نرم خرام و چو کوه سخت نهاد

بگون خصم روان چون بحر کشتی نوح
به دشت رزم روان چون بکوه صرصر عاد

بعهد امن و امان حفظ خلق در عهدش
چنانکه فرشته بدوران عدل ابن عباد

گرش فرشته بخوانم فرشته را نبود
چو بحر طبع کریم و چو ابر دست جواد

چنان بمهر نگاهش بچهره سائل
که بر عروس پدر چهره دیده داماد

عدیل او بکرم دیده ستاره ندید
نظیر او بهنر مادر زمانه نزاد

بعهد او که ز عدلش بود جهان معمور
بدور او که ز دادش زمین بود آباد

نهشته پای تعدی برون ز دامن جور
کشیده دست تطاول در آستین بیداد

کسی نمانده که از چشم او ندیده صبا
کسی نماند که از جان او نیامده شاد

نه جز ز دست نوالش که ابر در زاریست
نه جز ز طبع جوادش که بحر در فریاد

بنا نهاد بعالم بسی مبانی خیر
که در دو عالمش ایزد جزای خیر دهاد

بشهر یزد که خواهد ز فیض مقدم او
زلال خضر ز تأثیر خاکش استمداد

در آن زمین که هم از عدل و دست بخشش آن
در آن بلد که هم از داد و دست رشک بلاد

در اعتدال هوایش چنان که فصل خزان
چو در بهار دمد لاله از تلال و وهاد

در آن دیار جهان مردمی بنام ایزد
همه فرشته سرشت و همه خجسته نهاد

نهاده است قضا در نهاد جمله کرم
سرشته است قدر در سرشت جمله وداد

خجل ز عارض و زلف بتان سرو قدش
ز انتهای گل سوری و طره شمشاد

پدید از کله و کسوت گدایانش
شکوه افسر و کمر و قبای قباد

بلی عجب نبود در زمان دولت او
که بنده گرد سلطان و شحنه گردد راد

اگر ز تربیت مهر خاره لعل شود
به پیش اهل بصیرت ندارد استبعاد

همای تربیتش هر کجا گشاید بال
خرد بفرق هما سایه گستر آید شاد

بیاد سرو و لب تشنگان چنین شهید
که او شفیع بود بارگیش روز معاد

فکند طرح یکی برکه کز وی آمد پیدا
سپهر ذات بروج و بهشت ذات عماد

چه برکه نقش بهر قطعه سنگش از اعجاز
مثال چهره شیرین ز تیشه فرهاد

چه برکه جرعه از آب روح پرور آن
کسی که خورد بکرد از زلال حیوان یاد

همش بدایع تمثال صفحه هر سنگ
نشان ز خانه مانی و قطعه بهزاد

هم از لطایف شهد زلال جانبخشش
عیان کرشمه سلمی و نوشخند سعاد

چه برکه در بر طعم زلال او دایم
بشرم نیل مصر است و دجله بغداد

بود آب زلالش که در عذوبت لطف
نشان ز آب خضر و ز زلال کوثر داد

چو برکه گنبد فیروزه گون چرخ رفیع
به پیش گنبدان تو ذره بود زرهاد

زلال خضر در آن جاری از مجاری آب
دم مسیح در آن نافه از منافذ باد

بود ز لال لطیفش بچشم چون ارواح
بود ز شبنم نسیمش چو روح در اجساد

هم از صفای زلالش بشرم هفت اختر
هم از علو رواقش برشک سبع شداد

ندیده تا شده برپا جهان کون و فساد

چو برکه غیرت گردون که تا بود گردون
زبان ز چشم بد اختران بدور رساد

بود محامد آن برکه رفیع الشان
که بهره یاب ازو آمدند در زمانه عباد

فزون ز قوه تقریر و قدرت شد کار
صبا نمود دو تاریخ ازین دو مصرع یاد

غرض ز بخشش این برکه یافت چون تمام
برون ز حوزه تقصیر و تیر تعداد

ز لال زمزم ازین برکه جاودان جاری
چو نوشی آب بگو بر یزید لعنت باد

ابا ز تربیت مهر رای و ابر کف
رسیده مزرع آمال را زمان حصاد

عطیه خواه عطای تو منعم و درویش / نوال خوار نوال تو بنده و آزاد
ز هجر مدایح شخص تو دبیر اندکار / ز هجر محامد ذات تو چرخ را اوراد
همت سرشت مطهر بود ز عیب و نفاق / همت نهاد منزه بود ز عیب و عناد
شود سپهر ز مهر تو منقطع ارکان / شود زمین ز نهیب تو منهدم بنیاد
علو پایه عرش نشان ز رفعت جاه / فروغ وادی طور عیان ز نور فؤاد
ملک خصال خدیوا چو نقش قدر تو راست / که لاف همسریت زد عدوی دیو نهاد
نگاشت پایه احمد ز خصمی بوجهل / نگاشت عزت یزدان ز دعوی شداد
همیا ز دست بنه خامه مدیح که تو / خصایل حسن الخلافه ایجاد
یک از هزار نیارم نگاشت در دفتر / گرت ز قلزم و عمان مدد رسد بمداد
همیشه تا که ز تاثیر گردش گردون / ز روز و شب بود اندر جهان بیاض سواد
همش سپید ترا روز وز چهره احباب / همش سیاه ترا از شب شمایل حساد

در مدح محمد قاسم خان

تا کمیت فلک روان باشد / زیر ران خدایگان باشد
آسمان جلال قاسم خان / کاستانش آسمان نشان باشد
آنکه از دست درفشانش بزم / رشک فرمای آسمان باشد
آنکه از تیغ لاله گونش رزم / غیرت افزای گلستان باشد
آنکه ضحاک هشته را رایتش / رایت افراز کاویان باشد
ای قدر قدرتی که بر قضا / با خدنگ تو توامان باشد
ای امیری که خدمت در تو / مایه عیش جاودان باشد
ای بزرگی که قدر جاه ترا / هشتمین چرخ آسمان باشد

ای بزرگی که قدر جاه ترا / هفتمین چرخ آسمان باشد
ای که بار رای عالم آرایت / پرتو مهر چون دخان باشد
ای که ذکر محامد ذاتت / قیروان تا بقیروان باشد
ای جوادی که کمترین جودت / مایه گنج شایگان باشد
ای که از رای و رایت تو بود / هرچه اندر جهان عیان باشد
ذره آفتاب باشد ازین / سایه آسمان ازان باشد
چون بود ذره در بر خورشید / مهر با رایت آنچنان باشد
در گهر سنجی و در بخشش / دل و دست تو بحر و کان باشد
ابر دستت مدام قطره فشان / بحر طبع تو بیکران باشد
دست در پاش گوهر افشانت / ضامن رزق انس و جان باشد
هرچه در خاطر امل گذرد / دست جود تواش ضمان باشد
هرکه از حشمه زمان ترسد / زانستان تو در امان باشد
صعوه در روزگار معدلت / چنگل بازش آشیان باشد
دل دشمن که از دو از هیبت / آری این ماه و آن کتان باشد
خصم را سر ز بیم گوپالت / کشف آسا بتن نهان باشد
آنکه رو بر در تو سود او را / پای بر فرق فرقدان باشد
از دوان زین شرف بنازد / در رکاب تو اردوان باشد
چون نهاده است سر بدرگاهت / رفعت آسمان ازان باشد
روز هیجا که گرد لشکر تو / سرزنش چشم اختران باشد
هر گیاهی که سر ز خاک کشد / دشنه خنجر و سنان باشد

خنجر از چارسو نگاه در دل / پیلک از تنش جبهٔ جان باشد
رمح جانسوز دل که از بود / تیر دلدوز جانستان باشد
از خروش یلان و نعرهٔ کوس / روی گردان چو زعفران باشد
غوطه ور بسکه گرده اندر خون / تیر چون شاخ ارغوان باشد
هشته را پای در رکاب بود / امن بیرون ازین جهان باشد
آسمان را ز های و هوی نبرد / رزه در مغز استخوان باشد
دشت مانند لاله زار بود / خنجر و تیر لاله سان باشد
کوس ما شد رعد نعره زند / تیغ چون ابر خونفشان باشد
نه کسی را ز مرگ بیم بود / نه کسی را امید جان باشد
هشته اندر زمانه هیچ زند / کاین زمان آخر الزمان باشد
در چنین روز گیر و دار چنان / که قیامت از آن نشان باشد
بظفر پا چو در رکاب آری / نصرت و فتح همعنان باشد
ای بسا جان که از کران جهان / پیش تیغ تو رایگان باشد
ز بهاران عمر دشمن را / تیغ تو صرصر خزان باشد
هر که را گرز تو رسد بر سر / نه از آن در جهان نشان باشد
وانکه دارد هوای سرپیچیت / سر او بر سر سنان باشد
کوه اگر نعرهٔ ترا شنود / پاسخش با تو الامان باشد
در دلم نیست آرزو دو دلی / هم ز جود خدایگان باشد
زانکه از جام جود داحاث / از سرمست و سرگران باشد
تا ز سود و زیان درین عالم / گاه نام و گهی نشان باشد

دوستت

دوستت را ز عمر سود بود / دشمنت را بجان زیان باشد
تا ز تاثیر سعد و نحس فلک / غم و شادی درین جهان باشد
هر که خصمت بود غمین بادا / هر که یار تو شادمان باشد
بادیا رب زمان دولت تو / تا زمین هست و تا زمان باشد

در مدح نواب حسنعلی میرزا

تا ماه و سال و روز و شب ایچ همال باد / فرخنده بر تو روز و شب و ماه و سال باد
تابنده در مخزن شاهی حسنعلی / ای روز و روزگار تو فرخنده فال باد
بختش بلند و ملک جلالت که جاودان / در عهده سعادت ذو الجلال باد
چون حی لایزال و خداوند لاینام / این لاینام باشد و آن لایزال باد
مانند برهٔ حمل از آسمان ترا / بر باب زن مطبخ جود و نوال باد
چون بخت خصم هشته ز عدلت بخواب رفت / این بر دوام زمان تا قیامت محال باد
چون در کنار همچو تو زیبنده شوهرست / دایم عروس ملک بغنج و دلال باد
گر برکشد ز حکم غلامان در کفت / از کهکشان بگردن گردون دوال باد
کیوان برین سرادق خضرا ترا مدام / در بند پاسبانی قصر جلال باد
برجیس نکته سنج ببزم کمال تو / طفلی سبق سرای بصف نعال باد
بهرام در نبرد عدوی تو روز رزم / با تیغ خونفشان بجدال و قتال باد
خورشید بر خلاف تو گر سرکشد ز چرخ / در تاب و تب ز رنج کسوف و ملال باد
ناهید با نوای دلاویز چنگ و عود / در محفل تو مطربی خوش مقال باد
تیر دبیر تا ز دبیران شود ترا / از خشی قبول تو ورا اشتغال باد
مه چون کتان که از دل جسم دشمنت / وین زیم نقص محاق و وبال باد

ازانکه بخت حلقه بگوشت بروزگار	از دست روزگار بهی گوشمال باد
چون عزم رزم خصم کنی گاه کارزار	فتح و ظفر ترا ز یمین و شمال باد
در چنگ چاکران غضنفر وشت عدو	عاجز چو در پنجهٔ غضنفر غزال باد
در رزم پردل چای چو گیری بروز بار	ابر بهار در از کف انفعال باد
هر صبحگاه خسرو خاور چو سایلان	از سائلان بارکت در سؤال باد
سیمرغ دولتت که گشاده است بال و پر	از قاف تا بقافش در زیر بال باد
از دور چرخ کوکب بخت تو و عدو	این در شرف همیشه وآن در وبال باد
چون اختر زمشرق عین الکمال رفت	یارب مصون ز آفت عین الکمال باد
عهدت که خوشتر است ز هر عهد در جهان	یارب بعهد عهد ولیش اتصال باد
گر نی المثل شمال عطارد دهد بکس	توقیعش از شمال تو ای بیمثال باد
قلاده کلاب شغشه بچین و روم	پیرایهٔ رقاب فناور جمال باد
فرخ چو پشه زبده و جلالت مآل هر	فرخ نژت زبده و جلالت مآل باد
در جلوه گاه توسن گردون خرام تو	جسم عدو سپرده بزیر نعال باد
از خون دشمنان تو در دشت کارزار	نیلی پرند پیکر افلاک آل باد
حجاب درگه تو شاهی اگر دهند	افکنده و سر بزیر فلک امتثال باد
در دولت تو زینت محفلی اگر بود	او فارغ از حادثه در احتلال باد
همواره چون جمال کیست بکمال نظم	بر حضرت تو ناصیه فرسا کمال باد
رایات دولتت که ز نه آسمان گذشت	پیوسته فتح و نصرتشان در ظلال باد
دست عدا اگر نه بحبل المتین تست	بر پای جان رشته مرکش شکال باد
گر جز ز مهر رای تو پرتو طلب کند	بدر حیات او ز اجل چون هلال باد

تا صبح وصل مایه عیش و طرب بود	تا شام هجر باعث رنج و ملال باد
صبح عدو و شام محبت ز روزگار	یارب چو شام هجر و چو صبح وصال باد
در کام دشمنان تو و جام دوستان	زهر مذاب دایم و شهد زلال باد

در ستایش شاهنشاه

ملک را از لطف یزدان داوری آمد پدید	آسمان سلطنت را سروری آمد پدید
ملک جم را فریدون حشمتی شد آشکار	ملک دارا را سکندر گوهری آمد پدید
جویبار خسروانی را نهالی زیب داد	تاجسار پادشاهی را بری آمد پدید
مشرق داد و دهش را آفتابی شد عیان	معدن عدل و کرم را گوهری آمد پدید
دین احمد را گمیتی ملجی شد آشکار	لطف یزدان را به عالم مظهری آمد پدید
تا کند از عدل سدی در ره یاجوج ظلم	عرصهٔ آفاق را اسکندری آمد پدید
از پی عمری که ظلم از کاینات افشاند گرد	همچو نوشروان عدالت گستری آمد پدید
چون یهود و خیبری گشتند خلق روزگار	وین جهان از جورشان چون خیبری آمد پدید
تا کند پاک از وجود هر دو دامان زمین	خسرو خیبرگشا چون حیدری آمد پدید
بود مظلم عالم از دود مظالم سالها	گر سپهر عدل مهر انوری آمد پدید
ملک و ملت را همایون ملجائی شد آشکار	دین و دنیا را قوی سنگری آمد پدید
تا کند از زرفشانی نو جهانی کهنه را	با دل و دست زرافشان نوزری آمد پدید
دور با زد سالها این منظر فیروزه گون	تا ز دوران همایون منظری آمد پدید
نو عروس ملک کان سالها دوشیزه ماند	اینکش در بر همایون شوهری آمد پدید
لوحش الله سنجر جاه خاقان زمان	کز جلوسش بخت جم را سنجری آمد پدید
آنکه بارای منیرش مهر انور در فلک	چون شراری بر تل خاکستری آمد پدید

آنکه در جنب عجم ایوان جاهش در نظر / ذره‌ای از آسمان چون چنبری آمد پدید

آنکه در بزم حضورا دل ز آتش شرر او / چون سپندی در فروزان مجمری آمد پدید

آن کشش از بن بیم پیکر بنده آمد عیان / آن کشش از بن سرو قامت چاکری آمد پدید

در کر دوران بما کشش نخلی شد آشکار / حضرت مینو مثالش کشوری آمد پدید

طبع گوهر سنج و رای مملکت آرای او / کاین دو در از اثر در کو هر کشوری آمد پدید

زان زمین مرحمت را مرکزی شد آشکار / زین سپهر معدلت را محوری آمد پدید

ای شهنشاهی که در صف صف ایوان تو / هر طرف خاقان و هر سو قیصری آمد پدید

ای جوان بخشی که از دست جواد و طبع تو / جود را حاتم هر او بوم و بری آمد پدید

ای سپهر اورنگی که بر گردون ز گرد درگهت / بر سر سلطان انجم افسری آمد پدید

هم ز طوق بندگی و حلقهٔ فرمان برت / گردن و گوش فلک را زیوری آمد پدید

ملک دوران آفتاب عدل تو پژمرده بود / تازه اکنون چون ز خورشید نیلوفری آمد پدید

مزرع گیتی که بی ابر کفت افسرده شد / این زمان چون مرغ سبز و تری آمد پدید

تا کند بندگی گردون پاسبانی درت / بر فراز چرخ بی خواب و خوری آمد پدید

تا بنامت خطبه خواند مشتری در آسمان / چون خطیبی خطبه خوان بر منبری آمد پدید

ترک خونخوار فلک در لشکر خونخوار تو / در صف جنگ آوران جنگ آوری آمد پدید

مهر تابان را که تا بر چشم بدبین زند / بر کف از خط شعاعی نشتری آمد پدید

محفل عیش ترا بربط نواز بزم چرخ / در صف رامشگران رامشگری آمد پدید

بزم ما کرد و لبالب مشربات مشکلت / با نکو گلگون و فرخ و فری آمد پدید

مه بابیدی که در بزمت بگردش آورند / کر چو سینا ... چون ساغری آمد پدید

آب با آذر ز عدلت کرد با هم سازگار / چون شکر ... آب و آذری آمد پدید

روز هیجا کز هژبران شد قیامت آشکار / گاه کوشش کز دلیران محشری آمد پدید

هر طرف چون برق خاطف بیلکی بگشاد پر / هر طرف چون نار لالب خنجری آمد پدید

تیغ هر جا چون فروزان برق آمد آشکار / کوس هر جا چون خروشان تندری آمد پدید

چون بلای گرسنه هر سو سپاهی شد عیان / چون قفای تشنه هر جا لشکری آمد پدید

زاهنین بر تن پلنگان هژبر انداز رزم / هر طرف خونخوار حیدران پیکری آمد پدید

لنگر خاک گران ز آباد بانو شد عیان / کشتی چرخ سبک را لنگری آمد پدید

از غبار جنبش رستم صولتان کارزار / زال گردون را نقاب معجری آمد پدید

هر نهارج متاع هستی پیل افکنان / هر طرف شیر اوژن غارتگری آمد پدید

بچه موسی پردلان در کف ز تیغ دستان / گاه ... و گاهی اژدری آمد پدید

از غبار دشت و جسم کشتگان کارزار / آسمانی و زمینی دیگری آمد پدید

اندر آن روز سلامت سوز کز خون یلان / در زمین و آسمان شور و شری آمد پدید

روی بر اعدا نهادی و ز سران جنگجوی / هر زمان از رمح تو بر هر سری آمد پدید

خصم را تیغت بزنج بر لب دریای نجات / وز اجل بارش برو هر سو دری آمد پدید

مرغ تیر تیز پرت هر طرف بگشاد پر / آشیانش در دل کینه‌آوری آمد پدید

مار رمح جانگزایت هر کجا برداشت سر / خوابگاه او به صد صفدری آمد پدید

هر طرف بی پیکر از زحمت سری شد آشکار / هر طرف بی سر ز تیغت پیکری آمد پدید

شد رقش کعبتین بخت چون داوی بشش / خصم را در نرد طالع ششدری آمد پدید

بخت پیدا از تو را پرورد دهقان قضا / تا از آن باغ جهان را جوهری آمد پدید

از قد و دست کشت گیتی عزت باغ بهشت / واندر آن از خاک پایت کوثری آمد پدید

جیش رای انورت خورشید بر نیلی سپهر / چون نجا گستر فروزان اختری آمد پدید

خسروا چون حضرت دارای سر خسروی / در تکاپو مهتری و کهتری آمد پدید
گر جهان را بشری در سلک ایشان چون شود / آنکه در طبعت کرم را مصدری آمد پدید
گو بگویند اهل عالم گر شاه کشور عراق / بارگاه خسروی را شاعری آمد پدید
تا که هرکس کو بدین کز سروران روزگار / چون نهان شد سرفرازی صفدری آمد پدید
دولت باقی بود چندانکه گوید هر کسی / دولت صاحب زمان را یاوری آمد پدید

در ستایش حضرت صاحبقران

جهان ز مقبل شاه شد چنان آباد / که داغ بر دل باغ ارم ز رشک نهاد
تبارک الله از آن داورگه بارخدای / بغیر عیب و عدیل آنچه باید او را داد
سپهر انجم و سیر فلک بکام ویست / که از خزانش لطیفه آسمان بگشاد
کمینه کارگذارش ستاره است و سپهر / کمینه غاشیه دارش سکندر است و قباد
بر آن ز نیش او آفرین که ماه در دهر / بصد هزار قرانش قرین نیارد زاد
غرض نبودی اگر ذات و نمی آمدست / قضا بکسوت ارواح قالب ایجاد
قلم شکست نگارنده رقوم وجود / ز نام نامی او در صحیفه ایجاد
اگر چه نیست چو او در کرم ولی تو هم / مجاز برم و کنجور کان ز بخشش داد
چو او قیم نوازی نه و نگاه کرم / هزار در قیم از کفش بخاک افتاد
ز غم ببوزد و کمتر از ند سال و به مهر / ز بس چهم و زر از دست او ورد بنیاد
نه سهم زاده ماست وز دهاد مهر / که نقد ده تو ده برافشاند و مهر بداد
بلی چگونه نسوزد زره و گداز زر / چو که بلگزد ارزخواری ولاد
عجب تر آنکه بدان اعتدالی کر مها کرد / بدشت معرکه انگشتر کرم بنهاد
کند او کرمی کز فکند بر دل خصم / گره گشای خدنگی بر آن کشاد

دگر به تیغ

دگر به تیغ سر افکنده کرد دشمن را / همان دمش ز رستان باز سربلندی داد
ز حادثات جهان خود دلش بیابد رنج / ز من بپرس که دریا قسم طریق نهاد
مراست دیده و دل وقت آن ز جان و بخشش / بکوری دل اعدا و دیده حاسد
ثنای او چه کار رم فلک که جای گران / هزار قطره انجم عدد دهد بعداد
زمین و مسینه قارون برآورد ز آب / که تا کنند ز دل و جان نثار آن آنشاد
چو بر بنای خیر اوست در جهان / که باقی و دو جهانش جزای خیر باد
مهندسان بنا ریشه را فرمود / که تا کنند رباطی بنا چو سبع شداد
نخست طرح حصاری بدیع افکندند / که زین رواق سدس به رفعت باد
ز چار جانب آن صحرا برآوردند / چو مجلسهای عروسان خلخ نوشاد
تبارک الله ازین دلگشا رباط که گشت / شرف فزای فضای جهان کون و فساد
چو این رباط بنا شد در این باد / بلند پایه و محکم پی و قوی بنیاد
زبرجهای ممرد سپهر ذات بروج / ز قصرهای مشید بهشت ذات عماد
هزار دستور که در پایگاه آن بندند / ز پا یکاد شود رشک صافنات جیاد
عرض چو گشت بفرمان پادشاه جهان / ازین رباط همایون دل جهان دلشاد
نوشت کلک صبا از برای تاریخش / رباط مقبلی شد مدام باد آباد

در ستایش حضرت صاحبقران

خوشا زمان که فلک یار و بخت یار بود / بکام گردش دوران سپهر چاکر بود
زمانی که کنون نه ز غم بد تر از آنست / گهی بطره ساقی گهی بساغر بود
دو دیده ام که بحسرت کنون ... / بروی دلبر سیمین تن سمنبر بود
بگرد غم که بود در سلاسل اغلال / سواد عنبر و بازوان دلبر بود

دل صنوبریم کاین زمان کفید چو نار … زمین قامت خوبان چون صنوبر بود

به جنی که ز دلکشش پر اکنم کوی سحر … چو دامن فلک آکنده پر ز گوهر بود

وثاق من که کنون هیچ چیت الا حزانش … ز سیم ساق بتان کارگاه آزر بود

بیا نمک چنگ بچنگ اندم هستی باغ مل … بجای صراحی سفال بسته ساغر زر بود

چنانکه هست مقطر کنون ز دیده سرشک … خوی شراب عضبان در آن مقطر بود

به محفلم که چو بزم دلم گرفته غبار … چو سر و عنبر و با دام و شیر و شکر بود

بجای گریه و زاری و درد و ناله و آه گداز … می و مغنی و معشوق و مرغ و مجمر بود

بمنظری که به دیوار غم بود درو بام … نظر بمنظر منظور ماه منظر بود

همین فغان که کنونم ز زخم دل باشد … ز زخم زخمه به مزمار و رود مزمر بود

سرای من که فلک چون دلم خراب کرد … چو کاخ دلکش کسری فلک قیصر بود

ز ماه روی و شاقان سرو قد شب و روز … چو چار بخت و چون چهار کشور بود

بجای فرمن جوین کش مجون ایام … کلیچهای رقاقم بخوان مقرر بود

مرا که خانه سیه بر آسمان دو مانش … ز آسمان بلند آستانه برتر بود

سری که پیش فرومایه‌گان فرود آرم … طراز افسر جمشید و تاج نوذر بود

تنی که چرخ بفرسودش از تخش … به پرنیان خطا و پرند ششتر بود

مدیح غیر بد اقبر برم خوشا روزی … که مدح من شعرا را طراز دفتر بود

چو حلقه حاجب دونان برون در دارد … مرا که چنبر افلاک حلقه در بود

چراغ بخت مرا کشش فروختی حسد … ولی دریغ که در رهگذار صرصر بود

بظلم داور عادل نموده بودم خوش داد … نه باکم از ستم ظالم ستمگر بود

ز کعبتین مباعد حقب بودم داو … ز آسمان مقامر عدو سنشدر بود

پیادگان رکابم بر تبه شاه و وزیر … ز رخم عیان ز بر اسب چیل پیکر بود

بران کشایش کز روزگار میدیدم … یمن طالع دارای دادگستر بود

سپهر مرتبه مشعل شه اکه ز فخر … قفاش هیچ قدرنا که بود چاکر بود

جهان کشا نه کزید و کون شاه بلک … ز شوق حجله او در حلی و زیور بود

بر پنج نوبت درگاه او شاه بر ف … فسانه که بگوشم ز پنج سنجر بود

ز آسمانه خرگاه او خلل ندرفت … علو غرفه کسری که آسمان فر بود

بحشمت درگه او روزگار غبه کرد … همان اثر که در آئینه سکندر بود

طراز حجله او گشت با هزار نیاز … عروس ملک کزو پیش شوهر بود

تمام گاه کفایت چو کف او بودی … اگر نه نامی وی از غم نوان بشد بود

بهمین بحر محیطش قرین امین گشت … که عطای وی در این رابطه گوهر بود

چو ماه گر بفلک بر شدی بروز نبرد … عدوی او که چو ماهی بجوان شنا در بود

از آن چه غم که بود در حسام او ادغم … همان اثر که بسبابه پیمبر بود

زهی بسجده درگاه آسمان قدرت … قد سپهر ز بدو وجود چنبر بود

گشودی ار بهوای تو مرغ عیسی پر … همای خاوری از زا بال پر بود

نظیر بخت جوان تو در علو گشتی … گر آسمان نه نگونسار و نه سعر بود

وجود یافت چو آدم بحکم لیش باب … از اینکه چون و بلیلش پاک گوهر بود

هنوز نام و عنصر نه و نشان از باغ … که چشم بخت تو در باغ دهر عبهر بود

هنوز حقه هستی نه در برت کفشا … عروس قدر ترا چون قدر حلی کرد

نظیر ذات تو بودی بقدر رتبه سپهر … گرش ز معدلت جود قطب و محور بود

شبیه صفحه جاه تو در صفا بودی … اگر نه روی فلک ز اختران مجدر بود

از آن مه است با نجم که ابتدای ظهور | جمال جاه ترا آفتاب مظهر بود
در آن زمان که به میدان ز تیغ خون آشام | زمین بگونه اندیشه تو مجمر بود
نهان بخاک به پهنا ز تیغ اخضر گشت | روان بچرخ روانها ز برگ جوهر بود
زمین ز خون تن شاهان تو تا پاک شد | فلک ز بردن جانها بجان برابر بود
ز بس سهام و رماح از برای غارت جان | ز دست رامی و رامح در آن معسکر بود
سهام را همه پیکان قرین به پیکان گرد | رماح را همه پیکر نهان به پیکر بود
ز گرد سم ستوران به مرکز اغبر | ز رخ ستاره نهان در سپهر اخضر بود
همی ز کشتن شاهان بنام هارم گشت | همی ز کشتن دلها قراب خنجر بود
ز شیر گیر پلنگان آهنین برش | فضای معرکه چون کوهسار پربر بود
ز بانگ نامی سواران فلک پر آوا گشت | ز برق سم ستوران زمین پر آذر بود
بروز کارزار عیان صد هزار دور | بکارزار درون صد هزار محشر بود
سر سنان تو از تارکش سپهر گشت | هوای حسرت خصم اگه در سر بود
تن حسام تو از پیکرش ملبس گشت | عداوت را که لباس خلاف در بر بود
جهانگشا هیچ عهد بجز تو نیست کسی | که مرحب افکن و خیبرگشای حیدر بود
اگر نبرد تو جستی بروز رویین تن | به پیش صارم تو سخت ترش چه معجز بود
وگر جمال تو گشتی به بزم مهر منیر | بحجب رای غیرت ز ذره کمتر بود
یکی از هزار ستایش در آن نگنجیدی | اگر بجای مداد دو بحار دفتر بود
همیشه هشت فلک باد حکم تو جاری | چنانکه حکم سلیمان بهفت کشور بود
مدام اختر و انجم ترا مسخر باد | چنانکه او را دیو و پری مسخر بود

در ستایش حضرت صاحبقران

شد ملک جهان از کف داد ملک آباد | آباد بلی ملک ملک را چو کف داد
شاهنشه ابوالنصر زمان فتحعلی شاه | کامد گهر او ز ازل علت ایجاد
هر مرزی از او شرم رخ کشور و فرخار | هر بومی از او رنج دل خلخ و نوشاد
در رایت او پرچم با طره شبرنگ | بر پرچم او نصرت با خاطر فرهاد
با خاک پیش باد مسیح آمده همسر | با آب رخش نار کلیم آمده همزاد
آراسته زو روضه دین ز گل الطاف | پیراسته زو گلشن ملک از خس بیداد
شیرافکن پلنگان ولی زاده ایمن | پیلافکن نهنگان ولی ز ... آزاد
گر چرم پلنگان زچه از جوشن آهن | گر تاب نهنگان زچه از خنجر فولاد
تشریح صفاتش نتوانم ببر آورد | دریای محیط ار بمداد آمدی امداد
فرزند جوان بخت گرانمایه راد است | کش بود ز فر فریدون فلک ارشاد
دارا که بهین قلزمی از جود ستو جود | دارا که بهین جوهری از دانش و ارشاد
از دادی و فرزانگیش پایه و بنیان | از شاهی و پیغمبریش پایه و بنیاد
گرفته دل دوستش از بخشش تعلیم | تا زنده رخ نازکش از سنبل استاد
بر مسیح دوم از گهرش پایه تکمیل | بر عقل نخست از خردش پایه ارشاد
با طلعت او گشتی آهسته ز سوری | با قامت او در آمدی اندیشه شمشاد
از بخت شاهنشهی آن داشت اگر فخر | از پرورش پیغمبری این بود اگر شاد
چون خواست گرمابه آراسته گیتی | فرمان الشماره نهادی ز کرم داد
آن نیز چنین بر شده حمام برآورد | کش سقف از این گنبد بررفته دهاد
هشتاد اگر هفت فلک در چه گنجش | چون هفت نهان در چه گنجینه هشتاد
هشتاد اگر هشت بهشت از چه نخفتش | چون هشت به هه پایه فرود از بر هشتاد

از نقش گلستان که ز نیرنگ نقشش آب / از صورت بستان که ز غارت گرش باد

چون نامه آزر بود و دفتر آژنگ / چون صفحه مانی بود و خرگه بهزاد

در صفحه هر برگی از آن شاه جوانبخت / بر قطعه هر سنگی از آن ماه بهین زاد

نقش رخ خسرو ز چه از خاره نهاد / یا دلب شیرین ز چه از تیشه فرهاد

گلجام با جرام ز جا جنبش چو آرات / اجرام سد و مهر ز چشم فلک افتاد

در ستایش شاهنشاه

ای زمین تو آسمان مانند / آستان تو آسمان بلند

آسمان را بلندی از آستت / گلستان تراست خوشبا وند

نقشش بگه غیرت سقفت / سا فر آسمان نگار آکند

گشتی از غیرت ارم شدید / رشک فردوس کی نبودش بند

خسته از خود چو جسته ز چند / کرده از درد خویشتن خرسند

سزد ار گویمش بهشت ادای / آن مهندس که طرح چون افکند

هیچ مشکوی خسروی سنگین / در تو شیرین لبان شکر خند

پی رواق در حدایق سقفت / در نوا نال و در ترانه ترند

بسته داور علو پایه تو / پای اندیشه در هزاران بند

بام ایوان کنگره کاخت / سالم از سلم و مصون ز کمند

در تو از فر آفتاب ملوک / در زمین بوسی آسمان بلند

بو المظفر شهنشه غازی / آنکه گردد چو زیب زین سمند

ترک خو هیچ هند بخشش بجاد / روس را درد تقیه زند

درع گردون نگاه فند از پیک / چون گشاید ز شست نیرو مند

سهل باشد اگر چه پران / تیر ارشش ز پرنیان و پرند

تیغ دیرتش بخصم شد دو نهنگ / کش ز سرسام بود و هم گزند

آن بدر مانش سرخ صندل سود / این به نیلش چه برگ افکند

هم ز گرزش نشیمه البرز / هم ز تیغش سلاله الوند

چون قضا و قدر بلشکر او / کامرانی صد هزار ترکش بند

زهره در سلک چرخ نوبه او / ماه بر زین چار کاره لوند

پیش مردانگیش شیر سپهر / هست سگباخور لو به لوند

از حلاوت حلاوت سخنش / شهد شیرین کند عصیر لوند

از مرارت مرارت سخطش / طعم حنظل دهد شکر شد

زین دو اندازم و دم ز بوزر / هست شهد و شرنگ را پیوند

کلک معرش در شکر ریزی / شیشه آسمان بشد آگند

مهر ز زان بگوهر از کف او / هیچ ما ملک ز خواری فرزند

کاش ملک گز قضا و ل ظلم / داشت پیوسته با خزان پیوند

اینک از نوبهار معدلتش / گشته ایوان چو دامن الوند

هست در هفت کشور از پیدا / شهر ویران شهریار نژند

جز ز بحرین تا در تفلیس / جز ز خارزم تا در در بند

تیغ تر از زین همایون ملک / کش ز ملک جهان فتاد پسند

گرد منشور داد و او منشار . / زنده روز کار هستی زند

شخص او را وساده در وزری . / جیش او را جبهه در در چند

زال چرخش ز چشم بدارد / ز آفتاب آتش از ستاره سپند

شرمن در ثنای شاه جهان — راوی آورد چو دره را وند
یکی از ناقصان خوار و مجمل — اندران انجمن کمال بجنبد
از خرد خواست چون صبا تاریخ — بهر این قصر آسمان مانند
از برای بنا و تماشش — این دو مصرع نوشت بخود چند
جای محفل شد و ناچار — بوز مین ثانی سپهر بلند
تا که آغاز سال بیست زار — تا که انجام آن بود اسعند
سال هر شش هزار قرن چنان — کش شمارند قرن کیوان اند

در ستایش شاهنشاه

کی چو این برج آسمان باشد — کاسمان سایش آستان باشد
باغ مینو و گنبد مینا — سخره نقشهای آن باشد
منبران زنگ آسمان بلند — از بر کنگرش جهان باشد
از پی او بین در بچه آن — چرخ نه پایه نردبان باشد
کهکشانش بیام چرخ برین — عکس زرین ناودان باشد
نامش از آن جهان نما آمد — که نماینده جهان باشد
بلکه چون جام جم ز هر خشتش — روشن اسرار روشنان باشد
مهر نه سایه یگانه خدای — که شهان را خدایگان باشد
شهریار زمانه محفلی — که شهنشاه انس و جان باشد
آنکه ذات مبارکش بجهان — علت کون کن فکان باشد
خصم را سر زبیم کوپالش — کشف آسا تن نهان باشد
بر تن بدسگال او هر موی — ز هر کین نیزه و سنان باشد

روز و شب در کمین بد خواهش — تیر تقدیر بر کمان باشد
زآفرینش بلی چه باک آنرا — کافریننده پاسبان باشد
نام آن شه که خاک نعلینش — افسر فرق فرقدان باشد
یافت این برج زیور اتمام — کش بر از لامکان مکان باشد
مهر و برج شرف بود تاریخ — تا که سلطان ما در آن باشد
در زمانه کتیبه آرایش — مهدی آخر الزمان باشد

در ستایش حضرت صاحبقران

خسروا آسمان زمین تو باد — دست قدرت در آستین تو باد
صبح اقبال و آفتاب جلال — طالع از مطلع جبین تو باد
مهر و گیتی که از قضا و قدر — سخره در پیش مهر و کین تو باد
آسمان چون زر آستان تو است — کار پرداز آستین تو باد
چون ز مرجان دهی بشر مرجان — عیبی از چرخ شرمگین تو باد
چون فتاده بخاک جرعه جام — آسمان خاک جرعه چین تو باد
اختر و شمس و سپهر شموس — رام و آهسته زیر زین تو باد
ننغز پیمای سرکشان جهان — آنکه چون برق زهر کین تو باد
سینه خسروان ز کش کش — ترکش تیر دلنشین تو باد
بین تا بید در لیار توات — تیر تابنده در یمین تو باد
صحن آفاق پر زمین زکشت — اطلس افلاک پر طنین تو باد
خواجه بام هفتمین ایوان — هندوی هندوی کمین تو باد
دم اردوی بهشت کلشن بحب — فر چهر چو فر دین تو باد

دولتش با فلک آسمان گه خشم … داغ شه زیور سرین تو باد

شد سرافشان و برکشیده صهیل … کامرانم قد آفرین تو باد

شاه مالک رقاب فتحعلی … دین و ملک ایمن از این تو باد

داد دولت ای ملک بخش دین پرور … پشت ملک پناه دین تو باد

خار و خرمای خیر و شر فضا … ثمر نخل مهر و کین تو باد

محو و اثبات صفحهٔ تقدیر … از بنان تو و جبین تو باد

مبدع کون در بقا و فنا … منرصد بآن و این تو باد

واهب روح در وجود و عدم … متعلق بآن و این تو باد

پای کوبان مخدرات کمان … شاهد محفل یقین تو باد

جوهر عقل تو باد و نار نوشت … گوهر درج آب و طین تو باد

دفع یاجوج فتنه را جاوید … سد ره تیغ آهنین تو باد

ره وی شیخ هم نوای نوشت … شاهد ملک همنشین تو باد

از پی صید روم و چین کردون … حلقه دام چین بچین تو باد

از پس و پیش بر نماز ملوک … پس کز چشم پیش بین تو باد

تو بتو هر طرف طرف داران … در جهان کهن کمین تو باد

رای و اندیشهٔ قضا و قدر … چون روان و خرد رهین تو باد

بر زوال آفتاب اوج قدم … نو بخشش سر جبین تو باد

هر خدنگی که در کمان قضات … بر بد اندیش از کمین تو باد

در طبایع قوای غاذیه را … جا بکی از کف متین تو باد

حفظ یزدان ز دستکار زمان … حصن محکم به حصن تو باد

بی برهان قاطع منکر … تیغ تو آیت مبین تو باد

آسمانی نجاک در که شاه … آستان رو بر آستین تو باد

سد دانش دست در تیغ خدنگ … دز در گنبد برین تو باد

از پی کین چو رایت افرازد … پرچمش زلف عنبرین تو باد

در هزاهز چو باره انگیزد … گرد او باره رزین تو باد

زلکت کزآن شود تیره … هم خود آن کردیا سمین تو باد

چون ز خون تیغ او کند طوفان … معبر از آن پل متین تو باد

تن چو خاکی نهاد خاک مکانش … جان چو علوی گهر مکین تو باد

الغرض از یکی جهان خدمت … صد چنین مرحمت قرین تو باد

بان صبا کلک آهوی مشکین … این ورق چین مشک چین تو باد

در دماغ زمانه نکهت سای … نافهٔ آهوان چین تو باد

با حریفی چو انوری کوشی … مدح شه ناصر و معین تو باد

ز آفرینده آفرینش خوان … که لب شه در آفرین تو باد

یاد تا از قران کنند و قرین … صد قران مشتری قرین تو باد

باد تا نام از شهور و سنین … از شهور تو و سنین تو باد

در ستایش شاهنشاه

یا رب این محفل آراسته جاویدان باد … از رخ و زلف بتان پر سمن و ریحان باد

آسمانی که نکو شمارند این بزم و در آن … آفتابی که زوالش نه رخ خاقان باد

محفل آرای جهان فتحعلی شاه که او … بر سلاطین جهان تا ابد سلطان باد

ای که در عرصهٔ بزمت همه جا بی نشاط … که به پیمانه پیمان همه را پیمان باد

حاش لله کز نشان سنگ حوادث کمین
هرچه در هم شکند تو به پیخواران باد

سر زلفی که بچوگان شکنند ماند
مهر و در کوی صفت در خم آن چوگان باد

فلک بزم و صحت ساغر و مهرت ساقی
و همدران زهره یکی مطرب خوش الحان باد

پادشاهی و جوان بختی و فیروزی و کام
در تو این چار صفت چو بر چار ارکان باد

گر این بزم بپایید و بپایان آمد
بزم شاهی ز تو پاینده و بی پایان باد

چنگ لب بست زمانی اگر از ناله چه چند
جاودان در دل اعدای تو صد چندان باد

بربط حالی از ناله زدن گر رست
آسمان حادثه زا خصم ترا هر آن باد

دف و کفهای نگارین گر ز افغان آسود
از کف حادثه بدخواه تو در افغان باد

جام زرین اگر از خون رزان دامن شست
خون دل خصم ترا از مژه در دامان باد

شمع اگر کشته شد از دامن مستی در بزم
آتش مرگ بد اندیش ترا در جان باد

گر نه کشت سوالف ز بط باده خراب
خانه عمر مخالف ز اجل ویران باد

گر کمان ابروی از تیر نگه دیده ببست
مژه در دیده بدبین تو چون پیکان باد

گر ز شادی شب این بزم تا ساقی رفت
مرگ بدخواه تو دشوار ولی آسان باد

گردی مرغ کباب از سر آتش برخاست
بدسگال تو بر آتش همه دم بریان باد

در دوستان یکی ساغر می چاره شود
درد جانکاه بد اندیش تو بی درمان باد

در ستایش حضرت صاحبقران

نکته توحید کز اول مدلل کرده اند
از لقای ذات هیکلی مشکل کرده اند

خسرو عالی گهر کز فطرتش چند دوده
اولین جوهر که نامش عقل اول کرده اند

وهم در اندیشه باطل فنا و از ذات او
ذات او بر عقل اول زان مأول کرده اند

تا بنفقه در ضلال شرک از آن یکتا گهر
دیده ادراک راز او با هم احوال کرده اند

کس نظر گوهرش در مخزن فطرت نیافت
این گهر آورده آن مخزن مقفل کرده اند

آن زوایه را که از تکمیل او پر کرده شد
تا به ماهیت تکمیل کمل کرده اند

پرتوی از شمع رای آن چراغ بزم ملک
بر سپهر سیگون زرینه مشعل کرده اند

شد مفصل شرح مدحش ثبت اوراق سپهر
راستی با یدی تفصیل مجمل کرده اند

در زبان ساده سافش خامه طوبی ثمر
سدره را مانند که با طوبی موصل کرده اند

تا نهال بدین گلکش گهر زا آمده است
تارک اکلیل از آن گوهر مکلل کرده اند

خواهش از عقدهای آن شمایل بر فلک
جوزهرین عطارد را ممثل کرده اند

نظم خود را پیش نظم او چو مخلق دیده اند
شهد و شکر را نظیر صبر و حنظل کرده اند

از معانی پاکش نکته چند آمده است
مختصر شرحی که نام آن مطول کرده اند

صولجان صولتش را لطمه خورگو زانرو است
بیات افلاک از آن برشکل افضل کرده اند

تا جمال جاه او را این سان تکمیل آورند
اندرین نیلی صدف جرم مه از حل حل کرده اند

رمح او را مریخ نگار آمد سزد گر بر سما
نام رامح را بدل اکنون باعزل کرده اند

با عطارد چون هلال او قران سازد بقوس
درج گردون کو ذنب از ثوب مهلهل کرده اند

طایر تیرش کند با مرغ و لهای در جدل
آنچه با دراج و تیهو صقر و اجدل کرده اند

چون نباشد جز بکام او خرام آسمان
سیگون ساقش زماه نو مخلخل کرده اند

چون مزاج تیغ او محرور دیده اند از حدت
جبهه او را ز خون خصم صندل کرده اند

دختر رز را بی بسم او مفتون دیده اند
صفحه رادی بر رسم او مسجل کرده اند

بحر دانی چیست صفره زبحر خاطرش
کف بلب آورده و از موج جوشش مسلسل کرده اند

تا به پیشتر روی خود و زرادی او مانده خجل
ماه را در پیش چشم خود مخجل کرده اند

تنک آید خرمن بود گویا ز خاکپای او
دیده ادراک راز اول مکحل کرده اند

[illegible]

آمد نامش پس رو قافیش ما بل بسر رود — زان مسلسل کردن قری مسلسل کرده اند

وجه او را وجه آخر دجان نامه پدید — شکل او از اول نظر شکل اول کرده اند

پیش قدرش چرخ را دون بلکه ادنی گفته اند — همچو کالا نعام کش تاکیدی از بل کرده اند

دست او بحریست کو هر ریز کاندر شرق و غرب — پنج انگشتان او چون پنج جدول کرده اند

دست جودش گر نیامد واهب ارزاق خلق — از چه رزق خلق بر دستش محول کرده اند

چون بایوان زرفشان دستش بصورت دیده ام — چون بمیدان جان شکر بخششش مثل کرده اند

گنج قارون را مماثل باز کل خوانده ام — رمح قارون را مقارن باشش شکل کرده ام

ای خداوندی که مدحت را خداوندان نظم — مجمل آمد هر چه شرح آن مفصل کرده اند

چون ز مدحت قاصرند الفاظ ارباب سخن — قصد معنی چون صبا ز الفاظ مهمل کرده ام

فی سواد کلک چون راه ثنایت بسپرد — کاد وهم اندیشه را در شرح اد جل کرده اند

گر دلت از مدح من خرم شود بود عجب — دامن اطلال آری خرم از طل کرده اند

این ثنا را بر دعا کردم بدل کارباب نظم — برد عالم هر ثنا را بدل کرده اند

هر فیان تا حرف استقبال را یا گفته اند — نحویان تا لفظ استفهام را هل کرده ام

عیش احباب مضاعف باد کاعدای ترا — چون حروف علة افعال معطل کرده ام

در مدح نواب محمود میرزا

در زمانی که فرازنده افلاک وجود — کرده ذات ملک را فلک عالم جود

آیت فتح و ظفر مصطفی شاه که هست — فلک عالم جود و ملک ملک وجود

آن شهنشاهی کش صیقل شمشیر از ده داد — زنگ بیداد ز آیینه ایام زدود

آن خدیوی که بخاک درش از خیل سران — هر کجا پای نهی نقش جباه است و خدود

هر طرف کام بگردون ز سعود در گلشن — هر کجا نام بکیهان ز فتح از در فزود

محمسر بر رای شهنشه شتاب بد زنگ — همه بر کام جهانبانان قیام و قعود

دو مبارک شجر روضه اجلال که باد — ظل محمود همایون بجهانشان ممدود

شاه محمود و همایون شه کار در ده گرد — جنبش موکبشان دیده کوکب مرصود

لوحش الله دو برادر چو بایوان با تاج — حافظ الله دو دلاور چو بمیدان با خود

دهر کونی که همه کاخ بدارا آراست — چرخ کونی که همه دشت به بهمن آمود

وقت دیهوف کواکب بدار و بقرار — گاه و بیگاه ملایک بر کوع و سجود

بر چه بر کوه محمود یکی رانده سپاس — بر چه بر نام همایون یکی خوانده درود

جهدت اید بر کشان هم کند آزادی داد — سیف ابچرخ کشان هم قدر آری در جود

جهد کن جهد لبسی با دکه در چشم زیست — سعی کن سعی بسی آب که در یا بود سود

دو جهانند همایون فرد محمود دیر — که بملک و بملکشان دو دو در دانه دو دو

چو بایوان سخنی از لب جان پرورشان — تا بکیوان نگری عقد لآلی منضور

چون بمیدان شکی از خنجر جوشن درشان — تا بگردون ز چه از دوده بدخواهان دود

چهرشان کاو سخا مظهر گلزار خلیل — تیغشان روز وغا مجمر نار نمرود

عالمی کاو بر از اقصای محمدو اقصاش — عالم مجد و شرفشان را مبدای حدود

جامه عهد و فریشان که بنسیج الوحدت — انجمش آمده تار و ازلش آمده پود

آن شنیدم که بصلب اندر مر آدم را — هم در آغاز ز رخ نور رسل پرده گشود

کو بر هر یک از آن گونه که یزدان را است — جمله در جلوه که پیش او چهره نمود

نور محمود همایونش از انوار رسل — سلب آمد که شد آدم بملایک مسجود

نه ز الیاس و ز یونس نه ز ادریس و شعیب — نه ز موسی و ز عیسی نه ز هارون و هود

نکته لیک بدل دارم و دانم کاخر — راز بیرون دهد از راکجه در آتش عود

دود عود دم شود از مجمره اینک غاز - کو برارند ز من تا قش کهن بر دود
شاه ما بو البشر و جمله ذراریش رسل که ز هر یک به پدر وستیش فری فزود
همه با قدر براهیم و جمال یوسف همه با مجد سلیمان و جلال داود
لیکن آدم ز چه مسجود ملایک آمد جز همایون که سید خاتم محمود
نه به شهادت سرود سخن من سوای نه به شهادت صر قلم من ببرد
همه دانند همین پیر کهن کودک نو همه گویند همین خاک سیه آب کبود
همه دانند که حق گویم و حق التحا این حق بود حق که کند مرد بنا حق مردود
بان هسا زخمه تو زخم زن ابس دل اداد تا گزیری که ازین زخم تو به بربک وود
نای گشای طلب شنوای مطلوب راه پیمای مقصد سوای مقصود
شاه محمود چو بر نام همایون فرخوش کاخی آراید که بد بجز از ش محمود
داد فرمان که در گنج گشاید گنجور تا فروزان کند ان نازکزان بیفشود
آتشی کاورد از چشمه قطران زیبق آتشی کاورد از صنعت حنظل امرود
نقش را نوبت تکمیل زند دین معمول دبور از رتبت جبرئیل دهد وین مسعود
صبر و حنظل را چون باید زهی شکر و قند قیر و قطران را چون بار خمی عنبر و عود
گر چه گونی سنبل در شنم چوگان چیل گل فشر دشتی نگری در لب سک اندود
در فشر وند ز چه از طوق کلاب اجرب فکنند از دم آن سلسله برنای آسود
خود نه دام دد از آن ملک همه دیو اندر یق عهد بس انکو نه شگفتی مشنود
این مصنع ز چه آرد به تصور نجرد جز زر زر کان گره کار روز گیتی نگشود
چون بفرمانش از تو وزر گنجورش پشت ماهی و رخ ماه بفرسود و بخشود
نزفشر مود یکی جنبش اخضر نکرند زیج سنجان که شناسای فرازند فرود

پس مجلسی نگران خوانده و سمنار فتان که بیابانه دانای رموز ند و قصود
ساحتش بر نام همایون بر اورشین کاخ که چو فردوس برینا د بنا ش بخلود
بام کیوانش یکی نکر ز ایوان بودی اوجش از سلم اندیشه اگر سالم بود
عاجز البطش بوهش ز چه ز انگاره و هم آن مهندس که بکز ساحت گیتی پیمود
ز زدان کاخ همایون پی محمود نگار که چو بنیاد نگارنده بنایش بابود
جان گویای فلاطون تن هر تمثال کلک سحار مصور مصور آموده
کرد بی پرده زهر پرده ان جلوه گری نقش هر پرده که در کار که غیب و شهود
هر مثالی که در آن دید دم غیرت خویش صفحه مانی و بتخانه آزر فرسود
شمس بر شمسه اش از راه عبادت نماز سدره بر سده اش از روی ارادت سجود
کاه و بیگاه بدان کاخ بپوید ناهید با چه بار بربط سغدی و سپاها ندرود
چون گراید بدان آن دو بیان کوهر زخمه بر کبر و بره و بوزنی راهش و سود
تا بگوید که از فرد و خورشید زمین کو شد سجر تو افسر خورشید ربود
زان سپس تا بابد بسر کری از آن کاخ فلک خویش فرازد و ملک خویش فرود
الغرض با هشت چو پیرایه اتمام این کاخ در زمانیکه در این کاخ کواکب مسعود
خامه بنگاشت بتاریخ بنایش که بود یارب این کاخ همایون ز همایون محمود
اینچنان بحث در این پرسخن دان بر در که ز بالادن ش گو هر جا شان باید لود
شعر من چون شرر و خاطر من آهن و سنگ سخن سخته نا ساخته کان سوخته بود
آنکه انباز فردوسی من آمد به سخن بخدا و ندیش استاد اسپهبد و ستود
او نه بر راه خلافت و نه من بر دل لاف بلکه گفت من و او هر دو سخن باشد و بود
من چو او نیز فرد و بسرم و میران داد زشت و زیبای سخن ها کن سپس بعبود

پای بر تارک برجیس نهادی ز شرف | گوفی رود که از بزم مرا گرد رود
شاخ شاخت ولی بر شد به شاخ گوزن | گر مرادت برجا بخشش به گشاخ مرود
یار جان پرور و دیبای ش آرا نجواه | اگه در باغ گزینی بنه بید بتود
گنج پی رنج سعد ارند ابندم ازآن | قدر تم ار نه وزرشناسید که کردم مقصود
رامی شاهنشه نهاد گهرهای منت | زانکه پیمانه این می بتر آن شه بود
تا ملک فرزین ست و ملک زیب فلک | ملک ما بملوک د بملایک بسود
در کران سایه او سایه تان باد کران | سایه سان پای سپرزنان چه گلشن برود

در مدح نواب

درین دوران که ناکامی سرآمد
زخونین چشمه چشم پلنگان
سنام ماده گوران کاه ریشها
بلی باشد چنین آیین کیهان
شهنشاه جهان فتحعلی شاه
سنم گر کوه در بنجار دادش
خجا کر چرخ در درگاه خشمش
پرند آبگون زهر گمینش
بنای بخشش از نشاط صنع
تعالی الله از آن تا سنده خورشید
بنام ازدسر اسرآفتابی
همه اسکندر آیین خاصه دارا

عبدالله میرزا

ز گردون کام ناکامان برآمد
غزالان را زدشت آبشخور آمد
کنام شیرزه شیران زر آمد
چه ظل الله اعظم داور آمد
که جم فرمان و افریدون فر آمد
چو کابس در که از حر حر آمد
تبا پد توده خاکستر آمد
نکهت جان جافی آذر آمد
ز نه آنچه کار گردون برگر آمد
زمین چون آسمان پر اختر آمد
کشان از صلب شهنشه خاور آمد
که اسکندر دل و دارا در آمد

جوان بختی که در قدر آستانش
جهان بختی که در هر آستینش
ز شرم نظم آن خسرو چو خطل
زمین کش طراز از موکب او
حریمش از وشاقان سهی قد
حمامش دام وود دلجا و دام
همای بخشش را فافنا قاف
اگر از آتش دریا فروزاست
زبان مار بین در کام ماهی
و باد نداز زهرانگیز تیغش
همش تیر کمان تیراره جان
سنانش از دهاد آتش افروز
چو بیکلی طره زکانش چوکان
بنای دشمن ضحاک سیرت
صف کفار و شمشیر جهادش
سبک وردی جوشن گربنا قد
بر نگان وز طراز از تحت خود د
ز دو آن ملک خوی فلک فر
بهر برزن در آن قصری کشید
در آن فرخنده قصری دلکش افراشت

زمین را آسمان دیگر آمد
نهان دریای ژرف اخضر آمد
لب شیرین و لعل شکر آمد
ز شیر او ژنان بلکان بربر آمد
خم گیسو و شرم کشور آمد
زخجم پر دلان غالبگر آمد
نهان زیر همایون فر آمد
نوالش مرغکی آبشخور آمد
چو دخش نیامش خنجر آمد
چو بر تیغش نگاران تن در آمد
چو یار مار چوبین پیکر آمد
که شیر او بار از آن بر آمد
بگوی آسمان بازیگر آمد
خم خامش چو مار حمیر آمد
لصف صفین و تیغ حیدر آمد
بر خم ناوک جوشن در آمد
در آن کشور چو زیب افسر آمد
ز مینش غیرت نه منظر آمد
که از صرح ممرد برتر آمد
که از قصر جنان دلکش تر آمد

چه کاخ مانی و ایوان آذر / ز تمثال دلارا دلبر آمد
تو گوئی زهره در تمثال زرنجش / نهان در فر او آتشگر آمد
بیابانش چشم تشنگان جاتش / بدلها ناوک افکن عبهر آمد
بجای برد آتش را گمانه / بقیلش بگمان چون رهبر آمد
زبانش وز خدنگ ره ببرید راهی / که نیلش نیل سانی منظر آمد
در آن شد جاری آبی کز حلاوت / جواب زند که جان پرور آمد
عرفی چون شد آن شهر نو آئین / ز فیضش کام ناکامان بر آمد
زجانها زان نوای رامش بخش / بدلها زان سرود آذر آمد
طلب کرد از جهان تاریخ ان شاه / رقم زد مهر دارا کو فر آمد
همیشه تا که این گردنده گردون / بگو هر گرد کرد محور آمد
سپهر مجد را او باد محور / کمش این سامان فسخ کوثر آمد

در وصف میرزا / بزرگ قائم مقام

حضرت قائم مقام آمد پدید / آسمان احتشام آمد پدید
تا بدرد پوست بر دبای روس / شیر زهر شیری از کنام آمد پدید
از کمند پیچ رای او / بر دوان روس دام آمد پدید
چون زبان تیغ تا تیغ زبانش / از بنام پاک کام آمد پدید
گوئی اندر صف صفین حیدرا / ذوالفقاری از نیام آمد پدید
تا رگ بدخواه دین را در جهاد / سوی جانش از سهام آمد پدید
تا گرایند کوشش بخشش کام جسم / مار زهر آگین حسام آمد پدید
تا کنیسه کفر منکوس آورد / قافی بیت الحرام آمد پدید

پیشوای داد و دین گشت آشکار / مقتدای خاص و عام آمد پدید
موسی دریا شکاف آورد روی / عیسی گردون مقام آمد پدید
کام شیرهای آتش خوی را / از یل زابل لگام آمد پدید
نامه آجال بدخواهان رسید / کان همایون فر پر خام آمد پدید
لوحش الله بر بداندیشان این / روز کار را شعام آمد پدید
حافظ الله بر نکوخواهان ملک / از درش دار السلام آمد پدید
از وجودش در چه در چاه عدم / بخت دشمن را منام آمد پدید
گر نه رایش دست موزه آفتاب / از ظلامش پای دام آمد پدید
پاسخ فحش بجز آواز کر / احمد شیرین کلام آمد پدید
با که نا چرم گر از آن برد درد / حسید ربطی گمنام آمد پدید
روز ناورد آستین چون برفشاند / زان قیامت را قیام آمد
کله های خیز راند ز امر او / آسمان را از سهام آمد پدید
حله های سبز ماند خاک را / از حسام لعل فام آمد پدید
از پرند زهر گینش خصم را / هم جحیم و هم حمام آمد پدید
بر بداندیشان بسی ماتم چنین / در بزد از آن همام آمد پدید
تا ز نظم رای ملک آرای او / ملک دولت را نظام آمد پدید
داد از آغاز او نظام چرخ دین / زان نظام این انتظام آمد پدید
هر که جز تا بیای وشب گرد در روز / صبح او چون تیره شام آمد پدید
هر که جز برای او آراست کار / کار او ناساز و خام آمد پدید
من سخن پر پرده گویم هوشدار / کاین سخن را و السلام آمد پدید

تاریخ تذکرهٔ انجمن خاقان — در وصف فاضل خان

یارب این دیر مصون از خلل و پاینده باد / مهر از آتش بچه با عهد نگهبان باد

کارفرمای جهان فتحعلی شه که در او / آسمان گوی صفت لطف خور کان باد

جز بر رایش نکلی گر قدمی ره سپرد / گر فلک سپهر فلک پیاده و سرگردان باد

یکی ذره نبود آنکه دو عالم ارتابش / آسمان بچه گذار از نخ نوشروان باد

سبکی و جنگ شرش فلکی جاویدان / رام در زیر دورانش فلکی گردان باد

خواهی از مخزن دریا همه مینی ده کوه / گو نمی ز ابر کفش ده مه و دریا بیان باد

آفتاب از مه ده رایش اگر تابد روی / جاودان قطره زنی مرحله قطران باد

آسمان گر نکلاه فشن تعنی سر داده / بیز فیضش را آن ناپره بیزان باد

گر نه استین کام ایدیش آن نیز رای / جاودان بخشش همه زاغر چه ششم زبان

هر کجا تیغ جهادکش بعز اجز اکنز / نوح در نوحه بخلان زچه از طوفان باد

لعل آن چشمه که شد زنده دو لعقوب / کاتب حیوان بچه برخاک وش عطشان باد

خواست آن سلطان تا زنده بنام / کرده را بجان زهی این سلطان باد

داد فرمان که شی را بگزینند جهان / که شها نزدل و جان سخن آن فرمان

تا یکی نامه کند انجمن خاقان را / که ز چین سجده به انجمنش خاقان باد

هر کجا مرد هنر گر بیان فرخ / که سر او از من این نامه بخشیان باد

مشتری شاره طلب کرد عطارد نباد / لب تو بر رازکه ایکار نکار آسان باد

پای پوپا در زبان گویا که از فیض ازل / جان گوینده ما قابل این احسان باد

یارب این شاره دستار برخاقان / بچه بر پایه و بر مایه ما برهان باد

تیر بسر و دنبا بید که بسرا بسر دو / که چو چنگ غنان تا بزبد پر دستان باد

گوش

کهکشان کیوان گرتان بار بگر پاس دهند / بادشان با دبهای پاس خطر دربان باد

عقل کل شان پیکی صبحه جگر کف و سرود / که خبر خاک سپه بر و بن ناودان باد

کیچ و آشفته دو تا ساخته خام طمع / سیاره از استه بره که کف تان آن باد

می ندانند که گر پاس خداوند زمین / منت این خیره گرا چرخ که بسامان باد

مدبری بخت شما بند مدبر او را / که بجا شان بش روشن چو سینه زندان باد

و ندران بار خدایان و خداوند هند / که خداوندیشان ماشطه کیهان باد

روز و شب کار جهان را ز علفهای شما / رخنه گیر نه کشان رخنه نه دربان باد

بار دگر این شاره دستار زسر برگیرید / سر چو آشفته پاشیده دامان باد

روز و شب با چه سایان زمین درا و / آسمانها همی سنج که جاویدان باد

همه یکسوی یکی کوشش فرامن دارید / گر بجا شان خردی باز از آن حیران باد

زیکی زرک گیتی گیر کمانکش کو یم / که بگیتی تا نیش عطارد به دل کیوان باد

روی و موی شیر زیزدان که بکار آرد چون / جاودان قافله سالار گل و ریحان باد

شهد چندان لبش کش دم خنجر زهر / کاین دوان بر لب دانا و دم نادان باد

این کمان دار زره در سر و چاه و شاش / که بد دشمن او حفظ خدا حفشان باد

من دران مرحله کاو ده سخن آید سخنم / ایکه ای کوشش با صفات یکی پیمان باد

جا شان باز خریدم زچنین مهلکه / که مرا در گره منت جاویدان باد

ای دهان تنگ سلامت ره منزل گیرید / پدر آن سلسله تا نعز که بی سوهان باد

طفل یزدان را پیغامبر از یزدان من / که لبالب ز آور کار من او یزدان باد

پس گرانید با یوان ملک عقل نخست / که تا کنده سرش سایه شادروان باد

شاه بنواخت بصد ریش که صدره بر تر / از چه از درزه بام همین ایوان باد

باشهنشاه پس از نام خداوند سرود | کای فلک خشم به دوران تو این دوران باد
شد چو فرمان که گزینم همین نامه کاه | که به هر نامه تو را نام همین عنوان باد
کز درازی در مخزن آراید کان | غیرت کوکب دری و درخشان باد
قدسیان را همه در عالم قدس این هیچ | بر دو مرجان که در آسایش شان مرجان باد
که چو راز از چه ز جانبخشی اعجاز رود | دم عیسی نگران بر دم فاضل خان باد
در گواهی چو سزاوار ندیدم گمان | که چو من رای حریفان بری از کتمان باد
عرض بر رای همایون ملک دادم از آن | که چنان فاضل دانا ستایش خوان باد
کس جلوگیر کسش در جلوه که دانش نیست | که بفر تو در آن جلوه گهش جولان باد
دهر را روشنی از بارقه خاطر اوست | تا که پیدا شود این بر همه خورشیدان باد
خبر آن خبر که بر نامه صاحب بون | برخ برق بیان بارقه رخشان باد
لیکن آن نامه چو بر رای ملک آراید | چشمه‌ای ظلمات و خضر و حیوان باد
خاطرش در رد و قبول شعرا | برخ شاهد جان طره مشک افشان باد
گر گفتش کاه کرم حاصل یم داد بباد | سود را از پی یم بخشش تاوان باد
چون درین عهد گشاید در گفتار دری | دست ایام گل اندر اید بشروان باد
خاطرش شمع معانی چو فروزد بسخن | قیر و قطران برخ انوری و قطران باد
چون گشاید در گنجینه تازی در گنج | جاودان بنده خموشی بدم حسان باد
نیست با گوهر لعلش گهری دندان بر | که گهر بنده لعلش ز بن دندان باد
چون ملک کار بدستوری عقل آراید | نه بدستور که دشمان بر جاز دستان باد
نرم و نگین شان بر ما زد ابنای سخن | که سبک کلی کوفته آن ابان باد
زان پذیرفت و طلب کرد ملک مغلوباد | کش کف راد شهنشاه کفایت ران باد

رزم چندانکه بدان فاضل خندید که بان | گنج آرای که مر رنج ترا درمان باد
خاک بوسید و سر افراخت بر افلاک ز دو | که کهین بنده این حضرت کیهان بان باد
مرمرا منت گران این مرتبه ممکن چه منت | شاه را پایه بر از مرتبه امکان باد
دو دخیزد ز ادرم که لب شه گذرد | کاین سپس عیش سوری و سر سندان باد
سدره ماه میوه جانبخش ده شاخ گوزن | مدد فیض تو در ابر سیه نیسان باد
همه ره بر لب سرچشمه کوثر به سرم | خنبش لعل تو زی نایره بیزان باد
پس بفرمان شهنشاه مرا این نامه نغز | داد ترتیب که رنج دل هر دهقان باد
ز نشانی ز کتب این ملکی دفتر را | در همایش نه خبر آن فلکی فرمان باد
نامه به عالی آراسته چون عالم جان | که بنا ایمنش از زلزله حدثان باد
هر طرف شاهدی آراسته روحانی نام | که روان بر در آن حلقه زن سندان باد
دشت در دشت در آن گلشن کافوری خاک | که گل آذریش بحر از آبان باد
بحر در بحر در آن موج زن از آب حیات | زین سپس در ظلمات آب خضر پنهان باد
شعر از نده بآن آب گر از این شکر | نار نیر انشان کیفر ز چه از کفران باد
چون ز خاقانش گشتا انجمن خاقان نام | که ز چین خاقان در انجمنش دربان باد
نقش طبع صبا از پی تار بخش کهف | زیور بزم جهان انجمن خاقان باد
تا بود مایه هستی ز چه از چار ارکان | شش جهت بند شهنشاه بجان فرمان باد
بندگیش از ته عمر بچهار ارکان نشان | چار ارکان نشان پیوسته بچهار ارکان

در تعریف روز مولود شاهنشاهی گوید

عید مولود شهنشاه جهان آرا شد | در زمین و آسمان نوروز جهان آرا شد
زین همایون روز فرخ کافتاب گل ز | آفتاب سا زمین و آسمان آرا شد

ساحل دریای گنگ این روز همچون بهشت شد | زورق افلاک را چون بادبان آراسته شد
از ازل این بارگه را از برای این کار گاه | هم از آن کارآگهان کن نگار آراسته شد
تا از آن نه کاخ مینا هشت بستند آورند | هفت سو را چار زن مهد روان آراسته شد
تا رنگ و بوی آرند این همایون روز را | هم ازین رو در کشش بهاری بی خزان آراسته شد
باغ گیتی باغبان چون یافت این روز خوش | زان دلاویز کشش چون روی باغبان آراسته شد
از پی این روز فرخ رای فیضان روزگار | طی ره رهروی ایام الرهبان آراسته شد
اینک آن روز جهان آرای سولو ملک | کاین جهاز از آن جهانبان جاودان آراسته شد
افروخت از آن فرخ فر جهان آفرین | برنثاری گهر روشن روان آراسته شد
تهنیت را شایگانه انجمن انجم شد | رایگان فرش از گنجهای شایگان آراسته شد
راه هر برزن ز طرف دامن کوهرکان | چون ره بر زین و راه کهکشان آراسته شد
در و مرجان کاروان در کاروان انداختند | کاخ و ایوان قیروان تا قیروان آراسته شد
جام جم از باده یاقوت گون دادند زیب | بزم کی از مجمر مشکین دخان آراسته شد
کام شمع از نوشش لب چشمه پیا کردند خوش | روی زرد از سرخ می خورشیدسان آراسته شد
از سر مرغوله در بزم جهان رامشگران | قبله زنده نوای زندخوان آراسته شد
برکه و مه انجمن کارآگهان انجم شد | سبعه الوان بهر دستارخوان آراسته شد
چون دو قرص سرد و گرم آسمان خالیگران | قرصها از نوشش گزین بهر خوان آراسته شد
وطبرزد لوز بهار ایج نشان کردند ساز | زان بهر اران خوان نعمت نشان آراسته شد
بزمگه زین ساز بگسری و دارای جمشید | انجمن زین برگ بی چیال و خان آراسته شد
تارک دارای ترک و تقدم جمشید داد | تاج نوشروانی و تخت کیان آراسته شد
بام و در از دیبه سقلاب و چین دادند زیب | کاخ و کوی از مایه دریا و کان آراسته شد

ماه رویان آفتاب سرو چهر افروخته شد | شیرمردان اختران کاویان آراسته شد
پرنیان پیکر پریزادان آهن دل مبوز | سرخ زرکش پرند و پرنیان آراسته شد
زورها در وان شه شهزادگان کامکار | زآتش رخسار طرف آبدان آراسته شد
آتش آسا چون بکوه باد سیراز تب تیغ | چون نگارستان چین این خاکدان آراسته شد
آسمان سنان چون بکام هم ز اختر ساکنه | این زمین تیره و خوش چون آسمان آراسته شد
ظل سلطان با همالان همایون فرج مهر | قصر بهرامی ز نیب بهرامان آراسته شد
هم دبیران عطارد رای بس فرخ ملک | دست رنج چاکرانه از بنان آراسته شد
پیر بار و صهر شاهنشاه و شیر کارزار | با سران بار بس ساوی گران آراسته شد
از طبقهای جواهر آسمان وار از صفا | بزم شه کارآگهان اصفهان آراسته شد
قرب دارا را کفاف آسمان داد از | زرخ یوسف را کفاف ریسمان آراسته شد
شمع بزم سبع کی را هر طرف گویندگان | نکته های دلکش سبع الکیان آراسته شد
لیکن از آن انجمن میران با فرهنگ و رای | رخ ز شعر من چو شعرای یمان آراسته شد
ظل و ذی ظل را شبیه چون بهم دادند بار | اقرنش را ایمن زین هر دو جهان آراسته شد
کارگاه عالم غیب و شهود افتخشند | بارگاه حشر و کون و مکان آراسته شد
شاه دریا آستین مشعل شه کش ملوک | روی امید از غبار آستان آراسته شد
آن شهنشاهی که تا گیرد بکاشش درکنار | نو عروس ملک را خوش دلستان آراسته شد
آن جهانبانی که تا زاده شود شادی گرای | رخ چو کیوان روشنان از زعفران آراسته شد
تا هر کارش توان کارآگهان زین کارگاه | روی رای پرسش از بخت جوان آراسته شد
آسمان گر برتری دارد بدو هم ملک | نکته روشن درین معنی عیان آراسته شد
کاسمان چون عنبران باغ قدرت یافته شد | گوشه تاج ملک زان عنبران آراسته شد

تا ملوک آرند با قارون قرین در کام شاه / ترک و هند و فلک رای قران آراسته شد
زادگان ترکان آن صاحبقران دهر را / تارک کشور خدایان بوستان آراسته شد
حیدر تازی و شاه ترک را گویند کان / در ره دین داستان در داستان آراسته شد
سود صرف این شاه و دیگر خسروان هر [illegible] / فضل سود آرند تا پیدا زبان آراسته شد
فر زیبائی و رخشش تا پدیدار آورد / کو بهر زیبا و زشت آغاز از آن آراسته شد
نور احمد را فزایش ظلمت بوجهل داد / حکمت این کاین ره چنین از آن چنان آراسته شد
عید مولود ملک را تهنیت گویا [illegible] / صفحه کافور گون از مشک و بان آراسته شد
لیک زین خدمت مراد شاهگاه [illegible] / حکم شه شهزادگان کامران آراسته شد
زار نالیدم که فرمان بکید و روزم [illegible] / در همی چون تهنیت را همگنان آراسته شد
تا مرا آرد زنگین آرند پیش شهریار / کیمیائی خوشش بر پیر و جوان آراسته شد
با فراشش گشتشان فرمان دارای زمان / یا بن این کیمیا از امتحان آراسته شد
کلک و دفتر بر گرفتم لاجرم ناکام و کام / آنچه کام کلک و دفتر فی جنان آراسته شد
کم زنخ زن هان صبا کی در سه پنج [illegible] / داستانی خوش چنین در باستان آراسته شد
خازن و رضوان بباغ خلد و گلزار بهشت / زین نوآیین نظم کن کلک و بنان آراسته شد
مرحبا دیدبانرا [illegible] داد ساز / مر سلاطین سخن را ارمغان آراسته شد
خامه چون این آفرین بر نام شاه آراستی / عرشیان زان چنگ تا لامکان آراسته شد
زان و شاخ گرنه ظفر لیکن داد فر / هند آن سوار بازوی [illegible] آراسته شد
یک دعا آرای کش از بهر آمین قدسیان / با هم از ننگ کار نام شه زبان آراسته شد
تا که این عید همایون زاو فزون آسمان / در زمین بر کام دارای زمان آراسته شد
در هزاران فرنش آراینده بزم [illegible] شاهی / انجمن کاکنون بر آن صاحبقران آراسته شد

در منقبت اسدالله الغالب مظهر العجائب مفرق الکتائب و مجلی الکرائب شاه ولایت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب

بقاف باختر پر زد چو این سیمرغ زرین پر / نهان گشت از زمین سیمین جهان بر روی [illegible]
درین پهنای خون پیما بجون شد غوطه ور دارا / درین صحرای پر غوغا عیان شد تیغ اسکندر
پی شاه خسرو خورشید نهان در خلوت مغرب / چو خیزید ماه نو از گشته دارا در فرقش پیکر
و یا چون خنجر شیر دیواش زد چاک بر پهلو / بجا ماند از کف او بر بالینش آن خنجر
سحر که لیلی بیضا نگشت دشت شد پیدا / شبانگه چون درین پیدا نهان شد در [illegible]
چو مجنون ماه نو حیران درین صحرای بی پایان / بجوم آورده گرد آن [illegible] و دوشش اخگر
زاخوان کواکب یوسف خور در چه مغرب / مه نو پیر یعقوب باز غم آن خمیده و لاغر
بدل شد آذر نمرود گردون با گل انجم / در آن گلزار ماه نو چو ابراهیم بت آذر
چو گشت از صحن این گلشن نهان این لاله روشن / زمین شد مرتع سوسن فلک شد جفت اخضر
شود پژمرده نیلوفر چو دور از روی خور باشد / نگه کن بین که چون خورشید نهان شد گشت نیلوفر
چو غواصان درین دریا نهان شد مهر شد پیدا / هزاران لؤلؤ لالا هزاران گوهر انور
درین فیروزه گون منظر نظر بودم همه حسرت / ز سمت باختر نظاره کردم تا حد خاور
عجائب شد معاین خود بنا زهر طرف پیدا / نگه [illegible] شد مشابه مر مرا از هر کران بهمر
روان دیدم درین گلشن هزاران سرو سیمین تن / همه غماز و چشمک زن همه طرار و غارتگر
عیان در هفتمین گلشن یکی هندوی پیل افکن / زبون لالا دلش [illegible]
بوقت خشم بدریده ز نوبش سینه خسرو / بگاه قهر بریده ز [illegible] خنجر سنجر
فروزان عالمی دیدم مبارک روی [illegible] / [illegible] اطفال دان کم همه پیران دانشور
علوم اول و آخر برای در دانش ظاهر / بیان از ذکر او قاصر زبان در وصف او مضطر
فروزان ترک خونخواری صدق بندی کمانداری / عیان بر باد رفتاری که [illegible]

خدنگی بر کمان کش از کمین بهر صد جان سپر کن | کی چون غمزه شیرین کی چون ابروی شکر
فروزان سهکمن منزل نمایان فلک مایل | نه آرزا دیده کس ساحل نه این احجبه کس معبر
هزاران زورق کثرت غریق موج حیرت | درین گرداب پرآفت درین دریای بی‌پهنا
فروزان محفل زیبا دران رامشگری رعنا | سمن بوی و سمن سیما پری روی و پری پیکر
برود و نای آن مهوش بجا بنهاده آتش | سرود و رود آن دلکش نوای نای آن دلبر
فروزان بزم روحانی دبیری در او افتاده | دریده دفترها ز شکسته خامه از زر
شده از نامه و خامه هرا ورا کرم هنگام | بدستی زرفشان خامه بدستی نیکوان دفتر
فروزان سرمی دره پیروی ره که و کوه | نیاسودی بیال و سر که کردی به بحر و بر
ز فیضش گشته در دریا صدف پر لولو لالا | ز جودش گشته در صحرا چمن پر لاله احمر
برین دلکش مناظر هر طرف نظاره میکردم | بهر منظر نظر کردم یکی منظور دلکش منظر
نباگه دست طرار سحر از کمین مشرق | ربود از مخزن گردون هزاران رشته گوهر
گریزان گشته بازی چش در خلوت مغرب | خرامان گشت خاتون حبش از حجله خاور
زردشن چهره دوران فکنده روی هوشی بر تیغ | بشکن طره در پوشید بندی دلبر معجر
فضا بر بود از کیهش گردون رشته‌هایی در | قدر افشانده بر دامان گیتی گوهر بی بر
سجولان خیل دارای حش در صحن این میدان | گریزان چیش مولای حبش از طرف [illegible]
نمایان تیغ خورشید از نیام خسرو گردون | فروزان طلعت مه از فراز باره خاور
چو تیغ صفدر لشکر شکن در عرصه میدان | چو رای خسرو خیبر گشا از باره خیبر
فلک کشور شهنشاهی که باشد گرد نعلینش | عذار چرخ را زینت چنین عرش را زیور
ملک چاکر خداوندی که آمد چاکر کویش | جهان جود را سلطان عروس ملک را شوهر
علی عالی اعلا ولی والی والا | وصی سید بطحی [illegible] اکبر

قدر با امر او همدم قضا با رای او توام | اجل در تیغ او مدغم کرم در طبع او مضمر
عدو را قهر او قاهر ولی را لطف او ظاهر | نبی را تیغ او ناصر خدا را روی او مظهر
رسوم کفر از او زایل علوم دین از او کامل | ریاض جود از او خرم درخت عدل از او مثمر
زهی از خاک درگاهت | غنی او کرد و نعلینت بغیرت نافه اذفر
تویی والا بهر والا تویی مولا بهر مولا | تویی دارا بهر دارا تویی داور بهر داور
تویی سلطان خیبرکن تویی در حمله صف‌شکن | تویی ضرغام شیر اوژن تویی در صف اژدر در
شکسته چرخ را از سقف درگاه تو قندیلی | فزوده عرش را از نعل نعلین تو زیب و فر
فشانده گاه احسان آستینت مخزن قارون | فکنده روز هیجا ذوالفقارت تارک عنتر
باین امید کاز آستان درگهت خواندی | پسی پیموده راه حضرت این گنبد اخضر
چو حجاب درت خواند بروی حرف نومیدی | از آن سرگشته میگردد بگرد مرکز اغبر
زهی کفر و زهی طغیان که بعد از احمد مرسل | بجای او نشیند غیر تو کس بر مسند و منبر
پیمبر کی روا دارد زمام دین و ملت را | بدست کافری کآمد وجودش کفر را مصدر
سزاوار نشستن بر فراز مسند احمد | کسی باشد که جان کردش
عصای خویشتن افکند روزی موسی عمران | عیان شد اژدهی از وی فتادش [illegible]
تو نانی نماندش آنقدر کش باز برگیرد | ندای لاتخف آمد بر او از خالق اکبر
شهنشاها تو بر دریدی بعهد مهد اژدر را | وز آن نام همایون تو آمد شاه اژدر در
چنین خواندم که روزی مؤبد آتش پرستی را | [illegible] ابراهیم بن آذر
چو آگه شد ز کیش آن ندیدش خورد احسانش | [illegible] از خوان بعد خوارش [illegible]
تو از کشت احسان برده قسمت مؤمن و درویش | تو از خوان نعمت خورده روزی مؤمن و کافر
اگر شد همدم یوسف دمی روح القدس [illegible] | وگر شد رهبر گمره کسی خضر نبی در بر

تو گشتی در حجاب عرشش با خیر البشر همدم
ز گشتی بود از بحر بر روح الامین همبر

اگر معراج یونس بطن ماهی گشت در دریا
ترا معراج آمده محرم بکشف سر پیغمبر

سلیمان گر بفرمان چند روزی بود فرمانده
ترا باشند از جان چاکران عرشش فرمانبر

گر آدم خورد گندم با وجود نهی یزدانی
ترا سنی گزد ایزد نگه داری کنه ما اسیر ور

بیوسف گر نگشتی لطف رحمت گسترت شامل
بعصی گر بناه مهر گیتی پرورت یاور

ز قعر چاه کی بر مسند عزت نهادی پا
ز اوج دار کی بر طارم اخضر کشیدی سر

گر ادریس یاری عیسی گر از مهر جان‌پرور
نگشتی یاور موسی اگر از لطف جان‌آور

باوج چرخ کی کردی ز کید کافران منزل
ز رود نیل چون جستی ز شر قبطیان معبر

کمینه بنده از بندگان درگهت باشد
سیاوش و شهنشه تن فریدون فر

بنیروی ظفر تو خیانی بین که از دیت
فرو شد گر باو گر قرز شمشیرش کنده کشور

کسی کاو شد ترا چاکر مراو را شد قضا بنده
نی کاو شد ترا بنده مراو را شد قدر چاکر

بود خاک مطبق را ز حلم محکمت مرکز
بود چرخ معلق را ز امر جاریت محور

نسیم لطف جانبخشت بنیران گر گذار آرد
ز فیض آن زلال خضر جاری گردد از آذر

سموم قهر جانسوزت بگردون گر گذر آرد
شود در مجمر گردون گردان اختران اخگر

شراری گر بدریا بگذرد از آتش تیغت
کشد از قعر آن تا روز محشر باد خاکستر

بروزی کز خروش و کوشش یلان
شود در عرصه میدان عیان هنگامه محشر

ز پیل افکن پلنگان پیکر و یلان
ز شیر اوژن هژبر افکنان خاطر

در اندازد در آن وادی که بنیاد
در اندازد در آن صحرا که بنیاد

صهیل مرکبان کاو زمین دارد
خروش کاوه دم شیر فلک را لرزه بر پیکر

سپهر آنگه از عجز خار قضا بارد
یکی باران که از روی مرغ اجل گردد

غبار

غبار قیرگون ابر و سهام سهمگین باران
حسام شعله وشش برق و نفیر رعد سان تندر

بجای ژاله دلکش بیارد از هوا پیکان
بسان لاله رنگین بروید از زمین خنجر

برند از ناوک پران دلیران پر دلان از دل
برند از خنجر بران سرافرازان سر از پیکر

نهنگ موج پیکان از قلوب سروران قلزم
شرار تیغ سرکش را همه در صفدران مجمر

پلنگ رمح را تا رگ زنار کهای پیکر
که در گرداب آن فلک فلک را بشکند لنگر

ز موج خون شود صحرا یکی دریای طوفانی
ز کوس نای صور آوا نشان محشر دیگر

در آن شور نشور آسا که گردد در جهان پیدا
روان جبرئیل از این دو آن پیکار

ز یکسو دلدل گردون خرام از جا برانگیزی
سپه‌دان تا که چندان آهنین پوشان کنداور

ز آب ذوالفقار و باد کوپال در آن ساعت
نه دیده آن نشان قوم عاد از صرصر

نه دیده آن نشان فوج نوح از موج طوفان
همه چون رستم و بهمن همه چون ایرج و نوذر

فرو گیرد اگر دشمن جهان را چون زمین تن
بصد ماده گور آری خرامد شاد شیر نر

سپه‌دان شاد دوی آری بر ایشان تیغ کین
بفرق آهنین پوشان شود مغفر کم از معجر

بدست رزم آرایان شود زوبین کم از زوبین
جهان از صیقل شمشیر تیز ایشان کند انور

یکسر زنگ کفر از صفحه اسلام بزداید
ز زنگ ظلمت شب صفحه آفاق را یکسر

که خورشید جهان افروز هر روز بزداید
که باشد اندر آن ایام حکیمان نخجی کمتر

جهان خسرو اعظم بمدحت چون برآرم دم
تو رستی از سلیمان اعظم و از مور او احقر

نگوید کین بود چون نکته موری سلیمان را
گنهکارش چون بصد خواری بصور

ولی قصدش ازین امروز آن باشد که در فردا
ازین افعال ناخجسته در دستش بود دفتر

ازین اعمال ناشایسته بر پایش بود زنجیر
ز فیضت کام خشک او شود دامان برحمت تر

بآن بیچاره از دریای احسان رشحه ریزی

کرم گستر شهنشاها جهاندارا در خداوندا / مرا عصیان بود بیحد مرا طغیان بود بیمر

نیارم چون بدامن خون نگریم چون … / ز کوهی جرم من افزون ز کاهی … کمتر

ز کینم گر بوزی جان جز این … لایق / ز قدرم گر که ازین … جز این …

گر بیازاری ولی اینست کرم با مفلس عاجز / بیازکار ز اولی اولی گذشت از خاطی مضطر

تو باشی شافع و مولا مرا هم از گنه حاشا / ز گمراهی چه باک آز آنکه خضر آید برادر …

نپندارم که بگذاری مجبر از گنه کاری / بحیرت پای من در گل بحیرت دست …

چه باشد گر کرم روزی مرا روزی کنی کنجی / در آن درگاه عرش آیین در آن …

ز کشکم گر بود لقمه ز پشمم گر بود جامه / ز خشتم گر بود بالین ز خاکم گر بود بستر

چنان نازم بفقر تو که ننگ آید کرم … / بچرک چاکران خاقان … بندگان قیصر

مهیا کرده این نعمت کرم همت کند یاری / میسر کرده این دولت کرم لطفت شود یاور

مسیح آسا از آن آرم بزیر از آسمان مسند / فلک مانند از آن پایم ببر از آفتاب افسر

همیشه تا که زهر … تن … / همیشه تا که شهد شادمان … جان پرور

در منقبت وصی سید المرسلین امیر المومنین علی ابن ابی طالب غالب کل غالب مطلوب کل طالب …

مهر و وفا طلب ز مدار فلک مدار / کار زمانه دام بود و بجور و جفا مدار

از یار کین بتیره زلال خضر مخواه / از خار بن بخجره امید رطب مدار

از گردش زمانه جانی وفا مجوی / در شوره زار دانه بامید بر مکار

دادم ز جور چرخ … / … دهر … درد …

همواره ام بود دل … / پیوسته ام بود تن …

بر خرمن … برق … / در مزرع وجودم ازین ابر …

از نا … چون … / از حادثات چون … نگار

چون طوطی … از چنگ شهر ز شیر / چون … از کام گرزه مار

شهد وصال گرچه ببینت روح بخش / آب حیات گرچه ببینت ساز گار

در جام … آن چو زهر فراق است جان گزا / در کام من این چو حنظل مرگست ناگوار

روزم ز جور گیتی و دوران کینه … / وز ستم زمانه … ز چرخ ستیزه کار

آن تیره تر ز شام غریبان … / این تنگتر ز چشم بزرگان …

در باغ روزگار نیابم ز آسمان / در محفل زمانه نبینم بروزگار

از نخل غیر حنظل و از نخل غیر زهر / از شهد غیر مرارت و از خم غیر خمار

در گوش من غریو غرابست و … / در گلستان ترانه طوطی و …

در این سرا چه از خرد ای … / در این زمانه از هنر ای یار الحذر

از گردش زمانه دون پرور الامان / از کینه ستاره بدگوهر الفرار

تا آسمان کند دل بوبکر شادمان / سازد روان حیدر کرار سوگوار

خلخال ناکسی بندد بساق اهرمن / بگشاید از سواعد روح الامین سوار

کسوت برآرد از تن شاهان تاجور / افسر رباید از سر میران نامدار

تا در بری کند که نه جز لایق … / تا بر سری نهد که نه جز در خور …

احرار … دین … امید / ابرار روزگار … دهر …

زین چرخ واژگون … / زین اطلس …

بنگر که پیر چرخ کرا کرده بهتر / بنگر که در دهر کرا داده اعتبار

آنرا که کرده پشت دوتا آسمان … / آنرا که آب خورده …

خر زهره جای کرده … / خر مهره آب برده ز لولوی آبدار

بوجهل را بمنبر احمد بود مقام / دجال را بمسند مهدی بود قرار

قومی سیاه کاسه ز آفاق کامران | مشتی خسیس بتر در ایام کامگار
نیکان ستاده در بر رندان [illegible] | رادان فتاده در کف دونان چرخ خوار
در ملک روزگار خروج خوارجست | بانی برآر داد از ستم چرخ زینهار
کو ذوالفقار حیدر کرار تا کند | پاک از وجود خارجیان روی روزگار
سلطان دین امام هدی شاه اولیا | زوج بتول صهر نبی دست کردگار
یعنی علی عالی اعلی که سر حق | آمد ز ذات پاک همایونش آشکار
دارای چرخ چاکر و چرخش [illegible] | ارکان عرش را ز غلامیش افتخار
خورشید آسمان کرم کآسمان بلند | بر آستان بارگهش روی افتقار
فرماندهی که داده بزرگان حکم [illegible] | نام آوری که سوده سر نامدار
بر طوق حکم چاکر او گردن [illegible] | بر خاک پاک درگه او روی انکسار
گر قهر او بروضه رضوان کند گذر | ور لطف او بساحت دوزخ کند گذار
جنت شود چو ساحت دوزخ شراره خیز | دوزخ شود چو روضه فردوس لاله زار
گردون ز شرم درگه آن شاه [illegible] | دریا ز رشک خاطر آن [illegible]
بس قطره‌اش برخ بود از [illegible] | بس عقده‌اش بدل بود از در شاهوار
مهرش اگر بیوسف مصری شده قرین | لطفش اگر بعیسی مریم گشته یار
آن کو مقام کرد بایوان قصر خاک | این چون مکان گرفت بگردون [illegible]
ملکی است علم و او است در آن ملک [illegible] | شهریست جود و او است در آن شهر شهریار
سرگشته گرد خاک از آن گرد آسمان | کار ز ... داده در صف حجاب بار
خون شفق ز دیده از آن بارد آفتاب | کش همچو شمع از چه نیفروخت بر مزار
باشد فضای درگه او را ز خلد تنگ | باشد رواق خرگه او را ز عرش عار

کردم طلوع مطلعی از مطلع منیر | کامد بطلعه او آفتاب تار
بر کائنات سر خدا زو شد آشکار | تا آفرید ذات ترا آفریدگار
حاشا که کردگار بخوانم ترا ولی | فردی و فردیت بجز ذات کردگار
خلاق مشکلات توی خلاق انس و جان | سالار جزو و کل و رزاق مور و مار
نبود عجب که بر تو کنند اختیار خیر | چون گاو بر خدای خراسان [illegible]
در دست ناقدان نوال تو کاه جود | بود دست مهر بجز قلب کم عیار
گر استر بجامه جاهت نگاه شد | نیلی پرند چرخ نمی‌یافت پود و تار
بنود معجزه غیر نطاقی که چرخ پیر | زان بهر خدمت تو کمربند استوار
گردون اگر گدای در همت تو نیست | دامانش از کواکب پر در شاهوار
از پایه تو رفعت عرش است مستفاد | ور سایه تو پرتو مهر است مستعار
چون دشت وهم دشت عطای تو بیکران | چون بحر فکر بحر سخای تو بیکنار
یوسف اگر بمرده یعقوب گوش | بعد از زمان فرقت و ایام انتظار
در دیده تو چهره درویش خوشتر است | کاه کرم ز عارض او صد هزار بار
با لطف دلگشای تو کوثر یکی سراب | با قهر جانگزای تو دوزخ یکی شرار
روزی که از مهابت جنگ تو در شود | در دشت کین قیامت موعود آشکار
گیرد زمین ز زمزم [illegible] پردلان | آرد نهال رمح سر سروران ببار
پشت سمک ز سم ستوران شود ستوه | صد رخنه از رمح سواران شود فگار
گوش زمانه خیره کند رعد [illegible] | چشم ستاره تیره کند قیرگون غبار
ترک فلک ز آتش شمشیر و باد گرز | افتد بخاک تیره از این ابلق [illegible]
هر سو طپان بخاک سواران [illegible] | هر سو فتان بدشت ستوران بی سوار

با سوزن چو کوهسار ز اجسام کشتگان — بر روی گاو ران چو پلنگان کوهسار

شیر فلک ز هیبت شمشیر شیرکش — گاو فلک ز صدمت گوپال گاوسار

جوید بسی ز گاو زمین جادهٔ گریز — پرسد بسی ز شیر فلک جادهٔ فرار

از جان ستان سهام پلنگان معرکه — زآتش فشان حسام نهنگان گیرودار

هم سینهٔ پلنگ بدوزند در جبال — هم پیکر نهنگ بسوزند در بحار

در عرصهٔ نبرد هژبران سرفراز — در ساحت جدال دلیران نامدار

از نرگس سهام دو نرگس کنند کیک — وز پیکر حسام دو پیکر کنند چار

آرزو چون ز کوشش شیراوژنان بود — از روز حشر عرصهٔ ناورد یادگار

آید بسوی معرکه جوشان و جنگجوی — در زیر ران دلدل و در دست ذوالفقار

تا بیند حق ز پیش و دعای نبی ز پس — جبریل از یمین و سرافیل از یسار

از سهم ناوکت که چو مار است جانگزا — از بیم خنجرت که چو شیر است جان شکار

پیل افکنان چو رمح تو لرزان بمعرکه — شیر اوژنان چو تیغ تو گریان بکارزار

شیران پیل پیکر و پیلان شیر جنگ — گرگان دیو هیکل و دیوان گرگ خوار

پیچند چون نهنگ توان رمح شعله سان — یابند چون بدست توان تیغ برق وار

منزل کنند گرچه بود در مغاک گور — مسکن کنند گرچه بود در فراز دار

تا از بلای رمح تو باشند در امان — تا از شرار تیغ تو گردند رستگار

شاهین تیر و زاغ کمان تو بگذرد — نسرین چرخ را بگذارد کم از شکار

تیغ تو شاهدیست که بر کام دوستان — نبود ز خون تازهٔ دشمنان نگار

شاها منم که ز طغیان بی‌حساب — فرماندها منم که ز عصیان بیشمار

هستم سیاه نامه و هستم سیاه دل — هستم سیاه چهره و هستم سیاه کار

بر عاجیان نارسیده بود کرم — بر تشنگان سوخته جان جوشش مطر

من عاصیم ز من نظر رحمت مپوش — من تشنه‌ام بمن ز ره مکرمت ببار

مدح ترا چگونه نگارم که باشدت — ای صد هزار جان جهان در نثار

ام الکتاب مدحت و روح الامین رسول — خیر البشر مبلغ و مداح کردگار

اوجی که در هوای حقیقتش بجست پر — خود طایری که عرش برین آمدش مطار

چون پر شکسته صعوه بران اوج پر کشد — با ضعف و ناتوانی و از عجز و انکسار

چون عقل عاجز است ز مدح و ثنای تو — مدح و ثنای تو بدعا کردم اختصار

تا هر بهار تازه شود باغ و بوستان — تا هر خزان فسرده شود کوه و مرغزار

بادا بهار عیش ولی تو بی خزان — بادا خزان رنج حسود تو بی بهار

تا نوشش جانفزای بود دهش جانگزای — تا شهد خوشگوار بود زهر ناگوار

در جام دوستان تو همواره شهد ناب — در کام دشمنان تو پیوسته زهر مار

ابرار را بباغ نعیم است تا مقام — اشرار را بنار جحیم است تا قرار

یار ترا مقام مخلد بود بخلد — خصم ترا قرار مؤبد بود بنار

در مدح نواب محمد ولی میرزا

از ده لیلی وشی شیرین صفت کردم سفر — خار مجنونم بپا و شوق فرهادم بسر

با دلی پر جوش و جانی پر خروش و چشم تر — از دم ناگه در آمد آن نگار سیمبر

سوخته از حسرتش جان پدید و پایان چنین — ریخته از هجر تیش اشک بتان کاشغر

عقده‌های کار من واکردش چین ابروان — رنجهای جان من چید اشکش از جبین

گاه از نرگس ببرگ لاله افشاندی گهر — گاه در یاقوت بر لعل تر افشاندی گهر

گاه آزردی ز رنج و گه گشتی ز غنا — قرص خورشید از هلال و عقد پروین بر قمر

گه کشایی بر جسم من تیغی بجان [illegible] | گه کشایی بر جان خود تیغی بر [illegible]
از پی آن باری کنی دوری [illegible] | رنج بر جان و خطر بر جان [illegible]
هیچ عاشق را نخواهد [illegible] که گزیند [illegible] | نفس بر جه دارد و سم [illegible]
بین کش دست طرب بر خوان [illegible] | بان منه پای طلب در راه هجری [illegible]
هان و هان بگذر که برکارت [illegible] | چشم دار از نشتر [illegible]
الفرار از ناوک دلدوز هجران الفرار | الحذر از آتش جانسوز هجران الحذر
گاه گفتی ای در آغاز محبت [illegible] | گاه گفتی ای ز انجام مودت بیخبر
گاه گفتی ای در طریق آشنایی [illegible] | گاه گفتی ای در هوای بیوفایی [illegible]
بر من و بر جان من بخشای ای [illegible] | بر خود و بر جان خود رحم [illegible]
رهزنت شوق که این در شد [illegible] | از دم هوای [illegible] شدن [illegible]
خبر بر من از بلاهای زمین این التماس | خبر در من از جفاهای زمان این المفر
گفتم آری هر که [illegible] | کو دلش [illegible]
لیک دارم شوق درگاهی حرم [illegible] | پیش عقل خرده بین خاک درش [illegible]
درگهی کش همچو کعبه امن آمد [illegible] | درگهی کش چون [illegible]
درگهی کامد [illegible] | حاجیان [illegible]
آفتاب خاوری شهزاده فرخ [illegible] | آنکه زان باشد زمین و آسمان را [illegible]
آنکه باشد معدن اقبال [illegible] | آنکه با [illegible] افضال [illegible]
آنکه حکم محکمش [illegible] | آنکه امر [illegible] عنوان توقیع [illegible]
آن خداوندی که بر درگاه او [illegible] | خاک بوسند آفتاب و ماه [illegible]
آن سرافرازی که باشد در وجودش [illegible] | جود و جود [illegible]

الله

ای ز لطف برق قهرت گشته دارو خشک | وی ز رشح ابر جودت مزرع آمال تر
ای نظام الملک والملک که از رای تو یافت | ملک و ملت زیب و شان فضل و دانش زیب و فر
با وجودت مملکت ایمن بود از حادثات | زانکه تدبیرت بود در تیر حوادث را سپر
ماه پرپا بای ابرویت کجا سر بر زند | دارد از تیغ تو بیم انجم شق القمر
کوه پیکر رخش در بادی نژادت را بود | گاه سیر کوه و گه رخش کوه دشت بحر
خصم بدخواهت تواند شد ز اشبه با تو نظیر | گر شود چون مصطفی بوجهل و چون حیدر عمر
بحر را چون طبع تو گفتم شمارم غلط کف | دشمنا بحر عمان کی شمارد کس شمر
دست گوهربار تو ابری که چون شد قطره بار | رای ملک آرای تو مهری که چون شد جلوه گر
در میان هر قطره اش صد بحر عمان مختفی | در درون هر ذره اش صد مهر تابان مستتر
گردد این زرین همایون مرغ عیسی پرورد | بی هوایت گر برآرد ز آشیان [illegible]
مرغ عیسی آشیان بر منظر عیسی کند | گر گشاید در هوای بام ایوان تو پر
ابر اگر بر کوه لطفت بگذرد رو گذار | باد اگر بر شعله قهرت کی سازد گذر
در زمین دوزخ آن سازد ز نیران شرر | در هوای جنتان سوزد ز طوبی برگ و بر
باشد از رشک صریر کلک گوهربار تو | زهره را اشکر اندر بزم گردون نوحه گر
خامه ات آمد بستان کمال آن نو نهال | کاید از اهتزازش [illegible] صد ثمر
خط سبز قامتش [illegible] | خط مشکین [illegible]
خامه چون گیری که نظم و نگارش [illegible] | خون شود از رشک آن در ناف آهو [illegible]
هر نقشی از حجله طبعت عیان زیبا بتی | غیرت عذرا و لیلی رشک شیرین و شکر
هر یکی زیبا نگاری جانفزا و دلفریب | هر یکی عذرا عذاری نازنین و عشوه گر
طبع گوهرزای تو آن مریم آبستن است | کاورد هر نفس صد عیسی والا گهر

ای خداوندی که گر نازی بجا زیبد اینک
بر تو نازد ماه گیتی چو مهر سپهر

این مخمر تحفه خود را که باشد چون حرف
قابل زینت نبود افتاده مت رحجان

گرچه در خور نیست لیکن زین بخت بلند
گر قبولش ای خداوند جهان باید نظر

صاحبا گر مدح من شایسته ممدوح نیست
از دو عیبم ولیکن پاک چون گوهر

شاعران مشاطه سان بو کنند افکار گر
در جمال طبع بهر جلب نفع و دفع ضر

این سیه کارانش خوانند از طریق الاین
از حطام دنیوی گردیده باشند بهره ور

کین این دو شیزگان زنگ عار این درعقب
دامنی دارند از دامان مریم پاکتر

نه ز شرم کذب پیکر در نقاب دروغ
نه ز آزرم طمع یکدم بزیر افکنده سر

بان صبا بربند لب زمدحش چون نیستی
خرده های حضرتش شایسته کار دگر

پیش ارباب خرد اولی ز اطناب اختصار
نزد اهل دانش احسن از مطول مختصر

ذلت و عزت بعالم تا ز مردم شد مثل
دوستی و دشمنی تا در جهان آمد سمر

دشمنت را خار ذلت هر زمان در پا بپا
دوستت را تاج عزت هر زمان بادا بسر

تا که باشد آفتاب سایه باد ارای تو
آفتاب سایه گستر سایه خورشید اثر

در ستایش حضرت صاحبقران

بحمدالله که از نیروی بخت یاری اختر
قدم بنهاد دارای زمان بر تخت اسکندر

هزاران شکر یزدان را که دیهیم جهانداری
پس از سلطان ملک شه زیب زد تارک اظهر

تعالی الله که از بخت بلند و یاری یزدان
سریر و افسر کز اسیاوش بدید زو فر

سپاس و شکر بیغایت حضرتی را که از قدرت
ز زرین کفش کاوس است گیتی افزون قدر

ستایش مر خدائی را که از احسان بی پایان
سلیمان را پس از داود بر سر بنهاد افسر

درفش کاویان افکند بر فرق فریدون جلد
همای سلطنتش گسترده بر دیهیم ایرج پر

فتاد از کوس کسرائی سماوار غلغله در کاخ
فتاد از برج سنجر اختر اقبال لرزه بر پیکر

شد از چهر منوچهری منور عرصه گیتی
فتاد از نوبت اسکندری آوازه در کشور

بگاه خسروی طغرل تکین شد ملک آرا
بملک سروری نوشیروان شد معدلت گستر

تخلخل در فلک افکند کر دم موکب دارا
تزلزل در زمین آورد صیت کوس اسکندر

قدم زد از پی شاه جهان آقا محمد خان
که دید از عدل او دین محمد زیب و زیور

بتخت سلطنت خاقان کسری رای با خان
شهنشاه کرم گستر جهاندار هنرپرور

شهنشاهی که دارد [illegible]
سرافرازی که باشد نه سپهرش در خم [illegible]

جهانبخشی که باشد چون [illegible]
جوانبختی که آمد چون بایوان شد [illegible]

بجلت چرخش از گردش [illegible]
با فغان کاش از این یاری [illegible]

بوقت مهر و کین باشد سیاوش [illegible]
بگاه بزم و رزم آمد سکندر دل [illegible]

نه هر دارا تواند گشت چون او در جهان دارا
نه هر داور تواند گشت چون او در جهان داور

بصد سلطنت گردون گردانیت کش [illegible]
سخا بحر و کرم امواج و هنر قطب و خرد محور

بود در زیر پا دستار گردون گردن
بود در زیر پای همت او پایه اختر

بداغ ایلغار او موسم جبهه خاقان
ز خاک بارگاه او عطر افسر قیصر

نسیم لطف جانبخشش بنیران گر گذار آرد
ز فیض آن شود اطلال ویرانه چون [illegible]

سموم قهر جانسوزش بگردون گر وزد
شود در مجمر گردون گردان اختران اخگر

جوان ای جهان را جوان طبع جوهر
جوان رخسار روح افزا [illegible]

نباید مهر گردون نباشد بحجره گیتی
نخیزد تا از نخشب نزوید سرو در کشمر

ایا دارای ملک آرای کز داد تو در دوران
و یا سلطان کشورگیر کز عدل تو در کشور

حمام و چرغ هم منزل گوزن و شیر هم [illegible]
تذرو و باز هم مضجع غزال و گرگ هم بستر

نه چون تو تازه رودی گشته هر کهنه را
نه چون تو نوجوان شد جهان پیر [illegible]

نه خنجر عجبی کی کشته نگاه کودکی کو با
نه خنجر حیدر کی آید بعهد عهد اژدر در

بعهد شوکت چو [illegible] داری بخت فرقدان با [illegible]
بعهد حشمت چو [illegible] بجشن [illegible] نکر

هزاران گنج نقشا ز کان طبع چون [illegible]
هزاران [illegible] ز آب تیغ چون [illegible]

جهان [illegible] جنبش جنت افتاد [illegible]
که هفت اقلیم از دو چون [illegible]

تو آن شاهی که چون بر اسب پیل اندام بنشستی
پیاده در کابت رخ شد فرزین [illegible]

زعکس تیغ کین بخت چون دادت شکست
عدو را مهره [illegible] طالع [illegible]

بحر کامت ز سیر اختران و گردش [illegible]
که هفت اختر [illegible] چون [illegible]

نکهبان که تا بام ایوان زرا کردون
بود بیدار چون بخت تو [illegible]

بنام نامت تا خطبه دولت کند انشا
از آن برجیس دارد جا [illegible]

خورد تا خون اعدای تو بهرام خون آشام
از آن ناگاه وگه دارد [illegible]

دهد خورشید تا زنجیر بزم [illegible]
ز خار آرد گل سوری ز خارا [illegible]

در اندازند در بزمت طنین [illegible] گردد
نوا بی نای ناهید و سرود [illegible]

عطارد تا [illegible] مشک [illegible] گردد
از آن با کلک زرین آمد [illegible]

شود [illegible] دست [illegible] میدان [illegible]
گهی گوی و گهی چوگان [illegible]

بروزی کز غبار اسب [illegible] بانگ [illegible]
از آن یک چشم انجم [illegible]

نگونساری شود چشم زره چون دیده عاشق
نگونخواری شود نوک سنان چون [illegible]

زمین پوشد ز خون زیر دستان [illegible]
هوا گردد ز گرد چهره دستان [illegible]

ز رمح پردلان [illegible]
ز سیف صفدران افتد دران صحرا [illegible]

شود زبانگ گردان خیره گوش گنبد گردون
شود از گرد میدان تیره روی [illegible]

برای رزم گردد نوبهار از لاله [illegible]
زمین چنگ گردد لاله زار از لاله گون [illegible]

شرار شعله [illegible] پیروزه [illegible]
غبار رقبه اغبر پوشد گنبد اخضر

ز شیر [illegible] نهنگان [illegible]
ز پیل افکن پلنگان عرصه هیجا شود [illegible]

ز سیل خون شود پیدا [illegible]
که اندازد ز بیم موج آن [illegible]

نوای شاه [illegible] جهان [illegible]
[illegible] ز نصرت جوشن [illegible]

بدستی رمح چون ثعبان بدستی تیغ [illegible]
ز یک جانب دران میدان [illegible]

ز تیغ آتش افشان [illegible] ز گرزان [illegible]
ز گرز رزم گردد کرده کردان [illegible]

ز آب تیغ و باد گرز تا [illegible]
که فوج نوح از طوفان و قوم عاد [illegible]

شود طالع چو از مشرق [illegible] تیغ چون [illegible]
شود از دیده ناپیدا چو انجم [illegible]

بکف گیری چو گرز گاوسار و تیغ [illegible]
کند گاو زمین ناله شود [illegible]

کند خسرو خاور [illegible] باختر پنهان
ز شیر [illegible] شود چون جرم [illegible]

اگر از تیغ برق افشان [illegible]
وگر از آتش میدان باختر [illegible]

چو [illegible] ز برق [illegible]
جهان [illegible] ابریشم [illegible] زرد

کنی از تیغ مهر آسا جهان میدان [illegible]
که خورشید جهان آرا جهان [illegible]

جهاندار خداوندا ترا باشد [illegible]
کرم گستر شهنشاها ترا باشد [illegible]

من این دانم که مدح من [illegible]
که مدح من [illegible] باشد [illegible]

غرض زین یک دو بیت [illegible]
که شاهنشاه عالم را [illegible]

اگر بیت است مدح من [illegible]
بطبع [illegible] خود [illegible]

درین عالم اسیرانند [illegible]
درین کشور [illegible]

تویی خورشید [illegible]
[illegible]

چه غم از کربت غربت که دارم چون تو ناصر — چه بیم از محنت گردون که دارم چون تو یاور
بحمد الله کنون با شد بفرق فرقدانها — ز فخر اینکه بنهادم بخاک آستانش سر
صبا چون هست پایان زبان بند بخاکها — دعایش را بر آورد کف پیش خالق اکبر
بود تا سیر بخشا خسرو انجم سپهر — بود تا دور نه گردون گرد مرکز غبر
غلامان ترا اجرام هفت اورنگ زرین — وشاقان ترا شاهان هفت اقلیم فرمانبر

در وصف عمارت — در مدح شاهنشاه

سقاک الله ای روضه روح پرور — بهشت برینی تو یا چرخ اخضر
بهر جا جنت آمد اشجار دلکش — بهره وحدات باشد از بار و بر
چو در صحن جنت خرامنده غلمان — چو بر اوج گردون فروزنده اختر
ترا چون جنان کنگره خانها — نبودی در آغاز غوغای محشر
ترا آسمان خواند می گر نبودی — رخ آسمان از کواکب مجدر
بناهایت ای روضه جنت آئین — عمارات ای منزل آسمان فر
که هریک زقصر بهشت است احسن — که هریک زکاخ سپهرست برتر
بزینت همه به ز خلد برین — بزیور همه به ز چرخ مدور
بصحبت نظر شوخ چشمان انجم — بنظاره بگشاده زین سبز منظر
بخاک تو ز اوج روح القدس هم — در آب تو تاثیر جان مضمر
زلال تو چون راح ریحان ممزوج — نسیم تو چون ریح ریحان معطر
سیه روز از نرگست چشم خانان — سیه پوش از سنبلت زلف دلبر
مشام سپهر از نسیمت مورد — هوای جهان از شمیمت معنبر
دلارا نهال تو چون نخل طوبی — گوارا زلال تو چون آب کوثر

درختانش ای روضه روح افزا — خیابانش ای گلشن روح پرور
ز دلکش شکوفه پرنیان و بهمن — ز رنگین شقایق در آذار و آذر
چو اکلیل کسری بگل بلبلو — چو اورنگ خسرو مرصع بگوهر
بصحن فرح بخش فردوس رفت — که فردوس فردیش باشد ز بهتر
چو بالای لیلی قد سرو رعنا — چو رخسار شیرین رخ گل منور
چو مجنون شیدا قماری غزلخوان — چو فرهاد بیدل عنادل سخنور
درختان قد افراخته همچو خسرو — ریاحین رخ افروخته همچو شکر
برخساره یوسف گل بحسرت — گشاده است چشم زلیخای عبهر
فروزان گل از نار بن در فرات — چو از نخل موسی فروزنده آذر
کند خنده در مرغزارت شقایق — زند طعنه در جویبارت صنوبر
بزیبا رخ گلعذاران خلخ — برعنا قد سرو قدان کشمر
بود در تو رعنا درختان دلکش — بود در تو زیبا نهالان دلبر
چو رعنا وشاقان پاکیزه سیرت — چو زیبا غلامان فرخنده منظر
ببزم ارم نظم خاقان اعظم — بقصر فلک فر دارای داور
سپهر فتوت جهان مروت — خدیو مؤید امیر مظفر
سر سرفرازان شهنشاه غازی — که بر سروران جهان است سرور
زهی نافذ الامر شاهی که گردد — زامرش مبدل قضای مقدر
حمی حکم الله شهریاری که دایم — بحکمش نهاده همه سروران سر
در آئینه رایش اسرار روشن — چو صورت در آئینه آمد مصور
جمال و جلالش که هرا مؤید — جمال و جلال خدا راست مظهر

بلند آسمانیست در اوج عرش / که از عقل و دانش بود فطرت محور
فروزنده ماهی است بر چرخ دانش / که چون مهر تابان بود رایش انور
همایون درختی است در باغ دولت / که عدلش بود برگ و جودش بود بر
کف او بهارک سحابی که ابرش / یکی موج خیز این هفت دریای اخضر
دمی گر دهدش کز بخت کام کردن / برین چرخ خاکستری اختر اخگر
کند که چه فخر افسر از تارک او / ولی تارکش را بود عار از افسر
نه خاقان و قیصر بود لیک ننگش / ز دیهیم خاقان و اورنگ قیصر
دهد قهر او سرکشان را چو خواری / شود لطف او بیدلان را چو یاور
شود شیر شرزه یکی کور عاجز / شود مار گرزه یکی مور مضطر
خورد طعمه از سینه باز تیهو / زند پنجه در خون شاهین کبوتر
بقهر ار به بندد برین سقف بنا / بخشم ار به بندد برین سطح اغبر
فلک را تخلخل در آید بر اعضا / زمین را تزلزل در افتد به پیکر
ز قهرش که با دشمنان است بیچه / ز لطفش که با دوستان است یکسر
شود شکر و شهد چون صبر و حنظل / شود حنظل و صبر چون شهد و شکر
تلاشش کسی را که شد بخت یاری / بخواهش کسی را که شد عقل رهبر
بود ایمن از جور دهر جفا جو / بود فارغ از دور چرخ ستمگر
بدرگاهش از هر کجا سعادت / بهر ذره از مهر و سعد اکبر
یکی در جوار جواری مجاور / یکی در وثاق وشاقان مقرر
شود چون هما سایه آن همایون / کشاید اگر بوم در بام آن پر
بجود و سخا رشک یحیی و حاتم / بصدق و صفا شبه سلمان و بوذر

۶

ز فیض

ز فیض قدومش بود ساحت ری / چو خالی بر خسار هفت کشور
چنانکه طرح بسی باغ دلکش / که هر یک ز باغ بهشت است خوشتر
بهم افراخت باغی ستی کاخش / که چون او ندیده سپهر معمر
یکی حوض مرمر در آن باغ دلکش / یکی آب روشن در آن حوض مرمر
بوسعت بود آن چو عمان و قلزم / بپاکی بود آن چو تسنیم و کوثر
بود صاف آب وی از پرتو گل / چو یاقوت گون می به مینای ساغر
ز موجش عیان عکس رخسار ازان / چو در رقص گلچهرگان سمنبر
چو حوران و غلمان بکوثر ملاعب / در آن خیل مرغابیان ماده و نر
بسی نغز فواره گوهر افشان / بدامان گردون برافکنده گوهر
همانا چو مدحت سرایان خسرو / دهانشان گهربار باشد سراسر
و یا چون کف گوهر افشان ما ز / نثار شند در هر نفس گوهر تر
ز هر قطره خیزد حبابی که باشد / ز عکس شقایق چو یاقوت احمر
تو گوئی که حوران بکوثر یکایک / سرآورده بیرون ز داب پیکر
چه گلشن چو گلزار فردوس دوری / فشانده نسیم صبا گرد عنبر
بود ایش ارواح ریحان مرتب / بود خاک آن آب حیوان مخمر
خجل چار جزات از چار جزش / در آن تنگ بکر کرت نیت باور
ز صحن دل آرا ز باغ فرح زا / ز آب مصفا ز خاک مطهر
یکی باغ رضوان یکی ریح ریحان / یکی آب حیوان یکی مشک اذفر
ایا شهریاری که خورشید تابان / اگر بر خلافت بر آید ز خاور
ز شمشیر خونریزت از یک اشارت / شود شق چو مه از بنان پیمبر

برانی چو بر باره حکم آری / همه گردنان را چو گردون بزیر
نشینی چو بر مسند بذل سازی / همه مفلسان را چو قارون توانگر
گسسته ز زه تو ناهید بربط / شکسته ز بیم تو بهرام خنجر
ندیده عدیل تو این هفت آبا / نزاده نظیر تو این چار مادر
کف تو که جود بارنده ابری / که از وی گهی سیم بارد گهی زر
دل تو یکی ژرف دریا که در وی / ز علم است کشتی ز حلمت لنگر
نگویم فلک درگهت را که در وی / بود چنبر آسمان حلقه در
زر از روی تو روی زمین شد مزین / ز کلک تو ملک سخا شد مسخر
بگیتی چنان بر تو ختم کرم شد / که شد ختم پیغمبری بر پیمبر
خداوندگارا مرا بود عمری / همین شوق در دل همین شور در سر
که از طالع سعد و بخت همایون / ببزمت شوم مدح خوان مدح گستر
زبانیست هر موی من مدح گویان / که این دو تمنام باشد اکنون میسر
مهابان نهال سخن را میارا / که جز در نثاری نیارد ببر بر
گرفتم که مدحت بود دسته گل / گرفتم که وصفت بود درج گوهر
کسی گل بگلشن برد ارمغانی / کسی در بعمان فرستد رهآور
هم از مدح او نطق و هم از ستایش عاجز / هم از وصف او فکر و اندیشه مضطر
زبان درکش از مدح خوانی و گر نه / یکی از برای دعا کف برآور
الا تا بود ذلت از جور گردون / الا تا بود عزت از مهر اختر
عدوی تو در قید ذلت مقید / محب تو بر صدر عزت مصدر
بود تا که مینا بگرید چو عاشق / بود تا که ساغر بخندد چو دلبر

حسود تو همواره گریان چو مینا / ولی تو پیوسته خندان چو ساغر

در مدح میرزا جعفر وزیر

دارم از آسمان کجرفتار / دل پر خون و دیده خونبار
آه کز جور عالم جافی / آه کز جور گنبد دوار
خسته بر عهد خواجگی اوباش / مانده در بند بندگی احرار
از جفای جهان جور نهاد / از مدار سپهر کینه مدار
خیره ارذال گشته با اشراف / چیره اشرار گشته بر اخیار
از جفا که بجز من بیگانان / از ستم که گشته ابرار
آتش افکنده باد در خرداد / آذر افشانده ابر در آذار
بار بر زر کان ملکت و ملت / با گدایان برزن و بازار
خصم دیو خوا گیتی و گردون / یار و همراز ثابت و سیار
از فساد جهان نازیبا / از جفای سپهر ناهنجار
پوست بر جسم مهتران زندان / مژه بر چشم سروران مسمار
حاشی از گردش زمانه سرور / قومی از سیر آسمان بالا
گونت پیکر همه پالان / افسر تارک همه افسار
همه چون روزگار جور سرشت / همه چون آسمان ستیزه شعار
چون اجل جمله با دم لذاغ / چون فلک جمله قاطع اعمار
همه در حرص و در شره چون مور / همه در جور و در جفا چون مار
همه بر قوم طاغیان سرور / همه بر خیل یاغیان سردار
همه چون چشم عاشقان خونریز / همه چون لعل دلبران خونخوار

همه چون نرگس بتان فتان / همه چون طره بتان طرار

با به فر همه چو کلب عقور / با به شر همه چو رزد عقار

همه سرمایه بهر زر اندوه / همه سرچشمه هزار آزار

همه با پیت رشته لگنت / همه سرمست باده پندار

علم را کنده از همه دندان / جهل را تیز کرده همه بازار

کفر را جمله مجمع آیات / شرع را جمله ماحی آثار

هم کلیم از خداشان در تیه / هم مسیح از خطاشان بر دار

همه در کشته سال و مه شغلی / همه را با زنه روز و شب شلوار

جو دشت و آن کرده پیشتر و جند / جو ددان قوم طوطی بلغار

ما به رنج و محنت و اندوه / دایه درد و ذلت و تیمار

ناخوش و زشت خو چو بوتیمه / دژم و تیره رو چو بوتیمار

سینها از جفای ایشان ریش / دیدها از لقای ایشان تار

زنان کرده ستمگر جافی / زان فریقی سیه دل غدار

طفل بر زن بناله و شیون / پیرزن بر زاری و زنهار

کنده شلوار پیر باده فروش / برده دستار شیخ صومعه دار

همه در ذکر غصب دانه مور / همه در فکر نهب مهره مار

همه سبز ده از شغال موی / همه بچه بوده از عقاب بار

برده آن ناکسان کافر کیش / برده آن مشرکان بدکردار

اثر از ناله ناله از سینه / رنگ از لاله لاله از کهسار

از شره رفته خاک کز زن / از طمع برده کاه هر دیوار

برده افکنده کز نظر بجرم / برده آورده چون کنیز هزار

حجر از کعبه وز حجر حرمت / کفن از مرده وز کفن ابار

هر یک از بهر اخذ دیناری / ریخته خون مالک دینار

وز برای صدور مثقالی / کرده صد در صدور افکار

با چنین خلق زیستن مشکل / با چنین قوم زندگی دشوار

ظلم و بیداد بین که روبه پیر / جور و تیمار بین که صعوه زار

دل ضیغم بدرد از مخلب / چشم شاهین بر آرد از منقار

آسمان از نهیب ناپه پست / آفتاب از کسوف حادثه تار

معجر برزال آمده خود / مغفر پور زال کشته خمار

جسم برندان دیو کرده مقر / دیو بر تخت جسم کرده قرار

زاغ در نغمهای موسیقی / بوم در نالهای موسیقار

طره حوربای بند ستور / روضه خلد پایگاه حمار

پری افکنده پرده بر عارض / دیو بگشاده برقع از رخسار

ده زبان هر بلید چون سوسن / بی زبان هر فصیح چون بوتار

رشک بر مشک میدهد صلصال / فخر بر لعل میکند فخار

شیر از مور زار چند زبون / پیل از نیش پشه گردد زار

مانده از مور مار گرزه ستوه / کشته از گور شیر شرزه شکار

ظلم و بیداد بین که کرده ذلیل / جور و طغیان نگر که ساخته خوار

جهل بوجهل احمد مرسل / مکر بوبکر حیدر کرار

آه کزین روزگار شعبده باز / آه ازین آسمان کج رفتار

که نباشد بجز خیالش شغل — که نباشد بجز غبارش کار

بر دلم هر زمان زند نشتر — بر سرم هر نفس زند مسمار

نایم از نوحه همچو نی نالان — جسمم از ناله همچو نال نزار

گر ستانم چمانه از ساقی — ور نمایم نظاره بگلزار

باده بر خاطرم رساند غم — لاله بر دیده ام خلاند خار

نشکفم گر بود بجای نظر — نگذرم گر بود بخلد گذار

تا در چشم من مه نخشب — خار در پیش من بت فرخار

خاصه بر روی آفتاب وفا — خاصه بر کوی آسمان وقار

فخر ایام میرزا جعفر — آن نکو سیرت نکو آثار

آنکه باشد ز سروران ممتاز — چون علی از مهاجر و انصار

آنکه از خنجر شرر بارش — عمر اشرار کم بود ز شرار

هر کجا جنبش کین برانگیزد — مرگ مضمر بود در آن مضمار

هر کجا دست جود بگشاید — بشکند قدر درهم و دینار

زبده نسل موسی کاظم — نخبه آل احمد مختار

کان زبر یسار او بیمین — هم زمین یمین او بیسار

جاه او را ز اوج گردون تنگ — رای او را ز مهر تابان عار

کف کافیش منبع افضال — دل صافیش مطلع انوار

بخشش کفش گهر دادی — سائلان را بیار که که بار

بهر یکروزه جود بخششش — اختران گوهر آسمان طیار

نقد از روایج کرمش — آورد گر بوی باغ گذار

تا قیامت دگر برون ناید — دست پر زر ز آستین چنار

ای جهان جلال را داور — ای سپهر کمال را دادار

چون رخت بود مهر در پرتو — چون قدت بود چرخ در مقدار

مهر را گر بود نقص کسوف — چرخ را گر بود ز رنج دوار

چون کفت بود ابر در ریزش — چون دلت بود بحر در ایثار

گر بود دشمنت ز غم نالان — گر بود دشمنت ز موج چین بغداد

مهر رایت شود چو نور افشان — ابر کلکت شود چو غالیه بار

تار گردند روشنان سپهر — خوار گردند آهوان تاتار

هیبت ای یگانه آفاق — قدرت ای خلاصه اخیار

زحل فشه جوی غارتگری — زهره بزم کوی شیرین کار

چون وشاقات روز و شب بوثاق — چون جوادیت سال و مه بجوار

گر ملایک شوند صفحه شمر — گر کواکب شوند نامه نگار

نه نگارند تا بصبح نشور — نه شمارند تا بروز شمار

مأثرات تو بابی از ابواب — مکرمات تو عشری از اعشار

بضعیفان دهد چو عدل تو زور — بکجران شود چو لطف تو یار

باز بازوی خسروان نکشند — بکجارت نظر نبودی خفار

ذکر جود تو ای جهان جلال — صیت عدل تو ای سپهر وقار

هم زمین را رسیده بر اقطاع — هم فلک را فتاده بر اقطار

تو نبی جهان جاه ترا — ای جهان جلال را سالار

کوس آورده کسری از مدین — سنج آورده سنجر از سنجار

شد چو شد نامه تو خامه پذیر — شد چو شد خامه تو نامه نگار
غیرت افزای صفحهٔ نقاش — رشک فرمان طبلهٔ عطار
پیش جاه تو اوج گردون پست — پیش رای تو مهر تابان تار
کف کافیت بذل را ابران — دل صافیت فضل را معیار
آسمان آستان بارگهت — اختران چاکران خدمتگار
گشت کیوان غلامکی هندو — بدرت خواجه تاش چابک باره
مشتری کان مهندس فلک است — خوان فضل تراست راتبه خوار
چاک بهرام را کند پیکر — پیلک چاکر تو در پیکار
مهر از بهر فرش ایوانت — می شد از بهر زرین تار
زهره در نغمهای موسیقی — در سرایت بلحن موسیقار
تا مدیح ترا نگارد تیر — ز آسمان باشدش بکف طومار
مه شود گاه جام و گه مینا — چون شوی جامجوی و باده گسار
هم فلک را مدار ایجاد — هم فلک را محامدت اذکار
هم فلاطون مدبر گهت چاکر — هم ارسطو بحجرگهت باکار
عرصهٔ حکمت ترا نه کران — قلزم دانش ترا نه کنار
طلعت را کلیم غاشیه بر — نفث را مسیح معجزه دار
گیت لقمان که با دانش سنجم — کس نسنجد مسیح با بیطار
تو آن کس که عیسی از شوقت — گشته در چار بن فلک بیمار
ای که زهر از کف تو چون نوشد — شهد من چون گشته زهرگوار
هیچ دانی که در غمت چونم — ای بهر غم غمت مرا غمخوار

گرد از هستیم بر انگیزد — چنو همواره چرخ ناهموار
چشمه خون روان دارد چشم — در غمت چون دو هم بدیده قفار
نام تو ای مرا تو مستظهر — یاد تو ای مرا تو مستظهار
ذکر من بالغدو والآصال — فکر تو بالعشی والابکار
بر برادر نه‌ام می از انگور — بر دمانند گل از گلزار
که بود همچو می بجام خون — که بود همچو گل بچشم خار
سحر آنکه قدرتش آورد — نور و ظلمت قرین لیل و نهار
که مرا روز و روزگار بود — همچو شب بی رخ تو تیره و تار
تجلیی که آسمان و زمین — دارد از تحکمش قرار و مدار
شامگاهان که دیده گردون — اشک انجم پراکند بعذار
تا سحر که زود ریت دارم — دیده اختر شمار و گوهر بار
بامدادان که دیده گردون — نقد و مت کند سپهر نثار
تا شبانگه ز حسرت تو کنم — پر گهر از نثار دیده کنار
چیتوای هجر تو چو باد خزان — چیتوای وصل تو چو باد بهار
آه سردم چو باد در آذار — چشم نادم چو ابر در آذار
یکطرف فکر خدمت مخدوم — یکطرف یاد صحبت دلدار
الغرض ای انیس و مونس جان — دلم افکار دارد این افکار
چون بصد درد و غم بر انگیزد — از وجودم جدائی تو غبار
حسرت و درد من بیاد آورد — که بحسرت ز درد مردم زار
باز گو کاین شهید زار منست — چون گذارت فتد مرا بمزار

تا که باشد بگرد مرکز خاک — هفت پرگار آسمان بدوار
باد از سیر چرخ پرگاری — حکم تو مرکز آسمان پرگار
تا که نام از دیار و یار بود — خاطرت شادمان ز یار و دیار

در مدح نواب حسنعلی میرزا

گرت هوای قرار است بر سریر سرور — قرار گیر بدرگاه داور منصور
طراز مسند اقبال شاهزاده حسن — که جاودان بودش جای بر سریر سرور
موبدی که بود در سپهر رای جلال — بپا سپاه ز فر جلال آن منصور
خطیب چرخ بنامش بپایه منبر کردن — نکرد خطبه بجز نام نامیش مذکور
سحاب مکرمت آید ز عطا بخشش والا عجب — که گنجینه شب و روز لیته چون نور
شد بریشم از آن آفتاب بیرون — که بهر جامه آن بافد اطلس و سمور
ببزم رامش او بد نوای رامشگر — نوای دلکش ناهید از نوای طنبور
جز آن مذهبه شایسته جهانداری — نگاشت نقش گردون بنام او منشور
بکارگاه چمن ها گشته رنگ آمیز — باین امید که زان خاک پاکش شود پر نور
کنند تا بفلک مجمر بخور شعلی — ملک سرا به شان آن حکیم مشکور
ز طول و عرض قصور جلال آن قصور — مهندسان فلک سیر و هم عقل قد شند
نگاه اوست بسا بیل چنانکه بنده زمی — نظاره ایست ز ناظر بمنظر منظور
زهی سپهر جنابی که خاک درگاه او — طراز چهره غلمان و زیب طره حور
ز خاک پای تو از بدو روزگار سپهر — ضرورتا زده چشم ستاره گرد دور
وگر نه تا بچشم روشنان بودی — بری ز زیور بینش چری ز حلیه نور
خیام جاه ترا شد خیام چرخ محیط — بدان صفت که محیط لباب گشته قشور

بعهد عدل تو بیشه بگشت غزال — بدور داد تو از باز بازرند عصفور
نگارم نو چو دور زمانه نامحدود — آثار تو چو سپهر ستاره نامحصور
نه در حد بعد جودت و زمانه باسوال — نه بر صحیفه رایت نشسته گرد غرور
حریم درگه او ملجای صغار و کبار — رواق منظر او قبله اناث و ذکور
مبین است ز روی محاسن محمود — حوالت به ابت مصالح جمهور
نگار نامه ایجاد نام تو عنوان — کلید خانه ارزاق جود تو گنجور
در آن زمان که تیر او زبان یل افکن — خروش کاو دم آرد خبر ز نفخه صور
ز بانگ ولوله کوس تا گردد — ز گرد معرکه چشم ستاره گردد کور
شود ز تیره گردان هوا محل جوش — شود ز ناوک پران زمین مقام طیور
ز مغزهای دلیران انابی کارطلب — ز سینه های سواران غذای شیر و نسور
نجاک بادیه افتاده پر ستور سوار — بدشت معرکه آسیمه سوار ستور
زمین نیلگون از بهر دشت بساط — زمان بکشبر دار بهر دام سفر
ش یلان بدرون شوره آهن — چنانکه آتش سوزنده در درون تنور
کشنده راکب و مرکب جواز عیان — عیان قیام قیامت پدید شور نشور
توای نهنگ غازی زنگ ... — بدشت معرکه تازی نژاد با ده بور
ز زخم تیغ تو ناله کنان زابل — ز ضرب گرز تو ارزد دبرز توران تور
نهند پای پلنگان بقلهای جبال — کنند جای نهنگان بقعرهای بحور
فروغ گوهر تیغ تو از غلاف عیان — چنانکه پرتو خورشید در شب دیجور
ز زور بازوی تو حجت نیروی رستم — یکی فسانه فاسد یکی حکایت زور
خدایگانا در این دیار و دیار — نمانده کش بنود خاطری کنین منظور

رسید آنچه بمن از معاندان عنود / بیوسفان رسید از برادران حسود
همه درنده و دد آنچه که جسته از نخجیر / همه گزنده کلابی که جسته از ساجور
همه لسان افاعی بجان گزاده چو نحل / بغیر زهر زبان قاتلشان نکرده ظهور
ز بسکه گشته دلم از جفاشان مجروح / ز بسکه گشته تنم از جفایشان رنجور
بنزدم آم قدمی شاد کام چون موفق / بنزدم آم نفسی بر مراد چون منصور
اگر بمدح تو تقصیر رفته معذورم / بلی ستم زده اینچنین بود معذور
مرا بجمله خاطر مخدرات سخن / نهان بود ولی از حلیه عبارت عور
روا مدار که در عهد چون تو شاه شود / ز تار و آنکه در ستر خاطرم مستور
یکی بچشم کرم سوی من ببین و ببین / هزار گنج همه پر جواهر منثور
ز غیرت سخن من در آتش آب حیات / ز خجلت نفس من در آب آتش طور
ربود خسرو اگر دل ز شاه ارمن / بدستیاری شیرینک خامه شاپور
ز شاهدان معانی برد دل از کسری / صحیفه که ز کلک صبا شود مسطور
بگیر خرده اگر کرد از جفای سپهر / مقدرم ز تو دوری خلاف مقدور
مدد که تو مرا از کسی ولی مقلوب / زبان رسیده از انجام شعر من [illegible]
خبر بود ترا الله که چه معذوری / ولی مگوی که من هم ز آن تنم مزدور
نظر آب حیاتت خاک درگه تو / من آنکه دیده جراحت ز ناب کلب عقور
کسی که کلب عقورش گزیده ناچار است / کند تشنه کام ز آب زلال گردد دور
چو هست در سخن ایجاز خوشتر از اطناب / از آن ثنای ترا بر دعا کنم مقصور
همیشه تا که بود تخت و رخت سلطانی / یکی سرای سرت یکی سرو سرور
ز تخت و رخت مبادی جدا و خصم تو باد / ز تخت بر سر دار و ز رخت در گور

در مدح شاهنشاه و تاریخ ضریح

ز چه دارد ناز زمین بر آسمان از فخر و فر / کآفتاب آنرا و این را سایهٔ یزدان بسر
مهر آن دارد بسر دیده دارد برشک / شاه این دارد بسر دامنی را پر گهر
زیور آن افروز اختران جوهر کش / زینت این از مظفر پادشاه دادگر
خسرو دنیا و دین مظفر شاه آنکه هست / دین و دنیا را ز عدل الله داد او زیب و فر
صیت او گیتی نورد و برآورد آفاق گرد / تاج او خورشیدسای و بخش او گردون سپر
داد او بیداد سوز و عدل او عالم فروز / خشم او نیران نظیر و لطف او رضوان اثر
چون برانگیزد بکین آن خنگ روئینه سم / چون برافرازد برزم آن خطی پولادسر
هم بهم پوید زمانه زاری این المناص / هم بجا آید زمین نالید این المفر
صارم بیجاده بارش گاه و بیگاه آورد / بحر مرجان موج از پیروزه گون پیکر ببر
آتشی در جنگ روز دشمن او رخش بر خزان که هست / کالخزر از گردون دور دریای خزر
در بخشش چون هنگی باشد از یم آشکار / در بیارش هست چون یم در هنگی مستتر
بر رخ حسنای جاش از باشد جاودان / چرخ خوا از انجم هزاران دیده حیرت نگر
آستانش آسمان سا تا بگاهش شرع رش / پاسبانان آن فضا و چشمکاران این قدر
ملک ایران گشت از معماری عدلش جنان / جلوه گر چون آسمان بنی مدار هر مدر
حاصه ملکی که خاک آن حرم رفعت زمین / عرش رتبت قبه اش چون چرخ جان دارد به بر
حضرت عبدالعظیم آن شوای دین که هست / خاک پاکش افتخار دودمان بوالبشر
آن شهنشاهی که گر بوسد کسی خاک درش / واجب آید که بامدادش جنت المأوی مقر
در حرم حرمت حریم او که باشد از شرف / تاجداران جهان از خاکبوسی مفتخر
مرقد آن شاه دین اگر غبار آن برند / حوریان طیب و ذوایب بسا کل [illegible]

از ازادت تا بر آرآید بدین سیمین برج
تا بر آن آرد استان دلکش فرح ایرج آب
هر برج خانهٔ نغز از شبکهای آن
الغرض از هر طرف از کوی سیمین آتشش
منشی طبع صبا از بحر نازکش نوشت

در مدح شاهنشاه

وحش الله بار تایید لطف کردگار
از پی تنظیم آن زیبنده جشن شاهگان
پادشاهان قطره زن چون چاکران هر کران
تا کنون جشنی که آن نادیده چشم آسمان
گرچه دیده جشنهای خسروان نامور
یکطرف شیرین نفس خنیاگران بربط نواز
آن بزم از لحن جان پرور زباران در نای
آمده هر گوشه در آن بزم میمون کامیاب
بیدلی مجنون صفت از دلبری لیلی لقا
زاهدان سالخورده و شاهدان خوردسال
از طرب بط هم بهر سو دست افشان پای کوب
نغمهٔ نی از شکر خالعل بر شیرین سخن
آفت آرام جان صوفی صافی ضمیر
طاس گردون بر طنین از سازهای دیگر

گنجها پرورده دارای زمان از سیم و زر
آن پناه ملک و ملت آن خدیو بحر و بر
باز باشد زانکه ابر از رخ از فردوس
بس قمر بر کرد از شوق آفتاب جلوه گر
کآمد از دارا محیط آفتاب بس قمر

در تعریف جشن

آسمان مانند جشنی در زمین گشت آشکار
وز پی زینت آن فرخنده بزم شاهوار
شهریاران پی سر چون بندگان از هر کنار
تا کنون بزمی چو آن نشنیده گوش روزگار
گرچه دیده بزمهای خسروان نامدار
یکطرف زرین کمر کنداوران خنجر گذار
این بزم از گرد تیغ فرساز اعدا جان نگار
گشته هر جانب در آن جشن همایون نگار
عاشقی وامق سرشک از شاهدی عذرا عذار
عابدان زهد در زهد ساقیان می گسار
وز تشعف باهم زهرجا کامجویان جرعه خوار
ساغر می زنگار زرین دست هر زیبا نگار
غارت کالای دین زاهد شب زنده دار
صحن گیتی پر طرب از مطربان نغمه کار

کرده استادان دانش یاد از آن انجمن
تیر آتشبار شان چون نار نمرودی بی
از فانوس زجاجی شمعهای روشنان
چرخ برق افشان شد از غره بیش نفس
آمدی بر چرخ خشان چشمک زد نظر
مرغ دیستی که باشد بند بر پا بال زن
گر ز بالش بند بگشائی نگردد پر فشان
در هوا هر سو شتابان بگذرد تیر کشان
مرغهای آتشین پر بیکهای گرم سیر
این عجب بنگر که غوک آمد ز آب آتش فشان
گفتها باشد دین باز بیچهای بوالعجب
یا ز رشک طبع شه پر پرده ساز دود دل
اسبها بی‌بار روان هر سو روان شد چرخ زن
از مسام آن طراوت چون عرق تابنده برق
کرده از نیرنگ باروت ز آتش هر طرف
از شرار شعله هر جا نخلها شان بارور
بس شگفت است اینکه نخل آرد شرار و شعله بر
از شرر بر اوج گردون نخلها نرگس فشان
گاه فوجی چون نعایم کرده از آذر غذا
هم پری رویان مسلسل کرده زلف پرشکن

نار نمرودی گلزار خلیل آشکار
کردی از نه جوشش گردون باسانی گذار
چون چراغ پیرزن در بزم زال چرخ خار
در نظر چون شعله جواله هر سو آشکار
چرخ اگر اختر فشان کردیدی و اختر شرار
بنگ دیتی که باشد بند بر پا رهسپار
ور ز پایش رشته بگسل شد در گذار
همچو برق آتش فشان و مظهر از شعله بار
شعله افروز از همین آتش فشان از نیار
وین عجب تر بین که در آب آتش را قرار
کآب را آتش کند هر لحظه از دل آشکار
یا بعهد عدل او کشته با هم سازگار
بلبلهای بی توان هر جا عیان شیر شکار
از دهان این فروزد چون نفس سوزنده نار
نخل بندان شعبده گلشنی فردوس وار
ور سبیل و زهره هر سو سروها شان بار دار
بس شگفت اینکه سرو آرد سبیل بر بار
ور قبس بر صحن گیتی سروها نسرین نثار
گاه جوقی چون سمندر کرده در آتش قرار
هم سمن بویان مکحل کرده چشم پر خمار

برده از طراری آن کالای عقل هوشمند / گشته از شیادی آن صیاد هوش هوشیار

خامه خامه زر و گوهر ریخته در انجمن / توده توده عود و عنبر بیخته بر رهگذار

جامهای عنبری افکنده هر سو چون حباب / دبه‌های ششتری گسترده هر جا بیشمار

رایگان بر آن فشانده نقد گنج شایگان / بی خطر بر این گسسته عقد در شاهوار

با خرد گفتم که ای هشیار پرکار دان / گر چه می‌بینم ترا چون خویشتن حیران کار

یارب این بزم که این خسرو دین پرور است / کامد از رشک فضایش باغ رضوان شرمسار

کارگاه آذر است یا نگارستان چین / عرصه جنت اعظم یا روضه دار القرار

گفت این جشنی است سلطانی و بزمی خسروی / از پی دامادی شهزادگان کامکار

زامر شاهنشاه دوران خسرو بیداربخت / این همایون جشن شد تاریخ دوران روزگار

داور گیتی ستان مظفر شاه آنکه هست / آسمان را قدر و رفعت ز آستانش مستعار

با خرد گفتم که رمزی چند با من باز گوی / ای هنرکاری مرا از مرحمت آموزگار

کیست آن خورشید تابان کز فروغ روی او / آفتاب نیمروزی چون چراغ صبح تار

چارده تابنده مه هر یک چو ماه چارده / پرتو افکن قیروان تا قیروان خورشیدوار

همچو زر پاره کز خورشید یابد کسب تاب / از فروغ اوست هر یک را فروغی مستعار

گفت آن خورشید شاهنشاه و در پیرامنش / چارده تابنده مه شهزادگان کامکار

باز گفتم باز گو زان آسمان کاندر میان / کرده پا در چار رکن هفت کشور استوار

گر چه باشد بر فراز هفت گردون پایه‌اش / لیک در پیرامن آن هفت گردون را مدار

آسمانی کاندرش ترکیب از زر و گهر / وز لآلی اندر آن مرکوز نجم شاهوار

همچو عرش اعظم گسترده فرشش بر فضا / بر فرازش همچو رفرف مسندی گوهرنگار

چون بر و بی مسند فیروزه گون آسمان / بر فراز آن گرفته نیر اعظم قرار

گفت تخت و مسند گوهرنگار خسرو است / نیر اعظم بر آن فرخنده ذات شهریار

باز گفتم چیست آن دریای گوهرزا که هست / خانمان سوز معادان کعبه پرداز بحار

نخ رود در فشان جاری از آن در شش جهت / از حد دریای چین تا حد روم و زنگبار

تشنه کام فاقه را زان رشحه حیوان بکام / نیست الا دست زرافشان شاه هوشیار

باز گفتم باز گو زان مهر آتش نهاد / گر چه ابر و باد شد دریا نورد و هامون سپار

تیز رو برق سیر و پرنگار و خوش خرام / همچو شاهین در خزان و همچو طوطی در بهار

صد هزاران ماه و پروین ریخته زان در یمین / زانکه باشد بر فلک خنجر کش و خنجر گذار

گفت آن صرصر سمند برق سیر خسرو است / چون سلیمان گشته شاهنشه بر آن صرصر سوار

در ستایش حضرت صاحبقران

وحش الله خامه دارای اسکندر گهر / بسته این پیرایه از کانون جنگ ارژنگ زر

آیت فتح و ظفر مظفر شاه آنکه هست / زیب اورنگ و افسر زیور فرهنگ و فر

این نگارین صفحه را از خامه معجزنگار / نغز بست این خط جانبخش و نگار هوشبر

از الف تا یای آن زیبا و جان پرور چنان / کافتاب آمد ز هر حرفش منور گر

چون الف بند رفتار از بالای خسرو راستی / آمد از آغاز بر صدر حروفش زان مقر

یای پیماند آن چوگان دست شهریار / نقطه چون گوی است در میدان دارا جلوه گر

تای پیچ هنای آن با آن دو خال دلبر است / حقه گوئی در یکی مهد اند شیرین و شکر

ثای پیچ تا ید او با نقطهای جانفزا / مریمی باشد که باشد بر مسیحی بارور

جیم آن چون جام جم نه ز غلط گفتم که هست / جمله زنگی صنم یا مجمره هندی پسر

حای آن چون چرخ حاوی بشر ارباب کمال / محو می آن حاوی از زیبای ارباب نظر

خای آن از پایه زان برتر که آمد از شرف / سجه خیر النساء و فر خیر البشر

دال و ذالش چون دو بندی تنگ قد و
نقطه آن مقدار اشاره مشکین ببر

زا و رایش همچو زا و را فرح بخشای جان
را و زا آری فرح بخشای جان ...

خواهی ار آگه شوی از نگار ایوان نقش
اینک از خشم خود و دندانه نقشش نگر

شین او دندانه نثار نقش رنگ
وز پی قطع نثار ... پیدا او کرد

صاد آن چون چشم خورشید مست و خمار
ضاد آن چون لعل غلطان جان فزا

عین آن از پایه سر چشمه خضر است عین
غین آن از پایه گنجینه علم است در

فا نقش سیم فریدون قاف آن اکلیل مراد
آن مرصع از لآلی آن کلل از در ر

کاف او رغبت ممکن شانه حرف کنی
زانکه این چون آن به هر گل نسج ...

لام آن در طره لیلی نظیر آری فزون
زانکه این زنگشته مجنون ...

میم آن با قامت ... پری از کمین
نون آن ... با نقطه آن نون ...

واو آن چون بوسه‌ای کز شرم دارد ...
ها از لیخا خبت از چشمان ... حسرت ...

لام الف چون پیکری پیکار ...
کش ببر آید زود ... صارم خارا گذار

یای آن با نقطه کو کشتی نوح ...
کان ... طوفان شده بر کوه جودی ...

... او ... زده ... از گل طراز
و ندر آن هر حرف تاری ... کشش ...

یا بر اهمیت در ... آتش فطور
یا سیاوشی است بر آتش ... آتش ...

لغز

کیستان پر خنده تا پاکیزه منبر
که ... دیش همچو جوان کرده ...

همچو پیرانش قد و همچو جوانانش خد
لیک پیران زجوانان شده ... عمر

مردم چشم جهانیست که از مردمیش
مردمان آمده روشن دل پاکیزه ضمیر

کاو اورا ... گشته هم آغوش ...
کور او ... آمده باری ... منبر

عینک

گرچه احمد بود ... در بن غاری سکن
که از آن غار چو احمد شده معراج مسیر

منماید منظر ... همچو دو سیمین ...
ماه رو ... آمده باری ...

یا که در حلقه یک رشته دو در و ... به بند
یا که در چنبر یک بند دو چهره ... اسیر

یا که بر پیت ... روز ... تنگ
جو ... آورد ... نظر از چشمه قیر

یا دو چینی ... آسوده به یک ... مهد
خورده ... از ... شان شیر

گاه در ... کوهی بود ... پلنگ
گاه در گوشه ... آسوده ... شیر

تا برافراخته گردون وبر افروخته مهر
منزل مهر و بود بر زبر ... بر

این بود مهر ... که همی بخشد نور
برزبر باشدش ... از ... سطر

نیست اورا خرد اما ... بجز د
نیست اورا هنر اما بطرفی ...

کرده بر شیخ کهن سال ... پیدا
کرده بر پیر خرد مند ...

دل او مایل رخسار جوانان نشود
تا ... در رخ گلنار ...

چشم پیران شده یعقوب صفت روشن ازو
بوی پیراهن یوسف ...

یا که خاک در شهزاده اعظم باشد
که از آن دیده صاحب نظران ... بصیر

در مدح نواب
محمد ولی میرزا

تعالی الله از ... خاور
که دارد جهان از دو خورشید ...

یکی از زمین با آسمان ...
یکی ز آسمان بر زمین نور گستر

از این دیده دانش اندر ...
از آن ... سنبل اندر ...

نهادن فروغ یکی دانش آرا
بمعدن شعاع یکی ...

زکو هر یکی خانه ... از معدن
بمعدن یکی مخزن ...

فشاند همی این دو ...
فروزد همی آن دو ... آذر

یکی از شادی طرب سوز جان   یکی را فزاینده تب یار بکر
صبا تا بگیرد این ساطر فاسد   صبا تا یکی این آفاق پر ز
بر اندر آفاق ازین مرج و پا   ز پا اندر افتی ازین خوف و بیم
نه بینند توام خداوند و بنده   بنا شنید آنجا ز سو لاد چاکر
سپاه و فشاند چراغ چشم خجل   سحر دشت از چرا شاخ و بر
یکی سینها را ز گلنار جسم   یکی دیده‌ها را ز دیدار نشتر
بکام یکی کام و هستی نیست عیسم   بسر یکی مرگ و پرپرست عنبر
ز روی یکی خاک مشحون بریش   ز چهر یکی چرخ خاک زر زیور
یکی را که مطلع از فلک برد آن   یکی را بخنجر صبت از کوه خاور
سپهر مروت که دارای پر هش   بکوهش کر آمد بجز شیدا لوز
محمد ولیجان که مردی و دانش   چو بولیت ور بیجان جو گرگ تکوم
سپاهی ز زابل کشیدی بکابل   بنیروی داد از فرمان داور
همه شرزه شیران با تیغ و چپن   همه زنده پیلان با درع و مغفر
چو دریای جوشنده موج زابل   چو گردون گردنده خونخوار و کین ور
بهر سو که رخ شان همه باره چون   بهر جا که پاشان همه کوه چون
شکسته بپی پشت در پشت پایک   دریده ببی ناف در ناف در
همه پیل بر پاره دیو بیکل   همه شیر بر گرزه کاو پیکر
همه دشت پر موج خشان و جوشن   همه چرخ پر برق شمشیر و خنجر
با هنگ کابل همه کوه زابل   پر خاش فغان همه دشت خاور
زغرنده شیران نبرد دشت ارژن   ز جنبکی پلنگان که کوه بر بر

دران پر شغر رسیده بپرون   در پناه اخر گذشته ز اخر
ازان سوی آن دیو سار اژدها   وز انسوی آن جنگجویان کافر
ز تشلان کشمیر ماندند خیلی   رخ از رزم وتفس کشیدند لشکر
سپاهی سراسر چو عفریت جادو   گروهی شان چو جوشن و شد
همه در بگوش چو جوشنده دریا   همه در آهن چو سوزنده آذر
بش روی آهن بکجان رعد و لشکر   بدل سنگ و سندان بدم زهر
نزاینده از زاده هر گونه کودک   نه بیننده دیده هر گونه جانور
یکی پیر جادو چو جنبنده   یکی دیو ریمن چو دجال اعور
بکین شان شد آن دیو بدخواه رهبر   بکین شان شد آن پر گمراه رهبر
روان گشت از پیش مانند بس   همه پیمودنده کرکان بگادر
ز افواج بامون چو امواج دریا   ز انجا د صحرا چو صحرای محشر
کشیدند صفها پر خاش پرور   دلیران صفدار و شیران صفدر
ز نشهای پیلان و خرطوم پیچان   همه دشت کوه و همه کوه اژدر
بغرید شند چو تندر به نیسان   بجنبیدند لشکر چو دریا ز صرصر
همه گرد ناز از خم خام گردان   چو ضحاک تازی و ماران چنبر
شد از بیشه گردان بر از بخشک گردان   چو گنبدان آهنین گرز شمشیر
فشا فاش بگلک چکا کاک ناچخ   ز خاک مطبق بچرخ مدور
بره‌ها پر از چین و جانها پر از کین   روانها پر از داز و دلها پر آذر
هژبران خاور بنبرد افغان   سواران داور بتقریر غضنفر
گشادند بر تن بدان فوج چید   فگندند خیلی بر آن خیل بر سر

بزو من دیدندشان پنج پهلو — بخنجر بریدندشان جیب خنجر
همه زابلستان فروغ عطارد — همه کابلستان طلوع دو پیکر
ز یکسو همی بانگ گردان که بشکن — ز یکسو همی نالان که بشکر
بر خاک آسوده از جان توانا — ز چرخ گردنده از جان توانگر
گرفتار گردان زابل نباشد — سپهدار مردان کابل سراسر
جهان داد جهان کالبد پادشاه — شکن در شکن استخوانها بداند
هم آن پیر گمراه با هفت کوشش — سر از تن پیش تن ز هفت لشکر
بیابان چالش صف آرای کابل — سرانجام کوشش سپهدار کشور
نتابید از آن جنگ جز آن دو داور — بپیچید از آن رزم بشکن و نظر
بکش بس هری راند و نبدی که دادل — ز اندیشه جان فرا لب بردر
بدل کرد بر مغفر از بیم معجر — گریزی گرفت از اندیشه پاره تا بر
گشودی بسی حصنهای حصین را — جوان شاه خیبرشکن حصن خیبر
در ذوق گشته ملک شهنشه ز تیغش — چو آیین احمد ز شمشیر حیدر
بود در هکشان باره‌ها بسته خندق — چو در هکشان قلعه‌گه بسته بر در
همه کاخها مانده با خاک یکسان — همه خاک گشته در خون مخمر
بر نجز ترکان لشکر مسلسل — چو بند دوی گیسو بتان فر تر
به پوزش گرو کافران و سازندی — چو پور دلارا چو بسمل شنا در
پس از کینه آراستی مهر با او — ز بی کینه آراستی مهر برور
بر آن تاج فیروز داد نها شد — چو زنگی و کافور چیریل و کافر
بسی خوانده‌ام دفتر شهریاران — شنیدم چنین جنگ در هیچ دفتر

کمین

کمین بندگان سپاه تو اید ون — کهین چاکران گوان تو ابدر
از آن جنگ مولای صد برده کش — از آن رزم دارای صد دره زر
کنون گر براری حسام مهند — کنون گر برانی سپاه مظفر
بنزی نه شقلاب مانی نه خاقان — به ترکی نه سنجار مانی نه سنجر
بهند اندر از بیم تیغ تو خسرو — بروم اندر از زخم گرز تو قیصر
سپارد بهندوی بام تو گردن — و بستند با لار جیش تو افسر
کنم ختم این داستان بر دعایت — که این شیوه از داستان شد مقرر
الا تا بود ذلت از دور گردون — الا تا بود عزت از زیر اختر
عدوی تو در قید ذلت مقید — ولی تو به صدر عزت مصدر
بحضرت خداوند دانای داور — بحضرت علی بن موسی بن جعفر

لغز بادزن

چه مرغیست آن مرغ فرخنده پیکر / که او را یکی پای باشد یکی پر

شب و روز باشد چو مرغان پرافشان / ولیکن نه بر طرز مرغان دیگر

نشیمنگه او ز پایش چو رشته / به پرّ و گذاری لباسش چو چنبر

پدید آمدش از پر و بال رنگین / فضا و رماند نمایش آذر

ز مرغی شد آن مرغ پیدا که آمد / بفرّشش نهان با بفرّشش عیان آن

همش مخلبی مخلب رمح دو شسه / همش بیضه غیرت ز شهد و شکر

ز هر رخ خوب رویان زیبا / چو مرغ دل من زند روز و شب پر

نه زاغ و نه طاوس باشد ولیکن / سیه زاغ او زو گشته طاوس پیکر

جز آن بوالعجب مرغ هرگز نگفتی / شنیدی که مرغی بود کیمیاگر

گر او نیست دانای اکسیر اعظم / بصنعت ز آهن چرا میکند زر

ببالی سه سر میکند پر فشانی / بجنبیت آسوده نه ماه دیگر

ز عیسی اگر مرغ گل شد پر افشان / شد این پر مسیح از خشب بال گستر

کباب از دمش چون دل زار عشاق / همی سوزد و خون فشاند بر آذر

چو راند ز شهد لب گل رخانش / مگس را ز دمش بود دست بر سر

شب بزم آن شود گاه یاقوت شهپر / رخش را کند گاه مریخ منظر

حجاب نظر چون شود سوی گردن / چو گردون نماید ش او پر اختر

بغربت از آن فسرده دکنجان / در آن روز و ازو لشکر بود آذر

پری بود آنا پر او رکدد / بانواع صورت گیتی مصور

ز نوروز آذر کند در خزان / نه آذر خزان را بیاد ده آذر

زمین را نمایل پری زاد کاشش / گهی سبز طغطاق و گه کرده بر بر

گهی در کف زنگیان جسته ماوی　　چو زرگان زنج زنگیان کرده جر
هم آسوده از وی بود جسم جانان　　هم آشفته از وی شود زلف دلبر
ز ترویج کردیده بر خلق گیتی　　چو خلق خداوند من روح پرور

در ستایش　　صاحبقران

شبانگه کاین همای آتشین پر　　ببوی باختر شد بال گستر
غرابی پر گشود از شرق و آورد　　زمین و آسمان در سایه پر
بمشکین طره رخ پوشیده شیرین　　بهر مرغوله پیدا سیگون بر
بشبدیز از پی دیدار خسرو　　همه‌ش دیده گشت از پای تا سر
پس از غارت ز خاور تاخت زنگی　　بملک باختر تا که هر و زر
یکی گنجور بند و باز افشاند　　برین زنگار گون گنجینه گوهر
چو از این چشمه شیر ما کشی نخنک　　نگار اندر از شد بر دشت دیگر
ز ناف آهوان سیگون سم　　زمین زینه شد پر نافه تر
سخن روشن کنم زین در بیان　　شبی تاریک بود و من بغم در
گهی نالان چاه وصل خوبان　　گهی گریان ز درد هجر دلبر
چراغم خانه را چشم کژدم　　وثاقم خواجه تاش کام اژدر
دو یار هم کنار از زنگ و از روم　　یکی در این و دیگر در ... بر
یکی را نرگس جادو و کحل　　یکی را سنبل مشکین معنبر
یکی رخ گر مثال ماه فی　　یکی مهد افکن بنهای آذر
یکی بر سیرت مانی مصور　　یکی بر صورت آزر مصور
یکی را همچو لیلی بند بر پای　　یکی را همچو مجنون پوست در بر

سپیدی بدان شکر لب نمک　　که بد ریدی بتن دو پای شتر
سمن ساقی بدان سیمین بر و دوم　　گر آلوده بر از کافور و عنبر
که از مستی بدستم داد آن لب　　که از مستی بپایم سوده این سر
نهاده مهر او با خود چو دیدم　　پیغرت دو فشاند آن دو دلبر
سخن کوتش خوش شد از هر یک بجا　　شکر ریز که فشان هم از شهد و شکر
زبان کردند بر تشنیع هم باز　　که با این دو زن در پیش شوهر
بحنت آن زنگی سرکش بر و می　　زبان بگشاد در شد ای چو اشتر
بگشای چنان وای چپش چند　　بود روی من از زنگ معصفر
دم سازی مزن قایم بیک جای　　بغمازی تو ندایم هر در
بقلاشی دوان وادی بوادی　　بغمازی روان کشور بکشور
ازین سودای سوزم که گوید　　که انباز ند با هم کلاغ و قمر
زگفتارش بخود پیچید رومی　　بدو گفتا ای سیه کار رفو گر
بافسون تو ام حیران بهر کوه　　بنیرنگ تو ام دروا بهر در
چو بینی بنگرم چون پر طاوس　　فرو بندیم به بال کبوتر
بافسون تو ای پیدوی چون زن　　مرا روزی بود از شب سیه تر
نه قلاشی است زین پندهی فرنگ آ　　نه غمازیست زین گفتار منکر
عنان باز که درکشی که باشد　　رهی پرخاره و سرکش کافر
تو نه در گوشه خلوت مجاور　　زبان چاک تهی مغز و سبکسر
منم در مغرب و مشرق مسافر　　خبر مدح دارای مظفر
ابو النصر زمان دارای غازی　　که شاه باز را بود دار و داور

شهنشاه جهان محمد شاه — که نامش فتح و فتح رایت اصلا
ز ذاتش افتخار پادشاهی — جواهرا من عرض با شد ز جوهر
پدر زد که چون بذاتش دیده بگشاد — نمازش برد و گفتا الله اکبر
پس از تعظیم در پوشت باد — کنون آن قطره در دریاست بنگر
حمیده تیغ او پرگشت شها — کی هند و کهر بهره کند پور
زآهن لاله و سوری برآورد — با نیاز تیش سبز آرنگ بخجر
دو هند و کوهر تیز بگسارند — بر اند نیان سنرا هر دو یادر
زمین بسینها کاوند و در آن — روان سازند آب از جوی خنجر
بدان دردانه آجال کارند — که آرند از پی خواهش بر
بجز خون جگر هرگز نبارد — لب جنگ آن دو هندو زاده اژدر
همایون روز نوروز است شاهان — جبین فرسا بهر بر خاک آن در
زمین داستانش آسمان وار — سعادت بوس لب دولت محقر
کرنده آسمان گنجی در آن نیز — بلی در آن زمین آمد معصر
به بیدار جوانان باز کرده — هزاران چشم حسرت بین از خشم
درون بارگاه خسروانه — بگردون بر شده قصر فلک فر
در آن دلکش بنا صرح ممرد — نهاده کو برین اورنگ مرمر
مکلل از در چون بخت خاقان — مرصع از گهر چون تاج قیصر
سلیمان وار بر وی تکیه کرده — نظر وزی شه جمشید جا کر
ز باغ خسروی بس مرد نوخیز — ز رو دلش مهر تابان ما شناد
ستاده از دو سو در پایه تخت — ولی با پایه از عرش برتر

بگشاد

یک جانب باد دستور اعظم — برای نور رود و دو منور
زکو هر بخش دارا داد سوند — نظرها و وزارت عقد گوهر
و یا خورشید اوج پادشاهی — عطارد را ز پروین داده زیور
بدیگر سو عطارد دش نهاده — ز هر کشور در پیران هنر ور
مثال خسروان از کلک مشتر — بشرق و غرب از هر یک فشر
زر وکشن رای در اخبار اجبار — بدان شاهنشه فرخنده مجبر
ز چالاکی و شاقان دشتی کوش — چراغ فروزنده ز رزینه مجمر
زدوده خنجر عود قماری — ز باغ آسمان آمد معطر
ز هر جانب هزاران ترک تنگی — دهان شکرستان چون تنگ شکر
نثار بزم را چون ماه و خورشید — بکف زرین طبق پر سیم و پر زر
رده بربسته هر سو زنده پیلان — بشب خاکستری کوه پر آذر
نگاه پویه کو ذکر کرد پنهان — بطار مهای سنبل اندود و چرمر
همه دریای طوفان زا به پیکار — همه کوه و جهان پیا به پیکر
غریوان هر دم از خرطوم بجان — چو در پیش صبا آوای شهدر
و یا بیجان هنگی کرده آهنگ — بخاک اعنبر از دریای اخضر
و یا بر قصد جانها بسته کمین — اجل در پیکر بجنده اژدر
هزاران کوس زرین گاو کرده — ز نوبت خانه گوش آسمان کر
غریوان نای فرعین چنگ آیین — خروشان کوس کسری تیغ و خنجر
برون در ز شیر افکن پلنگان — یکی میدان عیان چون دشت بربر
در آن از لشکر آتشین دم — زمین شعیده چون صحرای محشر

زمین در طاس نه گردون فتاده
ز شین‌های روئین تن چو شد ره

بگردون سرخ زنبوران پیکان
زده از کام هر زنبوره پر

شرار دود شین‌های روئین
شده بر اوج این فیروزه منظر

دریا جوشیده با قطران سیلاب
بکین خواهی بسی زرین زره

بروزی کز زمرد رنگ صارم
شود دریاچه گون دریا ز خون

ازان دریای طوفان زا بگوید
جز این پوینده پل اندیشه معبر

جهان برابرش برگستوان دار
بسی زرکش کش برگستوان در

گریزان سوی گردون زان پی زم
فشان خیزان هشها ای مقدر

زمین از خون مهشا توانا
سپهر از بردن جانها توانگر

ز هر زنبوره چون زنبور خانه
مشبک سینه چرخ مدور

فروغ تیغها در قیرگون گرد
چو در تاریک شب تابنده اختر

در آن هنگامه جانگاه هایل
پس یک حمله خسرو با لشکر

بلا از تیغ در قطع منقطع
کو از اگر زه بکسر مکسر

حسامش اوفتاده طرفه کامه
جهان تاریک از آن بر خصم ابتر

همی گرد از بدانه نشان برآورد
چو تیغ مهدی از دجال اعور

فروزان پیکانش در دل خصم
چو در انگشت داور رخشنده اختر

بود تا این زمین پوینده بر پا
بود تا این فلک پوینده بر سر

جهانبان را به پیوسته اورنگ
شهنشه دادگر مسواره افسر

در مدح نواب محمد علی میرزا

ایا نسیم صبا ای صبا است بنده و چاکر
گره گشای دل عاشقان و طره دلبر

بگو

طبیب درد درون جفاکشان و فاکش
امین راز نهان سخنوران ستمگر

ز تو شانه سوری عندلیب عنبرسارا
ز تو کلاله سنبل نظیر نافه از فر

گهی تبارم نسرین گسسته رشته لولو
گهی بطره سنبل فشانده سوده عنبر

بر آستان خداوند یک خبایتم افتاد
از این که یک دو سه روزی جدا فتادم از آن در

بهین سلاله دارا مهین نتیجه خاقان
که سروران جهان را شد او خلاصه و سرور

پی شفاعت خود پای مردی ز تو خواهم
پی صبا بصبا دستیار باید و یاور

نخست روی کن از این جهان بروضه رضوان
لطیف پیکر خود را بشو بچشمه کوثر

ز گرد پیکر روحانیت چو گشت مصفا
ز گرد کوی بهشتی نخیش بساز معطر

صبا ز روضه رضوان برو بکوی نکویی
بتی که قامت او گشته رشک دلجو بر

بتی که کرده سیه روز او ز زلف شب آسا
بتی که برده دل از دست او بغمزه دلبر

بتی که بسته بپای دل او بگردن عقلش
هزار سلسله عنبرین ز زلف معنبر

دهد چو بار ترا صاحب از اشارت حاجب
به بوس خاک و بزیر مش بجای پا رو و از سر

چو غنچه لب بگشا بر دعای آن گل خندان
که باغ حسن تو باد ایمن از مخالف آذر

چو لطف و نکویی ای خجسته مرغ همایون
بگلستان جمالش بهر طرف بگشا پر

نخست دسته گل بند از حدیقه لطفش
در آن شمایم آن طره کن بعنبر معطر

ز فرمان جهان سوز قهر او به تظلم
بگو ازو تو که گر خوی آن عذار گند آذر

بصد نیاز ز آن یار دلنواز که داند
ز آستانه سلطان حسن او قدری بر

همای چشمش هم از آن بهره آورد
نخست خاک درش را ببوسه ساز مکدر

اگر به مهر ز قهرت در آورد بنجابت
بر آن تو نیز هم آورد و قهر دلبرش آذر

ور نیاز بگرداند از تو روی نخشد
ببوسد عجز و نیاز تو ای ستمگر مضطر

کشان کشان به برناز آن صنم بیراو را
وکر بلطف کرایه ز لطف دسته کل را
طراز افسر او ساز این قصیده دلکش
به روزکار همایون شهریار مظفر
ابو المظفر غازی ستوده محفل شه
فروغ مهر نکارم که با ایادی طبعش
هنر به سطوت او را زمانه خسته برنش
بکاخ رامش اندر ولی نوازد و مؤید
بجاه عالی و قدر رفیع چرخ معظم
نه آسمان معظم بر آن دو بر ده و مولی
به بزمش اندر بجه معاشران دل آرا
همه به عهد سرایان زنند وجوک ومحبتی
هر مقام که نامش بود ابیجه منقش
یکی لطیفه لطفش یکی شراره مهرش
طراز تخت محمد علی شه آنکه ز خلقش
خرام چرخ مناقب فروغ مهر معالی
چو کاخ رامش و دار امین معاشر دلها
کشش به دوش ز شیران ره اوس حشر ز تیغ
بر و سیاهان چو مجاهد بچرخ نادکا بک
ز برد های مخالف مه چه لعبتان دلارا

چو بنده کان که کار سوی درکه داور
کر بسنده و دران بوی یار اوست مشتهر
بخوان ز نظم صبای صحابت بنده و جاکر
نظام ملک سلیمان قوام دین پیمبر
که کرد موکب و کشت کمل دیده اخشر
هما بخز این پر در هر دو فاین پر زر
همای همت او داستاره منشه زاغر
بدشت جالش اندر عدو کداز و مظفر
برای روشن ورده و محجسته مهر منور
ز آفتاب منور بر این دو بنده و جاکر
به رزمش اندر بهر مبارزان دلاور
همه ز دشت کرایان بکرو زود کشته و خنجر
هر کذار که کامش زمین ز بوسه معطر
بهار کلشن هر خیره و برق خرمن هر شر
دریده بیضه نافه کفیده طبله عنبر
مهین سلاله دارا مهین خلاصه خاور
چو دشت جالش و حشر ومهین سپهبد لشکر
کشش به دوم ز پیلان رکاب بسته چنبر
بر و میان چو محارب به مهر موبه مادر
به پرد های موالف چه کاروان آذر

بجز وثاق

بجز وثاق صبا پوشانکان مطلب
ادب ربوده ز ترکان خواجگان بودت
اگر بلشکر مانند یکی سپهبد صفدر
بحجه راست بوکشم دران زمان که محاذ
چو شد بجانب بوازنامه شاه مؤید
بحکم شاه ظفرمند شد محکم ملت
چو رای خویش رزین و چو عهد خویش شدید
به پیک هوش مقدر کشته سلطنت ان پی
سپهد خاقان نامش شد از سلاله دارا
غرض چو کشت تمام آن ز شاهزاده اعظم
صبا نوشت بتاریخ آن بنای همایون
ایا ز کلک خلقت جهان مفضل مورد
به ملکهای جهان کوهر وجود تو آمد
بجز وجود خداوندگار علت فانی
بلشکر تو چو قارن هزار کرد توانا
کنا بتیت ز عزم توای خدیو مؤید
قرار مرکز ساکن بزیر کنبد خضرا
حدیث بزم تو بیرقت ونقل روضه رضوان
ازان زمان که بنو میدیش امید بدل شد
مراد شاه دوش نظر چون بجانب که دادی

بجز برای صبا پر کنیز کان مرز ز
وقار برده به خوبان زبانوان موقر
اکر به بخشش روند یکی حاتم صفدر
به دولتت ملقب دران نقش که سخنور
هر زبا ز آن بوم و شهریار زمان بر
کشیده شد سدیدی به نیل تا ز شستر
محمد و شش به محاسب محاسن سطح مقعر
هر رغ و هم مهند شکسته چشان بر
که دل دریده ز پیش بوم در رفیعتر
بجنت شاه زمین زیب بور و ماه فلک فر
بر و دنیل سلیمان کشیده شد سکندر
و یا ز نفخه خلقت دماغ عقل معطر
چو در درون صدف در چو صبح جمر زده
بوده روح مجسم بوده عقل مصور
بحضرت تو چو قارون هزار مرد توانکر
کنا بتیت ز عزم توای امیر مظفر
مدار کنبد خضرا بکردد مرکز اغبر
ز ذکر کوثر ومی مانده قصه ناقص وابتر
ز رشک اشک فشان مانده چشم چشمه کوثر
سرم بجیب تفکر شد از حقیقت احشر

بجز عقده من شد زبان ناطقه گویا
فلک شد از پی نظاره نظر تو ناظر
چو کرد عاقله با من بیان حقیقت انجم
که هست جوهر این بحر بیکرانه که انجم
زبان گشود و بیان کرد با من این
رمز کی تو چو دیدم بسجده رفتم و گفتم
زبان گشود بتهلیل عقل رهبر و گفتا
وجود پاک خداوند کاوست علت غائی
یکی نهال همایون بباغ دل زد محبت
ز آفرین من و آفرینش تو گویا
همیشه تا برادرت بود فراق چو حنظل
سرشک هجر عدوی ترا مدام مهیا

گر آن زمان که عرش جهان آفرین تو بود
که گشت دیده بیمار اختران مستتر
لبالب است کران تا کرانش از در و گوهر
سفینه را ندهد شکر بسوی لجه اخضر
که ابر جود خداوند قطره ایست مقطر
توئی که هست بسوی تو روی هر کافر و مؤمن
که چون ربی ز بهالست ذات خالق اکبر
به ممکن آمده مظهر بواجب آمده مظهر
ثنا نداده ام که نباشد بغیر تو اش ثمر
کش آفرین عنصری و آفرینش بشر
مدام تا بجلادت بود وصال چو شکر
شراب وصل ولی ترا همیشه لبالب ساغر

در مدح یکی از بنات

شه کبرای جهان گرچه بجز دی اندر
میرزا بیگم شهزاده نوشابه نشان
اختری در گهرش هرچه ضیا در خورشید
غنچه اش گر ز چو مریم ز چه روح عیسی زای
جلوه از رخ او دیش جهت و تابش مهر
پرده عصمت او برش گردون کسوت
عفتش مرکز و ادوار فلک پرگار

شکوه سلطنت

مهد علیای زمان گرچه به مهدش بستر
که بود آسیه اش دایه و مریم مادر
گوهری در صدفش هرچه نهاد اختر
بند لالش که نه چو عیسی ز چهره جان پرور
خنده از لب او نه فلک و شاک شکر
سایه چتر او به سر خورشید افسر
زینتش کردن و چشم کواکب دیگر

رفعت و علم و پاکی سعادت و نجوم
گلبن پادشاهی را چه گلی خندان گل
روی شه روضه رضوان سخن او مضمون
پر تو چهر روی از اختر چارم افزون
مندرس سجده طلا از چه زنخش خاقان
شرم در نرگس او پاکی نظر در دیده
اختر شش عاقله جنبش بر جیس بفال
سجده را چرخ بدرگاه وی آرد چو گدا
دوشدان دیده اجرام خود از نقش مهر
در دیاری که در آن نامه نامش مکتوب
عاقل از ناطقه یابد در آن هرچه زبان
نور مهری که خداوندی و شناسش سپهر
آفتاب ملکان هان ز چه از فر و جمال
کنیت او به ابوالنصر چو آرایش ذکر
رای او را قدری وصف چه نظام قضا
جنبش دخلش زلزله و قسطنطین
هرچه در جوف هوا ذره بچرخش رایت
خسروانرا همه از چشم سکینش گردم
هرکجا جنبش چشمش همه با هون بیش
بدرش تا گذری پادشهان خدمتگار

عصمت و گوهر او پاکی معانی و صور
دو وجه تا جوی را چه گلی شیرین بر
چهر او اختر چارم بر خسرو خاور
سده قدر وی از طایر عرشم برتر
سحرش باج ستانان ز چه ز تاج قیصر
مجد پاکوهر او پاکی عرض با جوهر
سایه اش با شط طلعت خورشید بفر
پاسبان عرش بتکوی وی آرد چو گذر
پوشد این چشم سروشان خود از پرده گهر
در جهانی که در آن پرتو رویش زیور
عاریه از باصره بستند درین هرچه بصر
شاخ اصلی که جوانمردی ور اویش ثمر
آسمان ملکی بین ز چه از قدر و خطر
نام او وصفش شاه چو پیرایه زد
حکم او را اثری لیت چه خلاب بقدر
گردش دکنش عاقله و کالبخبر
هرچه در ساحت بوم و چه ببخشش لشکر
سبنا را همه از نیزه خطی اش در
هرکجا نعره کوسش همه گردون شد در
به بخشش تا گذر تاج در آن دست کر

لطف حق آنچه دهد خسرو بخشنده لآل ... بجوال آنچه برد بنده پایند و درر
از پی بند که او بجهان هرچه میان ... از در چاکری او بمیان هرچه کمر
بهر بوسش پای تهی آنکه سرش گویان ... بر درش روی بخاک آنکه فش چرخ بر
مدح عاشق بلقایش چو بر یزدان حمد ... لفظ صادق بثنایش چو با محمود ورد
اندر آن موهبت کز کوشش رکان غوغا ... اندر آن وادی کز جنبش لشکر محشر
زاله ابر چو بتارک ترکان کوپال ... سبزه خاک چو در دیده گردان خنجر
کوس دو نعره که بند ید گذار کاوس ... تیغ در میغ که سوزید روان نجر
کوه ش ره نه بجز کوه بر گردون دامن ... بحر خون ره نه بجز قد و کیوان معبر
پر دلان را چو نهنگ زخشش سواران در پا ... کر دنان را چو چشم غام دلیران خنجر
بهوش فرعون سپاه آن در اسپ جبریل ... نای ضحاک ستانکر مار حمیر
از دم آب تیغ نهنگان همه دریا او بار ... از دژ آهنگ پلنگان همه طوفان آذر
جو قد آید بدو سر افعی پنجه آن را پایی ... مار می آرد به پیش چاره آن را پر
گاه در جوشن چینی بر نفعی سپر سوز ... گاه به پیکر رویین دمی جوشن در
هوش موبان بچه بر نا به رسطالیس ... بحث نالان بگه بر دایره اسکندر
چون شهنشاه جهان داد کر ملک آرای ... چون جهان دار جوان شیر دل کند آور
زان فشار دیچه بر کرده آن پران کوه ... دست یازدیچه بر قبضه آن سر آذر
سر گرایان رانی خرید مستیغ گذار ... پا مداران دانه جز بدر مرگ مقر
هرچه در نمی قدر فتیح بنا شد و غم ... هرچه در شر قضا نصر بتیغش مضمر
تیره روزی و عدو خانه به و چاه ... بخت یاری و ولی واقعه حلقه و در
شهر بار آ ملکانی ز بهت زنبان وی ... آفتا با فلکا ذ دبت زنبان سر

هرچه گویم به ثنای تو از آنی افزون ... هرچه آرم بمدیح تو از آنی بر تر
نتوانیم ز ثنایت که شناو دانا ... بگرائیم بد عایت که دعا و مضطر
باد در سایه شه آن مه خورشید لقا ... یعنی از مهر و مهش پای صد مرتبه بر
تا شود روشن از ظلمت شام آیت ماه ... تا شود خندان از باد سحر غنچه تر
رخ شه ماه مبین طره او ظلمت شام ... لب شه غنچه تر بند او باد سحر

در مدح حضرت صاحبقران

ای مسند سکندری ای آینه زر ... ای عالم جان زا رخ زیبای تو پیکر
ای عرش دلاویز که از جسم مقعا ... ظل ملک الله عرش همه در تو مصدر
ای مطلع آن نور که بر نور خدا زد ... خورشید ضمیرش نی از ازل مطلع و مظهر
ای خاور آن مهر فروزنده که باشد ... بر خاک در ناصیه سا خسرو خاور
ای معدن آن گوهر رخشنده که آمد ... غارتگر دریای در و معدن گوهر
ای در تو نگاری ز مصور که نظیرش ... در لوح قضا مانده ز آغاز مصور
ای زیب تو تمثال خدیوی که مثالش ... توقیع مثل نقضا های مقدر
خاقان جهان مظهر شاه که دارد ... دربان درش شوکت کیخسرو و نوذر
هم سایه او مانظه پرتو خورشید ... هم خنجر او عاقله گردش اختر
هم غرم گران لشکر او دایه خارا ... هم غرم سبک پویه او قاید صرصر
مشکوی نشاطش ز غزالان پر تاتار ... میدان جدالش ز پلنگان همه بربر
هر جا که بوالش همه آرامش فردوس ... هر جا که بکوششش همه هنگامه محشر
از خون عدو غازه گر چهره گردون ... از گرد سپه سرمه کش دیده اختر
رای وی و امضای قضا نیروی وی و ... حکم و اجرای قدر بازوی وی و خنجر

فرمان وی و دور فلک خنجر و خاتم … کرپاس وی و ترکش پر تارک و افسر

جود و دل بخشنده شه موجه و دریا … مجد و گهر پاک ملک نفحهٔ و عنبر

امن و سخطش غالیهٔ خسته و جلاب … از دو کرمش واقعه مسنه و زاغر

انجا که دعایش همه را یارب و آمین … انجاکه ثنایش همه را یاده و پرکر

کز رای قضا به چه بجان بخشی حیوان … کز حکم قدر به چه سبو زا و آذر

پی رای وی آن سود ن آسمانها … پی حکم وی این لشکر باد است بخیبر

عکسی ز کلاه وی و خورشید به برقع … زنگی ز سپاه وی و بهرام بمیجر

از شرم نه آن راه که افسانه پرتو … از بیم نه آن راه که اندیشه مغفر

از ماه رخ سرو قدان آمده افزون … از سرو قد ماهوشان آمده برتر

مشکوی همایون وی از ساحت بخشب … درگاه فلک سای وی از غرفهٔ کشمر

در خرگه او تا نگری ترک دلارا … در درگه او تا گذری گرد دلاور

با شاره بندی همه افراخته قامت … از جوشن چینی همه اراسته پیکر

آن را ز سر مهر بکف جام خرد سوز … این را ز ره کینه بزه تیر زره در

راند سوی درگاه نکوخواه چو مخزن … تا زد پی ناورد بداندیش چو لشکر

هم کوه چو دریا ز پی بسل گهرکش … هم خاک چو گردون ز سم رخش تکاور

با خسرو افریخ چو این داور ایران … پیمان وفا بست و صبا برد به قیصر

این آینهٔ نغز همایون نگارین … این پیکر دلکش دل جانبخش منور

زان تحفه فرستاد بدان داور دارا … زان هدیه سزا دید بدان شاه هنرور

تا چند از آن نور دو خورشید زمین زیب … تا یابد از آن عکس دو جمشید فلک فر

یک برج د[illegible] دارا و دران پرتو دیدار دو … یک تخت و در آن جلوهٔ روی دو سکندر

یک کاخ و دران پرتو دیدار دو دارا … یک تخت و دران جلوهٔ روی دو سکندر

رزمی و دران بزم دو بخشنده یکدل … صدری و دران صدر دو همسایه بهم سر

این آینه نه مهد همایون دو عیسی … این آینه نی قصر همایون دو قیصر

این آینه نی عالم جان از دو جهان … این آینه نی منظر عقل از دو برادر

این آینه نه جسم و بدان جسم دو جان … این آینه نی جان و بدان جان دو جهان در

این آینه نه چرخ و بدان چرخ دو فرقد … این آینه نه خلد و بدان خلد دو کوثر

پایان چو ثنا را نبود به که ثنا را … بخشم بدعای دو ملک زینت و زیور

تا ماه بود آینه طلعت خورشید … از گردش این آینه گون چرخ معمر

پیوسته بود زیور آیینه دولت … عکس رخ زیبای دو دارای مظفر

در مدح نواب حسنعلی میرزا

سپیده دم چو ز چرخ این همای زرین … بپر فکند مرا سایهٔ همایون فر

فال نیک سحر و دم همی که پر همای … هنوز نیم شبی بد درزمانه خبر از فر

دلم بجوی بهی سازجوی از گردون … سرم ز پای بری راز کوی باختر

بهر فسانه ام از دامهای فلک آری … بهر ترانه ام از کنجهای باد آور

گهی بکاخ رهم کاین نو ذکی سنجار … گهی فراخ برم کاین نیم یکی بنجر

کلاه نهادم و سر درد باده و بهم … قلم گرفتم و کف در کشاکش خنجر

گهی بپاره سرایان زمزمه قسطنطنیس … گهی بدشنه گرایان بیاد کالنجر

گهی برای که رانم کجا بصلح رسول … گهی بجنگ که تازم که را پکین لشکر

نوای شاره بنیم ز شاره چنبال … سرود موزه بنیم ز موزهٔ نوزد

خلاکی که مرا بود بوی بوی رسید … که بان پذیره شوا نگواجه از وثاق بدر

چو گفتش که چه گفت این چه جای گفت و شنید ... بدرستاده ترا بخت و تو بیوک دگر

کلاه و موزه چو جستم بخشم گفت که آره ... چه فکر پادشهی این بود چه باد چه سر

برون شدم ز وثاق و دوان شدم ز نشاط ... نه پای از سر اکه نه سر ز پا به حسر

چو ره رسید بپایان بگرز مصر بشهر ... رسید و کرد مرا بوی فی بصیر بصیر

ز آستان ملک زاده بیگناهی راد ... خجسته سیرت و فرخنده رای نیک سیر

سخت صبحک اله بروی او خواندم ... که مرحبا ز چه جا تا کجا چه خبر و چه شر

چه گفت گفت که ای آسمان عز و علا ... چه گفت گفت که ای آفتاب فضل و هنر

بلند پایه افضال آسمان بهای ... کلاه گوشه اقبال آفتاب سپر

دلت ز نور جهانگیر چون طلیعه صبح ... دست ز فیض روانبخش چون نسیم سحر

بفر و زیب یکی انجمن چو باغ بهشت ... ز شاهزاده حسن دیده زیب و زیور

چه شاهزاده خرامی و باصفا طوبی ... چه شاهزاده کلامی و بحر با کوثر

بکاخ اندر صد آفتاب نورافشان ... بدشت اندر صد آسمان پر اختر

شعاع جوهرشان گنجهای باد آورد ... فروغ اخترشان نیزهای جوشن در

چه انجمن چو بهشتی برنگ رنگ نگار ... چه انجمن چو سپهری بگونه گونه صور

کر نادهند بدان زیب آفتاب آثار ... بگاه شام کلاه داران نیک اختر

تو نیز باید در آن پی ستایش شاه ... شوی ز در دری نکته سنج و چنگ گر

همی ز خویش سرودم که انت شاهی و ملک ... همی ز عقل شنیدم که انت فال و اثر

چو گاه شام در این انجمن نشاط صبح ... گشود برقع از این لعبتان سیمین بر

همی شنف ز اطراف حقه کافور ... همی فشاند با کناف طبله عنبر

شدم ز حجره با هنگ خاکبوس درش ... بچار کامه دوان ش ز بیش و جان اثر

لبم ز بوس

لبم ز بوسه آن آستان گرفت چو کام ... بدان صفت که لب عاشق از رخ دلبر

سرود حاجب بارم که ای درای جای ... ز پای موزه برآور بچرخ پای ببر

بانجمن شدم از آستان تعالی الله ... یکی بهشت و بدان صد بهشت از جان در

چه انجمن چو یکی آسمان پر از نجوم ... چه انجمن چو یکی بوستان پر از زبر

هر ستاره فلک در فلک ز روشن مهر ... هر شکوفه چمن در چمن ز شیرین بر

تبارک الله پرن آسمان ز ماه و ز مهر ... ز ماه روی ملک زادگان مهر افسر

همه سلاله عقل و همه خلاصه فضل ... همه نتیجه قدر و همه لطیفه فر

چه جا ببزم گزینند باغهای بهشت ... بهر سوی رزم گرایند یار رای سور

بروی رخ ز شرم زرد زند لالهای طری ... چو لب گشایند بگشایند شکرهای شکر

چو پای ظلم به بندند عدلهای خدای ... چو دست جود گشایند گنجهای درر

رکابشان چو گران گنج روزگار بها ... عنانشان چو سبک خون کاینات هدر

چو خرمشان بسر آید درنگ خاک شتاب ... چو عزمشان بگراید مدار چرخ مدر

هنر افسر هر یک خطر گرفته طراز ... همین گوهر هر یک طراز دیده خطر

جمیل چهره جاه به جمال جلال ... کحیل دیده بخت به کحل بصر

قبای دولتشان رشک شهور و سنین ... هوای خدمتشان کافی قضا و قدر

ز جاهشان چو سرانه شکوه افسر و گاه ... نجابشان چو گرانه طراز خطبه و زر

چو روی شان نگری دست موسوی در جیب ... چو گفتشان شنوی بار عیسوی بر خر

بجلوه زد رخشان زمین و خرمن گل ... به نکته ز لبشان جهان و عقد گهر

جدا شوند چو از هم فراق جسم و روان ... قرین شوند چو با هم قران شمس و قمر

وجودشان همه از فضل کردگار خدای ... شکوهشان همه از فر تاج دار بدر

بپایه سایه یزدان و آفتاب ملوک
رزک بار خدا نکه از خدای ارزک
بری چو نام همایونش روزگار و نماز
ز طبع او چو سراینده بحر و تنگی دل
زمین درکه آن شهریار کشور گیر
زبوسه لب میران صفحه‌ها نی
بنظاره ز جمالش بکاخ کاشنشت
هزار روضه مینو ز نکهت چمن و بو
ببوی و رنگ بسی باد مرز از خاقان
همی بگیرد باز کهای زلکش کش
هر چمن که کراز دجهان جهان سنبل
به چو طرهٔ حورانش زلف کرده دای
ببینم لمعهٔ رویش جمال ماه و کلف
بماه و مهر فروزد که بین بین بر تیغ
باستان شهنشه کش آفتاب رهی
بر سپرده دراستی تاجدار هر اقلیم
بپای بخت شهی آصف مهین دستور
برای و دانش آن در سجود رسطالیس
که آن حکیم که منشور آن چنین بنگار
بکلک و رای یکی ملک گیر و ملک آرای

بنام فتحعلی شاه و آسمان سریر
زکم و کیف برون و ز چند و چون برتر
کنی چو یاد ایادیش کاینات و ثمر
ذکر ز او چو که از ذکره و هم کمر
قضای خبر که آن تاج دار دین پرور
رنجیده رخ شاهان صفحه آرزد
بجلوه ز خراشش نگاه نگاه کمتر
هزار دو خط طوطیه برگ چمن و بر
بنوسیم بس آکنده گنج از قیصر
همی بخشد بالهنای خنسا کر
بهر زمین که خرامد جهان جهان عبهر
بهر چو نرگس غلامانش چشم شاه نگر
ببینم ذره رایش فروغ مهر و گهر
بمهر و ماه سراید که این و با یخ
بیادگاه جهانبانیش آسمان چاکر
بپاستاده درین شهریار هر کشور
فرازنگاه مهی جسم راستین داور
نگاه و افسر این در نماز اسکندر
که این برای که دیدار این جهان نگر
بشمع و درج یکی کفر سوز و دین پرور

نظام ملک عجم را بکلک آن محتشم
چه کلک ابری و در وی شهاب برقی
شهاب آن همه بر دیو ملک برق افروز
چو آن بکر چند دبا دران فرزند
بلی چو شاه جهان شد چنین سزد دستور
زهی ز رابطه مهر سپهر یار زمین
رنجش مرمر شده دل نگار کو بر عرش
به بزم بذل گشائی چو دست کان پرواز
ز مهر و ماه و بهای رسد صدای دریغ
با مرتای ملک ملک بخش فرمانده
بفر و زیب بیاراسته یکی محفل
همه بگوشه ایوان بهشت عقل نگار
همه بچهره چو ماهی مهی بر آن نخشب
سه شاهزاده از آن بزم و هر دو ارغنشان
بروس کرده یکی از حسام برق انگیز
بخار کفر و بنای ضلال آتش و آب
یکی گشاده بچراهای آهوان زی
بدسگال خدنگش حدیث دیو و شهاب
شکفته از همه روی یکی حدیقه فارس
نظام ملک برای و طراز بخت بروی

قوام دین عرب را به تیغ آن مظفر
چه تیغ بحری و در وی نهنگ بحر و بر
نهنگ این همه در دشت جنگ بحر آور
چو این بحسب دکر بد بزاد کان مادر
بلی چو مهتر آن شد این بود کهتر
زمانه می نشناسد هیچ کونه مظفر
که جان بسجده در افتاد کف با مرمر
بعزم رزم کشاده چو جنبش کند آور
ز شیر و پیل بکیوان رود خروش خور
بنای و نوش بگرد دکان فرمان بر
بجان و دل همه چون جسم و جان بهم همسر
همه بعرصهٔ میدان پلنگ شیر شکر
همه بگیلوه چو سروی شهی بر آن کشمر
برادران گرامی قرین خون جگر
ز خون روس کشاده موج بحر خزر
بدین احمد و ملک و پدر پناه و سپر
پی کشایش آهوان ماز زاز در
به نکهوا و نوالش مثال باغ و مطر
بدان صفت که ز خورشید شاخ نیلوفر
رخشش امر بحر و تنقش حکم به بر

زبان هر یک از نام آن سه جان بصفر … روان هر یک ز آهنگ آن سرش سفر
صبا بصدق و ارادت برآورد دست نیاز … دعای دولتشان را که باد افزون تر
مدام تا که پرند از فراست زینت تن … همیشه تا که پرند آورد استافت سر
تن موالفشان را امل پرند آرای … سر مخالفشان را اجل پرند آور

در مدح نواب سلیمان میرزا

ای سلیمان زمان ای آفتاب روزگار … ای سلیمان مهین بر گوهرت آموزگار
گرچه اینک در معاوی گوهرت مرجان نشان … گرچه اینک در قماطی پیکرت گوهر نگار
در گلستان پیشه شیعت ولی خارا شکاف … در نیستان گوهر رمحت ولی کرده گذار
گر کنون از صدر رسند در شبستانت شکار … در کنون از زین مرکب در شبستانت فرار
سند جمشید بآری ز رنج صحرا نجار … چشمه خورشید تنگ سازی بکین دریا نگار
بر امید آنکه چنگ آریش روزی در میان … در هوای آنکه تنگ آریش وقتی در کنار
شاه دولت خرام اختر آزاد حیات … دفتر ملکت نورد آسمان راد شمار
ملک با کشور همی انگشت کش خرم روان … تخت با افسر همی انگشت زن امیدوار
کاینک اینک در کفش لعل نوشین خم خوار … کاینک اینک در خراشش سرو و نسترن غمگسار
هان و هان بر توسن گردون سوار دوزخ زن … هین و هین بر کره دهر ای گران زمانه در فشار
تا بیرآرد آن روز که جا بر پشت زین … تا بدر رانند آن وقت که ره در گشکار
که ز گرد کش تو چون چهر زنگی خاوران … که ز چرخ تیغ تو چون مهر خاور زنگبار
نرم خام شیر بدست نازد اندر پشت گور … شهد لعل نوشخندت گرچه اینک شیرخوار
ای که پشت آسمان در پیش بازوی تو خم … گرچه پشت چرخ خم تا ری کنون دیگر دوار
لیکن از شفقت عطا تبرت بچشم بد کمال … چون گزین پیش در دیده اشفیبار

منه اکنون

من نه اکنون از سپاس ای ناز پرور تاجور … من نه اکنون در ثنای ای نارسیده تاجدار
گوهرت ناگشته فرگین از گهر فروز … پیکرت نادیده زیب هستی از پیکر نگار
از زمان بر گوهر پاک تو من مدحت سرای … از زمان در نامه نام تو من دستان گزار
شاه دانا کامدت آموزگار آگه ازان … کامدم بار آستی در سنه کو چون پدید آر
هم بآبایش گذشته گنج واندم شایگان … هم بآوای ولادش ترزده دف اندم شاهوار
اندرین دعوی سجل نامه های نامور … وندرین حجت گواه خسروان نامدار
باری ای شهزاده فرخ رخ فرخنده پی … یکتا هم رانده از خود شاه گیتی زینهار
خیز و اندر آستانش با نماز پاسبان … خیز و اندر پیشگاهش با نیاز پیشکار
گوهر افشان از سخن زین شعر تر در بدو ناز … سخن آور از گهر زین نظم خوشش آغاز کار
کای زمین آستانت آسمان احتشام … وی جبین پاسبانت آفتاب اقتدار
رازی از روی تو گیتی بهشت اندر بهشت … یادی از روی تو گیهان بهار اندر بهار
آسمان از پی کامت نورد اندر نورد … اختران در ره کامت نثار اندر نثار
در یکی لطفت مقرر هرچه مهر از آسمان … در یکی قهرت مصور هرچه کین در روزگار
در ره آن کت زدای آرد که زار احتشام … بر در این کت عدو آید بسر از انکسار
شیر مردم در همی چنم گروه اندر گروه … پیل کوه برکش همی چنم قطار اندر قطار
هر که را دیده جان آن شور بخشا شورش … هر که را در پاک دل این بخشا یار بخشا یار
کاو بخشش جنبشی بار روان آری چو شب … وقت کوشش گردشی با دیدگان بهار نگار
مرز اندر مرز پویان گنجهای شایگان … دشت اندر دشت جوشان شیرهای جان شکار
گردونش شیر مردانت بروز داروگیر … ریگ سم دیو زادانت بگاه کارزار
حافظ از قطره ناپیدا دلکش چیر … لوحش الله بازوی چیر یل و از گین سوار

تیغ اشبار تو یا ذو الفقار شرک سوز
درع شبین سار تو یا اژدهای کفرخوار
آفتاب از عکس تیغت گاه در تحت الثری
آسمان از گرد رخشت گاه در کحلی غبار
آنچه کم شد از نهیب دور دولت زوال و انهدام
آنچه شد از همتت در بخشش ملال انتظار
آنچه زد در طاقت تو زرفشاندن تنگ
آنچه زد در قدرت تو دربخشیدن بار
فخر با طبع جوادت روز و شب اجتماع
از بادت کرمت اتصال برق و غبار
چیره و رخشت چیست دانی روز مهر و گاه کین
آفتاب مهر آزادی و سپهر کین مدار
کلک و تیغت چیست دانی روز مهر و گاه کین
اژدهای گنج پرداز و نهنگ بحرخوار
چون چنین لطفی شدی از رشحه نوشین لعل
چون چنین لطفی شدی از لعل شیرین شهدبار
چون بپوشد شاه بخشایش از آن بخشنده
از چه از جرمی که با خدمت بود دمساز بار
عرضه دارد از من بدان کای شاه گردون احتشام
عرضه دارد از من بدان کای خورشید اقتدار
چاکر مجرم جدا از پادشاه جرم بخش
بنده خوکرده جدا از شهریار غمگسار
می‌نماید پیش از این ای داور کشور الحذر
می‌نماید پیش از این ای بنده پرور الحذر
گرچه ناورده سزاوار شهنشه خدمتی
لیکن از دست سرودی خدمتم شایان قرار
همگنان اندرین درگه بود از یار تنگ
گرچه اندر پادشان آمد خود از بهر اکار
مشک شکن شاه بدان بر کام شه آمد ستم
اینکه مسکوی کافوری کو ای شهریار
زیب هر یک جا که هر شاه را شایان
راستی و انکسار و منتهی و افتقار
این روا باشد که ابرایم همی جشنی بود
پاسخ اسالکی افسانه پیرار و پار
طفل بر دامن که پسند و بنده را باشد پسند
جز رضا آری نه زیبا از قضای کردگار
بان صبا خامش که حکم پادشاهی حکمت است
هیئت شایان جوشانیش بر حکیم ای شهریار
چون مسیح رنج بود برگ زرا طلاب بخشش
بهجر دنالدبی از دار روی ناخوشگوار

نازنین را

نازنین را در زمان آمد قراری بر ثبات
هم مدار دولت باد افلاکسان برقرار

لغز خربزه

کیست آن یل که زرین زره آراسته بر
بسته در تیغ به پیراهن آن جوشن زر
گاه بر تخت زمرد چو امیرانش پای
گاه بر خاک مذلت چو اسیرانش سر
بود دارش قوتش همه مکنون غیر
بود آسایش خلقش همه منظور نظر
زده بر سینه پاکیزه‌اش آن یک دشنه
زده بر پیکر جان پرورش این یک خنجر
شهریاریست که با جوشن و تیغ از ذوی
در همه سال همه شهر بر آید لشکر
گرچه دارا نه اورا همه از جان طالب
ولی از دشنه چو دارا شش بر بند جگر
از مرارت شده که مجلس کام عاشق
از حلاوت شده که غیرت لعل دلبر
گاه در برقع زنگاریش افروخته رخ
گاه از اطلس زرنقش اش آراسته بر
گرچه مریم نه ز روح القدسش فیض رسید
از چه دوشیزه شد آبستن چندین گوهر
ورچه یوسف نه ستم دیده ز اخوان غیور
مالکش از چه بیازار برد از پی زر
که به پهلو خوردش خنجر کین چون دارا
که تبارک بودش افسر زر چو اسکندر
آسمانیست عجبا که شب و روز او را
ده هلال است و صد و پروین و هزاران اختر
زان مهندس که در او هر نه بند صورت
مرتسم صفحه زرینش با شکال صور
شکلهایش همه بر ذات مهندس برهان
بود اقلیدس از آن وادی حیران گذر
وحش آلقد از آن دیده که دادش به زبان
که سپاس است و ستایش بو می‌از بهتر
گرچه چون شهد بود پیکر آن چشمه نفع
لیک با شهد مغاران چو شود همین ضرر
گرچه بکر است ولی چون دو زمانش افتد
بکر بر جا نکند از دو جهان یک دختر
این لغز را که سرودم تو ای شاه کدک
حل و زوا اکمت بود در سر

رو بر خواجه من عنی ازان باز بگوی / که با انعام صبا دوش چه بودت به نظر

گش با مید نوال تو سحر که دیدم / طبقی در بوکانک بکف و گوش ببر

که بگوید که بیادم نبود کو بغلام / آنچه گفتی به بردنام زر و سیم مبر

باز پرسید که مقصود چه باشد گفتی / آنچه گنجایش خورد است و توانائی خر

باز گفتش بنا کید که هان سیم بیار / بهر چون شعر صبا عذب و خوش و گیره و تر

باز گفتش که گر انچه نکردید هنوز / سیم بر گیر و ز لستان فلان خواجه بجز

باز گفتش که زنهار مبر نام رسوم / ور برت هدیه آورند بدان هم منگر

باز گفتش که کاری نکنی در بر او / که ز فخر بندگیت نام نهد بنده خر

باز گفتش چنان رسم ادب مرعی دار / که برا قوری جدیه من بار دگر

مرحبا خواجه که ز آغاز منش دانستم / که چنین بنده نوازست و چنین خوب سیر

هم ظریفست و هم آزاده و هم نادره گوی / هم حریفست و هم الشه و هم طیب گهر

نه چو اصحاب دگر شیوه او کذب و خلاف / نه چو یاران دگر پیشه او بوک و مگر

الحق امروز چنین خواجه غنیمت باشد / که شب و روز بود در غم ارباب هنر

ور نگوید که ز تو هیچ شود و ز از مغای / که مرا نیست ازین قصه و افسانه خبر

آخر این شعر لغز را ببر خواجه بخوان / بر سر مغنی آنش مگذار و مگذر

در فتوحات سه ساله حضرت صاحبقران گورستان

منت خدای را که بفیروزی و ظفر / فیروز شاه غازی باز آمد از سفر

کیهان خدای مصطفی شاه کامکار / کز هرچه پادشاه بجز کرد کار بر

دارای تاجدار و جهاندار تاج بخش / خاقان نامجوی و شهنشاه نامور

نوری مقصور از چه زانوار کردگار / وادی مجسم از که ز داد داور دادگر

چون آسمانش رایت اقبال مرتفع / چون آفتاب آیت جلال مشتهر

با عزم او جبال جنیبت کش شمال / با طبع او بحار ملامت بر بشر

بر شرع پایدار بشمشیر دین حصار / بر دین کرد کار ز فیروزند و جان سپر

راند چو سوی معرکه بهرام و آسمان / گیرد چو راه ناحیه خورشید و باختر

مرکب روانست دستش چون رهروان پای / مرمار راست جو دوش چون زغکان ببر

و ندان پشه شر زده وا منماش با قضا / مخلب بیاز جره و ایاش با قدر

شاها ز بندگان تو چاریم خواجه تاش / از بدو روزگار ز بدرگاه شاه در

اول صبا که صیتش گرفت بحر و بر / لیک از قبول خاطر دارای بحر و بر

دوم لبند همت کردون و بر سال / کاو نیز در مسالک خدمت ورود بسر

سیم قضا که در ره فرمان شهریار / پویاست سال و ماه بگستی است مشتهر

چارم قدر که بست چنیبت کش قضا / در خدمت که فخر قضا آمد و قدر

زنشان زبار در بیح ش تا نباز با کل / زنشان براه بیم روان باد با خطر

گوش بر بمقصد فرمان شهریار / چشم همه بگوشه ابروی داد گر

تا هرچه زان بشارت از قهر یار لطف / تا هرچه زین بشارت از خیر باز شر

کرده بان نشین فرمان شود قرار / کرده درون خاره ایام رود و سفر

در نای آن کتام که بنشسته چون نقش / در ذات این بنام طراز مد چون شرر

آنان بکار چهره وین چهره چان / زآنان بپای تخت شهنشاه تاجور

دوش آمدند هر سه و ثاق مرا طراز / دم شان با ه و ناله ز من جان بشور و شر

کای سعی ما ز عمص تو در کار جم ابا / کای ربخ ما ز همت تو ... جدر

شاهنشا امید ز من شان که تا دهم / از نصرت ... ساله یکی شرح مختصر

بر ادسوی ترکان پویان بخاک تود
ز اهنگ آن فتنه گر گشته و نابکار
لشکر کشیده خسرو غازی بزم روس
با صد هزار مرد چو کیهان مرد خوار
با جنت بنی جنبش و با لخت پیلپای
در چرخ اختر از دلها شود فگار
در جنگ خسروان دگیر و دار روس
کان اهرمن تبار ز ترکان فرشته دل
لشکر بر ز ایران آورده از ان کرده
ز ایران گوان لشکر گنجه و زمان
شیران بیشه چون اندر از کنه رکابدار
البرز آهنین ش از بر ز بحر و بر
کشتی که می برآید از مرغزار بیشه
وان چون کر از جوشان نه بیش از زبان
کز لشکر شکسته سیلی کر از مال
چرخی قدر بگوشه آن گشته گوشه گیر
مالید آن کمان را در جنگ زورمند
آن دیو را نگون کرد از پشت دیو را
از زور دلو زه چرخی چه آمدش زریر
بی مغز هرش بهره شیران پایدار

جادو نهاد دیوی از مرز کاشغر
چون باستان شاه پراکنده شد خبر
وان بدسگال را به بنا ورد در شمر
با صد هزار دیو چو مرغان شیر پر
با بر ز شیر صولت و با گرز گاو سر
کز نام رخ شاه زا آورند در فکر
دارای پاک زاد دنیا از جهاد در
کان دیو خو بریو ازان آن بنا فسر
غارت پیام کرکان افگند از ان خبر
رانند بیرو برنا چون پور زال زد
یلان بنباله اندر از تیر دال پر
همچون لسبدین موج از کز جوی و جر
کشتی که می ببارد از آسمان تیر
وان چون نهنگ پیچان نی با کش از ضرر
کز عسکر حباب بان لشکری نهنگ در
تیری قضا به پیکان انگشته منتشر
بگشاد آن خدنگش از شست پر هنر
وا از دون بد تیره خاکش آورد خیره سر
از چار پر خدنگی چاک اندیش جگر
ناپاک بیشش طعمه کرکان کوه و در

درخاک

در خاک او بخاری به کور و بی کفن
یک قوم را هزیمت شد تا بایزدان
فیروز شاه غازی بی رنج و بی زیان
بیرار آسمان و قضا و قدر چنین
شد یار نیز از در دارای شیر دل
بر اعتقاد خاین و بر نظر امین
بر نارک ستاره ز خسرو سپرده پای
بر خسرویت برده بنا در بنا نماز
از جود شهر یار جهان فاقه شان غنا
پایان بجای بار خدای فرشته خوی
فی آب چشم خیره ز آزرم کرده دور
بر کاشت دل ز مهر چنین برگزیده خوی
آن در که بر شکسته افلاک را مناص
آن در که تکیه گاه نگینان شرق و غرب
هم گنج برز شاه پر رنج خستگان
ترکان تنگ چشم ز توران که ابن ستم
خواندا و شد با چشم رخشنده پرده پوش
هر مرد نامور که در آن بوم پر خطر
سستی ضعیف ماندند و ماندگان بجای
غافل که گرز پادشه آسمان شکوه

بر کاخ شه بر اتش با تاج و با کمر
یک قوم را هزیمت شد تا بکاشغر
شد باز پس ز ناموس با فتح و با ظفر
کردند خدمتی و شد آن احمک سمر
گرگ هم بزرگ گان با جاه و با خطر
بر سیرت بهیمه و بر صورت بشر
بر ذروه سپهر زد و را کشیده سر
بر جا گریست بسته پدر بر پدر کمر
از فیض آفتاب جهان خاره شان گهر
آن نا خدای رنش ده اهرمن سیر
ناپاک جان تیره بنفطران هشت در
بر تافت رخ ز خاک جهان در گجنه در
آن در که در شکسته اجرام را مقر
آن در که بوسه جای سلاطین بحر و بر
زری در آن چو قبله زرد شت زند ور
ترکان تیره هوش ز ناموس که ابلهند
خواندا و شد بکوه رستوده پرده در
افگندش بخنجر ترکانش در خطر
تا جان در ان خطیره کند این ز خندر
زاهل که گرز داد گر آفتاب فر

تیز و رسد بورود اندر ز پیل دل — یاری رسد بکورود نگار فیلشیر بر
چون جم شنید کز گهر نابکار خویش — پرورده‌ئی بیافت ز پرورد کار سر
فرمان چنین نگاشت بسادات با گهرد — کان خارزار که گشت بر برگ آورد بر
بر نیزه جانش ز اهر هشتی سرشت شاه — دوزخ فروز هر شرری از دل حجر
راندند با کمانش مسلسل بخشش شاه — از خاک کوه برین زمین وارون آتش
هر مور کز نه ماری بوجانش تن گرای — هر موی اژدهائی بر پیش جان نگر
آن بی بصیرت آمد با ناکسان کسان — عاری بحکم داد کز ازجایه بصر
گرچه زمانه بدکنش و دهر از آن فزون — گرچه ستاره کج روش و چرخ از آن بتر
زی قیر کند ولیک نه بخند از عبیر — زی زهر کرده لیک نشانده از شکر
فیروز شهریار به بچید ناز جش — این نیز ز آسمان قضا آمد و قدر
زان پس بسا دو سوری گستره شهرها — دوری گز از عنوان شده گوش ستاره کر
بفشاند کوه وار بسی گنج زر گران — بشکست از گرانی هر کوه را کمر
آراست از حریر زر اندر دکاخ و کوی — پوشید از پرند گهر دوز بام و در
زان شهریار با دل بهرزم از ازل — در زر نگار از روی چون باغ از زهر
شد تار چهر اختر ز افزایش فروغ — ماند از مدار گردون ز آرایش مدد
هم اختران ز روی بتان تیره و تباه — هم آسمان ز زیب زمین خیره و بطر
جا بش هر نگار بکاخ اندر از طرب — رقاص هر شرار سنگ اندر از شرر
ساقی بدست ساغر و بر کام می گسار — مطرب بچنگ بربط و بر راه کامه گر
رخهای دل نواز به بالای دلفریب — چون آفتاب خاور بر سرو کاشمر
برجمله گوهرین سلیمان طراز داد — جنبش گوهری که نظیرش نه در نظر

همچو شاهزاده والاگهر قرین — با رخ ماه عذرا چون شمس و چون قمر
ماهی چنین بکام دادای روزگار — کرد آسمان نثار کز پیر و جوان گذر
کامد یکی نوند ز خاور خداوند — کای شاه آسمان خطر و آفتاب فر
خاور جهان شدند ز خاور خداوندان — بر کاشتند روی و برافراختند سر
آن بوم و بر کش این موران زخمه پوی — آشفته شد ز خشم یاران زخنه گر
چون ز شنید جیشی آورد با تش — کاسپهبدی دلاور به بوک و به کر
لشکر کشید و آمد بجا در مه فرش — گفتی که آفتاب برآمد ز باختر
وآنان شدند چون گله گور آنجنس — راندند خیر خیر با هنگ شیر نر
افکنده جر و جوی بدلهای پردلان — بهرام پوز کیوان چون گشت با کبر
در گاه بخت شهنشاه روزکار — از شش هزار مرد مبارز نماند اثر
اسپهبدان دوان و نوان شش هزار — رخها ز بیم تیغ چو دیبای معصفر
خرسند کان لشکر خسرو دوان هزد — خر که خدای حمله زد به پای شوشتر
چون روزگار ردی سپری گشت از آسمان — اطلال شد چو افلاک از جوشش خطر
از بارگه کشان که زمین پوش از آسمان — ز ایمای ابروان شهنشاه بحر و بر
شد ماه بارگاه کیانی بآفتاب — زی خاورانش ز امر ملک فرجسته در
کیخسرو پشنگ افراسیاب داده — با لشکری برون ز قیاس و فزون ز مر
چون روزگار کینه که او وقت خشم و کین — چون آسمان مردها کار کرد فر
هم بختشان چو فره افلاک با علو — هم چشمشان چو دیده اجرام با بصر
گز زه یکین سراسر و گر زه بچکیار — شین به تن تا تن و شد رنجهای در
رومی سغز به پیکر اشان عنبری جرد — هندی خنگ مبقد شان تبتی وجه

دریای زهر در کف و کیهان کین بجان
کوبید کوه و دشت بآهنگ خاوران
فرمان شد از تخت که لشکر خدای باز
زان مرغ چادر که چو مار افشرد پای
از ما نگان بکاخ در اندز قهر قاف
بر رفته قصر شاه نزا بام آورد دیوم
دجمله شان زجمله کیان کم کند نشان
خود ادپش خسرو گیتی ستون سیم
لشکر کشید و ملک گشاد و طوک لب
که رزم را انجا و را ابطال رزم ساز
و لوال تا آسمان بر و زلزال در زمین
از تیغ سرفشان و زاو داوج سرکشان
از فر شان گسسته پی از جا ذره فراز
این المناص برد م و پاسخ زدکارز
گر چه سزای مردم سپاه دکر چنین
پایان کار با فضلای برز کوه ار
آمد که حادثات در آن آتش و گیاه
در آن خطر حضرت از پورش جهان
با شاهزاده شاه خراسان بجا دران
آمد باز باز با قبال سهر یار

البرز قهر در دل و نیران شر بسر
با لشکری چنین ملک آفتاب فر
بند دبجنگ لشکر خاور زمین کمر
آرد بپای هر که خداوند پای و پر
در کوه کاف بناف شکافد بخشم بر
آباد مرز شاه زبر آورد زبر
در پرده شان زبر دگیان کیلد اثر
بوسید خاک و جست بر آمد بزین زر
وز جان بد سگال سپه کرد ماه چور
گر کینه را التفیق اخبار کینه در
از بانگ القتال در افغان الحذر
صحرای خاور آمد دریای با خطر
وز تیغ شان بریده کف از دامن سفر
کامروز خریم شهنشاه را او ذر
لیکن آوردید روی بدر کاه داد گر
راندند با نیاز بدان فرخجسته در
آمد که کاینات در آن سبز و سطر
رستند از آن خطره و گشتند با خطر
بر آستانش رانده کردکان ذن بسر
آن مرز و بوم فسرخ ز آغاز خوب تر

اندر زمانه کرد شهنشاه تا جدار
آمد بشاهزاده جشن چون نوید فتح
ساز بذیره داد سزاوار شهریار
روی زمین تاب چو از کوکب آسمان
هر سوی محشری وبهشتی بکوه و دشت
هر سو نیاز آورد شاهان مقتدر
ز افرنج ودروم و ذروس و سولان ختن
عرادهای آهن و عراقهای روی
اندر مسیر شان که در آن رستخیز عام
هر کام شد را آوا آتش فشان زدوم
چون شد بشهر دید طرازنده کلاه
هر سو هزار روضه حورا بکاخ و کوی
انبار راه را همه کالای شان روان
انجمن زن بود که با ماه نور بخش
زین سان طراز داد شهنشاه باشکوه
از دشت محشر آئین بقصر پر نگار
کار آگهان با مر ملک زاده داد زیب
اورنگ و پیشگاه خداوند داد و دین
از خامه های تند و از تودهای در
شاهان کامکار بآهنگ کش کش

آسنگ تخت گاه بفیروزی و ظفر
آراست بس سپاس بداد ار دادگر
در ری که خاک خشک دهد رشک مشک تر
از بس براه موکب دارا از ودر
از گرد آهنین ش و از ترک سپهر
هر سو نماز آورد میران معتبر
از آن شکوه خیره و از خویش بیخبر
چون آسمان زنقش پایه زمین پر
کردون گذار ناله خاره از جگر در
زنبور ها زپشت میونان کوه فر
چون شد بکوی یافت برازنده کمر
هر سو هزار زهره زهرا پیام ور
دیدار شاه را همه اندام شان بصر
انجمن کش زدند که کمک شاه بخش بر
زینگونه زیب داد جهاندار با خطر
از رخش کوهرین زین بگذشت پدر
ایوان و بارگاه شهنشاه بجو و بر
آزاد و کان به نیروی اندیشه داده فر
از دیبه های ز رکش و از میوه های تر
میران بخشیار بفرهنگ بر به بر

آوای چاوشان ز بر دن اسمای کرای
قومی زنند کانش بد مملکت خدای
آنان باسمان سرو نازان بجاه و مال
من با نیاز روی بر آن خاک آستان
این نازش و غرور گزین پایه زو نشان
بان ای صبا ز روی ارادت برارد
بر ستاره تا که بود چون اشک
باد از غبار جنبشش چشم ستاره کور

در وصف جلد دوم

ای جلد پرنگار بهشتی تو یا بهار
فی فی سپهری و تبو ده جاودان بهشت
افکار از صنایع تو با شگرف حجب
کاهی بنا بر آن سمن ساق پرده در
هم از حیا ستوده و شافانت در دو نفی
هم شیخ وش صفایح او راد در بغل
سعری و سعر وار شکر در تو تنک شک
در زرفشان مهاد تو با عنبرین سلب
در آز و در نیاز بسی خلخی صنم
آن یک ز عشق شیفتگان انجمن طراز
گرچه تراست شهد روان بخش حجاب

آهنگ خطبه‌خوان زده در کهکشان سپهر
بانگهای کوه‌رو بانگهای زر
منظور شان چنان که شوند از سپهر بر
از عجب تا که آید منظور آن نظر
مانانش از طبیعت جود ند بخبر
با نالهای شام و خروشیدن سحر
دور زمانه تا که بود ناتوان شکر
باد از غریو کوشش گوشش ناله کر

شاهنشاه دین پناه

با این دو ده سینه یکی زین دو یادگار
نه بهشتی و تبو در چرخ زان بهار
او بام از بدایع تو با شگفت بار
کاهی لعبتان پری چهر پرده دار
گاه از جنبش گنجینه جواریست در جوار
هم رندسان نشود جاش در کنار
گنجی و گنج سای گهر در تو بار بار
در سیمگون حجال تو با سیمبر نگار
در غنج و در دلال بسی کشمری نگار
این یک زراز تاجوران داستان گذار
گرچه تراست عهد زرانده و شمار

بهشت

شهدت ولد ز لعل خداوند هوشمند
دارای عهد فتحعلی شاه کز شرف
خورشید ملک گیر ابوالنصر نامجوی
عنوان فرخجسته دیوان احتشام
یابد ز فطرتش چه خداوندی اعتلا
آنجا که نام نامیش افلاک را نماز
و زآنکه زد چو دستش پیرایه کاینات
در آستان عزش املاک پاسبان
عزمش قضای دهر سپارد به یک قدم
آورده از ازل خطر افروز داده گر
تا شد را نجفرا اقبال او نگین
ان نامجو که حشمت او آسمان صفت
فرمود تا مصوری از مسلک بندگان
آراید این دو جلد نگارین بصد طراز
از امر بیهمال شهنشاه نامجوی
نقشینه پر هنر عرفا گشت بر نسم
برنا و پیر یار برابر ذر بدان عظام
دمشان به بند و فایض از پند سودمند
مدغم بپاک کو برشان فر برکش بر
بر کام کاینات بپاشان چو انگبین

مهدت ولی بدست شهنشاه هوشیار
نازان با فرینش آوا فرید کار
جمشید تاج بخش شهنشاه کامکار
طغرای برگزیده منشور اقتدار
داده ز گوهرش چه شهنشاهی افتخار
آنجا که فر فرخش اجرام را نثار
در روزگار عدلش بهره ز روزگار
در پیشگاه جاهش افلاک پیشکار
زنش حصار چرخ کشاید پیکوار
آراست تا ابد گهر آرای شهریار
تا بید را شباهه ایام او سوار
آن تاجور که سلطنت او آفتاب وار
فرمود تا مرسمی از کلک نقش کار
بنگارد این دو لوح همایون بصد نگار
ز امعای بی مثال جهانبان کامکار
تمثال نامور شعرا آمد آنگه ره
هولی وسیر شاد صف اندر صف انگبار
لبشان خموش و آب از در شاهوار
سعر بنغز منطقشان نظم جا نکار
برگوش روزگارشان چو گوشوار

خورشید ایشان که از آن ذره نجوم / دریای طبعشان که از این رشحه بحار
آلوده روی چرخ باجرام تابناک / انگنده جیب دهر بدرهای تابدار
منشور مثال مجلسشان الغرض رسید / از کلک مانوی چو بانجام گشت بار
افکنده سر صبا به تاریخش این نوشت / زیبنده مجلس شعرای بزرگوار
تا نقش کاینات بر الواح کن فکان / باشد ز نقش بند قضا زیب روزگار
نقش سم سمند شهنشاه تاج بخش / بر ایلخش کشور شاهان تاجدار

در مدح شاهنشاه / در وصف جامه

ای جامه چینی آسمان وار / تابان ز تو اختران سیار
هر گلچهٔ تو شکوفه ناسفته / هر گوهر تو ستاره آثار
هم خجلت اختران ثابت / هم غیرت شب روان سیار
هم پاکی عیسی آمدت پود / هم عصمت مریم آمدت تار
سوری بن تو چو لعل خوناب / سبز تن تو چو در شهوار
آن طره پسان زمردین برگ / این سدره مثال لبدین بار
سوریت شکسته رنگ شنگرف / ریحانت ربوده آب زنگار
سحری بتو از نگار چینی / از سوزن چینیان سحار
این جامه که اطلس سپهرت / آمد ز بطانه جا کی خوار
این مهر نه کاسمان ربوده / از درزی ترکی کله دار
زنار تو از فروغ گوهر / تا کرده بچرخ روشنائی بار
از مهر بتش تو بسته / از ماه تو آفتاب زنار
بر گوهر تاج تخت معدن / بر گلبن باغ جامه گلزار

پیرایهٔ ماه مهر طلعت / آرایش مهر ماه رخسار
نوشابهٔ آسمان جلالت / شهزاده آفتاب دیدار
فرزانه نگار مهد شوکت / فرخنده بهار شاه قاجار
رویش شده زرکتاز نخشب / مویش زده کاروان تاتار
آن گشته بآفتاب طناز / این آمده در بهشت عطار
تاج همگان ز فرق او آمد / در سایهٔ معجرش بزنهار
تخت شاهان ز فخر گردد / بر پایهٔ مسندش پرستار
بر دامن عصمت اعتصامش / بنو دنجر از دعای اسحار
چرخش بحریم پاسبان لیک / بر دیده ز اخترانش مسمار
پیرامن مهد او ملایک / پوشیده ز پر خویش ابصار
از کنگر کاخ عفت او / کوتاه کمند وهم طرار
نسبت نه بهم بآفتابش / دارم قدری خرد ببر بار
کین پرتو بخشش مهد و مشکوی / آن سپهد گرد کوی و بازار
بارد گهر اشک لعلی از چرخ / چون لعل خود آورد گهربار
جلباب جلال عصمتش را / خورشید بگوشه داغ قصار
پیشش ز کنیزکان چینی / بربسته میان چو کرد گلنار
در چین دو زلف مشک گون شان / تاتار و طمغه خوار برتار
رخ لاله و خالهای مشکین / در گوشهٔ غنچه شکربار
هندی صنمان غالیه سوز / زنگی بچگان کاشغر خوار
از پاکی آن خجسته گوهر / چون منت سرا توان گفتار

آن به که برآرم از دعایش / دستی به نیاز پیش دادار

تا سایه و آفتاب باشد / از گردش آسمان دوار

در سایه دولت شهنشاه / با شوکت و جاه و دولت یار

در ستایش حضرت صاحبقران

ماه آفتاب عالم دارای دادگستر / شمس الملوک اعظم خاقان پاک گوهر

کشورگشا جهانبان لشکرکشی مؤید / فتحعلی شهنشاه شاهنشه مظفر

بر توده مطبق حکم متینش مرکز / بر گنبد معلق رای درخشش محور

بر ساعد جمالش طوق هلال یاره / بر گردن جلالش پرکار چرخ پرکر

گردون داد را اوج دریای جود را موج / دیهیم مهر را زیب اورنگ عرش را فر

نیران قهر را سوز فردوس لطف را ساز / تسنیم فیض را آب طومار فضل را بر

فرهنگ دلفروزش با پاک جوهرش احمد / شمشیر کفرسوزش با ذوالفقار حیدر

مشکویش از غزالان با مرغزار ختن / میدانش از پلنگان با کوهسار بربر

بیدار بخت او خواب در چشم فتنه افکند / فرسوده جسم دشمن آسوده جان لشکر

خونریز رهزنان را از زین قرین جوشن / مسمار جای شمشیر زنگار یار خنجر

امروز ملک ایران از داد آن شهنشاه / انباز هشت جنت طناز هفت کشور

خاصه بهشت دیناری کآسمان زمینش / از فرش پایه شاهی خواند بعرش بستر

جعفر که جسم پاکش بنهفت اندرین خاک / گنجی چه گنج کاندر صدفش گوهر

فرزند پاک موسی هم نام جد امجد / هم بحر فضل را در هم شهر علم را در

ظل ظفر جناحش گردون سایه افکن / دوری ز شمع رایش خورشید نورگستر

رضوان فشاندش گرد از آستین مژگان / جبریل روبدش خاک از آستان شهپر

دادار پاک را نور گردون فخر را مهر / سلطان عرش پایه خاتون خلد مادر

رنجی که در ره او دست گنجت راحت آگین / زهری که از پی وی شهد نبات ریح در

پایانت کرد آن رنج راحت رسانی از گرد / انجامت آید آن زهر در باغشان باد فر

چون بارگاه آن شاه ویرانه دید خنجر / پاداش بیوم گیهان پوشش بهام اندر

آری بنای آباد ویران شود بپایان / گر شد آباد گردون ور گنبد پای اخضر

معمار خواند و فرمود کاین روضه منور / بر آسمان برآورد بل ز آسمان فراتر

ایوان و گنبد و صحن چون عرش و چرخ و ... / آراست خوب و جایش افراخت نغز دیگر

چون آن خجسته خرگاه آباد شد ز دارا / از سد خویش شد آن زرین سکندر

کلک صبا رقم زد از بهر سال تاریخ / بنیاد شد ز دارا این بارگاه جعفر

خرگاه دولت شاه شایسته باد برپا / تا این بلند خرگاه دارد خرام بر سر

در مدح نواب محمد علی میرزا

در زین تیغ کج فرزند شاه روزگار / آسمان کج روش از راستی آموزگار

شیردل دو دلشه غازی که از شمشیر او / ملک ترکی را نظام و دین تازی را قرار

آنکه گاه و جاه او را خاقانش پاسبان / آنکه بخت و تخت او را واهب جان پایدار

آنکه دارد افتخار از فطرت و احتشام / آنکه جوید احتشام از گوهر او افتخار

دست او دلکش سحاب و آفتاب از اعطر / بخت او فرخ بمانند آسمان از اعطار

جاه او پا مشتهی گردون قعده در اعتلا / نام او با چار این اختر نفر و هشت بهار

در وجود دشمن جود و جود در نهادش فخر و فر / در دلش پیدا و کین در گوهرش عیب و عوار

سایه و چه پرتو و مه بوی و عنبر رنگ و می / شهد و افعی مهر و شبنم جسم و گردم با پی

قیروان تا قیروان از او بهشت اندر بهشت / باختر تا باختر از او بهار اندر بهار

پاس دولت را ز بازوی سپاه انگیز او
کرد ملت را ز تیغ او حصار اندر حصار

هم زمانه را ازان حضرت و هم زمین از لشکرش
هم زمین را زان کنار ملک تا ملک حجاز

هم بدور او که اختر را بعیش ایمن نمود
هم بعهد او که گردون را به همواری قرار

مال بخشیدن ازو چون موج دریا بی حساب
گنج درویشان ازو چون ریگ صحرا بی شمار

پیکر افروز حشمش پوشان فرید و ند پرند
ساعد آرای رکیبش سلیمان منوچهر [illegible]

موی هر لاله را شانه از نسوی شد [illegible]
گوش هر چو لاله را خسرو از گوشوار

زشت و زیبا را ز رادی پا برد [illegible]
چهره برنا را ز مردی دستگیری غمگسار

سود آن جمشید دریا بیش ده هر زمین
فیض آن خورشید گردون سا [illegible]

منفعل از گنج اندر گنج لعل شایگان
عاجز از او بحر اندر بحر در شاهوار

شاید ار بر اشتجان جود او را اهتمام
زیبد ار بر آفرینش ذات او را افتخار

هر چه داد او هم و دانا اختر او را شرف
هر چه داد افکار بحر دو گوهر او را افتخار

شمع او مهری فروزان کشتی [illegible] نور
کلک او شاخی همایون کش نظام ملک بار

از پی حق در و مرجان در بخشش [illegible]
در ره دین زر و گوهر گرفتش [illegible]

دست او چون بر دعا دست پاک [illegible]
پای او چون در ره طاعات [illegible]

بر در سادات ازان [illegible]
در ره ایام ازان روشن دل [illegible]

بی حساب بی خرامان استران [illegible]
بی دو راهی شتابان [illegible]

قرنها بگذشت و او را با فقیران [illegible]
سالها بگذشت و او را با [illegible]

چون قرین انگیز بر سلطان احرام [illegible]
چون نظیر آرای بر دار افلاک [illegible]

تا قرینش را ز رای [illegible] جان [illegible]
تا نظیرش را ز [illegible] دل خار خار

اختران زین [illegible] افکار [illegible]
آسمان زان خیره [illegible] در رنج دوار

رای خسرو

رای خسرو سپهر [illegible] آفتاب ملک گیر
کلک داراست چو رمحش اژدها [illegible]

تا که آن در تابش است چشم ملت را ضیا
تا که این در جنبش است ملک و دنیا را قرار

گر فروغ آن نبودی اختران را کی فروغ
گر مدار این نبودی آسمان را کی مدار

پایه از جاه او این آسمان [illegible] پایگاه
مایه از رای او این کافتاب [illegible]

بر رضایش گر قضا را خار خار [illegible]
با خلافش گر قدر را چاره چاره اقتدار

شیر پر دندان [illegible]
باز [illegible] مخلب [illegible] شکار

گر بجای مهر رایش پرتو افکن در جبال
ور بجای ابر تیغش ژاله افشان در بهار

در دل ظلمات تا زان ذات [illegible]
در تگ دریا از [illegible]

چون جلالش پای آرد با کیان در بخت
چون جلالش تیر سازد با کشاد چرخ یار

باسکندر ز هر خنده فتح اسکندروس
بر بهمن زاد [illegible] اسفندیار

جوشش جنبی چو فرپیکرش [illegible]
مغفر رومی چو زیب [illegible]

خواهد از [illegible]
چو [illegible] بهرام جنگ آور شکار

کو [illegible]
کو [illegible] دشت [illegible] گذار

گر چه از شوکت چو جم باشد بگیتی مشتهر
گر چه از حشمت چو که دارد بکیهان اشتهار

گر کند سر بکوهی [illegible] بخواب
ور زبان [illegible] پشت [illegible]

کی بکیهان [illegible] دریا و بکوه اندر بود
که بگردون [illegible] خورشید و [illegible]

گر با نگین شال کوه و دریا [illegible]
گر بشادوان نگار [illegible] خورشید [illegible]

پس جوان بس شیخ لیکن بانگ زد [illegible]
لا فتی الا علی لا سیف الا ذو الفقار

داد فرمان تا شمار آئیان [illegible]
کرد [illegible]

کاخی آراسته [illegible]
قصری فراز [illegible] ایوان [illegible]

هم از آن فرمان ازین حرکات نقش
هم از آن یا ازین ایوان بنا یادگار

خامهٔ جادوی آزر پیشگان بر رواق
کلک سحرانگیز مانی کو هزارش بر جدار

موجد صوت و بیان در نطق چینی تمثال
واهب جان و خرد در پیکر رومی نگار

فر اسکندر بهر تمثال زیبا جلوه‌گر
هوش افلاطون ز هر تصویر دیباکار

آب سیمین موج خشکش چشمهٔ سلسبیل ناب
نار زرین نور سرد آتش بوستان بهار

لعبتان صفه‌اش خورشید انگلیون فروز
طایران قبه‌اش طاووس علیین مطار

چون فضا ردیف زمانه در فضا و پیش [illegible]
چون تقالب مخزن از او در سبا بخشش نه بار

لاجرم خرم جنتی پر هر [illegible] این شباب
لاجرم دلکش خانه بنجز ان این را بهار

باغ جنت در زمین ازش لطافت مستفاد
هم هوا را از تمثالش لطافت مستعار

هم وثاقی زادان غلمان غلامان در وثاق
هم هوا برادران حوران کنیزان در جوار

از چه از حضرت مثل نقش در بوستان
از چه از رفعت موصل سدره‌اش شاخسار

العزیز این قصر زیبا چون ز دولت شاه‌زاد
کشته انگلیون نگار و گشت علیین مدار

منشی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت
قصر زیبا جاودان باد از دولت پایدار

در مدح نواب عباس میرزا

هان ای عسکر ملک آسمان سریر
دارم یکی نوید روانبخش دلپذیر

نکهت خاک بهشت تو بو آرد بچرخ سر
نک آب مرحمت تو در آرد بشهد شیر

کرد چنان بساط نشاط تو منبسط
آید چنان ز زادی قدر تو مایه گیر

کش مطلب سپهر چو قندیل بر بساط
کش مایهٔ جبال چو بوستان بر سنجر

گیرند ماز کرم شب افروز تو فروغ
بابند تا ز مریخ شبا ویز تو صفیر

ریزند اختران همه از آسمان نجک
آیند قدسیان همه از لامکان بزیر

هم آسمان تلال زنا علی از چمن
هم آسکون وها در اقلشی از عذار

هم مه لباحت جنت بکه از سمن
هم خور بدامن دشت شاخی از زریر

در دامن بهشت پراکنده آن نجار
لوز بنه سپهر ده گشته این سپهر

کوه چو دشت از پی شیران پلنگ
دشت چو کوه از تن پیلان شیر گیر

گر یکه زند کرد تو افلاک چیره شد
ور بنگرند سوی تو اجرام خیره خیر

از ریک سم بار ورسد شان [illegible]
از تیغ دلفل موزه حوزه شان [illegible]

پهلو زند گدای تو از مایه با صدور
حتدان شود گریج تو از سده بادبیر

هم باد مشک بیز تو ولاله بهشت
هم گرد سرمه سای تو شمامه عبیر

آوای کوس روشن بطارم سر گوش
آهنگ دنای زرین بگنبد اثیر

بر کلاه تاجوران راز گویه مهر
جز کمان تیر زنان زهره دربه تیر

بر روضهٔ فضای تو فردوس [illegible]
بر عرصهٔ قطار تو جی جهان عقیر

از فر و بهشت ازان بوشش اگذار
از پای سپهر ازین عقل را [illegible]

این فر و این شکوه تو ای [illegible]
این زیب و این جلال تو ای دشت بی‌نظیر

داند که از که یا پا از مهر چرخ داد
داند که از که چنی از جهرشاه چیر

بر سیرت خرد فلکی عقل را عقال
بر صورت بشر ملکی ملک را بشیر

عباس شاه غازی کامد بروزگار
برنا از دل ملوک ز بخت جوانش پیر

فرزند شاه عالم خورشید تاجبخش
مالک رقاب اعظم جمشید ملک گیر

گردون گرد سوز سپه دان کرد فر
کیهان مرد خوار سپهدار داد گیر

بر ملک شهنشه از جان و تن پناه
بر ملت پیمبر از تیغ و دل ظهیر

گر بار مانه پنجه زند سنگی و سبو
گر از ستاره کینه کشد موذ و جفیر

زور آورد ز پنجه کلکش بچشم تار   چرخ آورد ز چو بکمانش بجسم تیر
زآهنگ او مسافر افلاک را خرام   زپای او مجاور اجرام را مسیر
پیلان کرش چو چهره آتش دلنواز   شیران کرش پذیره بکین آتش دلپذیر
در سینهای آنان خون آورد جگر   در زهرهای ایشان زهر آورد زریر
کر رشته پشه پیل کبود افشان خروش   ور پیشه پشه شیر کرد افغان نفیر
از رنج می زنجیه خامه براه شاه   از مار می گشاید خامه بامر میر
هندی خشک بپاک چش تیغی و بر   رومی سخن به بزم خوش عنبری حریر
زیبای پادشاه کش افلاک مشتری   زآهنگ شهریار کش آفاق مستجیر
سستیش نی بجنبش اگر دهر سخت کوش   کندیش نی بجالش اگر کوه شد دبیر
سوزد بدان چنانکه نیوزنک جره بانی   جوشد بدین چنانکه بچرخ شرر ز شیر
آن ریزد از نهیبش چون لاله از سموم   این سوزد از حسامش چون ناله از سعیر
بودندی ار نبود غبار رهش ز دور   این ره نشان گنبد زنگار گون حریر
خوابه سپهر خون سروشان خود بدر   چون از حسام بام جلالش یکی بدید
خورشید را اشغال بر آن آورد سپهر   آنجا که عنبران دمد از یاد آن عبیر
چشم ملک تمنی از چهر او برد   زانسان که کاه جود بنظاره فقیر
ای فاتح ممالک و ای قاهر ملوک   ای نصرت الهی و ای قدرت قدیر
بر داوران دودمان بر ظالمان ظلوم   بر بندگان بشیری و بر خواجگان نذیر
در جسم ملک جانی و در چشم شرع نور   در کوشش جو تیغی در شهد داد شیر
در مملکت نظامی و بر سلطنت قوام   بر کاینات امانی و بر حادثات امیر
مریخ در نبردی و برجیس در خرد   ناهید در سروری و خورشید بر سریر

کرکانیات با تو نبازد ور از درم   در سازها علیمی و ز رازها خبیر
کو مار رخنه گر همه موران رخنه جوی   باکی نه چون حسام تو در ملک رخنه گیر
رنجت مبادا که بفرمان شهریار   مریخ را قلیل شماری اگر کثیر
ای داور ستوده و ای خسرو گزین   ای اختر خجسته و ای گوهر بزیر
من بنده باستان زدم چنبر سال و اند   با شم مدار چرخ شناسی ترا مدیر
آن نکته های خوش که بدلهای پاک گوی   آن بذلهای کش که بجانهای تازه گیر
دوشیزه شاهدان دلاویز جان نگار   پاکیزه دختران شکر ریز دلپذیر
چون آسمان مقام هما بوشان بلند   چون آفتاب روی دلفروزشان منیر
رو بم چو فرد از ندای آسمان دو   با اینکه آفتاب زآزرمشان بقهر
گر جان کنم بجهین سپاس از پی تو باز   کلکم نکوهش آورد از منطق صریر
شعرم سپار دادم شعری نز پای   در خاک پای تو به نکو مرش کشعیر
کز آفتاب برتر چون ذره بخطر   آرد مگر قبول خداوندیش خطیر
خواهش صبا ز مدحت این های چند و چون   دم در کش از ستایش این ویله چند و وید
گیرم که در نگارش آمد نبات بعشد   گیرم که از گزارش باشد زبان حریر
از نکته های روشن چراغ کمال   وز بذلهای دلکش چراذه جریر
لیکن نه اوج گردون و جی که در حصار   لیکن نه موج دریا موجی که در حصیر
باد اپناه عالمی آسمان داد   یعنی زمین حضرت آن آفتاب تیر
وز پایه باد قصر جلالش چنان رفیع   پس بر فرود سده فراز فلک حقیر

در مدح نواب محمد تقی میرزا

در زمان دیر پای خسرو دلسوز کار   در قران فرخ کیهان خدای روزگار

آسمان داد و دین شغلی شه انگیخت / آفتاب شهریاری سایه پروردگار

این سپنجی خانه را از هفت کشور آنکه هم / فخر این دوار می‌باید ز بزم و شت چهار

مرزبانان بهشتش جنبه در این سرای چار ارکان / یا انصار را یا شمن یا پاسبانان یار

زان ده و دو علت ایجاد این نه آسمان / هشت جنت را چو هفت اقلیم باد اشهریار

اندرین دوران که اختر را عمری فزود / اندرین دولت که گردون نازد ابه [illegible]

زان شهنشه هر طرف زاده جمشید فر / زان جهانبانان هر طرف شهزاده خورشید وار

جنگجوی و لشکر آرا بهرمند و زورمند / تاج بخش و دادگستر مرزبان و ملک دار

هر زمینی از قدمشان چون سپهری پرشکوه / هر دیاری از کرمشان چون بهشتی پرنگار

خاصه کز ادر و جود آنکه از باغ ارم / شد فزون از فر این فرزند شاه بختیار

از نهم خورشید گردون امامت [illegible] / از دهم گردون کیهان خلافت کامگار

آنکه در هر بخششی بذال گنج شایگان / آنکه در هر خنده بذال در شاهوار

روی او خورشید عالم نور چون زرین [illegible] / تیغ او دریای مرجان موج چون در [illegible]

سوز آن خورشید جان را گر رحمت فروز / آب آن دریا روان را آذری دوزخ شرار

حضر اجلال او را حلقه کرده [illegible] / ساعد اقبال او را [illegible] قدرت [illegible]

گر چه چشش زلف حور ادولا را غالیه / نعل رخشش گوش کرده وز امیران گوشوار

رخش او در پا فشان کوهی کین شد [illegible] / تیر او در جستن کند ماری بدم اژدر شکار

وحش الله ریزد از کان بر وحشیش [illegible] / چون کند هنگام کین آهنگ این نیلی حصار

جان پاکش را بود حفظ الهی پاسبان / دست داد شرا [illegible] بر جهاری [illegible]

روز تا آرد بدان کز پا فشانش [illegible] / کار زار آرد بدین کز آسمانش کار زار

بر کفش گر نخواندی ابر دریا آستین / بر لبش چون کند نندی لعل مروارید بار

گر بدریا نام دستش [illegible] الامان / گر بمعدن ذکر جودش یابد این الحذار

آسمان کرمت [illegible] آفتاب جود نور / جویبار سلطنت را آزاد سروی در دیار

قهر او زهر آب ریزد جای [illegible] / لطف او تریاق آرد جای زهر از نیش مار

تیغ او چون تیغ حیدر آفتاب ترک سوز / رمح او چون چوب موسی اژدهای سحر خوار

غیر دریا نه ز طبع گنج بخشش [illegible] / غیر معدن نه ز دست زرفشانش سوگوار

از پی حق چون لالی دلکش بنای سنگ / در ره دین چون جواهر در [illegible]

هر زمان بنیاد فردوسش ز آب [illegible] / هر نفس در راه بنیادش نثار اندر نثار

کرد اشارت تا که گنجورانش بگشایند گنج / داد فرمان که معماران نغز آرند کار

[illegible] این چه مسجد با زر ابش کیمیا [illegible] / این چه مدرس [illegible] از زیاد این [illegible]

این همایون مسجد آراینده و فرخ مدرسه / چون بهار اندر بهشت و چون بهشت اندر بهار

بان چه مسجد در سلام از نام او دارالسلام / این چه مدرس پیغمبر را زیاد این دارالقرار

بان چه مسجد اوج علیین [illegible] سقفش [illegible] / این چه مدرس صحف [illegible] سرشار

بان چه مسجد صحن آن چون باغ جنت الفردوس / این چه مدرس آب [illegible] چون آب کوثر خوشگوار

بان چه مسجد روشنان چرخ [illegible] / این چه مدرس [illegible] عرش [illegible] مشک عطار

قبه اندر قبه از احاطه الله [illegible] / حجره اندر حجره این را لوح آیه خلد دار

هم مسجد اندر آن جبریل فرخ از جهان / هم مدرس اندر آن ادریس و دانا از کبار

الغرض این مسجد و مدرس چو زان شهزاده شد / چون [illegible] بنا و چون ارم دلکش نگار

فتی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت / کعبه کبری و مدینه علم را کرد یادگار

در دو گیتی باد یارب کامکار و کامران / بر دو حرف مختصر صورت [illegible]

در تهنیت عید حضرت صاحبقران

تعالی الله مبارک قبه دیدم همایون فر
بگردا گرد آن اعیان قدوسی صف اندر صف
زمین از عکس ظل آن چه بحث خسروان انجم
کواکب کوکب میمونش را در زیر و در بالا
به چشم ستاره آسمان را [illegible] در دامان
فلک در ظل شادروان آن بوینده حیران
ز صدر عالم علوی پسر مرکز سفلی
همایون منظری در آن چو نور عقل در تارک
ز جود اندر وجودش فیض فضل ایزدی مدغم
حنو دوش را هوا عطار عنبر بیز و مشک افشان
پراکندی ز فر مقدم آن باد فرودین
بکوه و در سحابش چون دامان دریای پر [illegible]
فرود آمد بدین آیین و شد فر فرازی
جهانی را جهان بین زان نگه با آسمان حیران
یکی را بر زبان کاین عرش پاک و نور [illegible]
یکی گفتا که این مهدی و مهد آرای آن مهدی
چنین زان قبه وزان قبه آرا هر کسی رازی
سرودم من که این نوروز سلطان [illegible]
که جمشیدش گزین کرده و بنیانش گشته [illegible]
کهی انباز افریدون وگه دستان گنجور

فروغ دو فریزدان بر آن پیرایه زیور
به پیرامون آن مرغان روحانی پر انگیز
هوا از فر فیض آن چو جان قدسیان [illegible]
ملایک حشمت میمونش ادریس [illegible]
به سنگ زمانه قدسیان را عود مجمر
ملک در طوف آن هو پایان [illegible] منتظر
ز اوج گنبد خضرا القصه توده اخضر
بهشتی صورتی در وی چو جان پاک در پیکر
ز لطف اندر نهادش روح در راح مخمر
ورودش را زمین نقاش رنگ آمیز و صورتگر
همی بر دامن نسرین ز نسرین [illegible] عنبر
فشاندی آب زاری نشاندی [illegible]
همی کردید حیران وار گردا گرد آن کشور
که یارب تا چه خیزد مرز بین را زین [illegible]
گزید آیینه دیدار خویش این جسم جان پرور
چه زیبا پاسخ آفرین [illegible] گستر
سرودی رازی وار استی اندیشه دیگر
نو آیین نوبهار نوروزی شهنشاه فریدون فر
که جمشیدش ملک بود و جهانش گشته [illegible]
کهی هم کاسه [illegible] هم زانوی [illegible]

از آن ایام تا ایدون به بام بزم [illegible] خسرو
چو لختی در هوا گردید عنبر بیز و مشک افشان
چو آهنگش بمن روشن شد افشاندم [illegible]
هم از مشک تتاری از پیش آراستم مجلس
و تا قم را سپهر چادرم از او [illegible] پرتو
چو لختی در سپاس مقدم وی گفتگو [illegible]
سرودم باد رود [illegible] کافتاب [illegible]
جهاندارانش گفتش که چه این [illegible]
به پاسخ گفت چون خواندی ز نظم دلاویز
نگارک استانش چون ز آهنگ شد آگه
کرهان زنهار جز مشکوی مشکین صبا مگزین
درآورنش [illegible] تا به دامن کوه برتر [illegible]
کنون باید یکی خدمت زمین شایان [illegible]
گزیدم لب که شه را آفرین در خورد [illegible]
از این گفتار گشتا آزرمگین وز خوی فشانش رخ
به زیبی گفتمش کای روز فرخ [illegible]
نگارمت خوش یکی دستان ز نرم جان [illegible]
بریدم خامه چون گزیدم دفتری چالاک
ز مشکوی خود آن روز همایون شدم [illegible]
تحفتش از در اندر ز گفتم کای همایون [illegible]

از آن آهنگ نوبت زن از دو او در خنیاگر
عنبرگین خاک مشکوی منش گشت آسمان [illegible]
نثار مقدم میمونش را بر بوم و بام و در
هم از عود قماری در پیش افروختم مجمر
سرایم را بهشت هشتم از وی برده زیور
به شیرین کامش سخن هادش چون شکر
چو گشتم آفتاب منظرا منظور منظر
درین پرکار خوشش گردی بکرد از [illegible]
ستایش های شاهنشاه را گرد بیان [illegible]
سرودندم با نغمه ز مهر [illegible] گستر
کش از کوهر دلی چون موج زن دریای [illegible]
هم آید از تو او هم پیش گاهش [illegible] گستر
بر آراید و بگراید و بهر آرایش خوش در
ز شایان جهان پاک فرفیض [illegible]
که خاکم برده بان زین یا فر [illegible]
که خود پور زشش پذیرا ستان [illegible]
وگر شاهانش نپسندد چه با من [illegible]
بفر شهریار اراستم این تخت فرفر
نگارک استاند گان [illegible] آسمان [illegible]
در آور زنگ [illegible] دل [illegible]

نبینی در آن میدان چو بینی انجمن بر سو
هزاران زنگ شیر اوژن هزاران گرد اردو

هم از روی و هم از آهن دره اندر دره پیش
همه جا نیزه روشن در آسمان آذر شده

ز رومی کوس طبالان بگیری گوش گردون
ز رومینا رجا بنازان بکبر چشم

دگر پیلان کوه اندام آهن زنگ روئین تن
که گردونشان بسیمین جلاجل جلجل

بگو باشش که گردون گوشه گیری اندر آن جنگ
فره دارای ملک آرا بعز و بخت اسکندر

درون بار که نیز از دو سو آراسته صفها
بسی اسپهبد صفدار و بس لشکرکش صفدر

با هم چون همی رنگان خنجرکش کمر اندر کش
بابس چون روی کردان جوشن دربر

دگر در ظل شادروان بسی خورشید جمشید
کشان ز پشت همایون شهنشاه جهانگیر

همه پیرایه تاج و همه آرایش مسند
همه گیرای ملک آرا همه دارای

جهان داورشان عکس جمال آفتاب
ولی در آب رخ نه آسمان یک بر

بعلوف اکبر اندر بی دریا کشان
بدریای زرین جاه

درون ایوان که عرش رسیدن در آستین
یکی کو پرستان عرش همایون گوهر

بپوئی بر فراز آن فروغ و فر یزدانی
نماز آورد که آن نور است شاهنشاه

اگر چه جز خداوندش نخوانندی شهنشاهان
ولی ... نام چون ...

بجز کاش اگر کامی چه این آسمان گردد
دم آن هیچ اژدهای آسمان و بار

چو دریا باد گردش ز آتش شمشیر گوهرزا
کجمند و جاودان ...

همه اندر زمین پذرفت و بجز امید شادی
ولی بر هرکه ... خیال شه نماز آور

جهان تا پیشگاهی بر دهش با خویشتن
که عرش پاک یزدان ...

نماز از بند که بردیم و من آوا برآورد دم
تو گفتی زهره دنایم نوازد بربط و مزمر

که یا رب عید شاهنشاه میمون باد و ...
خداوندیت در کیهان شهنشاهیت در کشور

خداوندی اگر کیهان بجان جسم و تنش
شهنشاهی اگر گردون ... نوازش محمود

قفنت در بزمگه باد آسمان روضه مسند
رخت در رزمگه باد آفتاب عرصه محشر

چنت راعی سپهر آرای و تاجت فرق
رخت باغی بهشت افروز و لعلت چشمه کوثر

بباغ دولت افلاک ...
بکاخ حشمت ... تا کلهای عنبر

ببزم اندر عیان در داستان ...
به رزم اندر نهان در آستینت بازوی حیدر

غبار لشکرت در چشم دولت سرمه
شرار خنجرت در چهر ... غازه دلبر

زمان دولت عیدی که در برای
زمان دهر آن باد ... قیصر

فضا افراخت تا بوده ملک را تارک
قدر گسترده ... دهر ...

ز دست شه جهان بر باد ... خاک
ز پرویز ار ... اندر نهان ... گنج باد آورد

کروهی پنجره در مرز دیلم تا ...
بنا ... ز آئین ...

بدیلم از ملک والی همایون گوهری
گران سنجیده گوهرها ...

سپهر نو جوانی را فروزان مهر تابان
درخت خرم ... همایون شاخ ...

مبارک صبح او دریا و از گفت دری
همایون بزم او فردوس ...

دم گرم و لب شیرین ز گفتار نغز آرد
فروغ و فر فروردین ...

اگرچه عقل پرسش کودک اول ...
... دانش ... کمتر

ز هر سر رشتش ... پویان بسی ...
... صورت ...

سراسر عارف نادان ... سالک
همه تا ریک دل صوفی ...

همه را ... که ...
همه میخوار ... که ... باده خلر

همه سفیان ثوری را شمارند از علی ...
همه عطار ...

همه آشفته ... دانش ...
همه کالفته ... جعفر

همه پاکان پراکندند و هر جا شد پراکنده / که بر این سیرت و سان چه سپارند از …
از آن کفر و از آن طغیان بگاه دی … / تو ای دارای ملک آرا تو ای دادار
به روزی کاین فلک آن سیخا چه سپهبان / بجاهی کین زمین را بر بقا قم کوه … ابد
ز باد برف بگسستی توان پیل از قالب / ز باد سرد بفسردی روان شیر در پیکر
بجولانگاه باسون … / بر دود آهنج کانون بکین … جوشش زر
برون راندی زری چون … آتش … / نه هم از باد و از باران نه باک ز باد …
بیان آفتاب آسمان می … / سپردی رود در یار ابر برق چو جوی …
امیر بار … کارزار و مهر شاهنشه / خرامت را یکی خوان خرام آراستن …
زبس جام … بر بن … جا / دهم گردون پر انجم هم فردوس …
ز کوهی سنگ کمارش همه سپهری طراز شد / ز بس سپهری طراز د ریخت برد امان …
فلک فرموش کرد از فروزیب مجلس خسرو / هم از ادشک نشانی و هم از شجانه آذر
گهر افشاند دریاوار بر داد ای دریا دل / لبی دریا فشان کرد و بر یا ابر چون سپهر
در آن برف و در آن باران چه رادان و … / فروزان آذر بر زین بهر کانون …
شراب خواری د جام و شد عسکری بر خوان / بهر منظر آرامش مهان بار و دور …
پی هر خان و سلطان بهر خانه … / همه پر اطلس چینی و همه پرده …
ز دیلم خاک پوشند ان فرزند فرزانه / ز بیم خشم شاهنشه نه هش و سر نه دل …
سخنت … از فرمان … / که دوده … خوشتر با چو این اندیشه …
به پایان سوی کرد دیلم مهان در پای شاهنشه / که کس از سر این خواهند کاز …
دگر بارش … نامه دیلم خدائی را / چو دادیش ای خداوند جهان اندر …
ز باوزرا که رهزن بود چشمی را که واژون … / مران ببریدی از … مراین برکند …

بهر مرزی که بود دی دودی خارش … / دران دی شد و دشت داد و دین از …
بدان سلطان سلطانان که داد … / نخواندم چون تو داداند بدم چون تو …
روان خسرو از دانش ای انباز بودندی / همه در در گهت مولی همه در خرگهت چاکر
برافراز فلک پرچم پر اندر پر ملایک … / اگر چم را دابر گسترد مرغی چند روزی پر
کنون باید برز قیروانی داور دانا / کنون باید بدشت خاوران ای خسرو …
یکی لشکر برارانی بباغ و راغ و دشت و کوه / یکی آذر برافروزی به برو بحر و خشک و تر
برامج بازی رمح … کیوان کوشه کیوان / بگردون پرده گر کرد و با خرپرده …
بدرانی دل تاریک بدکیشان بخشم و کین / در انبانی ش ناپاک بدخواهان بگوی …
بکاوی ناف ما کشان چنین … / بسوزی صلب بابکشان جگرشان …
بهنگاری که تا به پرتو خورشید شان … / به سپندی که افتد سایه گردون نشان بر سر
که گوا دانند طغیا زادت در بر انجمن … / که تا پایند کفرا زادت در پی انجمن کیفر
مران فرزند شیر او ژن … / ز کوران … اگر از این سخن باور
همی از کین او لابند کین تو ران … / همی در کوشش هم کو بند بدخواهان …
کو از او مهر شاهنشاه بچیدیم … / از آتش مهره امید افکندیم در ششدر
غریوان من بهرش با برادران کوشش … / که بان این کینه گذار دید و بچید این …
کر این نه همان شیر … / که چنگالش بهر دو … چنگالش …
کر این نی همان فرزند کیهان … / که شاهان جهان ز نام او برگشت جان …
کر این نه زر پشت … / که نه دال ز پا را جسم شاهان …
کر این نه همان خورشید کیهان … / که تیغ شاهرش از آفتاب خاوری …
کر این نه همان بهرام خون آشام … / که رمحش از سرو بن ماه فرساک …

برافرازی نشن در دشت خاور …
برانگیزی …

کز این نه همان ابو بلا که برق شمشیرش
همی ولوال قسطنطین همی زلزال کاخ قیصر

کز این نی همان کز لطفش او بود منوری
پلنگان در نهنگ قلزم نهنگان در که بربر

کز این نی حسن شاه بهادر کو بکافر دز
سپک غارت نگون از دوی سپهر کافر

کز این نه همان شهزاده کز فرمان شاهنشه
ستایش نامها بر نام او آیین بر

چه افتاد آن دم آنچه اژدها را کش نگار
زبانها بی خرطلبین دوخته گر چون گره چنبر

کسی را دل بطبع ملک فی مقصد جاه او خرم
که از خورد بیش آید دون نیاز آرد آغاز

سراپایش نظر اندر که چون فرمان او
چو پیکانش که مرفرمان برد از جانش فرمانبر

شهنشاه با همه کشارشان بیرنگ و جادو
اگر زیبا بهوشش جم بپوشد کفش جادو

وگر نی از پی فرزند خویش آن شاه فرزند
دهان ژاژ خایان زاد و انباید بخاک

جهان چون مهر خاور گرچه با خاور
بکار گر المصد پرایش پیرا و جان پرور

ولی از دو می بدخو نی از آن خورشید
چو خفاشان تاری جان بتاری رخنه

سری سپهدارکان در خور دژخیم خونخوار
ببخشایش گرایانش از خروشش

گرفتم اینکه پسندند کین توزان مراین
ولی با بنده نیکی چرا نا بنده از این در

مراین پروردگار از گرچه شاهنشاه دو فرزند
مگو پروردگاری جرم بخشایی کرم گستر

ولی بند ندا گر شیری به مسمار در زنجیرش
بطبع اندر گوزن و گور زان یار

مذرو و کبک آزری کی به پیرامون آن گردد
عقابی را اگر بندد چنگ و بال

صبا زین راز دم در کش که بازوی شهنشاهی
همه کاری بساز آمد چو پاینده آن

ثنا را عاجزی عاجز کی زیبی خامشی گر ا
دعا را قادری قادر کی زیبی آسمان بگذر

بود تا ملک را شمشیر ناصر تیغ شاهنشه
بد اندیشان ملک را قائمی جان سر

در وصف قصر شاهنشاهی

قصر خورشید که از پایه بخورشید رسد سر
از چه از سایه شاهنشه خورشید افسر

قصری آراسته چون روضه مینو از پی
قصری افراخته چون گنبد مینا از فر

قصری آشوفته از شرم نگارش مانی
قصری افروخته از رشک طرازش آذر

قصری اجرام جهان پایه از او افزود
قصری افلاک دوان سایه از او با ثمر

قصری از رای مهندس بنگارش مدغم
قصری از کلک مصور بنگارش مضمر

جلوه فرشش و بی زمزمه چرخ گرای
عالم جان نه طلب همه جان پرور

قصری آمیخته از هرچه تصور افزون
قصری افرازش از هرچه توهم برتر

قصری افلاک نه هم پله آن در پایه
قصری اجرام نه هم کفه آن در منظر

قصر فی برجی بر اختر خورشید کلاه
زاسمان کی شاه همایون اختر

شاه شاهان جهان مشعل شاه که هست
آسمانش عرش و ذات همایون جوهر

اگر خورشید زمین باشد و جمشید زمان
اگر نظام قضا آمد و قلاب قدر

چون پیشرنگ فروزد زده عارض خورشید
چون پا و رنگ فشاند زده و مرجان گوهر

ناله ماهی از جنبش آن ماه گرای
زاری دریا از دریش این چرخ

فر کیهان بان در ناصیه افریدون
جان افلاطون در کالبد اسکندر

دهر دریا و در آن لشکر خسرو امواج
چرخ کشتی و بر آن رایت دارا لنگر

نظر کیهان و بدان گرد جهانبان که بود
ملک خورشید و بدان ذات شهنشاه نظر

خنجرش برق و بران سینه فرخام غمام
صارمش ابر و در آن سوده الماس مطر

جان آن جم ش و انوار روشن
دل آن کی یم و اسرار خدا ایش در

دوشش باد امن زرمهر که پاس ملک
رازی ارآستی افروخته با حاجب در

حاجبش پاسخی آورد که بان نیز سخن
سر خود گیرد و منه بسر این سودا سر

آن همی دست بدامانش گرایش چه زنان / این همی شد سر بالش گرانش چه شمر
باشارت نفس از مهر که هان از چه چنین / گفت ای از در یاری عنبر بیان در
فخر می‌آورد است بنام فلک اعلا / کز پی دو پایه آن ماهی و مه راز بود
من بامید که بر سایه آن سایم روی / تا برم پایه بر از نه فلک و هشت اختر
چون ز زر شاه مقصود درآمد بکنار / دامن خاک زرآکنده شد از من زر تیغ
گفتمش خواهش کاین در که شاهنشاهیست / که کم از خاره و خاک است در آن زر و گهر
اندرین حضرت عالی که خطیرست خطیر / بنده اهل هنر باشش کرت را چه خطر
حاجتست این که بدین پایه زرت بنده بپذیر / چونکه سپندند ز تو باری بدل اهل هنر
شد درازم ز گفتار من و گفت آری / که خطا رفت بکردارم و دیدم کیفر
زین سپس عهد من و کاهش بر ناخرد / زین سپس دست من و دامن هر دانشور
حاجتش دیدم چو آن شرم دو ندامت گفتا / که ز شاه دو ازین عهد همایون که ز
یکی پند من از سایه آن عالی قصر / یافت این پایه که از پیشه دانا برتر
دیده چون طلعت فرخنده خورشید کلاه / کله فرخ دولتمند بیانش از بر
بنده و بنده خالش شده زان بنده دو اد / جادوان گرد نشیمن نبلی خاکستر
هان چه خورشید کلاه آیت کیهان داور / بین چه خورشید کلاه افسر گیتی داور
هان چه خورشید کلاه آتش جان خورشید / بین چه خورشید کلاه اختر گشت اختر
آفتاب پیت کش انوار خدا ذو پرتو / آسمان خیمه کش آثار الهی محور
عفتش بر ورق طلعت مریم غازه / عصمتش بر شکن طره زهرا عنبر
هم حجابانه کنیزانش نهان در مسند / هم کله‌داری دارائش عیان در معجر
پایه مسند او از بر تخت خاقان / سایه معجر او بر سر تاج قیصر

ذکر نامش

ذکر نامش چو بدو اندر زنبور آری / مهر چهرش چو بهرش اندر پرتو گستر
گوش بندند خلایق همه از زیبی شرم / چشم پوشند ملایک همه از پرده در
از چهارش نه فزون سال و ز گوهر ارشش / چار گوهر بکهر مجد و شرف در نوع
دارد از طره مشکین دم عنبر پرسش / آتش از دود بیچه غالیه در دل عنبر
باشد از شهد فشان غنچه شکر خندش / دست ارزم مگس را لب انگشت شکر
هان مبارک چه گل انگیزی دست افشان / خاصه دارازت چو زردی لب چون گلشکر
لیک محروری و آن گوشش گران گر گنجا / لیک شرکو می و آن ورد خرد در از
بدعا ختم سخن کن که بدانی فادر / از شما راه دعا پو که درانی مضطر
یا رب این ماه مبارک چه خورشید کلاه / که بجز خورشید و مهش سایه معجر افسر
باد در ظل خدا یعنی در سایه شاه / پایه‌اش برتر ازین نه فلک و هشت اختر

در صفت قصر ماه شاهنشاهی

ای قصر ماه کامد با پایه‌ات قصیر / سجت چون شاهان اوج سپهر پیر
با حرمت حریمت آمد قرین حرم / بر سده سدیت سایه جبین سدیر
خون کبوتر از آن خواندند حرام بود / تا می‌حمام بامت آید چو دبیر
با عرصه‌ات نکو آمد مرد و عبد ... / باسده‌ات بیارم ... نظیر
گردونش کس نخوانند کو اوج دهمان / دریاش کس نگوید کو موج در حصیر
گر مستنیر شد ماه از نور آفتاب / شد روی آفتاب از ماه تو مستنیر
ماه تو شاه بیکم کز روی و موی او / صبح فلک معنبر شام فلک ...
پیرشش نگر اندر چون صبح در شفق / مه پیکرش نکو بر اندر چون شهد در شیر
جودت بسحبان ... چون آب در گلاب / عصمت بذات پاکش چون بوی در عبیر

دهر را بذکر نامش مردم به اهم
چرخ را بیاد رویش انجم بهم هزید

ما هش بهر دایه مهرش بماه داد
عقلش بنغز سلطان شرعش بجان امیر

در خاطری که یادش دریا فی از خطر
در منطقی که مدحش دینا فی از خطیر

در گلشن جلالش مه شاخی از سمن
در روضه جمالش خور برگی از زریر

ماهی از آسمانی گشش آفتاب تاج
نوری ز آفتابی گشش آسمان سریر

محتاج شه آن کو جمشید تاج بخشش
خاقان اعظم آن کو خورشید ملک گیر

آن داوری کش از رو ما بسته در نجا
آن خسروی کش از رای نور بسته در ضمیر

هرجا که ابر دستش نا کذری نعیم
هرجا که برق تیغش تا برکی سعیر

هم خلق جانفزایش شمامه بهشت
هم لطف دلپذیرش جراره جریر

کیهان ملک را در افلاک یک سیج
میزان قدر او در اجرام یک شعیر

پرورد کار مردم از جان هوشیار
آموزگار انجم از هوش یادگیر

شدیش را که کندی نکه گشته در خیال
سختیش را که گشتی بنیر ده در ضمیر

سند قدر ایکشش آن سنگ را کبو
حسن قضا کشان این موی و آن خمیر

کیهان مرد او بار بار خشش چو در
بشن بحر آغال کلکش چو در صریر

چون تیر دال پیش در چرخ دال گشت
از چرخ دال پیکر دال افکند زریر

پیکر او چو در دم کان مرگ را برید
شمشیر او چو در کف کاین اضطراب هیر

صورتخت مدغم و رنای جبرئیل
دریای آب مضمر در آتشش سعیر

از بیم آن هزاهز جانها چو در خروش
از هول آن مهالک دمها چو در هریر

از ارو شیر بانگ خشنود ار دو
از اژدهای جانش خرسند ارد شیر

چون شاه ماه منظر از جشن چهره ماه
بر کام شاه بیکم آن آفتاب تیر

ماهی بماه کشا مسبکر که از قصور
حوران بخلد در شرم از پایه قصیر

گر پست پایه قصرت لیکن ز سر بلند
کافراخت شه بنا مستانی قصر دلپذیر

با آفتاب توام زین قصر و از کمون
ره باستانش گیرند گر کس نه راه گیر

کیوان بهیم حاجب بر جیس گفت فی
آخر نه احتراز از این سیر و این قدیر

روشن چو دید کیوان بر جیس اشرف
کامی سپر با سعادت ای برجی نظیر

حجاب را من آنکه تو از قضات
اجاره شر زین پس این خیز را خبر

باری نکار حوزی از مشک و زعفران
در پوششان به پیکر آن جوشش کبیر

درگاه آن شهنشه فی آسمان ماست
کاز صرصر حوادث بادا از بخشش زریر

کاز داد کان کامل کجسته از سرود
نو داد کان جابل بشانده در سریر

در واژه کونه بر نشش مسبکر که با دنار
نا امید از فنون زن بر تر بود ز تیر

دان حریم دولت از شاه با خطر
آنان که حشمت اقتش با پایه حطیر

درکار ملک دولت ز انصاف در ذکر
مارخنه کر سراسران جمله رخنه گیر

با هم چو در حکایت از خوف از رجا
کیوان ز رفعتش بر جیس تیر دیر

خورشید گفت با مه کامروز من بهوشش
در هیچ باب این زین سیر خیر خیر

در این چهار بالش من پنج نوبه زن
بر روشنان زهره از گرد کار امیر

گرچه چار عنصر چرم آتشش جهت
لیکن در آتشش او بر منت چیر

کیهانیم ز آتش آهنگ نام بود
بر خرمن وجودم آن شهریار بیر

گاهی ز برق تیغش تابان شم بشب
گاهی ز گرد رخشش رخشان رخشم بقیر

کرده ام در انداز رخشم کوس و نامی
کر سبز ام کنگاه فلک چرخ و سیر

گر زآسمانش بارم سیماب بر سنان
هر قطره بر سپاه باید بنا گزیر

بران آستانش دستی در آتیش — کاجرام را محرک افلاک را مدبر

سلطان نیم روز م در نیم ذره کم — انجا که تاج خسرو افروز دار سیر

کیهان دانش استاد ما جاهل و حرف — دریای قش است و ما توزیع جرد

گستاخ بان چه بوذر آستانش — بر خیره بین چه کوئی در داستانش

ما و دعای خسرو کو با سمان نشست — پگاه و دگاه بر دم با ناله و نفیر

تیغ چو تابع شه کو بشش در یمن — آدمی کسی که تاج باید بدار دیر

تا فروز دیا شد دستار سجار — تا زاد و زیر آید ابناز ستیجر

در جسم نیکخواهش چندانکه فروز دور — در جان بدسگالش چندانکه زار و زر

در ستایش حضرت صاحبقران

بعهد خسروی کی مرتب سلطان جم جاه — بدور داور داراشان شاه فریدون فر

شهنشاه سلیمان شان جهان جود بابا خان — که هست از عدل و از احسان بعهد خسرو دور

تعالی الله ز قهر و رای طبع و رتبش کامد — جهانگیر و جهاندار و جهانبخش و جهان داور

نیامیزد که براورنگ شاهی درجهان ها — همایون رای ملک آرا و افلاک ملک لشکر

ز رخشم تیغ او چرخ معلق شعله ارکان — ز ضرب گرز او خاک مطبق [illegible]

بشهر دلکش شیراز کز معماری عدلش — چنان معمور شد اکنون که باشد رشک [illegible]

ز ماه طلعت خوبان زمینش خجلت خلخ — ز سرو قامت یکان فضایش غیرت کشمر

بهر سو منظری برپا چو جنت دلگشا بنیان — بهر منظر بود پیدا بسی منظور خوش منظر

دران ابن عالم و زاهد بعلم و زهد چون سلمان — وزان بن فاضل و صادق بفضل و صدق چون بوذر

ز یارب یارب وجد سماع عارفان هر شب — در آید لرزه در ارکان این فیروزه گون منظر

دران ایام عیش افزا که عدل آن شه عادل — جهان را کرد ذو رشک [illegible] کارگری و ششتر

جهان جود و جودت حاجی ابراهیم کز لطفش — جهان شد سربسر خوش خاصه شیراز از سر خوشتر

بایوان عدالت شهریار معدلت آرا — برد دوش بروت آفتاب رحمت گستر

دل دریا نوالش قبله حاجات را هادی — کف گوهر فشانش کعبه آمال را رهبر

رق بارگاه او ز رفعت با افلاک شایان — حریم آستانش از حرمت با حرم همسر

شود چون مرغ زرین بال خور بخار ز مینی — گشاید مرغ عیسی گر بایوان جلالش پر

سرایند آیت مدحش بهال و مه بروز و شب — کشیشان بر در دیرو چلیپیان بر سر منبر

حریم آستانش سجده‌گاه منعم و مفلس — هوای بارگاهش جبهه‌سای مومن و کافر

ز جود و کرمت پیر و جوان را صاحب ملجا — ز فکر و مرتب ملک و ملک را حافظ و یاور

که در مرکز حلمش [illegible] گنبد گردون — چو پیر آسمان پیوسته در پیرامن محور

بعهد او نکرد کس بجز از دیده سینا — ولی [illegible] بیهوده اشش خنده می ساغر

بباغ دولت و حشمت دهش باشد اکامد — ز علمش اصل و حلمش فرع و عدلش برگ و جودش بر

بصدر عزت انصاحب لوای هست کش باشد — سعادت ملک و دولت چیر و حشمت بخت ظفر

نهاد از همت والا بنای مسجد عالی — تعالی الله چو بیت الله حرم مقر و همایون فر

همش چون مسجد اقصی بنائی دلکش و زیبا — همش چون جنت الماوی فضائی نغز و جان پرور

بود پنهان ارکانش چو پیشان حرم محکم — بود شمع شبستانش چو شمع روشنان انور

چه مسجد شرمسار از جاچه چرخش جاچه پرچم — دران نظاره کن کز نبا شد از منتبا ور

ز صحنش مسجد اقصی ز نقش گنبد مینا — ز خاکش عنبر سارا از آبش چشمه کوثر

چه مسجد هر ستون سنگ آن رزا باشد ار نعش — برپشت گاو گیتی پا بناف شیر گردون

چه مسجد آب آن صاف و چو آب دیده عاشق — چه مسجد طاق آن دلکش چو طاق ابروی دلبر

چه مسجد طلعت مهر منیرش شسته ایوان — چه مسجد چنبر چرخ برینش حلقه بر در

چه مسجد آب صاف آن اصفهانی رشحهٔ زمزم   چه مسجد خاک پاک آن سکینت سوده عنبر
چه مسجد خاک درگاهش بحرمت با حرم همشان   چه مسجد سقف ایوانش برفعت با فلک همسر
بنای این حرم آمد ز ابراهیم بن هاشم   بنای آن حرم گر شد ز ابراهیم بن آذر
فرض چون شد تمام از بهر تاریخش صبا گفتا   که شد بنیاد از ابراهیم دیگر کعبهٔ دیگر

در وصف محمد حسین خان

بیا که موسم دی رفت و گشت فصل بهار   بیار باده که مست شد مردم هشیار
کنون که صورت سوری بباغ یافت فروغ   کنون که دیدهٔ نرگس بباغ دید خمار
از این سپس بن و در یوزه از کف ساقی   از این سپس بن دردویشی زند خمار
رسد همی بمشام از نثار اغصان   رسد همی بنظر از مناظر کهسار
بسی خجسته نوا از نغمه‌گران طیور   بسی بدیع صور از مصوران بهار
گذشت صدمهٔ آذر که زد بدل آذر   رسید نغمهٔ آذار و شد ز جان آذر
سحاب کلهٔ اغبر کشید در گلشن   بهار حلهٔ اخضر فکند در گلزار
بنان صنعها ز کلک فروردین   بطرز نامهٔ آذر ز خامهٔ آزاد
فروغ دیدهٔ گلستان بگونه گونه صور   طراز یافته بستان برنگ رنگ نگار
صحیفه‌های بر اوراق ز کلک برق بنان   نقطه‌های حدایق ز خامهٔ باد بهار
چه طرحها که زیبا کشیده بر بید   چه نقشها که ز شنجرف بسته بر زنگار
فراز دوحه عیان یاسمن بصحن چمن   کنار سبزه هویدا بنفشه در گلزار
گرفته ساری بال تذرو در مخلب   نهاده طوطی زغراب در منقار
زمین زمانه رنگین چو نامهٔ نقاش   هوا ز رایحهٔ مشکین چو طبلهٔ عطار
فضای زاغ شده رشک گلستان ارم   هوای باغ زده راه کاروان تتار

بگریه ابر بهاری چو ابر دیدهٔ من   بخنده غنچه گذارد هزار نغمه هزار
بوصف سرو سراید بسی ترانه تذرو   بخنده غنچهٔ سوری چو غنچه لب یار
به نخل وادی ایمن چو آتش موسی   بصحن باغ فروزان انار بن گلنار
چو مریمند درختان باغ آبستن   ز فیض باد بهاری بعیسی آثار
چمن چو محفل دردی‌کشان و ساقی گل   بجای قطرهٔ باران فشانده درد عقار
گو نزده باده اگر لاله از غضب ابر   چو روی باده‌کشان از چه باشدش گلنار
اگر نه مست شد از جام لاله نسترون   چرا چو مستان آشفته آمدش دستار
فرح فزای درون نما عذار لاله و گل   سرور بخش روان نما سرود بلبل زار
چو روی ساقی جشن امیر کشورگیر   چو لحن مطرب بزم خدیو ملک گذار
سپهر رتبه محمد حسین خان که آمد   بجاه قدوهٔ اخیار و قبلهٔ احرار
بیال یال و فر برز بر زو سام حسام   بحکم تکین و فریدون فروش نگار
سحاب فیض و در قبت و ستاره شکوه   شهاب سهم و قمر طلعت و سپهر آثار
خجسته خصلت و فرخنده فال و روشن رای   ستوده سیرت و صاحب ضمیر و نیکوکار
فلک شکوه و قدر قدرت و قضا فرمان   ملک گروه و ملک چاکر و جهان سالار
درخشنده فطرت و فیروز روز و فرخ   ظفر مصاحب نصرت قرین و دولت یار
مهان عهد سراسر بر در و ملکش دربان   زمانه زیب و زمین زیور و فلک دربار
زهی کریم نهادی که در طلب یافت   بآستان تو مطلوب خویش من زار
مدام خسرو کی البلاد اعیان   بحشمت خاتم و من ابکلاهٔ اخیار
خهی خجسته خصالی که در لعف رسید   بحضرت تو مقصود خویش من جار
بحشمت تو چاکران خاشه بر   بجز ان لطف تو بندگان راتبه خوار

کنند از که صاحب شناه جلال — کنند از کرم کاف صغار و کبار
ثنای حضرت تو بالغدو و الآصال — دعای دولت تو بالعشی و الابکار
دهد چو بازوی عدل تو بضعیفان زور — شود چو پنجهٔ داد تو با حقیران یار
کند بپای حقارت کنند گرگ غزال — کند بچشم حقارت نظر بباز خفار
نزاده مادر دوران بصد هزار قران — ندیده دیدهٔ گردون بصد هزار مدار
بعزم چون تو بلبل و بحزم چون تو پیر — ببزم چون تو جوان برزم چون تو سوار
اگر شوند کواکب تمام نامه نویس — وگر شوند ملایک تمام صفحه شمار
بصد شتاب نگارند تا بصبح نشور — بصد شتاب شمارند تا بروز شمار
مکارمت نگارند باجزء از ابواب — مآثرت نشمارند عشری از اعشار
یکی چو تو بدو گیتی ز نیج حس و سروح — لبش جهت نبود ز اتصال هشت و چهار
برزم رایت عالیت آیت نصرت — ببزم همت والیت آفت دینار
هشا بدر که تو چاکرین فسنطان بر — قدر بنجر که تو بندهٔ است خدمتگار
بهر دیار که کف کفایت باز است — دران دیار ز رنج فاقه نگردد دیار
بدست فاقه جود تو هست کار کرم — بدست عز چه مهر تا تمام عیار
بگرد حکم تو گردد سپهر پرگاری — بگرد مرکز پرگار چون خط پرگار
بنی یسرب و بطحی رحمتی گر می — معاشران بحر بیت هما جرو انصار
کسی که با تو بود خصم در سینه بحثی — به بحث تیره خویشش بکوشد بگذار
که رخش بحث عدویت بچه می نشود — به بجر چرخ شود آفتابش از حصار
چه از خدات خداوند را خداوندی — خدای خصم خداوند نیز سازد خوار
دران زمان که کند هر از نزانا ورد — دران نفس که کند دست کش بکار

سم سمند یلان پشت گاو ماهی ریش — سر سنان سران روی مهر و ماه فگار
ز زخم صارم بران در این دریچ فراخی — ز بیم پیکان بران درین طبله حصار
باشغام گرد برده گیتی از گردون — باهتزاز سنان جسته ثابت از سیار
در افکنند سپه دان یلان پیل افکن — در آورند هما مون سران شیر شکار
رستم اسب ز زلزل بمرکز اجتز — ز گرد رزم تخلخل نجنبد وار
ز بسکه اهمی رمح است زمین پویان — ز بسکه طایر تیرات در هوا طیار
رماح را همه پیکر شده دو پیکر — سهام را همه پیکان الشنه ربو قار
بسوی خصم توای شهریار چرخ سریر — بدشت رزم توای کامکار کوه وقار
چو مار گرزه برای سنان حاذق کار — چو شیر تشنه برای سمند تو خشن رفتار
نهی بعرصهٔ صحرا ز تیغ برق افشان — نهی بساحت بیدا ز رمح صاعقه بار
زکام سر شیران ابا کاسه مور — ز سفرهٔ تن پیلان غذا ببغره مار
چو بر یمین ز یسار آوری بلا زتیغ — یلان بخاک در افتند از یمین و یسار
ز آفتاب حسامش نهان شوند اعدا — چو آفتاب حبابات ثابت و سیار
خدایگانا بود شگفت اگر ز بخور — برمح گند درد جوشش اظهار
فلک فکند جدا روزگاری ز وطنم — که روزگار فلک تیره باد چون شب تار
هزار شکر که از دولت پس از ده سال — بکام خویش گذارم فتاد سوی دیار
دیار و یار چو بودند لازم و ملزوم — شدم بهجت ز دیار همسر یار
برنج و دام گرفتار گشتم ودانه — که چیست دارو این عجز سرشته بیار
چو زنده رود سرشک ز بی زری جاریست — عجب ز آنکه منم زنده رود سالار
چه می شود که نوازش کنی برهم — که بیت خر یگند اوند کارم اشتهار

همیشه تا که زمین را بود قرار و ثبات / مدام تا که فلک را بود شتاب و مدار

قرار حشمت تو چون زمین بود به ثبات / مدار دولت تو چون فلک بود به قرار

در مدح نواب علی شاه

در زمانه کاسمان را با زمین هر دم نیاز / از چه از داد شه بیداد سوز دادساز

خسرو قاجار دارای سکندر احتشام / داور اعظم شهنشاه سلیمان احتراز

بخت را خاک حریمش غازه روی امید / آز را دست کریمش دارروی درد نیاز

کوه را از فر او فر و شکوه هر شکوه / چرخ را از زیب او زیب و طراز هر طراز

هر کجا در خنده تیغش تا به بهرام آه و سوز / هر کجا در گریه کلکش تا به کیوان برگ و ساز

رای او بازوی حکم قضا دندان شیر / حکم او یاری رای قدر چنگال باز

راه بی [illegible] ز گوینده کانش نامی نامیده و حقایقی / کامی از کوشنده کانش کام عرام و کار آز

ذات او در علم عالم پاک راست در فنون / جاه او در جوف گردون تا حقیقت در مجاز

شبرا او با شان قدرت ایشا آسمان فلک اوج / نور او با نور یزدان امیش گل کار [illegible]

نظر فاید هر کجا گردان آن در گیر و دار / خصم هالک هر کجا زکان وی در کشاکش

سرنگون بدخواه آری چون سر گو بلند / بسته دم فرعون آری چون پر جبریل باز

اختران را هر کجا کاخش سجود اندر سجود / آسمان را هر کجا ماهش نماز اندر نماز

تا بری بر چار بالش داد کام شرف [illegible] / تا از آن بر بخت کشور گشت دست او دراز

دست افشان جان روان را زانطرف [illegible] / پای کوبان روح ری [illegible]

گرچه هر روزی ز دارا عید و عیدی دلفروز / گرچه هر شامی ز خسرو صبح و صبحی دلنواز

لیکن امروز اول عید است و آغاز نشاط / لیکن امروز آخر سوز است و انجام گداز

توده توده زر و گوهر [illegible] دود لال / طبله طبله مشک و عنبر در نشیب و فراز

روی دریا بان چنان کشش بود پیدا و رای / سوی درگاه فلکسا ز راه پای دیرباز

بخت پایش سست پی از بس بوادی پویه / تا ز پا نشان سخت نا فسا ز بس بهاسون تار و تاز

کاخ شد دریا و صد افسش طبقهای گهر / بزم شد گردون و ایوانش چو ایوان مجاز

از زر خان شهزادگان بر تن جامه زر و دلفروز / وز جواهر بر روی شاه فرخ زینت فراز

خاصه از روی علیشاه آنکه تخت و بخت او / آسمان احترام و آفتاب احتراز

جان او روشن به دانش چون چراغ از ماه و خور / دست او نازان به بخشش کان گهر از بهر گنج

گو با آن کش همتا نهی دارند پی / گو با آن کش با نیازی همی گوید باز

که شود چون آفتاب از تو بخشید ز یاد / کی شود چون آسمان از تو بود بی نیاز

از بر شهو [illegible] عدلش به راه باز دام / از سم آهو کند داد کشش کام شیر کار

بخت شادان از وجود شش به از هیچ [illegible] / ملک نازان به وجودش همچو بطحا حجاز

چون فرامد سوی میدان لشکری گو از عدو / چون گراز دیر جوشان گله گو از گراز

جان پاک او به دانش پاکیزه سلک اسلام / دست راد او به بخشش پاکیزه محمود و ایاز

آمر و نابی سپهر و احترش گر بر خلاف / آب ساید آن بهاد و ن با دخالت ایب کار

قدرتش و تقدیر رفت که تا چو دستش و تجدید هم / کو رنجیدن بیزان دشت سودن نیاز

بخت را با مالک گردون کش آمد آ / چون طیلسان نازنین با ناز ده مادر نیاز

از نهیب آنکه بخشد مرکه ایا زاز جود / پادشا بهرا به روز بار داز او احتراز

بد سگالان را مبادا کاهی از جودش گذار / از سوالی بر فشاندشان روان خویش باز

تا بروز حشر پاینده از وفا در پای او / هر که را بر سر از درون زمین آید فراز

هان صبا عطف عنان از مدحتش سوی دعا / از هم کلک تو از جل راه مقصد بس دراز

لوحش الله تاج او کش آفتاب اندر سجود / حافظه الله تخت او کش آسمان اندر نماز

تا زمین بر آفتاب زآن زمان زاید فخر
تا زمان بر آسمان از این زمین ناز

در ستایش حضرت صاحبقران

ای فلک دل فروز ای ملک دل نواز
هم ملک در سپاس هم فلک در نماز

در تو علو سپهر با کرامت فنون
در تو نهاد بهشت پایه حقیقت مجاز

خلد ای دولت بباغ سرو قدان چمن
چرخی دولت بکاخ ماه وشان طراز

صحن تو با نور مهر از در بسیط عجب
سقف تو با اوج چرخ از در همشیاز

شمسه ایوان ز چشم حاجیان فروغ
سایه دیوار تو تاج کیان را طراز

پایه گزینت بخاک فر خداوند بال
سایه نشینت بکاخ نور الهی نماز

ملک خدای بزرگ سایه انجم فروز
مشعل شاه بزرگ فره گردون فراز

صارم او را بملک نیروی دندان تیغ
خنجر او را بدین یاری چنگال و باز

کوچکی کرده و هر که ملک گنجینه توز
کوچکی ترک او هر چه سپه ترکتاز

شیر ژیان و زیان خاصه ز شاخ گوزن
پیل دمان و زمان ویژه در کارزار

در دم دریای آب نیش شتاب و سوز
در دل صحرای مار دره خاشاک و ساز

خصم جهان که خدای دیر نپاید بپای
اینک برف و ثور اینک شیخ و گداز

چرخ نظیر گنش بصدر نومید از انتظار
گردش دبیر گنش بقصد راین در افشار

زآتش تیغش تفی شش جهت دود و سوز
از یم جودش نمی نه فلک سود و ساز

خاک پی زایرش سرمه چشم امید
گرد ره لشکرش داروی درد نیاز

چند بسیاری صبا وادی بی منتها
لاشه تو دیر پو مقصد تو دیر باز

مدح خدیوت ببلبل ناطقه نادان لال
کوه گران بدوش مرحله دور و دراز

بادیه پیما مسند آب بهاون مسای
پرده کیهان مزن باره بگردون متاز

پای ستایش بر هیچ چهره دل برفروز
دست نیایش برآر تارک جان برفراز

تا که بناشد بملک دست خداوند بند
یاد بدست جلال پای خداوند باز

در مدح نواب هلاکو میرزا

این منم بر در داری جهان روی نیاز
این منم دیده بدیدار شهنشاه هم باز

این منم کو دگی از پنجری در ده سال
شادکن فر پدر با فلکم باشد ناز

این منم کانیک در پیش شهنشاه زمان
با همایون پدرم خاک گرا روی نیاز

من چو او بر در آن داور دوران بسجود
او چو من بر در آن خسرو گیتی بنماز

پدرم را نه پدر بلکه خداوند بزرگ
من و فرخ پدرم بنده کیش را انباز

لوحش الله بکهر گرچه پدرم بچه شیر
لیکن امروز مرا کهی از بیش و کاز

کر بپا زاین ور وسلسله می گسستم
بودمی اگه از این پایه اگر در آغاز

عمر ده روز مرا باشد و ده ساله تبا
کر آن عمر ز خاک پی شه جویم باز

از همالان پدر جان من و در اشم عیش
از قربان پسر هوش وی و نعمت و ناز

هر طرف می‌نگرم شیر ولی اژدر بند
هر طرف بنگرم تاج دری بنده نواز

شبهانشان ز ملک لشکر فرخ پی شوم
بچهانشان ز پدر دست قوی پنجه دراز

اندران رشته که از بس همه داده باب
اندران رشته که از داد همه داده باز

گرگ آشیمه سر از سهم چو میمون لعاب
بیشتر گرگ گرسنه در از بیم چو روبه عراز

کاه در زیر یکی عفریتی آتش ساز
کاه در چنگ شبی شبی ارقم ساز

دو توان آمده هشیار گسل از مشو
مار از این آمده جرار ه لشکر دراهواز

بیک و گه ز زمین بس در شاهنشاه
آسمان وار ز هر سو بزمین در تک و تاز

بوالمظفر ملک عالم عادل خاقان
کامسا زات چو من بر در او روی نیاز

بگه رزم شیر رنگ رخش را چو فروغ ... بگه بزم باد رنگ پیش را چو طراز

گردشی در پیش مرگ سپاه بیزار گ ... جنبشی در قلبش جان جهان تا رامیاز

تارک دشمن و تیغش ببر کو رچو شیر ... دامن نزد روز رشح به برگ جوانیاز

ببر طعمه یلی شیر دمان تیز آهنگ ... به برسته یلی باز ژیان خوش پرواز

زو یکی بخشش و تا تابش خور غزال ... زو یکی ریزش و تا گردش گردون طناز

دامن پرخشش پوشش به نطع طرف ... کلبه زال رسن ریس به تخت بزاز

تا که از اختر کین توز فرازی بفرود ... تا که از طالع فیروز فرودی بفراز

خصم خسرو بفرودی که به محنت و درد ... یار دارا بفرازی که به نعمت و ناز

تاریخ تولد ... بلاکو خان

آسمانرا با زمین دیدم برابر دی نیاز ... گاهی فرودت را فرازم تا قیامت در نیاز

گرچه دوران شمردم سالهای بی نیاز ... گرچه کیهان بسپردم قرنهای دیرباز

لیکن آن ره را که من پیمودم آمد بر دلی ... لیکن آن در را که من کوبیدم آمد بر نیاز

آن امیدی کافتاب من زد افروخت سپهر ... ان هوائی کاسمان من زد آمد فراز

کام من بودم تو دیدی رایگانی کام ... رنج من بردم تو بردی شایگانی گنج ساز

افتاب پرتو افکن بر تو اینک بفروز ... آسمانی سایه گستر بر تو اینک سرفراز

آفتابی کز طلوعش تاج جم چیند فروغ ... آسمانی کز خرامش گاه که باید طراز

آمد آن گردش که دیوان گیرند ازنگار چنگ ... آمد آن دوران که شیران گیرند از چنگ گاز

رمح نازان کامدان کز من روان آرد ... تیغ حمدان کامدان کز من جهان آید بساز

بخت و بخت اندر اشارت کاین ... ملک و ملک اندر بشارت کاین مراد ... باز

در قرانی کاختران گلگونه سای ... در زمانی کاسمانی پیرایه بند اعتزاز

اختری افروخت سرنی فری از اختر وز ... گوهری افروخت رخ نی نوری از گوهر طراز

زاده‌ها بی‌قیاس جان زود رانبساط ... یافت دهری آسمانی عقل از ان در اهتزاز

وحش الله افتاد کافتابش در سجود ... حافظ الله آسمان کاسمانش در نماز

یعنی از صلب حسن شد بلاکو خان پدید ... یادی از خلد بر روی شهنشه گشت باز

نقش طبع صبا از بهر نازکیش نوشت ... جاودان بادا حسن شاد از بلاکو خان بناز

باشش تا بینش با کیوان نهادان کین فروز ... باشش تا بینش با بهرام خوبان زرنگار

هم به اندیشش خارا کاو تیر چار به ... هم کمین اندیشش سندان شان بفشاند

چار ارکان از هراسش چنانکه نفر ... بخت کردون در نهیبش یار با سوز و گداز

اینک اینک از نورد آسمان زود دیر ... اینک اینک از خرام اختران دیرباز

در برش گیتی گشا باز از خشوع اندر خشوع ... بر درش کیهان خدایان با نیاز اندر نیاز

در جدال کین وران چون خنجش باز از ... در بزم خسروان چون چنگ بساز

نای پیلان دمان از بانگ نابش در خناق ... چنگ شیران ژیان از برق تیغش در گداز

چون فرو زد روی جان پرور با آوای جام جم ... چون فرازد رمح خارا در میدان زرسنان

افتاب بیرسانش در چهر ... آسمان تا ال گلگشش بر سر رمح دراز

در برآذر به نزم خرم چو بال ... برسر چو یک بکر دانش در چو تا ال ایاز

بان صبا چند آشنا در بحر بی پایاب وش ... کو بحر او کیان بی نیاز اندرت از

قبله ملک عجم باد اش در خاک قدم ... قبله دین عرب باشد در مرز حجاز

در وصف جامی ... ابراهیم

دوش خاتون حشر و شجوده حجله ناز ... بجهی چرخ زد گشت کرا بنا ز جهاز

دست کیوان زپی پاسش شده چوبک زن ... طبع برجیس پی خطبه شده خطبه طراز

گفته بهرام تا بیند که هان رود بزن — گفته ناهید به بهرام که هان چنگ بساز

صفحه بی خامه کند تیر بعشرت مسطور — چهره بی غازه دهد ماه بشادی پرداز

زدهن قبضه نیلی ز شهاب و ز شعل — از پی عیش و طرب گشته پری آتش باز

بزمی آراسته خسرو ارم از پی سور — کاخی افراخته دیدم چو فلک از پی ساز

مجلسی یافته محفل ما نه که ازان — چرخ مینا شده بر روفه [illegible]

بهر آن مجلس آراسته عیش انگیز — پی آن محفل پیراسته غم پرداز

صبح تا شام اعاظم همه را آمده شد — شام تا صبح صنادید همه در تک و تاز

زده خنجر و شده م از بهر طلب چون شانکو — لبه محمود دگر از پی خدمت چو ایاز

گشته از عنبر شب مهره دان مجمره سوز — شده از نافه ز هر دان زمزمه ساز

پای کوبان ز شعف خواسته خوبان حبش — دست افشان ز طرب آمده ترکان طراز

مطربان نغمه سرگشته با ئین عراق — چنگیان چنگ نواز آمده ز آهنگ حجاز

باربد طیره شود خواهیش از رامشگر — رامتین شرم کند گوش از چنگ نواز

گاه از نافه رود آمده دستان سرود — گاه با ناز رقاصات آمده رقصان بنیاز

یکطرف شعبده بازی که ز لعبت گریش — گشته گم گشته و حیران فلک شعبده باز

مهره مهر نکویان برد از حقه دل — چون پی لعب کند شعبده بازی آغاز

از چراغان شده آنخانه چو فردوس [illegible] — یا که رضوان در فردوس دران کرده فراز

گشته چون ساخت گردون ز کواکب روشن — از فتاویل فروزان پس و پیش و چه فراز

سروان چون قد خوبان و بران شمع [illegible] — چون دل سوختگان آمده در سوز و گداز

یا بران سرو خرامنده [illegible] — که همه تن شده از بهر که دیده باز

آتش افشان شده نمرود که آتش باران — وندر آتش شده خوش همچو خلیل از اعجاز

کز پی رجم شیاطین ز فروزنده شهاب — در فلک گاه ملک آمده ناوک انداز

اینک از تیر شرر بار شیاطین زمین — در فلک ناید از اندیشه ملک در پرواز

گفتم این جشن کرا باشد و این سور ز چیست — که ازان خازن کان آمده محزون برداز

گفت پیر خرد این انجمن دستوریست — معدلت گستر و دشمن شکر و دوست نواز

آصف عهد و خداوند جهان ابراهیم — که ازو مسند آصف بجهان یافت طراز

آنکه در حلقه احرار ز بخت فیروز — آنکه در خرگه ابرار ز انجم دمساز

گشته چون سید خاتم ز مهاجر مخصوص — شده چون عیسی مریم ز حواری ممتاز

بره از نیروی عدلش شکند برتن گرگ — صعوه از یاری دادش شکند مخلب باز

هم غزال آمده با شیر ز عدلش همسر — هم تذرو آمده با باز ز عهدش انباز

یوسف مسند عزت که ز بدو ایجاد — هفت سیاره و نه چرخ بپیشش برده نماز

خود زلیخای جهان را که ز عشقش شده پیر — شد جوان باز چو شد دیده به دیدارش باز

چو دم نخل دهد شهد دم [illegible] — کند زرد را نخله لطفش اگر [illegible] بر اهواز

بهر بیمرم کشی مطبخ جودش ایام — شد از مهر برین بختی جمازه جهاز

نان گردون شده زان پخته که از بذل و جود — خوان او را شده خور گرده و گردون خباز

کرده هم نسبت قدرش فلک خورده بکبر — زانکه دهر بتحقیق رسد از ره مجاز

کرده مریم بکرامت [illegible] همسر — کرده زهرا نسبی را بعد رابعه همراز

بسته ده خلف خود اسد الله که هست — ممتلی برسر خوان کرمش معده آز

خاک شیراز زند طعنه با آب حیوان — مولد پاک وی آمد چو ز خاک شیراز

بجز این کش رخ جان پرور [illegible] — خضر را چیست بگو حاصلی از عمر دراز

بامید کف زرپاشش کرم گستر او — زر ز کان رقص کنان جای کند در کف آز

در هم آورده آن را چو دید ز بیانی
در خزانه خازن کان از چه نباشد اعزاز

همچو قدر وی و مانند ضمیرش می‌بود
گر نمی‌بود فلک پرسرو پا خور طناز

بر او سر قدر است هشا در اظهار
پیش او را زهشار است قدر ایراز

گرچه در مدح وی اطناب بود بخش
لیک در صورت معجز آمده احسن ایجاز

الغرض کرد چو سلک دری نعتش
آن گرانمایه گهر را جزادان اعزاز

پی نیاز نیش چو از هدیه کالا گر نیست
از پی هدیه ستایش طبع صبا صبح طراز

زد رقم از پی تاریخ زفافش که شده
اسدالله دو کریمه ز هرانی یاز

تا که در حجله ابداع پی نشر سلیل
امهات آمده پیوسته با آباء دمساز

نشر نسل وی و اعدالش افزون انجم
همه با دولت و عزت همه با حشمت و ناز

در مدح شاهنشاه

یارب این در جهان باد بنصر و دولتی
که مدد با فر او چرخ بود در تک و تاز

دیده با این در عالی جهان هشت فلک
گشته بر هشت در روضه مینو طناز

گفتم این در فلک است و ملکش در باشد
قفل کشا ز تو شد باز در بهده باز

حاش افتاده ز گردون همه در پیچ
عالمی آمده زین در به امید نیاز

گفتم این در زکه این ملک ملک‌آراست
کو شد از این در روزی برخ خلق فراز

گفت عالی درگاه شهنشاه است این
که بر درگهش عظیمش پی تعظیم نماز

مالک ملک جهان فتحعلی شاه که دید
از غبار در او ناصیه عرش طراز

آن شهنشاه جوانبخت که در حضرت او
بسته محمود کمر از پی خدمت چو ایاز

آستانش آمده با منظر کیوان همسر
پاسبانش آمده با هند و گردون همراز

بدسگالش زان بود بر دل تنگش غم
که با جنگ هنر آمده زان غم پرداز

کشته

کشته آن خسرو اعظم ز سلاطین مخصوص
آفتاب مه داری از عرش

از پی سجده خاک در او جبل ملک
روز و شب آمده از عرش پی پرواز

کرده غلطش خط تارک اعیان حش
خاک پایش شرف چهره اشراف مجاز

چو دم نخل دهد شهد دم جراره
گذرد رایحه خلقش اگر در اهواز

در مدح نواب عباس میرزا

زهی ای قصر ملایک خدم عرش اساس
خهی ایکاخ همایون پی گردون کریاس

گشته بر دور فلک حصن حصین تو محیط
کرده با عرش برین فرش حریم تو مماس

در تو پیچ پرده ز هر پرده عیان گشته بتی
رشک ز کار ختا غیرت خوبان ایاس

از تماثیل تو ای منظر فرد و شمال
از تصاویر تو ای خرگه افلاک اساس

چون تماثیل تو اله همه ارباب عقول
چون تصاویر تو حیران همه اصحاب حواس

دید تمثال ترا چون دو سنبل
یاسمن گشت قرین با غم و توام با یاس

لعبتان تو ز بس مایل دیدار همند
دیده کاشان بری از خواب بود بی ارتعاس

آسمانی تو و خورشید جهان افروزت
آفتاب فلک دولت و شوکت عباس

ماه مهرافسر گردون فر شبا و زیش
شاه یوسف رخ موسی کف عیسی انفاس

ایکه با دانش تو سوخت دفاتر هرمس
ایکه با صولت تو رنجت بر آتش هرماس

حصر آیات جلال تو برون از احصا
حسن آثار کمال تو فزون از احساس

پی بچاهت نتوان برد با فکار دگمان
حصر جودت نتوان کرد باوهام و قیاس

نیست مساحی خور اندازه و گر
نیست پیمودن یم در حد پیمانه و طاس

تا ز اجلال و جلال تو شود خور پاس
تا بگرپاس جلال تو بسر دوز دپی پاس

بشکن چرخ ز اختر به برافکنده کوس
نهمن قصر ز اطلس به بر آورده لباس

کهم از جود تو جز کان بدخشان خجل نیست
بحر فریاد برآورد که داد از افلاس

خورد از دست تو کان فشاند جگر پاره لعل
خازن کان که بهی سود بها دون الماس

پر ثمر نخل ترنج آراسته رویت که بدل
پر شرر روز وغی آراسته تیغت که بپاس

افعی رمح تو گنجینه دولت حارس
آمدت زانکه بگنج آمده ثعبان حراس

پیر زالیست که گوید بوی از چرخ خدنگ
پور زال ار بتو گوید ز سهام و اقواس

گر بد اندیش ترا چرخ سرافراز نگر
از چه با رمح سرافراز تو شد اسپ اساس

تیغت آن هندوی افسونگر جادو شمار
کز زر رخ بدخواه برارد دو نماس

آفتابی تو و از سایه یزدان داری
جای در سایه چتری که بود عرش مماس

هست مقیاس هدایت دل آن سایه حق
کرد خضر ره موسی قبسی زان مقباس

زامر آن خسرو اژدر شکر شیر اوژن
که ز شیر علمش شیر فلک راست هراس

بکه خوردی زرانده کاسی نیک بزرگ
بگر دی که ز شر نظر خناس

کرده مملو همه از مال مسلمان کیس
کرده مشحون همه از خون کفاران کاس

گشت از نور تو چون سینه سینا روشن
عرصه وادی خوی ساحت دشت سلماس

زیر ران شیر تکی کامده از شدی آن
یکی از خنگ فلک کند تر از گاو خراس

بسکه سیلاب عقار آمد و سیل تکاور
کو ببارزه خضر است و سمند الیاس

رخش از جای برانگیخی و آوردی
در خم خام بهی یال یلان لباس

خورد سالی که چون دیده چنین کار بزرگ
بر خداوند خداوند جهان خواند سپاس

خبر شهنشاه روانیست خداوند از آنک
هست از صورت و معنی بخداوند جناس

روح قدسی هش پاک تو نما گرد انس
روح با جسم از آغاز گرفت استیناس

بسکه از بین مدحت سخنم شیرینست
خلق شوریده بن چون مگسان برد باس

و لا عهد خدیوی تو و در شان تو نص
مالک ملک جهانی تو و ملوک تو ناس

هنر کوشش که یابد ز هنر مرد خطر
گر کیاست طلبد پای که دارد ز ایاس

از فزونمایه مجو رسم بزرگی زنهار
کز فراطین نشود منتظم بیرون لاس

بسحاب و صبا راست و لطف تو سرشت
کز سحاب است و صبا رایحه سنبل و یاس

شهریارا یکی از زمره احباب توام
باشد از دزد شک فی و سوسهها از وسواس

من بی بهر مرادش ز وفا پاشم تخم
او بسی بحر حصادم ز حسد سازد داس

من درین فکر که آدم بچنینش لولا
او درین ذکر که شاید پی قتلم الماس

من در اندیشه که زو ریش فشانم در کیب
او بتدبیر که زهریم رساند در کاس

ور بگوییم چو تو در نظم سخن استادم
راست است این سخن اینک قلم اینک قرطاس

ور سراید که چرا هست ز شعرم خطری
حکم شاه سخندان بود و شعر شناس

توشم رنجه که از بهر چه محمود و دیم
او سزد رنجه که بس رنج برد حاسد ناس

طبع را لطف خدا داد و خرد آمد و لب
نکته سنجی نه تبر تیشه ادا شد و اساس

بیت نخاس کسی ز مطرقه داند بهره کس
نبرد دارد بن دندان صفوا حک نحاس

آهن از آتش دکو گرد شود ریم آهن
از چه یارب زر خالص شود این ده نحاس

گرچه آن لعبت چین آورد این سخره زنگ
هر دو را خوانده ولی برده و مولی نخاس

گرچه آن رزمه زر سنجد و این دزد غار
هر دو را گفته ولی کامل و ناقص قطاس

خسروان گوشش برآراسته زاویه لعل
کودکان قرطه آویخته نیز از کیلاس

کودکی ز سوزن مادر چو بیازد پیکان
چه غم ار بیلک آرش کند شش نیز قیاس

شد از آن کشته پیغمبر سوزن کف نبی
فرق هر طفل که پرورده شد از حیض و نفاس

عیسی آنست که آورد برش مریم عهد
موسی آنست که ریزد به برش آسیه آس

بنل برروی منبع نه مد فایده
العرض من بجز یری سلب و حاسد من
بد حاشم شاد بد صبا ولی از آنک
تا بکردش بود این اطلس بعد فرمانی
تا بکر بالس تن جمله بپوشند آخر

در مدح

زهی داور دریادل کش مدابر بهمن کف
خداوند جهان مشغل شه کز کرم هر دم
جهان داور شهنشاهی که صد اسکندر و دارا
بهر کشور که آورده برش روی نیاز بورش
سپه کون کله بندد دو دوان گیرند بنیاد
بهجت آسوده و دارد بهر سان قیصر و خاقان
نهند اندر کمند اوست بند گردن خسرو
بدرگاه از سران او را نیاز و مکنت جدا
طراز گوهرین مسند چو گردد گوهر پاکش
زدر دولو لولالا نشد گر از کفش مشید
بهر جا یاری آراید شود از پیل و اوی
بسی فرخ خلف دارد همه فرخنده خو لیکن
وزیری در کفایات ممالک در کنف دارد
نظام الملک والملک شفیع الذمت والدوله

تنک خداق شناسند سمن را ز اطلس
در پلاسی همه شب حقه نهد پر پلاس
نیک زجنس دعا یافت سخن تا ز اهنک
حاسد جاه تو چون دانه بود در دل سنگ
بر تن خصم تو بیاش نماند کرباس

میرزا شفیع صدر

بدریای نوال و جبا سپه آسمان اجوف
بود با چاکران آستان جود مستطرف
زده چون چنگاران هر طرف در بکاس صف
بگردن خسروان شمشیر و بر کف زاید انعطف
رسد بر موج دریا گر ز آتش بار تیغش تف
برو م ازنعره شیپور ده چین از غو
بر دوش اندر حسام اوست برق خرمن آن
بنجرگاه از ملوک او را کلید ملک تحف
نوکو دارد از ذات بیمیز فرو
چو مصر و عمان چه ادیا لب بپوسته دارد کف
بهر جا کینه بکار رود شود از کوه شیرا ضعف
خلافت را مهیا داو دیگر از خویش مشاد
که چون بار و نش ز زاری آمده هر زب
هم از بن برخیا علم هم از بن یکتان آخر

بگویم صاحبش زین رو که از صاحب دل الملح
نخیزد تشید زگفتار بد اندیشان سک سیرت
زبهر بند طومار وزارت شاه دریادل
چو خسرو آن عطارد رای او است زان برون
زحل را مشتری دستار افشان کف
مه و بهرام را پیش زین طرب تیغ بازیها
هلال و مهر گردون افق را بگذر از شادی
غرض چون ازسلیمان دوم دید صف ثانی
رقم زد منشی کلک صبا از بهر تا بخشش

در ستایش حضرت

تحی از سنک بر آراست شه عرش اورنگ
چو بنهد پای بر آن حضرو جمشید آیین
آسمانی است که او را بود از خون دیهیم
کرده چون قبه بر آن غنچه زار خسرو
بامدادان همه دسته ریحان بر دست
رشک تمثال پری پیکر هر پایه آن
همه را پای بود بر سر شیران زری
هم بر آن تخت هما یون فلک پایه که هست
حوضی آراسته از رشک زلالش بهشت
از لالی سرفراز آن پرده بیناست

تو را نام آصفش زین ره که از آصف بود نصف
بلی خر خام گردون را چه غم گر سگ کند عف عف
شرف دادش بخلعت گوهری از آفتاب اشرف
عطارد بفت از کف ناهید بسته دف
کفی بر کف زن آخر زین شعف مستشعف
که از تیغ اندر دست و که این اسپ ز کف
یکی ساغر یکی ساقی یکی حیا کی غرف
چنین احسان منحن خان تشریف مستظرف
فزود از درسلیمان قدر و جاه گوهر آصف

صاحبقران

که ز غیرت زده بر شیشه نه گردون سنگ
چون کند جای بدان شاه فریدون فرهنگ
اقتاده است که از او بود از چرخ اورنگ
هر طرف تیشه فرهاد بیستاد سنگ
شام گاهان همه را شمع فروزان بر چنگ
زده بس آذر آزرم بجان زر شنک
این عجب بیکر زر داد ملک شیر آهنگ
از زری زاد بتان غیرت شیخانه گنگ
کوثر از موج در آورده بر ابرو آژنگ
کر شود طالع از آن هر نفسی مشک آذرنگ

در تراوش ز دمش شهد گلاب گیتی　　که شکر تنگدل آمد ز خنش دو دل تنگ
پدیدش آمده بر صورت بیجان اژدر　　گر نهیبش فسرد اژدر بیجان در هنگ
گشت بت بین گرچه بدایع کاران　　زده بر پله آن صورت اژدر نیرنگ
نا بر اسند سلاطین که بسیار ده فرم　　زیر پا تا رک اژدر ملک شین چنگ
تخت دارای جهان مظهر شاه اشیا　　یا که عرش است بر ان ز ملک العرش اورنگ
آسمان زر برآن گاه سجودات سجود　　زین خرامیدن بیهوده درنگ آید رنگ
نه ز پایه آن کش به تقابل گوئی　　که بمیزان شرف با تو مرا باشد سنگ
و لیکن پله آن را شوند بوسید　　راست گر قامت قوسی شودت بوجه تنگ
بهر این کرده بدل ز هر کتابت شهد　　دور تو کرده همین شهد سعادت شکرتنگ
گرچه با عرشش سخن را نبود روی ولی　　چه توان چون بود بارگه وابرنگ
شد چو در آینه اندیشه چو این عکس پذیر　　سزد از آینه خاطر آن گیرد زنگ
فی الذین تنگ ندارد ولی از آن لیکن　　که زمین تخت شهنشاه چرا دارد تنگ
الغرض یافت چو این تخت سلیمان فر　　بسی شهنشاه فلک کاسلیمان فرهنگ
غشی طبع صبا از پی تاریخش گفت　　سلیمان زمان ده شرف بی اورنگ
زیب تخت کیان مهش شده که بجشم　　روز شبرنگ کند چو که براند شبرنگ
آنکه در نیل کفش بلم بچاده فشان　　اژدهایست که مورش ببرد کام نهنگ
پی از آتش شاه جا شراشد　　آز افتاب آینه دار این فلک آینه رنگ
روزگاری پی آرایش گیتی بگزید　　جای در خانه زین جلوه که از عرصه چنگ
اینک از پاس قوی پنجه او جوشن تیغ　　گشته هم کیسه ارزن شده هم کاسه سنگ
شیر در بیشه از اندیشه آن شیر اوژن　　چنگ از ناب برون آورد و ناب از چنگ

که چو بوزینه لعاب جهان　　لعبها عرض بدم لابه دهد در بو رنگ
هر طرف بارگه حکم قضا آرد روی　　باشدش رای شهنشاه جهان پیش آهنگ
چاره جز به عاقبت نثار استطع　　عرصه مدح فراخست مرا این قافیه تنگ
تا برین بوسه اورنگ پی نظم جهان　　هر سحرگاه که خسرو خاور آهنگ
پایه تخت سلیمان دارای جهان　　باد بر تارک این نه فلک مینا رنگ

در ستایش حضرت صاحبقران

از گردش چرخ آینه رنگ　　بر آینه دل آمدم سنگ
دارای جهان ابوالمظفر　　چون کرد بزم روشن آهنگ
کردید فراخنای گیتی　　بر لشکر خسرو جهان تنگ
ز کان سپه ز ترک تا زیک　　در آهن و زردی تماشا لنگ
حبشی همه کان بود گره کین　　قومی همه کان چین برآرنگ
هر یک ثمین الثمین دم　　هر یک هراس امین جنگ
هم غلطیان ستاره پرتو　　بر خلقیان سپهر آهنگ
پرچم زده بر فراز پروین　　خرزین زده بر فراز خرچنگ
هم خوابه شیر شرزه در غاب　　هم خانه مار کرزه در هنگ
باکرزه حج کوه البرز　　در کف کفشان چو چوب سنگ
ره یابان ظفر کشیده بر عرش　　در موکب شاه عرش اورنگ
من نیز بعزم خدمت شاه　　بر بسته میان شاه
بر باره شبرنگ نشسته　　با حمله شیر و پویه رنگ
چون خنگ سپهر ده نوشتی　　در هر گامی هزار فرسنگ

کز طالع واژگون فتادم　　دلبستهٔ رنج با صد آهنگ
از نای نوان چو نالهٔ نی　　از جسم نحیف چو پیکر چنگ
گسترده دواج و در شاو فوج　　نالان چو پلنگ در سر هنگ
از جوشش احتراق صفرا　　تارنگ صفت جسم با رنگ
وامانده و درمانده رخش چالاک　　من پیش وی شه بغز بوشنگ
آمد چو طبیب عیسوی دم　　کز فرهنگم بهش ده سنگ
چون دید چنین قرینهٔ کم　　گفتا ای تو زده اجل چنگ
جادارو یی است مدح خسرو　　بردار بدین ترانه آهنگ
کز حرز ثنای شه مصون است　　جان از اجل پلنگ نیرنگ
دارندهٔ ملک و پشت ملت　　رخشندهٔ تاج و فر اورنگ
خاقان جهان که خسروانش　　صف برزده بنده سان بر اشنگ
شاهی که شهان هفت اقلیم　　مانند برش چو شاه شطرنگ
نقاش قضا جمال او را　　بر لوح قدر نبسته نیرنگ
از بهر سجود درش آسمان زاد　　از مامک دهر با قد گنگ
بارونهٔ بارگاه شه را　　از مهر و مهش جلاجل زنگ
چون دید که بهر خدمت او　　بربسته کمر ز کهکشان لنگ
زان بارگهش زیب و انجم　　آراست چو کارگاه ارژنگ
دارای عجم به ترک تازی　　چون کرد چنین در دشمن آهنگ
از شعلهٔ صارم شرربار　　از زخم گرزهٔ گران سنگ
هم سوخته موج بحر خزران　　هم ریخته اوج قلعهٔ کنگ

آن روز چو راند بر بداندیش　　با تیغ و سنان نوند شبرنگ
از بیم سنان و تیغ شه زد　　بر دامن گردش آسمان چنگ
پوشید از آن شکوه آهنین درع　　بر کالبد خم آهنین رنگ
پاینده نماندی ار نه زنهار　　ز اندیشهٔ آن هزاهز جنگ
خاکی که دوام داد جامش　　ز اعدا افراخ نای هر سنگ
و در تنگ نشین طوس زان تیغ　　از هوس بر آنچه دید او رنگ
گیتی شده زان زمردین تیغ　　سجاده سلب ز لعلگون رنگ
که جلوه چو شاخ ارغوانش　　رنگین ز کنار تا کنار رنگ
که حشو ولی ز خون مردانش　　گلگونه به رخ چو شاهد شنگ
شنگرف بر آورد ز زنگار　　ز اندیشهٔ این چو سبز و زرنگ
زنگار وی آورد چو شنگرف　　آفاق کنند چو نقش ارژنگ
ز اندیشهٔ آن نهاد افسر　　از هیبت آن سپرده اورنگ
مهراج ز بند و قیصر از روم　　تیغ زین کجا شتی از رنگ
تنگ کف جدا ز موکب شاه　　ارتنگ شود دلم ز ارتنگ
با شاه نثار رفته جان فخر　　بی شاه حیات جاودان ننگ
فرخنده روان خیل تاتان　　کز شاه جدا نشیند در جنگ
طپیند ز دهش و سیارا　　پیوسته به پالهنگش آونگ
بر پشت تکاوری دلاویز　　بر صف دلاورانش آهنگ
چون خنگ فلک فراخ سینه　　خورشید ستام و کهکشان تنگ
در پویه ز ریگ آهنین سم　　بر شیشهٔ آسمان زده سنگ

باد برت آن سپهر روشن
وامانده خریست بر اثر لنگ

بر دیده خصم روز روشن
شبرنگ کند ز گرد شبرنگ

با سوزن از درع موج در موج
گردون ز درفش رنگ در رنگ

دراعهٔ آن چو درع شاهین
پیراهن این چو پر تورنگ

دور از تو شها ز رنج دارم
گلگی بزنخ کفی پر از رنگ

روزم چو شب است گرچه تاریک
پرغره از آن که دیده شبرنگ

جز گوهر مدح شه ندیدم
بر صفحه ز کلک سیهین رنگ

آری بنگر شبان تاریک
آهنگ خوشش زد دم شباهنگ

با اینکه مراست دور از آن رخ
در سینه دلی چو دست خود تنگ

از نالهٔ من بسان نال
دل تنگ نشسته در دل تنگ

نه نه که بکام شه زر آرد
هرچند زمین بود زر افنگ

با ضعف سرور دلنشین بین
در کلک صبا دهش چنگ

تا هست سخن ز چهر گل چهر
تا هست خبر ز عشق اورنگ

مایل به لبت مدام افسر
عاشق برخت همیشه اورنگ

در ستایش حضرت صاحبقران

در خراسان رزم کردی ساز احسنت ایلک
سوی ری لشکر کشیدی باز احسنت ایلک

تا شود آوازه‌ات آویزهٔ گوش سپهر
کوس را کردی بلند آوازه احسنت ایلک

جانب فرعونیان با رمح چون ثعبان شدی
بازگشتی سوی اعجاز احسنت ایلک

رای ری کردی کنون از طوس با فتح و ظفر
رایت فتح است اینک باز احسنت ایلک

گشت وصل دلگشا چون روی آوردی بری
بر دل ویران رازی زار احسنت ایلک

ملک ری از گرد جیشت رشک جنت گشت گشت
روح ری خرسند و جان از احسنت ایلک

گشت از دربند و شیراز و زن بدست جادوان
با پیکان برزبر انداز احسنت ایلک

از مغان کردی تهی وز بند و آن بردی جنی
عرصه کالبرز را هموار احسنت ایلک

کج نشستی دشمند و در گوشتی بوم روم
راست کردی قول فالکبار احسنت ایلک

ترک و تازی را یکی از ترکتازی تا بغلمان
تازیانت ده تنگ و دو تاز احسنت ایلک

سیلی قهر تو نیلی کرد روی آسمان
آن ستمگر بود و حیلت باز احسنت ایلک

در حریت مهره مهره جاست دیر و ان
بستان تمام و این غماز احسنت ایلک

عقل را دیدگاه از پیشکاران خوانده
اوست صاحب رای و صاحب راز احسنت ایلک

آسمان با ماه سر در این قرص کرم آرد برون
طلعت را زان نشد جانباز احسنت ایلک

زین که گر نام تو نامی نیامد زر بکان
داوریش جاده و بان کاز احسنت ایلک

مهر چون بر روزن خشم تو از اول بتافت
کردی از بهت اخترش منشار احسنت ایلک

خواندی از لشکران بزم خاص‌شان
دعم تا امید غم پرداز احسنت ایلک

بر رخ خنای جاه است آسمان از اختران
دیده‌ها دارد بحیرت باز احسنت ایلک

ضیغم گر کینه در بیشه از اندیشه‌ات
پیش وارد بیشه خود از احسنت ایلک

چون دم نحل آورد لطف تو شهد جانفزا
از دم جراره اهواز احسنت ایلک

تا توان پرنده روان را ز عاجز پروری
کرده شهباز انفعال باز احسنت ایلک

صورت کاز آمد از عدلت سم آهو بره
تا کشد از کام شیران کاز احسنت ایلک

مرغ روح بدسگالت را چه غم هارت
کاوشی [illegible] با تیر تو هم پرواز احسنت ایلک

بر خلاف عادت خویش آسمان در عهد تو
با خردمندان بود یکباره احسنت ایلک

کرم بازار کرم گشت از تو اینک
بحر و کان بایه کان خزانه احسنت ایلک

در جهان تا دولت بازوی بخت یار کرد   قافیه تا قاف قاف بود یکتا ز احسنت ای ملک
خاطرت را در سخا اطناب اگر بخت ...   منطقت را در سخن ایجاز احسنت ای ملک
با قناعت سر گرانیهاست احسان ترا   دل لو از زیبای او باز از احسنت ای ملک
چون عروسان نکورو پیش داماد حرص   با نوالت زر ز ابر نیاز احسنت ای ملک
گیتی داد از آسمان بادوانهای اخترش   مطبخ احسانت را در ناز احسنت ای ملک
از پی دل جو دست سایل ... خندان ...   هر سوالی را ز جان پرواز احسنت ای ملک
شد تهی دست از گهر گنجور کان از دست تو   ممسکی را چند باشد ساز احسنت ای ملک
از پی صید ممالک سر بسر شهزادگان   چره بازانند صید انداز احسنت ای ملک
بر ممالکشان ممالک بخش اگر بخت انجمن   از ممالک این ملک پرداز احسنت ای ملک
در خور شهزاده عباس آن همایون فر خلف   کرده جشنی همایون ساز احسنت ای ملک
هم شد او با ناز پرورده به مهد خسروی   در مبارک ساعتی دمساز احسنت ای ملک
وان همایون فر خلف از همه شهزادگان   بر خلافت کرده ممتاز احسنت ای ملک
صد هزاران بار به در خسروانه جشن شاه   در نوای دلکش شهناز احسنت ای ملک
گشته دستان ساز گلرویان سنبل موی بزم   مطربان عندلیب آواز احسنت ای ملک
پرده دیگر شد بهر پرده‌ای از خویش رنگ   لعبتان پرده شب باز احسنت ای ملک
لعبها زان لعبتان پرده در آن کرده   مانده حیران چرخ لعبت باز احسنت ای ملک
کرده از شادی شیاطین بار بستهای حجاب   آتش بازی سپهرسا زد باز احسنت ای ملک
از فتادیل زجاجی گاه ندران افروخته   شد زمین بر آسمان طناز احسنت ای ملک
غوکها آتش فشان شد از تو در هر آبگیر   آب و آتش از تو شد دمساز احسنت ای ملک
زین همایون جشن سلطانه و بزم خسروی   طعنه‌ها زن راست بر شیراز احسنت ای ملک

کرده

کرده با پیر و جوان از این فرخنده جشن   ساز کاری طالع ناساز احسنت ای ملک
گر نخواندم از ادب مثل شاست نام   خواندمت زاعزاز و در اعزاز احسنت ای ملک
تا ز رایت هرچه در روی زمین صادر شود   آسمان گوید بصد اعزاز احسنت ای ملک
از پی احسانهای بی‌نهایت روزگار   در همه کاریت گوید باز احسنت ای ملک
چون سخن را بود غایت کردم ختم این سخن   بر صبا خوانند از این ایجاز احسنت ای ملک

در ستایش حضرت صاحبقران

چو کرد این لاله‌سوی برو آهنگ   شد از گون زاده گون لب رنگ
زمینا گون چمنها آبرو تا   زمرد فام شد سم شبرنگ
کمان رستم این یک چون کرد وارد   بروی چرخ چاچی پر از خدنگ
هوا از عکس آن چون چتر طاووس   زمین از فیض آن چون پرتو رنگ
چو آذر وش آذرپوش بجگر   ز آذریون زمینهای زر آهنگ
تعالی الله که هر شاهی شوخ   نیامیزد حوزد هر نغمی شنگ
بپای سرو بن ... سبکروح   بزیر نارون ... گران سنگ
چنین روزی نشاید در شبستان   کفی زیر زنخ کفی بر آرزنگ
چرا دارم ز غم آئینه دل   از این زنگار گون آیینه زنگ
ز جا جستم بصد شادی و بستم   بعزم خاکبوس شه میان تنگ
نشستم بر سمند دشت پیمای   که خر زین زد پیش بوار چنگ
ستاش ... شاید آسمان جل   رکابش مهر زیبد کهکشان تنگ
بگاه وقفه چون آب سبکخیز   بوقت وقفه چون کهسار گران سنگ
چو آن کیران بزیر ران کشیدم   نه از منزل اثر ماندم نه فرسنگ

بدان وادی رسم افتاد کامد — ز خون رهروانش لعلگون سنگ
بجان فرسای تلها پر ز دود دام — ز خونهای مسافر بسته چون چنگ
بهار از استخوان رهروان عیش — دران وادی فراخ آمد بهر تنگ
وزان صحرای خون آشام خودرا — رهایی دادم از نیروی نیرنگ
سواد ملک ری آمد بچشمم — تعالی الله زمینی آسمان رنگ
هوایش چون بهارستان خرم — زمینش چون نگارستان ارژنگ
چه دیدم لوحش الله بارگاهی — که کرد نقشش بهم نام ارژنگ
دران قصری که معمار قدر کرد — خم نه آسمان بر نقش اورنگ
ز نقشهای نگارینش بغیرت — نگارستان چین بتخانهٔ گنگ
کشیده از دو سو شهزادگان صف — همه یوسف لقا ادریس فرهنگ
نهاده مهر بر لعل گهربار — نهفته شرم در جزع شبرنگ
چو دوی رای دو در ایوان چو دارا — بهر گوشه بهنگ و در میدان بهر سو
نهان در کسوت زرکش چو خورشید — همه از ترک تارک تاشته لنگ
بر آهنگ نثار بزم خسرو — ستاده جان بکف بیژن برابر
نهان در کسوت زرکش چو خورشید — همه از ترک تارک ناشسته لنگ
ز دیباهای چینی رزمه رزمه — ز شکرهای مصری شکر تنگ
بدست اندر ستاده ساقیان می — بچنگ اندر گسسته چکلیان چنگ
همه جان پرور از راح جهانبخش — همه رامشگر از چنگ خوش آهنگ
ز آب چشمهٔ خضر و بهر — ز جام گوهرینشان راح گلرنگ
ز تار طرهٔ ناهید چنگی — بچنگ راستینشان ساز آهنگ

وشاقان با دشنهای گران قدر — میان بر بسته نظم بزم را تنگ
بزان جمال کنده بن شان — سپهر از خرمن سر داده خوشه تنگ
صف پیلان جنگ آور بهر سوی — ز زنگاری فلکشان طاس نیرنگ
بزرد البرز و از خرطوم پیچان — چو پیچان اژدهای ز البرز آونگ
ویا آو بجنبد ز چهر داود — ز اوج این تل خاکستری رنگ
ویا از ذره کردون کردان — مجمره کرده سوی چرخ آهنگ
فرو توپهای آتش افشان — در دیده پرده افلاک از جنگ
ز ابر دود تیر آتش فشانده — گیتی از شرر زرین سلب رنگ
زمین از کوه برین و زنگ خاکان — شده ... از این فیروزه اورنگ
سریر آرای ایران تکیه کرده — چو هوشنگی بران با هوش و با سنگ
جهاندار جهان خاقان اعظم — که از نیمشش خراج از روم داراد
سلیمانی بود از جنبش وحش — فریدونی بود از فرو فرهنگ
خطا کردم بهش از ملک اینجا — غلط گفتم بهش از نام این ننگ
رسید از تیغ شاه شاه بروزی — که سوی رزم ترکان راند شبرنگ
عنبست ز هوا افتاد در ی — هزیمت از فلک افتاد کلنگ
بطوس آن دیده زاو زنگ جهان — که دید از تیغ طوس نوذرا فرنگ
بلی رستم چو گیرد جای برخش — نه اکوان زان بجا ماند نه ارژنگ
ایا در بارگاهت شام تا بام — زحل چو بنگ زن و بهرام سرهنگ
کنار آسمان رنگ شفق یافت — زمین را تا شگفته شد گلنار رنگ
نگاکستر کر از این رشک بشکست — چرا دارد سلب خاکستری رنگ

فروزان ماه کارد لاله از خاک | درفشان مهر کارد گوهر از سنگ
بباغ بخت کرم شب افروز | بشاخ عشرتت مرغ شباهنگ
برانی خنگ چون در دشت ناورد | برآری تیغ چون در عرصه جنگ
برد سیلاب خون بنیاد عالم | کند آهنگ نه گردون گریز آهنگ
بود با کاروانهای بداندیش | شرار نعل شبرنگ شباهنگ
ز شمشیر شرربارت شررسان | کنند اشرار جادو سینه‌ها تنگ
گران هندی نژاد اینک ز هند آید | چرا دارد برسم هند آهنگ
ز خون کلک آورد وز برق پیکان | دهد خاکستر خصم تو بر گنگ
به بزم رزم آن هندوی خونریز | به پیرنگ آورد لعل می از رنگ
فزاید جان بهرایان جانباز | گشاید دل ز بدخواهان دلتنگ
برآورنگ تو بخت آسمان تخت | جهان مایل که بر کلپیر اورنگ
ز هفت اقلیم شاهان جمله مانند | بپای تخت شه چون شیر در چنگ
چو میزان فلک گوهر سنجد | ترازو کی کند کودک ز نارنگ
سخن کز مدح شاهنشه بیارم | زر آید از زفیهای زرد رنگ
سخن یکبارگی کوته چو آمد | رهی په قصها و بارگه تنگ
کند تا رهسپر سلطان انجم | برین فیروزه گون اورنگ آونگ
بفیروزی و بهروزی شهنشاه | بود جاوید زیب بخش اورنگ

در مدح نواب عباس میرزا

درهمایون عهد شاهنشاه با فرهنگ | ابوالمظفر خسرو غازی شه بهروز جنگ
آفتاب خسروان فتحعلی شه کافرد | جشنه خورشید رادیای فزا زرگی جنگ

اگر شیر از نهیبش خواب چشم و چشم بخت | گرچه با آهو و شانش خواب بر پلنگ
کله داری زجود دستش مخزن دریا و کان | پنجه کین زد دستش رسته فرخار و زنگ
هر کجا نامش جهان اندر جهان از زرگ | هر کجا کامش بهشت اندر بهشت از بوی و رنگ
یادی از روی وجانها کارستان چمن | بوی از خلق وی و دلها بهارستان گنگ
جام دادان باشد نماز نام و ننگ | کام شاهان زنگ با بیم ادکان شرنگ
باد دل و دستش دیوان بحر و گوهر ادات | با بر و برش میدان کوه و آهن سنگ
سفر شیر از نپا لاید ز دستش کام گور | چرم کرکانرا ... شاخ پلنگ
افسر قیصر بزرگی افکند در پا رکین | گردن خاقان کردی مه در پا لهنگ
پاس از تاج و بخشش شهر دل نهار | اگر از بهر نمازش پشت گردون گرد گنگ
چون خدنگش دادار آورد نگش هر به | چون زبرکش آتش افروز آسمانش دود دنگ
گرز چون کوه تبارک زخم ان خاک | تیغ چون رانده بنغز برق آن آشوب تنگ
خون قسطنطین هدر چون تیغ یازد اسلام | ملک کابلتجر بیا چون زین گذارد بر هم بنگ
رمح او گردون گراشامی که برق جان تاب | تیغ او دریا فشان ابری که سیل خون رنگ
دشت نا وردش بکام اندر چو آسمان | چهر شیرانش بچشم اندر چو چشم خدنگ
نیزه خطی چو آید اختر آرد از سنان | شد ف هندی چو گرد آسمان
آنکه بخشش و برات از چه از بالای بار | این بکوشش جا بفراتر از چه آرا بنبک
در زمین با په بهر جا بیش از بران جسام | با آسمان خفی ز بهر کوشش ز بران خدنگ
جسم پیلان بسته اندر بسته چون بیجان کران | جان شیران رسته اندر رسته از نالان تنگ
جور را با استقام آید چو با سرکش سنان | داد را از داوری راند چو با خشان
زاد در هر بیشه سوید سوی برجوم هزبر | زید در هر بیشه ناله خام برخام پلنگ

ترکی ازان کو طراز دیو تیر برق تیشر | گردی از آن کو نزد آید ز نکس تیغ اید تنگ

هوش پر دبیر سان از نیک خاقان چین | روز گرد دفتر کون در دیده دارایش تنگ

کرشمه‌ها زد با نیاز پیش بنود بیم و باک | ور همی بالد نهیبش بنود عار و ننگ

منطق ایشان نه چنین در نوای واق وق | کو هر مردم نیاید در نهاد استرنگ

اسم زال چرخ و چرخ زال بنود جز که چرخ | نام لعل تاج و لوح کور بنود جز که سنگ

داد فرمان تا چه بار و تا فلاطون طراز | دستگاهی ساز آید چون نگارستان چنگ

هوشمندی کالش بود لرادی اسمعیل نام | نغز در تبریز از بخت شه با هوش و رنگ

ساحت چرخی آب گردش انکه چون چرخ | زان دو چرخ آتش آرد آسمان

هر یکی را هشت دانگ کار فرهاد نگار | کاملش ز بانگ هر دانگ آسمان

گر ز کال و سوره و کو گرد زر نکشی | هوش سوز دشمن و بنیاد دین در جنگ

یار گرد انگیش در نار سنجاب آتش فشان | روی گردون زرد پر از تنگ

گرد آن ستاد چرخ آرد چو آن کاغذ شگرف | در شگفتی ماند هوش از زر زرینه چنگ

از پی تاریخ چرخ شش زد در قدم کلک صبا | آب آرد از دها دستش زبان نهنگ

ای سلیمان گر چه من جبریل هوش و دانشم | لیک بشکستم ز سنگ ناردان

گرد آن شیر جوانان روبه پیرای شکف | بسته اندر پالهنگی آسمان در شالهنگ

راستی بود سزاوار دیوان لکدل | انکه دیوانش ز نام جم نگارین

ما بنا و هوش ماند چون شمارند از نگار | صفحه گر ما به یکیان با نگارستان

بانچه دلکش خرم هم این خرمش مه بدل | گر خرامش آرد خرمش

ای صبا عطف عنان زین ماجرا سوی دعا | راه مقصد دیر باز و داد هم کلک تو لنگ

چرخ پوید بر هوایش تا سرشتش را شتاب | خاک پاید بر مرادش تا نهادش را درنگ

کیست

در منقبت اسد الله الغالب مظهر العجائب علی بن ابی طالب امیر المؤمنین وصی سید المرسلین علیه السلام

کیست آن دانای نادان چیست آن گویای لال | در شواهد بی‌شبیه و در معانی بی‌مثال

ساکت بسیار گوی و ساکن گیتی نورد | انکه باریک چون و انکه شیرین مقال

تز رو هر جا ست پیاده پر هر کور کور | پیش هر کو هست گویا در بر او لال لال

در بیان قادر ولیکن عاری از کام و زبان | در سخن ماهر ولیکن خالی از فکر و خیال

همچو خسرو زر فشان و همچو شیرین سیمتن | همچو مجنون پوست پوش و همچو لیلی مشک خال

شهرها را نزد ازان آوازه داد و دهش | پهلوانان را ازان افسانه جنگ و جدال

عارفان در حلقه ذکرند ازان دریای وجد | فاضلان در مبحث علم ازان در قیل و قال

همنشین در محفل صحبت با صحاب نظر | همزبان در گوشه خلوت با ارباب کمال

مرد کار را زنده ازوی تا ابد نام و نشان | خسروان را شهره از وی جاه و دان جاه و جلال

عشقبازان را ازان افسانه سوز و گداز | خوبرویان را ازان آوازه حسن و جمال

دوری از وی کم گزیند طفل با دانش و هش | دیده از وی بر نگیرد پیر دانا ماه و سال

در کف اصحاب بینش گنج و گنجی پر گهر | در بر ارباب دانش بحر و بحری پر لآل

کشوری در صفحه آن نور و ظلمت را قران | عالمی در عرصه آن روز و شب را اتصال

روضه در وی روان هر جا بسی | عرصه در وی چمان هر سو بسی مشکین غزال

بوستانی شاخسارش ایمن از باد خزان | آسمانی آفتابش فارغ از ذل زوال

نی درا قطاعش بدل و نی | نی بگیهانش قبل و نی بدر و انش مثال

خاصه چون یابد شرف از نام میر بی‌نظیر | خاصه چون چند طراز از مدح شاه بی‌همال

سالب غالب علی بن ابی طالب که هست | چون خداوند از صفات و چون پیمبر در خصال

آنکه خداوند فلک ملک ملایک پاسبان | گر خرام آسمان گر خاطرش گیرد ملال

از مجره رابقش حکم قوی بازوی او / بر قوایم توسن افلاک را بند و شکال
با خرد گفتم که شبه او ز واجب گشت / گفت خواهش زانکه جاری نیست قدرت بر محال
شرک شود گر بگوییم هست یزدان را شریک / ذاتکه او در هیچ شریکی شد شریک ذو الجلال
بخت و قدرش در صفات انباز یزدان بحث / چشم بخشش لاینام و ملک و قدرش لایزال
هر مثالی را که بنگارد دبیر رای او / کلک قدرت خط توقیعش نگارد ز اقبال
ای شهنشاهی که تا بنده دعوی مملکت / با غلام آستانت از شرف عقد لآل
در حریم بارگاهت روز و شب در دبری / خویشتن را جلوه گر سازد بصد تیغ و دلال
علت ثانی ز کون آدم و حوا تو ئی / گر ز صدف غواص را مقصود نبود جز لآل
گر نشد ذات تو علت داشتی تا ابد / در زوایای عدم حوا و آدم را اعتزال
گر نه یوسف را بذیل یاریت بود اعتصام / گر نه یوسف را بظل حشمت بود اتصال
گشت کی از صدر زندان بر صدر ایوان منتقل / کرد چون از چاه و غم بر گاه عزت انتقال
زیر پا بهرت طایران صدره گسترد ند پر / گر سلیمان را ببر گسترد مرغی چند بال
دیده یعقوب از یوسف کجا میدید نور / گر ز کحل گرد نعلین سمندت اکتحال
در دبستان سلونی چون کنی بر صدر جای / عقل فعال است سبق خوانیت در صف نعال
هست در قید عقال از فهم اقوالت عقول / هست بر پای عقول از درک ادراکت عقال
جامه جاه ترا ز آغاز چون شد آستر / گشت ازان نیلی پرند چرخ ابرین انتقال
مخلب از منقار خود شاهین شاهان برکشد / گر بعهد عدل تو از دل بر آرد ناله زال
بسکه انقطاع تو را انقطاع عالم شد علم / چون قناعت آز را در دل نماند آمال
حلم تو آنجا که برفع از شمایل برکشد / هاکرانی کوه گردد در شمایل چون شمال
پاسبان آستان آسمان سا بیت مکین / چون شکار پنجگاه وحش فرسا بنال

آن

آن نفس کاید ز زخم تیغ مردان در نبرد / آن زمان کافتد ز ضرب گرز گردان در جدال
منتظم چرخ معلق را در اعضا انقطاع / متصل خاک مطبق را در اجزا انفصال
ریزد دستار از زهر سو نالهای الحذر / چرخ دستان راز هر جا نعرهای العجال
طاس گردون پر طنین سازند اسبان از صهیل / سیل خون سیال گرداند گردان از جبال
جوید از وحشت حمایت شیر مرد از پیرزن / خواهد از وحشت اعانت پور زال از پیرزال
هم گزیند قالب ابطال زیر خاک جای / هم گشاید طایر ارواح سوی چرخ بال
یابد از وحشت چنان ارکان گیتی انقلاب / گیرد از وحشت چنان اوضاع عالم اختلال
کانقلاب افتد میان ارتباط روز و شب / کانفصال افتد میان اتصال ماه و سال
در زمین گردد چنان امواج دریاهای خون / کاید از عکسش پرند نیلگون چرخ آل
چون در آن روز سلامت سوز آئی سوی رزم / لافتی گویان ملایک از یمین و از شمال
حمله در گردی تو و گردند جمله جمله جوی / هم ربات جدال از بیم ابطال جدال
آنچه گردان بگزند از باد گرزت در نبرد / آنچه مردان بگزند از آب تیغت در جدال
قوم عاد از لطمه صرصر ندیدند آن عقاب / فوج نوح از موجه طوفان ندیدند آن نکال
ای کرم گستر شهنشاهی که از فرط کرم / جود تو گردد پذیره سایلان را بر سؤال
حسرتی جز این نباشد در دل پردرد من / کانچنان آیم بدرگاه تو پیش از ارتحال
زانکه بود در زمین و آسمانم یاوری / کاسمان آمد بد اندیش و زمین شد بدسگال
خوشتر است از فر کاوس و از دیهیم جم / گر سرم گردد بخاک آستانت پایمال
آنکه آمد در قبابت گشت فارغ از قضا / آنکه باشد در ظلالت هست ایمن از ضلال
دانه افشانده ام امروز از افعال زشت / کشت تخم را حاصل نبود بغیر از انفعال
نه بوردی گشته گویا این زبان شاعری / نه ز دردی بوده نالان این دل بیهوده نال

وای بر من گر بروز حشر از الطاف خویش / با چنان ذلت مرا بر سر نیازی خجال
لب فرو بند از ثنا دست دعا بگشا صبا / زانکه در مدحش زبان سرزبان دارد کلال
باد یارب تا که زهر جا گذارد پای نخلش / باد یارب تا که شهد جانفزا بخشد زلال
در صفا این کاسه اعدای تو زهر مذاب / در مرصع ساغر احباب تو شهد زلال

در وصف میرزا ... / محمد سحاب

در زمان خدیو فرخ فال / آن جنید احتشام جند اقبال
شاه کشورکشی محمد علی / که از او یافت بخت و اقبال
آنکه هست از جلال در گیتی / مظهر ذو الجلال جل جلال
آنکه افکنده شحنه عدلش / فتنه را در سلاسل و اغلال
خلق در روزگار معدلتش / خفته در مهد امن فارغ بال
پاسبانان آستانش را / خواجه تاشند قیصر و چپال
بیشکاران پیشگاه حشمش را / وز کمین بندگان تکین و ینال
مهر با رای او کم از ذره / کوه با حلم او کم از مثقال
رشته عمر خصم بدگهرش / گوهر تیغ او برد ز جدال
کیسه را جود دست همت او / رشته های گهر بروز نوال
اندران روزگار آن خسرو / پرورد اهل فضل را باقبال
آفتاب سپهر مجد سحاب / آن ملک سیرت فرشته خصال
آنکه آمد بگاه بذله و بذل / منبع فضل و معدن افضال
آنکه در نظم و نثر خاطر او / قرمی از لآل مالامال
آسمانی است در جهان سخن / آفتابی است بر سپهر کمال

آسمانا

آسمانی بری ز رنج و وبال / آفتابی مصون ز ذل زوال
هم ز شرم لآل بحر دلش / بدل بحر عقده های لآل
هم ز رشک نتیجه قلمش / شده جان مشک بر سلاسل
کلک مشکین خطش بگاه غزل / خون کند مشک را بناف غزال
از عروسان حجله طبعش / برده تشویر شاهدان چگل
چون پی جلوه معانی بکر / سر فکرت کشد بجیب خیال
پیش رانش شواهد معنی / هر زمان با هزار غنج و دلال
تا دهد کسوت عبارتشان / همه عریان دهند عرض جمال
تا نبیش در هنرنمائی خرج / گرچه باشد در آن خیال محال
قطره زن بالعشی و الابکار / ره سپر بالغدو و الآصال
تا فزایدش خدای عز و جل / تا برآورد آدم از صلصال
در وفاق و وفا عدیل و نظیر / در سخا و سخن شبیه و همال
کلکش آورده در برا قران / طبعش افشانده بر سر اشکال
مشک و عنبر چو تودهای زباد / در و گوهر چو خاکهای رمال
چون مصدر شود بسند طب / جای لقمان نه جز بصف نعال
چون به بزم سخن کند آهنگ / یکی از ناقصان بزم کمال
لوحش الله بجلوه گاه سخن / تا کنون کس چو او نیافت مجال
در میان سخنوران جهان / زیبد او را بکف سجل سجال
خواست تا در زمانه گذارد / آن همایون نهاد نیک احوال
یادگاری که آن نفرساید / از تقاضای گردش مه و سال

کرده لطیف‌تر شده گرده / از عنایات ایزد متعال

همچو دریای ژرف و مشحون / همچو طبع مؤلفش ز لآل

هست بر صفحه‌اش از آنکه بود / نقش در آن بدایع اشکال

حجره بند و آن شیرین لب / چهره شاهدان مشکین خال

بند و انی همه لطیف چو آن / شاهدانی همه بدیع جمال

شعرای بزرگوار در آن / همه از لطف در جواب و سؤال

کام هم را دهند شیرینی / از عبارات عذب و شهد مقال

نه ز دیدار هم شوند ملول / نه ز گفتار هم برند ملال

گشته معشوق همدم عاشق / اندران انجمن چو بدر هلال

گه کند آن باین شکایت هجر / گه دهد این بآن نوید وصال

آسمانی است کاسمان باشد / از کمالات آن در استکمال

چو هرش سالم از نشیب و فراز / اخترش ایمن از هبوط و وبال

نام نامیش کرد چون رشحات / آن همایون سحاب اوج کمال

بهر تاریخ آن صبا بنوشت / رشحات سحاب و ظلال

رشحات سحاب چون کرده / خرمی بخش هر گیاه و نهال

رشحات سحاب فیض ازل / داردش تازه مزرع آمال

در مدح نواب عباس میرزا

درین زمانه دلم از هنر گرفت ملال / که هر دل هنر آمد درین زمانه وبال

وبال جان من آمد هنر چرا نبود / شدم اسیر کلال و دلم رهین ملال

بزم آنکه چو تمثال خالی از حرکات / هنروران همه حیران نشسته چون تمثال

بآستانه

بآستانه سخن‌دان ز طبع کی زده‌ش / بصدر لال سر آید سخن ز حسن مقال

کسی که هست چو پیکان همه زبان خاموش / کسی که هست چو سوفار بی زبان نقال

پری شعبه رخ خود ز شرم عریانی / بگونه‌گونه هنر داده دیو عرض جمال

فلک ز ساعد جبریل پاره بکشاید / که تا بهند و بر ساق اهرمن خلخال

زمان بهشت جهولی دهد زمام مراد / که علم و عالم باطل شمارد و بطال

ز جهل او ز جهان نسخ نسخه‌های علوم / ز فضل جهل و لیکن بکف سجل سجال

چو روی مفلس بی آب مانده جوی کرم / چو چشم سفله بخوشیده چشمه‌های نوال

خری که تو بره کاه بایدش برسر / ز مهر میده هوسش روزگار زر بجوال

سری که در خور دیهیم آفتاب آمد / ز کینه منکسبش آسمان بغم پامال

نه دون نوازی این آسمان جو بنهانی / ز سفله پروری این جهان کینه سگال

کند بلعل یمن فزای عجب فغار / دهد بمشک طری رنگ تا بی عجب صلصال

درین زمانه برو پیشه ساز قوالی / که تا که دهدت برتری بر اهل کمال

وگر بجا طرب اندازی ز من شگفت آید / به پیش پیرتر دیر و بزبره قوال

بگو بس مصطبه بین در ترانه و شادی / بشیر معرکه بین در سلاسل و اغلال

منم که خامه من شاهد بیت رقاصه / که گاه رقص ز گردن گسست عقد لآل

بمجلسی که برقص اندر آید او سازند / نثار مجلسیان از لآل مالامال

ولی چه سود که از بخت من نماند کسی / درین دیار که داند لآل را ز سفال

عجب تر آنکه رواج نهند هم چو جعل / بگاخ منتن خر زر را بناف غزال

سرم بزانوی غم دوش تا سحر زین گنج / گز این خرابه بهر حال بایدم ز حال

بغرب شد چو نهان این غراب مشکین پر / ز شرق گشت عیان این همای زرین بال

هزم ایکه ازین خط رخت بر بندم   عتیق را ز قوایم گسست عقد لآل

رسیده چاکره چالاک رفت و جست آمد   چهار رکان پری پوی اهرمن کوپال

بکوه کوه سیونان چو بر نهاد آفتاب   بحجره رفت ز درون و برون کشید اقفال

من و مطالعه طالع و مطالع سعد   چنول بر دو بردل بجوم خیل خیال

که ماه روی من از در چو آفتاب بتافت   عری ز عیب کسوف و بری ز ذل زوال

گسسته سنبل پر پیچ و تابش از سمن   گرفته فندق بیجاده رنگ را به لال

فریب و خواب شده از غزالش غزل   شکنج و تاب شده از کلاله اش کلال

برنگ گشته زبر ارغوان او ز خل   بگونه گشته شفق آفتابش از ظلال

گهی سواد سیمینش و ستون زنخ   گهی ذوایب مشکین وی محاب جمال

بمویه گفت که کردی مرا ز مویه چو موی   بناله گفت که کردی مرا ز ناله چو نال

رسنگ جور نکشتیم بغنچه امید   بتیغ کینه بریدیم رشته آمال

ستم مکن که بود آسمانی اندر پی   جفا مکن که بود آسمانی از دنبال

فغان از اینکه تو فرکومی و چو [illegible] عجب   دریغ از اینکه تو محروری و چو شهد وصال

سفر اگرچه دهد مرد را فزونی قدر   بهیچ یک نه چه بود [illegible] ما ل

ولی روان مسافرش نه آلام   ولی نوای جلاجل ترانه آجال

زبس فشاند سرشک از دو چرخ جان گیر   زبس کشید فغان از دو لعل جان ...

نهاد سلسله بر پای خرمم از سلسل   فکنده ولوله بر کاخ رایم از ولوال

گرفتمش بر و سوی حجره رفتم شاد   زبان غرم ما از افسانه جدائی نال

بخنده گفت کنونت دو نعمت شگرف   کزین دو نعمت فرخ بهجت خویش ببال

بکیست میکند ار درد هجر آسوده   بکیست میکند از رنج قافه فارغ

لقای

لقای رشک بتان بالعشی والابکار   ثنای فخر جهان بالغدو والآصال

سپهر مرتبه عباس شاه آنکه بود   فرشته فطرت و فرخنده طلع و فرخ فال

زهی کریم سخاوری که گشت جود ترا   صوامع هفت فلک کیل و اختران کیال

همای همت تو آن چند پرواز نیست   که لامکان بود او را بزیر سایه بال

شگفته هفت زمین را چو دانه در منقار   گرفته هفت فلک را چو صعوه در چنگال

نظیر ذات تو بجستم از جهان که خرد   بخنده گفت که نادان کند خیال محال

باستان خداوند خواجه تاش شدند   یکی سکندر و دارا یکی تکین و ینال

براز های قدر راه صافیت آگاه   سخنهای قضا کف کاه فیض حلال

نفاذ امر تو آن رایتی است کز قدرت   نهد بدوش افلاک از مجره شال

ز هر قبیلت که از خدمت تو محرومند   که خون خورند در ارحام امهات اطفال

بنی خدای و ولی چون خدای عز و جل   جلال لست مصون از زوال جل جلال

فلک به بخت عدوی تو نسبتی دارد   ولی ز زاویه گونه ازی و فزونی ... ال

رخ تو روشن مهری با سمان شرف   قد تو تازه نهالی بگلشن اجلال

نه غیر شرم و حیا بوده آن همایون چهر   نه غیر بر و سخا بوده آن خجسته خصال

عطیه خواه عطای تو منعم و مفلس   نواله خوار نوال تو فاضل و مفضال

زبس کفایت ارزاق کائنات کند   کف تو خانه خدا ایست و کائنات عیال

کسی گوید رای تراست مهر نظیر   کسی گوید حلم تراست کوه همال

که هست در بر رای تو مهر یک ذره   که هست در بر حلم تو کوه یک مثقال

دران زمان که هژبران آتشین برفن   دران نقش که بجان آهنین چنگال

درآورند بتان روز کار آشوب   درافکنند بارکان آسمان زلزال

ز برق تیغ هندی و گرز صمصام — ز سهم ابرش تازی و پیکر ابطال

شود بکار رو فشار جهان فشار و بکار — شود تلال دوها و زمین و ماه و تلال

ز گرد تیره نمایان شود فروغ حسام — ز رشک خاره فروزان شود شرر نعال

چنان که اختر تابنده از ظلام غمام — چنانکه اختر رخشنده از خلال تلال

نیام صارم مصری شود صدور یلان — قراب خنجر هندی شود قلوب رجال

بدشت معرکه سرها چو گوزهای خنک — مغاک بادیه‌ها چو خانه‌های رمال

ز گرز بر سر گردان کمر شود مغفر — ز تیغ بر تن مردان قبا شود سربال

چنان ببر که دریای خون شود مواج — که گرده اطلس زنگارگون گردون آل

دران جهان ز جبین رزم در گشته‌اند — روان سام زبان و جان رستم زال

دران بزاهر رزم و کشاکش پیکار — که بر شود به فلک آتش جدال و قتال

نوای شیهه غازی جهانی از تمکین — سمند برق تک رعد بانگ مشکین بال

مقام افعی رمح تو دیده شجاعان — کنام شیر حسام تو سینه و بال

ز نهیب برق تو دشمن چو فتنه چو خلاف — تو چون سیلی و اعدا چو خار و دنبال

خلاف رخش تو بارد چو برق شد ملحف — سبال‌های عدو را چو سیل شد سیال

ز بیم خنجرت ای صفدر نهنگ آویز — ز سهم ناوکت ای حیدر پلنگ جدال

کشند رخت نهنگان بقعرهای بحار — کنند جای پلنگان بقله‌های جبال

خدایگانا دور از حضور بموشت — چه عرض حال دهم کز غم با صعب حال

بجای خون شرار و دیگر ارادت تو — بنوک نشترش چو فصاد گاه ودم قیفال

چنان به غره خنک تو آرزو مندم — که روزه دار بدیدار غره شوال

بشهر خویش فتاده‌ام من آشفته و فتنه — غبار غم ببر امشب این کهن غربال

فغان

فغان که گشت زر و باد بازی این چرخ — کنام شیر زبان جای و نه محتال

شگفت روی زگیهان زبیم جان مهدی — شغاد کام ایران بکام دل جهال

خوشش آنزمان که رهانی مرا ز محنت او — فتاده از سخط در هزار کو بکال

خوش آنزمان که روی و باد ورنه برکهش — ز انتقام تو نشیند کیفر اعمال

خوش آنزمان که رونه آن سکان درگاهت — چنانکه شد ز سرای امیر گربه زال

صبا خوش که اینک بکام خویش بسی — زبن لطف خداوند ایزد متعال

همیشه تا ز کوس است ذلت و خواری — مدام تا ز سعود است عزت و اقبال

بود عدوی ترا ذلت از دبیر و قبیل — بود محب ترا عزت از یمین و شمال

در ستایش حضرت صاحبقران

بروز کار جهد آسمان جاه و جلال — که باد جاه و جلالش مصون ز عین کمال

دریغ گشت چو ابر سیاه بنا نزا — سپید شیر طل از کام طفلکان طلال

بقاطنین خراسان ز قحط خون حرام — بحکم شرع ز بیم هلاک شیر حلال

شکسته فالیشا ز ابعد هزار دریت — ز ترده دهی از کنج خسرو پال

پیک اشارة جانبخش مومیائی داد — زهی عظیم کرامت خهی بزرگ نوال

بهی سکشت ز کر رزق کاینات بدست — که شاه خانه خلافت و کاینات عیال

از آن نگاه و دی از زی رهی روان کنم — بسوی ملک خراسان ز حضرت مفضال

دلم ز بعد مسالک چو کاه از صرصر — تنم ز قرب مهالک چو کوه از زلزال

بقصد جان مسافر چو گرد کاه و نیزه — سبک خون مجاور چو ترک وقت جدال

ز ابر کشته خضرا بغیر گون خفتان — ز برق نوده عنبر لسیکون سربال

همی سپرده‌ام و دیده‌ام بروشب فراز — همی گذشته‌ام و مانده‌ام ز پی غفار و جبال

گهی بگور شیدان کاروان به فوس | گهی ز کمین ترکان رهزن بتوال
گهی کنم بچول در کشاکش خنجر | گهی بیم بدی در دها ده کوپال
چنین نشستم دشت و چنین سپردم کوه | چنان ز پر دم فرد چنان ز تخم فال
بمن بجست خجسته زمان و ثاث زمان | مصون بطوس در آوردم آن خزانه مال
اگرچه طوس بهشتی و از بهشت نشدی | عیان شمایل حاوانش از یمین و شمال
ولی ز قحط دران از خروش ترکمان | بکام سیلان زهر ناب شد زلال
حیات تلخ بمفلس ز بسکه نان شیرین | زرش شمایل شعم ز بسکه شد رسوال
زنا و مرد بهر برزنی ما بر دل زال | زدرد جوع بهر گلخنی با صبح مال
هزار کشته ذهاب و کلاشان حصار | هزار مرده واسنگ سماشان غسال
عوض بملک خراسان بحکم شاه جهان | چه بر صغار و کبار و چه برنا و رجال
فشاندم آن زر و شد برق خرمن آلام | رساندم آن زر و شد آب آتش آجال
درین کشاکش کامد بریدشاه عهد | جهان جان زنیش کاروان فتح و اقبال
زا عتبار طبیبی جهان بنای و بهرش | زاعتدال رهی جهان ببزر و بقال
بهشت و تشنه چه دو آب جوشن باد | نگارخ نازنای و شاخ نغز نهال
چه نه لها که زمن را به غمزهای نذر و | چه طعنها که دمن را بنافهای غزال
بروز کام جستن من جدا ز حضرت شاه | کلیل تن ز کلال و ذلیل جان ز دلال
اگر مجسم بودی ملال این دل تنگ | فراخنای جهان آمدی پر از ملال
تن از ربول جانم که نال در دلگ | بیان عبر قلم نادکه از دل نال
بدین مدارت کامد زیار نوشین لب | یکی برید مبارک پی خجسته خصال
ز ذیر باز رهی بهر خشش عیدا سپید | ز دلنوازشهی در کفش سجل سجال

فشاندش به پی از جان یکی جهر متاع | گرفتمش ز کف از آن یکی بزرگ نوال
چو مهر او بسر انگشت مهر بشودم | چو دیدم انجمنی بر نگار مشکین خال
هزار ماه چو لیلای نازنین در پیش | هزار عقل چو مجنون بخود از دنبال
بلب لطایف فرخنده با هزار لطف | بران دلایل شاهنشه با هزار دلال
نوشته گاه ز شکوت بنای بخت کهن | نوشته گه ز جنونت بپای عقل عقال
نو و محاق کونت چو مه در اخر ماه | من و رواق سعادت چو خور در اول سال
بگنجه کربت غربت نوشاطرین وطن | بگنجه حرقت فرقت خوشا رحیق وصال
کرفتم ایکه نه هجران پر شیرین لب | گرفتم ایکه نه حرمان رخت مشکین خال
نه عهد و حضرت سلطان چو آسمان شکوه | نه عهد و طلعت خاقان چو آفتاب جلال
نه عهد و نا گزی بوده بوده کنج گهر | نه عهد و نا گزی خامه خامه عقد لال
نه عهد و هرچه فشاند که ملک بطبق | نه عهد و هر که کشاند درنور بحوال
نه عهد و در دل حسرت چو باد در حسبر | نه عهد و در جان اندوه چو آب در غربال
سطور نامه او سربسر طویله در | حروف بنده او یک بیک سلاله لال
نه چند هر سخن او هدایت مهدی | معنبر هر نفس من ضلالت دجال
جو آن شکایت شیرین بیان بلا فرامند | شد از هجوم هموم و شد از روان اهوال
بفال نیک و بخت سعید بگزیدم | شتاب را بدرنگ و نشاط را بملال
بجز خیال رحیلم نگشتی بضمیر | بجز بسیج سفرم تصوری بخیال
نگاه در آنه در زین رزبد ولت شاه | چو رعد گاه صهیل و چو برق گاه جبال
از آن مطبق که کام بز برآورد هم | از آن کریچ که نای خدنگ آتراغ ال

نوشتم از برآن بادپای آتش طبع
که در تک زمین وا گذشتی زمان
ز خود در رمی آمده تارک شبان
همی سپردم و از پس سعادت اختر
بخاک رهی شدم زبخت ناصیه سای
بزرگ بارخدائی که با خدای بزرگ
خدیو با دل روشن دل آگه می سنجد
مسافر کرمش در مسالک اسب
چو ابروان کریان رواق حضرتش
باستانه او با خزاین فارغ دان
چه طفلها که دران خاک در زفرط کرم
اگر نه این خم وارونه وار گون گشتی
بیک اشارت مفتاح تیغ او گشتی
ضمیر روشنش آن ژرف یم که موج رهش
خدای قادر و دانا بذات او کارست
بزنگ و روم خدنگ و حسام ترکانش
هرانچه بیلک دهر زبخششش نکاشتی
دران نفس که بکاوش طراوه انقلاب
ز کردیزه گردان سپهر و قلزم قیر
بگرز کردان هرسو بود نفخه

نوشتم از بر آن کرم پوی مشکین یال
که برد بر ز برد که وهم و خیال
به برج مهچه پوشیده پیکر اجلال
همی نوشتم و از پیش قائد اقبال
چو آفتاب مه که و آسمان بسایه بال
ز بی همالی و بی شبهی او شبیه و همال
بفخر آن معجزش جز آفتاب جلال
نگشته دیده بگرد قوافل آمال
بزایران باشارت که هان تعال تعال
یکی بخط رکاب و یکی بشهر رحال
با بروان کریان زنقشهای نعال
ز جام جود وی از بیم جرعه ملامال
از این حصار معلق علاقه اقفال
بشیره دو شبه گون بر پشت ماهی وال
چنین خلاصه نور از سلاله صلصال
کنند خوشه چینی این زقیل و قال جدال
هر آنچه تیغ سکندر بلشکر امثال
دران زمان که بجنبش گسیختها بقتال
ز خون تارک ترکان زمین کرده آل
به تیر ترکان هر جا بسیفش سر بال

نفیرهای بگردون ز نایهای دمان
بعید طایر جان بار چار پر پردم
سنان شیران هرسوی و سفلش شیران
دریده درع و گه نثار زرین توان
دران کشاکش پکار و جنبش لشکر
زمین و چرخ گردون چو شاه تازان خش
بتیغ شاه دلیران دران هزاهز جنگ
بضربتش گرد آسمان چو ذره خنک
جهان ز سو حش جان چو شعت حنزادیر
باهرمن چه لکن چو برقها خاطف
بهر طرف که شهنشاه برکشد شمشیر
بدشت خون دلیران چو موجهای بکار
حریص تیغ سرافشان از و برشش خون
مباد خصم ز جودش در آن زمان آگاه
صبا خوش که جان کاستی ز عارض خویش
چو شعر من شنوی لب بگز زرشک و فغان
اگر ز فضل تقدم سخن رود دیدیم
دعای شاه سرایم که قدسیان از عرش
همیشه تا ز قضا جنبش ستاره بخت
قضا بخدمت او بالعشی و الابکار

فرو کوس بکیوان ز زخمهای دوال
زره ز دامی دو شاخ سپهکشان پامال
چنانکه نشتر فصاد و کار وشش قیفال
ولادوران زمین و تکاوران زشمال
که دشت عرکه سلطان و شیر کره زال
سپهر وهم و پستی چو رخش پازان بال
چو ذره داران انگشت کش بوی مال
بزده کوه شان کانفیت ذره شوال
سپهر و ناهش رو چو رخش شاه دلیل
نکار بن چه شبت چو سیلها سیال
بهر مقام که خسرو بر آورد کوپال
بخاک پیکر گردان چو خاصهای بال
حریص ز نمراز آن کفش بخشش مال
که جان خویش فشاند بدان بنیم سوال
مکیش ببراکای زمین سخن زبان تو لال
ز اسخوان رفات کسان مکو و مبال
شر نکند در دم ماران و مهره در دنبال
کنندش ز پی آمین بشوق استقبال
بهار و تا ز قدر گردش سپهر جلال
قدر بحضرت او بالغدو والآصال

در مدح صباحی

سفر کردم از کوی دلدار بیدل — همی دست بر سر همی پای در گل
روان همچو اشکم ازین وادی بوادی — ز اشک روانم چو دریا منازل
ز هجران آن ماه خورشید طلعت — ز حرمان آن نوشخند شیرین شمایل
فزون از بگردون ز آهم بوارق — شتابان بگیتی ز اشکم قوافل
بود تا بیادم که آتش دربار بر — بود تا بچشم رخش در مقابل
دل ریشم از زور هجرش عماری — تن زارم از حلیه روح عاطل
روان گشتم از کوی آن شاه مجلس — جدا ماندم از روی آن ماه محفل
بدرگاه او جان رهین علایق — بگیسوی او جان اسیر سلاسل
چو با او بود جان خوشا جان خوشا جان — چو با او بود دل زهی دل زهی دل
درآمد که می کردم آهنگ رفتن — ز بیداد چرخ و غم هجر غافل
رسید آن سمن بوی خورشید طلعت — رسید آن پری روی شیرین شمایل
خروشان جوشان و گریان و بریان — گه از قهر غاضب گه از مهر مایل
چو کار من او را شعف حاجب — چو حال من او را پریشان سلاسل
بحیرت کنان گاه مشکین ذوایب — بحیرت کنان گاه سیمین انامل
فشاندی بر گاه رخشان کواکب — گسستی ز گل گاه مشکین سنابل
سرشکش برخساره کردی حکایت — ز خون کبوتر ز پر حواصل
ز بیداد این چرخ خارج نهادش — شد از مرکز خاک تا اوج حامل
بحسن حضر گاه راندی براهین — برنج سفر گاه گفتی دلایل

برازی گهی گفت کای آفت جان — زیاری گهی گفت کای راحت دل
ز سنگ ستم شیشه عهد مشکن — ز تیغ جفا رشته عهد مگسل
طریق سفر می سپاری مسافر — چو ما را اجل می گدازد معاجل
ز کویم مکن رو بصحرای حرمان — ز ساحل منه پا بگرداب هایل
بدریا ز تف آتش از آه سوزان — بصحرا کنم بحر از تیغ سایل
نه پور آزرم تا در آتش بپا — نه پور عمرانم دریا منه دل
براه نوای از وفا گشته ارب — بکار نوای از جفا گشته مایل
همانا بگوشین لب من گزیدی — زمین بوس درگاه نحریر کامل
سلیمان ملک فصاحت صباحی — که ابریست فیاض و بحریست باذل
زهی کلک معجز نگارت که هر دم — کند وحی منزل براحباب نازل
خهی مریم طبع معنی طرازت — که دایم بعیسی معنی است حامل
بود با بنانت اساطیر فاسد — بود با ثنایت اقاویل باطل
مکاتیب منظوم حسان ثابت — احادیث منثور سحبان وایل
بکیهان بنزل ای ملاذ افاخم — بگردون بفضل ای امام اماثل
تو دریا و چون قطره یحیی بن خالد — تو خورشید و چون ذره اعشی باهل
بنظم دری در جهان معانی — بگفتار تازی بچرخ فضایل
تو بحر محیطی و چون قطره قطران — تو بدر منیری هلالی مهلهل
چنان است اگر هوشمندان دانا — چنان است اگر نکته سنجان فاضل
بطبع تو سازند طبعی مشابه — بکلک تو آرند کلکی مماثل
که با گنج قارون کل آرد قرینه — که با درج قارون شل آرد قرین شل

برت جبت شعر دلارای اعشی | برت جبت نظم دلاویز دعبل
غریو غراب و صدای قاری | طنین ذباب و نوای عنادل
نوی اشعر از هرکه گویند شاعر | توی اعقل از هرکه گویند عاقل
بود کز بکر تو ذکر مجالس | بود نقل عقل تو نقل محافل
نسنجم بعلم تو علم اعالم | نسنجم به فضل تو فضل افاضل
کجا قطره با بحر گردد موازن | کجا ذره با مهر گردد مقابل
ز کلکت که هر نقشی از اوست نافع | ز طبعت که هر سحری از اوست باطل
عیان هر زمان نقش ارژنگ مانی | عیان هر نفس سحر هاروت بابل
چو نقصان ترا گرچه اندیشه نادان | نباشد به اعجاز کلکت تو قابل
بنی چون سراید بنی را لقبران | چه نقصان ز انکار بوجهل جاهل
همین قدر عقل اورا کفایت | که بر روی خورشید اندایدا وگل
نبودی گرت ذات منظور خالق | نبودی گرت کون مقصود فاعل
نداری ز اجسام مهد طبایع | نبستی بارواح عهد هیاکل
وزین از پی چون تو فرزند آمد | بعقل فواعل قبول قوابل
بر اکلیل اکلیل و بر فرق فرقد | فکنده است ذیل فلک عطف تو ظل
بتجویف گردون بود ذات پاکت | چو در خرقه شخص رسول منزل
لبت معضلات قضا را مفسر | دلت مشکلات قدر را مسهل
چو دریاست طبعت نه دریا که دریا | مدامش مد و مد برسد از مناهل
وهم بحر را که بطبع تو نسبت | که طبع تو فاعل بود بحر قابل
ریاض سخن را زلال معانی | ز طبع روانت روان عذب اول

ز کلکت

ز کلکت تو باشد طراز صفایح | ز فضل تو آمد بهای فضایل
ز نظم بدیعت پریشان و مختل | بدایع نگاری اعشی و اخطل
سرایند وصفت اقاصی و ادانی | نگارند مدحت اعالی و اسافل
اگر رد خاقانی چو ابلیس مردود | اگر شد قبولت چو جبریل مقبل
پذیری اگر مدح بیت مصیبارا | تفضل بود ای تو زیب افاضل
لطفا عات فرجاه از [illegible] | پذیرند گاهی بزرگان با ذل
بود نامه مشکل باسان مشابه | بود نامه آسان بشکل مشاکل
هر کار مشکل برا جابت آسان | که حل غلطات [illegible] مسائل

در مدح حضرت صاحبقران

جانب کشور جمشید روای [illegible] | بر شاه فریدون فر خورشید خصال
خسرو ملک ستان مختلی شه که بود | پایورش لطف علی یاد خدای متعال
بعد التقبیل حریم حرمش چون بگری | بعد تعطیر غبار قدمش ز ربنا ل
عرضه ده از من مسکین مشوش خاطر | عرضه دار از من غمگین پریشان احوال
کای شهنشاه جهان داور دارا رایت | ای جهاندار جوان رستم سهراب دوال
ای خداوند سیاوش منش افریدون فخ | وی عدو بند تهمتن تن جمشید جلال
ای سکندر در عادل دل [illegible] سیر | وی فریدون فر فرخ رخ فرخنده فعال
ای تو در کشور ری وارث الاستحقاق | وی تو برسند جم خسرو بالاستقلال
چون رخت دوحه اقبال برآورده ثمر | چون قدت روضه اجلال برآورده نهال
ای فلک کاه که گردون زبی جاکرتر | کرده در گوش یک حلقه زرین هلال
هیچ دانی که جهان رفت و چه سان میگذرد | بر خلایق ز جفای فلک کینه سگال

نامور دین عرب عجم را می پرورد | کش نبودی بصنادید عجم شبه و همال
آنکه از ما بهر راحت بر فرو بالش | با حشمی مهر فروزان بفلک استقلال
آنکه از پاس وی از صعوه گذشتی شاهین | آنکه از بیم وی از کور رمیدی رئبال
برزو برزو بگه حمله گسستی از گرز | دست دستان بگه معرکه بستی بدوال
بود در خرگه او خاک نشینی فغفور | بود در درگه او هیمه کشانی چیپال
سستی رفت بر او از چو کس را نکس چند | که بنا مردی و شومی بجهان ماند مثال
از جفا گشت ز خون عبرت شاخ مرجان | آن صنوبر فلک که خجل گشتی از آن عقد لآل
سستی رفت که مه بوم نگردد ز او یا هم | سستی رفت که منقول نگردد ز اقوال
آن سری کش به فلک سود کله گوشه فخر | بی تن از عذر فلک گشت بخواری پامال
تا زمانه تیغ آن شاه جهان کرد بخاک | بجهان خاک سیه بخت ز بیلی غربال
آنکه چون او بصد خواهی دولت شب و روز | آنکه می زیست بصد شادی و عشرت مه و سال
شب و روزش رود اکنون همه در رنج و ملال | مه و سالش رود اکنون همه در رنج و ملال
آنکه همواره بهر مصطبه بودی رقاص | آنکه پیوسته بهر میکده بودی قوال
این زمان جای گزیده است با ورنگ مکین | این زمان پای نهاده است با ورنگ جلال
از جفا تا جوران را همه در گردن غل | از ستم برده کیانرا همه
خوانین را همه بر فرق نکل دیهیم | اولیا را همه در ساق مرصع خلخال
سروران را همه بردند بغارت ثروت | مهتران را همه بردند بغارت اموال
بر رعیت شده سالار خسیسی محتل | بر سپاهی شده سردار خبیثی محتال
طبل دولت بنوازند بنامش اکنون | آنکه می بود شب و روز ندیم طبال
همه از تیغ جفا گشته بزاری آبا | همه در رنج و عنا مانده بخواری اطفال

شب و روز همه موی کنان موی کنان | در زد و بای محن پرده نشینان حجال
کام بر منبر احمد زده اینک بوبکر | تکیه بر مسند مهدی زده اینک دجال
دیو بر تخت سلیمان و سلیمان در بند | گرگ در جا که یوسف و یوسف بجوال
اختر طالع دونان همه در برج شرف | کوکب بخت بزرگان همه در برج وبال
مانده در بند گران پردگیان و اشراف | خفته بر مهد امان رسپیان و ارذال
پی خدمت چو جواریش خواتین برپای | آنکه در حرمش جواریش نبود مجال
رحم کن رحم برآنکس که نباشد خلقش | از پس آنکه خشن خواند حریری سربال
رحم کن رحم برآنکس که در آتش بکوه بخت | از پس آنکه الم یافتی از باد شمال
خسروا تا که بود سیر مه و مهر بچرخ | بوده بیزار از اقبال تو ایام زوال
هست لازم به پسر خواستن کین پدر | خاصه بر چون تو پسر ای شه فرخنده خصال
تو بی انگیز و بیز در نگ آرایش تیغ | شده در تاب ز خشم کره آب زلال
وقت آنست که از بخت شوی مستظهر | وقت آنست که بر رزم کنی استعجال
بود جای درنگ ای ملک کشور گیر | بود وقت فرار ای شه نیکو اقبال
آن سیه کاسه که بنشسته بر ایوان اکنون | آن ستم پیشه که بنشسته بر اورنگ جلال
بود دشش بنده از سم تو نالان چون نی | بود دشش پیکری از بیم تو لرزان چون نال
مانده چون خواب و خور از هیبت جلالت بیکی | هم چو بر صفحه کره به نمایان تمثال
خلق اینجا برابست همه جانا زخند | ز صغیر و ز کبیر و ز نساء و رجال
از تو رزم و ز خسروان همه پیران جنگ | از تو عزم و ز بزرگان همه اقدام و قتال
روز ناورد که در عرصه میدان گردان | اندر آرند بکین گردن گردون بدوال
رمح دا مح برابند سواران ز رماح | فرق فرقد بسپارند ستوران بنعال

رعشه از سهم درافتد به نهنگان گاه   لرزه از بیم درآید به پلنگان جبال
پای در ساحت ناوردگه از وه آفات   دست بر غارت ارواح کشاینده اجل
چرخ را جبهه اسبان لب آرد و افغان   خاک را نعره گردان بتن آرد زلزال
پشته ها کرده ز کشته جهان میلامیل   جا ها کرده ز زه هر اجل مالامال
هم نکال از سم غارتکن اسبان چو دوال   هم دمادم ز شه پی تارک گردان چو نکال
هر طرف برقی از پیک گردان جهنده   هر طرف سیلی از خون دلیران سیال
چون در آن روز قیامت اثر شور انگیز   که زند فتنه و آشوب بسرحد کمال
در صف معرکه از بوی برانگیزی خرش   فتح و نصرت ز یمین دولت و نکبت ز شمال
بشکند گرز تو بر تارک گردان مغفر   بدرد تیغ تو در پیکر مردان سربال
آن رسد از تو بشاهان که ز شاهین بحمام   آن رود از تو بپیران که ز شیران بغزال
افعی رمح تو هر جای که بفرازد سر   کرکس تیر تو هر سوی که بگشاید بال
خوابگاهش نبود جز لحد دو گردان   آشیانش نبود جز بقلوب ابطال
کفشی پیل ز را وقت نبرد است نظیر   کفشی شیر زگاه جدال است همال
پیل را بودی اگر دشنه و صارم دندان   شیر را بودی اگر خنجر و زوبین چنگال
شکر لله که از اوشش جهت روی آورد   نصر و فتح و ظفر و دولت و بخت و اقبال
چون به هر حمله تویی غالب و دشمن مغلوب   بر خود و بخت خود ای شاه جوانبخت ببال
مان صبا چند سرائی سخن از نادانی   در مدیحی که در آن منطق دانا شد لال
دم فرو کش ز ثنای ملک کیوان قدر   کف برآور ز دعای شه گردون اجلال
تا بعالم رسد از گردش اجرام اثر   تا بگیتی فتد از گنبد افلاک ظلال
اثر رحمت باد بعالم شب و روز   سایه سلطنت باد بگیتی مه و سال

همه اقطاع جهان باد از آن آسوده   همه اقطار زمین باد از این فارغ بال

تاریخ فوت حسین خان

ملال دارد از این چرخ آینه تمثال   گرفت آینه هر دل ز زنگ ملال
اگرچه ماه فرازی از آن رهین محاق   اگرچه مهر فروزی از آن قرین زوال
اگر قواله یعقوب از آن بکون زغول   اگر کلاله یوسف از آن بکون زکلال
مدار تکیه بگیتی بکی نگر به نگین   مباز بال بدنیا بکی کند به نیال
کجا شدند هژبران آتشین مخلب   کجا شدند پلنگان آهنین چنگال
کجا شدند سلاطین آفتاب افسر   کجا شدند بزرگان آسمان اجلال
ستوده موکبشان هوش بر بوقت سکون   صهیل مرکبشان زهره در نگاه صیال
ز حرص ملک همین چون ستاره مکین جوز   ز جمع مال همی چون زمانه مردم مال
بدان فلک که کنونشان در آن فروز آن جهی   بدان زمین که بلاشان در آن فراز آن مال
نه دال پر زدی از سهم دال پر پیکان   نه پیل در شدی از بیم پیلپا کوپال
کنون نشان بر چه تو ... دای رما د   کنون نشان تن چو خامهای رمال
حدیث تارکشان در صحیفه های قدوم   بیان افسرشان در صحیفه های رمال
زمانه را روشش این گرچه با سکندر جم   ستاره را اثر این گرچه با بهرام وال
حسین خان که یکی را دو مرد پاک سرشت   حسین خان که یکی پاک زاد نیک خصال
یگانه گردون فرو بجود دریا دل   بهر ثابت رای و بچهر فرخ فال
ایادی و کرم او برنگ و بوی بهار   شمایل و شرف و طبع و خوی شمال
کفش چو ابر گرامطار ابر درج درر   دلش چو بحر گر امواج بحر عقد لآل
از او یکی کرم و گنجها نخجبه کان   از او یکی سخن و شکرها سلاله نال

همی ز جود بر بد گناهکارانش شب و روز
همی بطبع رسول گناهکارانش مه و سال

نشسته بر در امید مفلسان طلب
ستاده در ره آمال سائلان نوال

چنین کریم حسب را ستاره جافی
چنین بزرگ نسب را زمانه محتال

بدست مرگ سپرد ای فسوس از آن کرم
بزیر خاک نهفت ای دریغ از آن افضال

ز تاب جود سراب از جهان فتنه گرای
بنای مجد خراب از سپهر کینه سگال

سپیده زابر اجل آفتاب عز و شرف
نهان بزیر زمین آسمان جود و نوال

شی که زیور اورنگ از اختران در بند
سری که زینت دیهیم از آسمان جلال

بران یمین چو بیم موبه شمال و یمین
بران شمال چو کان ناز یمین و شمال

عرض چو خاک بدم در کشید پاک قمش
که با دهبط انوار ایزد متعال

نوشت کلک قضا از برای تاریخش
زمین نهفت بدم آسمان جاه و جلال

در مدح ذات ابراهیم خان

در همایون عهد اجلال شهنشاه جلیل
کامد از عدلش جهان را روضه فردوس عدیل

شاه دریا آستین محتشم کز شرف
برتر آمد ز آفرینش از خداوند جلیل

با خرد تا با خرمش آسوده از بسط بساط
قیروان تا قیروانش آسوده در ظل ظلیل

اندران هامون که بسط چیره دستش در عمل
اندران وادی که خشک باد پیشش سلسبیل

جای کام گور بر کل آتشین دندان شیر
نقش پای مور بر خاک آهنین بحر نیل

هر کجا انوار رایش بحر و بر خورشید و ماه
هر کجا پهنای جودش کوه و دریا در ذیل

آفتاب از روی او روشن چو فرزند از پدر
آسمان بر تخت او نازان چو مادر جمیل

با فراز آستانش کاخ نعمانی فرود
با نوال پاسبانش معن شیبانی بخیل

فر فریدون نه چون آن تاجدار بی مثال
فر کیخسرو نه چون آن شهریار بی عدیل

بولهب

بولهب کی پا که ازد در مقام مصطفی
ماکیان چون پر کشد بر عطار جبرئیل

ذات او نور خدائی و نظیرش ممتنع
شخص او ظل الهی و همالش مستحیل

مدحش از اندازه افزون نطق ناگویا کمال
وصفش از انگاره بیرون ناپدید کلیل

آن صبا ز آهنگ واپس بهتر از شد جال
این صبا بر قصد مقصد خوشتر از طبل رحیل

کوه آهن می‌نماید کند از دندان و چنگ
راه طوفان می‌نماید ری لب از خاشاک ...

باد تندی هین بجز انبات انگار سقیم
آب سائی هان بجا دون انبت آرای علیل

افتخار دوده قاجار ابراهیم خان
آنکه چشم بخت او از کحل بیداری کحیل

مهر جمشید زمان عم زاده دارای زمین
لوحش الله اشتها او بجا داد و دلیل

اختر اقبال او را ذروه کیوان حضیض
بارهٔ اجلال او را پرده گردون فصیل

دست او بیلی و تیغش آب و آبی خون خصم
آب نیل آری بخون در جام قبطی مستحیل

در معارک حمله از او هر روز شمار
آسمان پر از تری آهنین پوشان عویل

اژدها بارد از زان جادوان انگالان
رمح جادو خاره او در حمله تمثیل کیل

از کریمان آزرش کر خاتم دیگر نظیر
از دلیران کیش کر بزم و دستان جمیل

که شود خرجال و دم هیچ نظیر چرخ دیده
که بود خر نوب و اسفندیار چون جمیل

چون ز تیغش سیل خون سیال شد
کاسمان در راه آن کاخی سیخی در نیل

بر جهان این دو دو گون ابر سیه دل کرده
تا برزق آفرینش کف راد او کفیل

مردمی در گوهرش چون رنگ در گل گهر
این چنین ... چون مرد را اصلی اصیل

آن گزین پرورده دارای سکندر جلال
کش جمال ذات از فال جلال آمد جمیل

کرد کرمان انگرم آرزم گلزار ارم
آری آری نار نمرود گلستان از خلیل

آسمان سان آن زمین گرد از چار دانگ
بس خورنق سان بنا در زرکاری قلیل

این همایون مدرسه کز آفت عین الکمال
کاخ ادریس مدرس بر رخ ایوانش سبیل

کرد آباد از کرامات خداوند کریم
کرد بنیاد از سعادات خداوند جلیل

هم رواق دلگشایش برچه زیبا بر سقف
هم فضای جانفزایش بجز نا یابان سلسبیل

عرش و کرسی در سلاسل ازین [illegible]
چرخ و جنت در نمازش از دو پیر و [illegible]

تا بفنیدش بترم از شمسه ایوان آن
هر سحر برده به انجم کشته خورشید سبیل

زین بنای جنت آیین جنت جاوید شد
نام جنت زان نهادش کز [illegible]

هم سلسبیل از وفاق سلسبیل آساره شان
چون بدان جنت روان هم نام کرد [illegible]

تا ز لال جانفزای روشنش آید روان
نام کوثر را زد فرهای دلها شد [illegible]

زد صبا تیز از پی تاریخ آن و این رقم
سلسبیل از جود ابراهیم در جنت سبیل

تا که کاخ آسمان از صانع قادر رفیع
تا که جرم آفتاب از صیقل قدرت صقیل

باد یارب از جهانبانش مقامی بس منیع
باد یارب از خداوندش جزای بس جزیل

زهی دارای ملک آرای روشن رای دریا دل
خهی کسری [illegible] مهر آسای کرد [illegible]

شهنشاه زمان محیی شه ماه گردون فر
خداوند زمین دارای کیهان شاه [illegible]

فروغ روی آن پرنور زد داغ ابر مطلع
ضمیر پاک آن بر وحی منزل از ازل منزل

هوا زان پرتوی انوار قدسی مسعود مطلع
چو از این لمعه اجرام علوی مانده [illegible]

در ایامش که جاوید آن نواب [illegible]
به دورانش که بی پایان حوادث [illegible]

چو با کوپال و با تاج [illegible]
چو با خنجر و با خنجر بمیدان تازد اجمل

بگردون کرد [illegible] ز کسری [illegible] کسری
بگویان قیر انداید [illegible]

ز گنج مال و ربع [illegible] آن شاه [illegible]
بدین احمد مرسل به ملک ایزد [illegible]

بگردون عطای او بقای انس و جان مجری
به دریای نوال او وفای بحر و کان حایل

مهر از هفت دریا نام از آن نظیر و خوب
کمین از چار کوهر یاد از آن ذات دل [illegible]

بنو دستش کرم همایون ذات تمام از جلی
گذشت از هفت آبا چار ما در تا ابد حامل

بهشتی آمد این آب و گل از دست جواد
بلی از ابر آذاری گل آگین کرد آب و گل

چو گشت این مثنوی سنگین حرف شاه [illegible]
بفرما نقش ز معماران کارآگاه روشن دل

زهی قصر نگارینش که گشت آرایش [illegible]
تو گوئی بر زمین شد ز آسمان عرش برین نازل

بهر کاخش ز نقاشان شیرین کار از خسرو
هزاران سرو سیمین بر کز آن ره پای دل در گل

از آن بر صفحه [illegible]
از این بر اوج علیین خوی آزرم شد حاصل

ز شیرین کارشنگولان که مضمون هوش [illegible]
ز لیلی چهر جاناشان که مجنون عقل بر عاقل

بهار کشمر و گلزار خلخ [illegible]
نگار آزر و تمثال مانی باطل و عاطل

همه از هم ز بانگ چاوشان مستغفر
همه با ساز سوی پیشگاه شاه مستقبل

ز سنگین تاج و رنگین طوق [illegible]
ز جیحی درج و دو جامی چرخ و هندی تیغ [illegible]

ز لولوهای بیضا سنگ بر خورشید و مه طاعن
ز گوهرهای رنگارنگ بر دریا و کان عادل

تعالی الله زهی انعام و فضل واهب منعم
تبارک الله خهی اقبال و جاه خسرو مقبل

عرض فرخنده این مثنوی سنگین چون جهاز [illegible]
بنا لیش را چو شد [illegible] از شاه جهان شامل

طلب فرمود تا رنجش هم آزادی [illegible]
صبا گفتا زهی مثنوی شیرین شه عادل

سخن کر مشکل الله بر جان برمن [illegible]
ولی پیش جهانداری چنین دانا بسی مشکل

مقالات رشیق من عقال عقل [illegible]
مقامات بلیغ من وبال جان [illegible]

خفیفم گرچه در منطق ولی در وصف [illegible]
ثقیلم گرچه در دانش ولی در وصف [illegible]

از این گفت کلیل الذهن شاید دردمندم [illegible]
از این نظم علیل [illegible] باید دردمندم کل

بگردون

شانزدهم فروردین چو ازآن عازم تاج — دعا کف بر آورده دم چو بر این عالم عال
بود تا آفتاب انور بپیش رای او معظم — بود تا آسمان عالی بجنب جاه او سافل

در مدح نواب محمد علی میرزا

منت خدا را که زتابنده داد جلال — دولت درآمد از در حسن و خجسته فال
یعنی مبین سلالهٔ سلطان بی نظیر — یعنی بهین نتیجهٔ خاقان بی مثال
دولتشه آنکه نازد بر ملک جم چو تخت شاه — دولتشه آنکه بازد بر کاوکی چو بال
گیهان بخدنگ که دیدگانیک مرا طلوع — در پا بگریه که دیدگانیک مرا زوال
بس مرزها که کرد و نرسش یک سوار — بس ملکها که بخشد چو دیش یک سوال
هم فرش های افسرش از حضرت ملک — هم فر خجسته اخترش از طلعت کمال
هم بر ملک همایون همواره این قران — هم بر کمال میمون پیوسته این کمال
آن داوران که دهر نبوزند دربزد — آن خسروان که سال بپیچند از شمال
با رو به مقترن همه زین فرخ اقتران — با ناله متصل همه زین دلکش اتصال
آری چرا ننوشند از بیم جان وتن — آری چرا ننالند از سوک ملک ومال
سار لیست خلقش بکه بر سر هر محل — جار لیست قدرتش بچه برکون هر محال
آجال با حاسش درنا زود رنیاز — آمال با نوالش در نیخ و در دلال
نامش که بردست کرامت خجسته خط — دانش که بر جمال جلالت بدیع خال
مشاطهٔ فضایل و شمامهٔ خرد — آرایش ستایش و پیرایهٔ مقال
در پیچی نتیجه ز شرش بوی مهر — در تلخی سلاله ز نطقش نباله نال
یک بدگانش ز لولو نا گذری بگذر — یک بندگانش زنگر و نا بگذری لال
آجال و حادثات در رخنه بزرد — اجرام آسمانش در حوزه نوال

هستی

هستی کداز آذروشین شکار جیش — گیتی طراز جوهر و گوهر نگار آل
یازد چو جنگ قادر پهلوان و پیچ جان — تازد چو حیش قاهر شیران و کج مال
شیران بلی زبیلند از جنگ جان کمال — مردان بلی ز نالند از جنگ مرد ال
خورشید رای او را وزان شار شموس — قطاس فیرزا و زا چو سنگ از جبال
روزیکه تیز دال بود از چرخ دال داشت — در آسمان معرکه بنده کذارد دال
سوزد و روان شیر زبان آتشین پرند — در ددو دال بیل دمان اکنون دو دال
حراقو سار هر سو خر بنده سپاه — جراره وار هر جا رجاله رجال
مردان جنگ جوی چو کیهان کرانخوار — گردان رزم ساز چو گردون بر دل
هنجار پیچ خشم کریان با کحذر — سختی فزای جان ستر کان با القتال
یک قوم در فکنده اجرام از نهیب — یک قوم برکشیده افلاک از شمال
شمشیر تابناک به شبهای درع پوش — پیکان آبدار بر لبهای کین سکال
چون روشن اختریست که در کام غموم — چون سرخ اختریست که در نود و بد کمال
دران هر از را وعجب آفتاب حشر — تابنده و ماه و فروزنده هلال
از کمین ظفر چو برآرد زجای رخش — در زین کوهرین چو فرازد به مهر یال
جراره که بر زند از جر چرخ او — بس طایر روان که کشاید بچرخ بال
طیار مرغ جان بفلک او چو در ضرب — سیال رود خون بزمین او چو در مجال
بس کوکب ملک که از ماه اخترش — با ذلت هبوط در عقده و بال
شه در زمین مجاهد و مه بر فلک نیاز — ابطال در معارک و ربات در حجال
ای آفتاب رحمت و ای حشر ظفر — ای آسمان دولت و ای پایه جلال
ای چرخ در حریم تو چرا به بند فر — ای مهد در وثاق تو اختر فروز فال

انکه اجه تا بش خاک درت تکیه نگین
ای غازه کار نقش حبیب جبهه بال
ای مدت قوام نزار دز کار عجم
ای قبه خیام ترا آفتاب خال
ای گوهر مخایل تو قبله سروش
ای جوهر شمایل تو خواجه شمال
ای گرزه مار عرصه قهر ترا کیا
ای شرزه شیر بیشه خشم ترا شغال
ای حادثات بخت اعادیت امشام
ای کائنات خوان اعادیت عیال
ای وزنه فلک ز شکوهت یکی حدیث
ای فیض چار کی ز نوالت یکی مثال
ای اختران زیر تو آرای تو عکوس
ای آسمان زبر دوره رایات تو ظلال
ای در هیبت لشکر چون آسمان نجوم
ای با سمانت رایت چون دو زبن
دندان گرای کام پلنگ از تو شیر رنگ
ناخن برای چنگ عقاب از تو چنگال
جان باختن بموکب تو آیت رشاد
رونامش بحضرت تو غایت ضلال
گرچه کمفت از ری و کفتار بهلوی
جزاره جریره م و جراقه کمال
لیک آفرین ذات تو کاه برازعقول
عقل مراعقیله و نقل مراعقال
تا وصف ذو الجلال بود حی لاینام
تا ملک کردکار بود ملک لایزال
یا رب مباد دیده بخت ترا نعاس
یا رب مباد ملک جلال ترا زوال

در تهنیت عید شاهنشاهی

شاه عید از بهشت اینک با فر و فال
مه در جمشید بل باز بنیخ و ولال
صورت معنی قرابه شیرین شکر
دایه دندان گهر حاجب ابرو هلال
پیکر دلکش پری بذله شیرین دری
معنی او سالها زده صورتا و خورده سال
با می شکر فشانش نوش جگر سوزنیش
بر به کلنار گونش مهر سیه روز حال
با شگرش از گهر دیده خونریزه و لعل
با خبرش از سلیل ناله جانسوز دل

بر سرش افراخته چتر کیانی سحاب
در برش افروخته عود قماری شمال
کرده ز باغ و چمن در بر او انجمن
سوری و سرو و سمن سنبل و نسرین کال
سبز نبش آخشیجه بیضا نظیر
سبز نیش ساخته خوشه پروین مثال
زمزمه مجلسش نغز دلاواه ساز
تهنیت موکبش ناله جانبخش نال
سازکش از تار و زن راه زکو ارسلیل
صلصلش از سرو بن زمزمه ساز سلال
نوشش باهای از سرش نغمه رنگین تذرو
نافه فکن بر بش نیفه مشکین غزال
سرع باد بیح مژده راشمرم
بر بر شهر سبا نامه عشرت ببال
بام دل افروز از و باز قرین بمن
شام سیه روز از و باز رهین بزال
کلک من و کوس شاه را بزن مرده
آن به چابک صیر این بزبان دوال
محفل شاه و ترک ملک خدای بزرگ
کش ملک العرش کرد ملک مصون زمثال
آنکه از و گرته شاه و انجم روشن نهاد
کم ز دکان رشاد فرد دکان ضلال
و انکه نگاک درش تکیه جان نگین
آنکه ز طوق درش تا درش بال نابل
انجمن عید باز ثان ملک آمد نباز
وان فلک دلنواز آخته بر او رنگ بال
پیشکش کاسمان نامیه سامی بران
از رخ شهزادگان داده وبفردوس فال
یکسر دشاه بر سر زیور تاج و سریر
مهر منش ملک گیر چرخ روش بال
داده دادار فرزانه مردی و مرد
حیدر دشت نبرد یوسف مصر جمال
خاصه ولیعهد شاه کامده دین رابنا
وارث هر تیک خواه قاهر هر بدسگال
شاه دلان از خلق او خالق یکتا و خلق
نازان بر تیغ او سید بطحی و آل
خطبه شاهی بنام نوبت عیدی بیام
بخت جوان لاینام ملک کهن لایزال
دولت و نصرت قرین زیور و م قرین
مجمره سوز از یمین مروحه ساز از شمال

سامعه از هول گران ناطقه از بیم لال
تا جوران بر بر در بر آن تاجور

بندگشای از کمر رشته گسل از لآل
باج ستانان از ملوک کج فشان سپاه

صیحه دریا بکان کاینک بازار زوال
تا ز انجم بچرخ کاینک مار از وال

ریزش خسرو و تل قیمت لشکر تا ل
تل تلی وجل در بر دارای یل

توده زر چون رماد خامه در چون تلال
از کف آن شاه وراکشته هم آهنگ باج

انجم کیهان فروز چینه تال توال
گنبد گیتی توده سته بار خطر

دست و دل را وشاه زله ده بیزوال
ابر بخاری سیاه برق شراره ی تباه

دامن ابر و دمن جلوه برق و جبال
این دو چو بر جان و تن واسطه پرورش

با ازلش اقتران با ابدش اتصال
از چه زد آتش که هان از که زد او دربجال

کرد ز وهم و کند ناتوی عقل و عقال
چون بهم هوشمند زمزمه چون و چند

قاهر بر هر محل قادر بر هر محال
کوهر آن بی بدل است اجل از مثل

زانکه و ازو فزوده بجز این مقال
می شوانم سرو درازی از آن جزو در

با خطرش کش زشرم چرخ عدو از ملال
با خردش گش زرنگ عقل علیل اجل

چرخ ستایش سرای کای تو مرا پاک دل
مهر نیایش گرای کای تو مراد دم

راندم با این که هان خامش از این مقال
گفتم با آن که هین ساکت از این سخن

نخته بنا شسته ران تاکه نه بینی کلال
پای بانداز زه نه تاکه نبانی بسر

شرم چه شد هوش کو این چه خطور و خیال
عمر چه بود خال چیست این چه گزاف و نفس

خال تو گرد درش گر نفروزد بحال
عمر تو خاک درش گر بپذیرد بناز

تا که زند دم آسمان خاک درش را مثال
تا که زند دم آفتاب نقش پیر مثل

گشت بر آن ماه و مهر مهر سجل سجال
گشت بر آن قره ناب آیت مصحف شرف

پای حوادث

دست نوائب بتافت آن ملک ذوالجلال
پای حوادث بدلبت آن فلک ذوالقدر

آنچه بیار ستافت دست نیاز و سؤال
آنچه نشانت بنا پای کئیب و ضعیف

از قبل رحمتش کاخ رس ریزال
در کنف دولتش کوی خش پوش پر

از چه ز جبینی جلی رشک نوآیین جبال
از چه زرو می جل شرم نگارین قصور

ناله این الامان نعره آن القتال
روز کمین چو کمان کز روشش آسمان

خیل فنا را صهیل جیش بلا را صیال
از شغب تیغ و چال خاک بجنبش چو نیل

که ز کمان شل سوز آتش هندی نضال
که زکمین دلفروز شعله خطی سنان

جنگ پلنگان و رنگ نای نهنگان بال
دشنه این با پلنگ نیزه آن با نهنگ

آفت روئین شان حیله سیمرغ و زال
چرخ سپر زال پشت تیر کرین والی

سختی و حظ رکاب سستی و شد رحال
هر سو شیران غاب گرم طعان و ضرب

گاه ز سهم سهام داهیه را ابتهال
کاه ز بیم حسام حادثه را اعتصام

کوکب گیتی در هبوط اختر بم در وبال
چون زکمین رامر شاه صیحه اخر باد

آن فلک کرد سوز آن ملک مرد مال
نارک کردان بکرد آورد از مال و مرد

و قعه او با بنخار حمله او با جبال
لطف او با قضا صدمه او با قدر

بازوی بازو شد و شوخی تیغر و غزال
الف سنگ وسبو صحبت برق و گیاه

نعره شد و چپ چکر شین ز بال
موبه بدیشن بجنگ آفت بچان نهنگ

دین عرب دست خوش ملک عجم پایمال
کرده بدین و بلک تیغ ملک بار مند

در خم چوگان او این کره خال خال
از در میدان او اوج دره پیچ پیچ

زانکه نه با چنگ شیر رنگ دوال شغال
ای ملکان خبر خبر روز بیار بیتر

شه چو فروزد کمین آتش هندی دوال
هم نه گزرد از کمین خصم دو ملک گزین

قصه نام آوران خوانده‌ای داوری — در صفت نام آوران از صفات خیال
باج براینده وسای زی درکیان خدای — خوابیده از پرده پای جوینده ارفرد ملک
کر بجهان هر پیش شاه نهد نام خویش — که بنه پاک کیش کرده ازین در جلال
ورتو فریدون کنی نام غلامی دهد — نی چو فریدون بل بازد ازین در جلال
خاک سیه بر سرای داند ای پاک رای — مرتبه زال چرخ مرحله چرخ زال
دوش خلیلم کفت از در خلت که هان — ز آتش دل ای صبا آوری آب زلال
کفتش آری ملک کرد اشارت مرا — کردم آتش فشان چه کنم فشاندن ذلال
زامر خدائی نکفت خبر بلی کر نکفت — آتش برزده در باغ خلیل از خلال
لیک برابر بهوی والای پیمبر چنین کوی — کونه ملالت کرای کو شه بی‌از خلال
ظل شهنشه خلیل راه ستایش طویل — کلک بیانت کلیل بند زبانت کلال
ربنجوای ملک دربر دادار پاک — بهر دعا در دنا کش دست برآور نوال
تا که ازل را زوال بچو ابد را طلوع — تا که ابد را طلوع همچو ازل را زوال
ذات همایونش را کل ابد در عصر — شاهد دورانش را حال ازل بر جلال

در ستایش حضرت صاحبقران

تعالی الله ازین قصر فلک ظل — که ظل الله اعظم راست منزل
کرش از آب و گل بنیاد بنهشت — که آمد بوالبشر از آب واز گل
کر آن را نفس انسانی محصل — مر این را فر یزدانی محصل
کر آن جنت نه جنت کشت خارج — مر این فردوس را فردوس داخل
کر آن بر نور احمد بود خازن — مر این بر ظل یزدان کشت حامل
کر آن مسجود املاک از محاسن — مر این مقصود افلاک از فضایل
کر آن از فیض واهب خرمی جان — مر این از نور یزدان روشنی دل
بلی آن نور ظل الله اعظم — که بر صدر رسش تکیه و سدره ماند ظل
شهنشاه زمان محفل شاه — خداوند زمین فخر اماثل
جهانداری که در انقطاع و انتظار — زمانی کامل و از هر امثال
ز نقش پای موران نای پیلان — سلسل زد چو از رومی ملال
به یزدال پر از خون شاهین — نکارد لنزه بر پر حواصل
به بذل مال کر خواهنده و دشمن — ز بیم شاه و دشمن مال مایل
سماحتش راند از آهنگ داود — چنان رامش که از آوای جلاجل
هر ویشان عساکر در عساکر — به سکان قوافل در قوافل
سحاب ما طراز فیض بادی — شمال فایح از لطف شمایل
بنود ار ذات او منظور خالق — بنود ار کون او مقصود فاعل
نه بر اجرام آهنگ جلا بیع — نه با ارواح پیوند هیاکل
به بیدارش نه کرا اجرام شایق — به دورانش نه کرا افلاک مایل
نه آنا را چنان سیر مناظر — نه انیا را چنین قطع منازل
ز خرکاهش بکش پود و پیوند — هر کاهش زناج رای و هر قل
ز مخزن بری سیر عواطف — ز کنج آوری بانک جلاجل
همی تا بکذری با حسروی بیح — همی تا بکذری با پهلوی شل
بکرد و کبش کرد مبارز — بکرد را بخشش مرد مقاتل
چو در میدان هر کردون قاهر — چو در ایوان همه دریای باذل
بمهر و ماه ازین بانک بزاهز — ببرق و عرب ازان فیض نیال

اگر خواهم نگارش نقش شاه   اگر آرم بجنبش نقش تمثل
سزد گر بر زبان اندازدم چاک   سزد گر بر زبان اندایدم گل
بتلون مثال بحر زاخر   بشادروان نگارش شیر باسل
ولی نی بحر زاخر در اثر   ولی نی شیر باسل در خصایل
چو این مشکوی مشکین گشت معمور   بفرمانش ز معماران کامل
دران شد کنگر این قصر عالی   عماس با هم عادی او حایل
شهنشه منظر فیروزه در خرگاه   که با فیروزه منظر شد مشاکل
ز نقاشان که از نیرنگ تحریر   بنقش با نو بنیان خط باطل
دران هر سو بدیوار و به پایه   نگار لعبت شیرین شمایل
ز نیز اران مجالس در مجالس   ز مه رویان محافل در محافل
همه سرخوش ولی بی نشاه از می   همه دلبر ولی بی بهره از دل
جهان آمیز مثال ربا چین   روا بخش نقش پر سنابل
صفیر آرای مزمار قناری   نوا آموز منقار عنادل
غرض چون زیور اتمام پذیرفت   که جاوید آن بنا داد از زبر حل
صبا از بهر تاریخش رقم زد   بود این قصر شاهنشاه عادل
بود تا افسر دلخواه تاجش   بود تا ناوک دلدوز قاتل
کله خواهان اورا تاج بر سر   هم آماج نشان اورا تیر بر دل

در مدح عباس میرزا   صفت قلعه اردبیل

اندرین دوران که از موسی و فرعونی چو نیل   کوهها مانند موج و موج از جوش از جوف قتیل
موسی و فرعون شاهنشاه ترک و شاه روس   رزمگه نیل و ولیعهد شهنشه جبرئیل

قوم آنرا بر نجات و فوج این را بر هلاک   بارهٔ دریا شکافش جبرئیل آسا دلیل
دوش گفتم با فلک کای کوژپشت کج سیر   تا بچند از کین کشی بر دیده انصاف میل
که کنی بوجهل را بر کینهٔ احمد دلیر   که شوی دجال را بر خصمی مهدی دلیل
که فرازی تارک فرعون بر قصد کلیم   که فروزی آتش نمرود بر کین خلیل
که بیزدان آوری گوساله زرین جمال   که بجز با آوری اهرمن ناری عدیل
که بیدادی رانی که دانشش علت ایجاد دولت   عقد آقا لی و خصم انگیزی از رای علیل
می ندانی کاین بود هشلی شر کآورد   تن بریز پای جلت نرم چون دریای نیل
آسمان زین بول گفتارم بر آشفت و گفت   کای مرا از آغاز در آن تستان نعم الوکیل
گر نه بوجهلی با محمد کردمی آغاز خصم   چشم اختر کی شدی از گرد نعلینش کحیل
گر نه فرعونی بموسی راندمی از کینه کلام   چون شدی موسی کلیم ایزد از لطف جلیل
خسرو ویرا که کیوان ماه رایات جلال   تا نکرد اندر نبرد اورنگ شاهی جمیل
تا نگیرد زنگاری اژدهای جان گسل   هر کجا سازم جدا سوی بکج بر کوه بر گسیل
وای بر من گر چلیپم ای همایون خواه شد   آری این شایسته خدمت بر جناب مستحیل
خامه کز ایام دوران خصم این انجام شد   کارش از پشت فرخ این فریدون قلیل
بوالمظفر شاه عباس آنکه از ایجاد او   خاک آرد شرزه شیر و ابر بار زنده پیل
آنکه از خشمش در کنام ملک و در رکن ملک   هیچ دوم در جبال و صور اول در جبیل
فطرت اجلالش گر انباز به کار اوفتد   بزوی بازوش هم پرواز بر جبرئیل
چون سریر آرا زرین آن خسرو بهرام جاه   از ستری هر سریر آرا بر از کیوان عدیل
تیغ جان ارگش انگیزد چو مرجان موج خون   بهفت دریای زمرد گونش لعل آگین سبیل
تا حسامش گشت نصرت آرای دین مصطفی   جامهٔ بخت نصاری را مسیحا زد به نیل

بر سر این آفرینش زآفتاب زرناب
اصل مجد و شاخ دولت را ز دهقان قدم
کرد اشارت تا بگرد اردبیل از نیاز
زادمش ابراهیم دانا رادی اقلید کنج
پس به بر رفت و براهی فزون شد زامر او
بخت ماه و عیش ماهی بگسترد از باز
باره آن باره تازد با که با خرگاه چرخ
آن کل اندازد که بام آن فرا بردی بخشت
اسم کیوان را زد این در و قرفت قلم
الغرض آن باره محکم پی عالی بنا
منشی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت
زان مهندس کامد آن معمار این نیلی حصار
جاودان حصنی حصین از ترکتاز آسمان

مدح اسمعیل خان

دولتش در سکه‌ی مشکین خاک خود با در فال
که ز شیرین بذله آن شهد در کام شکرنگ
که ز زلف دلنشین آن فتادم طیب ورد
که از انغام قیروان در قیروان سحر و فریب
که ز رخسار رشتی خورشید را در یوزه فر
که ز خال آن در دیده پرده زنگی زرس

ذات سبحانش بوی جنسطا خلق طفیل
جان او معنوی سنی جسم او اصلی اصیل
بارها کردون شال و خندقی در بار سبیل
کرد پر زانکه با ابرزد و نیل آمد به نیل
بار خندقی در روز کاری بر جبیل
زال چرخ از آن سام و داده در زنجبیل
خندق او خنده آرد بر چه بر دریای نیل
آن یکی آرانی که بوم این فرو بردی به نیل
نام فاره وز اشد آن از نار بستی منزلیل
شد چو با سکندر ز امر آن دارا عدیل
سد اسکندر ز دارا شد محیط اردبیل
هشت کردون تا بود حصن مجد دار فضیل
بادبر کرد جلال آن خداوند جلیل

سروادوامانی

بود بالو زاد کان خاطر خویشم جال
که ز نرگسین لب این لعل و چشم سفال
کم بچهر نازنین این و زدم زبهغال
که از بنم کاروان در کاروان فیج و وال
که ز دیداری بر جبین را فرخنده فال
که ز زلف این کفیده نافه چینی غزال

من درین راحت که از برزن برآمد های هو
کاندر آمد از درم زنگی غلامی بوی بوی
ناشان جستم چو زو بر من درود آورد گفت
بارشان دادم بگو تا پرد وهم رازشان
جستم از دریا و کان زآغاز گفتندم هزار
خود تو کار افتاده دانی که بر سیحت نشست
پس ز حال چرخ و اختر باز جستم گریه
پاسخم دادند کامد آن زمان کز ما گشند
زان همه سایم کاندر پیشگاه داوری
گنج و مخزن را چو جستم باز گفتندم مرد
نقش در عهدی رزاست دجانش در عهدی
پس ز ملک و مال جستم حال گفتندم که آه
اینک اینک زیب گیتی پاک مولودی
مادرین کز در درآمد پیک آن مولود پاک
زر مه از خواسته چون تنگ ماهی در بین
در برم زانو زد و بنهاد بر رسم ادب
نقش خاتم را ثنایی این از انت محضر
زر مه را چون باز کردم دیده را باز آن جهان
پیک فرخ پی چو زان باران ... باز جست
من با او باز گفتم شان که آن دم در بنه

من درین دانش که بر درگه در آمد فیل و فال
کای خداوندا اینک قومی به امتحان حال
کان و دریا چرخ و اختر گنج و مخزن ملک و مال
کاین شکر فانزا که حقست استی بر چرخ کمال
کز غم فرزند و درد فقر و رنج ماه و سال
مر خداوندان ثروت را پس از ثروت زوال
این چنین واژون سروا قرفتنه رنج در نکال
کیفر دارای فرهنگ و خداوند کمال
داد خواهان ده زبان و ستمکاران لال
دستی اینک در قاطی کاو ر دهان لال
خاره انگارد و داری خاک پندارد ولا
اختر ما را اول و طالع ما را وبال
ز وثیقه ما براة وز حزنه ما جدال
انجمن یار نگها به بزد و کشت آجال جال
نامه آراسته چون باغ مینو در شمال
زمزم زمزم و شرکین گفت ای خداوند مقال
عذر قلت را کتابی این از انت زانفعال
نامه را چون بر کشادم تشنه را آب زلال
کین هما نزا از چه روزین سان دگرگون گشت حال
تا که من سنجیده آرم پاسخش در هر سوال

گفتم ای نان مرجان گون ای کار آگهان
از نخستین روز کن تا روز کار ارتحال

بهر این مولود هر یک خدمتی آراسته شد
کام دل را یافته از کردگار ایزد متعال

این یکی خود دریا و کان ندی که اگر گنج
تا پی گنجوری خود شان فرازد شاخ و بال

چرخ و اختر نیز بهر روزگارش سالیان
رنج بردندی کشان بر چاکری به مثال

گنج و مخزن نیز در گنج حساب خشتی
از حوادث تا بدین مولود یابند انتقال

ملک و مال از این دو گر این در نما نندگی
تا بود یابند اینک جاودانه اشتغال

مژده زان مولود آوردند این اخشیجان
تا زمین یابند زان آستان این فرخ فال

آفرین شان خواند پیک و گفت تقصیر از شما
زانکه روز رای وی اورا بهر حالی مجال

سربسر خرم زمین کای آفریده سخن
جز به درگاه تو رو کردن ضلال اندر ضلال

راستی بدرفت پشت از فرهنگ جهان
کاوری از فر این فرزند فرخ زود بال

پشت سرداری قوی ور است گنج از نیرو
آسمان را دارد از بیرونت در آرزم و کلال

آفتاب آسمان محبت اسماعیل خان
کاو چو گیتی آفریده خود آمد بیهمال

چون بکین کرده و ز ادلشش از پی دهر
چون بزین آمد فرازنده‌ش از در نامورد بال

رانده و پیلان و مارا تیز دو خبر خسته بود
شرزه شیران زپا را بنگرد چون کنده نال

از نسیم لطف او آب روان تا رهزنی
وز نهیب قهر او باد سبک خاک محال

آستین و آنکه گنجش‌ها ن چه دریا و شهر
آستان او بسامانش بهین چه اکلیل کلال

ماهیان بر بان زتیغش چون هر باد تیز
اختران ریزان زتیغش چون بکرد و بال

گر هم آورد آسمان مرد ما لشکر نبرد
ور هم آویزد اختران کین سگالش در جدال

خرمن افلاک سوزد زآتش هندی قسیه
دیده و اجرام دوزد زآهن رومی نصال

همرهی با او بسی اسپهبدان را در خبر
همسری با او بسی نام آوران را در خیال

بادیه

بادیه گر ریگ را گر نه دوزد رنگ رنگ
بادیه گرد خشکی را جامه پوشد خال خال

کو بهشتی داندش زی رید کان از نیکوی
کو سپهری خواندش زی دهقانان فرو بال

لیک با فردوس هر دو آنگه کرده نظیر
لیک با گردون اختر خیز چون آید همال

شمع کاخ آری شاید با آفتاب شمع گاه
مرد مال آری بنا به با سمان مرد مال

مضمر اندر گوهر او چون بکان اندر گهر
مدغم اندر فطرتش او چون بحر اندر لآل

آنچه از مردی فضایل آنچه از رادی خصال
آنچه از نیکی شمایل آنچه از خوبی خصال

دست پرورد شهنشاهی که بعد از کردگار
پایه‌اش بالای عقول آفرینش را عقال

بر سریر جاه داری اوست شایان فخار
در سجل پادشاهی اوست زیبای سجال

ای خوش آن پرورده کورا چنین پروردگار
این چنین پر دلی بازی گزانش پر و بال

انجمن کو شیری گز لشکر جنگ کاه نو
انجمن پر دلی بازی گزانش پر و بال

از همایون مریمی خاتون خیرات حسان
از مبارک نیز می بانوی ربات الحجال

روز کاوشش پاک پوری کرده پیرایه کنار
آسمانش در دور دی ساحت کلاله جمال

کودکی کاو را قامه آرای جسم درفت
کو دکه کاو را جلاجل بند مهد آمد هلال

باش تا با بی خصالش را فلک در اقتباس
باش تا بینی مثالش را فلک در امتثال

باش تا از مهد در ایوان فروزد رونمای
باش تا از کاخ در میدان فرازد شاخ و بال

در بر کلکش بنالش بنگری دریا چو ابر
بر سر رخش بگردش بنگری گرد و جبال

برکند از قعر بحر بکران چو دشمن غبار
برکشد از پشت شیر آسمان جنگش دوال

در فغان کلکش ز کوه سرش آید بلال
وال بر برزش ز بگرست فرید مال

بنگری افراخته سروش به بار و دو
بنگری زافروخته ماهش بچم با ماه و سال

از شرار رشک طوبی لامکان در احتراق
وز خوی آزرم خورشید آسمان در انفعال

چشم سرداری از او روشن که بر فلک / آسمان در التجا و اختران در اکتحال

در خطر چرخی ولی چون چرخ عمرش بیکران / دین خدیوش غازی غازی کاه و در فرخنده بال

تنگ چو در عین کمال آمد ازین تابنده مهر / کایزدش دارا در این زمان وقت عین الکمال

زد رقم تاریخ تولدش ز قسم کلک صبا / کاسمان پر بخشی راست مهر بی زوال

تا که در گردون خرام و تا که در خورشید تاب / باد این گردون آن خورشید ملک لایزال

منبط شان سایه دولت درین دلکش بساط / مستظلان بلکه در ظل ظلیل ذو الجلال

مدح اسمعیل خان سردار

مدام تا که بود مهر و ماه را تحویل / بود بکام جهان جلال اسمعیل

خروش از دل دریا بر آید از غیرت / اگر ز جود کفت شمه دهم تفصیل

چرا که بحر ز بیم کف تو غرق شد / تو راست جود دگر و تو راست قلیل

بر سپهر جلال تو اوج چرخ حضیض / به پیش نیل نوال تو رود نیل بخیل

زهی کرم که بلفظ ترا و با بود / چرا که آمده در نحو رب للتقلیل

کس زمانه در گیتی نیافت چون تو خلف / کسی ز سلاله آدم ندید چون تو جلیل

ز عکس پرتو رای تو روی مهر منیر / ز گرد سم سمند تو چشم ماه کحیل

قضا بفرض محال ار کند خلاف تو حکم / ز بیم قهر تو آنرا قدر دهد تبدیل

ترا چه نقص و چه نقصان رسد بجاه و جلال / کند عدوت گر انکار ای امیر جلیل

خدایگانا از رد حاسدان جهول / جهان پناها انکار حاسدان ذلیل

نکرد هیچ تفاوت بجاه احمد / نیافت هیچ تنزل فصاحت تنزیل

بفضل و عز و شرف دشمنان بدگوهر / ترا شوند نظیر و ترا شوند بدیل

اگر بعلم و عمل بولهب شود احمد / اگر بعز و شرف اهرمن شود جبریل

بدور داد تو گر کوی زمانه یافت نظام / بعهد عدل تو کایام دید از آن تکمیل

پلنگ را نبود فکر بره در خاطر / هژبر را نبود یاد گور در تخییل

ز خواب اول سر بر نیاورد فتنه / اگرچه باز دهد صور دویم اسرافیل

ز عدل داد و ز جود و کرم ز لطف و ز قهر / بحبر وان جهان جمله باشدت تفضیل

چرا قدم ننهی بر فراز گاه کیان / که نیست جز تو سزاوار مسند و اکلیل

کفت بوقت کرم ابر را دهد تشویر / دلت بگاه سخا بحر را دهد تخجیل

ز جود حاتم اگر بود در زمانه مثل / کنون بجود و کرم در جهان تویی تمثیل

بپیش حلم تو باشد چو باد خاک خفیف / بنزد عزم تو آمد چو خاک باد ثقیل

که مکالمه عذب اللسان تو گویی / که کرده کوثر و تسنیم و سلسبیل سبیل

بروزگار خوان جود گستردی / چنانکه معده آزاست عاجز از تحلیل

گریزد که از جوشش کین و غیرت رزم / شود تمام چو شاهین پشه کرده ذلیل

هوای رزم شود قیرگون ز گرد سوار / زمین جنگ شود لاله سان ز خون قتیل

بدشت رزم خرامی چو شرزه شیر عرین / بدست تیغ هلالی و بر زبان تهلیل

چنان فشاند تیغ تو تارک اعدا / که شد باد خزانی ز بار برگ نخیل

تو جام باده کشی و عدوت خون جگر / تو کوس رزم نوازی و خصم طبل رحیل

ترا چه باک ز کید عدوی بدگوهر / رسد ز آتش نمرود کی خلل بخلیل

بود بنان تو جود و نوال را تفسیر / بود بیان تو فضل و کمال را تاویل

ز بخت خویشتنم غایت مراد این بود / که آستان مراد ترا دهم تقبیل
هزار شکر خدا را که طالع مسعود / مرا به بزم خداوند کار گشت دلیل
به بند لب ز ثنا و زبان گشا بدعا / که هست در سخن ایجاز خوشتر از تطویل
مدام تا عجم آرد بیاد عشرت جم / همیشه تا عرب آمد بفکر قصه فیل
بود محبت تورا باده طرب در جام / خورد عدوی تورا سنگ فتنه بر قندیل
همیشه مهر تو بر جان دوستان عزیز / مدام قهر تو با قلب دشمنان ذلیل
همان کند که کند نور مهر بر خاره / همان کند که کند سنگ خاره با قندیل

در ستایش حضرت جم خسروان

چو زد به برج حمل خیمه نیر اعظم / زمین چو بخت خدیو زمانه شد خرم
نگارخانه مانی شده صحیفه باغ / بنان نامیه بس نقشها که کرده رقم
خطا بود که بر نقش بی خطای چمن / زمانه بر صور مانوی کشیده رقم
بروی سبزه ز نورسته طارم نسرین / چو اختران منور به نیلگون طارم
ز باغ کرده به نیروی باد نکهت‌سای / شمامهای قرنفل مشام دهر رشم
چو آذر از تف آذار از چه آذرگون / بباغ و راغ نگارد هزار گونه صنم
چو پور آذر اگر نیست سرخ گل ز چه روی / هزار گونه صنم را شکسته بر سر هم
شراب در قدحی اولی سزد بجشن ابر / چرا است نای ز رعدش ترانه در فم
نورسته گشته ز برگ شکوفه سیم اندام / بهای کوه ز نگارگون به پیچ سلم

سزد ز نور حدایق شقایق خندان / سزد ز باد بهاری برادری خرم
کنند خنده باعجاز موسی عمران / زنند طعنه با نفاس عیسی مریم
بشاخ سرو که شد رشک دوحه طوبی / بصحن باغ که برد آب بوستان ارم
سرود سار ریحان ز طرا دای طرب / ز نور نور زند دل شد غشاوهای ظلم
ز چهره چهره کشیده چو باربد آهنگ / ز نال نال بر آورده چون نکیسا دم
زمانه بر در خاطر ز لحنهای طیور / نوای باربدی چنگ رامتینی هم
ز شوق نغمه گوینده کار بلبل و سار / نهاده رخ صنم در صماخ خیزرا صم
نهاده گوش با هنگ سار نرگس گوش / گشاده دست و دو گوش لاله اپرخم
نه جز هزار له نرگس بچار سقیم / نه جز کلاله سنبل به لاله زار درم
فراز مسند گلبن نشسته گل چو خدیو / چنار و سرو و صنوبر ستاده همچو خدم
بدست باد ز بهر نثار مقدم او / ز برگهای شکوفه ثمر فشانده درم
زبان گشوده بدعا دل به جنبش از شاخ / گهی بنغمه زیر و گهی بناله بم
چو بلبلهای دلاور بجان فدای جا / بمدح محفل شاه داور اعظم
شهنشهی که گدا کوس درگه او / قد سپهر زبد و جود او هم حشم
حریم حرمت او را نهال بحشم / قضا و وهم در اندیشه حریم حرم
بجای پایش از آن پس خرد نظیری خواست / که آب در دهن آورد زین مدیح زمزم
کف کریم و جناش بهر طرف بسخا / سبیل داده هم در وایش نکو بمراد هم
یکی چو ابر بهار و یکی چو برق یمان / یکی چو صور قیامت و یکی جهیم دوم
فکنده شمسه چترش چو بر زمین پرتو / گشوده رایت عدلش چو در زمان پرچم
غلام ظلم بپوشید روی از پستی / لوای جور نگونسار گشت در عالم

ببین دیر چابخش ازین و بیار
که آفتاب نوالست و آسمان کرم

کنم چگونه ز کیفیتش بیان کاآمد
کفش بگاه کفایت فزون ز کیف و کم

زمین حضرت او هست بوسه جای ملوک
رواق درگه او گشت سجده گاه امم

ز طوق طاعت او کرده اند زیب رقاب
سلاطین تا جوران ترک و تازی و دیلم

بریده داد وی از صوبه مخالف بین
شکسته عدل وی از کور پنجه منتقم

بروز رزم بنجم آفتاب رایت او
همان کند که کند آفتاب با شبنم

رود بباد از آن حشمت سلیمانی
بروز کار دو چشمش چو عرض حشم

کند گر بقصر جلال او رسد
بلی اگر بکشد بدین چون توان شد از سلم

ستر و صیقل تیغش و گرنه تا با بد
ز ظلم آینه دهر داشت زنگ ظلم

ز تیغش جا ده بر هر دلی که اندیشد
نهاد لطف دل آسای او براو مرهم

ضمیر روشن او گرنه جام جم باشد
چرا درو است هویدا سراسر عالم

روان خصم پر اندیشه ز آفرینش او
چو جان پور پشن ز آفرینش رستم

بروز رزم شد از نام و دلیران کم
ز برز و نیروی او نام برزوی ویرم

پدفای عدو بحرهای طوفان زا
در آب تیغ جهان سوز او بود مدغم

بنای ملک عجم چون اساس دین عرب
ز دانشش ز تیغ مهند ممهد و محکم

نگینه جبه او این چنام زنگاریست
بر صفحه که بود آن خدیورا محکم

جهان زجود کفش گشته با غنا مقرون
چنانکه آمده با فاتحه بجرد و کان توام

بنام نامی و ختم شد جابنداری
چنانکه ختم رسالت بسید خاتم

اشاره کرد که تا سندی پیارایند
بگوهر و در آن زیب سند و ختم

شد از جواهر رنگین بری و خالی کان
شد از لآلی روشن تهی خزاین یم

چو سند

چو سند از در او که هر چو آسمان ز انجم
بر آن نبشته شهنشه چو غره اعظم

چو سند آمده با پرتو جواهر آن
فروغ گوهر خورشید چون شب مظلم

ز اختران صدف آسمان زبده و جو
از آن لآلی شهوار پرورد شکم

که گر سند آن شکسته شان تمیع
زنند بوسه شهنشاهوار همی به قدم

غرض ز بخت همایون و طالع میمون
قدم بسند همی زد چو پادشاه عجم

نوشت کلک صبا از برای تاریخش
جلوس محفلی شه بود بسند جم

همیشه تا که بگوهر نگار سند چرخ
بر صباح شد شاه اختران مقدم

نشسته باد برین سند سلیمانی
خدیو چرخ نگار خسرو ستاره خدم

در ستایش حضرت صاحبقران

لوحش الله که شرف دید دگر سند جم
شکر لله که خطر دید دگر ملک عجم

بشهنشاه سیاوش روش فریدون فر
بجهاندار نهفتن تن جمشید حشم

ملک ملکستان محفل شاه کرامت
آفتاب آیت و مه رایت و افلاک حشم

در جهان مهی آن باج ستاننده کی
در سپهر شهی آن تاج ربا بنده جم

آسمانیت ولی انجمش آن در و گهر
آفتابیت ولی پرتو آن جود و کرم

داد برافر دارا بعبادت پر تو
زد برا و رنگ کیومرث ز هوشنگ قدم

آن فری برز و غاداور دارایت
آن کیومرث لقا خسرو هوشنگ شیم

چون بهیجا ز پی رزم جهاند توسن
چون سپاه ان بکه کینه برآرد صارم

سرخود گیرد از اندیشه بستان دستان
دم نیارد زدن از قصه برزو بزم

آن خدیویست که بر درگهش اصحاب ذکا
آن همایست که در حضرتش ارباب همم

همه زآزرم از این شیوه قربان فرنگ
همه از شرم از این پیشه زبان نم

بجلادت چو نهد پای بمیدان جلال | بسخاوت چو کند جای بایوان کرم
هست در کوشش صد دشمن او صورت مرگ | هست در چشم ولی طلعت او صبح دوم
چون پی بذل بخود خواند و برافشاند گهر | چون که رزم بر اندیشد برافرازد علم
بزبان گرد عرب چاک زبان عجمی | بزبان ریخت عجم زد کر رستم
چون برد جنبش و جنبد چو قبای عطشان | چون کند تیغ مهند چو قضای مبرم
هم به بر شود و از کوکب فیروزش کرد | هم بجایی رسد از خون بداندیشش نم
چون در ایوان بکف بذل فشاند مخزن | چون بمیدان زپی رزم جهاند ادهم
رشک زر ریز دکند چهره این زرین خشت | موج خون سرخ کند طلعت این نیلی یم
یافت از تارک او زینت و زیور افسر | دید از خنجر او رتبت و عزت خاتم
بود اگر افسر زرین شرف تارک کی | بود اگر خاتم حمرا شرف خنصر جم
شیر پیکر علمش جلوه کند چون به نبرد | زهیبتش یکبارد دل شیران اجم
رایت نصرت و فتح آیت او را از جهد | آسمان شقه و مه چوبه و پروین پرچم
بر در او ز پی ناصیه فرسائی او | قامت عرش برین چون قد کردون شد خم
مندرج آمده شاهان همه در حرف غلام | ملک گشته خدیوان همه در سلک حشم
نه قضا می شد از سهم سپاهش یک گام | نه قدر میزند از بیم حسامش یک دم
قصر جاهش که بر افلاک شده سایه فکن | وهم از عرش برین خواست دهد نسبت کم
عقل با وهم غلط کار در افتاد که آن | کی بسلم بتوان رفت برین نه طارم
نور او بود چو در گوهر پاکش مضمر | زان شرف آمده مسجود ملایک آدم
در بشر نامده چون او ملکی ملک آرا | گر بود در ملک الله تعالی اعلم
ملک ایران که شد از جور حریفان ویران | عدلش آباد چنان کرد ز معمار کرم

که بایام

که بایام ستم آمده بجهان منزل بوم | زانکه ویرانه بنا مینهاد ارکان ستم
رای او گشت چو مقصود بر آبادی ری | سر بقصر فلکش بود و قصور معظم
طرح این باغ چو افکند در آن ملک ملک | که چو بخت ملکش باد درختان خرم
باغی آراسته چون باغ ارم بلکه بود | بل باغ ارم از غم آن داغ الم
زان درختان که بگردون زده از کاکل چم | پرتو مهر در آن آمده در هم قدم
بار که شام بر افلاک پراکنده نجم | پاک شاه در آفاق برافشانده درم
گرنه شاخ آمده بر گلبن آن موسی ید | ورنه باد آمده در عرصه آن عیسی دم
گشته جنبش ز چه رو مطلع چندین بیضا | کرده فیضش ز چه جان با تن بیجان توام
نخل طوبی به بر نخل دلارایش خار | آب حیوان به بر آب گوارایش سم
گشته پرورده آن سدره و طوبی بل | خورده بر رشحه این کوثر و تسنیم قسم
گرنه این باغ بهشت است چرا سبز بهشت | پی ثنی آمده در طینت خاکش مدغم
بلکه از حسرت پیوند نهالش بجنان | هست مدغم بدل سدره و طوبی صد غم
ساحتش انجمن دردکشا ماند | ز نهالان همه چون باده گساران خرم
گرنه سرمست شده در خانش چرا چون مستان | دست آورده ز یاری همه در گردن هم
هست چون نرگس مخمور خمار آلوده | ساغر لاله صبوحی ده پیش از شبنم
ساحتش مجلسی و لاله چو رومی دیبا | عرصه اش محفل و سبزه چو چینی ملحم
شور افکنده در آن بزم خوش الحان مرغان | یکی از ناله زیر و یکی از نغمه بم
سرو کش افراخته قامت چو خرامنده پری | گلش افروخته عارض چو فریبنده صنم
سنبلش آمده چون طره ترکان طرار | نرگسش آمده چون چشم غزالان خرم
آذر افکنده به باده رخ آذرگون | کرده غم را سپری [illegible]

منظری گشت بفزایش دران روضه نما که بود نقش برشته نقش معظم
گرچه شد هشت بهشت از فلک هفت اقلیم نام آن قصر به نه صفحهٔ افلاک رقم
ولی از هفت سپهر است برفعت اعلا ولی از هشت بهشت است بوسعت اعظم
شمهٔ آن که ز زرنگس شده انجم تیره قبهٔ آن که ز شمسش شده افلاک دژم
آفتابیست که بخشیده بهفت اختر ضو آسمانیست که گردیده به نه گردون ضم
وحش اند چو تماثیل بدیوش دیده بند مانده و آذر از آزرم شکسته قلم
آن چنان ز آینه اش آمده گیتی روشن که نمانده است بجز در دل بدخواه ظلم
خون فشان دشنه چو پیکان زن بادش رخ آسمان برخود از اندیشه بدزدیده شکم
هم دران روضه یکی حوض چو تسنیم روان کآتش فکنده ز غیرت بزلال زمزم
آب پاکش که بود چون دم جان بخش مسیح کو نیاسوده دران دامن عصمت مریم
چون کف شاه دران ریزش فواره بلند پر که جیب زمین دامن گردون هم
آبش از عکس شقایق چو شراب اندر جام و بدان گنبد گردون چو حبابی بر یم
آب صافش که بود مایه ایجاد وجود مرگ بگریخته زان در پس دیوار عدم
دیده چون رشحه جان پرور آن از غیرت چشمهٔ خضر درآمد بلباس ماتم
لطف آبش چو بآب خضر آمد معلوم صحن باغش چو بباغ ارم آمد ملهم
آن یکی گشت ز آزرم نهان در ظلمات وان دگر روی بپوشید ز شرم از عالم
گفتم این آب حیاتست خضر گفت بلی گفتم این باغ نعیم است خرد گفت نعم
نام آن باغ ارم کرد شهنشاه جهان گرچه باغ ارم آمد بفزون از آن کم
الغرض یافت چو اتمام و پی تاریخش هر سخندان زده در مرحلهٔ فکر قدم
رهبر عقل اما مم شد و گفتا که صبا عرضه کن در بر دارای جهان قدر امم

که صبا

که صبا رفت بباغ ارم و سنبل چید گفت تاریخ وی آباد بود باغ ارم
تا ز تأثیر دم باد بهاری گردد همچو بخت شه جم مرتبه خرم عالم
باد از فیض عنایات الهی یارب روضهٔ دولت آن خسرو آفاقی خرم

در ستایش حضرت صاحبقران

چون مسیح برافراخت علم بر اعظم از پرتو آن یافت ضیا عالم مظلم
خورشید چه بر طور فلک کرد تجلی چون وادی ایمن شد از و عرصهٔ عالم
دارای ختن تاخت برین معرکه اشهب مولای حبش راند ازین مرحله ادهم
چون رایت ابر بین شب گشت نگونسار بگشود سلیمان سحر طره پرچم
سیمین سم و دیبا به سرین ابلق غران گردید پی پویه درین مرتع خرم
ناگاه جهان گشت یکی یثرب که گردند زاندیشه سر پنجه حیدر فکن اندم
چون یوسف خور گشت عیان از چه خاور یعقوب فلک کند ز بر جامه ماتم
شد منهزم دارای حبش ساحت گیتی کز لشکر مولای حبش بود مخیم
ابر بین شب خود ز جهان گشت گریزان انگشت سلیمان سحر یافت چو خاتم
تا کرد دم جان بخش سحر که زد و آورد بر جسم جهان جان چو مسیح از اثر دم
گویی ز شب تیره و از صبح منور حسنای جهان کرده ببر جامهٔ معلم
صبح ید بیضا بنمود گفت موسی عمران صبحی با ثر همچو دم عیسی مریم
من خود خبر کرد روان بخش و فرح زا چون صبح جوانی زچه این صبح کرم
ناگاه یکی پیک بهار کز قدم آمد بر لب خبر فتح خداوند معظم
شاهنشه خورشید لقا محتشم شاه کز یاری حق باد سرافراز دو عالم
ای ذات تو از اصل وجود است فزون تر وی شان تو بر کل شئونات مقدم

ای گوهر پاک تو شرف زاده حوا / وی درّ که عدلت کنف دوده عالم
ای جود تو چون مرتبه و جاه تو عالی / وی حکم تو چون قاعده و رای تو محکم
ای گردن بهرام بقید تو مقید / وی جبهه خورشید بداغ تو موسم
از سهم سهام تو شکافد دل آرش / از بیم حسام تو گدازد تن رستم
تیغ تو چو ماه و تن حساد تو کتان / خنجر تو چو مهر و دل اعدای تو شبنم
فرق تو بود درخور دیهیم کیانی / انگشت تو شایسته انگشتری جم
آری نه بجز تارک کی درخور دیهیم / آری نه بجز خنصر جم لایق خاتم
در بارگه نعمت نبی ای سرور عادل / دربسته بخدمت کمر ای خسرو اعظم
از جود تو گشت بهره جوان سیم و دینار / بر خاک درت ترک و عجم تازی و دیلم
گیری چو بکف گاه وغا خنجر بنجر / آری چو در انگشت سخا خاتم حاتم
در پیکر قارون بکنه ازی دل بز / در مخزن قارون که ازی زر درهم
از چار صفت چار کس آمده حیران / این چار بود گرچه بر آن چار مسلم
از عزم تو اسکندر و از حزم تو جمشید / از بزم تو کیخسرو و از رزم تو رستم
جاه تو پریست که در منظر اوست / نه قبه گردون چو یکی نقطه مبهم
شاید که ملک بوسه دهد خاک درت را / دیریست که گردیده فدا چرخ برین خم
در حلقه حکم تو بشر جن و ملک نیز / در عالم جاه تو جهان چرخ برین هم
احکام قضا را ید حکم تو شکست / اسرار قدر اول دانای تو ملهم
در لطف دلارای تو کوثر شده مدغم / در قهر جهانسوز تو نیران شده مدغم
زمزم شود از قهر جهانسوز تو نیران / نیران شود از لطف دل افروز تو زمزم
با ابر بهار تو نماند اثر کان / با این یمین تو نیابد گهر یم

دست تو ز درج تو یکی موسی و ثعبان / جود تو بطبع تو یکی عیسی و مریم
حرف کرم چو گریبان شده مهمل / تا گشته حروف کرم از کلک تو معجم
از عدل تو بتخانه شده بره و سرحان / در عهد تو بتخانه شده صومعه و دارقم
با رایت تو فتح و ظفر گشته مقارن / با گوهر تو جود و سخا آمده توام
از شحنه لطف از پی چشمه کوثر / از شعله قهرت شرری نار جهنم
روزی که ز شیران پلنگ افکنی بمیدان / در بیشه زند بیشه که از دود دل ضیغم
هم ارض مطبق ز تزلزل رود از جا / هم چرخ معلق ز تخلخل فتد از هم
دلهای دلیران شود از بیم پریشان / در رزم پریشان چو شود طره پرچم
قومی ز ره کین بهم آلوده کشند تیغ / قومی ز سر خنجر خود کشته شوند که ادهم
چون روز قیامت نبود هیچ کسی را / اندیشه ای از محنت خال و ز غم عم
ز آن روز پر آشوب چو از صف هیجا / بر چشم فتی روی بکف ناوک صارم
نه چند دل دوحش این دانه ویران / نه کیف بکیان سوخش آن دانه گندم
هم گردن گردان بکمند تو مقید / هم پیکر مردان ز حسام تو مقسم
در خوردن خون تیغ تو چون بادیه / در بردن جان نیزه چون عاده بیرم
لشکر چو کشیدی ز پی ملک ستاندن / ای خسرو جم کوکبه با عزم مصمم
راندی پی تسخیر سپه سوی حصاری / کش پست نماید بر این برشده طارم
نتوان بفرازش شدن از پایه تسنم / بر اوج فلک گر نتوان رفت بسلم
جاییست مقعر برش این طاق محدب / جاییست مقعر برش این چرخ معظم
چون مهر که گیرد بیکی حمله جهان را / شد باز بیک حمله آن قلعه محکم
روبه حیل گشته در آن قلعه حصاری / و آورده بیکی شیر صد اول چشش فراهم

قومی شجاعت همه چون پور زریان / قومی بقاوت همه چون زاده بهم
بودند چو شیران بجبل جوه کشیده / در طوق تو اکنون همه چون کلب معلم
گر باز کشیدند سر از حکم تو کردند / از تیغ جهانسوز تو سوزند همه تا تم
از پیکر شان پیکر هشتیخ تو ملبس / از تارک شان تارک رمح تو معمم
وشش همه اکنون که زبیم تو بود غش / شهد همه اکنون که ز سهم تو بود سم
ای فخر زمان می بهوای دف و نی نوش / وی سرو چمان در چمن عیش و طرب چم
المنة لله که به نیروی حمایت / بر ملک تو هر روز شود … حشم
در بیت که گردون ره درگاه تو پوید / شاید که شود در حرم قرب تو محرم
مجروح شود گر دلی از تیر حوادث / می باید از الطاف دلاسای تو مرهم
بودش مرض حسرت زان گنبد … / از نشتر پیکان زرک جان عدو دم
شد ختم جلالت بتو از جمله شاهان / چون ختم رسالت شده بر سید خاتم
بر بند … لب زثنا چند نگاری / مدحی که در آن ناطقه شد الکن و ابکم
تسبیح … عجز چو از مدح شناب / بگشا ز سر صدق و ارادت بدعا دم
بادا بجهان تا ز قضا و قدر آید / بر طایفه عشرت و بر طایفه غم
احباب ترا عشرت دل خواه پیاپی / اعدای ترا محنت جانکاه دمادم

در ستایش حضرت صاحبقران

شاهنشاه چو فلک فراخ … اعظم / شد کون انور را در عرصه عالم علم
کرد رخ در خلوت … نهان خورشید … / زد قدم از برین شب بر فراز تخت جم
گشت فرعون ستم … این گیتی موسی … / گشت … برین نقش این عالم جبریل دم
کردم آهنگ حریم آن سپه خورشید چهر / تا دهد جان از شکنج رنج و دل از قید غم

با فروغ آفتاب طلعت او بی فروغ / آفتاب تیره روزان چون چراغ صبحدم
آهوان شیرگیر او بهنگام نگاه / چون نگاه دلفریب آهوان هنگام رم
گر زدرد جور پیدا دیش خون شد جان … / درد او درمان وجودش لطف …
آن جفا باشد که با غیر منش باشد جفا / آن ستم باشد که با غیر منش باشد ستم
جز خیال او ندارم در درون از خشک و تر / جز وصال او نجویم در جهان از بیش و کم
فکر او نقش درونم باشد از چون و چرا / ذکر او ورد زبانم باشد از لا و نعم
گفتمش رحم آر بر جانم که در لوح وجود / بر حروف هستیم زد دست هجرانش رقم
گفت زود رو از درما گر تو رخ بر تافتم / زانکه رخ بر تافتی از درگه فخر امم
دولت آن شهزاده آزاده والاگهر / آنکه از رفعت بفرق فرقدان ساید قدم
ای برادی و فتوت گشته در گیتی سمر / وی بمردی و مروت گشته در عالم علم
پیش دست راد او بودی برین … بین / آب جو ارزان بود بر خاک در کان …
در ضمیر روشنت اسرار ملک از کم و کیف / آشکارا همچو احوال جهان در جام جم
ممکنی اما وجودت هست همسر با وجوب / حادثی اما حدوثت گشته توام با قدم
لشکری از گرز پیل افکن همی پیل دمان / لشکری از تیغ شاه … همی شیر اجم
هم صهیل مرکبت در رزم چون صور … / هم ضمیر روشنت در بزم چون صبح دوم
رای تو در ملک داری هست یک فرخ اثر / ذات تو در ملک گیری هست فرخ از …
هر که سر در دولت دارد سریر او سپهر / هر که رخ از خدمت تابد ندیم او ندم
گر نبودی کون تو مقصود حرف کاف و نون / دست قدرت کی زدی بر صفحه هستی رقم
لعل رخشان باشدش منظور در کان بدخش / گر مجاهز می شکافد کوه خارا را شکم
خرم تو تا عمارت ملک است باشد ملتجی / عدل تو را … داعی و هراس … منهزم

بگذرد پیش زبان کز این از جوش غزال   بگذرد گرگ دمان کز سالم از فوج غنم
چون فضای بارگاهت بود در غرت بهشت   چون حریم آستانت بود در حرمت حرم
گر نگشتی دیو وقتی در فضایش کامیاب   گر بودی لات روزی در حریمش محترم
خنجرت از شهربند جسم اعدا هر زمان   کاروانهای روان سازد روان سوی عدم
خصم اگر با تو نشیند جست زان غمگین مباش   هر کسی داند که فرق آدمی سن را با درم
کافرم گر جز تو ام باشد خداوند دگر   مشرکم گر بر صمد هرگز گزینم بت صنم
هست کلک مرا در کام زهر جان گزا   با تو خارستان مراد چشم گلزار ارم
چون زمین سامی دولت مایه با بود و شت   چهره رنگ از غالبی کاز مرجان جم
کامگار را گر صبا از آستان تو شمی   دور ماند از دماغ شوم و از بخت شم
این جنابت را که هر عذر پیش گویت عذر   گر بخشائی عدالت در بخشاند کرم
تا بود همواره روح افزا بعالم شد عشق   تا بود پیوسته ش فرسا بجنسی زهر غم
باد در جام گل خواهان تو شهد طرب   باد در کام بداندیشان تو زهر الم

در ستایش حضرت صاحبقران

این سخن در مدح شه سحر حلال آورده‌ام   در ثنایش خوب شیرین مقال آورده‌ام
این سخن از بهر عقد حاجیان حضرتش   نوعروسی بس لطیف غنج و دلال آورده‌ام
این سخن از جمله خاطر بصد زچند کی   دختر آنی رشک ربات جمال آورده‌ام
فی زنال کلک شکرریز او سرمایه یافت   این بلبل جان فزا کز نطق بال آورده‌ام
پاسپند از نقطهای کلک خود بر شمع ثنا   بهر دفع آفت عین الکمال آورده‌ام
گرچه ناخوش نغمه‌ام لیکن بگوش اوحدی   چون بگوشش نغمه آهنگ بلال آورده‌ام
با انتظام نظم او آورده‌ام نظم نظام   پیر زالی هم بزد پور زال آورده‌ام

بازدوی تیره رانی کند و پیری گوشت   پیش موزونان شگین خط و خال آورده‌ام
یا انحاج ضبق خیزد از ناگجر دی   چون جعل در عرض ناف غزال آورده‌ام
کند نافی را نظیر شاخ سنبل کرده‌ام   پارگینی را برابر آب زلال آورده‌ام
هیچ میدانی که بر نظم که از نا بحری   تا بشعر از پی عرض جمال آورده‌ام
آیت نور خدا مختفی شد آنکه گفت   فتح را آیات رایات جلال آورده‌ام
آنکه از دور زمان گوید قضا از بحر او   امتداد دولت فرخنده فال آورده‌ام
روزگار دولت او را که باد جاودان   حاصل آثار دور ماه و سال آورده‌ام
هر سالی گو دهد هر انتظام مملکت   چون بپرسش سر بجا اقبال آورده‌ام
مشتبه خواهش چنین در کوه که دیده‌ام   خون او چون شیر از آن بر وی حلال آورده‌ام
از پی احصای ادنی پایه اجلال او   گرچه بیدانم جا لی بی محال آورده‌ام
دیده افلاک را از انجم ضیا بخشیده‌ام   طایر اوراک زانده بشه بال آورده‌ام
با قضا کشا قدر در پیش شاه چه حال   خوبش ایمن با تو در خدمت مجال آورده‌ام
کز تو چشم بخت او را انتظام آورده   من زمان دولتش را لایزال آورده‌ام
در توصد ملک ملکین زیر نگینش کرده   من بخم خام او بال نبال آورده‌ام
در گلستان جلالش را طراوت داده   من در آن بستان قدش سرکش نهال آورده‌ام
مهرکشا مهر انجم فروغ از روی خویش   ذره از رای تو تا در خیال آورده‌ام
دعوی مریخ این کز خون بدخواهان او   تیغ سبز از رنگ او را چهره آل آورده‌ام
چرخ گفت از بهر گیرانه که دارد چارها   میخ از پر و بین کمف نعل از هلال آورده‌ام
از پی آن بارهٔ خورشید وش شبرنگ گاه   کهکشان را زاحترام جو دو جوال آورده‌ام
ابر گفتا از زبان رعد کین باران دهم   شاه را بر نیکخواه و بدسگال آورده‌ام

که از آن گفت کو خواهش سطرا کرده ام / که از این جسم بر اندیشش کمال آورده ام
عقل گفتا خطا خدمت چون شرط ادب / من زبان زین گفتنا شایسته لال آورده ام
در عارض چو با هم کامد از غیب این ندا / کای گروه این ژاژ را لازم نکال آورده ام
بر بهر او علت غائی و اینک صنع خویش / در وجود او صد جمال آورده ام
از همه چون بسته دیدم زین افادتش زبان / عقل را زان محرم بزم وصال آورده ام
از بدایت ذات او را کرده ام کیهان خدای / تا نهایت کائناتش را بیان آورده ام
هر که گفت از مهر او در جان ثنا افزوده ام / هر که گفت از کین او در دل ملال آورده ام
شام عیدش را از پس صبح بجا بخشیده ام / صبح بخشش را از پی شام زوال آورده ام
پیش مدحتش داده ام بینی بگردون انجم / قطره های خور بروی‌اش ز انفعال آورده ام
گوهرا با علم او چون وزن کاهی داده ام / چشمها زین رشک در چشم خیال آورده ام
بر رخ نیل و دل عمان زر رشک خاطرش / چین ز موج و عقده از عقد لال آورده ام
در دبیرستان کن زین لوح محفوظ از خجالت / بر قبای ذات پوشیدنش مثال آورده ام
زنهار گوید زمین و آسمان ز روز ازدوام / بر زمین برق یمان چون از شمال آورده ام
مجتمع اجزای آن در افتراق افکنده ام / منفصل اعضای این در اتصال آورده ام
بر سریر آسمان فرد داده ام او را جلوس / پس جواهر اندران اختر مثال آورده ام
عرش را از سایه اش بر سر کله بنهاده ام / عقل را از پایه اش بر پا عقال آورده ام
چو برش آسمانی بی تغیر کرده ام / شمسه اش را آفتاب بی زوال آورده ام
پیدا از آنکه آمد سلم اورنگ عرش / چون دو جهان اثر در خوش خط و خال آورده ام
چار ده بر هیچ بر پا در شمسه اش / هیچ طاوسان نگین پر و بال آورده ام
از در شرا پاسبان گنج و گوهر کرده ام / هم برش را با سلیمان در مقال آورده ام

آسمان در سجده اش آغاز انکسار کرد / سرنگون ماندش چو شیطان زین ضلال آورده ام
در چنین فصلی که کوبه خور ز تحویل حمل / در مزاج عالم من اعتدال آورده ام
لب فرو بندید هان از این فضولی [illegible] / جمله را مجبور در این احتمال آورده ام
در دو گوهر برین در پرستال افشانده ام / لاله و گل و مه و باده در نهال آورده ام
صوت موسیقی با جنگ بچکاوک داده ام / لحن موسیقار در منقار نال آورده ام
زاهر کو هر را بجای جامه الماس کن / بهر کوت برانداز جمال آورده ام
از پی عرض جمال شاهدان خویشتن / طایران باغ را در قیل و قال آورده ام
هر کسی گوید که من بهر نثار تخت شاه / هدیه درج گوهر و عقد لال آورده ام
من بجای هدیه درج در و عقد لال / هم تهی دستی و هم دست سؤال آورده ام
آری آری جود شاه آید باستقبال من / زین تحف کز بهر شاه بی همال آورده ام
چون ز توصیف جلالش عاجزم ختم سخن / بر دعای آن خدیو ذوالجلال آورده ام
تا کند اورنگ سیار رنگ چرخ ابلقی / کز علو اقطار عالم در ظلال آورده ام
پایه اورنگ شه باد از چنینی که من / فرق فرقد را ز رفعت پایمال آورده ام

در ستایش حضرت صاحبقران

دارم از آسمان مینافام / روز و شب خون دل چو باده بجام
پاره های جگر بجای سپهر / بر دو دیده بجای ادام
مشت آسمان و جور زمین / رسدم هر زمان ز خلف ایام
روز و شب بر میان ز کین بست / تیغ خورشید و خنجر بهرام
باشدم از حوادث دوران / آیدم از نوایب ایام
سینه همچو کوزه فصاد / دیده همچو شیشه حجام

ز آتش دل که از دشمنان با / چون سپهرم زند پر سمام

بود جز ز دود آه قعود / بود جز ز سیل اشک قیام

هان نه پنداری ای علیم کرم / نالم از رنج فاقه یا غم وام

شکر لله که خسرو اعظم / دارد م ملک سلک عظام

ام از جود شهریار جواد / باشد از همت خدیو همام

پایه ام را ز رفع افلاک / مایه ام را ز نقد اجرام

زر کند منز فلاک در هر صبح / گر کند کوشش چرخ در هر شام

کاسه چشم ز باده گلرنگ / کاسه بختم ز نغزه کلام

بجا بم بود ضیاع عقار / هم شمارم بود کنیز و غلام

در کهم مرجع صغار و کبار / حضرتم ملجا خواص و عوام

لیک پیوسته دارم از املی / که نظیری ندارد از آلام

هم از آنم فسرده چون عروق / هم از آنم که احتشام عظام

ناله هردم از آن کنم آغاز / که ز تاثیر بخت بد فرجام

آسمان دور دارد م ز ستم / از در شاه آفتاب مقام

مالک ملک خسروی خاقان / که بود ملک او قرین دوام

آنکه از بیم خنجرش که جفت / دل شیران شرزه در اجام

آنکه آتش زند بهستی خصم / آنکه چون تیغ چون کشد ز نیام

خسروی کش بدل نزاد و نزید / مادر دهر و دیده ایام

ذو الجلالست از جلال و کرم / مظهر ذو الجلال و الاکرام

ای جهان داوری که عدل تو / دیده باز از ستم ده سام

ای غضنفر

ای غضنفر فری که سهم تو کرد / گور را هم نواله با ضرغام

روز کین ای خدیو شیر اوژن / برکشی از نیام چون صمصام

دل دشمن که از دو از هیبت / چون عرق آبش برون ز مسام

سام اگر لاف همسری زندت / نبود آن پنجه جز برسام

از کرم باز چون پلنگ آری / شربت آن ز آب خنجر سام

هر که بفشرد در وفایت پای / هر که بنهاد در نفاقت گام

جان آن از نعم قرین نعیم / جسم این از هوان غذای هوام

ذاتت از محض بخشش جبلتکن / قدرت از جوف نه سپهر مقام

جسته چون نحل از نیروس موم / دیده چون طفل از بچه بام

آسمان زر انجم افشاند / تا زند بوسه بر درت هر بام

[illegible] / آنکه دید کسی به ترک حطام

رایض حجت از مجره کشید / بر سر توسن سپهر لگام

کلف بخت تو [illegible] / داده این بختی زمانه زمام

بحر و کان از کف عطا و قرین / چند برگ و نوا قرین لئام

بحر دان بر درت براحت جفت / چند رنج و عنا نصیب کرام

روح جمشید ای خدمت [illegible] / از چه دارد سلاسل اجسام

چرخ گر اینک حضرت تو بود / از چه بند جلاجل اجرام

صبح و شامت [illegible] / خسروم روز و [illegible] شام

خون خصمت چو شیر گشته حلال / همچو خون شیر او چو بوده حرام

پیکر دشمنانت در کوه [illegible] / گردن گردنانت در خم خام

وام تو زیب گردن گردون همه | داغ تو بر چهره دوده دوام
بطلب چرخ از پی باطلب قرض | رفت هوشش ز آستانت وام
دارم اندیشه خرد اگر شوم | دور از آن آستانه دشمن کام
با پرسی و چاپلوسی آمد | از فلان و بیل سامی نام
ناکشنده ام پیاده رو چو دوات | تیز و دارند در زبان اقلام
بر غلامان آن مهینه خدیو | عرضه دارند کاین کهینه غلام
ذو نظم خدمت دیوان | بل بدیوان دهر ز نظم نظام
گر چه شرم بود چو سحر حلال | لیک و گذند من به چشت حرام
گر نباشد بهتر از خراج | در زبانم تجلی ز کلام
هست ماه صیام و خلق جهان | بر عار روز و شب کنند قیام
نبود جز برات دیوانی | کیف من دعای ماه صیام
گر سلیمی مرا سلام و به | دهشی نام زر جواب سلام
ز نیت مشکل از آن کرده که است | هشته شان بچه و حیشان خام
گنج قارون طمع کنند از کس | نه ز یک قسم بلکه از اقسام
که به تقویت کرد این چار رسوم | که بزاری که این بود انعام
لیک ز انعام رام کس نشوند | الامان زین گروه کالانعام
پادشاها ز رحمی کاینان | گشته اند وام آنها دام
سیرت جمله بر کین چو گرگ | داشت ز آغاز صورت بهام
هم تو گیتی چنانکه یزدان کهف | به نبی در نبی اتقی خصام
دفتر آن شد که از برای دعا | دست زاری بر آری از اکرام

که دعای تو حرز جان منست | زین جفا پیشگان خون آشام
تا بود صبح را طراز فروغ | تا بود شام را لباس ظلام
شام احباب تو سفید چو صبح | صبح اعدای تو سیاه چو شام

در ستایش | حضرت صاحبقران

گفتیم من آن گنهکار بیش گسترم | گر گنه کاری سزد گر جان بسوزد دوام
گر ز عفو جرم پوشش رحمت آوردی بمن | داد و داد ای بیداد از دود دل خاکسترم
گر بگشتی ز ابر رحمت عفو و لطفش قطره بار | سوختی ز انصاف عدلش ز آتش پیغمبرم
زین گنه کامروز آن لطف شتشه پرده پوش | خون من گر قهر او بر خاک ریزد در خورم
با چنین جرم و گنه گر عدل شاه داور | لاجرم گر بوزدم جان در خور افزون ترم
بر ددش عفو گنه بخشای و لطف جرم پوش | وای بر من گر نبودی همین داورم
باد یارب تا بقای چرخ بد اختر اخترش | گر تو آمد تا بقا از اوج حادث اخترم
جسم من از مویه چون موئی و از هر موی آن | بر رگ جان بر زمان آید هزاران نشترم
گر پیاده زاسب پیل انام ماندستم چو شمع | رخ نهم گر باز بر در شاه و را فرزین زنم
خصل فضلش گر نشد در دست خونین بادیه | مانده ای چرخ مقامر زین دو کعبتین ششدرم
زین تطاول ها بیاد دارم بدل کالچه | با شغالین کاسه ای چرخ از تو زین بیدادم
آخر ای چرخ جگرخوار این تطاول تا کی | بود اگر خونی بدل پالودی از چشم ترم
ور نه بایستی که کنند از پی این تنع | این سفالین کاسه خالی بخوان ساغرم
شیخ سلطانم ز خونخواری و عریانی چه باک | بد به اندیشان کنون کرد و نمایان جوهرم
سوی من ز آفتاب خسروان با نظری | کو شاه آفتاب خاوری بر منظرم
خسرو عرش آستان خاقان اختر | خاک درگاهش بسر خوشتر بود از افسرم

آن شهنشاهی که زیبد گر بگوید از جلال | داور عرش آستان دارای انجم لشکرم
جبهه کیوان چو روی خسروان بر حضرتم | گردن گردون چو جسم گردنان در چنبرم
جود خورشید است و من در جود از آن برترم | عدل گردون است و من بر گردش آن داورم
چون به ایوان جای گیرم آفتاب محترم | چون به میدان پا گذارم آسمان کین‌ورم
دست بر خنجر چو یازم اژدر شیراوژنم | پای بر ختلی چو آرم حیدر اژدر درم
در دل دریای خون چون موسی دریادلم | در درون آذر کین چون خلیل آذرم
هم مسیح حکم محکم هست رای منجمم | هم قرین خاک در گشت روی قیصرم
هم غریوان سال و مه بر بام کوس کیفرم | هم خروشان روز و شب بر بام چرخ انجمم
سال و مه روزی است در گیتی ز عهد دولتم | مهر و مه نقشی است بر گردون ز چتر افسرم
در جهانم از جهان یا بن علت کون جهان | ذات من این را مظهر است و ذات آن را مظهرم
هم بیزد گر تیغ او گوید که دو تیغ دین | آتشش تیغ آیتی از ذوالفقار حیدرم
گوهر دریا فشان کز در فشان دریا بزم | بحر دریا موج خیزد از شبه‌گون گوهرم
خسروا زان پیکر از پیکار من لرزان ولی | در نیام آسوده این پیکار گستر پیکرم
حصن ثابتش چو مه گر جای گیرد بر فلک | در اثر بر دست شه سیاره چنبرم
هم به کلک ... بند آرامش زد ای خسروم | هم به ملک روم آسایش رها کن قیصرم
ملک و ملت دو زمن بازوی پهلو سپهر | گرچه از پهلو نزادم گرچه از تن لاغرم
این اثر دارم ز بازوی شهنشه ورنه من | آهن زنگار خورده در خور خاکسترم
هم خدنگش را سزد این فخر کاندر روز کین | بوسه‌گاه آمد سر انگشت خدیو صفدرم
مرگی اندک خود سپارم کز ازل | جبهه آمد جان بدخواهان شده در آخرم
آشیانم شد دو پیکر بر سپهر دور چنبر | کرده یک پیکر دو پیکر خنجر رانی پیکرم

آن مهم

آن جهان تیغ رزم کاسمان ز آغاز بست | نامه اجلال بدخواه شهنشه بر پرم
نازشش کیوان برای ایوان میمون کاخ | پاسبان آستان شاه افریدون فرم
زان به قدرت بر همه اجرام علوی فایقم | زان به رتبت از همه اجرام علوی برترم
ذکر بر چرخ اینکه بر این عنبر فیروزه‌گون | خطبه‌خوان بر نام دارای سکندر چاکرم
تا شدم در بزم شفقش گوید کاول سبق | قاضی هفت آسمانم مفتی نه منظرم
فخر بهرام اینکه من در جیش گردون مطبخ شاه | ترک ترکش بند زرین درع سیمین مغفرم
هم ز من مقهور او آمد و قرب حارم | هم دل بدخواه او باشد نیام خنجرم
مهر و تابش ... | انگشتری روز کین ناخن که بر بدورم
گرچه باشد سعی من مشکور در خدمت ولی | زرد رخسارت حاصل زین بغایت چون زرم
زهره را پیوسته در چنگ است چنگ رامتین | یعنی آن بزم همایون را یکی رامشگرم
باد بر را نغمه ... در شنید در عشم | رامتین رو نای مضمر در نوای مزمرم
تیر با تدبیر در تقریر این معنی که من | از قبول افتد شهنشه را دبیری بر درم
زان عادت در دو پرستان دیوان قضا | صفحه گردون کهن فردی ز فرد دفترم
ماه را دعوی که من هنگام رامشگاه او | در همایون بزمگاه شه بگردش ساغرم
در نگارین دست کار دیان مشعل هوا بزم | گاه چون سیمین ... گه چو زرین ساغرم
چرخ گفتا ای خودستایان نام ... | با گرانباری پاسبان او سرم
بازدم ... الکان ثریا کف | آفتاب و اختران باشند چند مجمرم
با بد رکاهش ز بینی ز غفلت نا خلد | گرچه روز از مهر شه داوند زیب و زیورم
با زمن بر بگذاره و به کالش سال و مه | علت کون و فسادم مایه نفع و ضرم
الغرض گر خدمتی منظور بود از چه من | روز و شب پویان بگرد این ... م

عدل پرور شهریارا دادگستر داورا — تا برین در طالع فرخنده آمد بسترم

عفو شه بخشید جان بر جسم چاکر ولی — آن دم جانبخش عیسی بنده چون بخشید جان دم

تا سرم بر آستانت بود گفتند این و آن — بهر عی حکمت پژوه هم خلقی دانشورم

چون از آن در دور ماندم اختر ناسازگار — آن جهولی خواند مشرک این پلیدی کافرم

چاکر دیرین شاهم از در خویشم مران — قبلهٔ آمال چون ز آغاز آمد این درم

باکم از بی برگی و بی زری نیست تا جود تو هست — زانکه من در باغ مدح شه درختی مثمرم

باز اگر از جور چرخ جود شه بینم نی — کام مرغ عالمی شیرین کند شیرین برم

در شکایت چون شود هر دم عروسی بی نقاب — جلوه‌گر از حجلهٔ طبع ستایش گسترم

پایهٔ شعرم ز مدحت گرچه از شعری گذشت — لیک دم بستم ازین کز بینوایان اخترم

آنکه من با پیش گشادم در بیاض شعر — در سر آن دارد که خواند خویش را همسرم

ذره عصیان بپذیرد ز نور آفتاب — گر سها دعوی کند کز مهر تابان برترم

کی چو عیسی آورد در زیر دامان کران بیخ — گوید از خر بنده کاینک خداوند خرم

تا سزد کز مهر گوید هر سحر که با فروغ — زیب بخش توده اغبر ز چرخ اخضرم

آن محل بادت که گوئی جاودان از خیر چرخ — چرخ اخضر را فروغ افزا ز خاک اغبرم

در مدح نواب سیف الملوک میرزا

هر ملک کی سیفی است در نیام — فخر الملوک زان کرد سیف الملوک نام

شیران ز بیم هستی ناچار لب ببندند — زین مهد زد ز جنبش چون در نظام

در بزم و رزم بینی روزی هشت و دوزخ — آن سینه مقصود این زاده قیام

وقتی بود که با به گردون بهند و ایدن — در بند قید کردم در غم خام سیام

شاهین دست شاهم بود شکار آنکه — سیمرغ قاف دولت در پنجه تمام

بلوا بخد

پیدا ز بخت اعظم صاحب شکوه آن کو — بخشش سزد که گوید من حی لا ینام

شایان که شاه گوید آفتاب رخشم — بر صدر قاب قوسین چون مقام

آنم که بر سریرم بر شرع او بنا هم — هرگه که در جهادم بر دین او قوام

بخشیده بر خانان در جوشش سپاهم — گردنده آسمانها در سایهٔ همام

کوهیست برتری کو بال برسمند م — نیلی است در شکستگی صمصام در نیام

چون گرز گاو پیکر گیرم بکف گردان — ماهی بجا و گوید فرسوده چون عظام

چون ابرش زمین پوی راندم بجنگ شیران — گردون بناله کامد هنگام انهدام

دشمن به تیغ یازان چون گشت بخت دشمن — خمیازه کرده گشاده شد نیام

اندر نیام نصرت شمشیر ملک گیرم — بر تیره روزی روس صبحی است در قیام

خورشید و زلف یک پرتوی ز تیغم — گردون گوژ پیکر یک حلقه ز دام

در بام آسمان است نور خدا چنین است — چون خاک هر چه چین است جمشید جم ز جام

اورنگ را طرازم دیهیم را شکوهم — خورشید را فروغم افلاک را خرام

چرخی فلک بدستم تیری قضا ز شستم — آب اجل ز تیغم تاب فنا ز خام

دستی و آتیغم از جم راستینی — در بند دام دیوم در قید بند دام

برکی بخت جاوید از باغ اصطفا هم — کاخی رواق گردون در ملک احتشام

در پرورش چو آبم در پرتو آفتاب هم — منظور شیخ و شابم مقصود خاص و عام

رنج روان ناهید را نگران بزم — آرزم جان کیوان چوبک زنان بام

تیغم درخشش دارد چون بر سمند پایم — دستم غمام و پویه چون بر سریر کام

گریان هزار مادر از پرتو درخششم — خندان هزار فرزند از گریهٔ غمام

از فر بخت فیروز کیهان گرامی هستم — از یاری خداوند گیتی نورد نام

من روز و شب برامش کردان به بزم رزم — من صبح و شام شاد ازین شیر او زنان بنام

چون دیده کام رامش و ساغر جشن جم — چون دیده وقت چالش بر بارگی نشانم

خورشید موی بگشاد کانیک ترا کنیزم — بهرام تیغ بنهاد کانیک ترا غلامم

تا بود عقد گوهر انجا که یک نوالم — تا چرخ تنگ شکر انجا که یک کلامم

خورشید را دهد روز شی که از رمامم — بهرام را جگر دوز سهمی که از سهامم

پران قضای مبرم پا پری از خدنگم — سوزان شرار دوزخ یا برقی از حسامم

من زین شاگران گردون بی سر بیان — کاین دو دعود خوشش یا دو پسته در نیامم

در مدحت شهنشاه با کار و ان معنی — چو گشته زبان گویا چون موی از مسامم

عریان معانی گوید امید کسوت لفظ — این یک برد نازم آن یک دهد سلامم

در سویه انیکه بشکر من نیز نو تحفه ام — در لابه آنکه گذر من نیز خوش خرامم

من آستین فشانان کاین آرزوی خامت — هر ناشناس خسرو زینگونه هم به خامم

تا مدحت شهنشاه حبل المتین جانت — زین رشته گسلانا و تقدیر اعتصامم

تا نا رسد فا انکش بود سرآغاز — ازین بجنت او یا جنت تمامش نامم

در مدح نواب قاسم خان

زهی ای منظر عالی خهی ای زیور عالم — ز رفعت آستانت را زمین آسمان توام

رواق حضرتت چون چرخ بنا فرخ و زیبان — نگار صفوات چون باغ بنو دلکش و خرم

تعالی الله تماشش دلاویز تو سوی کف — بنا یزد دلگشا دیر روحبخش نو یمن دم

نماز آرند گرد آستانت را ستاننج — که زینت بخش تو آمد مثال قبله عالم

چکو بیت مثال روزم و فرآن نگار کی — پیک سوت نگار بزم و زنسانت شان جم

حسام هندوی در چنگ آن با حو شبان ان — شراب در غمی در جام این با ناله در غم

یکی در کار جانبازی ز تیغ آن نجاک خون — یکی در راه او رکنی بکام این برید بم

نهاد حوریان در کوه بر خوبان تو منظر — روان قدسیان در پیکر مرغان تو مدغم

از آنان تر روحانی به رویان تو خاطر — در ایشان راز قدسی لطاوسان تو ملهم

با نهدام جلالت سال و مه پیرایش گوته — ببالای شکوهت روز و شب در امه علم

چو بنیدت جنت و آسمان از این و الیر — از انت حبذا ای خال زینت بر جبای جم

چنین با زینت و زیبا پر و پر نا آستانت — تر او این پایه رفعت شد ز فیض قاسم اقسم

سفیر جاریان قدسیان نا ضر از تا فی — بشعار طلوع رزنگ زنگت در نگارین خم

زمین و آستانت زین شرف از آسمان اشرف — که فائض شد بفیض مقدم شاهنشه اعظم

سلیمان زمان مختفی شه آنکه در گیتی — شهنشاه زمان خاقان اعظم آنکه در عالم

دوام ملکتش چون ذات ملک آرای او دایم — بنای دولتش چون علم دولت بخش او محکم

طلوع اخترش را داده چرخ ازل مطلع — ختام لشکرش را عرصه ملک ابد مخیم

بحسن مدحت حاد رودی گذرا و طاس — بگفت هستی تو او دسیری تیغ او سر هم

نظیرش کو فلک چند نظیر پیش ورز تا — مثالش گر ملک دارد مثال دانش بهم

چو بنشیند به مهر ابوانش ایک روی قمر رحمت — چو برخیزد دکمین خانش با یک پشه ضیغم

چو بر آهنگ اعدا باد گرزش اژدها افکن — چو بر خون ریزید خواه آب تیغش آتش جم

چو پوشش از کلاه یک آسمان در آسمان افضل — بکوشش ز شیاطین کاروان در کار و ان

روان را جان بود زنده چو او بخشش شنه — دوان راتن بگردن رند چو او بگو بهر ادهم

هر هندی رزرع او بی تا بسکری چنین — هر هجمی زنظام او بی تا قیصری او قم

روانش چون جنش در زمین دو آنکه کرده بیمنش — بر اویش چون برد از کین که کهکین آبروی جم

هر شاندر بروز ابنده گر کان کار زد کرکاخ تیغ — غیاب اندر پوشش شد جبلان خاب دیرانیم

حسامش خسرو از آفتابی بچشم مطلع — بر انگیزد و تیا قشان چو پیوندش ستاره دم
خدنگش نامه بر مرغی ز کوی شاه ملک — بر از دل زان خواهند کان یک کانا محرم
بنا هشته اگر پر خانه چو افلاک و اخترانش — چو با دریای آتش در کمالش زاده شبنم
جهان را چون بهشت آراسته ز ایوان از نظر — زمین را چون سپهر آکنده از دینار و از درهم
زلالش عزت کوثر سرابی کش بود همبر — حضورش [illegible] جنت جزا بی کش بود مقدم
نگارین هم ز نگارش این نگارین قصر سخن — همایون هم ز فیضش این نگارین کاخ محکم
بدین منظر چو بگذشت آن غدیر با زلالها — از این شاه قاسم خان امیر اکرم و افخم
ز فیض کام شد دامنش طرازی آن چنان که بنا — که مانی ماند از انگلیون به بند شرم و غم
بلی هرکس که بنا به ملک او را هم بداند نی — اگر او در بیان زد از فضل اگر جبریل از دو علم
سپهر ردی دو کشش جهان جود و بخشش — ز هرکس کو شجاع اشجع ز هرکس کو کریم اکرم
هم او خازن بحق بر خزن اسرار غفاری — علی کنور کل بر کج را ز سید خاتم
ز مرتباهای افغان و زماهی تا به شیطان — چو بالای گلستانش راست چون پشت [illegible] خم
چو او صرا قو میدان شرار تن شراب جان — چه از پیران چه از پوران که یکی بی آن زخم [illegible]
ز دیوانش مدام اندر لبی وحشی بری کر — ز زرکاش نجام اندر لبی پوسیده پر هم
غنا در وی [illegible] شان در ملک باخت — برآید موی عنبر بیز شان از زنگ یا دیلم
به جادوی خاد چشم و طره و ابرو — بره سیماب جان پرور بباقی و ساعد معصم
به ایران زجو داو قرین شادی و شادم — بر توران ز تیغ او طراوتین زاری و ماتم
از و هر خانه تاری منور ز اختری نوری — بگیر و بر از من کان چو تاری اختر معظم
تعالی الله ز مدح آن شهنشه هر جهان قائم — نیا [illegible] ز وصف آن سپهبد هر زبان ابکم
حسابا چون خبت یارا بگو مدحت دادا — دعا فی را بصدق آرا برآور دست بگشادم

[illegible]

بود تا کوهر سپهر غبرا منزه از چه از ظلمت — بود تا منظر اعلی مسلم از چه از سلم
فروغ چهر آن دارا ضیای مهر را مقرون — فروغ جاه آن خسرو فزون چرخ را توام
مر این پرمایه پیوندش فلک نیز از دو سر — مر این فرزانه فرزندش دولت نیز از دو هم
ولی دریای بخشش ابر پروز خوا — ولی در فضل چهر افخار دوده آدم

در مدح [illegible]

شهنشاه زمان جمشید دوران خسرو عالم — خداوند زمین دارای ایران داور اعظم
بگردون شهی پر کلاهش کو [illegible] پروین — بگاه شید [illegible] چتر [illegible] چون پرچم
سلیمان در نیاز آمد چو دیدان [illegible] مصحف کی — سکندر در نیاز آمد چو دیدان که بجام جم
هوا بر اختران نازان که انگشتر آن منظر — زمین بر آسمان نازان که انگشت زیبان خاتم
هم از کشورگشایان او همین زاده خوا — هم از کیهان خدایان او همین زاده آدم
شهنشاه زمین فتحعلی شه خاتم شاهان — جهان چون کاخ [illegible] را خاتم آمد سپهبد خاتم
سلیمان ملک در ملک و در شوکت [illegible] — ملک را ملک از تیغ است و جهان الکشور از خاتم
غزا را ذوالفقار حیدر و شمشیر شاهنشه — حدیث پنجه ضرغام و در از برش ضیغم
بجز کاخش [illegible] که شه مسند — بدرگاهش همی تا گنبدی برگو بپا [illegible] هم
نشسته ز ان پیران [illegible] چون [illegible] — ستاده بیکران [illegible] نیرومند چون نیرم
چو ایامند ازو بخشنده در راه قضا باره — چو فرمانی ازو بخشند در کام اجل خرم
اگر در گوهر افلاک یا در جود او [illegible] — اگر در جو [illegible] نام تیغ او [illegible] غم
نه خورشید [illegible] ریز داد از گردون [illegible] — نه خبر یاقوت و مرجان بارد از انجم هم
بهاران [illegible] کهن ان داور کیسی — به بنیان ابراهیم قران خسرو عالم
[illegible] و یکی [illegible] هم لولو هم مرجان — بجز داد و بجز من و بخشش هم دینار و هم درهم

اشارت رفت تا این مسجد آراید مستحسن — اجازت گشت تا این مسجد افرازد مستحکم
وزان ایمای سلطانی باقصی آمد این همسر — وزان فرمان خاقانی ببطحی آمد این توأم
وزآن نو مسجد اقصیش که بر مرجای اخلال — وزین نو کعبه علیاش از چند ای عم
قبابش چون فلک عالی جنابش چون جنان گلگش — حریمش چون حرم میمون فضایش چون ارم خرم
اساس ارکان سانش متین و شامخ و ثابت — بنای آسمان سایش رزین و راسخ و محکم
چه مسجد خاک پاک آن ز رتبت قبله بطحی — چه مسجد آب صاف آن ز غیرت آتش زمزم
چه مسجد آسمان با رفعت ایوان آن نازل — چه مسجد آفتاب از گنبد زرین آن مظلم
غرض این کعبه دوم چو دید اتمام از خسرو — بتاریخی که از وصفش روان حیران زبان ابکم
رقم زد منشی طبع صبا از بهر تاریخش — بود این مسجد مشکل شه کعبه دوم

تاریخ بنای مسجد بلاکو خان

در همایون دولت پیرایه اورنگ جم — در خجسته سایه آرایش ملک عجم
آنکه کرد از پاسبانانش کحل چشم کیقباد — آنکه خاک آستانش زیب چهر زادشم
کیست فتحعلیشه آن ابو المظفر در زمان — نام عرش آرای او محفل شه بود هم
ماه مهر آرا سیاوش بان فروغ چشم کی — سرو سنبل مو بلاکو خان سرور جام جم
هم بنا او را جاه دار میمین فخر الملک — هم پدر او را حسن شاه کز بنی زین الامم
قهری از آن و بقهر دوران شرزنگ گیر و شی — لطفی از این و به محرومان طرز دریزم
با بیمار آن چو بسری بربر کردان کرد کان — با یمین این چو بینی چو بکوان دو دو یم
گرچه آن سرو گلستان بنا شمع سپهر — گرچه آن شمع شبستان پدر سرو ارم
مهد خوابستی ولی چون بخت جوبان شد شنین — خورد سالستی ولی چون سالخورد ان شم
چون سنبل سنبلش بر برگ نسرین پیچ پیچ — چون بنفشه کون بر چین بر سرو یمن خم بخم

چشم خود سازد ملک خاک چنین ایوان — بر خویش آرد پری فرش انیک بچم
روی مهر انگیز او در آستنی خوبان غلام — موی عنبر بیز او دام بلی خوبان خدم
این حرم کش آسمان افکنده در ارکان خلل — این بنا کش روزگار آورده در بنیان ستم
باز شد خورشید سا بامش از ان خورشید وش — باز شد جبرئیل پو بوش از ان جبرئیل دم
منشی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت — باز از ایمای بلاکو خان نو این حرم

در ستایش حضرت صاحبقران

بین سلاله خوا میمین خسته آدم — ملک سکوه موید ملک کرده منظم
قضا توان و قدر اقتدار محفل شه — که با قضای مقدر او امرش همه توأم
ابو المظفر غازی که در جمال و جلالش — سپهر هشتم مظهر بهشت هشتم مرهم
چو رسم گنبد ارزق مراتبش به رفعت — چو حکم حاکم مطلق قواعدش همه محکم
اگر نه ناوک باسش چو تیر غمزه زرکان — ز ترکتاز حوادث جهان چو طره دیلم
شکسته زخمه کوپال او زرگ دوان شیخ — فکنده ضربه شمشیر او ز شیر ژیان خم
درفش او چو فرازان بهر و پروین تاران — هم آن قبادی بمهر هم این بباشش حم
یکی بناز و خرم که من عطا نه پرده — یکی بیاد رسته ان که من کلاله پرچم
سخن ز رای جهانبان بران دولت وی — حدیث جام جهان بین جهان و ملک جم
بدست فر فزا بدون ز روزگار بتوفیق — بدست ملک سلیمان ز کردگار مسلم
باستانش بر بهجل و بیکل آ بو — بعید کاخش هر جا بکاز و نجه صنیغم
بساحتهای وضع هزار خلک محلی — بطرقهای مکلل هزار کلب معلم
ببارزان چه به بیری خراشش بحر دو انگلی — ببین او چه به بینی خروشش کلان دو لب ایم
ز پاس آن که حامش پناه زاده حوا — ز پاس آن که حریمش امین زاده آدم

نه سپهر چرخش بنیان بها و رشته گشتان — که چو قوم یزدان به مهر رشحه شبنم
اگر قوالب الفاظ را عوالم معنی — بپاستایش خسرو بجی ثنای مرخم
بکین گنبد کین توز اگر خلاف هوایش — فرشتگان همه چنین ستارگان انجم
بآب بحر نشاندن شرار طارم آن کی — بپای وهم سپردن فراز طارم آن جم
خمه شعله یزدان و آب چشمه ابان — صعود ذروه گردون و پایه سلم
ملک رمی که نماز آرد آسمان بر پیش — ازین شرف که فلک را ز پایه آمده مقدم
از و ز نهم ستین سرای همایون — زمین بیخ زنگ زرنا ز فلک مدرسم
مهندسان ستاره دانشش باشارت — شده زیب وه ازین بهشت روضه جم
تبارک الله ازین روضه خجسته که آمد — عدیل مسجد اقصی نظیر کعبه اعظم
چه مسجد [illegible] از دم جان بخش باد مشک — سفینه عیسی مریم ببلبل روح فزا دم
چه مسجد آورد خرم آبهای زلالش — بفیض چشمه حیوان بجاه رشحه زمزم
بیا تم آن که ز بر پرسش بغیر واهه اجل — بیوم آن که ز وصفش خطیب ناطقه ابکم
بلند دست ستاره و تخت پله ادنی — سپهر چید زمانه قیصر سپهرشش معظم
غرض ز قبله عالم چو قبله آمد دوری — ز بهر عالم این قبله شریف مکرم
صبا نگاشت تاریخش این کلام بدفتر — که شد ز قبله عالم بنای قبله عالم
همیشه تا که بود نام ملک باقی و فانی — بملک باقی و فانی ملک شهنشه اعظم

در مدح نواب

[illegible]

لوحش الله کرم ... گنبد آمیزه فام — دین و دولت راز دولتشاه آیین و نظام
آنکه دست راد او دریافشان بر تیغ و ... — آنکه جود او روزی رسان بر خاص و عام
آنکه نا بهیبتش بزم اندر یکی جنگی کنیز — آنکه همراهش بزم اندر یکی جنگی غلام

فاکهه لاهجی

خاک درگاه و فلک بیش ... زهی چرخ — ظل ممدود همایونش شاه [illegible] فرهام
هفت کشور را بعهدش دوره گردون بپای — شش جهت را در پناهش بیرق اقبال کام
بحی افلاک را در چنگ سرهنگش مهار — اشهب ایام را در دست دستورش زمام
گردش گردون کیهان پویش اندر گرد ... — تا بود خورشید عالم تابش اندر کام تام
رای او رای آفتاب ملک و ملت را فروغ — طبع او دستش آسمان جود و جود دست اکرام
رای او مهر فتوت کز مهر و تاب تب — رای او صبح سعادت کز صبح و بر شام
جود او چون سحاب و سود او چون ... — رای او چون سحاب و تیغ او چون ...
آسمان [illegible] گاه می جا طبع و انقلاب — آفتاب و تیره روزی آسمان و انتقام
دین تازی را نه خبر از بارقه رمحش فروغ — ملک ترکی را نه خبر از قائمه تیغش قوام
ضبط آثار فرمانش بملک هند و روم — منتشر آیات منشورش بر مصر و شام
گر دهد چشمش رشته آمال را در انقطاع — برق تیغش دشمنه آجال را در انتظام
از نهیبش یم سراب و از ... — آری آری درد و کوه ...
بزم شاعر زو جود دریای ... — آری آری چند فخر و فاقه ... کرام
گر زمسطر بود بی پایان او برکات — جاودان بود آن ...
ور نشیمش از شمایل با شمال چرخ بوی — عنبر آگنده اخگر از ...
پیش کف کافی او ... بنیان ... — زیر ران ... چرخ توسن ...
لشکر آرا گشت چون دارا بعهد فرودین — تا از آن چتر آورد در ملک و ملت انتظام
از در تربیت گفتار آن شهنشه با سپاه — خواند آن فرزند کیوان ...
رانده با چشمی همه رو ... تن و پولاد جان — بی خطا شیران که خطاهای ...
در غبار رخشان ... — در فرنگ شبنمان ... حام اندر حمام

از تن پیل دمان وز گرده شیر ژیان گرز شان خالی کرده و دشنه خون آشام
در کران چپش شاهنشاه ز آن کش شیر اوژن بنان آسمان صاعقه زرین زنگاری حسام
چون بفرمان پدر بی خداوند جهان پوید از لشکر که خود با گستاخیش بام و دام
بر نشیند چون سلیمان بر چه بر باد وزان یعنی آن هر عینا آهن تن زرین لجام
در شوا شو هر کا کیکشان بس غبار اندر عنان در زمین زلزال و پویان بر عظام اندر عظام
هم دوان اندر رکابش بس خداوندان جنگ هم روان اندر عنانش بس سرافرازان کرام
هم قرین نار غیرت آفتاب از آن خطر هم بقیم کوی حسرت آسمان از آن مقام
اندران وادی که گرد ابر زنگاری بجنبد اندران موقف که خندد برق شنگرفی حسام
از غبار چهره ها مون بر پولاد سم وز صهیل زده دریا در زرین ستام
آفتاب خاوری در ستر قیر آگین غطا آسمان چنبری در جوف قطران گون غمام
ز هر چه جنبد جای خون پیل اکفار زاده عرق مرگ جو شد جای خوی شیر اوژنان از اندام
ماه کیوان از هم پوستها آن از ریع زوال گاو و ماهی را هم بر رشته اینان از کرسام
اختران را بهرمانی حله از باران سیوف آسمان را خیزرانی کله از باران سهام
چرخ پر بینا و نیلم ارسنان آب رنگ خاک پر یاقوت و بیجاده از پرند لعل فام
پشته پشته گشته در هر سوئی از صارم توده توده سوده در هر جانی ز ناوک عظام
دشت اندر دشت مرد و کوه اندر کوه گرد برق اندر برق تیغ و دام اندر دام خام
هر طرف مقهور را شمشیر قاهر بر میان هر طرف مغلوب را چنگال غالب بر لگام
سر بلندان واژگون در جره جوی قبا کامجویان سرنگون از خاک خون آلوده کام
چون در آن هنگامه بابل که از گند آوران راست پنداری که باشد مرقیامت را قیام
آن جهانسوز جوانجشا ورد آهنگ جنگ باره انگیزد ز کمین تیغ یازد از نیام

کوران

گرگران اندر کران پیل دمان در انتشار گر جهان اندر جهان شیر ژیان در انهزام
هر یلی پیکر او پوسته منبو شد ز خلف هر کوی شمشیر او هموار چسبند از امام
ز و یکی آورد و هر یلی از آن در اختراق ز و یکی آهنگ و هر یلی از این در انهدام
دست موزه و چرخ سرکش گرنه گردنش او فیلش از پا لنگی در فکندی پای دام
برق تیغش کاو گیتی را هم آشوب بکلم گنجی افلاک را گر یادش آب حسام
جاودان شمشیر آن شیر اوژن غازی نهنگ برادیم دام وود از کرده شیران دوام
طفل آمال ملوک آری فطیم آمد فطیم تا به دولت روزگارش کرد آهنگ فطام
اندران دوران که دایه دهر جنبش تخت فتنه زا کرد در مهد عدم کرد و نام
ای جبین پاستانت آفتاب اعتلا وی زمین آستانت آسمان احتشام
ای زلستان جلالت باغ مینو کیمه در کف ای با یوان جلالت چرخ مینا کیمه جام
از لطیفه حسن در هر برگ تا جوئی بهار در خسته کام در هر جام تا خواهی مدام
زان بهار خوشش دل را باغ حشمت جاودان زین مدام کش گل آگین دوی ذوق مستدام
مهر تشبیل دست را زرفشان هر بامداد از پله رکن چلم آری توان زرک حطام
شهریار را اگر نا ورده است دهر گندپی تا جدار را اگر نادیده است چرخ تیزگام
نو رسی فرخنده چون بخت تو در دامان داه زاده ز آزاده چون شخص تو در آغوش مام
آسمان کان بنده در آستانت کارگری این تن چون کاهم از کوه گران سنگ دوام
وام اول اینکه باید در ثنای ذات تو داستانها آورم جانبخش و دلکش بردوام
وام دوم آنکه بندم بر زبان دارد آن چیستان کم رنج چو زنجیره وار دسیم خام
فاتح آن بند را از هر که جستم کف رفت جز کف کشور دولتشاه غازی والسلام
آفتابی زرفشان در گره کان زیان جنبش آسمانی درفشان در گره بحر زان بلکام

شهد شیرین کو شرنگش و راکه در چنگ ... | ور دلتنگش کو زبان و راکه در دام کلام

تا در نگستی خجابه توده عودی عجب | تا شستانی خجسته گنبد فیروزه فام

در خرام آن از چه از جوشش چرخ ورنگ | در درنگ این از چه از گرد خیولت در خرام

در مدح نواب | محمد علی میرزا

زبده از این توده عودی عجب بانی دوام | از چه از پیرایه بر این گنبد فیروزه فام

هر سرایی از خداوند زمان حسن الحیات | هر خرابی از شهنشاه زمین بیت الحرام

جم نشان دارای غازی کش زکی در دم تیغ | که مکان مختفی شد کش ز جم در بزم جام

ملک قدرتش از که از بی باریا ور لا ابل | جشم بخشش از که از پیدا دوا ور لا ینام

انجمن برای او هر جا که انجم را فروغ | کامرزن بر کام او هر سو که گردون خرام

اختران تا زان برایش چون بکام ... | آسمان نازان به بخشش چون بچهر ... ام

ملک از و با ساز رامش هر جا باز ... | درج از و در جوف ارزن تیغ در ... ام

هم از آن خسرو که شمشیرش نام ملک و دین | هم از آن دارا که در کاشش پناه خاص و عام

هر طرف از نامور شهزاده گیتی ستان | هر طرف از نجد آزاده کیهان بکام

هم ز سیف با ترآن دین تازی را طراز | هم ز تیغ شاهراه ملک زکی را نظام

تن بتن پولاد جان بر رسته بر جشن رخش | سر بسر سیمین ستون روئینه از اندیشه سام

خاصه دولتشاه غازی آنکه دولت را بنا | خاصه کسری رای عادل آنکه عالم زو بکام

چرخ دارانش هنر با کلک کمان اندر کمان | شیر مردانش پلنگ ... و در جام اندر جام

تا رگ کیوان کین آرایش اندر زخم گرز | گردن بهرام خون آشامش اندر خم خام

طعنه خلق سنانش آذر توری عدا | شعله هندی حسامش آفت رومی حسام

کر شراری از پرندش تا کواکب را قعود | ور غباری از سپاهش تا قیامت را قیام

باختر تا باختر

باختر تا باختر از آن فروغ اندر فروغ | قیروان در قیروان از این غلام اندر غلام

مرز و بومی را که او فرمانروا و مرزبان | تابش خورشید در آن بوم نبود جز بنام

شیر را و غذا ان کرای کام از سم غزال | باز را ناخن برای چنگ از پر حمام

هم از آن کرمانشان اینک یکی دار الامان | از قصور آسمان فر خواجه دار السلام

اندر آن گردن کشان در بیکه پیلان چماد | و اندر آن مردان کشان در بیشه شیران کنام

چون از آن شهزاده گشت از بام و در تا ... | چون از آن آزاده گشت از بوم و بر تا ... نام

هر طرف صرحی ممرد سایه اش خورشید فر | هر طرف قصری که خورشید پایه اش گردون مقام

بقعه های بهشت ... | رسته های روم ... از اعلام

خواسته های نغز و دلکش بی صفاتش سقف | تا از آن بر هر طراز زرنگینه سیم خام

چون ز لعل سایه حق آفتاب خسروان | شد بدار الدوله نامی کش ز دولت انتظام

جست از گوینده کان تاریخ آن نام نکو | چه ماند اندر آن چون ... بایدم

سر ببر در آسمان سا آستانش ... | کای جوانبخت قوی دولت محل اسلام

گفت آری این محالتی ولی در این محل | نه بر آن سحر ساز ... جان ... کام

پس جبار زان آبکه خورد آب و تاریخ ... | کاز لب دارای قاجار ... دار الدولۀ ...

تا شود گیتی چو شام ... ها شان صبح | تا بود کیهان چو صبح ... شام

شام نیک اندیشان چون صبح روشن ... | صبح بدخواهان شان چون شام تاری بر دوام

در مدح نواب | عبد الله میرزا

وی جنگ آی ملک جهان کز فر دارای عجم | طرزها زیبد ترا بر روز کار ملک جم

شاه دریا آستین گیتی کشای مقتدر | ماه گردون آستان کیهان خدای محتشم

نام او منقلی شه جون فروزنده حطب | با داو فرخنده اختر چون فرازنده ...

از نهیب تیغ آن کسرای افریدون سپاه در زمان بابل آن دارای اسکندر حشم

ناله کوران چو بانگ گاو دم برخیزد [illegible] رخنه موران چو کام اژدها پر سیل شم

کاستی را کاسته تا از سنگ بخشش شکر راستی را نامه تا از کلک عدلش مرتسم

هم لب رو بین شان از باد برد آوازه غو هم دم اهریمنان فرو بشکرد افسون و دم

ور زمان دولتش ای آب و خاک کشور در پناه حشمتش ای مرز و بوم منتظم

در کران ربع تو خرم در آرامش بیع در حریم امن تو خوشدل در آسایش حرم

از سرشت بدکان زاوای گرگان [illegible] وز نهاد آهوان ز آهنگ شیران [illegible]

هر که یابی گرسن [illegible] هر که بینی گر خش [illegible] چو پور زادشم

از نیار پای کاران هر خرابی [illegible] از یمن آبیاران هر سرابی رشک یم

بام هر مسکین [illegible] معراج بومی بوم هر مسکین ز بابت طایر جبریل دم

انکه از رشت کهی جم پای او [illegible] انکه از صباح جوی که دست او جام جم

بزم دک زن را چو دشت گشت پری [illegible] کاخ ساسان را چو گنگ چین صنم اندر صنم

زان بزرگان هر طرف [illegible] زان کریمان هر کجا جوی کرم اندر کرم

یا بدو [illegible] کیهان ناهموار [illegible] با که [illegible] دون [illegible]

از غبار رخش آنان چشم انجم را سبیل از غریو کوس ایشان گوش گردون را صمم

اندران گردش که با شیران [illegible] اندران دوران که با کان [illegible]

راد پور تاجدار داور [illegible] راد سرو چو پار خسرو فرخ شیم

گرچه دارا نام [illegible] لیک عبدالله شه چون [illegible]

آن جوانبختی که رزمش [illegible] دین عرب آن جهانبخشی که رزمش [illegible] ملک عجم

اندران کشور که کاخ شرع [illegible] اجرام [illegible] اندران عالم که جاهش [illegible] افلاک [illegible]

در عدم

در عدم گر یادی از جودش بود اندر وجود در وجود ار یادی از قهرش عدم اندر عدم

در مذاق کوثر از بذله شیرین ذوق در مشام حوری از [illegible] شمیم

آب خود آن سوزد از سوز آن شرار [illegible] موی خویش این برد از ناخن برای [illegible] غم

تا تماشا سود را در بوم کیهان [illegible] تا صلای جود را بر بام کیوانش علم

هوشها [illegible] گوشها [illegible] ترانه لا و لم

زیب رزمش چون [illegible] فر بزمش چون جوانان حواشی و خدم

رخ بتان [illegible] زان کبود افلاک را از کف [illegible]

کان [illegible] یم [illegible] از کیف و کم

کان چه از کان [illegible] خاک یم چه از بحر [illegible]

اندران موقف که گرد انگیز [illegible] اندران [illegible] افزود [illegible]

ز آسمان بارد همی شیر [illegible] از زمین روید همی [illegible] دیو و دم

رمحهای شیرمردان [illegible] پلپای پهلوانان [illegible]

گرز [illegible] کاه [illegible] اندر [illegible]

قومی از فرخنده اختر بردم از جان [illegible] فوجی از واژونه گردون برلب اندر [illegible]

چون در آن وادی که [illegible] چون در آن غوغا که [illegible] حکم

باره انگیزد [illegible] رخ چو برق از فروتاب فتنه انگیزد [illegible]

پنجه پیلان کشان [illegible] پنجه با شیران کشان [illegible]

ارسلان [illegible] از خدنگ و [illegible] اندر [illegible]

انکه یا بد طعن رمح [illegible] بنگرد [illegible]

در که [illegible] تا چنین [illegible]

لوحش الله در گهر الکش زاده پاک زاد — کش به پرویز شاهی و پیغمبری اندر عجم
مالک زهرا نژاد کش زاده شاه عرب — بابک کسری نما کش وارث ملک عجم
خواند معماران که از اندیشه گردون بری — تا رگ نه آسمان آرند در زیر قدم
داد فرمان کین سرای دلکش از اندر ابد — کاورد قصر خورنق در نمایش پیش چشم
زند قبه کاخ آن کان آسمان مرتفع — پیش غرفه سقف آن کاین آفتابی محترم
آسمان اندر بنایش کی مرا فرخنده فال — آفتاب اندر ستایش که مرا فر را نعم
باغ بیتوتیش ز سحر مانی اندر صفحه یاد — چرخ در بنایش ز کلک آذر اندر کله چم
لعل چون لرزش سرایان خوشش از نازکی — نای نا رسیده کش ایان کش بزیر و بم
نرگس آن سحر سار و سنبل او پیچ پیچ — طره آن چین بچین و پرچم او خم بخم
تازه باغی اندر آن خرم چو باغ خلد — روشن آبی اندر آن جاری نظیر رود زم
الغرض چون ز امر دارا زیور اتمام یافت — این ارم آیین سرا در این همایون خرم
کلک زرین قضا بر لوح سیمین قدر — کرد نام آن سرای دلکش دارا رقم
منشی طبع صبا از بحر تاریخش نوشت — کاین سرای دلکش دارا بهای ارم
ای صبا آن دم که او در فرمان بخی — پیش دارای جهان نظم گهر لاجرم
نظم را بنگار حسانی سپاری ای حکیم — طرز را گنج فرید و نی فشانی بر سلم
طبع عذرائیش چو عیسی زای مریم گفتی — کز نگشتی عیسی او بر عذرا متهم
منقطش با غمی کش آرد چون شب آهنگ از [illegible] — اشتبان بنده [illegible] خند اسم
چند از این منظم نظم آب رخ [illegible] — بادم عیسی کو از باد آتش ناب بی دم
چون نثار ارا خابری سفر و زجان بگذارین — چون دعا را قادری بردار کف بگسل قلم
تا قرین هر کو روائی در اول پا اسید — تا بدیم [illegible]

باد یاش

با دیارش [illegible] اول ره با آخر ره [illegible] کام — با دخمش را با آخر ناز ز اول قدم

در مدح نواب عباس میرزا

منت خدای را که ز تایید اخترم — با آسمان ز پایه دگر راز کو برم
چون چشم ناظری که به منظور خویش باز — چشم مرا دو دیده دولت به منظرم
بختی که آن ز حلقه ما بسته بود رخت — اینک باعتذار ز ند حلقه بر درم
مرغ ذوم که بر پر عشاقش آشیان — بگزیده باز گوشه بام فلک فرم
از گرد تا رگرد که اجرام کو کبم — بر خاک خار ماند که افلاک پیکرم
باز از یکی بشارت سلطان اعظم — باز از یکی اشارت دارای داورم
کرد ره از لوای مواکب علو نم — خاک در از جباه کواکب مجمرم
بمین نیاز بار خدایان ز دانیم — بیسر نیاز کار کشایان ز ایسرم
که گوش بر نوای سفیران انجم — که چشم بر لقای رسولان قیصرم
بر چهر مهر غالیه از گرد موکبم — بر سقف چرخ غاشیه از ظل اخترم
من خاک جرعه چین شهنشاه کامکار — چون دید ز هر گردش گردون [illegible]م
زان جرعه فشاند بر این خاک تیره جی — آگنده شد ز شیره و شکر باز ساغرم
آن ز هر نک بکام من دکام زهر [illegible] — از غیرت چهانی و ز آرزم سرو رم
آری کرم بپای یکی خار ز آسمان — بر چشم آفتابش از آن تیره داورم
دارای صد مخففی شه که ظل او — فرخ منظوابت ز دادار بر سرم
چون شعر و جود مرا دید در دل — زان داد و اتصال بجور شبستاخ داورم
عباس شاه غازی آن کامستان — ز پیدا کر سر اید که آسمان برم
هم ذره کشش بشرم در از پایه [illegible] — هم غیرتش بر شک در از خلفه [illegible]

ام القرای را ز شرف داد باکمم ... بیت الحرام را ز خطر پاک مادرم
وان شاه را لعل گهرزا که در جهاد ... فردوس و دوزخ آرا در وغ و مغفرم
با ویح نغمه از نای نصر تم ... مانکیم زاده از سور خنجرم
بر لشکر سوالف ز امر ایزدم ... پرتار گ مخالف از حکم داورم
چون آستین فشانم فرمان احمدم ... چون ذوالفقار رانم بازوی حیدرم
بر کام دوستان خجسته شهنشهم ... بر مغز دشمنان همایون پیمبرم
در بزم که حلاوت نسیم جنبشم ... در رزم که حرارت خورشید محشرم
با شرک و موحد فرخنده فطرتم ... با تابع و مخالف فرزانه گوهرم
چون پادشاه بطحی کین توز و منتقم ... چون شهریار صفین صفدار صفدرم
شمامه دماغ ملک کرده موکبم ... پیرایه ردای فلک ظل اخترم
در بر برار نهنگان قلزمم ... در قلزم از هراس نهنگان بپرم
نازان عروس ملک که از زاد و نیا ... پرکار آسمان که آسوده پیکرم
خورشید در خطاب که ای آفتاب ملک ... با آفتاب ذات تو از ذره کمترم
ناهید در نوای که در بزم لهو شاه ... رود دلیت در کنارم و عود دبیرم
دریا کش در خروش که ای بحر گوهرت ... با بحر خاطر ملک از قطره احقرم
چون جنبش گر دبرسته رنگان سا لوزد ... بهرام در عناز که من تیز ابدرم
چون بگزرد بجبر که را دان چو زنگل ... بخت آفرین سرا که بخاک درت سرم
خواند اگر بهشت رخ ترک جام بخشش ... خنده دلیش ناز که من تیز کوثرم
روزیکه آسمان بهراس از چه آرند ... کام دوزخ در نور دیده اوراق دفترم
هم مهر آفتاب و مه درفشان که گفت ... آرند ارنشانک بوران گهرم

از تشش حبت زنانه خ پیدا و دوزخم ... ارکان در آورند بزلزال اندرم
از نایش ملاحم و از تابش سیوف ... هم موت اسود آید و هم مرگ احمرم
گز ذیت زان سپس منصور روی آخر ... تا حشر در مطالع انجم دو پیکرم
کیوان نماسجوی ز بر جیس نان ... تا موبد از بنازکه کشتی معرم
برجیس دبیر هم که دستار بر ازان ... تا فهم ارزان کشند که قاضی اکبرم
بهرام ترک برد ناهید مویه گر ... که مابرو نوازش از وام مجمرم
خورشید زان بگرد که بهرام انبان ... که گرد کردنان شرف روی انورم
ناهید نیز موی کن و مویه گر ز هم ... تا خود کشد ز پرده که مویان مضطرم
تیر دبیر نشره و جا بزا شا نگار ... کاینک بیازوان دلیران شاکرم
مرسیه از هراس جلاجل که کوی ... من نیز بیک نصرت کردان صفدرم
آورد که بصیحه نما دان جان ... گز رخنه های سوران شیر تن خورم
در نوک نیزه دار سر سام نیز هم ... بر خاک نیزه خارتن طوس نوذرم
بس سرفراز رستم در چاه تاریم ... بس کین گرای بهمن در کام اژدرم
در خوان ... کرده جیپال دخسروم ... درکام موز پیکر بهرام و نجرم
ز اندام پیل آل سخن بنفره ام ... زاد و داج شیر راج مروق بخاکم
بس سکو بگرد ز هر گرد زاده ام ... بس موبه گر بخاک ز هر پرواده ام
یکقوم را نشاط و ه دیدار دلتم ... یکقوم را نشاط عذرای کوثرم
که در هوا فش پرنده بچلم ... که در زمین پچاچک بدنده خنجرم
آن روز چون زکمین اشا خیر دل ... کو به تیغ که ز تو دارای افسرم
هم نوش پر دم ز چه از زهر کین ... هم آب گنگش رخ ز چه اثنا قیش برم

تیغش به پرسش آرد گویا زبان تیز | کای آب از زهر است تو اعجاز آذرم
من کج نهاد هندوی تاری دل کزان | قایم ز تو تجانه آیین جعفرم
وز قلزم کف قلم چون مدد رسید | دریای نیل آمد زان جسم لاغرم
فرعون گوهر از خوناب و حقیقم | موسی نهاد کار ز انوثات معجزم
پس راند آن نگاه و مصر نهاد را | گز یاد آن فرامش شد باد صرصرم
و اکنون ز خون خصم و تن بدسگال ملک | از تیغ و گرز آن ملک کینه گسترم
پیدا هزار بحر به هر دشت با علم | ظاهر هزار کوه به هر بحر لشکرم
ای آن شهی که بر لب گر آسمان مهم | ای آن مهی که بر دم گرز تا کام ابرم
دریای زهر در کف ترکان تو کینم | کیهان کینه در دل گردان لشکرم
اجرام روشنان شمرده و معظم | اطباق آسمان طبق خوان چاکرم
گرچه من آن رهی که بمن ثنای تو | در دهر ز آفتاب جهانتاب اشهرم
من آن حرم که در حرم کبریا چو شاه | خون فلک بدر زهره کبوترم
دانای طوس و رادی پور دبیر زنجی | در باغ نظم آن دو دو بر کبوترم
در خلد کام جان پریشان کنان | شیرین و تر ز میوه شهد آورترم
درستی برنج و بغربت عقد هم | در صورت بهار گر آذر آنان مرجوم
تنگ بهست و سال و اندوه و کند و جان | در نامه با نام تو آوازم آدم
تا خد بصر باشد و گوهر گرانبها | گر کاسه آن نه خبر که چهره اخترم
نه زیر پای تارک گردون اعظمم | نه جوف سینه منبع دریای اخضرم
تا از تو دانم از سعادتم | تا در پی تو ریزم گنج مسترم
بر کار نامه زیب دهم در ثنای تو | بو تا شود به بندگی آن نامه مفخرم

رد و قبول از تو مدح و ثنا ز من | گر رد و گر قبول برین شیوه خوکرم
گر آفتاب با تو بر آهنگ همسری | این گرچه ز آسمان برین جیب داده‌ام
خواهنده مدیح به تقلید شعرا در | گو گنج گوهر آرد گو مخزن زرم
بالله که در مدیح دی و در ثنای تو | با کذب بو هریره و با صدق جعفرم
در جام دوستان تو شهد طبرزدم | در کام دشمنان تو صبر سقوطرم
تا چه فرا سزاست که بالله از این خطر | گر دور بر حوادث ایام مصدرم
آن پایه با دو قصر جلال ترا که چرخ | گوید که من به بنده عالیش مظهرم

در مدح صدر اعظم

فلک ز کینه چنان کاست جسم بگدازم | که گرد از نظر کائنات مستورم
پس از هلاک نجات اندرم چو بسپارند | مخجل ز خنده مار و ز طعنه مورم
ز رنج و درد و الم آسمان بجا رنت داد | ز تن توان و ز جان تاب و از بصر نورم
چنان ز گردش این هفت جام وزبینا | به بزم شش جهت از درد دُرد مخمورم
کش این صداع خمار آسمان بنا آزرد | اگر شراب طهور آرد از کف حورم
هزار بار اجل جست مر مرا و نیافت | ز بسکه کاسته شد جسم و جان بگدازم
بود و ماتم هر بیکسی کسی است ز | نه ماتمی و نه سوری ز ماتم و سورم
اگرچه رنج حصار تن است نا محصور | ولی ز رنج بر و بین حصار محصورم
زمانه کاسته چندانش کز گران سنگی | چنین کزو زسد از پرند و صیغورم
بود با همه رنجم شکایت از گردون | جدا اگر ز دی اگر ز گلستان دستورم
نظام ملک سلطان عهد سلطانی | که غم بر من شده نزدیک تا از و دورم
خدایگان وزیران که ز پندار گوید | که هست عقل نخستین برای دستورم

تخت دعوی فلکش که از سر و دهر | بردگان غم فاقه در بین صد ورم
گهی بحکم فلک گنج بخشش و گنج آور | گهی بگنج درش پاسبان و گنجورم
برای نشره بازوی ملک زامر ملک | همی چو چرخ پی مشک سای کافورم
ز زعفران و ز کافور و مشک پس بسم | شگفت نیست اگر نشره ایست منشورم
بر آسمان بلاغت هزار تابان مهر | عیان ز گوهر منظوم و در منثورم
بگونه گونه حل شاهدان معنی را | دهم طراز بتن گرچه خود بتن عورم
اگرچه روز جهانی زمین چو نور و درست | ولی برو ز سیه چون شبان دیجورم
بدین صفت که سراید هریرم از در فخر | بپا بردی دارا و دست دستورم
بشیر کشم چو نی بعهد عدلش گفت | چو خرس مصطبه را ناصح مخل گورم
[illegible] دگر تیغ مهند بدست دگوید | کراهت کرده شیران فریضه سورم
زخون خصم از غم بچهره مسند اسای | که چاره نیست بجز این بر مزاج محرورم

در مدح | میرزا رضا

از صفاهان دلبری شیرین زبان آورده‌ام | دلبری شیرین زبان از اصفهان آورده‌ام
رنج بی اندازه کز ناکس وکس برده‌ام | گنج و گوهر کاروان در کاروان آورده‌ام
گر جهان را از کران تا کران بیموده‌ام | در و مرجان قیروان تا قیروان آورده‌ام
شکر لله کز جهان از چرخ محنت برده‌ام | یکجهان جان یعنی آن جان جهان آورده‌ام
از صفاهان پنجوابان و یار عشق را | گنج بادآورد و گنج شایگان آورده‌ام
قاصدا از من بگو با زاهدان ملک گا | کافتی اینک شما را هر جان آورده‌ام
یعنی از شهر صفاهان بارخی زاهد فریب | دلفریبی از برای امتحان آورده‌ام
هم ز من در الستان عاشقانش عرضه دار | کاینک او نیز آن که تا آن جان از جهان آورده‌ام

دیده بر بندید از دیدار سرو دیان بیش | گر سپهر حسن مهری دلستان آورده‌ام
هم زمین با دلبران ناز چیش باز کی | کامی جان از بهر تان جان تو آن آورده‌ام
ناز بگذارید کاینک از رخی چون نوبهار | نوبهار حسن هر یک را خزان آورده‌ام
جان و جانانی که از جان هست خوشتر بیغ | ور در کاب افشار آنش و جان آورده‌ام
میرزای مشتری رای سخن گستر رضا | او که خود در در کابش مدح خوان آورده‌ام
آنکه شادروان ایوان جلالش باز حل | گویه از ... تا رکت را طیلسان آورده‌ام
از پی نقش نگر بی روان خوشتیش | از ره شیر آسمان را بر روان آورده‌ام
انکه معمار قدر گوید که از ایوان او | آسمانی برتر از نه آسمان آورده‌ام
قصر جاه لامکان قدرش بنا کرده‌ام | زان بکاخ بر فراز لامکان آورده‌ام
انکه گوید با ضمیر رمز دانش روزگار | ای بسا اسرار پنهان کت عیان آورده‌ام
تا شد به مرز حکم بند کانش آسمان | گردن ورا دوال از کهکشان آورده‌ام
انکه نقاش قضا گوید که نقش کاینات | بر حضیض او بلوح کن فکان آورده‌ام
هندوی کز بنده در هفتم فلک جا یافته | جاودان در بام قصرش پاسبان آورده‌ام
هم بایوان بخششش پایه فخر بر بام ناجیش | مشتری را چون خطیبی خطبه خوان آورده‌ام
تا که نازد بر تن خصمش ز نیچه آسمان | ترکش مریخ را در بحر و کان آورده‌ام
تا که بخشد ز چرخ چارمین تاثیر باشش | پرتو خورشید را در بحر و کان آورده‌ام
هر شب از شرق سپهر فلک ناهید را | سوی بزمش با نوای دلستان آورده‌ام
از دبیرستان دیوان هم دویم پرورش | تیر را با خامه گوهر فشان آورده‌ام
تا بگو ناگون طرب خرم شود زاوار پهر | ماه را صباغ باغ و بوستان آورده‌ام
ای خداوندی که زیبد گر بگوئی کاعجب | چرخ را چون گوی چوگان آورده‌ام

اینچنان بختی که عقل پیر گوید بر زبان / عقل پیرت را قرین بخت جوان آورده ام
کار فرما کز اقبال بخت شوی و چنان / ذات پاکت را قرین در صدقران آورده ام
سر بسر گویم همی بر آسمان گوید همی / کانچه خواهی در زمانه در زمان آورده ام
با غناش دولت شوکت مقارن کرده ام / با سپاه فتح و نصرت همعنان آورده ام
از هلالت تیغ و از مهرت سپر بخشیده ام / از عطارد تیر و از قوس کمان آورده ام
افعی رمح عدو سوز ترا در دشت کین / از درون تیره اعدا مکان آورده ام
کرکس تیر جگر دوز ترا در کارزار / در دل خصم از اندیشه آشیان آورده ام
چون سران را بود در سر با تو میل همسری / جوی را زان سر ببرهای سنان آورده ام
گفته در شهنامه دانای سخن پیرای طوس / داستانها از شهان باستان آورده ام
در جهان کس داستان باستان دیگر نگفت / دوستان را از تو تا این داستان آورده ام
زنده ار گوئی که از عدل جهان آرای تو / زنده نام نامی نوشیروان آورده ام
گور را در بیشه با ضیغم مقارن کرده ام / بره را از دشت از سرحال شبان آورده ام
دهر را تا صیت لطف اندر زمین افکنده ام / چرخ را تا نام عدل اندر زبان آورده ام
با همه ناسازگاری سازگاری داده ام / با همه نامهربانی مهربان آورده ام
کامکارا عذر من بپذیر و از من درگذر / زانکه گر مدحت بر زبان آورده ام
سرورا سوی تو مدح آوردم و آمد بجوش / مشت خاری سوی گلشن ارمغان آورده ام
آسمان یکره بر دیم از کرم خندان گشت / گرچه رخ در پیش آن چون زعفران آورده ام
ارغوان رویم از غم شد مبدل با زرد / باز دیگر از اشک خونین ارغوان آورده ام
جز جگر خواریم کاری نیست کز جور سپهر / خویش را لخت جگر بریان خوان آورده ام
برشمر زی مذاق داد از شتیهای نجف / گرچه کوت از حریر و پرنیان آورده ام

چون توانم از توانایی زنم دم در سخن / چون ز مدحت تا توانا توان آورده ام
خامه در نظمی که گوید انوری از افتخار / کین قصیده بر سبیل امتحان آورده ام
کامکارا چرخ گوید دل زهر غم شاد دار / کانچه خواهی بر مرادت انجمان آورده ام
دوستانت را بصد شادی مقارن کرده ام / دشمنانت را بصد غم توامان آورده ام

در مدح صباحی

سودی ز جهان بجان نیستم / از چرخ بجز زیان نیستم
جز رنج و عنا از این نیابم / جز جور و جفا از آن نیستم
آوخ که بپشت می غریقم / کان را اثر از کران نیستم
دردا که بود دوا نیم / کاین ره را کاروان نیستم
دلکش زند کان نه خوش / جز صرصر مهرگان نیستم
در روضه شادمانی خود / جز از اثر خزان نیستم
شد چهره من چو زعفران لیک / خاصیت زعفران نیستم
از درد بدل قرار نبود / وز تب در تن توان نیستم
تسبیح ز کاهشکر نیابم / تا غیر ز ناردان نیستم
زمی بین از درشتی بخت / از کوت پرنیان نیستم
از جور زمانه غم اندوز / با خود دل شادمان نیستم
در بزم زمین که صدر آنجا / جز جای که همان نیستم
جام می ز می طرب بگردش / از گردش آسمان نیستم
در بیت درین جهان که آید / در جوی کرم روان نیستم
عمریست که غیر دانه بخیل / در مزرع خاکدان نیستم

بر خرمن شادی گریان / جز برق سبک عنان نه بینم
بر مزرع عشرت نیمان / جز ابر گهرفشان نه بینم
عهدیست که جود می بگویم / کز بهمان و فلان نه بینم
آیین کرم درین زمانه / در زمره انس و جان نه بینم
جز گرده ماه و قرص خورشید / بر خوان سپهر نان نه بینم
جز شرحه سینهای بریان / بریان دگرش بخوان نه بینم
در عهد سیاه کاسه چند / کز نام کرم نشان نه بینم
بر سفره میزبان کبابی / جز از دل میهمان نه بینم
وز ابر بطر اندرین عهد / جز خاصیت دخان نه بینم
کالای گزاف مدح گوهر آرد / جز طبع دقیقه دان نه بینم
لیکن بسزای آن ز ممدوح / جز تیشه بدل چو کان نه بینم
من مرغ بهشتم و درین خاک / جز در غم آشیان نه بینم
بر بلبل طبع نکته سنجم / جز کنج قفس مکان نه بینم
وز جور زمانه غلط بخشش / جز زاغ بگلستان نه بینم
بر جان که درین قران بجویم / بر تن که درین روان نه بینم
جز نامه زمین بیابم / جز خادم شه زمان نه بینم
تو نیز حوادث زمانه / جز نام خدایگان نه بینم
استاد سخن سرا صباحی / کز نظم قرین آن نه بینم
ای آنکه بغیر ذات پاکت / مقصود ز کن فکان نه بینم
ای آنکه سزای فلک را / جز کلک تو ترجمان نه بینم

در پیش

در پیش ضمیر رمز دانت / اسرار قدر نهان نه بینم
از حکم تو گر خلاف ورزد / احکام قضا روان نه بینم
هندوی سپهر را ببامت / همسایه پاسبان نه بینم
بر منبر چرخ مشتری را / با نام تو خطبه خوان نه بینم
در جیش تو ترک آسمان را / جز چاکر کیجهان نه بینم
جز ناصیه سا بدرگت مهر / هر صبح ز قیروان نه بینم
را لشکر چرخ را بزمت / مسکن بجز آستان نه بینم
خود خامه منشی فلک را / پی حکم تو بر بنان نه بینم
در جلوه که تو گوی مه را / جز در خم صولجان نه بینم
ایوان تو آن بلند پایست / کان پایه بلامکان نه بینم
بحر کرم تو را کرانی / چون دریای عمان نه بینم
بر کشتی سائلان درویش / جز جود تو بادبان نه بینم
بر ذروه دودمان عزت / جز لطف تو نردبان نه بینم
بر تارک عرش و فرق کرسی / جز ظل تو طیلسان نه بینم
در ملک براستی هر کار / جز تیغ کجت ضمان نه بینم
جز گرگ بروزگار عدلت / همراه گله شبان نه بینم
جز دزد بعهد احتسابت / بر قافله پاسبان نه بینم
جز کف کفایتت کفیلی / بر رزق جهانیان نه بینم
در وگهری ز فرط جودت / در مخزن بحر و کان نه بینم
در عهد تو در جهان گرانی / جز در طلب گران نه بینم

مدح تو باین غزل کنم ختم
چون مدح تورا کران نه بینم

گر روی تو ایجوان نه بینم
از هستی خود نشان نه بینم

ای جان جهان جهان جانرا
مثل تو بجز ارمغان نه بینم

چون سرو قد تو سرو نازی
در ساحت بوستان نه بینم

چون ماه رخت که رشک مهر است
مهر و مه آسمان نه بینم

چون لعل تو غنچهٔ فسون ساز
در گلبن گلستان نه بینم

چون زلف تو سنبل دلاویز
جان پرور و دلستان نه بینم

یک جان گران بها ندیدم
کز عشق تو رایگان نه بینم

آنیم چو در کنار خود را
با عشق تو در میان نه بینم

اولی ز حدیث عشق بازی
جز مدح خدایگان نه بینم

آن بحر دلی که ابر دستش
جز غارت بحر و کان نه بینم

تن زن ز ثنا صبا که وصفش
در قدرت هر بیان نه بینم

بگشا به دعا زبان که کاری
خوشتر ز دعای آن نه بینم

تا ابلق سرکش جهان را
در دست یکی عنان نه بینم

جاوید ترا سمند گیتی
جز رام بزیر ران نه بینم

در مدح شاهنشاه

مبارک اله ازین آسمان روی زمین
زشکلهای شگرف و زنقشهای بدیع
نهان آن ز عهد آسمان شگفتش را
ز کلک مانی دوران بهمن جو نیس
نه در نهاد جوانان این حرم اضمار
درش دریچهٔ خاور بود که در هر صبح
ابو المظفر فتحعلی شه آنکه ندید

در نواب حسنعلی میرزا

گر بسته فلک منصور بر آن هشت برین
بهارخانهٔ چین نگارخانهٔ چین
بگونه گونه صور داد تا اختران زرین
مثال کوثر و طوبی قصور و حور العین
نه بر طبیعت بران آن اجل تضمین
که طلوع از آن آفتاب دولت و دین
بصد هزار قران چتر آسمانش قرین

[illegible]

چو آن سوار بزین چشم روزگار ندید
بنقرهٔ خنگ فلک تا نهاد زرین زین

صهیل خنگی او ابر کینه را تندر
سنان خطی او گنج ملک را تمکین

کف کفایت او را بابر نتوان خواند
که آن بقطره کریم است و این بدر ثمین

چو بحر خاطر او بود در گهر بخشی
اگر برابروی دریا ز موج ماند چین

هزار عین عنایت بلحظ اوست نهان
هزار آیت رحمت ز چهر اوست مبین

هزار بار شرف خاک راست بر افلاک
که این خلاصه نور است از سلالهٔ طین

خطاب چرخ بدرگاه او چو کرد عقل
گره فکند بر ابرو که ای چنان و چنین

چه نسبت است مرا این رایات عطاک اللّه
که من و دولت از آن زاد و امن و سلوتین (ازین)

اگر ز نیروی عاجز نواز ظالم سوز
کند بجان ضعیفان بقدر ذره قرین

نهیب مور برآرد ز مار گرزه دمار
سروی گاو بدرد ز شیر شرزه سرین

اگر سلالهٔ عمه‌ش غرض نبود نبود
سلالهٔ حرکات فلک شهور و سنین

چمن وحت خسرو نسیجهٔ سخنم
ز پایه سایه فکن شد براوج علیین

هنر زمانش ز مشاطهٔ کرم ببندد
هزار حلیهٔ احسان و حلهٔ تحسین

شد از اشارت آن خسرو بهشتی خوی
ز شاهزاده حسن این مکان بهشت آیین

چه شاهزاده که بیند آفتابی از طلعت
چه شاهزاده بلند آسمانی از تمکین

سرشته دست قضا جوهری ز عدل و کرم
لطیفتش که ز لطف و عنایت است عجین

بزرم بذل چو گردد بروز بار قرار
چو کان بویسر نیساره چو یم بجین

نهاد خازن قدرت ز نشبه کو هر او
بگنج خانه ایجاد قفل بر زر مین

بروز رزم چو آرد بزیر ران یکران
چو روز کار بعزم وچو آسمان دکین

همیشه تا که بود چتر شاه گردون سای
بمین طالع آن خسرو زمان وزمین

بظل چتر فلک سای خسرو یش مکان
بلی مکان خدا را ستر دیکمن چنین

دعای دولت شان چون صبا کند اوراد
بگوش هوش ز روح الامین رسد آمین

در ستایش حضرت صاحبقران

یارب این چرخ است یا عرش برین
با همایون قصر دارای زمین

ذره ها زا از حریر آمد درش
نغمه ها باد بانگ آفرین

ساکنان را از صدا باشد خوشش
بر لطف ناهید وچنگ رامتین

گشته از نقش ودر و دیوار آن
نقش بر دیوار نقاشان چین

کبک وبازش را جناح اندر جناح
گرگ ومیشش را سری اندر سرین

نه جدال آن باین از روی قهر
نه بزد این بآن از راه کین

خرم وخندان بباغش نسترن
تازه وریان براغش یاسمین

نه زیان از غارت گلچین بر آن
نه ضرر از آفت بهمن بر این

چرخ زنگاری بشکرفی سرشک
از غم زنگار وشکرفش قرین

پیش نقش شیر شادروان این
همچو سگ دم لابه کش شیر عرین

آن شرف دارد که دارد از شرف
عرش بر خاک جناب این چنین

آن خطر

آن خطر دارد که روید از خطر
دست رضوان آستانش از آستین

دانی این فخر وسعادت از چه یافت
این همایون بارگاه دلنشین

از قدوم داور کون ومکان
از نزول خسرو دنیا ودین

دادگر مخفی شد آنکه باد
آفرین بر جانش از جان آفرین

آن جهانداری که از تیغ زار
پهلو ملک جهان دارد سمین

آن شهنشاهی که از زهر سخن
از نهاد حنظل آرد انگبین

ذو الجلالی کز جلال ذو الجلال
رایت او آیتی باشد مبین

خسروی کافکنده هیبت همتش
جاودان در طاس مه گردون طنین

آسمان دارای خرمن گشت از آن
کامدش بر کشت احسان خوشه چین

همتش را لامکان زیر قدم
حشمتش را آسمان زیر نگین

بخت او را مام گردون نازده
همچو ما ملک بر سبیل نازنین

آسمان چون حلقه انگشتری
با شکوهش گردون در انگشت نگین

آنچه مستور است در سر نهان
پیش رای دوربین او یقین

گفتم او راست بر آدم شرف
دهم گفتا زین سخن هشدار هین

عقل از بن اندر خندان گشت وگفت
کای بانذر تو جان ما بدین

آنکه آورد این گهر از نور پاک
طینت آدم سرشت از ماء وطین

اعترافی گر ترا باشد بر اوست
کانچنین آراست نقش آن واین

چون بگاه کینه برخیزد ز جای / چون بعزم رزم بنشیند بزین

با سر خلقی ستاند بوم و بر م / در پی خشلی سپارد ملک چین

نه بماند خانمان فیلقوس / نه گذارد دودمان آتبین

نه ببلبل بابک اندر شان علیل / نه بناف مامک اندر شان چین

در خم خام آورد بال بنال / در پی خنگ آورد تاج تکین

رخ او نقاب دلها تا کند / در درون شان گوهر خنجر دفین

هنبرا و با جان بدخواهان او / چون شهاب ثاقب و دیو لعین

لشکرکش را بخت و دولت از یسار / موکبش را فتح و نصرت در یمین

دست قیصر بندد او از بار روم / تخت خاقان آورد در بار کین

نه ز زخم گرزه شان قصر مشید / نه ز باد حمله شان حصن حصین

هم همایون طالع او را مد / هم مساعد اختر او را معین

تیغ عالم سوز و رمح جانگداز / فکر دور اندیش و رای دوربین

شهر قم فخر البلاد ام القری / کاسمانش کرد یکسان با زمین

شد چنان ویران که نه بامی خراب / تا در آن بومی شود منزل گزین

گشت چون از حادثات روزگار / آنچنان شهری دلارا این چنین

جود شاهنشه پی آبادیش / دست همت برکشید از آستین

بکرد از سنگ او لش در راه سیل / چون سکندر بست سدی بس متین

بس در آن

پس در آن فرخنده کشور بر فراخت / قصرهای جانفزای دلنشین

روضه معصومه کامد منهدم / کردش اینک عزت خلد برین

گنبدی افراختش از زر ناب / کاسمان از غیرتش باشد حزین

در غم زرینه خشتش آفتاب / هر سحر که گشت خاکستر نشین

وان همایون قبه زرین بود / راستی برتر ز عرشش پاستین

خواستم از عرشش خوانم حرم / عقل گفتا ای چنان وای چنین

گرده آرا طاق با غری قران / گشته این را صحن با عزت قرین

کی حرم را هست این حرمت که هست / هم برین رکن یمانی را یمین

هم در آن بنیاد کرد این مدرسه / کز غمش فردوس باشد در انین

صحنش از دلکش حدایق چون بهشت / حجرها چون حجله های حور عین

هم برکنی زان فلک فرسا مکان / زامر آن دارای اسکندر کمین

این همایون قصر دلکش شد بنا / کاسمان برآستانش سود جبین

منظرش چون کاخ نوشروان فسیح / پایه اش چون سد اسکندر رزین

یکطرف رودی که هر دم صد درو / بر زلالش آمد از ماء معین

آب آن از خنده بر عذب فرات / رنگ آن از طعنه بر در ثمین

وز دگر سویش همایون مدرسی / مدرسی در آن دلارا سر بسر

کامدش سقفی برازعرشش برین / گلش بخاک آب خضر باشد عجین

وندران در سایه پرد باب — از حقارت جسته جا روح الامین
العزفی چون ز امران صاحبقران — با زمین این آسمان آمد قرین
ز دهسا از بهر تارکیش رقم — کآسمان دیگر است این بر زمین
تا بود ایوان کیوان سرفراز — تا بود گلزار جنت دلنشین
باد درگاهش بر از قصر زحل — باد صحن کاهش به از خلد برین
اندران بهرام خورطاعت گرای — واندرین ناهید سرورش گزین

در مدح نواب — حسنعلی میرزا

زهی چو چشم صبا چشم روشنان روشن — ز گرد موکب فیروز شاهزاده حسن
فلک چو چاکر او شد ز گرد موکب او — طراز پیکر او گرد گرته ادکن
دران غبار سیه روی روشنش پیدا — چنانکه جوهر عقل از ضمیر اهرمن
زهی حریم تو آن پایه یافت کز انجم — فشاند دست فلک بر حمام آن ارزن
چو آفتاب منور روی ورای میز — چو پادشاه فلک فر تجلی خلق حسن
طراز دامن سایل بود بگاه سخا — نثار عرصه گیتی بود بوقت سخن
ز دست لعل فشانش نتیجهای بخشش — ز لعل شهد نشانش لطیفهای عدن
بود چو جای گزیند بگوشه ایوان — بود چو پای گذارد بگوهر توسن
هزار یوسف کنعان عیان بپک مند — هزار رستم دستان نهان بپک جوشن
شوند انجم و گردون و مهر و مه غازی — سلاح رزم ترا تا شوند مستحسن

یکی بصورت درج و یکی بوضع کمان — یکی بهیات تیغ و یکی بشکل مجن
ستاره و سپر و سمند هلال نعلت را — کشیده غاشیه غاشیه و مهر پرن
بدید چو دو شعری یک نظر آید — رود بجانب شام و شود سهیل یمن
کنار بزم تو زیب از عروس ملک گرفت — چنانکه محفل خسرو ز شاهد ارمن
بکشت جود و نوال تو خوشه چینی بود — فلک که کشت خداوند کار این خرمن
زبهر دیده انجم ز گرد موکب تو — سپهر سوده شب و روز سرمه دادن
نهاده مهر ز شرم تو بخردان لبان — اگر چه آید از لب هنوز بوی لبن
کند مشاهده عقل تو عقل اول را — چنانکه موبد برزین بکوه دگ برزن
زمین حضرت پادشاه بنده نواز — ز فیض تربیت شهریار خصم شکن
نمیشوند چو من شاعران فریدون — نمی شوند چو تو سروران طراز زمن
کجا دهد فرستان سرا چو نسرین بن — کجا کند در روینه دز چو روئین تن
ز فیض نامیه گر پا کشد ز گل گرپا — بسعی ماشطه گر زن شود بسر گرزن
عروس مدح مرا شاد کن بزیب قبول — که مهر ماه حسش غیرت غیر مه حسن
تو میروی و دلم در قفای موکب تو — بدان صفت که مسافر رود بسوی وطن
قوام جسم جهانی بود بجان و بود — بآفرین تو پاینده آفرینش من
صبا بدعا کن ثنای خویش که — ثمن قبیل گرانمایه پایه مثمن
زنخ بچره مزن ای سلیم و بنشین مجاز — هوای یوسف و آنگه بها کلاف کهن

یکی بصورت

مدام تا که کند آفتاب عالم تاب | جهان چو رای جهاندار مهر گردش
خجسته روی نوای آفتاب اوج مهی | بزیر سایه چتر پر فروغ افکن

در ستایش حضرت صاحبقران

خصم شه را چون میان بر قصد جان بست آسمان | تیغ خون آشام خورزان بر میان بست آسمان
پیکرش را تا ز هم ریزد بنات النعش وار | پرچم سیمین پروین بر سنان بست آسمان
سینه‌اش را تا کند آماجگاه حادثات | ره ز خط استوا زان بر کمان بست آسمان
چار ارکانش کند با چار ارکان تا قرین | شش جهت بر رویش از دور قران بست آسمان
گیتی دانی آن جهاندار شهنشه کز ازل | بد سگالش را میان بر قصد جان بست آسمان
از دو شیر دل مخلی شد کش ز عدل | لب ز نام نامی نوشیروان بست آسمان
نقش داغش بر جبین مرد و زن زد روزگار | طوق طوعش بر رقاب انس و جان بست آسمان
تکیه زد آن مهدی عهد عدالت تا بمهد | ظلم را دجال سان در اصفهان بست آسمان
علت غائی نخستین فکرت آخر فطرتست | ملک را زان زین فلک زیور جهان بست آسمان
هم ازو مهد طبایع از بنا کل بر فراشت | هم ازو عهد عناصر بر روان بست آسمان
عقده کز دست حل عقده‌های ملک جست | عقده‌های کش برمح خیزران بست آسمان
دست و ناخوان سلوت داد بی من اذی | من و سلوا را از آن دستار خوان بست آسمان
چون نظر گوهرش در خیر امکان یافت | قفل نومیدی بکان کن فکان بست آسمان
خاک پایش را برای کحل چشم روشنان | نرخ بر سرمایه دریا و کان بست آسمان

گفت کیوان

گفت کیوان گرچه سودا ماست زین سودا | بر گشادی چند نرخ نقد جان بست آسمان
مشتری گفتا رهم بازار او را مشتری | نرخ یوسف بر کلاف ریسمان بست آسمان
گفت بهرام ارچه نام ما بغارت شد بلند | لیک از این غارتگری ما را دکان بست آسمان
آفتاب افروخت زین شادی که گر نا قمر | هم قسم بر آن که نرخی رایگان بست آسمان
زهره در نارنش که بهر طیب گیسوی حنت | زانکه او را دل بزلف دلستان بست آسمان
تیر در فکرت که این مجموعه شاهنشه | تا چه شد کان نرخ نالایق بر آن بست آسمان
مه بجنبش آمد که حاصل چیست از این رنگهات | کاین بهار را اینچنین یا آنچنان بست آسمان
با که از رنگ خرگاه جلال شهریار | معجز ماتم تبارک جاودان بست آسمان
عقل کشائی زکرد تا زیا فشاز شرف | نیلگون برقع در ایام الرمان بست آسمان
دست قدرت تا که ایوان جلالش | اطلس خضرا چو شادروان بر آن بست
با علو آستان عالیش با همه بنا ز | خواجه تا شی را بجان عهد آسمان بست آسمان
آستان شه بآن پیمان چو کرد | دامن اجلال از آن بر لامکان بست آسمان
تکیه زد سلطان انجم چون برا و رنگ حمل | وز گل آیین بر بساط بوستان بست آسمان
زد قدم بر تخت خورشید آفتاب خسروان | لب ز نحت عاقدین از شرم بست آسمان
گرد خورشیدی بر آن تابان زد | زیور آن قیروان تا قیروان بست آسمان
چون ز ذاتش زیب دیدان چار بالش | مهد عیسی را بجا رم آسمان بست آسمان
شد چو عیسی متهم چون بر فدائی در زمین | زآن ره ریو از شهاب جان بستان

در کمان افشاد آخر از صفات ذات او
رفته رفته راه رهبان ملت ترسا گرفت
روز کین گرز آسمان سا کرد دادن چین ورز
از نفیر شیر مرد از بیم گرز گاو سار
در بن مو ختلیان نیلگون را از عرق
چون نهنگان بر فراز کوه شان شیر ژیان
ز ابر تیغ خونفشان آن هنگام بلا
شاه هفت اقلیم رخشش پیل پیکر در جهان
رایت فتح آتشش چون آسمان فرسا گذشت
با سمند آسمان گرد زمین پیمای آن
رایتش را با ظفر عهد وفاداری کهین
خنجرش را با اجل پیمان انبازی برزم
در سنانش تارک بهرام ورای فرخ بخت
چون سلیمان گشته تیغ شهنشه را نوخت
چون سرافشان دید تیغش در زمین کارزار
از پس آن کز شکنج کالبد جانش رهاند
گردن خاقان چین را از فراز زنده پیل

پس بنقش نقش بر لوح کمان لب آسمان
زان زخور زنار وا از مطلبان لب آسمان
پرده گلی برخسار زمان لب آسمان
بر نفیر گاودم راه فغان لب آسمان
راست پنداری که نیل عقلان لب آسمان
بر سنگان راه آزان شیر ژیان لب آسمان
بر زمانه گله دریا فشان لب آسمان
شش جهت را ره به پیلان دمان لب آسمان
مهچه از مه پرچم از پروین بران لب آسمان
کش ز حفظ ایزدی برکستوان لب آسمان
چون دو یار دستیار مهربان لب آسمان
چون دو انباز حریص کاروان لب آسمان
از کمندکش گردن چیپال و خان لب آسمان
کش بهر از پر کرکس سایبان لب آسمان
لب زیا در ترکش برگ خزان لب آسمان
صف برش ز دام و دد هر کران لب آسمان
در خم خام سوار سیستان لب آسمان

کی دهم نسبت بجا فانش که در پیچان کمند
ای شهنشاهی که از روی افتخار بردش
پیش خرگاه جلالت چون سپهر خاره پست
با علو پایه قدر تو کو فی عقل را
چون ز گیسوی وشاقان تو باد آورد بوی
چون برابروی غلامان تو قهر افگند چین
چون ز رای روشنت کسب ضیا کرد آفتاب
بود از نیروی آن کز فتنه آهنگری
تا زدم دم از ثنای ذات پاک شهریار
بر چراغ آسمان تا دوده خبر آورم
ز جهان وحی تنزل منت نر کلک مرا
تا زبان بگشودم از نیروی مدح شهریار
زین لآلی تا گسستم رشته پروین مرا
تا که مذکور است این در نامه نام آوران
باد مذکور انکه از پیچان کمند جا گرفت

در ستایش حضرت

دو آفتاب گران تازه شد زمین و زمان

صد سوار سیستان در هر زمان لب آسمان
پرده داری راهبان در کهکشان لب آسمان
نه ردائی کز پرند و پرنیان لب آسمان
پای فکرت در عقال خاکدان لب آسمان
دم ز یاد دود عود و بوی بان لب آسمان
لب ز ذکر مستی هر قهرمان لب آسمان
چون ز خاک درگهت جز زبان لب آسمان
گردن ضحاک در بند گران لب آسمان
زیور از شعر مشعرای بیان لب آسمان
کله سیمین پی مشکین دخان لب آسمان
وحی تنزل بر زبان ز جهان لب آسمان
هر چند از نغز من زبان لب آسمان
از پرن پیرایه بر کلک و بنان لب آسمان
دست بهمن را پی فروی فلان لب آسمان
روز هیجا کو کان کشان لب آسمان

صاحبقران [illegible]

یکی بکاخ حمل شد یکی بگاه کیان

یکی مباشر آثار سیر هفت افلاک / یکی مکاشف اسرار ربط چار ارکان
یکی چراغ شبستان عیسی مریم / یکی فروغ تجلای موسی عمران
یکی نتیجه انوار قدرت ایزد / یکی خلاصه آثار رحمت یزدان
مطلع سیر یکی شد ظهور لیل و نهار / طفیل ذات یکی شد حدوث کون و مکان
ز خاره پر گهر از آن و فا این / ز خاک خارتر آمد ازین شاخ آن
فواید اثر آن بود مربی جسم / رواج کرم این بود مفرح جان
از آن کواکب تابان همی کشیده لگام / از این مواکب شاهان همی گسسته عنان
هم از مآثر آن شاخ بر گل و نسرین / هم از مکارم این کاخ برده بر جان
ز فیض آن شده عالم چه عرصه جنت / ز عدل این شده گیتی چه روضه رضوان
غنی ز تربیت آن مدام سایل بحر / فقیر از کرم این همیشه خازن کان
ازین مدایح توام دلا خموشی به / که تا ز شرک نه بینی زیان ازین برهان
میان این دو نسبت یکی مشاهده کن / گزین کمال مشابه شود از آن نقصان
یکی نظاره رویش ز چشم بارد اشک / یکی شمایل خلقش بجسم آرد جان
یکی بقای ستایش دهد شتاب بقا / یکی زمان حیاتش بود حیات زمان
بروی تابان بفروزد آن چو از خاور / برای رخشان خورشید این چو در ایوان
چه رشکها که برد روی آن ز خاطر این / چه طعنها که زند رای این بطلعت آن
با این دقیقه مکر راه مدح آن بوییم / که بود بر حدوث زمان این بوبان

گزیده مخلعی شاه آنکه نصرت و فتح / نبطل رایت منصور او گزیده مکان
جهان کشای خدیوی که خسروان شبد / به پیشگاه جلالش چو پیشکار میان
یگانه ملک ستانی که همچو بار خدای / بوحدت آمده در ملک گستری برهان
زند بقلب یلان آتش از یسار و یمین / چو آورد به یمین از یسار برق یمان
نجد نقش برخ احرار دهر سجده گزار / کشد ز نقش لب ابرار عهد بوسه زمان
ز فضل و حشمت او محو کرده سپهر / ز عدل و رحمت او در نوشته دوران
صحیفه‌های مراسم برسم اسکندر / صحیفه‌های مواسم باسم نوشروان
فروغ آتش تیغش بدیده ابطال / خیال آب حسامش بسینه شجعان
عیان چو شعله نیران بلجه دریا / نهان چو لجه دریا بشعله نیران
بروز عید همایون زمین تخت چو فرش / زند به تخت کیان تکیه خسرو کیهان
بحکم نافذ آراسته شد تختی را / که چون سپهر بخورشید شد فروغ افشان
شبیه شمسه آن کشتی آفتاب منیر / گر آفتاب شدی از فراز عرش عیان
نظیر پایه آن بودی آسمان بلند / گر آسمان نه نگون بودی و نه سرگردان
بچرخ و عرش و مکان و مهر چون نبود / چگونه نسبت این تخت گوهرین توان
بچرخ رفعت عرش و بعرش کوکب چرخ / بکان اشعه مهر و بمهر گوهر کان
ز زرگران بدایع نگار زرین چنگ / که ساحری است از ایشان بنام هر یک شان
چهار پایه عرشش آن شان ز در و گهر / گرفته جا یمین و یسار شمسه آن

تبارک الله ازآن چار هدیه که کنند
بصد هزار سلیمان ز مور ملک بیان

دران دو پله اثر در مثال کاو ورند
ازآن بمعجز معراج منکران ایمان

اشارتیست که این تخت شاه شیر لعیت
که زیر پا سپرد فرق اژدهای دمان

برآن سریر گهر دوز مسندی که بود
پدید هر گهرش چون بر آسمان کوکب

دبا فشانده به کیفیت چرخ از پروین
بران گهر که بپرورد در صدف عمان

نشست خسرو گیتی بیمن بخت سعید
صباح عید چنین بر فراز کاخ چنان

مسیح وار چو جا شد بچرخ خورشیدش
بیک سپهر همانا دو مهر کرد قران

چه مهر مهر ضیا بخش و تخت عرش نظیر
چه مهر مهر جهانتاب و تاج مهر نشان

بپای تخت شهی شاهزادگان جسته
چو قدسیان مقرب بپای عرش مکان

همه بر اوج سپهر جمال بدر منیر
همه بصحن ریاض کمال سرو روان

همه بفکرت و ادراک سالخورد و کهن
همه بفطرت و اقبال خورد سال و جوان

تمام یوسف عهد و تمام عیسی مهد
همه چو کوه بعقل و همه چو جوهر جان

سحاب برتر از انجم کسی ندید و چنین
فراز این همه انجم سحاب شادروان

زیکطرف وزرا در نظام ملک زمین
زیکطرف شعرا در ثنای شاه جهانبان

چو در جناب فلک سای موسوی هارون
چو در رکاب همایون احمدی حسان

ببارگاه وشاقان بنظم مجلس عید
چو لعبتان بهشتی بجلوه گاه جنان

زمین بدر ثمین از نوال شاه زمن
چو سطح چرخ برین پر کواکب رخشان

ز بوسه لب شاهان چو طلعتها که بد
زمین حضرت او را کنبد گردان

ز نقش چین جبین صحن خرگهش دارد
عیان بخاک روان جنبش موج آب روان

ز هر طرف برد اسکندری ز رغم خضر
ز فیض خاک درش آب چشمه حیوان

چو سطح بارگه آیینه سپهر بچشم
ملون آمده از عکس جامه الوان

پرند پوشش دران هر کنار پرویزی
که اطلس فلکش گشته پروز دامان

دران بساط همای نشاط سایه فکن
اگر ببزم سلیمان طیور در طیران

بیاد رفته دران کنجهای باد آورد
بخاک رفته دگر از کلیم گنج روان

ز شوق آنکه بجای درم فشانندش
بصبح دست فلک شد از آن ستاره فشان

ز شرم آنکه طبقهای زر بگردش دید
بشام قرصه خور گشت از آن بخاک نهان

گذشت آنکه بناچار بود صوفی را
بدلق ژنده مباهات و خرقه خلقان

گذشت شیخ ز دستار چون خوش شدمی
که داده بار گران در بهای رطل گران

ردا و سبحه ز کف داد و نقل و می بخرید
چو سود داد که بزاهد رسید ازین نقصان

ز جامهای زر اندود جام زرین گشت
لباقیان نگران آفتاب و لنگران

پی بشارت تحویل از اشارت شاه
گلوی نای غریوان ز نای گوش سوان

برون بارگه او وسیع میدانی
که آسمانش چو گوی نیست در خم چوگان

بصحنش از در شدر فغان غیز دم
ز توپهای شتر بار بر کشیده فغان

دران فضای ز خمپارهای آتشبار
پر از دوزخ نقشیده در فضای جهان

کلیم وار هوا راشد از شرارهٔ آن / پدید پرتو بیضا و پیکر ثعبان

زدود اژدر آتش فشان بجای جهاز / کشیده بختی افلاک کوه بر کوهان

برای تهنیت عید قاطنین فلک / شبا کنین زمین بر یکی گشاده زبان

ز بر دیار طبقهای گوهر آورده‌اند / به بارگاه جهانداور حضرت سلطان

چو بود در نظر او بضاعتی مزجات / چنانکه در بر یوسف بضاعت اخوان

دمی ز دست گهرپاش شاه یافت زوال / چو ز آفتاب جهانتاب شبنم تابان

رهی که بود تهی دست برد افشانگش / جواهری که بیابد به هر جا ویدان

پی لآلی منظوم بحر طبع صباست / جواهری که بیابد ز بذل شاه زبان

مونس طالع میمون بصبح عید سعید / قدم بگاه کیان زد چو شاه کی دوران

نوشت کلک صبا از برای تاریخش / نهاد مقبلی شه قدم بگاه کیان

ز بخت تخت ملوکیت تا طراز زمین / ز عهد عید سعید است تا نشاط زمان

بلند باد چو این تخت بخت عالم پر / سعید باد چو این عید عهد شاه جهان

در ستایش حضرت صاحبقران

دم باد بهاری شد چو روح القدس گلشن / وز آن شد مریم گلبن بعیسی گل آبستن

لباس باغ بوقلمون دو رنگ زاغ مغلاطون / جبال از سبزه مینا گون تلال از لاله خونین

فروزان سوری رعنا فراز دوحهٔ خضرا / چنان کین لاله حمرا از این فیروزه گون گلشن

شمیم بوستان دلبر نسیم باغ جان پرور / صبا را عود در مجمر هوا را مشک در دامن

کمان رستم از گردون نمایان گشت در آبان / سراپا گشت غرق خون چو روئین تن روئین

گلستان را که روی بود بر تن آهنین جوشن / ز سبز آرنگ خنجر زد بهارش چاک بر جوشن

چمن چون بزم خماران مروق باده باران / درخشان همچو میخواران ز یاری دست در گردن

می افشان ابر از ژاله مگر کین ساغر لاله / چو بربط ساز در ناله چو ارغن زاغ در شیون

درخشان همچو رقاصان چابک دست در افشان / عنادل چون نواسنجان دستان ساز در الحان

ز مینای سحاب بشتاد صهبا ساقی دوران / ز مستی شاهد گل چاک زد بر جیب پیراهن

فروزان گشت چون رخسار ساقی لاله نعمان / پریشان گشت چون دستار مستان خیری خرمن

جهان آرای جم آیین که بر روی روزش تحسین / نگارد مهره بر زین سراید کودک برزن

شهنشاه جهان خاقان که گاه مهر و گاه کین / به بزم اندر سیاوش فش برزم اندر تهمتن فش

ببرد دست گهر ریزش بایوان مخزن قارون / درد تیر شرر خیزش سپیدان جوشن قارن

فتاد در نخل لعل گهربارش در مخزن / شکسته در سخاوت دست در پاشش دو مخزن

بحکم او شده گردون نجوم گنبد گردون / برای او خورد ایمان فروغ وادی ایمن

ز سهمش مهره بین زن جهان با همچون خنجر / ز پرش چرخ روئین تن نهان در آهنین جوشن

فضای رزم در هیجا بجنبش محفل باده / خروش کوس در گوشش بگوشش نغمه ارغن

خمی از خاک پایت سروران را زیور افسر / زهی از طوق طاعت کرده از زینت گردن

ترا یاری ز کس تا بد بغیر از باری ایزد / ز امنت نرگس بود بیخبر از قادر ذوالمن

ز باست در کنام شیر شرزه گور را منزل / ز باست در منام مار گرزه مور را مسکن

فضای بارگاهت در حوادث دهر را ملجا حریم آستانت در نوائب خلق را مأمن
فضای بارگاهت آن ارم آمد که از نکهت دهد تشویر خاک پاک آن بر نکهت لادن
حریم آستانت آن حرم باشد که از حرمت فشاند بر حمامش آسمان از اختران ارزن
عروس مملکت در حجله کام تو خوش باشد بلی مشکوی شیرین خوش بود با شاه ارمن
ببزم دوستانت گر نیفکندی لقب پرتو چراغ ماه دید از مهر روز افروزی روغن
برستم باشدت پشتی بروز کینه اندیشی بدشمن آیدت پیشی اگر بهمن بود دشمن
بود درع تو در میدان یکی ثعبان برق افشان بناکامی سپارد جان بکام اژدها بهمن
بمیدان خنگ گیتی گرد تو چون برق در خرمن بایوان دست گوهربار تو چون ابر در بهمن
منیر عالم آرا بنت صفیة الملک و الملة حریم حرمتش فرسایت معاذ الدین والدین
درونت حجره را عزت حرمت چرخ از خجلت نهانت بذل المنبع پانت فضلا معدن
درفشت را ز گردون ماه آرد پرچم از پرتو سمندت را کشد خور زیر پی غرغاو برزن
ز شرح کرامتت شد پایها عاجز و قاصر ز ذکر ماثرانت شد زبانها الکن و الکن
در آن ساعت که در میدان ز گرد موکب گردان غبار فتنه بزد بر زمین این کهنه پرویزن
شود بهرام و کیوان در این ایوان مینا بی ز تیغ لعل گون برش قبا پیروزه پیراهن
ز بیم پیکان پران ز سهم صارم بران نهند گردن گردنده به بند گردنان گردن
به بزم و رزم سازد پر همی پیمانه هستی یلان را گردش این سفت جام از ظرف
ز خون پردلان گیتی عیان با حله حمرا ز گرد گردنان گردون نهان در گرد

همه تارک رخ از سر پیلان شیر آسا علم پیکر تیر از تن شیران پیل افکن
ز کین کیوان غلامان خاره را آرند بجادو ز خون بهرام خوبان خاک را سازد
ز نوک ناوک پران ز سهم گوشش گردان روان بر آسمانها جان نهان در خاک
چنان گیرد بلا ز انبستی در برگ ناهستی اجل گردد چوار نی کو اجل کوه پیل
ز بیم آید در و دنیا تقش و تابنده چون کانون ز کین گردد روانها تیره و تاریک چون گلخن
دران دریای طوفان زای خون حبابی خنگ شیر چنگ شیر آهنگ
فروزان طلعت پیدا جهان گرد نهان جان جبریل از درون جسم
سران را سر چنین از چو تا زی بلا از جسم چو را نی
ببزم گرز خون دل دران زحشان پهلو از بیالا فی چو پالاون
ز تیغ و تیر برق افشان براری دود چو نار لاهب ز خاشاک و برق خاطف
کند از صدمه گرزت قران در خاک بود گر خصم بدگو هر قرین در رزم
ز تیغ و تیر در ایران غذای دام و دد سازی هژبران پیل افکن ش پیلان شیر اوژن
گذشت از مردم زابل برآمد بانگ ز اعجاز شجاعت چون کشا فی لب
خداوندا مبادا خاطرت را غم که در عهدت گردد خاطری را غم
بحمد الله در ایام تو خوب و زشت بنا میزد بدوران تو شیخ و شاب
هر گلشن خرامنده دست افشان هر برزن بشتا بانند دستان سازو
صبا باشد ثنای آن برون از حد امکان گر فهم نظم تو آمد بدیع و نغز و مستحسن

زبان بربند از مدح و ثنا دست دعا بگشا — که تا خضر در برد تا بود از مختصر احسن

به کیوان تا بود عزت بهمن طالع میمون — به دوران تا بود دولت ز کیهان اختر زرین

محبان ترا هر گاه خرسندی بود منزل — حسودان ترا در چاه مسکینی بود مسکن

زمین طالع میمون و سیر اختر فرخ — سپهرت پایه اورنگ و مهرت گوهر گرزن

در ستایش حضرت صاحبقران و وصف بهار

باز شد آراسته انجمن گلستان — یوسف گل شد به شاخ انجمن آرای آن

داور یاقوت تاج شد به زر و زیور — ابر ز بهر نثار گشت جواهر فشان

داد به گلشن طراز لاله و سوری و بید — سود بهاوند صبا عنبر سارا و بان

ابر بهاری کشید مطرد چینی پرند — برق یمانی درید پرده مشکین دخان

آمده از سبز کشت گنبد مینا زمین — گشته ز اردی بهشت روضه مینو زمان

سرو شده افراخته لاله شده افروخته — زان قد خسرو پدید زین رخ شیرین عیان

گل شده یوسف نظر دهر چو یعقوب پیر — باد بران چون بشیر پیک بشارت رسان

قمره با لحن خوش مطرب بزم چمن — فاخته با صد نوا عاشق سرو چمان

ابر پریشان خرام آمده عاشق صفت — ناله رعدش به دل آتش برقش به جان

از پی تسخیر باغ خسرو اردی بهشت — آخته از سبزه تیغ تاخته بر مهرگان

در طلب میزان سیم فشان نسترن — همچو رخ سرخ گل پای نگار زرین

ابر جواهر فشان بلبل جواهر کش است — برق کلنگ زن بران بر منظر بلبلان

صلصل

صلصل و ساری به باغ آمده و رفته زاغ — سنبل و سوری برخ خوشتر از این چمن

بربط و سغدی نواز عود قماری بسوز — باده رنگین بخواه مدح شهنشه بخوان

گردش گردون پدید کرده سه عید سعید — کاز اثر آن سه عید زال جهان شد جوان

عید نخستین بنام آمده عید صیام — از مه نو کرده جام از پی عیش آسمان

عشرت سی روزه کان فوت ز سی روزه شد — بهر قضا روی خلق برده به پیر مغان

از گل و لاله جمیل لعبت حلی و حلل — شد چو بهشت از حمل خرد سیارگان

عید سیم دلپذیر عید جلوس ملک — بهمن و دستان خرد خسرو رستم نشان

کرد ز بهر جلوس انجمن از روم و روس — شد فلکش خاکبوس شد ملکش مدح خوان

پادشاهان صف بصف جوش زده از طرف — تاجوران جا بجا صف زده از هر کران

خسرو جمشید فر شاه فریدون گهر — تاج کیانی بسر بر سر تخت کیان

شاه سیاوش هوش ماه سکندر سریر — سنجر و هوشنگ جنگ داور دارا نشان

طوس فر و برز بزرگ کسری کاوس گوش — گشته پیران خرد تو رهن توران

بزم فروز چنگ تو در هوشنگ جنگ — قارن آرش خدنگ آرش قارن کمان

سنجر انجم نگین خسرو گردون نگین — داور بهرام آستین سرور فرش آستان

یوسف مصر جمال عیسی صدر کمال — حیدر کشور جلال احمد معراج شان

شاه منوچهر چهر مصطفی شه که مهر — بر در او چون سپهر بسته کمر بت میان

درگهش از حادثات آمده دار السلام — حضرتش از نائبات آمده دار الامان

چرخ سبک پی شتاب شد چو عنانش گشت سبک | خاک گران پی درنگ شد چو رکابش گران
مشرق اقبال را ماهی و ماه تمام | گلشن اقبال را سروی و سرو روان
رفعت قدرتش بریده بال همای خیال | سطوت جاهش شکست پای سفر کمان
شد چو ممالک نورد از ملکان خواست گرد | کش ملک العرش کرد مالک ملک جهان
بازوی او را معین دشمن او را کمین | غیرت او را قرین صحت او را ضمان
حیدر خیبرگشای مهدی دجال کش | موسی دریاشکاف عیسی گردون مکان
هست سکندر جمال شاه سکندر جلال | هست سلیمان مثال میر سلیمان نشان
مصدر نفع و ضرر زیور تاج و کمر | سرور جن و بشر داور کون و مکان
سوده بخاک درش ناصیه فغفور و رای | داشته در گوش غاشیه خاقان و خان
بر درش از انکسار کرده فریدون قرار | در پیش از افتخار گشته دوان اردوان
یمن بخشش برد حاصل منثور یم | ابر بسیارش دهد مایه گنجور و کان
بهره بر جود او آمده طغرل نگین | ریزه خور خوان او گشته قزل ارسلان
پنجه ضیغم برید سطوت او از غزال | چنگل شاهین شکست صولتش از ماکیان
ای ملکی کز ملوک قدر تو ممتاز گشت | چون ز سها آفتاب چون ز مکان لامکان
مهر ترا هر سری کرده مکان چون خرد | حکم تو بر هر شی گشته روان چون روان
حاجب صدر ترا خیل ملک در رکاب | رایض قدر ترا خنگ فلک زیر ران
جامه جود ترا اطلس چرخ آستین | قصر جلال ترا قبه عرش آستان

بر فلک از احترام روی تو ماه تمام | در چمن از احتشام قد تو سرو چمان
خوانده جلالت قیصر پایه گردون | برده ز جود تو فقیر مایه گنج روان
کان گفت بحساب ریخته در خوشاب | یافته زان تیغ و شاب بهره بسی بهرمان
خسرو کاوس جم ناصیه سایان در | حاتم و یحیی و معن راتبه خواران خوان
با کف تو وقت بزم حاتم طائی بخیل | با دل تو روز رزم رستم دستان جبان
خرگه قدر ترا چرخ مقرنس رواق | درگه صدر ترا ترک فلک پاسبان
بخت عدوی ترا هشته نکو بستریست | هر دو بمهد عدم رفته بخواب گران
دامن احباب را ای ملک ملک گیر | خرمن حساد را ای شه گیتی ستان
دست گهربار تو ابری و ابر و مطر | تیغ شررپاش تو برقی و برق جهان
هست سپهرت غلام کرده بکامت خرام | گر نکند این چنین ور نبود آن چنان
بفکنش از کتف غاشیه آفتاب | بگسلدش از کمر منطقه کهکشان
در نظر همتت سهل بود گاو و زند | گاه ز توران خراج گاه ز روم ارمغان
گر پی تفویض ملک آمده از چار سوی | قاصد فغفور و رای نامه خاقان و خان
روز جدال و قتال روزی کز احتلال | چرخ شود پایمال خاک شود چرخ سان
خیره شود گوش چرخ که ز فغان خروش | تیره شود چهر مهر کز غبار دخان
کوس غزوشان زند نعره چو رعد بهار | تیغ یمانی کند جلوه چو برق یمان
خنجر هندی برد خنجر هر رزم ساز | نیزه خطی درد پهلوی هر پهلوان

کاو زمین را کند سم دلیران گرز … شیر فلک را درد سینه یلان آسمان
معرکه چون انجمن خون می و ساغر مجن … تیر یلان باز و نسر فلک ما کمان
شیر علم بشکند پنجه گردون کنام … زاغ کمان لشکر و کرکس چرخ آشیان
پرده گردون درد نعره رویینه خم … آفت گیتی شود فتنه آخر زمان
از اثر آن وغا سنگ چو از قضا … بارد از این منجنیق بر سر این خاکدان
چون تو در آن روز کین جلوه کنی از کمین … برق یلان در میان کوه روان زیر ران
ز آتش تیغت شود شعله دوزخ پدید … جنبش جنت کند شورش محشر عیان
وز بر بازوی تو کوه شود کم ز کاه … با دم شمشیر تو درع کم از پرنیان
شد کشی از نیام تیغ قیامت قیام … زال بگرید به بام سام بلرزد بجان
صدر سواران کنی چاک ز سهم سبک … گرده گردان کنی نرم ز گرز گران
نیزه تو با قضا گشته موافق مگر … خنجر تو با اجل آمده هم داستان
افعی رمح ترا سینه دشمن مقام … طایر تیر ترا دیده خصم آشیان
چهره تو و روی زین مهر و سپهر برین … تیغ تو و روز کین بحر نهنگ دهان
تیغ تو آتش بروز جنگ گذرد از نهنگ … خصم گر آرد درنگ زیر سپر آسمان
ای ملک دادگر آمده در خیر و شر … حکم قضا و قدر حکم ترا توامان
گرچه ز نشتی صبا بود نگارو تبرزین … گرچه ز رنج وغا داشت بجنت قران
چون تو فندی باد پر تو خورشید لطف … از کرمت در گذشت فرق وی از فرقدان

فرمایند

غیر ثنایت سزا نیست که گوید سخن … لیک چو پی مشکات هر که ببندد زبان
تا ز نسیم بهار سبز شود مرغزار … تا ز سموم خزان زرد شود بوستان
باد محب ترا روضه شادی بهار … باد عدوی ترا دوزخ هستی خزان
بر تو مفوض کناد ایزد پاک از کرم … داوری وحش و طیر خسروی انس و جان

در ستایش حضرت صاحبقران

چرا غمگین نباشد دل چرا خرم نگردد جان … که هم از بازی اختر که هم از یاری یزدان
بحسرت سوی جنت شد ز تخت خسروی قیصر … بعشرت زیب مسند شد شهنشاه قیصری خاقان
جهان شد جای دارائی که بودش عزم اسکندر … جهان شد ملک جمشیدی که هستش عدل نوشروان
اگر کردی ز بیم تیغ آن شیر فلک شبرون … کند از ضرب گرز این کنون کاوز بنا افغان
چو شد کاوس شد کیخسرو روشن روان داور … چو شد گشتاسب گردید اردشیر شیر دل سلطان
ز بطش آن بشد گریان بزال زابلی برزم … ز بذل این بود خندان بمعن زایده شیبان
بناکامی شهادت یافت جمشید فریدون فر … بسلطانی سعادت یافت دارای سکندر شان
زمان در گریه شد از سوک آن چون ابر در بهمن … زمین در خنده شد از سور این چون باغ در نیسان
بگردون رفت روح جم چو جسم عیسی مریم … بگیتی تافت چهر کی چو دست موسی عمران
روان آن باوج چرخ پرتو فکن بیضا … فشاند این بدشت رزم چون آتش فشان
اگر شاه سخا پرور چو جان رفت از تن کشور … ز سلطانی کرم گستر بجسم عالم آمد جان
گر آن زا بحر جود آمد چو بحر فکر بی ساحل … مر این را دشت احسان شد چو دشت وهم بی پایان

شهنشاه کهن چون کرد میل سدره و طوبی / جهاندار جوان آراست صدر مسند و ایوان
ز گرز آن کمر کز شد بفرق سروران مغفر / ز تیغ این قبا آمد بجسم پردلان خفتان
بجنت رفت دارای جهان دار جهان آرا / بشاهی خواست خاقان فلک ملک ملک ایران
ز خاک پای آن گر شد چمن سنبل چو دریا / ز گرد رخش این گردید کحل نرگس عمان
گر از فر فریدونی تهی شد عرصهٔ عالم / شد از چهر منوچهری منور ساحت کیوان
باعدا باد گرز آن چو فوج عاد از صرصر / بدشمن آب تیغ این چو قوم نوح را طوفان
عنان کی سبک شد سوی نه گردون و هفت اختر / رکاب جم گران شد سوی هفت اقلیم و چار ارکان
شد آن بر گنبد فیروزه بیرون روضهٔ مینو / زد این بر ذروهٔ شاهی علم در عالم امکان
ز اورنگ شهنشاهی و ایوان جهانبانی / ملکشاه زمان چون رفت آمد سنجر دوران
بنصر دین و دولت کرد در باغ جنان منزل / ظهیر ملک و ملت داد بر ملک جهان فرمان
گر آن زد پنج نوبت در بسیط مرکز ساکن / نهاد این چار بالش بر بساط گنبد گردان
چو کسری را انوشروانی مگر شد شیشهٔ هستی / سلیمانی ز ملک فارس آمد فارس میدان
بحشر عفو ایزد باد آن را باد با دافرا / ملکجستی بشیر گردون باد این را شیر شادروان
غرض شاه کهن چون شد بسوی گلشن جنت / شد از شاه جوان عالم بسان روضهٔ رضوان
رقم زد منشی طبع صبا از بهر تاریخش / ز تخت آقا محمد خان شد و بنشست بابا خان

در ستایش حضرت صاحبقران

بجاه باختر چون یوسف خورشید شد پنهان / زلیخای فلک را اشک انجم ریخت از دامان
نهان شد رومی رعنا بر کافور گون دیبا / عیان شد هندوی زیبا به چتر نیلگون یکسان
شد از این باغ مینو گون نهان این لالهٔ روشن / شکفت از صحن این گلشن هزاران نرگس فتان
چو رفت این زنگ خاور گر بسوی کشور دیگر / سپهر جوهری گوهر ز انجم ریخت بر دامان
بر آمد تا کمان از در یکی هندی تنی دلبر / هزارش رشته گوهر طراز از زلف مشک افشان
بروی این سیه طارم عیان شد شکل انجم / جهان از رشک گردد کم عذار عالمی از هجران
عیان دیدم در این گلزار فیروزه رنگ مینوش / هزاران سیم پیکر لعبتان عنبرین چوگان
ز دست کینه هر یک هر تن خورده صد خنجر / ز نشست فتنه هر تن هر تن مانده صد پیکان
سپهر از ماه و انجم ثانی جولانگهی آمد / که بر روی پی سپر آمد سمند سرور دوران
شهنشاه کرم گستر سپهر جاه را محور / خدیو معدلت گستر جهان مکرمت خاقان
فلک قدری که کار قدر بنهاد از قدرت / ز رفعت پایه قدرش فراز طارم کیوان
جهانداری که بهرامش گور و راحت آهو / ز کام گرگ و ضیغم کاز قهرش بر کند دندان
جوانبختی که در این گلشن جان پرور دهقانش / نهال افتش را ز آب جان پرورده این دهقان
جوان بختی که چون ابر کفش گوهر فشان گردد / شود هر بینوائی بی نیاز از گوهر و مرجان
خردمندی که چون در بزم دانش نکته پرور شد / بنامد عقل پیرش در نظر چون کودک نادان
سرافرازی که در خم کمند خم انجم دارد / نگاه کینه چون گردون گردان گردن گردان
به بزم و رزم ابر دست و برق تیغ او بارد / گهر چون ابر در بهمن شرر چون برق در نیسان
شکافد تیغ او بر سر سران سیمگون مغفر / بدوزد تیر او در بر یلان را جوشن خفتان

ز قهر و لطف مستعجل که از دو جان و شود دل — از آن آسان شود مشکل از این مشکل شود آسان
از آتش خشم تا برد که باشد کاه هیچ او — بگرز و برز چون برزد بفکر درای چون تیغ
باحسان و سخای وی بگیتی هر که آمد نی — کریمی از بنی علی با جوادی از بنی شیبان
بگیتی چار چیز آمد خجل از چار چیز او — ستایش مر خداوندی که داد این چار چیز ارزان
ز دانش فرا فریدون ز فرهش عزم اسکندر — ز رای کیخسرو ز عدلش عدل نوشروان
بود کز لطف و قهر و خلق و بزم او شود دلها — ستیزد گر ز رای و قدر و علم و عزم او بو ذر جان
زلال چشمه کوثر شرار شعله دوزخ — شمیم ساحت جنت فضای روضه رضوان
فروغ بزم اعظم علو پایه کرسی — قرار مرکز ساکن مدار گنبد گردان
بدفترخانه هستی بود رد و قبول او — بمنشور قضا توقیع فرمان قدر عنوان
گران مقبول رای افتد بتوفیقش ز اجزای — درین مردود طبع افتد کشد خطش بر بطلان
ابا ترک فلک خرگاه قدرت رایکی چاکر — الا هندوی گردون بام قصرت رایکی دربان
اگرچه ساحت غبرا شد منزل و ماوی — ولی قصر جلالت را برا وج آسمان بنیان
چگونه شرح احسانت توان بنوشت در دفتر — چگونه ذکر انعامت توان بنگاشت در دیوان
که هم دریای احسانت چو بحر فکر بی ساحل — که هم پیدای انعامت چو دشت وهم بی پایان
شود گر باد لطفت بگذرد بر ساحت دوزخ — شود گر برق قهرت در جهد بر روضه رضوان
شرار شعله نیران زلال چشمه کوثر — زلال چشمه کوثر شرار شعله نیران
شاید چرخ سرکش بندت را روی از طاعت — نه بیچد دهر توسن چاکرت را گردن از فرمان

دگرنه

وگرنا بد شود از زخم تیغت منفصل اعضا — وگر چه شود از ضرب گرزت منقطع ارکان
خورد چون شیر پیکر رایت را باد در شقه — رسد چون پیل پیکر مرکبت را نوبت جولان
درآید شرزه شیر از از سهمش لرزه بر اعضا — درافتد زنده پیلان را ز سهمش رعشه بر ابدان
ز نعل مرکبانت گاه تک سیماب سان خارا — ز تیغ خون فشانت وقت کین شنگرف گون کان
بخجلت مهر تابانت بود از شمسه رایت — بغیرت شبرگون بود از شبر شادروان
بسوزاند بجنبت برق قهرت سدره و طوبی — برویاند ز دوزخ ابر لطفت لاله و ریحان
بایوان جام صهبایت یکی پرتو فکن بیضا — بمیدان رمح جانسوزت یکی آتش فشان ثعبان
خوی افشان باشد از شرم بنانت ابر فروردین — سیه رو زاده از رشک بنانت چشمه حیوان
که جود و سخا باشد کفت معدن دلت مخزن — که بذل و عطا آمد یمینت یم یسارت کان
هم از انعام عامت در جهان خورشید مسکین — هم از معمار عدلت در زمین آباد هر ویران
نیم من در شمار آن که مدحت در شمار آرم — توانند آنکه بشمارد شمار قطره باران
گر از تشریح اخلاق شوم خاموش معذورم — که آمد شرح اوصاف برون از حیز امکان
چو فریاد و فغانم ره ندارد در دل جانان — کنم افغان ز فریاد و کنم فریاد از افغان
دلم در سینه نالان بود چون یونس و ماهی — تنم در کلبه احزان بود چون یوسف زندان
گرفتاری به بند تو زهی نعمت زهی دولت — رهائی از کمند تو زهی حسرت زهی حرمان
بود کوی توام مقصود اگر دیر است اگر کعبه — بود عشق توام آیین اگر کفر است اگر ایمان
گدای کوی دلبر را گدای کوی صد قیصر — اسیر بند جانان را اسیر بند صد خاقان

حدیث جنت و دوزخ مگو با عاشق ای واعظ — که باشد جنت عاشق وصال و دوزخش هجران

نی کازانه رنج از عشق دارد رنج بر راحت — ولی کازانه درد از دوست دارد درد بی درمان

صبا رو لله جان خود نثار پای جانان کن — چو حضرت گر بهر باشد هوای عمر جاویدان

گذارد تا مدام از هجر [illegible] فرسای دل — فزاید تا مدام از وصل جان افزای جانان جان

گذارد جسم اعدای ترا پیوسته هجر این — فزاید جان احباب ترا همواره وصل آن

در ستایش حضرت صاحبقران

دو عید مبر سدت ای ری از پیاره دین — یکی ز ماه سپهر و یکی ز مهر برین

چه عید عید صیام از هلال چرخ مکان — چه عید عید ورود از خدیو عرش مکین

یکی بروضه نما نالش نیان — یکی بروضه جانها فزایش تحسین

ببور شاید [illegible] چو زاید نشان — [illegible] کودک برزن چو مؤبد برزین

هر چه نغمه نازای [illegible] — هر چه فر و شکوه ای خجسته کشور این

هر کوچ و دستان چو کاخ کالنجر — هر سرای سپنجی چو قصر قسطنطین

بباغهای موزد بهار [illegible] — بکاخهای ممرد نگار خانه چین

ز شرم آب زلالت چو ارش تسنیم — بکام اهل جنان چون مرار غسلین

صدای شهپر جبریل راز گوشه [illegible] — بگوش رامش آن نغمه کز دبا [illegible]

هزار برج [illegible] شاهدت بهار — نشیب کنگر هر یک [illegible] از چرخ برین

چه روضه که ز ایزد ترا رتبه جنان — چه عرصه که ز یزدان ترا پایه چنین

اگر ز وقت

اگر ز وقت صاحبقران دین پرور — بماه پنج شدی با هزار رنج و قرین

کنون شوی به همین قصه ز غصه رهای — کنون شوی به همین مژده رهی و رهین

که باز سوی تو ای ری سپاه باز آورد — دیت [illegible] شهنشاه شد چو فرودین

ز جنگ روس که بردیده در هزار هزار دم — ز شیر پرده رایت جگر [illegible]

رخ آورد چو باز اسب شاه پیل افکن — پیادگان رکابش سواره چون فرزین

دو شاهزاده شیر اوژن نهنگ آویز — که در هزار قوا نشان [illegible] چرخ قرین

شکسته ناخ [illegible] هزار [illegible] — گشاده خنجر هر یک هزار حصن حصین

هزار دختر خورشید رو اسیر شکنج — هزار ماه در آغوش [illegible]

بجسم پیلان کام هژبر کرده مغاک — ز خون شیران خاک نبرد کرده عجین

دگر ز پیکر مردود گرز کوه آسا — شوند جوشن و زین بار [illegible]

ز خون خصم دلیران دگر غنیمه گرای — بیاد یار نکویان دگر نشاط گزین

زبسکه غالیه آید گر [illegible] — که طعنها چه زند از ختن [illegible]

بیاد یار زیاران پرده گی قارون — چه [illegible] فالکباز و چو [illegible] نشین

باروان [illegible] یکی گذارد [illegible] — ز زلف کان [illegible] چین

هزار لعبت خورشید رو ز گوشه بام — دو گوش داده بیانگ درا که آمد [illegible]

بیاد شیران آهو شان بپای نشاط — بهم سرشته ز گاو زمین [illegible]

هزار ماه مسلسل ز زلفکان [illegible] — ز روی مهر [illegible]

یکی بستن پرچ و تاب کرد ز دای — یکی بفندق بچاده رنگ زاید چین
دکر بفر فنیزه و فی آفتاب ملوک — دهد زنار رگ دخشم طراز تاج و نگین
طراز سکه و خطبه شکوه فرو کاه — نظام دولت و دنیا قوام ملت و دین
ابو المظفر محمد علی شه غازی — که هر کمینه درش خواجه مهین یمین
زمانه ایش چو کذارم بشرم روح القدس — ز پایه اش چو سرایم بر شک علیین
چو او ز مهر سراید فلک فلک حشمت — چو او بخشم کراید جهان جهان تمکین
شکوه لشکر خود بکرد چو کاه جهان — در آرزوی چنین است جان او تحسین
صفی که او ز بر ان صف آرایه — بروزکار دهد یاد در صف صفین
بکرد دستی بد کوهران به پرده چنگ — زده ز نیزه پروین کرا کوان پرچین
ثی ز پرده پرچین او رشته بحان — یکی ربا ستوان شد ز حلقه تنین
بجنبش برق پرونشش بتیره کرد بزد — بر صهیل سمندش به پهن عرصه کین
فروغ مهر فلک شاه جادوی بخش شب — نوای صور ز دم با بانک بر لطیفه و راهین
هجوم دوم فروزانش دشنه خنجر — بزم روس غریوانش تیغ فیروز
کوانش ز رزم کرا لیک در خارزم — بلا فشار ره فلک لیک در قعین
بر زد قد رشش او از فلک نوشروان — بچشم جا بجش خور ز آسمان کشاده جبین
بلی مسندش دوم است چون فلک بکبس — بلی مشیمه مام است چون جهان بحیین
بغیر چشم حسد این مبین منظر او — که او ز فر خداوند آیتی است مبین

نه بخز ز دین

نه بخز ز دین نبی رازکوی لیل و نهار — نه بخز ره خدا کام زن شهور و سنین
عروس ملک در آغوش خسروی ننهد — که کوهران پرند آور آرهش کابین
زهی خدیو مویده که کرد موکب تو — طراز چتر نیالت و فر تاج نگین
چه نسبت است ترا با سکندر و دارا — که او ز آینه برده و ز رنگ و نور زمین
دران زمان که کمانهای سخت دم بزند — شود کشاده ز ترکان شیخ کمان کمین
خدنکهای شرر بار پر فشان ز هوا — شهاب وار بآهنگ دیوهای لعین
ز سم خیلی کردون خرام کیهان پوی — شود ز طعن کردون بدل بطبیعت طین
ز کردهای کران سنگ در فراز سپهر — نجم جوانش ز میزان آسمان همین
هزار برق یمانی بخرمن جانها — ز تیغهای فروزنده از یسار و یمین
خروش شیران در کوش پرده لالان شد — کمند پیلان در چشم کردنان ثمین
شکسته کرده پیلان ز کرزه و فرخ — دریده سینه شیران ز خنجر روین
ز دست سینه فروزد ز انکشت جوشن سوز — ز حلقه حلق کرای و زرک زین ابرین
سنان کیوان سوز و خدنک خارا در — کمند شین پیچ و پرند زهرآکین
بخشم انکه بکوب و تبادرا نیکه مزن — یکی ببانک درشت و یکی بصوت حزین
دران هزاهز کین ای تهمتن غازی — بر آوری ز کمین کاه رخش کرد و زین
ز آفتاب پرند آور آوری ز کوان — هزار پر که جفت فلک از پروین
ز بس بر آوری از جان آفرینش دود — شود بدو دوه خود مویه کر بنای مهین

چوگان تکاور تازی خسروان تازی
صبا ثنای شهنشاه حشم کن بجا
همیشه تا که بود ماه را فروغ از مهر
برای دارا شهزادگان جهان آرای
ز روزگار بدارا هزار عید چنان

ز رنگ برگ چو شکر نگارستان شیرین
که بر دعای تو خوانا و بر سروش آمین
مدام تا که بود چرخ را ز مهر زمین
ز روی خسرو بر بخت خسروی آمین
ز شهریار گیتی هزار عید حسین

در تهنیت عید

عید است و شاه راستان برگاه ماه زیش
عید است و دولتخانه کرسی الی بحرفان
عید است و شاه ذوالجلال از فر و فال لایزال
عید است و عشرت را نقاره در که شه رهنما
عید است و دارا را بد زر را دان گیتی
عید است و خرگه پرنگار از پادشاه کامگار
عید است و شاهان جهان گویان بهم دستان
عید است و از نوبت سرا آوای کوس بانگ نای
عید است و بخش شهی ز بخت خسروی فری
از مهر و مه خرگاه جم آرزم گلزار ارم
شهزادگان خورشید فر پر کله پروین سپر

شاهنشاه دین پناه

دارا عیان در استان در با نمان دستگین
شاید که بر این خاک در امروز شان سایه حسین
آراسته رنگ نبال از فراخت دیهیم نگین
در دم نوای مرحبا بر لب سرود آفرین
تا بنگری تشریف زر تا گنبدی دیبای چین
اورنگ شاهان دلربا آهنگ میران دلنشین
برخواسته بانگ بار هان شست شاهزادی حسین
در کاخ هفت اختر صدا در طاس گردون طنین
گردون به بخت شهی فرخ بخت و دین
مهری نگیسو چشم نجم ماهی به پرچم جبین نگین
برجا نشان پا تا به در آفرین جان آفرین

بر زر آسمان فشان پایه بلی همانشان خاک کو
هر مخزن و عمان در برگاه چون بدر منیر
بر شان چو معن زاید و گوید زبذل با عطا
کشور معانی پا تا به سر زیبا ز دیبا پای زر
در خرگه شاهنشهی بر پا سراسر چون زری
خامه سخن آرای سرو از چهره و بالا مهر و
شه را همین راستان با شه سرایان داستان
فضل هنر آب و کاشن آسمان زده بر نگارش
در پیشگاهی کاسمان بنهاده سر بر آستان
شاهنشه و خنده خو با صدر اعظم راز گو
بر جبین سان خورشید سان در سخن این ته سخا
دار در فراین و آن مهر کله مهر روان
کار آگهی فرخ لقا از آن صفا باز صفا
برتر ز گردون پایه اش افزون زانجم تا
در بار که بر بر کشان او زر کشان شه زرفشان
زیب بساط شه نشاط آری نشاطه دارین بساط
هر طفل معنی کاورد گر بجز دلش از جان خرد

دیدار در رشک مهر و مه گفتار راز داد و دین
هر پاره و هر ده و در بر پاره چون نیلوفرین
چند چو ز لیشان فایده گردد زنهر
با مایه گوهرشان ز فرپی بهره عیشان طنین
تا هر چه بینی فرّهی در عنصر هر یک همچنین
آن سرور راد دی شه روان مهر راه مردی قرین
گوهرفشان بر آستان چند انکه شه را آستین
گنج جو مهر در دلش گنجور قدرت راد جبین
عکسی از آن باغ جنان فرشی بر آن عنبرین
کلک روزگار نو موا آن پس نگار این چنین
چون پور پیر بر خیا چون رود راد رزمتین
منشور آن نوشیروان طغرای این طغرا نگین
بر ریخ در دلش دو ابر گنج سلطانی همین
زین دو همین پیرایه اش وی گوهر ای برین
از جامه آن گوهر نشان زیبا این گردون نگین
اطفال معنی را قماط از کلک و از حبر اگین
نه دو بلی چون گمرزد تا قص نقش مثمن ثمین

چون ز ابر شه زره کلاه آرد جواهر کش ملک / آرزو وداع ملک و ملک این دو تمنا زان ...
بر طرف سیمین ابدان زرین لباسی بر میان / نه طاس قبا گون بدان نه گوهر آگین نگین
در سا نگین ها جابجا تا خط از زرق صفا / نوشین کلاه پشنگ سا شیرین شمرای ...
هر سو وشاقی دلستان با ساغر شربت روان / در شرم از آن باغ جنان در رشک از ایشان ...
در آن همایون انجمن ترکان براتش جام زن / غلمان دنگر اهرمن بستیزم و دگر بار گزین
بربط نوازان بر پری سحار در رامشگری / در چشم فتان ساحری از چهر نازک نازنین
لولی وشان سیمتن با نغمهای پر محن / مشکین کمندی پر شکن با شاخهای یاسمین
چنگی و بزمکش نگر چنگ خوشش آهنگ نگر / هر چنگ بر چنگش نگر ناهید دوشش سحر آفرین
آن نازنین نوشخند از چهر و چنگ دلپسند / از تنگ نقش و محید آزرم چنگ و اهتین
انداخته بال آسمان خرطوم پیچان کهکشان / در دشت چون کوه روان هر کوه چون بادی رزین
هان ای خداوند نظر از حکم شاه شیدفر / هم کوه در جنبش نگر هم باد در زنجیر بین
میدان در باغ جنان فی ای جنین وای خان / زهره ان ماه آسمان باغ جنان از رخ چنین
دران بهشتی انجمن آتش فشان دوزخ نگین / حرا قبهای روی تن حرا رهای آتشین
آن مور شین دم همی زنبور زاده کین همی / ز آذر بر زمین همی در جان اژدها زمین
زان زره زرین زره کان اژدها زاید فره / سینی که اندر که ده کار هر حص حصین
برق و دخانش در هوا از بور سرخ و اژدها / یا ترک و زنگی داد نشاه هم قباد خنجگین
لیک از الم ... زمین زان در حیرت ... / در آن شب ... زمین ... از غم روز ...

دیوی مرا رهزن همی از سردی بهمن همی / من گوشه ان در من همی چون دیو لی در کورزین
کز در درآمد ناگهان پری ز سادات جهان / کای ... جان برخیز هان ای سست پی ...
گنج سعادت را پری چون گنج ... / تو کور گور را زجو وی خواهش زان جو ...
از پند پیر پر خرد آگه شدم از نیک و بد / نادان و دانای رد قبل القرین نعم المعین
ز آهنگ ره با فری بر باره زین بر زدی / افکند خود در دان تهی لاغر میان فربه سرین
برق زمین پو چون زمان کردی ز رامش آسمان / آن در تحرک چون گمان در تمکن چون یقین
پایان بری از بخت کی سودم جبین بر خاک ... / دیدم بهشتی خاک ری از فر شاه فرودین
هر سوی در باغ و چمن خوش باربن گشن ... / با گوهر طوبی سمن با طینت فردوس طین
خرگاه و جم افراخته خسرو چو جم بال آخته / گیتیش رزمی ساخته گردونش خاک خرمن چین
پس گفتهای پهلوی کز آن کهن پا بر نوی / در بارگاه خسروی از هم تو ایوان متین
من بر زمین زرین قلم کردم پی خدمت رقم / این شمع و آن شیرین بهم چون ...
راوی برسم باستان بر لب ز خسرو داستان / شاه آفتاب راستان گاه آسمان آستین
هیجای شه کش برآورد آهنگ مهر روی و ماه / افلاک در پر کلاه آفاق در زیر نگین
زد گنبه برخشت حق آن احمد جبریل دم / خانه ملک هم آسوده آمد از حسین
در ملک و ملک لایزال ... / از ذات پاک و ذو الجلال ...
در کان هم برگ و نوا سیمرغ دام کیمیا / این را یمین از ذاکر آرزو بسیار ...
درگاه شه خرگاه جم باشد چو نسبت شان بهم / این را جلوه خان در حرم ...
تبریز بکف کشورستان ... / گریان اجل خندان چو آن خنده ...
فرمش ... / لنگان چو پری با عصا ...
روزی که از مار دو سر ... / آید ز هر جا جان ...

اسفندیار از صم دی کی را از آن نو بیشه کی
چرخ دو شاخ آن شه پی بنر گزین دگرین

گرفتار آید بر شیر چنگ آهنگ شه جوید پلنگ
از زخم گرز گاو رنگ آرد نگار وحش چین

باشا دنا سازان همی گرگ نی نازان همی
دیدیم بس نازان همی روباه ورس از پوستین

گر از جفای آسمان زین پیش چون برنی بیان
هر سو خدنگی در کمان هر جا کمانی در کمین

پایان نثار آیان صبا پرایه ده از دعا
تا آید آئین سرا از آسمان روح الامین

تا از سرای صاحب خرد گسیجد شود دشمن انجمن
این نکته روشن تر سزد حینی چو شین آنقطین

در کام خصمش از قفا پیوسته زاد و باد ورا
در جام بدخواهش زجفا همواره خون داده دین

تا عید آغاز بهار آید ز دور روزگار
ایام سال شهریار آرزم ماه فرودین

آوازه دانش چون ماه و مهر آویزه گوش
آئینش از دولت شود اندیشش از دولت سنین

در صفت زیر زمینی

حضرت صاحبقران

ونکت ای زیر زمین کز تک روی زمین
سوده بپای تو سر گنگره چرخ برین

شمسه طاق تو از زیب و نگار انگلیون
قبه سقف تو کز قدر و خطر علیین

آفتابیست که افروخته از عالم خاک
آسمانیست که افراخته از عطف زمین

باد مشکین تر انفحه فرخار رهی
خاک مشکوی ترا نافه تاتار رهین

میکسار تو که در رنج نگار این آن
گلستان تو که از باد خزان فارغ این

خجلت اندوز ز طلعت بدل بهرامن
آذر افروز ز صفوت بدم فروردین

از نگار تو که ترکان ختائی در خط
چین آزرم برابرو زده صورتگر چین

نامه فربه بر عشا بیت اوج فلک
شاهباز فر تو پر جو زده از جوف زمین

دو کیت زده ارم را بشناسش ششدر
بیدق شاه فلک را بشناسه فرزین

پیل و گرگ تو هم آویزد ولی ترد ز خشم
شیر و گور تو هم آورد ولی نرد و کین

باد مشکین دم تو جان جهان را ترویج
خاک جان پرور تو راحت جان زنگوین

سخنی فی کرسپهری و سپهر آرا سیت
آفتابی که تخش دشته گل از پروین

شاهنشاهان جهان صحف شه کز ملک
چون خداوند قران بهره نوار دزقرین

ذوالمعارج فلک عالی خاقان بزرگ
بوالمظفر ملک غازی دارای مهین

آنکه پاینده و سپهرشس همه در پر کلاه
آنکه پاینده زمینش همه در زیر نگین

آنکه آیات آلهیش بلطف مکنون
آنکه آثار خدائیش بگوهر تضمین

او باسایش و ز لرزال ازل او در خادم
او بآرامش و ولوال از او در تعیین

گر بهرزمش نگرد خنجر بهرام دنیام
گر بزمش نگرد خنجر ناهید دوتین

ژاله بر حسامش چو قبا برجه کفر
پرتو مهر دلش چو نقاب برجه بدین

داد داری زمین تا که بپاداشش همان
عدل کسری زمان تا که بالطاف قرین

مور را فتش قدم سلسله پیل دمان
گور را با تک غرین زلزله شیر عرین

هر حسامی که قدر تحت گشاده نیام
هر کمانی که قضا راست گشاده کمین

زخم آن بر چه بیرق اکه بجاهش بجوا
تیر آن بر چه بچشم آنکه بملکش بدبین

تا جفا دیده دوران بگیرد ز ال کیب
نازیانه زکردون بکه بر پر چین

بره تا به زده مسند در بنجا د
بر رخ حادثه زد قفل قضا بر زرفین

بر دل خصم شهنشاه زمان گرچه نیال
بر سر دشمن دارای زمین گر چه کمین

زده فرمانش مضراب زدنباله بم
زده منشورش منشار زدندانه شین

پیش گرباس ملک وسعت افلاک دجهان
بر افلاک جهان نسبت ارحام و جنین

اندی از عدت او هرچه درادوار شهور
آنی از مدت او هرچه از ایام سنین

کر با بوانش مقرا مد شرع اجلال
در ایوانش گذرد حید وصف صفین

چون بگردون نگهش چرخ توان از شدر
چون بجنبش سپهش خاک نهان در شین

دهر نادان بچه برد ابجد کالنجم
چرخ سوبان بکه بر عادت قسطنطین

چون در آن دایره کز سم غزنوان تشریف
چون در آن حادثه کز بیم فرو خسان در تین

لب نشر عام در آهنگ و کف آخردم
دم تیغش دم آتیغ و دم بازپسین

از غو شیر دلان جان فلک پر ز غربو
از دم چپل شان حاسه فلک پر طنین

شیر مردان همه در خانه زین برق جهان
باد پایان همه بر آتش کین باد وزین

یکطرف نای دلیران ز کمانش بغربو
یکطرف نای اسیران ز نیایش [illegible]

رخش رخشان شهنشه بر هین بسیار
برق جانسوز یمانی بیسار و بیمین

مهر دولت را از فوجنبش پدتو
چرخ نصرت را از برقانش پرچین

زه بکین ز غو پلان همه را داروکسیه
زه بکین گلوه شیران همه را درد ازین

چون شهنشه را در معرکه با بند چنان
چون جهانبان را در معرکه پسند چنین

پر دلانرا همه جاده تن درع و سپر
خسروانرا همه حراقه جان تاج نگین

ای سپاه مرحت خورشید و زیبا انجم
ای سپاه موکب جمشید و سرای سکین

گل نو خورشید فیدا اکرت دانش [illegible]
راه افلاک مسیها اکرت [illegible]

سپکران مرحله و پویه پیران بعصا
پرخطر بادیه وخطوه طفلان بسرین

دم فرو بند کز اطفال نیاشی در شرم
کف برآور که ز جبریل نیوشی آمین

تا که در مصطبه ساغر ز پی شادی و مهر
تا که در معرکه [illegible] ز پی کوشش و کین

زهر در کام گو خواه جهانبان زبان
مژه در چشم بداندیش شهنشه زو بین

در مدح حضرت صاحبقران

تعالی الله سلیمان زمان خاقان بن خاقان
بنا بنیز دنیا کالنش مه نابوالبشر سلطان

شهنشاه

شهنشاه جهان فتحعلی شه آنکه در گیتی
بود برای شهنشاهیش شاهان از بن دندان

غرض چون آن شهنشه زیب بخشش تخت جم آمد
نوکیش جمشید را سنین آراستا ز ایوان

هنر را گشت در دوران او آراسته رسته
سخن را گشت در ایام او پیراسته دکان

هر جا فاضلی کامل بر جهید از در جاهل
هر جا مغلقی دانا تباهید از بر نادان

همه کردند بر درگاه او پنهان خود پیدا
بفرمان جهانداری پدید این پنهان دان

همه راندند با چوگان میدان در تک تازی
ولی از من شد این گو با سمان یکسر [illegible]

بفرمانش همیون نامه آراستم دلکش
که از شاهنشه دوران شهنشه نامه نام آن

زگوهرهای گوناگون بچی دریای ژرف آنگ
برزفی داستانی خوانیش گرت اندر خیر برهان

نوشتم نیز در آن نامه نامی چنگش از آنان
بکام نامشان افشاندم آب چشمه حیوان

که بر آثار شاهان ژرفی خوانده ام دیدم
چه در دیوان هر شاعر چه در تاریخ هر دهقان

کنون بی لاف لاطایل نگارم بر بر رفقا
کنون این راز بجا صمیم نیار هم در پی

زیاد آن مهان بندم نگار لعبت دفتر
زنام آن شهان بخشم طراز شاهد دیوان

نخستین خسرو از آن نامور شاهان [illegible]
خدیو شیردل فتحعلی خان خسرو گرگان

بزم اندر گشادی چون دو کف خان [illegible]
برزم اندر فشردی چون دوران برگرده

سپهر اندر سپهر آثار رحمت بر یکی مسند
جهان اندر جهان آیات حشمت در یکی خفتان

دل شاهان ایران که ز رای پیر او برنا
تن ترکان توران که ز نف تیغ او بیجان

پس از او بالک فرزندش حسین شاه آنکه در خوبی
بزر کانش سر و فندی جهان دارای کیهان

کنون خورشید سای اختر ز بهرام چرخ [illegible]
چو ز آن دارای مهر افر [illegible] اختر ز گردون

همش و زنگ جویان چاکری را چشم بر پایا
همش کشور خدایان چاکری را گوش بر فرمان

گز بن زال رسودای هنا بخش زود [illegible]
سنان سام بر سر سام ابنا زنش زود [illegible]

[illegible]

یکی زآن دو جانوز ده جاندار و داور — شهنشه را پدر دنیا و دین را مایه و امان

ز پس خونریز پیلا را بیجا سازمندش تن — ز بس پاداش شیر از اکنون زرانگیز

جهانی را که چو خشت آن هوایش عنبر آگین — سپهر پاک که مهرش او ز نیش معدن مرجان

جمال او محمد شاه آن دارای دریا دل — که جان پاک در روشش ز فرش دریای ایران

ز دود و ده شاهان سپه گرد اختر خاقان — به پرورشش چو شد پیرایه پیرا افسر خاقان

سنان مار سار او به چشم خسرو آن جانج — حسام آنچون او چون سروران سلطان

از این نه آسمان و زین سپهر گیتی شد شدر — همه آن پنج نوبت کوب هفت اقلیم و چار ارکان

که تا پایان ز اصلاب سپهر شان پدید آمد — چو دارای سکندر در چو خاقان سلیمان نشان

همه اصلی که فرع خویشتن شان همه گشتی — با خیر البشر بر بو البشر پیرایه بند از جان

شهنشاه جهان مطلق شه اکنون از ایزد — وجودش علت ثانی بجون عالم امکان

از او کیسی و زین پیراهن عودی زمین گل — از او خشمی و زین دامنه گلی فلک عریان

از او کردی و دوم روم پرزاری در جیحون — از او ترکی و مرز هند پر غوغا و پر فغان

به ملک و دولتش تا پدرم با این و هم — نظر در وحشتش تا بند هم پیوند هم پیمان

همه روی زمین سپرد در کام جهان تا پای — همه ملک جهان برف از تیغ شرر افشان

ز بانگ کوس او آشوب در ارکان گیتی — ز سم رخش او زلزال در قیمان چار ارکان

چهل فرزند را داور همه فرزانه گیتی — چهل گردون دادار همه پیرایه کیهان

ز سهم تیرشان مویان بروم اندر دم قیصر — ز بیم تیغشان لرزان بچین اندر تن خاقان

زمین از کاخشان چون هفت ساقی گنبد مینا — هوا از چهرشان پیرایه بند روضه رضوان

برزم خسروی اندر همه با عزم اسکندر — به بزم کسروی اندر همه با داد نوشیروان

همه در دانشش روان روان خامه چون شاه — فلک در پرچم سنقر زمین در پرده چشان

حسامش

حسامش با منافق ها چو برق خاطف و تیزن — خدنگش با مخالف هین چو نجم ثاقب و شیطان

از او سودی و گریان هر سحاب از شرر تگرش — از او جودی و مویان هر سحاب از بوی گرگان

از او مهری و در گیتی سپهر اندر سپهر الا — از او کینی و در کیهان جهان اندر جهان خذلان

چو مهر صرز آن غباری بپژوهیم گر ساکن — چو طوفان ز آن حبابی بهچه ارابن گر کشتی

سپهر مکرمت را آفتابی پرورش رحمت — جهان سلطنت را آسمانی جنبشش احسان

چو باد از لعل بیگونش عی آگین بهر فرامش — چو راز از روی گلگونش گل آگین دیده دامان

مبین نو باوه آن شاه و کش شهزاده والا — مسلسل موی ملایک خوی بهشتی روی بلا گوی

کنونش گرچه اختر بین خردمند سریر آرا — کنونش گرچه رمز آموز دانای دبیرستان

ولی از خشمش رازی و باطل شوکت کسری — ولی از دانشش رمزی و عاطل حکمت لقمان

بچشم اندر کشیده کحل شیرمش دایه از کحل — بکام اندر چشانده شیر مهرش دایه بستان

بدین طفلی به برو پچه از که از بزم — بدین خوردی ز دو انش خرد ه و گیرد

به پیر خرد از کودکی از فوز هنرکش — بخند لالان نام مهراج و بپچالن نام مهران

کشد زیره دوران چنان پیگران دولترا — به یکران سپهر اختر در آمد چون فشار در ران

گرانش بر زبان اکنون بنازک تن ولی روزی — پر از پیش غارا خدنگش آفت سندان

پی دورش قدر ریزد زنان آب کوره — پی عهدش قضا آرد فلک را توشه در انبان

یکی سوز و دهر عود کانیک سرود و نرمش — یکی ساید بها

زمین خندان که بهر فرزاونگشش بهمن — فلک شادان که با زم مرز و جشنش فرو دین

همی انگشت زن ناهید گشتی در قدح آذر — همی انگشت کش خورشید گش این بر همسند آبان

یکی همواره پیرایه از این ره پرده ارغنون — یکی پیوسته آراید از این درعرصه کیهان

سرود آن برین کان روز کار خوشش — نوای این جان کان عهد دگرش چنان

که او برگوهر بگران فسرده چهر مهر آسا | جمیل غرش آرد نوای ماه بر کوهان
زمین را که فلک سپنده بچنگ آهنین ضیغم | فلک را که زمین پایه بکام آتشین ثعبان
سر غنبش نگاه قد بگر کرده وزان کی سینه | بن محش دراز کاوکیستی الکی کوهان
چو بازد تیغ دارا در زمین پر لعل و پر ... | چو تازد خنگ که پیکر فلک پر قیر و پر قطران
تنا بد آفتاب آزرده چون بره خرم | بریزد آسمان از بیم گر آید چون نگین بجنبان
کنون بگذر ز آباقی که او را اندران کرش | کنون بشنو ز آثاری که او را اندرین دوران
از او برسند اگر از بیر اختر خاطر گلشن | از او آباد اگر از دور گردون ...
بمعماران اقلیدس هنر چون کرد او ... | بمعماران ابراهیم فر چون داد فرمان
شد این حمام از آن ابراهه بنا و هم از ... | شد این مسجد بفرمان بپا و عقل از آن حیران
ارم را از طراوت آن ثنائی دلکش و دلجوز | حرم را از شرافت این همائی فرخ و شایان
مرا را گلشنی کز رشک آن گلزار در آذر | مرا این را گلشنی کز شرم آن فردوس در ...
به گلجام یکی اختر سپاس آرستا ... | بمحراب یکی گردون نماز آرد ستایش خوان
غرض تا رنجبار از منشی طبع صبا گفتا | بود بانی این گرمابه و مسجد بلاکو خان
سپاس و ده خسرو صبا چون ... از دل | از آن چون حکم شاهنشه نشید لاجرم در جان
سخن گر ز هوای دل اگر آسان بی مشکل | ولی چون بر مراد جان اگر مشکل بود آسان
ثنا شان را بجان گفتی دعا شان را بر آر کف | که آید بانگ آمینت ز وحش و طیر و انس و جان
ملک تا بیک راه امر و نهی حضرت ایزد | فلک تا گوی خم صولجان قدرت یزدان
هم آن شان از فراز عرش ... در ... | هم ایشان از فضای دهر گوی در خم چوگان

در مدح شاهنشاه دین پناه

خوشا الله ملک روی زمین | حافظ مد فلک دانش و دین
آن فلک رفعت خورشید کلاه | آن فلک مسند جمشید نگین
کون او آمده علت ز بیان | عهد او کامده زیور زمین
از ازل مرحله پیمای شعور | تا ابد قافله سالار سنین
دادگر مغلی ... که نیال | تاجور خسرو غازی که نگین
داده از خاک درش زیب جلال | کرده از گرد رهش زیب جبین
گاه بخشش چو پیش ... بخشش | گاه کوشش چو ثمش زیور ...
خاک از گنج ولی زر افکند | چرخ از جان عدو فیر آگین
در زمین بسکه فشاند از مهر | از فلک بسکه فرازد از کین
کاو را شکند از سیم سرون | شیر را بردرد از رمح سرین
نور روشش که بدان مهر چی | پرتو تاجش که بدان چرخ جبین
آفتاب فلکی را بر تو | آسمان ... پروین
کاو آورد شهنشاه جهان | روز تا ورد خداوند معین
چون بجا بنیا زان در ها بان | چون قلندر ... سکان در جاین
آسمان خیمه آتش افروز | آن سکون دکه آذر برزین
آهنین ... ز درشان بر پیا | آتشین از قم شان بر بهین
ارکین را همه از دم شد در | کج دین را همه از تن شیب
همه پیلان دمان روز کمان | همه شیران ژیان گاه کمین
پیل از آتش اگر بود گنام | شیر را ز آهن اگر بود عرین
آن شهنشاه دلارا منظر | آن خداوند همایون آیین
بغرا اندر با حیش چنان | بجبا اندر با طیش حصین

که ملک یاور آن یاور ملکان
هم زمین داور افلاک مکان
بی آرامش هر مه سما
ساخت این روضه مینو مانند
کاخ عالیش نگار انگلیون
از چه کرسی بفلک کرده قران
با مثان مرحله کرده پی
کرد این قصر زمرد مانند
نام هم قصر زمرد گزید
الغرض گفت صبا نازک حس
تا بود طلعت اجرام عزیز
مهر رخسار خداوند جهان

که فلک ناصر آن ناصر دین
هم زمان زیور اجرام مکین
بی آسایش هر ز بهره جبین
کرد این مشکوی فردوس آیین
قصر بالیش ز علو علیین
از چه کرسی بجهان گشته قرین
بو مثان جلوه که حور العین
زامر شه خامه صورتگر چین
خاطر پاک شهنشاه گزین
بود این قصر شهنشاه وزین
تا بود گنبد افلاک زرین
قصر اجلال شهنشاه چنین

در مدح شاهنشاه دوران

حسنی برای ختم قصر

قصری از آبگینه باز از پی قصری جنان
یاکه زمین گرای شد عرش ز عالم جنان
یاکه ز واهب روان صورت آسمان از آن
یا پی مهر داده دین این فلک ملک نشین
یا بزمانه داده جم گوشه ابروان نجم
پرتو ذره دنی بر تن مهر پر بهن
واسطه آسمان بلی می نبود بجز چنین

باز قصور جنت این جای گزیده در جهان
این شرف و بها و فر تابش نور خور از آن
از پی رامش تنی سبزه آفتاب جان
خواست ز مبدع زمین در حرم ارم نشان
صرح ممرد از عدم یافت وجود در جهان
سایه سده سنی بر سر سدره طیلسان
تکیه که جهان بلی می نزند بجز جنان

بوم وی آسمان گرآمده و بام عرش سا
باز ده دست داورش از در زیب برثنا
روضه خرمش ارم فی ارمش نما زبر
سایه آستانه اش پایه برادرش زمین
عرش برین بفرشش آن گرو زده آبتین
سایه آن زفرهی تا شده مایه مهی
ز آینه سکندری مطلع ماه و مشتری
پرتو مهر و نور مه در بر سایه اش شده
کرده بجوف چرخ کی صرح چم استوار بی
از چه سپهر زروه اش پای ملک گسسته پی
با حرم شبیه فرش گشته وثاق مفتخر ن
گرچه بعرش اخترش کرد بپاک قرین
منزل منعمی که او واهب رزق بنگه و
منظر پور منذرش نا بر سای چشمگه
افسر تارک ملک سایه برد باب این
هم زجناب کبریا خیل سران در این بپا
پایه عرش راستین راست فشانده آستین
چند صبا بخور ری گنج دواری فردی
خیره ز شرح کنه ذات آمدیش چو خشکدم
سایه آن گرفته جا بر سر سایه خدا

گنبد خضرا نما از بر فرازش عیان
زین خم ضیمران درش گه و سه دسته ضیمران
منظر عالیش حرم فی حرمش سپاه خوزن
پر کرنای آفتاب فسر فرق فرقدان
چرخ کهن بیام آن مرح سر از باستان
مجمر زاغ ویزه چه ظل هما و استخوان
زانکه برسم چاکری بسته سکندرش میان
عرش برغبش چشمگه حفظ خداش پاسبان
یاکه روان پاک وی در تن ابر نیسان
برچه بپای پایه اش دست فلک کرفشان
با فلک محمدش کرده روان قرآن
ایک بنا ردش اگر چرخ قرین اصدران
مسکن کوکبی که او رامش جان انس و جان
سوچه بجر اخضرش نا شبه دار آبدان
قبه خور که فلک پایه بر جناب آن
هم ز زرناب فیض ز آب بقا در آن روان
هم بگمان یقین هم تحرک کمان
شد ز تو از در دری بند زبان از بیان
زین سبیش گر شوی ز آب صفات زر زبان
شمه آن نهاده سر در پی مایه امان

ماه لوای سلطنت حیدر دشت کرّ و فر — شاه ردای کبریا احمد عرش قیروان
داور اعظم آنکه او زیب فزای خسروی — محمدعلی شه آنکه وی بارخدای خسروان
آنکه بدور داد او نامیه نافع خرد — آنکه بعهد عدل او حادثه دافع زمان
گرگ چو اودث رها خوار بکام اژدها — این گله را هم از خدا تا که شبان بیکران
خاک پیش چو نه فلک مطلع مهر فخر و فر — جود کفش چو چارگی مایه کون کن فکان
سوده بحضرت اندرش ناصیه فغفور و چین — برده بموکب اندرش غاشیه طغرل و طغان
ذات چو نور احمدی نور چو نار موسوی — ملک خدای راستین راهنمای راستان
خواجه ملک شیر دین شاه با سرور چنین — دست خدا در آستین روی بمهر آسمان
داد خلاصه زمان تا که بامن شد قرین — باش شهنشه زمین تا که بپاش شد جهان
آتش تفته مهر را رشحه شبنم سمن — ارقم گرزه ما هرا رشته نارگ کتان
آمده آفرینشش در برستی آفرین — واسطه نگار رتن ماشطه جمال جان
روز کمان که کمین کز دل تیره کردگین — برق کنار و ببین رشک ستاره و بیان
آذر و تیغ هندوی دا به برق فرودین — نغمه نای پهلوی خواجه باد بهگران
از چه زروی پهلوان قسمت چرخ شد زکی — از چه زتیغ داوران بهره خاک بهرمان
در کف ترک تیغ زن جنبش شعله حسام — از بر کوشش بارکی تابش آتش سنان
در ظلمات گرد کین زهره که از اهرمن — در خطرات سهمگین هوش فروز برغمان
از رگ و نای و از کون جوشش خون جهره — از بر ترک جنگجو عرصه رزم بزم سان
کاسه کوس کسروی ساغر باده فنا — صبحه سیخ سنجری نغمه پرده زمان
رسته خیز قدم شسته خنجر قضا — آن نعریو القتال این با فغان الامان
در فلوات جا بجا از فلک حباب زا — فتنه حباب با قنا هون حنبله بهان

باره چو شه برآورد چرخ چو چنبر آورد — چرخ بکرد آورد چرخ کشد ز دل فغان
پیلک از آن چو پر زند شعله بکوه در زند — صور بخت برزند خاک کسیا و بر دهان
گرد نگاورش بتک چون ز شتاب برکشد — ربع ز ترک و فلک ورد و دوار و خاک آن
بسکه ملک بدشت کین پرده فکند ز پشت زین — از قم مردم زمین انجم آسمان نوان
نام برند شاه و روز هره زابل لرزد — دخمه رستم آورد چینه و ابر بنیان
نصر فروغ اخترش فتح بنام اندرش — برق سم نگاورش ماه درفش کاویان
باره شهر بارچین کاو نگاوری کهن — آتش اگر نه بره سنج آب عسقلان
پورشهنشه زمن صورت و سیرتش حسن — اسم بجسم مقترن رسم باسم توامان
پرتو آفتاب دین جنبش آسمان کین — مایه دانشش زمین آتش نیش زمان
چون بجا بهران کان ز ترمرلب زمین — چون بجا زران کین همه بدم زنان
پایه برد بغز قدران کاخ زهره سر — کو بهر زند با آسمان دشت ز قلزم دمان
بسکه ابر بگنج زر خاک کران کند سبک — بسکه برد بفوج جان چرخ سبک شود گران
کرد ملک شارقی داد بدان بشارتی — تا که کند عمارتی از پی شاه و شاهگان
از در اقبال شه آن دو رخ چو مهر و مه — سود کلاک چشمکه بافت روان بکان
حبت ز گنج سیم و زر تا بر ملک شاد دو — ریخت لبا ز آن گهر دیر و از اختران
گرد ستاره گزین آخت با سمان زمین — خواند شهنشه آفرین بر تن و جان ارجمان
تا رگ او بمهر در برد خدا بور مهر در — کام چو زین بهشت فر دیده زبور کاروان
هم پی ضبط سال آن کرد صبا چنین رقم — محمدعلی شه جهان بانی آسمان جان
یا که زکو بهر خرد این دل تیره رها شنیا — یا که ز جو بهر روان این تن خسته را توان
مهچه اخترش بسر چشم ستاره را بصر — گرد نگاورش بغیر جسم زمانه را روان

ورود ظل اله به دار الخلافه

ورود موکب فیروز شهریار جهان — خجسته باد و همایون بجشنگاه کیان

ابوالمظفر محمد شاه غازی — که آسمان زمین است و آفتاب جهان

سلیل گردش گردون گر ابراهیم — ز چهر تو خورشید اگر سلاله کان

سلیل جنبش این صورت عوالم عقل — ز جنبش این جودت جواهر جان

بیارگاه جلالش که آن مضمون زروا — باستان حریمش که این بری ز بیان

بهر طرف نگری سروران نهاده کلاه — بهر کجا گذری خسروان گشاده میان

بخت کرده نگارنده قضا و قدر — چو کرده نامه هستی بنام کون و مکان

بفر ملکی اسم سامیش مظهر — بنامه فلکی نام نامیش عنوان

بهر دیار که از آسمان و سایه اثر — بهر مقام که از آفتاب و ز نشان

بهر زبانی کش سایه آفتاب ملوک — بهر بیانی کش نور سایه یزدان

اگر به بحر محیطش اشاره چون قاهر — اگر بچرخ برینش نظاره چون عطشان

ز دوده دوده آن رهشناسان بحر تتاری — ز تاب تا به این ماهیان آن بریان

اگر بجای مطر بارد از هوا خیسم — اگر بجای خضر روید از زمین ثعبان

دهد بیاد رهشان پیک تراوش — کند بخاک نشان شان پیک شاره

به پیشه که نه جز مار گزده از حشرات — به پیشه که نه جز شیر شرزه از حیوان

بدشتها بان چون گل برشته گلزار — بدین گرایان چون جنگسار زی گلزار

پری ز سور نگار دکان نکشف چو خورشید — بجشنهای ملوک عجم خط بجلان

ز بس فشانده بفرمانش گنج زر گهر — سرشت پیکر ماهی دکاه و دهر اران

چو لولیان شعبده‌های گونی در — در انجمن همه میران روم دست‌فشان

ستاره کار

ستاره کار از چشم آسمان افکند — ز بس مشاعل و گلشن بوی عنبر و بان

ز دیده چشمی زبده و آفرینش و بر — بروزگار ملوک زمانه جشن چنان

یک از هزار نیارم سرود اگر رو — بجای هر سر مویم صد هزار زبان

چنان چو سور نگار دکان بیابان برد — بروزگار سپندار و اردی و فرمان

سپاه خوانده ز هر سوی و انجمن شده — چو گنجهای دری و رکیبهای روان

براغ رانده بفر و اسباب از ری — چه راغ ژاله فشان از بروت لاله ستان

هزار برزن و بازار و کوی بر ده سرای — هزار خیمه و خرگاه و کاخ و شادروان

همه ز اطلس چینی و عبقری دیبای — همه ز دیبه رومی خلقی کمسان

ز قبه‌ها شان نشانه آتش خورشید — ز پرده‌ها شان نهفت گنبد گردان

بهر صدا اندرش از کوس و کرنی غوغا — به بهنه اندرش از نای و ز دری افغان

ز بانگ نوبه ل چرخ داده شدر — ز گرد مرد رخ مهر خواجه قطران

ز مارهای دم آذیج سهمگین پیکر — ز شیرهای دژآگاه آهنین دندان

یکی هزار هزار شغار بروزگار و چه — یکی قیامت کبری بکاینات عیان

دران زمان که خطر داشت از نگین — دران زمین که شرف بست از بیان

بکار کیان آن داور قضا و قدر — بعرض لشکر آن خسرو زمین و زمان

از و بیخ درون راستان بفر و جلال — از و بدار نگون کجروان بهون و هوان

ز جشن شاهی چون آن خدیو کشورگیر — ز تیغ شاه چو آن سپهر ملک‌ستان

بدشت اندر گرفت با جهای ملوک — براغ اندر آراست کاروهای جهان

هوای مسند جم دید مینوای ضمیر — نورد کشور کی یافت رهنمای روان

ز بانگ کوس گرایان براه اورنگ — ز صوت نای سرایان ز لحن شادروان

بدل بر پرچم رایات کرد لعل نگار   بجای نیزهٔ ابطال حب سرو دوان
بیانکتار غون بذرفشان غزار غن   بریخ میدان بگزید راحت ایوان
دران زمین پس ازان بر آسمان جای   بفرخی و سعادت قرین چو کرد قران
ملک چو سلیمان نشست بر بادی   کز آفتاب شاید و بر سپایان
زمانه فرخ و خرم ستاره روشن و شاد   چو دولتش برکاب و چو نصرتش بعنان
زمین ز مرد چو دریای آهنین بنزل   هوا ز گرد چو گردون قیرگون خفتان
که از سهوه هزار اهر زمانه آسیمه   که از غریو روا روستاره سرگردان
چو کوه موکب فیروز آن بلند اختر   بدشت کشور ری داد فراخ جهان
فزون ز سپهر مهندس جهان شاه سپه   ز کاخ و کوی جهان موج پی پیروزان
ز روی خلخی و موی دیلمی در دشت   هزار روضهٔ سوری و خرمن ریحان
ز چهر لعبت شکل و جنبش حشلی   زمانه عرصهٔ فرخار و پنهٔ ختلان
بچرخهای دمان توبهای غین تن   نگو بسهای روان شیرهای آهن جان
هزار دره تهین بعرصه بپا   هزار بیشهٔ ضیغم بگوشنی پنهان
زمین و رنج زلازل ز زخم سم سمند   هوا و لطف نو ابر ز برق نوک سنان
غبار لشکر پوشیده چهرهٔ اختر   قبیل ابرشش بسته بند چار ارکان
بگرد نیزه شهنشاه آفتاب فسر   روان چو در ظلمات آب چشمهٔ حیوان
زبس نثار زرش توده توده در گهر   سراب قلزم و عمان خراب معدن کان
نورد باره دارا بلولو لالا   چو سیر خرش سکندر بگوهر رخشان
دران نیزه عطاشه سپهر سبیل ملک   که ملک را ز ملک مالکیت با فرمان
زطبع او چو خبر بحر گوهر نا موج   ز تیغ او چو اثر ابر بسته بین طوفان

زغم او چو درایت برشک اسکندر   ز عدل او چو روایت بشرم نوشروان
نظیر او ورای مهر کز دولت امید   همال او ورای چرخ گر بجاست امکان
نگار رخاره و ستدان سنبل و سوری   نگار سنبل و سوری نگاره و ستدان
بیاده پوربر کابش گزد چنین لایق   گهر فشان بنثارش گز و جهان شاهان
چنین شهر گزاید شهریار مهین   روانش بارهٔ فرخنده پی بجر زمان
پی نقاره و شیران و شاه پیرا وزان   بیام و بر زن غوغا و شورش غزاییل
هزار لعبت لکشت کش با فر شاه   ککبک لبایه چتر آفتاب نو افشان
ز چهر ترک وشان کاتش بخت خرد   ز روی پردگیان کاختری برج روان
فروغ آذر برزین بروم هر برزن   طلوع کوکب شعری ببام هر ایوان
سپهر چرخ جهانی ز گوشه برقع   ز تاب عقد لالی رشفق مرجان
همی فشاندی مرجان ز دیده ها هر دل   همی سپردی مردل ز سینه ها مرجان
چنین بدولت و نصرت بجان افزود   ملک بزین نگاه ور گزیده گاه کیان
دو صورت جهان ملک آزاده کان آزاده   چو آفتاب فروزان بظل شاد روان
ز لشکرییان بادعوی دو بود   ز آتش رخشان ناز موسوی دو خان
بهم پدر از آن دم جانبخش عیسی مریم   عجب از ین ید بیضای موسی عمران
بصدر ملک احمد همه بدانش و دین   بدشت معرکه حیدر همه بتیغ و سنان
بیار گاه سراسر چو ابرهای بهار   بکار زار رشاتش چو برقهای یمان
همه نتیجهٔ مجد و همه سلالهٔ فخر   همه خلاصهٔ عقل و همه لطیفهٔ جان
ز یکطرف همه را باشات معراج   ز یکطرف وزرا با فطانت لقمان
ز سمت سایهٔ یزدان زبانشان خاموش   ز فر فرّه ایزد روانشان حیران

ستاده دبیران بهر جا بنزدیم
نشسته پیران بهر سو بدانش دبستان

ز تیغ آنان قطع دهر در دانش
ز دامن بنان اوضاع ملک دوران

زبانک شد را ساده دیده پر در چرخ
هم از جلوه کریاس سلیمانی دامان

ز جوهر خطشان هندوی بلبلان
چنانکه از زر بر چشم آسمان کیوان

ز رشک دانش ادان و چشن
نظر خازن و فردوس خاتون

دران سپهر شال انجمن که چون انجم
ملک با انجمن افشانده حاصل عمان

چو کرده در پیشه راوی ثنای صبا
بیان بلغه داود حکمت لقمان

ز آفرین من و آفرینش خرد
و راز کردن حوران ز قرفه ای خجلان

هزار پاره و پر کرکجف زساغر نامی
نثار نام شهنشاه و آفرین روان

ندیده ایم بدین مایه فرخی جشنی
بهیچ نامه در از کلک ناموره دهقان

همسبا ترا چو به تشریح آن زبان تنگ
یکی ز بهر دعا خون دل بدامن ان

همیشه تا که بود زیب آسمان خنجر
همارده تا که بود زیور زمین سلطان

غبار موکب میمونش زیور خورشید
فروغ طلعت گلگونش زینت کیهان

در مدح شاهنشاه

وصف شاه

پی رامش آراستم دو شش ایوان
چه ایوان خدا وند ایوان کیوان

وشاقان رومی شکر ریز خرگه
کنیزان چینی گل انگیز ایوان

تعالی الله آنان همه رشک شکر
بنام ایزد اینان همه باغ ریحان

زگیسوی وا رخ و بربط و دف
ز گیسو همی دیجر و عنبر باران

ولالا و دلبکان بر بر کمانکش
دلارا غزالان تبت غزل خوان

همه خلق روی دلپذیر شمایل
همه دیلمی موی کافور بین زنخدان

زفرشان

زفرشان فرازنده شه داده
ز رخ شان فروزنده خورشید حیران

سراپا ز بالا شان داغ کشمیر
وشاقم زرخسارشان باغ خلان

بر از عاج و با لالا سیمین صنوبر
تن از جان و پرچم زسنگین نبرزان

ز عنبر بلبهای مجروح مرهم
ز شکر بجا بهای رنگ بر دهان

بچنگ چنانی می آگین چه نه
چو در چنگ ناهید خورشید رخشان

بنای مغنی ز مرغوله خوش
تو گویی شبا هنگ فردوس سامان

مرا دیده از روی خوبان بهشت
مرا جان ز دیدار جانان تن آسان

دران حلقه خرم که از حلقه در
ز درگه بلارش آمدم بانگ مستان

گروهی بزاری گروهی بپوزش
بدربان و حاجب که بالا سلطان

دو گوشم بگفتار اجبار درکه
دو چشم بهنجار اجبار دربان

که دربان درآمد براهنگ وکرشم
چه غوغا چه حاجت که زاکرمهمان

نماز آورید و ثنا خوانده گفتا
گروهی ز طاعت گروهی ز عصیان

نیاد اشس آنان چو هارون و موسی
ز باد افره اینان چو فرعون و هامان

ز امید کردار نیکو نو آئین
ز اندیشه جان ناری پریشان

پی دستیاری پی پایمردی
زرا دست و سرشان بپای وبدامان

پناهنده کار را چو در نام جستم
چنین پاسخ آراست کای فرامکان

جوان مردی و عدل واحسان وا صنعنا
ستمکاری و بخل و اغماض و کتمان

مر آن چار را باز داده بخجل
مر این چار را بازرانده بزندان

ز درگه بمجلس چو جستند مسکن
ز آوارگی ترم درو او حیران

زاینها بر امشگران بازراندم
که لحنی نوازش بیاران کسلان

نوازنده کارزا ناهید چنگی
سر ناخن آمد بلای رگ جان

سراینده کارزا و جز رعنائی
بر اطراف سجاده آمود خفتان

برآشوفت برچیده ناهید را دل
سخنهای سرخوار و آوای سرخان

حریفان پر مایه زان رود و دورش
شکفته شده گفتند کای فخر دهقان

از این رود و رامش از این مهر یاری
سزد گر کند مویه بر روضه رضوان

بانجام چون شد نواهای بربط
بپایان چو آمد غزلهای غزلان

بهم آمده استاده ام که در جمله اهل
تو همراز نوی بوالبشر در دبستان

زبانیت ما را که بی حرف و آوا
تو دانی و جز تو نه آگه کس از آن

زبان سخنگوی این آفرینش
توئی و بهر طرفه گفتار زفان

خداوند ما را سر از چرخ بخشید
بحمد الله از فیض الطاف خاقان

مر این چار چاکر بدان پاک گوهر
بعهدیکه در عهد بستیم پیمان

بامید این روز خوش روزگاران
شمردیم دوران گردون گردان

کنون گاه آن شد که این چار گنج
کند کار فرمای این چار ارکان

چو دی مر ترا خواند دارای گیتی
بکاخ همایون و باغ گلستان

از این گر چه گشتیم خرسند و خوشدل
ولیکن نگشتیم آگه ز دستان

برامش از این سور لیکن بحیرت
رز از دل فغان و ز انگار حیران

ز دانش نوازی گر این بندگان را
از آنکه خداوند بت راز نقصان

سرودم که در روز کوشش ایک
برامش در آرید هوش دل و جان

که بر راستی نام سوم داستان
بلی داستان را نه کژی و دستان

خداوند ما را که از پایه آمد
بزیر دوران گوشش چرخ گردان

شهنشه چو دیدش که چون مه برد پی
تن و جانش پا با پا و فرمان

بخواست تا برگشته زآسمانش
بپا داشتش خدمت کش ایستادگان

از آن نخل سلطان نیامش قیصر و
چو دیدش ز اقران به نیرنگ نشان

بی نقشش خاتم چو آن بخت خسرو
مرا گفت کای سال خورده سخندان

برآرای بیخی چو سبحه خادل
تو مشیح بدین نام نامی لبان

بفرمان نوشتم یکی سبحه دلکش
که شد لعل خسرو و همین گوهر افشان

چو زان سبحه میمون برآمد جامم
روان شاد گردم چو تجنیس و احسان

بفرمود کای ناتوان پیر دانا
بتاریخ آن نام یک خامه ران

دمی یکه و سر در گریبان کشیدم
چو تا رگ برافراختم از گریبان

برآوردم از ژرف دریای خاطر
بتاریخ نامش یکی در رخشان

شهنشاه و شهزاده پاک گوهر
پس از آفرینم سرایان بایمان

که دولت آمد آن ژرف دریا که آمد
همه موج آن گوهر و درّ و مرجان

بگرارت از آفرین ملک دم
مبرادت از جسم جان آفرین جان

زمین بوس را چند گرت قادم
بجا کی گزان آمدم سرگیوان

چو زان رامشم اینی گشت پری
از آن در چمیدم به بزم جوانان

کنون زی در نخل سلطان شتابم
از آن در کت آن کار آدم سپاهان

ولیکن تا زچه پای تمان پو
بپویند از من بهنجار نسیان

نشستم نزد ریشه ز بن گاه ور
چو جاشی و هیچ آمد بپایان

که تا که نگهبان آن چار بندی
دوان زی من آمد پریشان ز دربان

که آن چار تا پاک دیو مسلسل
ز بند تو رستند غمناک و حیران

برآسوده از ظل سلطان و لشکر
ز خاصان شی شان بذرفت پنهان

مشو ایمن از آن که مار است رنگین
لقصد تو آن چار مارش دو ثعبان

سر دوم که تند شد از شیر اهرن
شی را که حفظ خدا هست خفتان

همه قصه با ظل سلطان سرودم
بسر دیدش آن چار پیرایه جان

هم آورده ستم را از آن چار مارش
بر انسان که آراست تا من نگهبان

همش گفتم این نکته بیغش از من
چه جنت حقیقت چه انباز جهان

مر آنان که مرده دیر ورد کاری
چو مقبول پرورده کفر و کفران

کنون این چهار بند زان چار خاطر
کشان باده در کین من کرم جولان

صبا مطلع تازه کن شاد و خرم
کت آسمان شو و مشکل از ظل سلطان

بهرکه از فضل داد و ارکیهان
جهان چون بهشتی زده اد جهانبان

ابو النصر مظفر شاه غازی
ابو الفتح خاقان خداوند کیهان

جهان که خدائی که از پاک ایزد
شها نزا شغفته جهانرا جهانبان

زمان درد قرنش بهمالی ندیده
ولی زرا سمان آسمان سازبردان

چو واجب سزاوار کیتائی آمد
ازان نامش آراست در لوح امکان

کمینان فتاش بلند آسمانی
که با آن فراخ آسمان تنگ زندان

ازان غافل انجم ز دین انجمن
بلی هرچنین را جنابت زدوان

چو گردیش کوبه ز گرز و خنجر
چو ترکیش بیند بهرجو به پیکان

همه بوم روم آه و غوغا و شیون
همه مرز چین سوز و آشوب و افغان

ستاره ازان سعی باز و تقصیر
زمانه ازین تیز دندان بخاقان

بگردش تو نوبت چو نوبت زمانش
بگو بند رو بینه هر زا بجوگان

ازان بانگ بگاه این نیلگون خم
ز هم بگسلد آهنین بند ارکان

کنون در پر و در هبند سایه او
در آسایش بیکران خاصه ایران

نه چرخی به تثلیث جفت عطارد
نه تیری ز تربیع انباز کیوان

به مسمار انباز و انبان او زن
طلارک کر کلبین و جوشن کروکان

بسان چار پر مرغ پولاد مخلب
که بودی بلای دل سنگ و سندان

ز هم دم دیو کش پر و پیکر
به برجی ز برجش مستور و پنهان

چراغ تتم در کرز کاه مرهم
نتای جفای درمیان جای طوفان

ز حفظش که بر جسم دهر است جوشن
ز بابش که بر چشم چرخ است پیکان

چو دریای آتش بمحراب شبنم
چو زنجیر آهن به بر تار کتان

چمانی بهر دو که برکام دل زن
چمانه بهر کلبه بر نام ساسان

بجا نهای بی شور مسجود موبد
به شهای پر روح معبود رهبان

گروهی که سرگشته و خوار و در وا
گروهی که درمانده و زار و حیران

کنون راز شان از کفاف و اکفا
کنون نازشان از زفاف و شبستان

چه زشت و چه زیبا چه منعم چه مفلس
چه پیر و چه برنا چه والی چه دهقان

بگو دار کی جده آلات مجلس
به آئین جم داده آئین ایوان

بکام همه آسمان زا خراشش
برای همه روشنان زار و رخشان

برامش دراز ماه و خورشید منظر
همه روز با نان الصدر شبستان

دران عهد فرخ که بی بهره باد
چو پاینده که از چه زاینده و پایان

علی شاه کامد برازآفرینش
که جان آفرینش بجان آفرین خوان

شدی بر بسیط بساطش بماند
ز فتنه نه یاد از بساط سلیمان

کسی از این پیش چون گنج سنجی ز شهنشه پیرایه کرد جاودیستان
بسی داستان نامهٔ خسروانی دران داستانها ز پرمایه دهقان
سراسر بگردانی چو دیدم ندیدم بهم آورد او را درین پهن میدان
چنین زاده ز هستنیده آن آفرینش گواهم چرا بر گرایم به کیهان
یکی گفت با من چه گوئی ز داستانها که کان زر و خرابست و دریا بیرون
سرودم نه داد این زمین گو بگنجد بلی کس ندارد ز هر کس ایمان
گرم تن گدازد گرم جان بسوزد نه هیچم سخن را نگردم پشیمان
نه بگرایم از راستی سوی کژی ستم شد بدریا حجار رفتا کان
ولیکن هزارش پرستنده بر در که هر یک بسامان برازد آل سامان
کف راد او چون بگاه کفایت بخواهند کان سیم بخش و زرافشان
ز سیم و زر آفتاب و ستاره دمی زو تهی این پراکنده همیان
بگاه سخن ریزد از لعل لؤلؤ تو گوئی نبایش نهانست عمان
در اخلاق شمامهٔ شاه بطحی ز دیدار گلگونه ماه کنعان
شب و روز چون سایه در کام حسنش از ان سایه کش خواجهٔ مهر رخشان
نه در دلش آهنگ کشور خدائی چو یاران کشان نی جز این پرستشان
از ان ظل سلطانش نام از شهنشه که بر پایه اش پاشد آن نام برهان
چو اینک به نیروی آن اسم اعظم دو گیتی چو گوئیش در خم چوگان
همالان گرازند از وند خوشدل کنون جان گرفتار از وند و ارمان
حریفان که دندان زنند پیراو سراسر سرانگشت حیرت به دندان
زمین بوسش آراست سلطان انجم چو او ظل سلطان شد از ظل سبحان

پی سال تاریخ

پی سال تاریخ آن نام نامی صبا گفت آمد علی ظل سلطان
جوانبخت شاها یکی ژرف بنگر بگفتار این پرده‌های حیران
جهان را بسی سال پیرایه بستم ز نام که و مه بفر جهانبان
فشاندم بآینده در هشت هردم زدم ژرف دریائی از آب حیوان
یکی نامه کردم چو ارژنگ ثانی بزر نام شاهنشهش زیب عنوان
بهم آراستم داستانها بکامش ز فرزانه فرزند و فرخ نیاکان
بماندم بجا و بدان نام نامی بهند و بروم و بایران و توران
ولیکن ازین دیو مردم برنجم که دارست بر دیو نام سلیمان
از انم بپا داشت این خرمن گل خلا شد در دیده خار مغیلان
درین عهد جز در بر شاه بگذرد فرومایه دانا گرانمایه نادان
نه مردی کنا هم نه بدخواه مردم ز نامردمان لیک در رنج و خسران
بداد شهنشه که روز دهشش خویش ز بیداد برمن شب و روز گیهان
بپا داشت زشتین سخنهای دلکش کشان در ثنا آوردم زیب دیوان
ز گرد دم نهادان رسد بخش خوارزمی بجان من و خویش و پیوند و پیمان
روان بار ربایند از آن و آنیم بیک کشش همین یک یک رانندان
بتر خانم با فزایند نارک من و بچه خشت و سر خام ترخان
گزاینده جرا در بانا برارم مکافات تنها نشانم بقربان
دهان لشکرم شان بجا رای خارجی کرم سنگ خسرو بنا شد بدندان
بدردی ازین خامه خانمانشان غم که از آن بدندان بخایند سندان
نیندیشم از کس به بخت که باشد زبانی بکامم چو تیغ تو بران

صبا چند از خشم این با فغانی | که از کوه برآرات کوه بر در کرسان
سپند ده از تو بپاس ثنا و بیش | گرت سنگ بارند بر سر چو باران
نهاله رشکر ناله از خجل | بگوی خود اندر شده از زبان
بود تا که باشد قرین ظل و ذی ظل | بسر ظل سلطان بود ظل یزدان

در تهنیت عید حضرت صاحبقران

عید از بهشت راستین بر کام شاه دوران | گنج سعادت باستین روی ارادت بستان
عید از جهان فرهی آمد چنین بها چون رهی | بر حضرت شاهنشهی بر سنت شاهنشهان
عید از طرب انگشت کش بر چهر شاه خوش منش | کابن آن همایون مهر کش مهر خاور در سمان
عید از حرم کبریا آمد بر خسرو صبا | در درگه کیهان خدا آسمان باجو به هم کامران
عید آن همایون روز جم گر فرداری عجم | از نام جم بر بست دم از یاد کیخسرو جهان
عید است و کیهان روز و شب [illegible] | هامون زنگاری سلب گشته نگارین پرنیان
عید آمده جبریل فر کیهان خدا در زیر پر | از فیض پرش کوه و دره در شرم ارم رنگ [illegible]
عید است و شاه راستین بر گاه و [illegible] | کاهش ثنا و راستین کاهش براه [illegible]
عید است برا ورنگ زر نور خدائی داده فر | کیهان خدا با لشکر [illegible] چون گردون [illegible]
عید است بانگ عود و نای از انجمن [illegible] | آوای بربط جانفزای آهنگ [illegible]
عید است دارا را [illegible] | طرف کلاه بشکسته این بند کمر بسته آن
عید است و [illegible] | در خور که اسکندری بر نام دارا خطبه خوان
عید است و شه در انجمن با بر مرد اندر سخن | در آن و این روشن [illegible] آسمان
عید از دم بهشتی فراگشت قرین خوان صبا | زان آفرین فیض هوا داده [illegible]
عید است و دامان [illegible] گنده از سیم سمن | چون از گهر دامان من از خسرو گوهر فشان

فرخنده

فتحعلی شه کش ملک تسبیح خوان [illegible] ملک | گر جنگ ایزد با فلک گر کین سگاله با زمان
شاهی که در ملک حشم در پای شیرین کرم | ماهی که بر چرخ قدم خورشید تابان [illegible]
کلکم که فضال ثنا از آفرینش جان فشا | ذاتش که در حال لقا بر آفرینش عنفوان
جیشش که روحی محترم چون پور مریم منتقم | جانش که صنوی از قدم با عقل اول توأمان
با کام منشین چرخ در آنجا که از کامش اثر | باید و عشا مهر را آنجا که از نامش نشان
تیغ زمرد گون آن بوالعجب بر [illegible] سیه | کز آسمان روز که بر خاک بارد [illegible]
رو دین شان گر جنگجو زی جنگ شه آهنگجو | عنقا بلی خود دستگیر چون حکم بر [illegible]
کردی گردارای روس آهنگ شه با [illegible] | آزادگان زاد و رنگ و طوس آراسته [illegible]
کو جاودان در بحر و بر ما را فشان منشین شکر | زیبای شه هر خار تر چوب شکفت اندر بستان
چون تیغ دین آرای شه دید وگهی آرای شه | آورد و برای شه با گنجهای شایگان
اینک روانش پدر از شاه با [illegible] | شه بر افشان گنج گهر افشانده بر روی رایگان
روز کمان کاو کین بر باره شه [illegible] | جبریل بر دیو بزین البرز بر باد بزان
چون آورد جنبش [illegible] با گوشه ابرو [illegible] | بارد هوا [illegible] آرد زمین [illegible]
[illegible] | [illegible] آفات [illegible] گلستان
شیراوژن و برخاسته [illegible] | از باختر تا باختر از قیروان تا قیروان
بر تارک [illegible] تن خود و کبر از جان گران [illegible] | اوج فنا را تیره ابر [illegible]
یک برد گرد [illegible] زنگونه شیران سپه | افلاک در پرکله اجرام در نوک سنان
هر سو بسی [illegible] | [illegible] القتال این را همین الامان
هر دم گسسته سلسله [illegible] ماه و [illegible] | جان را [illegible] کاروان در کاروان
آن روز کاید در فلک [illegible] | [illegible] دل گردون [illegible] چاک [illegible]

شاهنشه رزم آزما از خون برانگیزد زجا

زان خسرو لشکر شکن تا شهر از آن انجمن

خواهش صبا زین بای دود دریا چه بنا بجی

باری دعا آورد بوم کردن نجس مژکان بهم

از شاه انجمن تا بقر او رنگ کردن بهم

شاهان کیهان چون رهی در حضرت شاهنشهی

بر تر زگردون پایه اش افزون زدریا مایه اش

در مدح

ای فلک را ستین از فلک سایه ات

ظل هما بون تو خال رخ آفتاب

قصر خورنق بخاک تا تو نکوه ز چین

مهر تو را در وثاق برده بمجمر فروز

از تو بگلزار دکشت گریه ابر بهار

در رخ گلزار تو قبله که زند در

چرخ برین راز جانب تو کو کشم کلاب

پر تو اختر فروز زینت تو جبین

جو هر انوار دلشب شبه بحر و بر

مختلی شد که چون زلف و دو رنگ دهر

کان بحر و شد کر من عالم ویران سال

ریشه من کو با آب سود ملک حیرت

مردوانی ایش مرغوا برق سنانش بر نهان

شکو ماند نه کفن نه نام ماند نه نشان

چند از مه و خور راز کو کاینا چنین و آن چنان

با آن کریم ذو النعم برابن خدیو کامران

انجم ز نورش از نظر در این بلند ایوان نهان

جا و پدشه با فرهی چه پایه کاو کیان

شهزادگان در سایه اش زادگان برآستان

ظل آزاد

نی فلک را ستین کرد فشان آستان

سقف زرانددود تو تاج سر آسمان

صرح ممرد بیاد تا تو طراز زمان

چرخ ترا بر رواق دایه تو دیده بان

از تو باردی بهشت خنده برق یمان

دم دم مرغان تو زمزمه زند خوان

عرشش خدا را از فر بجز که شد عیان

سایه عرشش گفی بین زیور تو بان

سایه دادار عرشش داد کر از بزم جان

آفت دینار رود آتش دریا و کان

بحر بنا له که من خازنیم باستان

خانه من که بیاد حاصل خزینه من

جود فلک از بیار کو بجبش برار

نفع مهمان نام نیک نی زچنین بره رنگ

آری شاهی چنان در خور جود چنین

رهبر دنا مش بطین بر سفر آفتاب

عهد ولا رای او ما شطار دو کار

خوردی خود های جهان کار تو کاری بزرگ

بیش بزرگی جهان خورد شانی چنین

خشت بدریا منزن عرشش

الغرض این قصر زر دا د جهاز آخر فر

از پی تاریخ آن کلک صبا زد رقم

در مدح

ای شرف هر زمین از که زشاه زمن

از شرفات سپهر در خطرات خطیر

خامه از این قصر زر گاه بنا آن قصر

دید م چون صبح و شام آن ابر بوی

گفتمش ای مهر اخشت بدریا زنی

این شه بروج تو کش زیب دهی آرزو

کاین فلک احتشام از قبل احترام

سقف ترا زیور انداخت مه و آفتاب

خاطر شد از زمین که بد نامش گمان

سود شهان فیض عام نی زجهان

آری ای چنین لایق نوری جهان

خاطر جاهش بطغر بر خطر آسمان

ذات همایون او واسطه کن جهان

جسم تو کاهی ضعیف بار تو کوهی گران

ماه مهان خورده بین شاه جهان

کوه بنا خس مکن لاشه بگردون مران

زا مرجهان وارداد ظل خداوند جهان

قصر خدیو زمن آمد زیب جهان

ظل آزاد

زآب رخشا آسمان زاتش دل ممتحن

از غرفات بهشت در درکات محن

قصر محمد که ماند در کنفش مفتتن

کین غرف کوز پشت از مه و خور خزان

عزم محالی مکن جان بخیالی مکن

وز پی انجم کنی زیور این انجمن

پایه اش از عرش پاک کرد فرو

نی بچنین کاخ کش زیب فرود و لمن

آری بر حلقش خلد عشرت علوا دشد / آری بر اهل تبه سلوت سلوی [illegible]
خار چنین خارا شره بر دل مخل / تا ز چنین آزرده سعده بر تن
[illegible] حذا و ذهن کش ز زمین فرو / قصر شنشه کز کش تو کمین کمن
وز خدا بی دران کو هر محفل فروز / ظل الهی درین اختر پرتو فکن
فتحعلی شاه ترک آفت کوه بدخشش / ملک خدای بزرگ آتش [illegible]
دره دین قدیم احمد ختم نگار / برد در شرع قویم حیدر خیبر شکن
تا که ز بطش زمین فارغ گشت از فتور / تا که ز باسش زمان ایمن گشت از فتن
مانده بجس نام خنجر هر شیر مرد / کرد فراشش کام ناله هر شیر زن
مدوی همایون وشی کیهان فروز / نور الهی فروغ فر خدائی [illegible]
ابر بهاری بجا ر برق یمانی شرار / دست و دل شهریار وه [illegible]
آری بر کاینات این دو چو [illegible] / ابر مطیر و بهار برق یمان و یمن
از پی تاریخ آن کلک صبا ز در قم / کامده زیب جهان قصر خدیو زمن

در مدح عباس میرزا

درین دوران که آیین چون بهشتی جم کیهان / ولی کیهان بهشت آیین چو شاهنشاه کیهان بان
فراخای زمین [illegible] ز چه از انصاف / تهی کاه فلک پر از چه از احسان بی پایان
ستوه از پریشان [illegible] / سخن از آسمان بردم [illegible]
ز بطش آن خدا وند جهان در عرصه گیتی / نه داد آن شهنشاه زمان در پنه کیهان
قرین در دین و در دیدن اگر کوشی [illegible] / ایمن در ملک و دولت اگر باروی [illegible]
ستم گر بحر [illegible] ابنای کردی در [illegible] / خفا گر کوه آهن پای کاهی در بر طوفان
هراسان تابش مهر از نهیب کاوش شبنم / گریزان پرتو ماه از هراس [illegible]

زمین ز آتاب [illegible] چون آسمان ز تابش خور / جهان از یاد وی چون بوستان از ابر نیسان
ابل را آب خود کامی قدر آورده در کوزه / اجل را نان کنامی قضا بنهاده در انبان
[illegible] اخگر بر پر عنقا / سپهر [illegible] تارک [illegible]
جواد شرابره اندر هزاران باره آهن / [illegible] اندر هزاران [illegible]
ز چم کور بر پشت غزال آسایش ضیغم / ز سهم مور در نای تنگ آرامش ثعبان
سراپی [illegible] / سراپی [illegible]
ابو الفتح زمن خورشید کاه شیر دل کز دل / ابو المظفر زمان عباس شاه [illegible] جان
ز آثر دریای [illegible] / ز آذر [illegible] خوار [illegible]
جوادی که چون بر کوه [illegible] / جهانگیری که چون بر کوه [illegible]
زمین را تا قرار [illegible] / فلک را تا مدار [illegible]
ایسر جود و [illegible] / نگار [illegible]
بلی دارو [illegible] / بلی [illegible]
زمینی را که [illegible] / سپهری را که [illegible]
چه شین [illegible] / چو سر [illegible]
یکی ره تابد از چهرش بجای مهر از خاور / یکی دم بارد از تیغش بجای بر در نیسان
از آن [illegible] / از این همواره [illegible]
[illegible] / بر زم [illegible]
سروشی هوشش [illegible] / بهشتی [illegible]
[illegible] / [illegible]
نوای [illegible] / حوادث در [illegible]

بلشکر اندرش تا بنگری خاک نشین رویین تن
ببر پیکار اندرش تا بگذری شغال آتش جان

بفرمان شهنشه پیر گرد دشت با شیرین
بپای جهانبانان در شود گر بگذرد بیژن

بتن اندرش آن تیار روانده رحمت او را
بجان اندرش آن آزار و آفت را صحن

اگر زین خاک مردم خوار روید خون فشان بهرام
اگر زین چرخ گردم سار بارد بسته گردن

دمی شان باد گرز او چو قوم عاد را صرصر
نی شان آب تیغ او چو نوح طوفان را

یکسان مهر اگر تابد ولی او را نه پرا یا
بگردون ماه اگر پوید ولی او را نه بر فرمان

زنا بهایش بران دریای آتش شعله شبنم
ز فرمانش بدین زنجیر آهن رشته کتان

سپاه از فر او فر هوشش گرد از فرا سکندر
جهان از داد او خواه هوشش گشت آزاد او

بلی بنود بمال زنده پیلان پیل کرا به
بلی بنود نظیر شرزه شیران نگیرد دوان

یکی گردش بچشم اندرش و گردون زفیض هم
یکی جنبش بزم اندرش و شاهان ز فیض او

یکی چو نود افلاک آتش آرا کوه در دنیا
بلی چون مار افسا آورد افعی گرزه در بنیان

تعالی الله درین دوران که گیتی خرم از داد
تعالی الله درین دولت که ملک محکم از خاقان

ولیعهد شهنشاه زهی منظور صف حشر
گزین فرزند دارای زمان مقصود چار ارکان

به نیلی کشتی نماز آوردهی بر مهتری قلزم
برود کشتی او آرایی بر جوانب عمان

کشا دولت در از مخزن وآن رود از گنج
بنا نیز دچه این پوینده پل پاینده در میان

چه پل از بس بزین اسکندر از بنیان آن لرزد
چه پل از بهر متین قلعه سان اشکال حیران

چه پل هر کنگره اش شیر فلک را دشنه سینه
چه پل هر پایه اش کاو زمین را آفت از دوران

چه پل هر خشتی اش را کاخ نوشروان نیاز آور
چه پل هر پایه اش را سد اسکندر بنا بر خرمن

چه پل چون کهکشان بر پشت آن پویان انجم
سر و دخار کن شان با نوای ماه بر کیوان

چه پل چیتگاه روانی را باج آن خراج
برو دیگر معراج جسمانی بهین برهان

چه پل بر رشته از پی پیکاو زمین هم سم
و با کوری شاه وردا شکسته ضیمی غضبان

چه پل شین چرخ ادبار بر دنداره خشتش
اگر با قصر فرعونی از ایشان بگوی شعبان

غرض چون زبور اتمام پذیرفت این بر بشر
ز جود او گرد دنیا و دین راز بود بنیان

رقم زد منشی طبع صبا از بهر تاریخش
که از عباس شه نوشد بنای این پل بر پیران

بود تا آسمان چنبری بر پا و پوینده
بود تا آفتاب خاوری پویا و نور افشان

چو آن بسیار بخت بخشا و پاینده و بر پا
چو آن پیوسته روی ورای و تابنده و خشان

در مدح عباس میرزا

بدلکش عهد شاهنشاه کیهان
بفرخ دور افریدون دوران

ابوالنصر زمان فتحعلی شاه
جوان بخت و روانبخش جهانبان

چو زآشوب جدالش بر جهان
چو زآهنگ نبرد شر بدم آن

بیارد چرخ پیل افعال اشتلم
برارد خاک شیر او بار شعبان

بیک فرمان آن سلطان عالم
بیک شا بهای آن دارای کیهان

بهرجا بنگری گلزار و گلشن
بهر سو بگذری خرگاه و ایوان

تعالی الله همه با فر فردوس
تعالی الله همه با قدر غفران

پناه ملک و دین عباس سرهنگ
بیک جوشن دو گیتی مرد پنهان

بزرم اندر قفای پیکر و هوش
برزم اندر بلای قلزم و کان

چو دو دیش آفتاب از برق شمشیر
چو گوی فرش آسمان در خم چوکان

حسام خسروی را فرد گوهر
خدنگ داور برابر دو پیکان

بآهنگی چو بر خیزد بنا ورد
با بجانی چو جنبیده با ایوان

جهان چون آسمان آشوب جنبش
زمین چون آسمان زآهن و سامان

چو رعدش ناله‌های جگر در
هم از آن ناله بالا ملک خسرو
زمین فلک ترکی چون دمی گیر
دریغا لیک چو ناله رعد آزار
بروزی کز هوا بر خاک دروای
ز بران تیغ کین تو زان زابل
بر جان بخشش غضب جزای ساکن
هی آغاز این پوینده منظر
کتابت در کتابت جان پی جسم
ز چرخ دال پشت از دال پر تیر
سپاهی آرا روان زود گسست
چو او تیز از فلک بخشش تعین
در آن هنگامه بایل که گردد
بهر سگان جانور کش چو پا یا
تو فقد دهر از چو شنده شین
با پرازنای خارا کاف شدر
بهر لشکر که آرد روی روشن
زنجیش آسمان با نیل ینلم
ازو دم بکجا موسی بفرعون
بهر بزم اندر جهانش فرو فرهنگ

چو ابرش گریه بر تیغ سرافشان
هم ازان گریه خندد دین یزدان
فضای دین تازی چون چمن دان
چمن خندد چو گرید ابر نیسان
بوقتی کز روان و چرخ حیران
ز هیجان گرد عفریتان جنان
بقطران کون سلب کردون گردان
هی او بارد این پاینده زندان
قوافل در قوافل جسم بی جان
بپرد دال از افراز کیوان
بریز و شست و دست پور دستان
به تیز نک برادر آفرین خوان
زخون صحرای کین دریای عمان
سرباز ان کین او ترکش چو زندان
بسوزد چرخ از سوز فروزان
بدشت از برق دریا سوز طوفان
بهر جانب که راند رخش رخشان
ز رخشش خاک گردان با بحر مرجان
ازو دل بر درد باران بیابان
به رزم اندر چنینش سیرت و سان

زمین خرم ازو چون باغ جنت
فراز جاه او از هفت منظر
بهر ویران ازو کاخ حرم سای
بهر جا زو بنای نغز بنیاد
هزار بیت کشور زان خداوند
بجد آباد خانی دیده دلکش
چو چشم جود آن داری خانزاد
بجای آن همایون خانی افراخت
بکاوه نیز و ماه دی که سوزد
غلامش بر بهروز آماده حشمت
ز خورشید چو بخت در این
کر کشش طوبی پی شمار دو هشت جنت
او ناقرش خواجه قصر خود نی
غرض چون زیور انجام پذیرفت
جمبا از بهر تاریخش رقم زد
بود تا کام و راحت بست پیوند
نکو خواهان او با کام و راحت

در مدح

در دور خورشید زمین در مهد فخر
مخفی شد آنگه او چون آفتاب

جهان آباد ازو چون باغ رضوان
فزون تر فیض او از چار ارکان
بهر ویران ازو باغ ارم سان
بهر معموره اساس بخت بنیان
بهر آباد خاصه آنچه بجهان
ولی از آن سند او دهر و پیران
ز کردون بومروا شرق و گیلان
بایانی جهان پیر جهانبان
ز تیرو برد با مون سنگ و سندان
جمالش کاروان دار مشتری خان
ز دی افزود و چون بستان
کر کشش فردوس خواند ابر نیسان
روانش قبله صرح سلیمان
درین صحرا از آن دریای حیران
گر از مجلس شه بنیاد این خان
بود تا بیخ و ارمان بخت کیهان
بد اندیشان او با رنج و ارمان

مجالس میرزا

و دارای اسکندر تمکین اسکندر دارا شکن
کرد و رخش جو دو بار چو شاه آتش برگزین

دوران آن شاه گزین ز شهور است گزین — گفتار او و درد او و دین اصل فرع فرض و سنن

عباس شه شاه جوان مهر زمین ماه زمن — بر با دپا برق یمان دریا که بحر عدن

در آستین دست خدا بر آستان روح امین — در دین و دو دین مقتدا در ملک و ملت موتمن

هنگام رود و چنگ و بربط به کام بزم بهشت شیخ — ایام جنگ و داوری در درع داود بیش جوشن

از ماه روی دلستان گیتی جنان اندر جنان — از پر خود گردنان گردون پرن اندر پرن

وز آن بتان آذری هر سو پری اندر پری — از آن سواران وری هر جا ختن اندر ختن

پوشنده چو درع کسروی بر برز و بال پهلوی — کرده لباس خسروی بر پیکر خاقان کفن

آری چو چم انگشتری آرد در انگشت وری — گرده ز درخشش اپری تا کی دوران اهرمن

در موکبان کشور دل ره دین شان از گسل — از لحن برج ز رخم شل دارا شکر خصم شکن

سرهنگان لشکر ظفر زد و فرم چو درخشش — زد آفاق پر و نشان ده انجم فرو نشان کن

سرباز کان از هر طرف بر پاستاده صف به صف — ماه از چنین فتح که تیغ با قفا بمن

آن مارهای جانگزا هم مورخوار هم مورزا — ماه افشان شده نو ماه افشان شین شکن

یکسر همه آرین روان در دم زبان ز روی کین — برق یمانی دمه ده بان رعد بهاری سخن

هر لخت آورد ایشان صبح دوم ... ایشان — دندان ... خایشان ... زبان

بی ما ... عجب کوان بوالعجب — دلکش قماطق خشب سوزان ... جان لبن

بس آ بنین ... شان شیران ... — وز آتشین پر چم ... فروز آتشین

ز یبای او در بزم کین لعل شراب ... کین — در ساغر اعدای دین ... بیژن

گر هم بود در سری دانی کرت ... — کاین آفتاب خاوری و آن دیو پا ... تن

بود زیان ای پاکرا بر ... کیهان کرا — گر خیره ماندن دیو پا کاینک ... زدن

و آنان که در پرده ز بوی در سری داده — ای بحر دان ز اندرزی کوشیده خاک ...

دیدیم بس در یک زمین خرم درختان کهن — کاو هر یکی قرینان از بن این نارون

کاو در کنار بن نشان این نکته گوید از شرف — کار دستگاهی در نقش هم آهن از کوه شرف

چون ز آفتاب آسمان بر جمله ذرات جهان — فر و بها آمد عیان بر کرد از زین را زحش

افروختند آن کان کرم و دلکش سرای چون ارم — صحنش چو جنت محترم نقشش بگرد و دشت نقش

و ... کاخ های کسروی از سحر کلک مانوی — مرغان بیانگ پهلوی دستان سرای نغمه زن

بهر افتخار باغی عیان باغی بدل داغ جنان — باز چپ ... ماتش آسمان خضرای دامان

آبی روان آدم ز فردوس آن با خبر — سیار در جام سرخ گل و ... زن

آن باغ کرد آن حرم نخجانه یا باغ ارم — رعنا درختان چون صنم نالان بغزوان

با آن نمایان فر سرا کش شده آمد صدر ما — وین از قصور راست و خطا کر فاش قصر حش

زین باز گو زنها که چو شد اکر ... — آنرا بود کو رسید دلکش سرای کو رکن

از طبع و قاد صبا تاریخ آن باغ و سرا — جست از دم هستی فرا آن خسرو لشکر شکن

گشاد و تاریخش چنین از این دو لخت ... — خرم کاخ کسرای زین باغ ... زن

در مدح صدر اعظم — و امین الدوله

بر دولت شه ز چه ابر آسمان ناز در من — از چه از کام دو گردون فرد یا آستین

آن پور خورشید رای و این پیر ... — کافرین بر جان هر دو باد از جان آفرین

هم پور راز کار دانی ملک دارا را نظام — هم پیر از پاک رای دولت شه را امین

آن ملک پادشاهی کارساز کاردان — این گنج شهریاری پاسبانی پاک دین

... زمین را از آن تیر مخالف در کمان — ... ازین دزد مخالف در کمین

ملک دارا را نظام آری چنان باید چنان — گنج خسرو را امین آری چنین باید چنین

عزم آن در کار ها ... — حکم این در ...

رخش اجرام با این پویه طفل نوسرین پویه افلاک با آن رخش پیر و عصا
آن ز راه شوکت و فر کارساز کاروان این ز روی دانش و دین غمگسار مسلمین
ملک دارا را چو بر ملک سکندر فیلقوس گنج خسرو را چو بر گنج فریدون آستین
ورد و لابات آن پی پاس از چه از حکم قوم در کفا باشد این پی زر از چه از لای زمین
هوش فاسد را ورا دریای گوهر آسمان گنج قارون برا ده دست افشان از زمین
هر دو با زر با که آن آید سرآهنگ جهان هر زمینی را که این باشد خداوند زمین
آب آن از شیر جود و شکر جود صباح خاک این از مشک مجد و عنبر عز عجین
باد چون خورشید نظام جهان پیوسته آن باد چون جبریل گنجور امین همواره این

در مدح نواب کامیاب حسنعلی میرزا

گشت زاغ شب چو از بنگاه عنقا پرفشان جست باز زرد زر از برج سیمرغ آشیان
شد زمین چون پر زاغ از باختر تا خاور شد فلک چون چنگ باز از قیروان تا قیروان
با چنان پایی ز کرد موکب خسرو چنین با چنین پایی ز درد و دوری دارا چنان
قیروان تا خاور من قیرگون ز دود آه آسمان تا دامن من پر گهر ز اشک روان
با کر با بخت محرومان زمین شد متحد با کر با روز مهجوران زمان شد توأمان
هر کسی سرخوش در آن شب با نگاری نازکی هر یکی خرم در آن شب با حریفی نکته دان
غیر من کز هجر بودم جان و جانی با غمی غیر من کز درد بودم جسم و جسمی ناتوان
از سرشک چشم من گاو زمین والحذر از سهام آه من شیر سپهر الامان
من ز درد هجر در افغان که فراشش قضا دامن این لاجوردی خیمه برزد ناگهان
رخ بگاه باختر این زاغ قطران نعش شد ز کوه خاور این باز زرین پر عیان
تا کجا نم بگلی ورجست چون باد بهار تا ز پس جنبش نفر چون برق یمان

نامه نطقش چو خط دلستانان دلفریب نامه رازش چو راز دلفریبان دلستان
نامه نه از اختر تابان سپهر اندر سپهر نامه نه از گوهر رخشان جهان اندر جهان
نامه نه عود قماری قافله در قافله نامه نه مشک تتاری کاروان در کاروان
نامه نه چون غزالان حرم را جلوه گاه نامه نه فوج تذروان ارم را آشیان
گرچه شد جان بر پا زبخشش مژده دیدم ولی گنج دادم شایگان و جان گرفتم رایگان
برگرفتم مهر مهر آسا ز عنوانش بمهر کوی شد پر عود و عنبر کاخ شد پر مشک ناب
گشت چشمم با یکی فرخ قصیده مقترن کز بلندی بود هر شعرش بشعرا اقتران
شهسواران کنایاتش رکاب اندر رکاب خسروان استعاراتش عنان اندر عنان
کلک زرین برادر نه خداوند مهین مانده از نامم در آن تسبیح ورد هر زبان
همچو نام نامور تابنده چهر او حسن همچو چهر مهر دلکش فرخنده بخت او جوان
آن مطیعا را که بنا ذات معمار قدر پایه قصر جلالش از ورای لامکان
آن سرافرازی که هر خدمتش فاتح بسته در این کار که نقش وجود انس و جان
روزنگار امتزاج هفت شوی و چار زن کی تواند کاورد دورا قرین در صد قران
ای خداوندی که کیوان راست در شان هیم ظل شاه در دو ایوان جلالت طیلسان
ای باستقلال در ملک خرد فرمان روا ای باستحقاق در اقلیم دانش قهرمان
آستان آسمان سای تو باد دار السلام بارگاه عرش فرسای تو باد دار الامان
زایرانش فارغند از نایبات روزگار ساکنانش ایمنند از حادثات آسمان
هر که بی روی تو رای او و کین پرده دار هر که بر رای تو روی او و پای پاسبان
چهر او گر مهر دلکش تنگ روی تیره پای او گر خاک ... فرق فرقدان
آفتاب حضرتت با صرهای سیم و زر آسمان و درگهت با گنجهای بحر و کان

آن دهد زیور بر خود را بر زناری پرند — این کند زینت تن خود را به نیلی پرنیان
تا کرخشی و کوئی چاکری و بارگاه — تا کرپسی و کوئی بنده و آستان
آتش شو تو فهم دل افروختن شیرین نگار — کامد آن از دوده کلک تو سحر بیان
سوی خرگاه نگارین تو بویندم ز شوق — بو که آسایند دل از هجر مکین زادگان
این چنین گشتم بدان از دلنوازی کو بگوی — آنچنین گشتم بدان از مهربانی مرغ جان
کاین همایون آستان کاندرین ... — از شکوه آستانت طعنه بر آسمان
عالمی کانجا قرارت کوه بر دوشش خرد — کشوری کانجا نشیبت چاه در راه گمان
عقل را در جا ده آن ابتلا در ابتدا — وهم را در خطوه این امتحان در امتحان
صف کشش را از نگارین عرصه های جا نفزا — خرگهت را از نوآئین پرده های دلستان
تو گرد بسته نقش کین مانی بقلابی پرنمو — چون کشش زده پر نگ جنگ آذرنجی بربیان
هر قوه اندر هر قوه شان مرد بار ... — کلها اندر کلها جان کرده با مشکین دخان
بی شاخ شرز ... از حمام اندر حمام — بی نگاهم زده پیلا ز استان اندر استان
چشم کیتی را سبیل از هر غبار اندر غبار — گوش کردون را صمم از هر فغان اندر فغان
این حسروان پا نفس کش از کمال نفس — آن خسروانی زبان کش از فغان کش زبان
جان منور از غضب بی خضب بی دژم — نای مجمر و جان هار ... پیچی زنان
گر نه فردوس از چه دهمن نگاری پر نوا — گر نه جنت از چه در باغت بهار بیخزان
پرده اندر پرده ترکان خطا از هر کنار — حلقه اندر حلقه خوبان ختن از هر کران
ور نه اثل تو جا نه و دران جان هر عقل — در فضا دیر تو جسمی و دران جسم لطیف جان
آتش سردت کجا نون فی زدی عجب — آب خشکت در شمر شعین سبین استخوان
ور تو خوناب مثل یا بهشتا بهشتا بر بهشت — ور تو زکان مصور یا جان اندر جان

هر کجا روی

هر کجا روی سمین لمعه لمعه نور و نار — هر کجا سوی شاهد تو ده توده مشک و بان
من سرایان کاینک اینک نامه او در دود — او خروشان کاری آری نرده بی غدغدجان
ایکه از جاه تو در وا آسمان وآفتاب — ایکه از چهر تو حیران آفتاب آسمان
تا جدا ماندم زگلزار وصالت باشدم — چهره کاهی چو خیری اشک خونین ارغوان
تا نشان گشتی چشم از چشم خون بالای کن — صد هزاران چشمه خون شب بر امانم روان
گرچه مالامال باشد ساغر از عذب فرات — لیک چون لج اجاجم بی تو ای عذب البیان
زبهای نارپستان نه غم سیب زنخ — سیب آمد چهره ام آبی و اشکم ناردان
من چنین در مهر تو ای مهرپرور پاکدل — تو چنان بر جای من ای خوب کو هر بدگمان
من چرا دل ناتوان دارم که بیماری کنند — هم به نیروی تو دارم کیفر آن ناتوان
هم قسم بر خاک پای شه که فرتاج آمد است — گر تو خرسندی ز من من نیز هستم شادمان
تا برد باد خزانی زینت دشت و چمن — تا دهد ابر بهاری زیب باغ و بوستان
دشمنانت را خزانی باد یارب بی بهار — دوستانت را بهاری باد یارب بی خزان
باد اعدای تو را اندوه و درد جانگزای — باد احباب ترا عیش و نشاط جاودان

در مدح شاهنشاه دوران حسنعلی میرزا

شد زمین آسمان امن و امان — از چه از دولت شهریار زمان
بو المظفر شهنشه غازی — ذو المعارج خدایگان جهان
آفتاب جهان سلطنت ورای — که خدای جهان بیرت و ستان
ناجدار جهان ستان دارا — ملک بخش ملک ستان خاقان
نام حملی شهش بر زر — لیک شاهنشه جهان بزبان
امن و بخش حکایت می و شیر — ملک فرماندهش علاقه و جان

[illegible]

چون که رزم فرزین بند — چون پی داد ز پیکار کیان
پی سپار ریش کوشش اسکندر — پنگار ریش جان نوشروان
چون گروهش گران کنند رکاب — چون سپاهش سبک کنند عنان
دشت در دشت شیر با چنگال — کوه در کوه پیل با دندان
دره در دره مار در جوشن — بره در بره شیر در خفتان
رخ با چنگشان شود چو فرزین — تیر با توشان کند چو قران
اختر از تراوش و فیغال — آسمان را کشایش و شریان
پیلش پیلافنش پیل پای در شم — برکشیدش شیرهای ژیان
هم قطاران پس کرما به — همنوایان شیر شادروان
با موالف چو هم رکاب بسود — با مخالف چو هم عنان بزبان
شهد حنظل فروزشان بقلم — زهر تریاک سوزشان بسنان
روضه را که کین شان آذر — خاک این پهنای باغ جنان
آب آن خوابه نامش زمهریر — شوره را که مهرشان نیسان
هفت دوزخ شراره ازان — هشت جنت لطیفه از آن
خاندان شهنشه آفاق — دودمان خلاصه دوران
وز ملک زادگان چرخ کین — از جهان خسروان عرش مکان
آذر افروز چشمه کوثر — غیرت افزای روضه رضوان
خامه از خرد و قدر قدرت — خامه از داور قضا فرمان
شاهزاده حسن گزیده شاه — از چه از رای پیر و بخت جوان
آنکه خلقش بهر زمین که نسیم — کو صلصال تیره و خاکدان

آنکه لطفش بهر جهان که شمال — قیر و قطران و بوی عنبر و بان
هیبتش کر کشش که بر بنیان گشت — بر زدایش که مهر نور افشان
هر چه مستور در شد رقا هر — هر چه پوشیده در قضا عریان
مجد را اصل و عقل را گوهر — ملک را بیخ و ملک را بنیان
کاه انتظام شرع بر شد — کاه اقتلاع کفر در میدان
فاورش جان بحکم مفتاح خبر — قابضش تن بقبض چار ارکان
بیرونش در نیاز خسرو و دارای — نقرشش در نماز قیصر و خان
آستانش چه تکیه گاه نگین — پاسبانش که پیشوای خاقان
اختر آسمان پادشهی — زاده پاک او بلاکو خان
خورد او را گنبد افلاک — طفل او را شبیه کیان
دو صد بخت را همین بر — روضه مجد را همین بجان
ما سپار دحجت زرین کام — تا قضا رو بجنگ ظلی دان
تیز کام زمانه در هنجار — سنگ دان ستاره بر کران
اینک اینک شاه آن نام — اینک اینک همانا آن دوران
کو سپاه ان چو آهنین حنجم — کو مپدان چو آتش ثعبان
جان فروز و ز شیرهای دژم — تن گداز ز پیلهای دمان
روم از دیاری زادگه شیرون — هند از آن جنت ناله و افغان
که موالف قرین سلوت و سور — در مخالف رهین بون و هوان
پی جان مخالف دارا — بهر جسم معاند سلطان
رخش خشان قتین سر سر — تیغ برانش آبگون نیران

آسمان از نهیب در سرسام
آفتاب از هراس در یرقان

چندگونه صبا که چرخ بلند
چند گونه صبا که خورتابان

دم زد آیا بتان فراخ بند
راز خیرات این زمان بدان

از بزرگان دین درین خورها
هر کجا دید روضه ویران

گنج قارون فشاند و کرد فرش
بی نگار درون و بام با کیوان

روضهٔ صالح آسمان ز زمین
کاندر آن حضرت آفتاب زمان

آفتابی که نور آن عصمت
شهریاری که حکم آن قرآن

احمد مرسلش نیای مهین
موسی جعفرش پدر ز عیان

پرتو نور عیسی مریم
جوهر نار موسی عمران

دانش و بینش چه موجه و بحر
عصمت و گوهرش چه کوه و کان

وهم از اوج جاه او واله
عقل در کنه ذات او حیران

جان او آفتاب چرخ خرد
جان او آسمان عالم جان

این در اقلاع هشت جنت این
آن و تکلیف هفت کرده وطن

آسمانی نهفته مستور
آفتابی بذره پنهان

دید چون پست گنبدش که بزند
برتر از اوج گنبد گردان

داد فرمان که تا برافرازند
اندر آن آستان عرش نشان

روضه رشک روضهٔ حرمین
گنبدی شرم گنبد هرمان

خاکش آزرم عنبر و لادن
رنگش آزرم لؤلؤ و مرجان

شد بکم روزکاری از کرمش
صدره و از سدره برترش ایوان

حرمش شد بدان خطر که بود
بحر بخشش حرم ستانش جنان

حضرتش

حضرتش شد بدان صفت که شود
زیب صحنش آسمان نیایش دان

عرصه‌اش اشرف آن صفا که برد
خاک آن آب روضهٔ رضوان

الغرض دید زیور اسلام
چون از آن زیب عالم امکان

داد فرمان که تا صبا تاریخ
بهر بنیان آن کند بنیان

گفت آباد آمد و محکم
حرم صالح از بلاکو خان

آن جهان بیرون بهر کام پدر
باد گیتی فروز جاویدان

آفتاب جهان بردی ورای
هر دو در ظل سایهٔ یزدان

در مدح نواب ار[illegible]
زاده حسنعلی میرزا

علت ایجاد عالم شهریار انس و جان
اشرف اولاد آدم پادشاه کن فکان

نام او حسنعلی شه چون بدینار و درم
کنیت او ابو المظفر چون بگفتار و بیان

آنکه گیتی را همیشه پادشاه داورگر
آنکه گیها را همیشه که خدای مهربان

با سپهر برکش خاکساری آسمان عرش سای
با ضمیر روشنش قیر گونه آفتاب قیروان

آسمان آری فرودی چون سریرش فراخ
آفتاب آری خطا چون ضمیر روشنش ضمیران

در دو خابر کو به روشن فروز و چون دو [illegible]
در هوا پر کرده گیر این فشار چون دوران

بخت و دولت در عنان او رکابش در رکاب
فتح و نصرت در رکاب او عنانش در عنان

لامکانش پیشگاه و قدسیانش پیشکار
آنکه فرش آستین و آسمانش آستان

آب شبنم مهر را در عهد او نار بر تن
نارکان ماه را در دور او دامن

ار قم خرم را از او در کام ثعبان خوابگاه
گر کسی کین را از او بر پر بیرون آشیان

جور گرا من طلب خشمش لب آهن که از
خلم اگر آتش فشان دودش بیم [illegible]

نقش‌های مور بند آهن هیکل ورشم
زخم کاری کو ز رنگ نارک بشر زیان

ز هر جا نغمه‌های دهر از عدل و دادش فاش‌تر
خار خارا گاه و چرخ از پاسش [illegible]

پیر و برنا را حدیث از گزند فارغ ز خنجر
زشت و زیبا را امان از گزند فارغ [illegible]

کشتزارها نام در کیهان روان بر منبری
گرگ کشتزار کام بر گردون جهان [illegible]

هم خوش پوشان نهفته تن ز شرب عنبری
هم تهی پایان نهاده پا به فرق فرقدان

گرچه ز سنگی زا بجد در نظر خرچم چوی
گرچه ز سرفی زابت بر دهان [illegible]

لعل‌شان اینک سراپا بزله دل انتظام
سمتشان اینک بنوشان نکته سنج الکنان

حرفشان زده قبول هر خطیب منبری
رازشان منبر و چرخ بر لب نکته‌دان

مفلس و منعم چنین در حضرتش ناجدار
کشور و منبر خان در دولتش مهمان

بر بد و نیک آنچنین آری فروزد آفتاب
بر که و مه آنچنان آری خرام آسمان

اندرین گردش گزاو در پشت آهو [illegible]
اندرین دوران گزاو بر پرچشا بر زبان

دهر را شهزاده از زاده دارای جواد
شاه را فرزند فرخ رخ خسرو شاه جوان

آنکه از دهشش چو جود بحر و بران کان گنج
آنکه از تیغش چو برقی کوه نالان [illegible]

از کفش سازی و کو برق فود در فا فلز
از لبش داد زی و شکر کاروان در کاروان

هر کجا لطفش گر آن اندر گران جلال
هر کجا [illegible] جهان اندر جهان [illegible]

راز چون زخم او افکنده سر فرو آب
یا دچون از داد او آزرم کین [illegible]

هر به خوبان خوبرو زر آفرش سوز [illegible]
هر در و شیان [illegible] مه الوان [illegible]

خلق از توحید جانش‌ها چو انوار یقین
چو به [illegible] از کیا [illegible] چه دریای کمان

دیک ستم تازه با فش [illegible]
کحل چشم آسمانش گرد ایام [illegible]

جست چون در زینت [illegible] سحر [illegible]
راست چون با گوشش [illegible]

خاک در زلزال از بس صیحه‌های [illegible]
چرخ در ولوال از [illegible] های الامان

از کمان

ز دو کمانه وز کمانداران کمین اندر کمین
ز دو کمینی وز کمین‌گیران کمان اندر کمان

چون روان سنبل دامان کوه از بن [illegible]
چون جهان برق یمان کوهستان [illegible]

سرو و سنبل و بلبل باکش ارغون میرزا
ارغنون بزم و دانش ارغوان باغ جنان

گرچه اینک خود و سال و دو شنبه [illegible]
گرچه اینک لوح جانان و [illegible] دبستان [illegible]

چون ز روی او فروغی آسمانا مهر و ما
چون ز موی او شمیمی کاروان [illegible] مشک [illegible]

نرگس فتان او مر شرم را در چشم کحل
پیکر رخشان او مر مهر را برق روان

هم ز دستش برق خندان بر که بر ابر بهار
هم ز دریش بر گریان [illegible] برق یمان

در بجود کام او بر کام او [illegible]
در نماز عهد او [illegible] کیان

بهر آن فرزانه فرزند آن خداوند زمین
بهر آن فرخنده دلبند آن کنارنگ زمان

ساخت این باغ همایون رشک گلزار ارم
گشت این گلزار دلکش غیرت باغ جنان

خاک آن مر خاک تبت داد از خجلت یاد
آب آن مر آب حیوان کرد از ظلمت نهان

چشمه‌های سلسبیلش ساغر شیرین شراب
لاله‌های آذرینش مجمر مشکین دخان

قصرهای دلکش سایش جمله علیین طراز
نقشهای قصرهایش جمله انگلیون نشان

نوبهار رخ نارنش از فروغ نوبهار
قبله جای زند سرودش با نوای زند خوان

خار گل خوان بلبلش در جلوه‌گاه [illegible]
ارغنون زن شاد گلش بر شاخسار [illegible]

چش سرودش قامت [illegible] و شاخ [illegible]
تر ز [illegible] دیده آید و اشک ناروان

باغ ارغونیه‌اش نام آمد از آن نام‌ور
تا بارغون میرزا منسوب باشد جاودان

جست چون تاریخش از من گلفت خندان [illegible]
باغ ارغونیه را باید در آن سازی بیان

من سرودم که [illegible] افزون [illegible]
گفت با این نام من تاریخ [illegible]

کفر ابنا مفاخر باشد و آن [illegible]
در سخن من ساحرم بود با عجازم توان

از پی مصرع دو تا بخشش رقم کرد انجمن | باغ ارغونیه را جاودان زیب جهان
چون شنیدم خاک بوسیدم نماز آوردمش | گفتم از جان آفرینا آفرین بادا بجان
باغ دا را با زآری انجمن سا برچنین | در سخن اعجاز آری انجمن آرای جهان
تا نشیند از درخت کاخ و بارگاه | تا خرامند از پی عشرت بباغ و بوستان
بادتان در بارگه با فر سلطانی فراز | بادتان در بوستان با عیش خاقانی زمان

ای ملک زاده را دای فلک دانش و بینش | ای برخ رامش جان ملک روی زمین
خلق و خلقت که رو بخشش چو نام روشنش | مهر و لطفت که دلا و ز جود ای تو زین
جلوه از رخ تو تا گزی باغ بهشت | نه له از لب تو تا گزری در ثمین
شمه از علت هرچه فردوس است و سنین | بهره از زمت آنچه شهورات و
کوکب فضل تو کان با شطه الحلوان | جامه جاه تو کان غاشیه علیین
آسمان از پر جبریل از آن کرد قبان | آفتاب از در تعظیم از این زاید جبین
اندر آن عرصه که داد تو دهد خام نجم | اندران پیشه که عدل تو کشد تیغ کین
جام حقدان بکه برگل پی صلح امان | موی مویان بچه بر پیکر شیران عرین
گر نه چشم تو دمساز چو کرده با خشم | خشم ابروی تو انباز چو آید با چین
چون دمت را کوان ز نور نوزما تا مان | چون لبت را به بیان رحمه بنا بین
سوزدا جان ملک نابره کا النجم | ریزدار کان فلک زلزله فسطنطین
راندش لشکر بچین چون شه فرزند تو فر | ری شد از مهر رخت رشک مه فروردین
تیر اندو که دصال که دبران بود | از کمان کرد رها مان که فرافت زکمین
چنو ایوان شهنشه فلکی پای برجیس | چنو مشکوی جهانبان چینی بی نسرین

جیش او پی قدر تو کو کبه پا رایت | جیش و پا دم تو ز نرمه پی را ابین
گر نظر بر فلکش جاه تو در آن منظور | گر سخن با فلکش نام تو در این شهین
چنو از انگشت بما لا نت زمین لعل اگند | چنو از آه فرنباشت فلک نقره اکتین
حلقه محفلشان دایره پی مرکز | کاه محفلشان نازه پا سکین
روز از شوق رخت چشم همه بر خورشید | شب بپا وحشت راز همه با پروین
حوزه و رامش شان کز تو چو گلزار ارم | روضه عشرتشان کز تو چو فردوس برین
گشته پا روی تو چون گلشن بی نسترون | مانده پا فر تو چون بهمن پا فروردین
چنو ایوان مهان کز تو خداوند جهان | ملک بر هر تن جان بخشش خوبان گچین
ح و بنا و شش آماده زراز خلق | در دیوارش آبستن ولوال ثمین
هرکجا شام کنی صبح دمان چون آشام | هرکجا کام نهی چرخ در این خاک نشین
نوز آن برچه بشکین دم او بر ده خاز | اوج این برچه بدکش ره این بود حنین
شهر ما را الکار از شکفی دارم | از ملک زاده را دو ملک پاک آیین
دوشش چون دیده بر گشت ز بلیش عالم | بتر سپنده سر آمد و شد واقعه چین
جان با بنگ ملک شی بهر ری بتر | هوشش پران فلک سر بر پا کین بامین
هسیجان ناکه از این دا که هنی گا | خویشتن دیدم در انجمن حور العین
همه از مهر به پیرامن من پروزده | پرده فرارات چو از سدره و طوبی چین
آن یک از طره مشکین کام دم گردن | اینک از فندق سیمین بزم زاید چین
او روان که به نثار ره من آن زیبا | به بین که نقار پا من این زهین
جان فشان بر دم آن تا که دم آورد جان | بوسه زن بر لبم این تا که لب آرد شیرین
از پی از فیض سپاس دو خداوند جهان | از پی از شهد ثنای دو جهاندار مهین

بنت گو همه که همان است همان / آفرین خوان همه برین که همین است چنین
که بود بار خدایش ستایش گنج / سجده اوند شان کرده خداوند گزین
زان دو فرخنده ملک خیل ملایک بود / بر آدم خاکی همه بر خاک جبین
پدری و پسری صورت پید خدا نی / کز خدا علت شان پاک منزه ز طین
چه پدر آنکه برا و رنگ سپهر از جلال / چه پسر آنکه بفرهنگ منزه ز قرین
چه پدر موکب او مقطع سیاره کمان / چه پسر طلعت او مطلع انوار یقین
چه پدر نام همایونش جمشید زمان / چه پسر روی دلاویزش خورشید مبین
چه پدر چون پسر با احمد عرشش جلال / چه پسر چون بغزا حیدر صف صفین
چه پدر رشته فنا و ابر بلا را شدر / چه پسر تیزه او دشت فنا را تشین
چه پدر رای زرفش را افلاک رهی / چه پسر روی پیرنش را اجرام رهین
چه پدر آفرش سبال چو رخشان رخش / چه پسر شعله جوال چو بر رن زین
چه پدر هر چه ستائیش ز حشمت بر از آن / چه پسر هر چه سرائیش ز شوکت برازین
من در آن حال که آن عابد نگین نال / گوفت از بهر نوا بال بیال نگین
دیده بگشادم و دیدم از دو حوران بهشت / منکوی دیارکه و بتر د با این مشکین
خواستم شاد دو پرستد که برد ازا / ز آب چشم رخ و آرنگ چمن برا
در دو کاشانه پس از آن با دل خالی ز خلق / راز را ندم بر خلاق یگانه بجبین
کای خداوند خداوندان آثار زمان / با خداوند شاهان دار بجا دید قرین
سایه چتر کیومرثی ز افراز کلاه / عرصه ملک سلیمانی در زیر نگین
حاجب حضرتشان بنده زیبال نبال / سده درگه شان تکیه که جان نگین
الغرض بر ملک راده و ملکزاده را / پس دعا خواندم و خواندند ملایک آمین

حاجتی با قسم از خویش که بر من بود است / که چنان خواستم از ایزد داراست چنین
ای ملکزاده آزاده والحمد / که بنام دو ملک نامه آید آیین
قدسیان نیز ستایشگر تان از ره داد / حوریان نیز سپاس آوری تان از ره دین
لاله در جیب فرو نشاند ازشان عار گران / شره در چشم بیاند بیثان نیز گزین
ملکانی فلکانی زبی کبر و شرف / آن بذات نوری این الصفات بزمین
پیش من بنده ستا دید ایوان پیش و بلند / بر من چاکر اسا بند سخن غث و سمین
جمله پارسش جبریل چو پرواز زناب / همه با نغمه داود چو آواز ظنین
گر نوازی ز تو شاد ار ننوازی ز تو شاد / آفرین بنده آن از قبلت گر نفرین
گر چه تحسین تو هم بد احسان بر من / ولی احسن که با حسان تو توام تحسین
دم فرو بند صبا شعله بدلها مفروز / ای دم گرم تو چون دیگ آذر برین

خطاب بنواب حسنعلی میرزا

ای نام تو اختر همایون / ای اختر شاه از تو میمون
چون کرد کلاه گوشه اثنا / زین نام بآفتاب مقرون
بر چپس حیف پا یه پنهر / بعد از حمد خدای بیچون
آورده است چنین سخن بفرهنگ / بر سایه حق روانش مرهون
کاینک شده اختر اختر ازا / در مایه ز آفتاب افزون
گر شاهنشاه شد حسن شاه / موسوم با اختر همایون
ای از سخنت بناله لولو / ای از کرمت لطیفه بیرون
ای در تو معانت سکندر / ای در تو فطانت فلاطون
دلاله خلق لنت جنت / مشاطه جاه لنت گردون

جسمی که نه در بهشت نه برزخی | جانی که برخت نه مشحون
اجرام ز نور درای تو تا | افلاک بجنب جاه تو دون
مهری تو و ممکنات ذرت | ماهی و تو کائنات بیرون
بر شرع قویم از تو آئین | بر عرف قدیم از تو قانون
در کوی تو گر سپهر برتر | در چشم تو گر ستاره افزون
در خرگه چاکران فلک شه | از فرقه بندگان فریدون
سیاره نظم از تو افضل | افسانه نثر از تو افزون
بر خامه صبا برات آذر | بر نامه صبا بهشت صابون
فکر تو بباغ جان شباهنگ | ذکر تو بچشم غم شبیخون
رشح قلمت بهوش جلاب | خاک قدمت بروح معجون
گر کام ستارگان نه در بند | گر جام نه آسمان نه وارون
آنان بدرت ز چرخ زایر | اینان ز لبت بشهد مشحون
دردم زدنی چو گنج قارون | هم قافله آسمان نگارون
در بزم دهی چو گنج جمشید | آفاق نهان بدر مکنون
کس با تو بنا ورم مقارن | امان بکمند قسر مامون
با شیر ژیان چو با زی | افریدون و کیش شیر هامون
عقلت که عقیله عقول است | لیلا و ابران عقول مجنون
ای لطف تو از بهار خوشتر | ای جود تو از شمار بیرون
بر نامه صریر خامه تو | جا بخشش تراز نوای قانون
خامه چو عطیتی صبا را | در معنی لفظ پاک مضمون

تا برکشش ز چاه یوسف | تا بست جفر ز نون ذوالنون
یار تو ز جاه و زیور و گاه | خصم تو به بحر طعمه نون

در مدح نواب شجاع الدوله حسنعلی میرزا

بسی مر آسمان را اختران بیگمون جوشن | ولی ز آنان یکی دارد زمین و آسمان روشن
سپهر سلطنت را نیز بس روشن گهر اختر | ولی آرد جهان روشن یکی در نیزه گوهر تن
ببین تا از که در بنگاه پیلان وله و غوغا | ببین تا از که در آجام شیران شورش و شیون
ببین تا از که تاری مهر و مه از جان قیرآگین | ببین تا از که پنهان کوه و دشت از جسم گردافکن
ببین تا از که وارون بادساران کله افراز | ببین تا از که فارون پایداران روز هیجا تن
ببین تا از که در میدان غزوان کرده از دم | ببین تا از که بر گردون گردان گرد جوشن تن
ببین تا ترک ترکان از پرنگ یکسر پرویزن | ببین تا درع گردان از خدنگ یکسر پرویزن
ببین روی قدر برپا که را چون باد از دامن | ببین دست قضا بر سر که را چون نام از آهن
ببین تا آسمان از برق صمصام که سرگردان | ببین تا آفتاب از پر دیهیم که نورافکن
ببین کز خلق جان بخشش که گیتی باغ بی‌حرج | ببین کز تیغ خونریز که هامون کان بهرمن
ببین شاهای پیلان از که در مضمار باد از دم | ببین سرهای شیران از که در فتراک‌ها آون
ببین بر خصم کیهان بان که را کار بستن تیغ | ببین در راه شاهنشه که را بر خویش جان و تن
پر و بخشش را بدین آیین دگر چون زود بستان | زمین و آسمان دریا بحر زنگ ره و بستان ارن
که باز این آفرین رسید مرآن پاک اوج سزا | که بدر دکا و کین جنگش برفتار دل آهن
حسن شاه بهادر آنکه در دریا و در بارش | خدنگ آه ورزد گرد انگیز و پیل انداز و شیر اوژن
خداوندی که در گلزار قدر و علو جاش | سپهر و اختران عکسی ز گلزار حمایش نسترون
جهانسوزی که بر یاد فش گردون و هم ... | به تنبش جان کش آرد ز آن ... گهی بارن

بگاه داد و دهش چون ز خامه سوز دهش فزل
دلش دریا نه از دادوی درین خورشید آشکار
نوی یکه قوم چون فارن چو به مخزن روان
چو آن بهرام از دیوان چو زی بزم روی
بگردون گفتم ای دوار چندی رودی از راحت
نما لش را اگر بینی به بند این باد و ابر حسن
عروس ملک را در سر هوای آستان او
بلی هرچند شیرین را نوآئین منظر خسرو
زهی ای نور یزدانی که از روی تو شد با کابل
چو یاری کرد بی راند وزی خارزم وانی
دوی با لشکری نازان بمرگ خویشتن نازان
چو جوشان سیلی از کابل بهیز چون نیل از بل
بکام هر یکی کش دشت جوشش میت بیار جا
شرنگ چمبری از در شهر ار خطری مجمر
سنان نیم تن در جوشان شرکان تیر
بکام اندر شرنگ مهلک تیغ شان لشکر
دو دان خاوران تیز از درآشوب و گرگین زی
بدنبال اندرون خارزم شاه آراسته لشکر
بکین توزی همه کیوان صفت دیوان جنگ آور
همان عفریت قیار و به پر شر به ابر شاز

بروز مهر و کین چون آب هستی بخش و نیران افکن
فتش گیهانی از مردی درین پیروز دیرین
قرین یک قوم با فارون چو پیش چرخ قارن
گران چرخ سبک از جان سبک اعالی گران …
باختر گفتم ای سیار لختی پای در دامن
نظر بگشس با قدم سودی بپای این آب و ایوان
اگر در حجله دارا اگر در پرده بهمن
ولی از دل رود که نقش آرمش گر ز ازن
بنور روی تو ایجاد نار و وادی ایمن
بعزم رزم تو خاور مهان چون جادو جوزن
باختر اختر بازان بآن تازان کلابارن
دمان در ره نورد دیدن با آهنگ آورد دین
بکوشش هر یکی کش پا بر او اهرمن ز زمین
صهیل نابلی ار غون نوای کابد ارغن
غریو اهرمن در گوششان آهنگ ادرن
بتیز اندر مخاطستن حمز بر شان چندان
چو دیوان حرو برگو به ابر اهرین بر کوشش
چه لشکر جان ربایان جهانند از فنون و فن
بکو ز زی همه بهرام خور کاپیچ چرخ افکن
برخ چون سنگ پا خار و تن چون کوه …

همی دیدی بگرد لشکر و برق سنان خندان
زمین زین در بوی خندان که شد آسمان …
تو ای خسرو بطلوس اندر شدی از دیو شان
ز پی خارزم شه ماندی و زی کابل خدارنی
ز رخشت اختر رخشا چو رعد و لولو لالا
به صحرای کافر دزمان رمان کافران …
یکی از کابلی خنجر چو دای روشن ابرو
تو کشتی زهر انگیز در این جوشنده آبخور
ز کرد و دیو پرنده ز خون شیر درنده
از آنسو چل هزار اهرمن آهن سلب بدتن
وزین سو شهر آورد جو در کینه اهرمن
سپنجا پر برنا زکی صبا شان از تنی او کی
ز ناوکها دل در خون سپه اندر سپه شان دل
یلی منوچ استاری کجا و جعفری و جبا
همه لشکر به چیدند از آن دیوان آشفته
بهشتی خسته دوزخ وشی از طالع وارون
تو در میدان کین بر پا ستادی چون …
در آن هنگامه یل که بدید اهرمن را دل
که ناگه کابلی چیبار با چشمی از باران
زمین چون تنگ گرد آن آسمان گسنه …

که شاهی مر مرا شایان و دیگر خسروان …
به نیزه دی سرین این کودک نادان بخیزیدن
که گشته انجمن هر جنگ … از این و آن …
قضا سان با قدر مایه سپاهی بر زده دامن
ز شیبت صخره صما چو برق و جلوه خرمن
بعفریتان آهن خای چنین پای رویین تن
یکی از زابلی مغفر چو جان نیزه …
تو کشتی مرگ بالا بدسر … این دو ریزه پاکوبی
بهوا کرد و دود از قطران زمین دریای لرزه
که قاب شیر شان با زاد و فال جوشان برزن
ولی سالار کان شاز اسمن خار حریری تن
لبسا پر تن روشن … سرکشان …
بجز شمشیر ولی پنهان جهان اندر جهان …
یلی مرد و مرد و دی کجا و هنرو …
کنف شان کرده نازاده در کریبان خان گردن
سر کوشی بسته اهریمنی از اختر دیمن
چو مستی گل پر است اندر بطرف …
تراجو چار ده مرد از پرستاران …
با هنگ تو آهن خای دیوان …
چو دودی تیره بر بادی کف …

همی کوشید تا در اندر نبرد کتابون آتشش ❊ گران افراخت بر گردون الوغان بر فراکندن
که زد پولاد خارا را بدان ارغون آتش سم ❊ که شد چاک کش لب و خاکش ز خون چاده گلگون
تو بادا فراه را بر ترک راند بیش انشیرا پی ❊ بدان قدرت که آمد آفرین از فاروق دو ملعون
گران بازوی زور آور شد آن تیغش خاراور ❊ ز نلک باره مسکین به سنگ خاره آتش سکن
بجان زو آتشش تیغین تن کوی راند تمکین ابرش ❊ که آمد آسمان بر ساعد تیر کش ابرجستن
که راندی بر سیاقش باز آن پولاد آهن در ❊ کش افشاندی بکام جان نخستین ور دیلمی تن
بلی دیگر هم از کابل برخشش و تن کوزابل ❊ بر ترک حبشی ترکان چو باد آذر و بهمن
نگاور راند و راندی باز بر نغزش بزه گاه ❊ چو آن آذرفشان برق بیابان بر آذری بن
که بر بازوت آمد آسمان احسنت بزه دو ❊ بلی احسنت بزه دو بدان بازوت گستخن
گریزان از دم تیغ تو رو بیابان گراز ❊ چو دید دست دل شیر ز بان و چنگ شیراوژن
سپاهت الجبش گشته و گشتی جای کستان ❊ چو دو مجرای توران از کران تا پیکین تن
گشتی پیلان از ان پیلبان چون برگشته ای ❊ جهان کردی بدان بدکو بیران چون بدیدن
سپهر جان نگار آشفته مغز از جان غر آگین ❊ زمین مرده خوار آذر و ده دم از جسم بی آنتن
ز آژدرهای کفرا و بار آن تیغ شررویی ❊ ز کافر دوزخ فکندی تا بری آن کافر از آن تن
فلک را گرچه خاطر شد غزین از زار بارانا ❊ ولی از ها لطف غیبی رسیده فرخ بانگ الحمد زن
ز دیگر سوز دی راند خار زد و مرد شمر ❊ که بان ای خام زنگ با بخشش کان خونریز را ده
گر آن شهزاده غازی با آهنگ نوبه نگار ❊ همی تو بهم هم هم همی بین دین بدین دیدن
که بر ما غار آرد که خون از آسمان بارد ❊ بیا ای چیل سپاه ره سرشیران چیل افگن
همی خاید از خشم و کین لب ورانده آبان و آیین ❊ گر زنگ خار زدم شد برزین بدست خاور آن تن
زمین ز الماس پر جان بار آورده جرخ نیلگون ❊ هوا از اعلام نصرت بار داره دهان بیرون

اگر پویم با دریا پر آتش آتش فرش پیکر ❊ اگر پریم بر گردون گلشنش حیز گردن
کنون در زاری و شیون از دور کابل و زابل ❊ بدرد پور خود و پیر و مرگ شوی خود دیرین
چو پا با سر شد او آگه ز چنگ و جنگ ای خسرو ❊ نه پا در خاطر سند نه سر و فکرت گردن
هراسان تافت با لشکر چو گردان ز بر شیران ❊ پریشان رو بیا موی با با بنجاب سان گردن
چو صبر و حنظل اندر کامشان تلخ و تلخ و فتنه ❊ چو خار و خاره اندر کامشان بستر و مسکن
فزون از شهزادگان فران در شور شان عیش ❊ ز تن شان داد نه خور چراغ مرگ از دو عین
تو با فیروزی و نصرت چمیدی سوی شاه شه ❊ ببینی باز و ان اندر گرفت سیکون گردن
یکایک رخت شد بوسه زن از چهره خندان ❊ با بیشار پیت شد زر فشان از ماه جعفرین
سر دولت ابری کردی بدو با زوی از ❊ که با دولت از پدر این دولت جاوید یاد شین
از این پس شاد و مامون باش کاندر شرع جوید ❊ بجز ز بشارت این ها رمینا ز جا و دامن
بلی بنود ره ای که صحرا در کوه در با سون ❊ بجز در جوف فنا ز آتش دانای دوزخ مسکن
صبا خم ده دعا را بال شور آرد بچشم آور ❊ که پیش گزند دانا بر زبان اهرمن افگن
شود تا از شرار تیغ سینا بنه کانون ❊ شود تا از سحاب داد و گلشش خضر و گلشن
ز تیغت ملک و ملت با فروغ سبزه سینا ❊ ز داد دین و دولت با شکوه و مرد گلشن

در مدح علیشاه

چیست آن هیکل تنین شکر پیل توان ❊ که ز اندیشه آن شیر ژیان گشت نوان
نی خطا گفتم زیرا که به نسبت آمد ❊ هم بدو پایه فزون نیز و پیش از پیل دمان
آفرین خوان همه و فره سرافت عجب ❊ آفرینش همه در جلوه که عالم آن
خامه ام زان بهر اندیشه فلک ز نگار ❊ منطق ز ان پر شغف و جهان و حشت خوان
کاه از دم و جسم بنوال و بنوال ❊ کاه یاری ده خاتم چه هاروت بدان

گاه در دشت جدا لیش بر خر خام مجاک / گاه بر نال نوالش تن تنین بریان

گاه بر سیرت ماران بزمین دخز گزین / گاه بر صورت مرغان بهوا بال افشان

ماده را دیرا که آج ربای نوزر / پابمرد یرا که دست گرای کستان

سبد ها بر تن دشت زبد آن سلسله ها / چاکها بر دل کوه از دم آن ززرسان

ملکش آرایش آن بسند وی که کاه درست / بر چه بر سیرت بهرام و بصورت کیوان

نامش ابنا زبدان چو بر نامی که بود / روی دانایان ز ابنا زی آن نادان

گرچه چیزیش بود هم کفه بخت اختر / باد و چو سنگ دلا آمده هم کفه بدان

صبر و حنظل را چون یار ز بی شکر و قند / قیر و قطرا را چون یار خی عنبر بان

چون بعقب آید زان نام که قلاب سخن / آسمانیت کش بهرام چو پروین خشان

دور آن پروین بر چرخ همه کاهش تن / بهر این پروین در دهر همه ارامش جان

پادشاهیت پرستنده فرمان بر خویش / زانش بستوده بفرمان همین کیهان

زچه رویش نتابم که زنیکو خلقت / تیر بزدانش بستاید یکی نیک بیان

نوحش الله بچنین پایه نباشد گهری / گر ستاینده کی اوت سپاس یزدان

جسل زدی که باز علیش بجنبش آید / تیر را بارسته جنبش از آن در شریان

گرد از جنبش فلک جنبش شان گردد نیز / گر بجنبش از که ز فرمانده خویشش فرمان

پیش از افسر شاهان جهان دید اورنگ / گشت چون خاک نشین پیش نگارنده جان

گرچه بر سبعه الوان فلکش قدرت / لیک قانع بچه گاه ابت بسیو سلطان

سال و مه گشته سپهر ار نماینده قدم / روز و شب بسته بفرمان نگارنده جان

رنگ از رویش ز چه از سوی جوان آوردن / نقش پا لیش زچه از پی رخ آرائی جوان

ریزه خاری بسر خوان جلیل شاه آمد / گرچش را به خوار آمده زان بر سر خوان

آفتاب که چو بر نامه نگارم نامش / مهر آورزم کند از چه زمهر عنوان

ظلمات است مرا این دو ده که خشم سر کلک / آن ستایش که بر آن نام سپهر چون

دیده ناز م شب تاریک بفر نقش زچراغ / کاه فزایش چو فروزنده چراغ سیم بیان

رود از بند رزم که در پای ستایش / گه زره افشان بهین دیبا رم زبان

دست بازم چو بدامان سپاس ستایش ساز / آسمان را گم آکنده ز گوهر دامان

نه فلک راست زخوی دست فرشته بهشت / گشتش جنت راست ز خوی دشش چار ارکان

غایبش عقل چو بر شوت و شدت بیغم / فایضیش جود چو بر رحمت در افت برهان

زاتش فی این دو غطه غایبه و است دین / ز بخشش فی آن دو صفت واسطه فرمود گمان

چون درانه پیشه دل عالم جانش گزید / آسمانا گری در دل مشکم پنهان

در بی نکته ز جودش بگذارشش آدم / آشکارا شود از کلک تعلیم قاآن

چون نسیم سحر از خلق خوشش غایب رنگ / ساحت برد و جهان فرش چو یکی غالیه دان

شاه به ملک بیاید که دهشش شب و روز / ز طرب اشعله جوی العطب اسطران

دهشش با چرخ برده دم چو سرو دم بختی / گشته بر باد ز غم بیده و بیخ ارمان

گفتنش صحت ستاد مثنی کار رفتن حال / بنشین و فشان شاخ سمن بر سنبلان

داده و بهر چو سنت ز لب شیر غیش شیر / بسه آورده بجا دیده ز بهشت بستان

بجز آنکه بجا ذات وز و دوبار خدا / خرد آراست بجا ذاتش برهان

که بر آن بود در چه دانه پیشه عقل / آه دو تن را چه بنظری نگارنده جان

گسسته آن دو ملک غایب فضوای جود / جسته آن دو که علت ایجاد جهان

جز هواشان بروان بهر چه تصور باطل / جز ثناشان ز زبان بهرچه شغل زبان

چو دری و پسری رایت داد آیت زبیان | بحری و دری اصل خرد شده دان

چه پدر آنکه شهنشاه زمانست و زمین | چه پسر آنکه خداوند زمین است و زمان

چه پدر رحمت یزدان چو جهش بی درنگ | چه پسر نصرت یزدان چو کشش تیغ فشان

چه پدر چون خبر خرم بهرام اسکندر | چه پسر چون سخن صدق بلب نوشروان

چه پدر چون ز کبر بخشش بکاینات دارا | چه پسر چون ز غلامیش روایت خاقان

چه پدر ذره ای از سود دلش کیهان آباد | چه پسر رشحه ای از جود دلش دریاوران

چه پدر احمد اختر پسر از پایه قدر | چه پسر حیدر خیبرشکن از هیبت جان

چه پدر فارس میدان جدالش بهرام | چه پسر حارس ایوان جلالش کیوان

چه پدر خاطر او دریا و چو از بحر محیط | چه پسر همدم او در از چو از بحر یمان

چه پدر لؤلؤ ناسفته الهی را بحر | چه پسر گوهر اسرار خدا را کان

چه پدر برگ دو گیتی چو با باغ ارم | چه پسر مرکز دو عالم چو به میدان عقلان

چه پدر سدره ی در باغش چو بنیاد نجات | چه پسر طفل دبستانش چو کوه مهران

چه پدر کو هر او در سلسله جود وجود | چه پسر پیکر او واسطه بسط زمان

شهریارا ملکا ایکه خداوند جهان | در دین بنده و صبا کرده ز رحمت دوران

سال بر بیست و سه افزون که این پیر ضعیف | بنوای دری اندر در دارستان

همی سالوریم ولی اندر خرد هم سنایی | ناتوانم ولی اندر سخنم هست توان

چون سپاسم نه سزاوار خداوند جهان | دیده پر قطره از آن دارم و غرق پر قطران

آفتابست که تابنده جهان و بری | آسمانیست که پاینده بزرگ و شایان

پایه تا جهان زان بحر جلیلین | پویه گاه کشان زین همه برگاه کشان

کر بگیرد بگزد از آن چو من خورد | گر دوام خورد و چو در این دعا سوزان

گر شایم

گر شایم نه سزاوار دعایم ببر است | که بخیر پیرای دعا خواهد ز پیران دان

تا ز آغاز ز اوراق برخ و همنام | تا ز انجام ابد راند بدل ما لسان

با شهنشاهی تان دهر و قدم واپوند | با خداوندیتان لوح و قلم را پیمان

در مدح محمد تقی میرزا

تبارک الله ازین روز کار فرخ همایون | که روز بزرگ و دهر بزرگ و خجسته و میمون

ستاره گرید و موید ز شرم طالع گشته | زمانه خنده و گوید تبارک آل فریدون

هزار نام همی کشش فرخ به بوی سیاوش | زمین ز کام شهی کشش چشم بحر فریدون

ببانگ مهر و بیجان وفا سطر و دولت دیا | بشیر مجد و بشد کرم فخر و همایون

خدایگان سلاطین دهر مختلفی شه | که آفتاب ملوک است و خلق قادر بیچون

رخ آفتاب شرف و مخایلش همه آیا | فراسمان بلندش نگارشش ز زاید لن

ز مطلع فلکی کیم او چه ساطع و لامع | بنامه فلکی نام او چه مضمر و مضمون

ستاره های بزرگی ز او جبار قل | فسانه های کیانی ز نامه با همه افزون

دلش چو طور بکیهان تجلیش همه ماهر | کفش چو بحر بگیتی نوالش همه آرمان

بمشتش اندر لشکر چو موج و پنهدریا | بچرخش اندر اختر چو ریگ در صحرا سون

ش زمانه ذکر دولتش و ستاره بختش | بر ستاره زنگ کافش و علاقه زرگون

درین زمان همایون که روی شاه گیتی | ز جام جود جهانداریم شکفته و گلگون

ز شاهزاده محمد تقی که در کفش حکمش | نکام کرده ز تیر و بکام دولتش گردون

بزرگوار خداوند گشته | جهانگیر کیانی خجسته شیمه و قانون

بجنت پر و ین ساز نثار زنگ طرزد | بلبل شکر بارش نثار شاخ طرز نون

به در رکاب جلالش درختان همه چین | بگردد او نوالش ستارکان همه

ز جاه او چه سر اندر زبیر و ابر پر تر / بجود او چه کرانه ز بحر تا قعر اوقیان

لبش چو حقه شکر از لطایف گهرش / گفش چو رشته گسل از چه از لآلی عمان

همی تو گوئی بارد فلک جواهر انجم / همی تو گوئی آرد زمین خزاین قارون

شود زمانه نوروز از بنفشه و ریحان / شود ستاره گرای از بهر سبحان

چو در شما ملکان بخسروان گذشته / مثل زنند بزرگان که شیر دوران

ازین نوزد فر بودنش خبر جوانم کرم / ز بس که سایه یزدان کجا و مایه و کان

خدایگانا من بنده در ستایش تو / بجز سر قلم از چه ام ستاره و دوران

اگرچه نظم کار از فرشته خاقانی و حاقانی / اگرچه نثرم کابین از زمانه ما بلیغ

بتاب خامه چو سحاب بر حدیث نامه دانش / بآب نامه صحابه نظم جامه صاحبقران

ولی بنامه کردم ز سحر ساری [illegible] / ز نثرم سوی بره شویم بآب دیده روان

بنا درم چو سزاوار استان [illegible] / گلم ببوی فرخ داستان [illegible]

سپاه ملک قلم داریم [illegible] / سخن ز خلد برین رونق [illegible]

کنون بهوشش [illegible] / که قادر آمد و دانا بوصف منظم ارکان

مهندسانش از آن بس برای [illegible] / که کاینات مرآن را [illegible] آید مهمان

کنند زیب [illegible] قصر خلد برین را / بروزگار [illegible] در روز [illegible]

شد این بنای [illegible] نام خلد [illegible] / چو شد مجلد برین نا ز شرف [illegible]

مهاوران [illegible] / سافران سپهر از سپهر [illegible] درون

برآن چو [illegible] / در آن چو پای گذارد ز [illegible] کاخ [illegible]

ز سحر خامه آذر بران نامه دیبا / مجله های منقش هزار شاهد موزون

بصفحهای مصور هزار لعبت زیبا / ز کلک جادوی ما نه طراز برده

بپرده های نگارین مثال خسرو و شیرین / بپرده های نوآیین نگار لیلی و مجنون

سپهر سار فضایش بگاه آذر و بهمن / بهشت وار هوایش بماه اردی و کانون

در آن فضا که بآیات فیض آمده [illegible] / در آن هوا که باد و راح [illegible]

بهشت و حور و سپهر و ستاره [illegible] / گهی [illegible] گهی [illegible]

خوش طالع فرخنده و با اختر فرخ / چو آن بپایان آمد بزیب و زینت [illegible]

جهان نگارش تاریخ از خامه بنامه / نوشت خلد برین نام [illegible] این سرای همایون

همیشه تا که حلاوت باصل شکر هم / همیشه تا که حرارت بذات [illegible] افیون

بود سعادت احباب او حلاوت شکر / بود شقاوت اعدای او حرارت افیون

در مدح نواب علیقلی میرزا

بروزگار جهان داور زمان [illegible] / زمانه گرد فرا [illegible]

ابوالمظفر [illegible] شه غازی / که شهریار زمانست و پادشاه زمین

بزرگ بار خدایا ز کردگار بزرگ / جهان نگار خدیوی زیاده شاه [illegible]

ز جنبش [illegible] و زمان [illegible] دو جهان / ز جنبش قلم او زمین [illegible]

ز داد او که پناهیست برکه و برکهان / ز عدل او که مناعیست بر [illegible]

[illegible] / نگاه [illegible]

[illegible] / [illegible]

هرکجا گذری ز آن [illegible] / بهر طرف نگری [illegible]

هزار قصر [illegible] / هزار [illegible]

فراز قبه عالی باسمان توأم / [illegible] زرین با قاب زرین

[illegible] / برنگ [illegible] نگار فرخ چین

اگرچه زال از سن ربیع از پرنده نوشته … اگرچه پرخشن و پشش از مو برزین
کسیکو نامش کشاد از نغمه باید … بهشتی که روضش کلکه بپرده باچین
کنون ز فر فریدون ز فر و افسر بابان … کنون ز عمر آن قارون زمانه چین
کز کاوش بکز کاه با نگل طوق … و ثنا نگارنش بدرگاه و برم قرن زرین
فضای کلبه دهقان و منظر ناطور … دشاخ حرقه درویش و چه تمکین
یکی چو نفخ بهار از دم ارخشان … یکی چو طبع صبا از جوا برنگین
درین زمان که شهنشاه آفتاب نگار … درین اوان که جهاندار آسمانی تمکین
بزشت و زشت چاره از فر فیض نخجیان … بپرور و برنا زنان و ور خرام حسین
گزین بلبل شهنشه علی تقی خان آن … که پر افر او واز کوکب با پروین
چنین همین مهمان بل همین جهانی قوال … کو کنجهای مهمان با زوال اوست همین
زمان ز خلقش مشمون نیافت … زمین ز کاوش همچون بهشت برین
بآسمان اگرت روی با گستاخی … بآسمان اگرت رای باستان زمین
بکاه که جو سزاد که بان کز انگمان … بتاج جم چو کرانی که بین کرانی این
ستاره بری او دیده فلکه کز ان … زمانه بوسه او دست برشد کرانین
اگر نقابت شب نور دوای و بیغمون … اگر نجاک سبه فیض کام او نشین
کند بصورت هیچ اشغال بر شام … شود دیو پر جان سنبل جنت عطین
هندسان نثار پنجه نار برکشیش … که روزکار با پهنای در تن
بیک اشارت از این قصر و کاخ آن … بیک اجازت از این صرح
بچرخ مینا بشد دلربا زیور … بباغ مینو داده جانفزا تزئین
چه قصر مهر برکشش بپایه دوام کند … چه قصر چرخ بر کشش پیه خاک نشین

ز توکام

ز نوک خامه ما نه بصورت دیبا … روان روشن اباز و منطق شیرین
هزار آن بصفر و غراب آن بغریو … رباب آن بسرود و دیابای بطین
در آن کشند تا سنبل لعبتان سره … در آن کشند قضا و پرد لیران گزین
مصوران ختار ابغر و سبزه آزن … نگارخانه چین را بطره مشک آگین
برشک اندر از آن قصرهای کالنجر … بشرم اندر از آن نقشهای قسطنطین
زگلستان از سرو آرکش و کش … هزار دو زخ در جان آذر برزین
ز رشک کلک صبا از برای تا رنجش … ستوده قصر فلک زاده آسمان زمین
خدایگانا من بنده ستایشگر … نخوزرا زرا کام از مهین و کهین
صد قبای ثنا شان رهین خار دمن … سفینه های سخن شان قرین غث و سمین
ولی بکام تو من ای سزای طوق و کمر … ولی بکام تو من ای طراز تاج و نگین
همی دمانم در باغ طبع سنبل تر … همی فشانم از ابر کلک در ثمین
هر برگ کلک مرا اگرچه در صلاح فطن … نوای چنگ خوشش آهنگ دلکش
ولی بکوشش ز دو ما یکان پد فرهنگ … غریو جا فلکر شد از دم ثمین
کرم بجا ملا از تو کو هر رخشان … درم بکام روان از تو شکر تحسین
کنم بوصف تو کام زمانه نوش اگنه … کنم بمدح تو هم داستان کنگین
کنون شدم ز تو شادان درین … کنون شدم ز تو خرم در نسیم و حنین
که کرد اشارت این نظم آن همال نیال … که داد اجازت این مدحت آن
ورق بمدم و جنش خوش نوشته ای دا … قلم گرفتم و فر فر نوشتم ای نو بین
ثنات گفتم و گفته شد بجز دان حشت … دعات خواندم و خواندند فدایان آمین
که باد کر و بقایت ز حفظ منی بخشش … هزار سده بیده هزار حصن حصین

در مدح حسین خان — سردار ایروان

این منم با آفرینی قیروان تا قیروان — از در شه بر در لشکر خدای ایروان

خان دریا دل حسین آن نامور کز فر و جنگ — از شکوه شیر دل اسپهبد کشورستان

تیغ او ملک ملک را حصن فولادی بنا — نیز او بدخواه شه را پیک زیرا کین نهان

نام او را در جهان دنباله تا زی آفتاب — کام او را در زمین هنگامه سازی آسمان

هرچه در گیتی گرامی در بر شش خوار و کم — هر که در گیهان توانگر از کفش نیز بحر و کان

پاسبان دین احمد جم روشن جان وی — رخنه گیر ملک خسرو تیغ دشمن سوز آن

کز نهیبش پیکر پرویز پرویزن سلب — کز نهیبش تا رگ بهرام بهرام افشان

هر کجا جوشش ز رویشان بود اندر هوا — هر کجا گیتیش بلبلطانان بود اندر بوستان

گلستان کام آنان را بهار اندر بهار — بوستان عمر اینان را خزان اندر خزان

با سپاهی زی سپاهان راند وقتی [illegible] — سر بسر مر جنگ را با چنگ شیران ژیان

جنگ او را شاه داد و شش جنبشی آستین — کان سپهبد راند با جوشی [illegible]

گرگ ساری نام رستم از سپاهان [illegible] — سوی جنگش راند لشکر تافت زان گرگ [illegible]

باشی ده آن سپهبد راست چون ضیغم [illegible] — زی سپاهان راند وزان [illegible]

زند افسر چو بهائی [illegible] کنار [illegible] — کان چو آتش کرد آهنگش بکف [illegible]

برق [illegible] سوزشش اندر خرمن [illegible] — دیر چو برق پرند آن دژ که بر خان

بر در افکند از سپاهان [illegible] — چون شکالی از شکالی پس گریزان شد [illegible]

کاس ناکامی چو زهر افشان بکام بدسگال — کوس نصرت کوفت بر نام خدیو کامران

هم ز [illegible] — هم گرفت شاه [illegible] از مهان اصفهان

آری آری شیر جنگ [illegible] چنین باید چنین — آری آری میر [illegible] از جهان باید چنان

گرگ سار

گاه سوز دهوشش شیران ز آتش هندی حسام — گاه دو در چشم پهلوان ز آهن خطی سنان

هم بفرمان ملک ملک خراسان را نشاد — سوی شه فرمانش را رانده باید کرد آن

گردن گردنکشانش بست در خم کمند — از در بسطام تا پایان مرز [illegible]

در خراسان چون خور آسمان تیز آن ز رزم — راند برآهنگ ترکان سوی دشت خاوران

از گشادی تیر جوشش در آن دشت فراخ — تنگ تر از چشم ترکان کرد بر ترکان جهان

[illegible] از شاهی چون [illegible] — آسمان آکنده از جا [illegible] چون ناری دخان

[illegible] از پرده شان پروین کشید — باد [illegible] تنگ تر از تنگ چشم دلستان

ز آتش شمشیر کیوان سوز آن بهرام خوی — بر سپهر دود گون شد دودشان از دودمان

هم شد آتش بار جان آتش افشانان ترک — وین ز جنگ ایروان از قیروان تا قیروان

اینک از بیم حسامش برد دارای ترک — از خدیو روس پویان [illegible]

[illegible] چون تیغ هندی [illegible] — چرخ نالان [illegible] چون رمح خطی [illegible]

آن اگر آهن روان این کوه آهن [illegible] — این اگر [illegible] آن [illegible] آتش نشان

دید تا [illegible] چو او را غم کنار [illegible] — کوه فرخنده [illegible]

گرد فرزندی سپهران فر [illegible] — داد خورشید جهان آرا [illegible] قرآن

تا برآرد [illegible] آفتاب — تا کند [illegible] فرقدان

زاده شد آن آفتاب آسمان سلطنت — مهرسان [illegible]

از شبستان شهنشاهی و کاخ خسروی — سوی ملک ایروان با جوشی [illegible]

در سر ره [illegible] — پای کوبان [illegible]

ز اطلس چینی نگار [illegible] رومی طراز — دشت [illegible] شهزاده [illegible]

از در هر شهر دلکش شهریاری با سپاه — سر بسر شهر [illegible] کشورستان

بهر استقبال آن مه جو به هودج نشین / با اساسی خسروانه جانب هامون چمن
در جلو کرد موکب در ره آن آفتاب / صف بصف بهرام خونریز کمان کیوان سنان
در رهش گسترده از بس گستره رنگ گهر / گشته هر بازار و برزن رشک گلزار لعلستان
انجمن تا دید مرز ابروان زان شرف / کان سپهبد چار منزل شد پذیره با همان
سی هزار از ترک زرین ترکش آهن قبای / بسته بند و دار یکسر دره خسرو میان
از در رهش همه در بازی چوگان گوی / وحش آمد کوه کوه تا نشان انجم صولجان
دید چون لشکر خدای آن هودج گوهر نگار / کامران درجی بدان تا شد دربان ارکان
رخ به چو گلبرگش شکفت اندامش آمد زیر / چند ره بر دوش ما ره رفت و ...
استران هودجش را بر بلا افتش پی / بوسه زن آمد زجان کوهر فشان ...
آری آری چون بود خیر النساء محمل نشین / زبید ار شیر خدا باشد مراد او ...
بود چون در برج شب آرام جای آفتاب / در لعل و در آب کوه و دشت چون شیران
در شب تاریک آن خورشید رخشان نورد / تاخت روشن نه چند از لعل و نافه ...
چاره تاریک شب را کرد از انگار بیچ / آن سپهبد را چو انجشت آن ...
از فتاوی فروزان هر شب تاریک کند / اختر افروز از سیه روزی چشم آسمان
هم هزاران مشعل روشن بوی دود عود / رشک زرین مشعل خورطلعت مشعل کشان
از یمین و از یسار و از دبیر ... / از ثریا شان تا ثری با شعله مشکین ...
چارصد کودک سراسر شمع کافوری بکف / لیک شمع ره نشان خورشید بزم ...
با رخی بیضا فروغ و با لبی شکرشکن / از دو گوهر پای هودج زامرد و ...
هر کجا در فرق یکسر شکوفه روشن مهروار / گرد ره آورده از سر راه ...
بر سنان نخلها بسته قطار اندر قطار / و غند از ان پا مون دگر هر سو گران ...

بچار رکن

چار رکن هر یک برافراشته مشعل استوار / گر بلندی آمده با سقف اخضر توامان
کلها اندر کلها آهو وشش بر افراشته شاخ / برده بر هر شاخ شمعی پرتو شمع ...
عرصه هامون از آن چون وادی ... / بوده بر آن کلها ما موسی عمران شبان
هم دو فرسنگ از پریزادان جوان ... / با رخ گلنار سان صف برزده تا شبان ...
چهرهای نازنین شان جسته جای زنده ... / بر لبهای جان فزا شان نغمه های ...
تا بدین آیین سپهبد آن سلیمان زاده را / داد از هودج سپهبد ... بلقیس مکان
کاخ و ایوان زد نو آیین از می گلگون ... / کوه و هامون زد دلاویز از نگارین ...
از رخ روشن مهر ... / از خط نو خط جوانان عنبر ...
رود کو بار ... نغمه های دلکش ... / عود سوز از مجمر صد پای شکسته با ...
زهر ریز کام خسرو گشت جام نوش باد / گشت با قند گلاب آگین چنان چون جان
مهر زرین تار بسته سو را زرین ... / ماه ساز و باز رفته آسمان زان ...
سوی این دریای اخضر همچو کشتی آن پری / گرفته بستی کشتی کرده از لنگر روان
لنگر سوراخ حباب نگاه کوشش / کاینک اینک این سمن و اوج لامکان
هم زآتشبازدستان در بن بالا و زیر / پس شکفتها بدید و بس شکرفیها جهان
ز و برج خاک دان پرآفرین ... / ز و بلاغ آسمان پر آتشین پر ...
کاه موران شرر کوه را ند زنبور زای / کاه عو کاه خشب بکر از وی آتش فشان
از شجر امستی ... در لوح افق ... / گرفته ... بین در موج روشن آسمان
اسبها بین جسم و جان ... در ره انداز / سرو با چین برگ در آتش ...
فاصد بر بسته بال اندر هوا همرصر روش / تا و آتش فشان اندر زمین شد ...
هر گره آتش گه فرو خواست از پیوند خویش / آشیانه داد از خود با مهی زان ...

چون فصحا بهر این مایه فرخنده بیت / بر جا اجابتش از پیرایه کاه کیان
زد رقم کلک صبا تاریخ این پیوند خوش / بازوان که آفتاب و ماه را با هم قران
بادشان یارب گوارا این پیمان / آفتاب و ماه تا پیرایه بند آسمان

در مدح رضاقلی خان / پسر اسمعیل خان سردار

در عهد خدیو دهر خاقان / آراینده مسند سلیمان
پیرایه بخت و زیب افسر / خورشید ملوک و ظل یزدان
در دور دولتش که بادا این / از ذل زوال و ننگ پایان
خورشید نگار رخ شبنم / مهتاب و بار تارکستان
با شاه زجم مران حکایت / با ماه قصب مخوان چو خفتان
خورشید شاه از سپیدار / امروز بروید از سپیدان
جان بخش جهان ولیک مستور / مرجان جهانش در دو مرجان
بر کام مخالف و موالف / دریای شرنگ و آب حیوان
این پنجه زر که پنجه افکند / در پنجه شاه چارم ایران
در روضه آفتاب هشتم / وهاب آمده بر رضاقلی خان
یعنی که مرا است دست امید / بر دامنت ای شه خراسان
ای عنبر موی شاه بطحی / ای غازه روی ماه کنعان
ای چاکر چاکرانت قیصر / ای بنده بندگانت خاقان
چون بود ز مهر پاک فرزند / دست پدرم ترا بدامان
از گلشن عدم مرا تو دادی / پیرایه جسم و زیور جان
او بنده و بنده بنده زاده / تو شاه پناه ملک امکان

هم از تو

هم از تو بدل جانم امید / هم از تو بجان چنینم ارمان
کز مهد کشیم زیور کاخ / وز کاخ آوریم فر میدان
در ایوان از کف کفایت / در میدان از پرند بران
بر احباب شوم گهر ریز / بر اعادیت شوم سرافشان
با هوش من این ستوده پیوند / با جان من این خجسته پیمان
کارم بتن آهنین شوره / بر خصم تو چون شور طوفان
بر شیران درجها دارم / گرداب اجل ز خون شریان
گلزار ضمیر با کلم گشت / از من ز تو بخت میزان
امید که از تو باز چیند / از سرخ گلم بکام ریحان
هم بگرد از تو گلستانم / چون گلشن خویش سنبلستان
گاهم سپند بصدر مسند / گاهم کرد بزین بیکران
چون کان بخشش و بحر قلزم / چون برق بیان و رعد بنیان
دست کرمم فنای گوهر / تیغ سخنم بلای سندان
در بزم ستاره بار خورشید / در رزم زمانه سوز ثعبان
در بحر نهنگ بحر او بار / در کوه پلنگ تیز دندان
در تیر و دستبار بزم / در دستان پایمرد دستان
در مرتبه مقتدای مهراج / در مسند پیشوای مهران
در بر چو صبا هزار شاعر / بر گلبن من هزار دستان
هست کرمم چو نور خورشید / آکنده فراخنای کیهان
از فضل تو کارهای مشکل / در پنجه قدرت من آسان

یارب تو مرا بکام یابک / بفراز و دلش ز غصه برهان

خواند روح الامین آمین / معصوم چنین چو شد دعاخوان

در مدح / شاهنشاه

ای بلند ایوان زرین ای همیون بارگاه / از تو می نازد زمین بر آسمان های بجاه

حبذا طاق تو زان زایل شود وحشت دل / گر ببیند چشم به خورشیدش آید در نگاه

کی شود او را مقابل با تو ای زرین سپهر / چون تو جان بخشی و این ایوان همین عمرگاه

باشدت ز انجم هزاران دیده حسرت نگه / تا کند با خشت زرینت بصد حسرت نگاه

چون فلک طوف حریمت کرده در هر مجرم / چون زحل هندوی بامش گشته در هر شامگاه

سایبانت پوشیده بر جسم فلک نیلی پرند / شمسهات بنهاده بر فرق زحل زرین کلاه

از غم این کز چه بود دور تو چون خشت زری / آسمان زان تیره دارد آفتاب از دود آه

زین تغابن کز چه سقفی نیست بر درگاه تو / گشته زان از پنجه خورشید گرد دل سیاه

کز حقیقت برتری جوید باوج لامکان / عرش و کرسی را از آنجا که آستانت داد جاه

تا کنندش خشت زرین تو این زرین خشت / هر سحر خود را دهد عرض از پس این بارگاه

چون سیه روی کند امید آن هر شامگه / خویشتن را سرنگون زین غم در اندازد بچاه

لوحش الله زین دو شاه پاک گوهر / تا بجوار این امام و تا ابد هم پادشاه

اختر برج رسول و گوهر درج بتول / پیشوای دین حسین ابن علی روحی فداه

آفتاب خسروان محفلی شه آگه است / شاه کیوان پاسبان دارای گردون بارگاه

ذات او سرمایه وجود هر فاعل قدر / شخص او پیرانه منظر قابل ز جاه

هم ملایک در جناب آن جناح اندر جناح / هم سلاطین در حریم این جناب اندر جباه

همبری با سقف عالی درگه آن چرخ چرخ / همسری با نعل تازی ابرش این کرد ماه

تا ابد فرتوت و حیران فتاد آن یک زبس مشغول / جاودان محروم و بیرون است آن یک

تا جداران خاک روب حضرت آن روز و شب / شهریاران خاک بوسی درگه این سال و ماه

خواستم از فضل آن فضلی نگارم بر ورق / خواستم از جود این شرحی در آرم از نخاع

بازکشم پرتو خورشید تابان قدم — بازکشم عرصهٔ دریای عمان دستگاه
چون حرم لبیک گویان در حرم آن کو — چون فلک النصر خوانان در لوای آن سپاه
برده آن از خنگ خشلی فرق فرقد زیر پای — کرده این از گرز رویین قصر قیصر خاک راه
خواستم گو هم سلیمان زمان شان عقل گفت — مرد دانشمند دانم مرد م از مردم گیاه
شاه دین را چون مدام آن شاه دین پرور بلند — از دل و جان خدمتی شایسته در بیگاه و گاه
داد فرمان تا که زرین چنگ معماران چرخ — آن طراز ملک و دین و زینت دیهیم و گاه
کان تهی کرد آرزو آراست این ایوان نغز — بر فرازند این بلند ایوان ز ماهی تا بماه
نه خطا گفتم از این ایوان شرافت یافت زر — خاطرم خاطی که خاکم بر دهن زین اشتباه
گنج قارون در ره سلطان دین تاج ... — هم رخ او شد کمین و هم لب و عذر خواه
الغرض شد پس آن چون زیور اتمام یافت — از مثال آفتاب خسروان حق آله
منشی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت — شد طلا ایوان شاه دین ز شاه دین پناه

در مدح محمد — علیه

در زمانه کین زمانه زیب و زیور یافته — شادی طبع جوان چرخ معمر یافته
روز و شب از ساقی دوران به بزم روزگار — پیر و برنا باده عشرت ز ساغر یافته
بس تتبع دلستان جهان از خرمی — مرد و زن در سایهٔ سرو و صنوبر یافته
زال محنت زای گردون مادر فرتوت دهر — عیش و شادی در مزاج خویش مضمر یافته
بلکه از عیش و طرب هر جا چه آمد زر فشان — اسپ قارونان هر که خود را توانگر یافته
دلبر مغرور سوی کوه عاشق آمده — عاشق مهجور کام از وصل دلبر یافته
این شنقها ورا حتها و عشرتها جهان — جمله از عدل جهانداری داور یافته
دادگر محمد علی شه خسرو جمشید فر — کافر جمشید از خاک درش فر یافته
آنکه از نوبت زنان آستانش آسمان — گوش خود را پر خروش از زخم خنجر یافته
آنکه تا بر آستانش سر نهاده آسمان — روز و شب از مهر و مه بر تارک افسر یافته
آنکه بر کیوان اش هندوئی بر ایوان او — پایه از سیارگان بر چرخ برتر یافته
آنکه بر نام همایونش خطبهٔ دولت تمام — مشتری تا جا بر این چشم پایه منبر یافته
آنکه چون خنجر گذاران سپاه او — در بنام خویش تا بهرام خنجر یافته
آنکه روی آفتاب آمد ز دینار گون — تا همایون نام او را زیور زر یافته
آنکه چون رامشگران بزم جشن او زهره — زهره تا در بزم رامشگر بوده در خور یافته
آنکه فردی بسپهر ... شاهی نوشت — تا عطارد بر کف خود کلک و دفتر یافته
آنکه روی و رای او را در جهان تاج و تخت — ماه تا انوار از خورشید انور یافته
قوت اسلام از صمصام او آمد بلی — رونق از محمد علی دین پیغمبر یافته
گر اسکندر ز امر حق سد ره یاجوج را — پایه بر دو دستبار از هفت کشور یافته
عدل او در هفت کشور در ره یاجوج ظلم — خویشتن را ثانی سد سکندر یافته
مجملا ابد ... تا مجلد آراسته قضا — که چو او در بر عروس ملک شوهر یافته
تا فلک تا جش از فرق همایون شد بلند — خویش را با فرش عرش از پایه همسر یافته
تا مرصع گشتش از ذات همایون شد بلند — زیور خود را فلک با آن مرصع در یافته
هم در آن آتش که در میدان کین برق شمشیر — او همند خویشتن را چون سمندر یافته
هم در آن دریا که از خون یلان جاری شده — او چو ماهی باده خود را شناور یافته
صد جلالها در آن پادشاه دادگر — کاسه قش در صدف آن پاک گوهر یافته
آنکه کاخ سلطنت را سپهر او مجموعه — تا کنون نه چرخ پر از سیر اختر یافته
کام سلطان هم ز شهد شیر او شیرین شده — نخل شاهی هم ز فیض بر او بر یافته

گرچه آمد نازک او زیور سپهر دلی   تا جدا از آن زابلی در ظل مهر یافته
هفت گردون چار خاتون با زینت بلقیس   چشم ایشان کنون در ظل چتر یافته
در حریم عصمتش چون آمد از نامحرمان   چشم خود را از اختران گردون سپر یافته
پایه کاخش چو آمد در ذهب و در باب   خویشتن را چون زنخ کرد و کمر یافته
در شبستان عفافش تا بنا شد شرکتی   مریم از عیسی بکاظم [illegible] جنین دختر یافته
یا از آن محرم حریم حرمتش را حرمت   گر ز [illegible] عیسی را پدر [illegible] یافته
بلکه آن خیر النساء را امه فخر البشر   زینب از کلثوم با [illegible] در یافته
بود بلقیس شبستان سلیمان زمان   مهد بلقیس از وجودش زیب و زیور یافته
آسمان از استراق سمع شوی و چار زن   تا بمهد قربش قرین فرزند دیگر یافته
گفتش در پاک دامانی نظیرت آفتاب   باز گفتم این سخن را عقل ابتر یافته
کی نظیرش آورد دریا کی دامن خرد   بی بها چه را که بس در بحر و در بر یافته
شه سلطان علی ابن محمد را که عرش   از لب گردون چنان خاکش مجدد یافته
همچو ماه از مهر شمس از شمسه ایوان   ز آفتاب نور روی خود منور یافته
هر شبی کاسوده فارغ بال آن در از خاک   خویشتن را فارغ از غوغای محشر یافته
اندران آسوده شاهی کاسمان از [illegible]   پاسبان آستانش صد چو قیصر یافته
با علو قصر و جاه آسمان فرسای او   مهرتابان خویش را چرخی کمتر یافته
حوریان از خاک پایش جیب گوهر [illegible]   قدسیان [illegible] از گرد روبش زیب و زیور یافته
با فروغ مهر رای آفتاب سای او   مهرتابان خویش را چرخی کمتر یافته
هر که در سلک غلامان اندر [illegible]   خویشتن را در ز خشت آزاد و از افسر یافته
زایرانش از [illegible] عود و از عطرشان   هم ز طوبی عود و هم از مهر مجمر یافته

قلب غلاب [illegible] پی قیدی بر هر   از غبار درگهش گوگرد احمر یافته
بارگاهش قدسیان عرش را آمد مطاف   آسمان خود را در آن چون حلقه در یافته
از قضا ردیف زمان پیمان این عالی بنا   بس خلل از گردش چرخ ستمگر یافته
کرد آباد و دلش خاقان مریم بلقیس قدر   گر بهشت جاودانش عقل خوشتر یافته
و ز زلال چاه فزایش خازن رضوان کلید   آب حسرت در دهان آب کوثر یافته
منظر [illegible] را [illegible] افراخته تا [illegible]   پایه خود پست از این بهشت منظر یافته
شمسه ایوان آن تا دید شمس از آسمان   چهره خود را ز شرم او معصفر یافته
الغرض از مهد علیا یافت چون زیب و بها   کاسمان با صحن آن خود را محقر یافته
منشی کلک صبا زد بهر تاریخش رقم   کاین بنا از مهد علیا زیور و زر یافته
تا به پیدان قضا این نیکو [illegible] خشک فلک   هر سحر زرین [illegible] از مهر خاور یافته
خشک دولت زیوران پادشاه که   گردن گردون ز نعلش طوق و پرگر یافته
نخل او شیرین ثمر یعنی همایون نام   شاخ امید از چنان فرزند [illegible] یافته

در تهنیت عید شاهنشاه دین پناه

عید است و بر در پادشه میران [illegible] بار آمده   شاهان گردون بارگه دربان [illegible] آمده
رایات عید افراخته بزم عشرت ساخته   کسری زمین تا قیصر سنجار آمده
عید آمد از کمال [illegible] دو بوسه بر درگاه   یا عاشق از دیر که لب بر لب یار آمده
بزم طرب آراسته جان با طرب [illegible]   لولا بجز من [illegible] هر بجز دار آمده
شهزادگان از رزم [illegible] شان [illegible]   افروخته از شرم رو خاکش ز گلزار آمده
هر یک سلیمان گوهری هر یک سکندر [illegible]   هر یک بفرخ کشوری داور [illegible] آمده
در آن همایون بارگه با پایه برتر ز مه   در ظل شاه در [illegible] شه خورشید [illegible] آمده

شاهان در آن از هر طرف چون بندگان [illegible] — وان آفتاب ابر کف زربخش دربار آمده

باشد وزیری هم نوا سوی کف دربار [illegible] — چون آصف ابن برخیا با جم بگفتار آمده

همواره در آن انجمن با رای اعظم [illegible] — پیوسته رایش از فطن کشاف اسرار آمده

بن نشینان پی بدل بر یک عطارد [illegible] — هم دودشان جرم زحل هم چرخ [illegible] آمده

دلشان همین راز چمن لبشان سخن پرداز [illegible] — در نامشان اعجاز چمن از خامه سحار [illegible]

قیصری در آن صورتگران برجیم صورت [illegible] — مانی و ازرچین در آن چون نقش دیوار آمده

در عرصه جان پروریش جاری بگوش پرورش — آب خضر کاسکندریش از جان طلبکار آمده

نوارها در عدن افشانده چون [illegible] — زان دامن چرخ کهن پر در شهوار آمده

رقاصان شاقان چون پری از زیر چو کبک دری — از غمزه در قارگری از طره طرار آمده

در انجمن بنگر که چون از ریخته انجم فرو — رخسار خور دینار گون از شرم دینار آمده

بر سده کاوس کی با تیغ کوس [illegible] — نی نی که در بار وی صد کی به دربار آمده

از نغمه‌های کاودم از ناله روشنه [illegible] — کاوزین ره کرده کم بیش فلک زار آمده

چون مربی آن نای زر عجبی می دارد [illegible] — تا از دم عیسی از نفخه بزمار آمده

ای پوست پوشش نکته دان از پوست [illegible] — این دم که هر دم در فغان از سیلی یار آمده

از تو جا کنی بر تب کردون [illegible] — از دود شان در روز و شب هر دم [illegible]

خنیارها آتش فشان شیون تن و [illegible] — شیون و شد بر جان هر تن شرربار آمده

صفهای پیلان در کر پیلان کردون [illegible] — هر پیلستون پیکر کز استون [illegible] آمده

خرطوم هر پیل دمان زنجیر داده [illegible] — یا اژدها جان ستان از کوهسار آمده

از کان زرکش زرکشان فرستان [illegible] — شه داده گنج شایگان دامن [illegible]

مدح شهنشاه زمین چون وحی منزل [illegible] — راوی چو جبریل امین آیات اشعار آمده

(حاشیه:) [illegible]

مختفی

مختفی شد کز محل بشد وی خور کاش زحل — گر پاس جاهش از زحل سجود اقرار آمده

شاهنشاه جاهش بدر بسته خدمت [illegible] — شه بر فراز تخت زر خورشید کردار آمده

در ملک دین از داورش دارای [illegible] — وز صارم دارا درش آورده آوار آمده

قاجار دو شه چون هم عدو شاه [illegible] — زان شه که کیتی تا ابد دارای قاجار آمده

ذات همایونش مکان دارد بکوه [illegible] — زان سان که فخر کن فکان زندانی [illegible]

شخصش طراز تخت جم در عصر [illegible] — آن چشم شاهان عجم ابن فخر اعصار آمده

مهرش ز دل چون دلبران [illegible] — خال هویدا بین در آن چون داغ [illegible]

چون فتنه زاد در عهد شه برخاست [illegible] — چشم نکوبان زین که پیوسته بیدار آمده

بر لشکر [illegible] ظفر هر کشور از [illegible] — زان داور دوش بدر از ان [illegible]

آن شهریار ابرکف بر شد ز شاهان سلف — زان سان که حیدر در شرف افزون ز [illegible]

در ملک دین از داوری صمصامش [illegible] — چون ذوالفقار حیدری قلاع کفار آمده

تیغی ز آب و آذرش بحری [illegible] — برکت [illegible] بر شش ابری شرربار آمده

کیوان وشی بهرام خو [illegible] — مصری شی کز دست وشاح [illegible] آمده

زان سنگ [illegible] بنوده [illegible] — در [illegible] ترک فلک با تیغ [illegible] آمده

خصمش اگر قصر [illegible] — قصر خورنق از [illegible] آمده

از مهر و کینش جلوه گر حکم قضا امر قدر — از آن و این کشور [illegible] آمده

هر که گمان از کین بروی [illegible] — بر قصد [illegible] زهر کین [illegible] آمده

تا در کرم گستر شده [illegible] — انجم چو سیم و زر شده [illegible] آمده

از شاه و شهر دان [illegible] — بن [illegible] چون [illegible] آمده

از خواسته [illegible] — چون خاک [illegible] نظر خوار آمده

بر آستانه‌اش از عجب زین چرخ رنگارنگ بین   سیار ثابت روز و شب ثابت چو سیار آمده
رازی که از سال آسمان کرد آشکار از زمین   روشن بر آن روشن روان پر از بیان آمده
شاهنشه روی زمین آری چنین باید چنین   بر خلق مهمان را شده معین و الحق سزاوار آمده
از رای فاهم خیر خیر از خسروان حسن نظر   از آن بچشم چرخ پر انجم چو سیار آمده
مانا بران فرخ نشیمن گنبد فیروزه‌ای   گردون پر انجم مجمر عطار گلزار آمده
شام و سحر نبود کسی جز مدح شاهم هم نفس   فاضل ز شش جهت بی زاد و کار ایجاد آمده
پایان ندارد چون ثنا دست دعا کن بر ملا   آری ثنا گو را دعا پایان گفتار آمده
باد از چهر مهرسان زیب زمین شاه جهان   چون خور که زیب آسمان از نور رخسار آمده

در مدح حضرت صاحبقران

این منم از شوق ری جانم بپرواز آمده   کز خراسان سوی ری شاه جهان باز آمده
این منم کز سر فرازم یاد و دادم راه ری   زانکه سوی ری شهنشاه سرافراز آمده
این منم کز آرزوی خاکبوسش آمدم   در بیابان عجب جان در تک و تاز آمده
این منم چون ثنای خسرو گیتی بکف   سوی آن در بدله گوئی کبک پرواز آمده
این منم کز بهر مدح خسرو صاحبقران   در جهان جانم قرین نغمه و ناز آمده
این منم کز بهر جود و فضل بحر زم بزبان   گرچه وا از چرخ را مفتاح ابراز آمده
این منم کاندر گلستان ثنای شهریار   همنوای عندلیبان خوش آواز آمده
این منم کز شاه احمد گوهر از حسن مقال   همچو حلاق در سخن از جو ممتاز آمده
تا بری شاهنشه قادر کمان آرش بکف   با کمانداران یلان ناوک انداز آمده
در هوای آن کمانداران چو تیر جانگزا   جان پر و طایر روحم بپرواز آمده
عرصه ری از غبار رخش و از شیر کف   کلبه عطار گشته نکهت براز آمده

داور عرش آستان مشعل شه گردون   بر رخ گیتی در عیش و طرب باز آمده
از چه در تیغ تو آمد آب و آتش ناگاه   گر نه آب و آتش از عدل تو دمساز آمده
اندران بازار کامد جود شه بازارگان   همنشین گردون یکی پیمانه خراز آمده
از دل خارا ز شوق نام دارا سیم و زر   دست افشان پای کوبان در دم گاز آمده
زیب ارگ تا کند از پایه اورنگ شاه   عرش با کرسی سخن آغاز انباز آمده
سهل باشد بر درت گر از پی تقویم فلک   که رسول قبت و که پیک حجاز آمده
گر برای انتظام هفت اقلیم سپهر   بر درت هر دم رسولی با صد اعزاز آمده
بر امید آنکه آرد باز توقیع قبول   دیده از انجم بر آستان سپهر باز آمده
زهره و چنگ رامتین و بربط نغدی بکف   با نوای دلکش و آهنگ شهناز آمده
اندران موقف که بهر ترکتازی هر طرف   تازیان ترک و تازی در تک و تاز آمده
رمح در دست دلاور اژدها پیکر شده   مرد بر پشت تگاور موسی اعجاز آمده
از نهیب شیر مردان ضیغم ار گنجد در   بیشه را از اندیشه چون روباه خراز آمده
عرصه گردون بچشم از پرچم چرا زده دوش   زهره آگین چون زمین ملک اهواز آمده
صد هزاران بحر پیل افکن در آن ناوردگاه   جمله را از وهن و خنجر بر تن دکان آمده
چون شد آن هنگامه گرم اندیشه شهنشاه   روحها از کالبدها خانه پرواز آمده
در میان تیغ و رمح شه خلاف آمد پدید   خصم را زان هر دو از گفتار ساز آمده
هر شکافکنده سر آمد ز تیغ و هر بر و   از سر رمحت بر اعدای سرافراز آمده
نیز چون دیده بخنجان جا گرد در دلهای خصم   از کمان هر گره کافتاده زان باز آمده
از نهیب تیغ و رمح از هیبت تیر و کمان   ریشه او در قتل اعدا جمله انباز آمده
پشتم زانجاز بنود و هیچ انجام می گو   خصم را انجام هستی پیش از آغاز آمده

ختم کردم بر دعایت این ثنا را چون سخن / پیش دانا احسن از اطناب ایجاز آمده
در زمین تا از ثناها صید دراج و تذرو / وز پی بازوی شهان شاهین و شهباز آمده
از پی صید مرادت در فضای آسمان / بازهای اختران هر دم به پرواز آمده

در ستایش حضرت صاحبقران

تا سپهر از مهر بر سر افسر زر یافته / کی چو این شاهنشه زرینه افسر یافته
شاه شاهنشه نشان فتحعلی شه کامران / بر حریم خویش را چون حلقه بر در یافته
آنکه گردی کز سم رخش گه جنگش خاسته / آسمانش توتیای چشم اختر یافته
وانکه گر نعلی ز سم مرکبانش گم شده / اخترانش گوشوار چرخ اخضر یافته
آن شهنشاهیست کز بخت و نظر آمده / دیده افلاک را ز انجم مسخر یافته
ترک گردون تا در این مضمار صفدر آمده / کی چو او در صف کین صفدار صفدر یافته
ظل شاه دوران ایوان جلالش آمده / اطلسان تا رکن خود عرشش اکبر یافته
بر وجود کاینانش ذات سلطنت آمده / بر جلال ذو الجلالش عقل مظهر یافته
گر با چرخ سفا مر باخت نرد برتری / روزگار از شش جهت او را مششدر یافته
فخر دارا و سکندر بود از ایران و روم / کین دو تن از خیل شاهان دو کشور یافته
ملک روم و کشور ایران درین فرخنده عهد / فخر و فر زین پادشاه عدل گستر یافته
حاجبان آن سکندر چاکر دارا غلام / خواجه تاشش خویش دارا و سکندر یافته
گر حدیثی گفتمش از شیرین عبارت نیز / مصر با نشش ده چون تنگ شکر یافته
در غبار عنبرین از آستانش برده بو / روم بیابانش ز پی بخشش تاج قیصر یافته
همتش باشد همای کز علو منزلت / بیضه افلاک را در سایه پر یافته
خنجرش آب حیات آتش ز آنکه در بستان ملک / چشمه حیوانش روان در جوی خنجر یافته

روز هیجا

روز هیجا کان پلنگ آویز شیر اوژن شود / خاک را از خون بد خواهان مخمر یافته
گرد و از خون یلان شمشیر او بارانش / ز خنجر این پرنده چون فرشته بهر یافته
از حسام او زمین و آسمان را روزگار / از تن و از جان توانا و توانگر یافته
از تن اعدای دین تیغ حیاتش را بهر / سبزبان دام و دد در سفره‌ها بر یافته
طایر تیر سبک پرواز او از آشیان / از دل خود شیر مردان دلاور یافته
کج نهادان سوی او بر گشته‌اند و انانه / آن خدنگ راست رو بر گشتگان در یافته
خواستم کو بهر نظر ... / یاد کلکم این سخن را عقل ابتر یافته
بس ... کجا صمصام و ناچخ ... / ... از زوبین و خنجر یافته
نسخه منشور خود بر افسر طغرل نگین / حلقه فرمان خود در گوش سنجر یافته
بارگاهش را ز ترکان سپاهش ... / غیرت کشمیر دیده رشک کشمر یافته
آستانش را ز شیران پلنگ آویز ... / رشک ارژن دیده با کسار ... یافته
اوجش اندر ملک ترک و ملت تازی شرف / از دو دین پرور خدیو عدل گستر یافته
در عجم ملک این از صمصام خسرو آمده / در عرب دین قوت از شمشیر حیدر یافته
آن سلیمانی است در ایوان و جمشیدی ... / گر سلیمان خاتم از جمشید ساغر یافته
خضر از آن آبی که خورد و یافت عمر جاودان / شه ز دست ساقیان دور گردون یافته
آنچه جست اسکندرش در ظلمت آخر نیافت / لشکرش که بزم خوبیش ... یافته
کشور ایران که ویران چون دل ... / بهر خویش از کشور خدایان ... یافته
باشد از الطاف ... پس از این / آنچه قوم عاد دیدش از آن صرصر یافته
عدل او تا گشت معمارش جهان معمور شد / کانچنان معموره نه چرخ معمر یافته
خاصه شهر قم که خاک پاک آن را ... / در اثر برقلب جان گوگرد احمر یافته

عرش زمانه کرده زیر این زمین / کآسمان فرشش حریمش عرش دیگر یافته

دختری زال پیمبر خفته در وی کز شرف / خویشتن را افتخار بر پیمبر یافته

دختری کز پاکی آن دخت عمران آنچنان / حرفی از جان پاک از رشک دخترش یافته

دختری کاو طراز معجر عصمت سرش / آفتاب آسمان زان زیب معجر یافته

دختری از آل طه کز غبار زایرش / حوریان در روضه مشکین بوی عنبر یافته

دختری کان معجر خیر النسا را وارثست / معجری کان را سلیمان فر افسر یافته

بضعه موسی ابن جعفر فاطمه کش فاطمه / ثانی اثنین خود از ذات مطهر یافته

اندرین دوران که روی نو عروس مملکت / زیور از عدل جهان دارای داور یافته

این همایون روضه را کش سایه دیوار عقل / سایبان آفتاب روز محشر یافته

این فلک ساقبه را کش آفتاب از خشت زر / زاقتباس نور روی خود منور یافته

این دلارا بقعه را کآرامش از بهر نثار / دامن افلاک زانجم پر ز گوهر یافته

این مصفا صفه را کز پرتو انگشت شمسه اش / آسمان خورشید را اجری مکرر یافته

این مقدس عرش را کش قدسیان از دیدگان / [illegible] برتر یافته

این مطهر آستان را کاسمانش از جبا / توتیا بهر چشم هفت اختر یافته

این جهان آرای ایوان را که کیوان از شرف / برفرازش پاسبانی چون مفخر یافته

این مبارک خانه را از منزلت روح الامین / از غبار آستانش زیب شهپر یافته

این زمین زیور حرم این آسمان فر فرا / جود شه چون درخور هر گونه زیور یافته

یافت از شه پس آن از همت والا امر / چون سعادت در رضا جوئی مظفر یافته

کرد از جود آن شهنشه گنجها از زر تهی / تا زمین این آسمان از زر احمر یافته

کز لصورت جای در جوف زمین دارد چو گنج / چون معنی خویش را از افلاک برتر یافته

کی فزونی جوید از این گنبد سپهر / زانکه قدر خویشتن زین گنبد زر یافته

آمد این چون کوه بر مخروط کرد و گنج / مخزن از مقدار مخروطی زیب و زر یافته

در جهان آن گنبد پایه از کیفیت خشت زر / خویشتن را چون بالین از پایه همسر یافته

صد هزاران خشت زرین زیب این گنبد زرافشان / گر ز خشتی زر طراز این هفت منظر یافته

بخش این خشت زرین زر به خشت خاوری / هر سحر از شرم روی خود معصفر یافته

تا زمین زین آسمان سا قبه زر زیب یافت / در گشایش آسمان از قبه زر یافته

از پی نظاره این گنبد زرین سپهر / صد هزاران چشم حیرت بین از اختر یافته

الغرض چون زیب زر زین قبه عالی بنا / زان سلیمان کو بر جمشید چاکر یافته

جست از پیر خرد تاریخ شد پیشش جوابا / گفت زد از این همایون قبه زیور یافته

تا سراید هر کسی زین پس که چشم روزگار / مشعر الحسن در این میدان اخضر یافته

یارب این کو به که از فیض ازل دارد نشان / از سلاطین تا ابد این شاه مشعر یافته

در ستایش حضرت / صاحبقران

زهی ای قصر شاه آسمان جاه / خهی ای برج ماه عرش خرگاه

زوزان مهر با آن پایه و فر / فروزان ماه با آن فر و جاه

فروغ شمسات را ذره و ظل / فرازنده ات را دایه و داه

ودیه از مهر خاور بسته سحر که / گشاد از کنگره دون بر شبانگاه

پی فرش زبت آسمان خشت / پی اندود بامت کهکشان کاه

فرازد آن کرت از ذره و آنکه / فروزد این کرت از شمسه آگاه

از آن بر پشت آهو پایه چرخ / از این بر پر کرکس سایه جاه

جهان بنا زاد تو له چون فرشکو / شهنشه را تو له چون زیب خرگاه

سپاس آرا ترا مرح ممرّد / نیاز آور ترا قصر خورنگاه

بر پا و بد بوارت ز هر سوی / ز نقاشان که بر مانی روا نگاه

زر قاصان شیرین کار شنگول / ز جاشان مه رخسار دلخواه

بزم آسمان زهره و مهر / پس اختران بشنوده رو ماه

نه با عرش خدا چرخی ز امثال / نه با قصر ملک قصری ز اشباه

بلی باید چنان عرش خداوند / بلی باید چنین قصر شهنشاه

سپهر فخر و فر خاقان اعظم / پناه ملک و دین محمد علی شاه

ملایک را دعایش زین اوراد / سلاطین را ثنایش زیب افواه

بدیوانش قضا منشی است قاضی / بدرگاهش فلک پیر دست درگاه

بدورانش که بادا ایمن ز پایان / شد این آسمان از ناوک آه

در ایامش که بادا لایزالی / به ماه بر شیم زن زنده راه

غرض چون شه بدین قصر همایون / ممکن شد چو مه در خرگه ماه

صبا از بحر تاریخش رقم زد / همین قصر همایون شهنشاه

در مدح ظل الله و ظل شاه

این نگار ظل سلطان سوی سلطان آمده / یا مثال جسم بی جانی بر جان آمده

باز کلک دلکش شاپور نقش پور شاه / صبح شیرین را بار بن شکرستان آمده

یا همان مرغ سلیمان کز سلیمان دور ماند / شاد از شهر سبا سوی سلیمان آمده

یا سکندر از هر جا و دانی عمر باز / بخت فرخ خضر راه آب حیوان آمده

یا مثالی ز امثال نقش بند جسم و جان / در مثالی جسم سوی عرش یزدان آمده

یا که گنج آهنگ در کاخ فلک رفعت گرفت / این نگار بن جسم بی جان از بی جان آمده

باکه نقش

یا که نقش ذرّه را بسته کلک آذری / ذره سان در جلوه گاه مهر رخشان آمده

یا که دل گم کرده بی جان و دل از آن آمده / در سراغ دل بکلو نگاه جانان آمده

این سخن آراستم تا این محل در گفتمش / زانکه زان شه مر مرا این شیوه فرمان آمده

ورنه باشد این مثال بی مثالی کافتاب / از فروغ و فر آن در داد حیران آمده

این مثال ظل سلطانیست کز پاک تن / جوهری از پاک نور و ابر جان آمده

این مثال آسمانی کآسمانش پاسبان / خواجه تاشش بنده وی بنده وی دربان آمده

این مثال جانفزا تمثال آن دریای [illegible] / گنج نگاری کو هر گردون گردان آمده

این مثال خسروی کز فر و فرهنگش درو / صد هزاران بنده چون بهرام و بهمن آمده

این نگار آن بهشتی روکه از حسن نگار / هشت جنت کو بهشتش را چار ارکان آمده

این مثال جان جود است و نگار جسم عقل / بر کمال قدرت حق نقش برهان آمده

این مثال آن گلستان کافتاب اینش گل / اندر آن شاخ زر به و برگ ریحان آمده

این مثال آن بهار باکش این گلبان گل / شکفانی در کنار چمن سیب ان آمده

این مثال صبح امید و نگار شام وصل / کابن دو داش در روی و موی پیدا و پنهان آمده

این مثال قدرت یکتای بی همتاستی / کآسمانش لعله خور کوی زر چوگان آمده

این مثال گنج بخششی کز بخششش روزها / کنج مسکین مسکن گنج بم و کان آمده

این مثال آن فریدون فر شه دریادل / کز کفش دامان من عمرا دکان آمده

این مثالی کز عطار و امثالش بر رخ سلطان / بر رخ سلطان انجم داغ حرمان آمده

این مثال آن درخشی کز ازل بادا مهیج / سدره وار از سدره او افتر صنوبر آمده

این مثال آن همایون فرخ بخت جاودان / کز شهنشه خازن ودادار رضوان آمده

این مثال آن خداوندی که از داور [illegible] / نام او دوم نگار لوح امکان آمده

این مثال موسی و دریا شکافتن کردن
ز آب نیل آتش کرا فرعون و هامان

این مثال عیسی کردون مرده احیا
در خدا بی این از آزرم متهان آمد

این مثال ماه کنعان و عزیز کاشعر
لیک نه با جاه و کاهش جاه زندان

این مثال ظل سلطان و نور حق
از خدا و نه مبنش این بیت و دیوان

ظل دارا نور عرش آرا علی شاه کاو
عرش را در نام نامی زیب ایوان

آن خداوندی که کریاس جلالش فرق اعلی
سده آسا برتر از ایوان کیوان

در تهنیت حضرت صاحبقران

شاه جان پرور نوروز و ترتن آراسته
آفتاب و ماه از مشکین پرن آراسته

زیب در زیب و طراز اندر طراز آمیخته
باغ در باغ و چمن اندر چمن آراسته

مرسله در مرسله از ارغوان آمیخته
غالیه در غالیه از یاسمن آراسته

دلبران باغ را غنج و دلال آمیخته
شاهدان راغ را شوخی و شکل آراسته

کوه و دور از تنبد و لعل و عقیق افروخته
باغ و راغ از سوری و سرو و سمن آراسته

زند در یا و گل پرستان در ره پوشیده
زندخوان بر گل نوای خارکن آراسته

از پی بهرام خوبان ساقی ناهید چهر
جام بهرامی بآب بهرمن آراسته

بر خاک بر پا جای جوان می گسار
از تذرو و کبک و تیهو بابزن آراسته

با دعطاری که در باغ و چمن از رنگ و بوی
رسته ها چون کارگاه چین و ختن آراسته

ابر بزازی که شادروان زده بر آسمان
از خز و برد یمن ربع و دمن آراسته

باغ و بستان این چو صحرای ختا از رنگ و چین
کوه و هامون آن چو دریای عدن آراسته

این چنین هر یک بکام پادشاه بحر و بر
مرحبا زان طرازی تنگ قن آراسته

هر کسی بر دو غم و دیگر کس نو آیین فتحی
از پی قرب ملک کش بود فن آراسته

با صبا مرا گمان را روی و رای پری
در لب ما گمان کان سلیمان ز من خواسته

زان زنخ جم چون بدرگاه سلیمان تخت
بندگی را هم پری هم اهرمن آراسته

گرچه من در مدح و ثناش دستیاری ز
و ز دم من کارهای خویشتن آراسته

لیکن از ثنا سازی کو برای ناز پای
هم کهن با برد رای زن آراسته

دیده چون پر مایه درج نظم من زیبا
در بسیط بارگه عقد پرن آراسته

در بهین چون دیده شعرم چون
در بساط او بیز شغرای یمن آراسته

من ز بر گنج عرشی بزم را داده طراز
او بهم چرم انجم انجمن آراسته

پرتو از خط شاهی آفتاب انداخته
پرده از تار لعابی کار تن آراسته

باغ سوری را بها له مرغ بید انگیخته
فال یوسف را مثالی پیرهن آراسته

چون بحجب اندر نباشد درج با فوقش
همسری با نار بن کرنا آراسته

عقل چون زین داوری دانای راز
طرز تا بر رای و روی مرد و زن آراسته

کاین امید آن خار بن کش خار نو
کاین دو تن از دیو دیوار انجمن آراسته

شاه بطحی را لعابی عنکبوت انگیخته
ماه کنعان را کلافی پیرزن آراسته

قرب دارا کو برین کش کان سوال آمد
نی از این شت خرف کش با و من آراسته

با آسمان گفتم که این قرب تو این شهباز
حفت اندر زلت کاین پیر کهن آراسته

در هوای آنچه جان مرتهن آشوفته
کار بنشینم آنچه عقل موتمن آراسته

از نیازی گرچه ساز بحر و کان
از نوالی گرچه کاد و دوس آراسته

لیکن ور را باشکوه از آستان دوری
مرمرا در خاک پای خود وطن آراسته

شاه در با آستین مخلص شه گز بین
عرصه آفاق چون کان یمن آراسته

انگه دستی با شش در آستین
بازوی او سیف سیف ذو الیزن آراسته

آنکه سقفش از ردای کبریا افراشته آنکه فرشش از نور یزدان پیرهن آراسته

آنکه ذاتش بی شهور و بی سنین انگیخته آنکه جانش با فروغ و یاسمن آراسته

کام در بالش نگاه کی شرف اندوخته شمع نخورشش زتاج جم لگن آراسته

با حضیض آسمان عالم ملک ملک اوج گردون چون کوی کش گورکن آراسته

پایه آن داور گردون فراز افراخته خانه غرغاچه غزی شکن آراسته

بوستان پیرای قدرت در سر بستان فقر زآسمان اختراننش نسترن آراسته

بسته از یک سوی شه نرخ و دو بینی قضا قدر دشمن روز مقصد از نش آراسته

ناپدید آرند درگهش را ایشان روزگار از نخستین روز رای ناخنش آراسته

خسروان دهر زند بغند و ناهنجار پوی هر شی را نی ز دیو راهزن آراسته

آن بجید از اهرمن سیمین صلب انگیخته این بجبا ز برهمن زرین بدن آراسته

دیو رجیم آن شریک ذوالجلال انگیخته دهر حادث این قدیم ذوالمنن آراسته

از همه ناپاک تر اهریمنی ناپاک زاد کان بجان مهر سنا پاک اهرمن آراسته

از سلیمانی که فقر اهرمنی رونافته رای دیوانی که ننگ اهرمن آراسته

جز شهنشاه نو آئین کان آئین و هجر جان بمهر چاره تن تن بتن آراسته

از دلیش برخ پس زنور بی افروخته از جنبش جان پس از مهر حسن آراسته

هم بدین آئین دگرش هم بدین رخ مهر هر تن را چو جان اندر بدن آراسته

رای ملک آرای دارا لوز دین افروخته روی قبر اخدای ازان لای وکن آراسته

زان شهنشاهیش را داد ایکتا در دو کون هم بیادشس ازان رای حسن آراسته

اندر آن دم کز سپهر گیرودار کارزار سویه بر آن هفت مرد این چاردان آراسته

آتش شمشیر و باد گرز در این آب خاک مرها امکان سوی کن آراسته

آسمانرا از روانهای اندوهگین خاک دان را ز استخوانهای کشن آراسته

روی این بنیلی سراب از خون چو دریای اکنون آتش شکن اندر شکن آراسته

پردلان داستان باستانرا این سراسر از ثنا یا پروانها بس فن آراسته

آفرین بر رای سیمرغ و گزین پیلتن در بر جان آفرین رو بهتن آراسته

بس سپاس و بس ستایش اندر دبیر بزرگ بر دم شین و پورسپیتمن آراسته

مرغزارا هم با جاذ شهنشاه جهان بر دو بجز از بیژر مرد و بیژر زن آراسته

آسمان را زاختران و اختران از آسمان درج در درج و عجب اندر عجن آراسته

گرچه من زین روزگه اگه شدی انبازمن کاین زمان در راه دین شاه زمن آراسته

درد دان پاک خاک انبا قتی نازدم آنک نام گیو و نامه جنگ پشن آراسته

اندر آن بشکار رای کین که از هول نبرد هر شی بدرود جان منحنی آراسته

آنچنان پویه بکین خسرو که گونی روزگار جمله شیمه جوشش بر تنعن آراسته

در بین دو دریا رشس چون بنیش دیار ز آتشی جانسوز دز پا ربشه کن آراسته

از دم گرگ وز کام شیر و نای اژدها مشک کارزا مرز فن در مرز فن آراسته

هم خطوط از ما به دیم عفن انجمنه هم کفن از سایه پر زغن آراسته

روزگاری مرسبا را از نحا بنواخته تا که امروز استانش از سخن آراسته

نی خطا گو زیور آر از پور آن از سخن لیک هرگز کس نگوید کین سخن آراسته

سال خود و خود سال و شیر گیره شیر خوا جز به نفرایند کاین استاد فن آراسته

من یکی کلک کلکم در دو انگشت ملک گر ز دم من نکته سنج و علن آراسته

یا یکی تیغ زبون چنگ زنگار دم ولی گیتی از من شهریار تیغ زن آراسته

سن شی بیجان ونا قابل و لیکن از قبول شاهم از روشن روان تاریک تن آراسته

۱۲۱۲

معجز انفاس عیسی از لبان [illegible]
دایه گویی آب خضرش در لبن آراسته

غنچه شرم را ز تحسین سر به پیش افکنده رخ
گرچه احسانها بسی چو دل و من آراسته

آری آری چون عروس حجله خواهان [illegible]
مهر خود را خواهد از مهرش آراسته

رخ ز مهر شوذن آرایند از عقد [illegible]
مهر چه چو شیخ ز پیوند عشق آراسته

تا که در میدان دل چابک سواران جگل
صولجان از زلفکان گوی از ذقن آراسته

باد در این پهن میدان جاودان گوی مراد
در خم چوگان بیشا گوی زن آراسته

در مدح حضرت صاحبقران

یارب این جودت باغاز دگر دریاستی
یارب این طبعت بدریای گوهر آراستی

یارب این دیوان کن پیمکش [illegible]
از چه با گوهر بهم این کیسه ادرا خواستی

یارب این زرینکش که با پرورد کان [illegible]
کین درستی با خزف این لعل با خاراستی

یارب از سوز دل خورشید جودش غافلست
کز غم پرورد کان با چشم خون پالاستی

یارب آن در حم بود دریا و کان [illegible]
خشک شد کان زالب و تر دیده دریاستی

یارب این خسرو که بخشد خواسته ناخواسته
خود چه بخشیدی گر او کرد خواسته کس خواستی

یارب آنکه همت کو هر باره دستش [illegible]
زر به رخسارات این یا درده خاراستی

کیست با این مایه جود از شهریاران جواد
داور کشورستان دارای ملک آراستی

خسرو خاقان لقب دارای اسکندر حسب
کش بخیل اندر هزار اسکندر و داراستی

آنکه از خورشید رایش مهر در هر بامداد
بر سر دیوار چرخ خانه چون حرباستی

آنکه از رشک جلالش چرخ را هر شامگاه
اشک خونین شفق بر سیمگون سیماستی

هست در جنبش ز شوق آستانش آسمان
سوی گل پیوسته آری جنبش اجزاستی

تا بنام نامیش هر نامه را انشا کنند
منشیان را از عطارد منشا انشاستی

نامه شاهان از ان نامیست کز کلک قضا
نام او بر نامه نام آوران طغراستی

گنج و گوهر بر شاگو از کرم افشانده گفت
ای بسا سودا که ما را اندرین سوداستی

ای قدر قدرت شهنشاهی که بر حکم قضا
چون قضا را بر قدر حکم تو در اجراستی

آفتاب هر سحر چون رخ نهد بر آستانت
زان بگردون اختران را والی والاستی

بر زر و سیم از کف جودت بسی جوانی رود
مهر و مه را رعشه بر تن لرزه بر اعضاستی

نام حضرت نامد ار در نامه شاهی چه غم
نام حجت بو لهب در نامه طه استی

در سخن گویند ای دارای اسکندر جلال
کس نگوید این سخن گر بخرد و داناستی

گر نبودی نامی از اکبر و عظما در جهان
کعبتین شبه تو چون اکبر و چون عظماستی

از چه بر بسته زاحرامش حلاجین برمیان
چرخ اگر نه بر درت پیکی جهان پیماستی

از چه بنهادند ز احرامش سلاسل بر قدم
روح اگر نه در هوای خدمتت شیداستی

صبح چون بر کوه این نیلگون [illegible]
گفتمی این شبه بزر شد را غره غراستی

کاسمان در دم به کشش آورد [illegible]
تا نگوید کش این هم در خور هراستی

از بدایع نکته چند از خرد کردم سوال
کامی مرا در حل هر عقد از تو حلاستی

چیست آن برق شرربار از دل دریا عیان
کش نهان در هر شرر دریای طوفان زاستی

گرچه نبود کوه هرگزش از بنه و سیما ولی
زان زمین و آسمان پر تنبه و غوغاستی

از بهار آمد چو آن برق یمانی از یمن
ناوک بهرام ازان چون پیکر جوزاستی

از یمین بوید چو آن ابر بهاری بر یسار
راست چون در حوت مریخ زحل پیداستی

که چو لیلی عارضش پوشیده در مشکین نقاب
گه چو مجنون باتن عریان بهر صحراستی

از نهیب نام آن در تب چو برق افتاده دود
در کف شاه جهان شمشیر برق آراستی

باز گفتم باز کو زان جوهر علوی گران
عقل کل در کنه آن چون وهم در دریاستی

آنکه در بزم تفکر وهم را با پر عقل — بر سر آن جوهر علوی بسی غوغاستی
عقل بی برهان ز وهم شرک در اندوه هم — وهم را با عقل و برهان گرچه آن یکتاستی
هرچه در تحقیق حق آرد محقق بر زبان — بگذر از حق در حق او هر زمان گویاستی
گفت آری لیک زان حقیقت گو که گفت — صورتی در زیر دارد هرچه در بالاستی
از وجود آسمان ایجاد آن آمد مراد — از صدف مقصود آری لؤلؤ لالاستی
پاسخم را شد غرور سجده و تعظیم گفت — ذات پاک حامی دین خسرو دنیاستی
بازگفتم چیست آن شاهین پر شاهان شکار — کاشیان همنام او بر فلک عنقاستی
گرچه پروازش بود از نیروی پر عقاب — لیک در صیدش که پرواز پر پرواستی
از دل بدخواه چون سر بر زند سجاده … — هم چنان کز سنگ خارا لؤلؤ لالاستی
هم خورد از هجر یاران خون دل چون عاشقان — هم بسان دلبران در هر دلش ماواستی
وصل آن را گر نه جوشش طالبی … — هر که از وی بگذرد با چشم خون پالاستی
گفت ای منعی ز اعدای شهنشه باز پرس — آری آری جان این معنی دل اعداستی
آسمانی آفتابش صنعت اسکندری — وندران از هر طرف اسکندری پیداستی
بازگفتم بازگو زان آسمان عرش سای — گنج گوهرش اندر میان … پیداستی
سرفرازانش برهنه پای پیش آیند از … — بنگاهش از زخرف چون سینه سیناستی
از تماشا شکفت دل از وشاقان شگرف — کارگاه مانی آنکو خرگه دیباستی
از دو خرم بوستانش از دو سنگین بارگاه — هشت خلد ستی عیان نه آسمان برپاستی
گفت ویحک ملجا دین عرب ملک عجم — عرش فرسا بارگاه شاه ملک آراستی
بازگفتم بازگو زان کان گوهر کش گهر — از فروغ مهر و نور مه در استغناستی
چون برون آرد از وی نام دارا گوهرش — گوهرافشان بر مجامر از کرم داراستی

گرچه دریایی است گوهرزا ولیکن هر زمان — ز ابرِ بخشش از بر بخشش و ادراک آراستی
لوح حق الله کاهستی جلوه آراسته — وندران هر سو پر بر و نی جهان پیراستی
که بامدی که بنده عقد با حجاب شاه — هر زمان نشاط حور ادرشی عذراستی
گاه باشد پر گهر درجی که از نا شاعران — گوهرش را هم ثنا اندیشه یکتاستی
گفت طبع نیست کو بر هرچه خواهی قادر است — گرچه عاجز در ثنای خسرو والاستی
بازگفتم بازگو زان خطبه گر و بیان — گوهر از هر سخن در مقطع و مبداستی
چون زبان قدسیان ز یارب … — منطق بر دعا یابان ز آیین بلند آواستی
هیچ را بی عقدها بر دل ثنا و از غیرتش — تا بران آزاده سوسن و زبان گویاستی
بر منابر هم چنان گویا زبان واعظات — در ثنایش هم بران نا دان دل ترساستی
هم از آن تحمید کو هر ذره از ذات کن — هم از آن تسبیح خوان هر شی از اشیاستی
اعتصام الابران بعد از فرایض … — چون فرایض فرض از آن بر بر و برناستی
گفت ای نادان غافل این سؤال از … — آنچه دایم ورد تو پیوسته ذکر ماستی
عاجزی چون از ثنای ذات پاک … — از ثنای او دعایش انسب و اولاستی
عذر من مجبر است و زان … — گرچه جامی در مدح اشتی مدح شه عذراستی
یا دیار ب راه درگاه است … — تا مسیر اختران بر گنبد خضراستی
حکم شد چون مرکز و بر گرد آن دوران چرخ — تا مدار چرخ گرد مرکز غبراستی

در مدح شاهنشاه — و مجلس میرزا

ویحک ای بارگه … بار خدای — آسمان جاهی سرادقت ز بهر … جای
لوح حق الله چی بر پایه تو ماهی بوی — حافظ الله سر … کلاه گرای
مهر گر پاس تو را گوشه نشینی … — چرخ درگاه تو را حلقه بگوش …

گرچه دریایی

باد مشکین تو در گلشن جان غالیه‌ریز   خاک مشکوی تو در مغز خرد نافه‌سای
هر کجا میگذرم در تو سپهری را سر   هر کجا بنگرم در تو بهشتی را پای
من و بامت به سپهرم چه طلبکار سلام   من و بومت ز بهشتم چه نوید و چه نوای
نه به ارکان تو اطوار زمان ناگه‌خیز   نه به اشکال تو ادوار فلک حادثه‌زای
شادیت پنجه از عشرت اندوه‌آور   مردمت با خطر از کینه مردم‌فرسای
شیر بر راغ گل‌آگین تو گردد آهو   بوم بر بام همایون تو گر بال گشای
نفس آن شود آتش‌فکن ناف غزال   سایه این شود آزرم ده بال همای
شوخ‌چشمان سپهر ای تو سپهری بشکوه   خوبرویان بهشت ای تو بهشتی بسزای
آن بنقاشی از این آید گلگونه طلب   این بچالاکی از آن کرده پیرایه ربای
تا برافروزد از این طلعت مینو مانند   تا برآراید از این پیکر سما آسای
کرکس بحری در سدهٔ درگاهت باد   کرکس بختی در سایهٔ دیوارت جای
آسمان‌سای و زمین‌بوس بر این پیش   از بزرگان و سران بارگه و پرده‌سرای
چرخ‌سان پیکر که بر در تو خاک‌نشین   گرچه از پایه زمین‌بوشان چرخ‌گرای
هم ز سرهنگان در پنهٔ تو هو یا هوی   هم ز سربازان در عرصهٔ تو ها یا های
زهره در زهرهٔ کیوان ز چه انداخته خشم   چاک در پردهٔ گردون ز چه از رزنای
گنج را جای تو ای بارگه دولتیار   کاخ دو باخته بپیرامن تو جای بجای
نیست آن گنج بجز فتحعلی شاه که هست   روز کین بر همگان گنج‌فشان ملک‌گشای
چون بفرموده دین آن خسرو فرّ دین فرخ   روی بدرا کند از شیر ژیان ناب پیرای
داد فرمان که در این عرصهٔ مینو مانند   بر فرازند یکی قصر خورنق آسای
پاس دارنده و دیهیم شهنشه عباس   پاک فرزند همایونش نه بل بار خدای

کرد بنیاد چنین بارگه چرخ‌شکوه   زان هنرمند چو در خویش نه بل بار خدای
الغرض یافت چو آرایش اتمام این قصر   زان ملک‌زاده با مرتبه ملک‌آرای
منشی طبع صبا از پی تاریخش گفت   بود این بارگه از فتحعلی شاه بپای
بوالمظفر ملک غازی دارای جهان   آنکه بر درگه فلکش حلقه بگوشی در وای
چه ملک تیغ وی و تاج شه قیصر و خاقان   چه ملک داغ وی و ناصیهٔ خسروای
چه ملک کردی از و طوق ز گردن   چه ملک ترکی از و حلقه‌کش گوش‌گرای
چه ملک رحمت و نعمت با سران آنکه   چه ملک بر زنش او شاه فرد با پای
چه ملک مایهٔ او را ملک آمد انباز   چه ملک پایهٔ او را فلک آمد همتای
ملک و مایهٔ او و این چه خرد باده‌گوی   فلک و پایهٔ او و آن چه سخن هرزه‌درای
چه ملک آنکه چو با آخشیجی تنبیه خوی   چه ملک آنکه چو با امر منی آهن‌خای
آسمان بر پی آمال شهان سلسله‌بند   روزگار از و در آجال مهان بندگشای
بخدنگی پی پرزه و چو کوی دال شکر   ز حسامی پی قرزه و چو بلی زنگ‌زدای
روم در ولوله از همهمه در وارد   زنگ در زلزله از زمزمه و یاه وای
چهر ذرخیم سواران همه و جرأت افکن   بانگ شیپور دلیران همه ورد ربای
چشم او را چو عذار پری در جلوه‌گی   گوش او را چو نوای دری با بانگ درای
آتشش اندر پدری و پسری جان‌پرور   حافظ الله شهری و شهری روح‌افزای
چه پدر از گرمش جام امل نوش‌آگین   چه پسر از سخطش جیم اجل خون‌پالای
چه پدر کشته جلالش دل هر تیره‌روان   چه پسر بسته شکوهش دم هر هرزه‌درای
چه پدر رمح قزاقش کیوان افروز   چه پسر چنگ گرایش بهرام گرای
آن ظفر جنگ پسر خرم و ملک‌پرور   این تا جنگ پدر دهر دولت پیرای

زان صبا کوکب سیاره و آهنگ قدم | زان صبا موکب شاهنشه و بنگاه کرای

وحشیان را نه گران باد بچنبر پیوند | وحشیان را نه گذار آب بجا و پیمای

عاجزی چون بثنا آن بنجابت منگر | قادری چون بدعا این بارادت بهرای

تا زمین است بپا افسرشان باد ببر | تا سپهر است بسر دولتشان باد بپای

در مدح نواب محمد قلی میرزا

زهی مرقع دلکش که رشک هشت برینی | اگر بهشت بدیعی بدان ببینه قرینی

ز رقعهای منقش بهار کارخطائی | ز قطعهای مصور نگارخانه چینی

ز نوک خامه مانی که بود سحر نگاری | بزرنگاه تو هر سو پدید سحر مبینی

دلاوران تو هر جا عدو فکن ز سمندی | جهاندران تو هر جا کمان گشا ز کمینی

فکنده آن تن این را ولی نه از ره خشمی | دریده این دل آن را ولی نه از ره کینی

شمال جشن تو پیدا ز هر چمن و بهاری | نگار بزم تو زیبا ز هر بهار و بسینی

دل هوای مشغول نه در صواب و خطائی | دم هوا پذ غضبان نه در چنان و چنینی

بنا و روش دشمان از زلال اثر خرمی | وجود نازکشان از گل بهشت بچینی

ز شرم خط ولاوز هر صفحه بغرت | سر زرگلک عطارد بنقش خویش امینی

بچشم تیر الفها که در رقاع گرفت | بود زمین سموس زرشک تیر کمینی

به خاو طای تو چون زاو لاز نافه | بلام و با نفرایه حدیث بابلی و چینی

حروف خط خوشت در خلال صفحه زرین | سیاه و شمی همه مانا در آتش زمینی

صبا کزید ثنایت بهر ورق که نوشتی | گزین آنکه شهنشاه راست پاک گزینی

ملک نژاد محمد قلی شه آنکه بملک | سپهر کینه ور از بیم بر کوشه نشینی

بزرگ بار خدائی که آسمان جلالش | خبر آسمان نه هنوز خویش زمینی

زهی زوال سپهر عزت زدای حشمت او را | بسی لطایف شوکت بهر شکنجی و چینی

ز بزم باد شاهانش بامر برق نظیرش | بوقت پویه بهر آنی بگاه خطوه بهر چینی

ز لف حور و سرا لکنت آفتاب مدامش | جهت کرد فنا نه سپهر زاید حصینی

ز ذره پرتو خورشید و بهره هم قدس | چه پویه بعیانی چو ورکشی بهر بیتی

بزم خنده والش بره و هشیم و کار زار | که در کمین کمانان بود پیاده و مبینی

بلی ز گردش گردون نه روز کارشتی | که بار در بود آن بروز باد نسیمی

جمالی که درون جاه او صوان و منزه | چه از درود و کار نه چه از صد و دربنی

بکشوری که بهالش حرکتش منطق دانش | چه از فنا نه آنکه چه از ترانه ابنی

فریبد و دیده گردون بروزگار نظیرش | شهی بگوشه تختی یلی بجانه زینی

ز جود او بحساب قضا نبود خیالی | بهر شماره ی کرب تحقیق چنینی

چراغ دیده کوردان کشیبان تیره رواد شی | فروغ دیده بیدران به خاک موینی

دعا گزین به ثنایش که تا نموده دامن | ملک است که هرکه بپایه روح امینی

ز چشم اختر مهر چین مدام باد بکیستی | سپهر و چهره جاهش بهرنیکی بد بینی

در مدح نواب ظل سلطان

حشم من دور از غبار موکب دارای کی | شد ز بزم کسی بو ملک چون چشم کی

باد روی آن جهان نامرم جهان بین کرده‌ای | چون دیل زاول جهان بین فرقد ورخشان دی

ظل سلطان آفتاب آسمان دین افتداء | کآفتاب آسمانش فانی اندر فرفی

آنکه او وندی که از کف کفایت دانش | نامرآه ی باران جهاری کرد طی

ابر آزادی و شرم بکر بیت برخود خشمگین | خواست تا با آن کف فیاض پوید پی بپی

با دچون در کوشش آن آب آلایش سرود | بر زبان ... آنکه تا بنا سالانی

پیشکار رای ملک آرای او این چرخ پیر … پس نورد جود کیهان پوی وی این چارگی

ملک او را با قدم نه جز خطاب یا ابی … جاه او را با فلک نه جز ندای یا بنی

پرچم رایات منصورش نه جز آیات نصر … قایمه علامات مشهورش نه جز غایات غی

یاد در دیدش شد جنت را چه برق و خار و خس … رشک جاهش هفت گردون را چه سیل پیچ و پی

جنبشی از جیش او و موج طوفان شرم نوح … نامه از جود او و نام حاتم تنگ طی

در سحاب عالم اجزای او اجرام زنگ … در سراب عرصه افضال او افلاک ذی

موی عنبر بیز او دلکش چو زلف جانان … روی مهر انگیز او روشن چراغ زندگی

نی ز بانش گر شود بدخواه این گردون دون … نی گزندش گر شود کین توز این کیهان کی

پا به چنبر در نگاه قرب و لد و لم یلد … آفت احمد گرد و حیله پور ابی

کو بد اندیشان او در با چه غم چون فغان … چاره جراره اش از جز تیغ سپی

منظر خود بخت او را خواست می لاینام … زان زهی لاینام آن لاینام آسمانی

واهب ارزاق رزق آفرینش از ازل … هر ملک را تا ابد بنهاد در چشم بدی

تا بنا شد این و آن هر قسم را در پیچ و پاک … تا بنا شد آن و این هر ذوق را در دای وی

در اعانت با قدر سرپا را و علک … در فخامت با قضا در ازین او علی

تا زمین رسی ز بخشش آسمان آفتاب … آسمانی بخش را ز وآفتابی تاج کی

آفتاب زد دمی آن کی نام شاه انجم جم … چرخ بنهاد از عطارد بر دل خورشید کی

با جدی دادم چو ماه و اختر بخشش اثبات … عقل بر من بانگ برزد کین چه نسبت بود هی

صد هزاران فر او را سال و مه زیر لوا … خجر سه وحش ناتوان روز و شب گرد حی

بان صبا این آفرینش بر تراست از فرین … خیره ور این مرغ آتش پی منزای بزد

گر به مدح او دشت لیلی و تو فی مجنون آن … تا گریستی کی مجنون وار گردی گرد حی

در هوای

در هوای خواطر مشتاق کاینک زان … دار وه از روز خویش را فی باز یاب نفحی

لیکن او لی کر گزینی بر ثنای او دعا … تا کم آری زان دعا ردی بجستی جمع و جی

جان بتنگ جو جو آمیز و بجائش نشره کن … چون رها شد جان ز جو بجان گشت بجی

آن بداندیشان پی پروز کشان پی پروانگی … آن نکو کاران به کوهر کشان بی پشت و پی

ذکر نام شومشان مر بوم را آرد شبه … یاد در روی زشتشان مرغوک را آرد بقی

تنگ تخو شی برگزین از یاد قومی ناپسند … روی ور ای آور دعا را برد داری

تا که باشد راش هوش پریزان زرد رو … تا که خیزد شادی جان جوان مردی

هوش او با غمزه خوش کش او بر راه رو … دست او با ساغر جم باشی و بر کاو کی

در ستایش حضرت صاحبقران

مکیت باد نوروزی بعالم ابر نیسانی … رساند ریح رحمانی فشاند راح ریحانی

چمن از لاله و ریحان چو آمد در دفتر صحرا … کشاورز گلستان … دعوی رضوانی

گلستان خرم و گویا بستان تازه و دلکش … عنادل در نوا سنجی قماری در غزلخوانی

همه در پای کوبی نازک اندامان گلزاری … همه در دست افشانی پریرویان بستانی

زمین از رنگ بهرامن ز جوشش لاله روشن … هوا را بوی بهرام ز فیض باد نیسانی

بخش گلستان گل تکیه زد چون یوسف مصری … سحاب افشاند اشک از دیده همچون پیر کنعانی

کرباد بهار آورد بوی یوسف گل را … که یعقوب چمن را چشم از آن گردید نورانی

چنان از باد نوروزی فضای باغ شد خرم … که هر قطعه ز فردوسی کند هر دو صد غلمانی

حلی بربسته بر گردن پری رویان گلزاری … حلل پوشیده بر پیکر عروسان گلستانی

چو گاه دلربایی نازک اندامان باغی … چو هنگام خود آرایی نکویان سپاهانی

گلشن گشت گلبن مخزن لولوی بدخشانی … بستان نار بن شد معدن یاقوت رمانی

دهان غنچه پر زر دیدم اندر گلستان گفتم … هما تا کرده در مدح شه عادل ثناخوانی

شهنشاه کرم گستر سپهر جاه و را مجور … خدیو معدلت پرور سزاوار جهانبانی

به پیش رفعت درگاه او افسانه باشد … حدیث کاخ کسرا وی و نقش قصر نعمانی

بود درگاه او برتر ازین فیروزه گون منظر … سزد گر حاجبش بر در کند دعوای کیوانی

همه ویران ز معماری لطفش دید آبادی … هر آنچه بنهان ظلم از سیل قهرش یافت ویرانی

ایا دریا دلا کاهست از شرف ناهید و کیوان را … یکی را چشمه قوانی یکی را شیر دهانی

ز سلک بندگانت گر قدم ننهد برون شاید … که از خورشید دارد داغ تو گردون به پیشانی

ز مهر رای روشن زابر دست گوهرافشانت … کند هر ذره خورشیدی کند هر قطره عمانی

چه غم پروا حسی گر بحر و کان را از در گوهر … که زرپاشش کند طبع تو دریا کف کانی

شهنشاها نه عیسی و چون عیسی مریم … خداوندا نه موسی و چون موسی عمرانی

کند لطف تو دریافی کند مهر تو جانبخشی … کند تیغ تو بیضانی کند رمح تو ثعبانی

بوقت رزم چون سازد حسامت ساز خونریزی … بگاه بزم چون آید کفت در گوهرافشانی

ز ضرب دست تو لرزد دلیران کوه گشوادی … ز رشک طبع تو نالد بدیوان معن شیبانی

بصد شوکت شهی چون پا نهی در میدان خونریزی … بصد حشمت زنی چون تکیه بر اورنگ سلطانی

جهان خندد به بزم آرائی گردان گوهرریزی … فلک گرید به پیمانی شاهان ساسانی

بوقت رزم چون گردی اساس عز را باعث … بگاه بزم چون باشی بنای عدل را بانی

بود دشمن بمیدان شعله قهر خداوندی … بود دولت بایوان مظهر الطاف یزدانی

بود طبع تو دریائی و هنگام گهربخشی … بود رای تو خورشیدی و گاه پرتوافشانی

هزاران بحر گوهر زاش از هر قطره پیدا … هزاران آفتابش در دل هر ذره پنهانی

بشوکت دشمن ار بیور تواند گرد و رستم … بحشمت خصم بدگوهر تواند باشدت ثانی

شود گر پا

شود گر پارگین کوثر شود گر چشمه جان پرور … شود گر زهر چون شکر کند گر خار ریحانی

بگردون خصم را گه زر تا از جور آن بیرد … مزن بر تارک او تیغ کین کاو بخطا رانی

دریغ آید مرا کاسان دهد خصم تو جان از تن … که گیرد آن به دشواری ستاند این به آسانی

بروز کینه برق تیغ هستی سوز تا ای شه … کند با خرمن هستی اعدای تو ویرانی

بوقت رزم چون گردد زمین را چهره یاقوتی … بگاه کینه چون باشد هوا از گرد ظلمانی

شود هر بیشه پس الکن شود هر صومعه بتخانه … شود بر سو ز شیر اوژن کند هر بره سرخانی

جهانی رخش که یکر زنی بر این دو ایم … بکف تیغی اجل پرور زنی تا بندیزانی

سر از سر چند ازی چو سمت میسره تازی … یلان رحیم بگه از پی چو سوی میمنه رانی

که از دود تش خنجر برق افشانت ای خسرو … کند گر فی المثل احباد اعدای تو زندانی

بجز مدح تو هر مدحی ادا دیدیم باطل … بجز وصف تو هر وصفی وسادیم بیشیطانی

عروسان مرا در حجله خاطر بود پنهان … همه مه روی و عنبر بوی و مشکین موی و روحانی

بود تا چونکه این عقد بستم جا بجا شاه … که وصل آن پریرویان باشان بود ارزانی

پیاده مانده ام شاها پی دولت دگر کین … نمی‌تازد ده اسب آسمان از بر جولانی

ندارد خرد دانا یک کتیش بخت من نقشی … از آن در ششدر بیم بجز نرد پریشانی

چو بیچاره شد مه شان و دل من گنجه دانش … هی ز سم بادش برد ره بیابان بیابانی

بجز غم فانوسستم بگردد ای جهان یا بیل … که در هر گوشه اشس پیدا است دریا بابجی

زیاد شعر لطفت مرا جز این امیدی نیست … که کشتی بر کنار آورم ازین گرداب حیرانی

من آن تیکم که گر از مهر دایت پرتو افشانی … شود از غیرت من چون شفق لعل بدخشانی

من آن موزم که گر از لطف بر من یک نظر فرمایی … ملک سرودی به سر نهم تاج سلیمانی

ز دو سوی ای صبا لب از ثنا دست دعا بگشا … چه حاجت آنچه گوید مهر تا بابنت نورانی

تو اندکی وصفش را دهی در لفظ گنجایش / تو انجم را که در درون قطره گنجانی
یکی نابود دولت جاه عالم تا بود عزت / یکی را از گرفتاری یکی را از جهانبانی
بود از دولت و عزت برانداز شیوه کز خواست / یکی در قید مسکینی یکی بر تخت سلطانی

در مدح میرزا حسین

زلف تو بگشاد باز دست بغارتگری / چشم تو بنمود باز شعبده سامری
از کمند جان شکار از رخ چون نوبهار / غارت صبر و قرار غیرت حور و پری
روی تو در بوستان خواند گل بوستان / نتوان خواند از آن گل که کند دلبری
ای صنم سیمبر چون تو ندیدم دگر / در همه خوبی سمر وز همه عیبی بری
چشم من و لعل یار کرده همی اشکبار / گر به ابر بهار رخنه و کلک دری
هر که می عشق خورد داد دل و جان بباد / دو شش کی میشود عشق تو را سرسری
دیدمش امروز مست داده دل و دین ز دست / بیدل و بی دین و مست کشته ز مستکبری
ای بت سیمین بدن پرده ز رخ برفکن / تا شود این انجمن بتکده آذری
لعل تو گاه سخن ریزد در عدن / چون کف فخر زمن وقت سخاگستری
سرور آصف نشان یاور هر دو جهان / مفخر خلق جهان مطلع نیک اختری
آصف دوران چنین آنکه جهان زین / سبط امیر حسین معدن دانشوری
آنکه ز اوج سپهر سوده بخاک تو چهر / شام و سحر ماه و مهر در هوس چاکری
از فلک تا مریخ زهره کشیدی دهر / کرده بچرخ اثیر تو به ز داد اشکری
کرده نگار از تاب عنبر سارا آب / یا برخ آفتاب نافه مشک تری
سبزه خار است گرمی هنگام است / خصم سیه نامه ات خوانده اگر سامری
عنبت ازان عجب چه تو را بولب / بوده همه روز و شب مشک بعنبری

بخت ترا از جلال ز هنر و از کمال / شبه و نظیر و همال نا کندت همسری
سمت ایوان تو جا کرد دربان تو / طفل دبستان تو مهر و مه و مشتری
هست عبادت گزند گز تو بعالم بلند / تا شده ای ارجمند صحبت جاه آوری
دزد بود پاسبان گرگ عزیز شبان / خلق ببد امان فتنه بود تبری
هر چه بلندی که هست پیش علو تو پست / قدر تو هم در گشت نه فلک چنبری
پیش رهت چون زمین پایه گردون کمین / از فلک هفتمین قدر ترا برتری
خسرو گردون سریر پادشه ملک گیر / ابرش گردون به پیه درش لنگری
چرخ بر این پایه ات فضل و هنر مایه ات / لیک زین آیات معجزه شاعری
از پی کسب کمال بر در تو ماه و سال / نامیه فرسا جمال خاک نشین انوری
هر که ترا شفقه کی کشت زنبهر بری / ای به نسبا احمدی وی بحسب حیدری
خدمت دیوانیت رتبت سلمانیت / صحبت سلطانیت مرتبه بوذری
باد همه مرز و بوم زیر نگینت چو موم / مملکت هند و روم کشور هند و بری
منصبت ای پر هنر منت ای دادگر / داشته دونی اگر چرخ ز دون پروری
سلک که بازو فزود قدر و بها ورود / گر ز سلیمان ربود اهرمن انگشتری
چند دهی ای صبا مژده بمن با وفا / هست خزف پربها در نظر جوهری
چند سرائی سخن شرم کن از خویشتن / تا کی با ضعف تن دعوی گندآوری
لب ز ثنا باز بند دست دعا کن بلند / گر تو ثنا شد پسند لاف زبان آوری
تا که بود در زمان نام ز سود و زیان / تا که بود در جهان کهتری و مهتری
خصم تو با دل اسیر گشته ز تیشه و تیر / بر سر برنا و پیر باد ترا سروری
چشم اعادی تو باد ببالای تو / بر تن اعدای تو سود کند خنجری

در مدح … صباحی

صفوت صبح است یا صفای صباحی … طلعت مهر است یا لقای صباحی

مغز انفاس روح پرور عیسی است … دام ز انفاس جانفزای صباحی

زیور حسنای لفظ و شاهد معنی … گوهر نظم گران بهای صباحی

اوست همایون همای دانش کاینجا … کنگره عرش نظم جای صباحی

از پی کسب کمال عقل نخستین … روز و شب ایستاده در قفای صباحی

بر نفس آرد هزار عیسی معنی … مریم طبع مسیح زای صباحی

گرد جهان پر شکر چو گشت شکرخای … طوطی طبع سخن سرای صباحی

تا بجهان طبع او نوای سخن زد … گوش فلک پر شد از نوای صباحی

مریم دوشیزه بنوشت او را … مجتمع اینک ز کنفهای صباحی

خون بدل افکنده آهوان ختن را … غیرت کلک عبیر سای صباحی

گشته خجل خط خوبان ختائی … از حبشی خط بخطای صباحی

تا مطلع مسجع داده خبر از صبح را … خامه دگر گره گشای صباحی

بهر خرد گرچه مقتدای جهان است … هست ولیکن در اقتدای صباحی

از پی کسب هنر ز چرخ عطارد … آمده در سایه لوای صباحی

اوست شهنشاه ملک دانش و بینش … پادشهان سخن گدای صباحی

روح معزی و عنصری و سنائی … خاک نشینند بر در سرای صباحی

نظم نظامی که شاهدیست غزل زای … غمزده با نظم غمزدای صباحی

خاک درش توتیای دیده ورانست … آمده روشن ز توتیای صباحی

همچو دعا خانه پیش پرتو خورشید … پرتو خورشید پیش رای صباحی

عقل

عقل که او رهنمای پیر و جوانست … رهبر او راه رهنمای صباحی

هست زمانه نظیر جام جهان بین … یافته ضمیر جهان نمای صباحی

آب خضر را که در نیافت سکندر … گو که بپا بر ز خاک پای صباحی

جسم لطیفش بود چو روح مجرد … بوده مگر شهد جان غذای صباحی

غاشیه دوش آسمان رفیع است … گوشه از دامن ردای صباحی

طایر عنقا شود چو مرغ مسیحا … صبح کند سر چو طایر فضای صباحی

مرغ مسیحا شود چو طایر عنقا … شام زند پر چو در هوای صباحی

مزرع سبز سپهر و خوشه پروین … خوشه از خرمن سخای صباحی

تا ز دو غم اندوز همچو شام جدائی … صبح من از هجر غم فزای صباحی

دولت وصلش که هست غایت مقصود … شام و سحر خواهم از خدای صباحی

مانده باسید وصل جان من و دین … تا چه کند هجر جانگزای صباحی

گر به بهشتش برند شاد نگردد … بنده از آستان جدای صباحی

خواجه کسی را که او دست که گزیند … در دو جهان خواجه بجای صباحی

همچو ملایک بگرد عرش پرافشان … طایر روح است در هوای صباحی

از چه نزاد اعمات از چه بخشش … گر نه ستون شد او ز ثنای صباحی

خدمت او هست کیمیای سعادت … خاک شود زر ز کیمیای صباحی

چند ثنا گوئی ای صبا که نباشد … نطق ترا قدرت ثنای صباحی

چون که بگنجد ثنای او بعبارت … دست برآور پی دعای صباحی

تا که طرب زاید از صفای زمانه … تا که طرب خیزد از لقای صباحی

محنت و عشرت ز هجر و صحبت او باد … قسمت اعدا و حصه های صباحی

در مدح عبد الرحیم خان

شد عهد نوبهاران بر شاخسار مانی / چون یار بد سرایان آهنگ نوبهاری
تو نیز کلک و دفتر برگیر و رو بگلشن / تا مدحت خداوند بر صفحه نگاری
آن سروری که گردون نگذاشت در رکابش / طرز ستیزه جوئی رسم ستم شعاری
مهر سپهر عزت عبد الرحیم خان آنک / خورشید پرور او ناز دیده پرده داری
روشن دلی که خورشید از تجلی ضمیرش / بنمود که نامد در پردهٔ تو داری
در عهد عدل و دادش نبود فغان و ناله / جز نالهٔ عنادل جز نغمهٔ قماری
از قهر او که دارند جاه و نا امیدی / از لطف او که یابند احباب کامگاری
هم باد نوبهاری چون صرصر خزانی / هم صرصر خزانی چون باد نوبهاری
چون پا نهد بمیدان هنگام جنگجوئی / چون جا کند بایوان در وقت میگساری
هستش برزم بهرام از جملهٔ غلامان / هستش ببزم ناهید در جرگهٔ جواری
آن را که آن خداوند باشد پناه و ملجا / از حادثات گردون آسوده گرد و داری
هم امر جاری او بر روزگار نافذ / هم حکم نافذ او بر حادثات جاری
برداشت آسمانش آن را که جست عزت / افکند روزگارش آن را که خواست خواری
باشد جهان جانش از بس وسیع ساحت / خیل خیال آمد در ساحتش حصاری
بر سابلان در دلش تا بهم وزد قنا [illegible] / سیماب وار دارد پیوسته بیقراری
در گلستان آمال بس غنچه گشت خندان / تا ابر جود او کرد از دیده اشکباری
مجنون او هزاران گشت از نوال او [illegible] / لیلای جود او کرد تا جای در عماری
از فیض ابر جودش بدرود کو نخرمن / هر کس بکشت دل کشت تخم امیدواری
گردون ز خم غباری بر خاطرش نشاند / تا جود او در آمد از راه غمگساری

یارب

یارب تو شاد دارش کز صیقل کرم برد / ز آئینهٔ ضمایر زنگار سوگواری
هر جا شهیدان بنیاد برکه کرد / کش او کند مخمر از لطف خویش باری
چون گنبد سپهرش سقفی ز دلگشائی / چون چشمهٔ حیاتش آبی ز خوشگواری
نافه دم نسیمش پیوسته از مسافه / جاری زلال خضرش سواره از مجاری
آبش بود مطهر چون آب زندگانی / خاکش بود معطر چون نافهٔ تتاری
از آب جانفزایش کامد چو روح بخشد / در ظلمت آب حیوان پنهان ز شرمساری
القصه یافت اتمام آن برکهٔ همایون / از بن بحث میمون از فیض لطف باری
تاریخ آن طلب کرد چون از صبا رقم زد / پیوسته سلسبیلی زین برکه باد جاری
ای آنکه دشمنان راست بر دل ز رشک تیغت / دردی و درد جانکاه زخمی و زخم کاری
ای سروری که ممتاز از سروران بقدری / چون احمد از مهاجر چون عیسی از حواری
چون رو نهی بدشمن چرخی به تیزگامی / چون جا کنی بمیدان کوهی به پایداری
نه قیصری نه خاقان نازد ولی بنوبت / قیصر بپاسبانی خاقان به پرده داری
بیشه ز عدالت از باز وارسته در حدیقه / آهو ز دادت از گرگ آسوده در مجاری
اوصاف آن خداوند تا چند با صبا پایان / گر قرنها نویسی در عمرها شماری
گر فی المثل ز عمان گیرد مدد مدادت / شاید یکی از هزاران ز اوصاف او نگاری
از مدحت و ثنایش خوشتر که لب ببندی / و آنگه پی دعایش دل که کف برآری
تا از سعود باشند خلقی بعیش و عشرت / تا از نحوس باشد قومی بذل و خواری
پیوسته دوستانش در عیش و کامرانی / همواره دشمنانش در ذل و خاکساری

در مدح نواب محمد علی میرزا

هوا شد ز تاثیر باد بهاری / دلاویز چون نافهٔ تتاری

بنی نقش‌ها بست در باغ و صحرا | بنان بهار از بدایع نگاری
مزین برنگین جواهر بیاتش | مزور بزرین زر آذین برازی
بهر شاخ گلبن خروشش عنادل | بهر سرو عرشا فغان قماری
بجا نهای عجب سکن و مشادمی | ز دلهای مسکین برد سوگواری
بگلشن ز ترویج باد و ریحی | بهر بستان ز تاثیر ابر بهاری
دم عیسوی تا فد اندر نبا قد | زلال خضر جاری اندر مجاری
شده در چمن جاری از لاله ژاله | چو از روی خوبان خوی شرمساری
جهان روی شیرین و صورت نکمیلا | ز گلهای سوری و الحان جاری
فرح بخش چون باغ مینو فتاده | دلاویز چون چرخ مینا صحاری
شد از بس جهان تازه و خرم امروز | برد آسمان از زمین شرمساری
بکهسار روید گل بوستانی | بهر بستان روید لاله کوهساری
بجاون خطار است مشک خطائی | بجمع صبا راست عود قماری
بمانا که باد صبا وام کرده | ز کلک خداوند مشکبای
محمد علی میرزای هنرور | که در ویش بود مظهر لطف باری
خداوندگاری که گردون نگارم | بجز او ورا نام خداوندگاری
برازنده بالش حکم رانده | طرازنده مسند شهریاری
زهی سرفرازی که از بیم شیبت | زحل گشته در حصن گردون حصاری
خهی جنگجوئی که هنگام کوشش | ز فرت شده ترک گردون فراری
گریبان زند چاک در فرجت | بهر صبحدم چرخ از شرمساری
کند رخ نهان مهر از شرم رایت | بهر شام که در حجاب تواری

زمینی

زمین و سپهرت مطیع است و چاکر | برین هر دو فرمان و حکم تو جاری
گران را کنی امر بر پی سکونه | درین را کنی منع از بیقراری
زمین چون فلک گرد از بیقراری | فلک چون زمین گردد از پایداری
ز گردون کرد دعوه بهرام و زهره | بصد شوق مندی و امید واری
که آن را بسلک وشاقان نجوم | که این را بچرگ جواری درآری
یکی سال و مه در وثاق وشاقان | یکی روز و شب در جوار جواری
شود سرورا هر دم از رشک رایت | تهی برق و شتان تو تاری
کز از سوز جانکاه آن بت بهردم | شمارند عمر ابد جانسپاری
بیزم تو ناهید در نغمه سنجی | بقصر تو بهرام در پرده داری
بود بحر ژرف گهرزای طبعت | چو دریای اندیشه در بیکناری
ز هر موج دامان گیتی کند پر | ز رنگین جواهر ز روشن دراری
ز دلکش گهرهای جانبخش نظمت | گهر چون خزف شد ز بی اعتباری
بهر دم بنان تو از کلک زرین | عروسی نشاید ببینی عماری
که از زلف مشکین عذرا بباید | دل زار وامق بعذرا عذاری
دم عیسی شعر شعرا مثال لبت | کند روح در جسم افسرده ساری
چنین روز و شب سوده بر آستانت | بصد ناتوانی بصد خاکساری
با خفده قاآنی سخن گوی طوسی | بکسب حقایق حکیم بخاری
تو چون احمد و مهتران چون مهاجر | تو چون عیسی و سروران چون حواری
سر دهش عقل تو کر عقل اول | و بهر نسبت خود نباقص عیاری
زمانی کر از مرحمت لطف خود را | بحال ضعیفان مسکین کاری

کند صعوه بازی کند رو کرکی | کند پشه پیلی کند مور ماری
کنی طوق بر گردن شیر گردون | چو کلب معلم چو یوز شکاری
جلالت مدارا سخن راست گویم | سپهر ستم پیشه از کج مداری
دلم خسته دارد ز اندوه محنت | تنم بسته دارد بخواری و زاری
شد بر لبم زهری و زهر قاتل | زند بر دلم زخمی و زخم کاری
بود روزگار من از گردش او | چو زلف نکویان پریشان و تاری
ز رزاد چرخ مقامر مشاده | مرا مهره در ششدر بد قماری
زند موج طوفان خون در دل و دیده | ز خون دل ار دادم ز رشتباری
نه طبع مرا ذوقی از بذله گوئی | نه کلک مرا شوق در خط نگاری
ننالم بکس زجفاهای گردون | گدازد اگر جانم از دل فکاری
از آن تا باکنون شکایت نکردم | شکایت ز من نیست شایسته آری
کنم گر که از دل و جان سپهرم | با ساز کاری او ساز کاری
ولی طوطی طبع دستان گذارم | فراموش کرده است دستان گذاری
عنکبوت ناخن گویا ز بالش | ز بس گردشش از رحت انگیزه داری
عروسان دوشیزه فکرت من | گرسته از پریشانی و سوکواری
تن هر سر از کسوت و حلیه عاطل | سر هر تن از زیور حلیه عاری
در اندر شان بسی از مشابه | بر دیده دو پا بخشی زمین در گذاری
الا تا که از سعد و نحس کواکب | یکی راست عزت یکی را نخواری
محب تو در عزت و کامرانی | حسود تو در ذلت و خاکساری

در مدح نواب | حسنعلی میرزا

دریغ و درد که از دور چرخ زنگاری | ز زنگ غم شده آئینه دلم تاری
کدام آئینه دل که در زمانه نماند | بزیر زنگ غم از آسمان زنگاری
بر آنکه شیوه او نیست جز خردمندی | بر آنکه پیشه او نیست جز نکوکاری
زمانه را نبود شیوه جز جفا جوئی | ستاره را نبود پیشه جز دل آزاری
شد از تطاول دوران دلم ز دلتنگی | شد از تغابن گردون تنم ز بیماری
که داد رشک دهان عروس نکهت | که گشت غیرت چشم نگار فرخاری
ببزم عشرت ایام از جگر ریشی | بمحفل طرب دهر از دل افگاری
نوای نای کند نایم از الم نالان | سرود رود کند رودم از مژه جاری
نه دهر را الفتی جز ستیزه اندیشی | نه چرخ را قدمی جز درشت رفتاری
تنم ز حلیه راحت ز جور آن عاطل | دلم ز خلعت عشرت ز دور این عاری
عجب مدار دهر گر ز گردش سپهر | سیاه گشتی من مهر و ماه را تاری
سپید می‌نشود گر کند بجیر سپهر | لباس بخت مرا آفتاب قصاری
نه همدمی که بجوید دلم ز دلتنگی | نه محرمی که بپرسد غمم ز غمخواری
سرود رود بزیرم چه نوحه دستان | نوای نای بگوشم چو ناله و زاری
ز رخ بتاز رود جان ببرد غم دل | غمم بجان غمین توام است پنداری
مباد تا نگرم روی شادمانه را | بدیده ام مژه کان تیکند مسماری
دلم چو مرکز و پیرامنش چو دایره غم | ز دور دایره آسمان پرگاری
بجای قطره باران سپهر شعبده باز | بگشت زیر دم آتش ز ابر آذاری
بعقل دوش شکایت ز آسمان کردم | که تا بچند ز دور فلک کشم خواری
چو عقل دید نکو نشاریم ز باران کف | کر ای ز چرخ نکو نساره دو زنگاری

بهیچ روی غم دهر رو نیاورد
اگر بسایه خورشید ملک روآری

طراز ملک شهنشاه شاهزاده حسن
که ثانی ملک آمد بملک داری

قوام ملکت و ملت نظام دولت و دین
که جوهری بود از عدل و رحمت باری

خدایگان جهان آنکه چون سپهر برین
جهان گرفت بعهدش کم ستمکاری

خلاف او بجهان داده گران جانی
رضای او بزبان داده سبکباری

حرارت سخطش بحر را کند بحران
لطافت سخنش روح را دهد یاری

زهی جمال تو پیرایه جوان مردی
زهی کمال تو سرمایه نکوکاری

دمی نه خاطر تو خالی از گهرزائی
دمی نه خامه تو فارغ از درباری

بلی ز نشاء بوی خلقت راح ریحانه
بلی ز نفحه بوی خلقت مشک تاتاری

شوند چون تو عزیزان پلنگ فرجامی
شوند چون تو حریفان به ننگ کرداری

خرام زاغ شود گر چو جلوه طاوس
نوای بوم شود گر چو نغمه ساری

ملک ز خلق تو خواهد خجسته اخلاقی
فلک ز جاه تو جوید بلند مقداری

بعهد عدل تو نرگس نمای در ناله
بره ز داد تو نه غیر چنگ در زاری

چو عقل حکم تو بر جان شیخ و شاب روان
چو روح مهر تو بر جسم مرد و زن ساری

ز شرم حلم تو سرگشته باد نوروزی
ز رشک دست تو در گریه ابر آذاری

کنند اختر انجم بخزن گردون
برای خرج کف درهمی و دیناری

بزیر رایض تو حکم توسن افلاک
چو روز کام تو گردون داده تن بر هواری

سپهر خشت زر اند و دو آفتاب آورد
هر خراب که جود تو کرد معماری

دو کوکبند عطا و عطیه کان که کنند
در آسمان کف تا ثابتی و سیاری

کنند بهره دی تو ای بنی شرع کرم
مهاجران ترا روزگار انصاری

قائد

نماند ای گهرت فخر دوده آدم
بروزگار تو در دوره زکار غداری

بغیر طره دلدار و دیده جانان
بعهد تو نه پریشانی و نه بیماری

چنان بخواب گران رفته فتنه در عهدت
که خود بخواب نبیند دگر روی بیداری

زبس بدست کریم تو سیم و زر خوارند
شدند در دل خارا ز شرم تواری

روان آصف بن برخیا شود حیران
چو بر وساده تدبیر کام بگذاری

چنان ز کلک تو آسوده ملک از غوغا
که زنگ خورده سنان یلان به بیکاری

اگر به تیشه کین بیخ دشمنت بکند
کند مجره بفرق سپهر فشاری

وگرنه ذکر جمیل تو روز و شب گوید
کناد سبحه زهاد بجز زناری

بدان خدای که از کلک معجز آثارت
ز روزگار برافکند رسم سماری

بدان حکیم که افراخت بی طناب و ستون
فراز گنبد گرد از خیمهای زنگاری

بنفشه رخ نازکان لبنانی
بگل بخشش قد شاهدان گلزاری

بدان شراب مروق که در پیاله زد
فروغ باده از چهرهای گلناری

بدان بشاطه که بر چشم و زلف خوبان داد
هزار گونه فریبندگی و طراری

باشک دیده خوبان بوقت سرمستی
بتشنگی دل مستان بکام هشیاری

بنوشخند لب شاهدان نوشادی
بآفتاب رخ گلرخان فرخاری

بدلفریبی نگاران در اول پیوند
بسست عهدی خوبان در آخر یاری

بآرزوی زلیخا که کرد یوسف را
بنقد جان و دل از مالکش خریداری

بدان غبار که برد از درت نسیم صبا
وز آن کشاده به گلشن دکان عطاری

بدان که داد مرا چاکری در دولت
بدان که داد ترا سروری و سالاری

که با توام بود از روزگار خرسندی
که تا توام بود از کاینات بیزاری

بحضرت تو جاتم بود باستانی
بفرقت تو جاتم رود به شواری

جهان پناها از آسمان کجن پدید
هزار زخم بدل دارم و همه کاری

غمی کند بدلم هر زمان زکین دژم
تهی شود به چشم هر نفس زغم تاری

چو مایه محنت داند که هر زمان آید
بجان زار من از سفله کان [illegible] باری

زیاده گوئی دونان و دون نوازی
فراشم شده آیین نغز گفتاری

اگر بمدح تو تقصیر رفت معذورم
که این گناه نباشد زسهل انگاری

مدام تا که شب و روز و ماه و سال کند
بدشمنان تو گردون درشت رفتاری

بدین بخت تو هموار و چرخ ناهموار
بدوستان تو یارب رود بهاری

بگرد حکم تو کردند ثابت و سیار
چو کرد مرکز خاک آسمان پرگاری

در مدح نواب محمد علی میرزا

چیست والا پایه نیک اختری
فخر جهان را بجهان چاکری

آنکه سپارد زحل از آسمان
حاجب او را ره فرمان بری

آنکه بر این منبر فیروزه گون
گشته نباشش خطبه مشتری

آنکه زبیم سخطش در سپهر
مغفر بهرام کند مجمری

آنکه نبرد شمه ایوان او
بر سر خورشید کند افسری

آنکه ببزم طربش زآسمان
زهره خرامد پی رامشگری

آنکه پی ثبت نوالش کند
تیر دبیری و فلک دفتری

آنکه بهیبش کند از عدل او
بارکنان بر دل بر مشتری

سرور جسم رتبه محمد علی
ایکه بذات تو سزد سروری

آمده در جنبش حکمت اسیر
گردن این نه فلک چنبری

کارگزاران

کارگزاران درت اختران
ایش بزرگی و بلند اختری

از پی خرج کف تو ماه و مهر
کرده شب و روز گهر پروری

خاک درت را پی کحل بصر
مشتری از چرخ شده مشتری

زهره بقصر تو کند مطربی
ماه ببزم تو کند ساغری

دهر عروسی شده آراسته
تا کند او را تو کنی شوهری

پنجه شاهین شهان بشکند
در کنف عدل تو کبک دری

تا که شده باز دی داد تو باز
صعوه بباز است بباز یگری

آمده از پاس قوی دست تو
گور و غضنفر بهم انشتوری

حاتم طی را شده نام از تو طی
از چه ز آیین کرم گستری

کمتر تو گشته همه مهتران
هست بلی کهتریت مهتری

خاک تو از لطف و عنایت چنین
ذات تو از کبر و تکبر بری

مهر تو سرد فر فرزانگی
کین تو سرمایه بد گوهری

رایت تو با فلک افراشته
آمده محو آیت اسکندری

پایه قدر تو نگاه داران
خصم کند با تو اگر همسری

دست بمعجز چو گشاید کلیم
پای ندارد بر آن سامری

خصم تو بمات شده مردانگی
چون بزنی نامه پیغمبری

دادگرا عدل تو از یاد برد
معدلت کسروی و سنجری

داد دل شکرانه آن ده که کرد
داور دادار ترا داوری

جود ز خورسندی آن کن که داد
جود خداوند ز نعمت عری

تا بتوانی مگذر از کرم
کاین همه بگذاری و خود بگذری

جام زر از کف مده و زر بده / جام جمی کو و زر نوذری
نوششی بخور چنان بنگر تا شوی / شهره به هر شهر به نام آوری
سود چو زین بیت نیابد به دهر / نام نکو کو به نکو نی خوری
گرده دلم لاله صفت داغدار / گردش این گنبد نیلوفری
سوختم از کربت غربت که تو / کربت غربت به جهان ننگری
بسته در این چار حصارم بدی / خود در غربت فلک ششدری
بود از این پیش زراد بخت / درد و غم زدوشش آوری
گرده کنون چرخ مقامر چو من / رستم از زرد و قضا ششدری
شمع جهانم بره صرصر است / این سخن از بس شمر سرسری
ساختهام لطف تو مشکات آن / تا نکند چرخ بر آن صرصری
بعد خدا لطف خداوندگار / گر نکند از کرمم یاوری
گرد برآرد فلک از استیم / کافت جانم شده دانشوری
تا که ز آذار شود بوستان / رشک ده کارگه آذری
دوحه دولت ز تو سرسبز باد / تا به زمان بجهان برخوری

در مدح میرزا عبدالله معتمد الدوله

که من به شهر صفاهان اسیری / فرو مانده بی نوایی فقیری
به زنجیر رنج و غم پای بندی / به زندان درد و بلا دستگیری
به زاری و حسرت جدا از دیاری / به زاری و اندوه دور از عشیری
بمانده و رنج و الم پای بستی / به بیداد و جور و ستم پاطبیری
خرابی به زاری به رنج خرابی / حسیری به حسرت به روی حصیری

زبان در بینی به ان دشنه / خار در پیلی بلا در دپیری
گرفتار موران ولی گرزه ماری / لگد کوب کوران ولی شرزه شیری
بسوزان شبی از که اشکی فشیند / فروزان مهی وز سها مستنیری
زبان دیده از تاب کلب عقوری / لب تشنه از آب حیوان عقیری
دو عالم شود پر ز دردم سراسر / گر از عشر دردم سرایم عشیری
چه باک ار صبا ای پیک باد سحر که / که آگه ز قطمیری و از نقیری
ز کشور بکشور همایون رسولی / ز یاران چاران مبارک بشیری
بآسرار مستور دلبر امینی / ز احوال پنهان عاشق خبیری
ز عاشق گهی سوی معشوق پیکی / ز معشوق که سوی عاشق سفیری
گهی در چمن بر سر فروشی / گهی بر زن کاروان پیبری
گهی کیسه پرداز گنجور باغی / گهی باغ را حله پوش از حریری
ز شفقت به هر یکی مهربانی / ز رحمت به هر خسته دستگیری
بریدی چو از بر ز جانان بجانه / رسولی چو از بر ز هجران اسیری
بگو پادشاها ای بساط هنر را / ارسطو بمالی فلاطون نظیری
بگردون حکمت فروزنده ماهی / باورنگ عرفان فرازنده میری
ز اشعار رنگین بمال کمالی / ز ابیات شیرین نظیر ظهیری
به نظم دری و گفتار تازی / عجم را جمالی عرب را جریری
بسی کم بود بحر با بحر جودت / بآب از سرابی بقدر از غدیری
شب و روز بهر تعلم فلاطون / که بود چو او بهر دانش مجیری
کند جای در محفل دانش تو / چو طفلی سبق خوان به نزدیک پیری

چو افلاک فضل تو آفاق گیری | چو خورشید قدر تو گردون مسیری
بعالم نه شبه تو حکمت پذیری | بگیتی نه مثل تو دانش پذیری
نه عیسی ابن مریم | نه موسی ابن جعفر
وفاکیش یارا در این شهر باشد | حریم تو بر رنجبران مجیری
نه ما را بشهر شما پا بمردی | نه ما را بملک شما دستگیری
چو کاشانه دارم وقت آمد بکاشان | بجز رفتن آنجا ندارم گزیری
هم از بهر روی بهشتی جمالی | صفاهان بچشمم بود چون سعیری
ز نالش تنم لاغر آمد چو نالی | ز زاری رخم زرد شد چون زریری
درین شهر کاباد بادا همیشه | ندارد که زر منعمی با فقیری
هنر هیچ و دینی و دولت عظیمی | سخن هیچ جرمی و جرم خطیری
بجز از عظمت است کلکم بزاری | جزایش بشعار دلکش صریری
زغیرت شده چنگ از چنگ زهره | بگردون رسید از کلکم صریری
بود گرچه هم کفو شعرم بشعری | دلی هم نزار دوی دونان فقیری
شکایت از آن با تو کردم که دانم | که چون من بزندان این غم اسیری
که از مهر پروای عالم نداری | جدا از مهر پروانه من یکمری
بمهر و وفا نه وفادار مردم | کز این دوست پرور به هر صغیری
که بگذارم این را بهر گفته بنجی | که بسرایم آن را بهر گفته گیری
که در چو فانی مه و مهر را | که دانند در ملک هر سو امیری
هم این هفت آبا نه بود مشتری | هم این چار مادر زراء دو نظیری
ایا دیده کام بروی تو روشن | اگر چه حقیرم اگر چه کبیری

ولی

ولی عزت او چه نقصان پذیرد | نشنیده اگر منعمی با فقیری
گذر کن ببرگاه کاهی صبا را | که چاره [illegible] گزیری
بود تا نشاط از لقای نشاطم | نشاط روان تو شهدی و شیری

در مدح نواب | حسین علی میرزا

ای خاک پاک پایت چون آب زندگانی | ای آب بحر دستت چون آتش جوانی
ای زان دوازده شاه نام تو آنکه ششم | از سمیش اول از او سبیلش ثانی
ای چتر کی ز شاهت در ظل پادشاهی | ای ملک جم ز بختت در بخت قهرمانی
ای فارس با تو فارس قائد بسرگذاری | ای مرز را تو حارس با هر مرزبانی
ای ملجا ممالک ای ناظم ممالک | ای افسر سعادت ای اختر یمانی
ای مطلع کرامت ای منبع فخامت | ای آیت هدایت ای بانی مبانی
ای ناحی مکارم ای محیی مراسم | ای معنی مکارم ای صورت معانی
ای عالم بزرگی ای سر ملک داری | ای مخزن زمینی ای گنج آسمانی
ای موج بحر قدرت ای اوج چرخ رفعت | ای سر عقل اول ای راز صبح ثانی
ای ملک از تو محروس از آفت زمینی | ای دهر از تو ایمن از فتنه زمانی
ای روضه نعم را چون ابر نوبهاری | ای دوحه نعم را چون باد مهرگانی
ای سود تو بچهها در سافرها کن | ای جود تو چو بیضا در منظر امانی
ای رافت تو کافل بر عزت اعالی | ای رحمت تو شامل بر راحت ادانی
ای در بر تو با آب پرورده یاقوت | ای در کف تو یاقوت سنگ آورده کانی
دانی که هر سخن را این تا توان توانا | فا در بهج کونی فا بر صبوح خوانی
کلکم چو آذر آرا سوز درون آورد | طبعم چو آفرین را ریزد دنبال ثانی

اینجا که من به پنج در پا و سپنو اید / اینجا که من شکسته کردون و نا توانی
چون زاد فرین ذات بر با مزخوا نم / ز پند که پاره ای فریاد آفتاب رافی
بر بد کمال حاجت بعد از ستایش تو / ای چرخ چهره وستی ای مهر مهربانی
زی ذره چون که ایان اکرکشش [illegible] / زین دوده دوده اند ابر شعل کیانی
از وصل هم کریزان ارکان خشیجی / بر خاک تیره ریزان اجسام کن فکانی
تا ری ز باد دهد هم شعل مسیحی / خواهش ز باد دست هم آتش عنانی
خواهش هبا زکشار در پیش چرخ [illegible] / چند این ترانه سازی چند این کرانه
ای آفتاب رحمت رازی بگفته دارم / با اینکه نیک دانم کز بنده پیش داند
در نامه بزرگان خوانده ام که بر ابجدی / چون آفتاب اول بگذشت بخشش نامه
از مطلع نه شاهان از پیچکی نمود پیدا / بر دست بخشش افشاند کنجی برایکانی
آری بروزگاران مانند نام داران / نام خجسته باقی زین زر و سیم فانی
ای آنکه بجز شاه ند در حضرت نباشد / زیبای بیکاری شاهان پاسبانی
در مدحت خداوند بس رنجها کشیدم / تا بر بیت فشانم بس کنج شایگانی
در این لطیفه بنگر از این دقیقه بگذر / تو آفتاب اول آخر بخشش ثانی
تا هست دهر برپای چون دهر در پایانی / تا هست چرخ بر جای چون چرخ [illegible]

در مدح نواب محمد حسین میرزا

شاهزاده محمد حسین فرخ رای / شاهزاده آنکه فرش بهشت خدای
یگانه گوهر دریای مجد و دولت و دین / خجسته اختر گردون فر و حشمت ورای
شکوه حشمتش از پایه آفتاب سپهر / زمین حضرتش از پایه آسمان بجای
بعرصه که سپاهش ستاره پی پی وپ / بعالمی که جلالش سپهر بی سر و پای

ز [illegible]

ز بو سل بیران آسمان [illegible] / ز داشش [illegible] پیران آفتاب ای
با سنانش تا خاک چرخ اختر خیز / با تیغش تا دست بحر کوهر زای
از این سپس نه بگردون مرا سلامکی بود / از این سپس نه ز دریا مرا نوید و نوای
شود چو از دم بر خدنک دال شکر / شود چو از پی فرهنگ زنگ [illegible]
بجان خسرو در هند شور در و [illegible] / بنای قیصر در روم سوز و وای وای
ز تاج تهم چو سرایان ز خود پروین / ز کاوه کی چو کریان ز زین [illegible]
هزار قلزم خونش از پرنک [illegible] / هزار عالم جانش از خدنک [illegible]
کشاید ار بعطا وام [illegible] / کدازد ار بتعدی [illegible]
بر بهره زهره نگا [illegible] / بداد دوده برآرد ز چرخ جادو [illegible]
در آن زمان که تو [illegible] / در آن زمین که [illegible]
بزند [illegible] / [illegible]
زمره کاری [illegible] / [illegible]
کران [illegible] / سبک زمین کران [illegible]
[illegible] / [illegible]
تو از [illegible] / تو از [illegible]
ز بخت و نصر [illegible] / ز ماه و مهر [illegible]
[illegible] / [illegible]
هزار [illegible] / هزار [illegible]
همی [illegible] / ز آسمانت [illegible]
همی [illegible] چرخ [illegible] / همی [illegible] مرد [illegible] از بالای

ز اختر انت همی بو کلاه کبار ابجر   ز آسمانت همی تا کلاه گوشه بخشی
بزرگوار خدایا تو آن خداوندی   که برتر از تو نه جز آن بزرگوار خدای
چو آن جبین که جانش به تنگنای عدم   دل ملوک به راحت ز بند پنج سرای
جهان جاه تو آن عالمی که عالم را   یک کران ز آن مانده پدید خود و دعای
اگر نشستی گردون بگرد آن نرسی   که جلوه‌گاه سمند تو تا کجا و چه جای
طلیع مهر تو این آفتاب جان پرور   زمین کین تو این آسمان [illegible]
بخلق [illegible] همایونت تا که [illegible]   کسی نه پسند جز آنخوان [illegible]
بگوش و هوش تو [illegible]   بهشت [illegible] و گوش [illegible] بانگ [illegible]
بهشت از آن که شوی گنج گیر و نام آور   بگوی از آن که شوی گنج بخش کام روای
تو و خود آن همال کو [illegible]   تن تو و خود چو هش [illegible]
ز تیر [illegible] که زری چو باد [illegible]   ز گنج گاه و جانی چو جان [illegible]
ز جسم گشته به رنگ تو و [illegible]   ز جان [illegible] ز رنگ تو آسمان [illegible]
چو کرد و خوی پرخت پسند آن [illegible]   که [illegible] گل [illegible] آفتاب [illegible]
[illegible] که نیازی که بر تو [illegible]   روان [illegible] ملک [illegible]
گشت چون پدر [illegible] نام [illegible]   جانت [illegible] پدر آمدی بکام [illegible]
بلی [illegible] کس که [illegible]   [illegible] فرزند [illegible]
شمایل تو چو باد مسیح و آب خضر   [illegible] چو [illegible] خدای
[illegible] جهان [illegible]   [illegible] بهم [illegible]
[illegible] ذات خداوند [illegible]   چو [illegible]
مدام تا که بود [illegible]   همیشه تا که بود [illegible]

[illegible] تو سمواره آفتاب شکر   سم سمند تو پیوسته آسمان فرسای

در مدح حضرت   صاحبقران

بروزگار همایون شاه فرخ پی   که باغ ملک چو گلزار از او با فر و زی
بلند مرتبه [illegible] شه غازی   که وصف او شنوا نیست جز بجا و دری
سپهر جاه و ملک درگه خطاب [illegible]   از آن باین [illegible] و از این [illegible]
ز ابطال دولت و بطلت زمین تا چرخ   ز عهد شوکت و مدت زمان آسایی
زمین موالف او را هر آنچه [illegible]   قرین مخالف او را هرانچه نهایت
[illegible] دلشکرش [illegible] بر [illegible] چو جسم   [illegible] ز آتش [illegible]
گهی ز تیر فلک بر [illegible]   گهی ز کاه و زمین [illegible]
ریاض این [illegible] نظر آب [illegible]   عظام کفر [illegible] آتش [illegible]
چه غم ز دشمن ضحاک خوی [illegible]   چو مار [illegible] از بار [illegible]
با مرآن ملک را [illegible]   اساس ملک ملوک [illegible]
با آفتاب قرین اختری همایون شد   که اختران [illegible]
تبارک الله از آن اختر همایون [illegible]   که آفتاب نماز آورد [illegible]
چو شد بپای [illegible] بسیط زمین   [illegible] خسرو انجم [illegible]
چو [illegible] آفتاب [illegible]   که [illegible] جمالت [illegible]
ز [illegible] آفتاب [illegible]   [illegible] الله [illegible]
[illegible] صد هزار [illegible]   ز چار مادر [illegible] دختری [illegible]
بزیر سایه این اختر آفتاب [illegible]   چنانکه سایه روان آفتاب [illegible]
زمانه گفت که امروز [illegible]   فضا [illegible] آن [illegible]

چو گشت کشور شان مطلع چنین اختر / خجسته طالع از او بلند اختری

غرض چو بر سر گاه اختری همایون فر / صبا نوشت تاریخ اگه اختر کی

مدام باد شهنشاه در رزم و به بزم / بپای تارک خصم و بدست ساغری

در وصف جامه / **حضرت صاحبقران**

ای کسوت خجسته ندانم چه جوهری / گر جامگی چه مطلع خورشید انوری

چون آفتاب گوهری و تو بود اگر / جرمی در آفتابی و گوهری بگوهری

از پایه خواندمت چو آن پیکر بهیچ / گر جای داشتمان دو عالم بپیکری

خود در تن تو نور خداوند مضمرست / مانا که جان روشن پاک پیمبری

گر گشته بافت حاشیه از موی زر دست / دیده از تو گرچه حاشیه دامنش مغفری

شیر است در تو به چو شیر آفتاب در / هم شیر را شکوهی و هم مهر را فری

چون شیر چرخ زیورت از آفتاب تک / آن آفتاب بود و تو شیر بر وی

گردد جهان فضل نه چرخ معظمی / گر در سپهر قدر نه خلد منوری

در طینت تو از چه عیانست جنتی / در گوهر تو از چه عیانست کوثری

از پرتو آفتابی و از سایه آسمان / نه نه خطاست زیب دو صد جو برتری

مهر و سپهر سایه بخاک افکنند و تو / بر سایه خدای همی سایه گستری

کی گویمت چو مهر که از نا بود زوال / هرگز زوال در تو چو مهر منوری

چون خوانمت سپهر که در جوف او بود / جوف تو چه از ذات خدا نیست مظهری

زیب ملوک مصطفی شاه که شرف / جسمش ز نور است چو بر جسم زیوری

آن خسروی که دست تطاول چو پای ظلم / از دست داد اوست بپاینده چنبری

نی در برد ناخن خورشید باز او / بر ذره غبارت اگر تا به اختری

عدلش نهاده تا بجهان پای گسته بخت / دامان هر که کشدش دست ستمگری

هر دشمنی بغمزه چون باز شفقتی / هر رهزنی نگهبنه چون خضر رهبری

آنکو ده ملک در کنف داد او نیاز / چون کودکی برضیع در آغوش مادری

در بزم چون نشسته برجا بنالشی / در رزم چون بر آید بر دیو پیکری

ماهی بود بهر شبی و عرشی بجستی / مهری بود بکوهی و کوهی بجوهری

راوی خسروی ز ران تاج و کوتوال / مردی و مردمیش برین رسم و مغفری

مرزی بیک اشارت و گنگی بیک سوال / گیرد ز مرزبانی و بخشد بچاکری

هر دم زمین بخت که از فیض خوی او / قایم بذات او چو عرض بجوهری

از آستانش بوید در جهر قرش بسه / با جیش بیگناری و با گنج سروری

آرزو بپای موزه آهنگ گلستی / این را بدست نامه نقوش کشوری

زین پیش اگر چه بود ز نابخر حادثات / گشتی چو نای و چنگ تنگی و لاغری

منت خدای را که ز دادش کنون همی / رضوان ز روضه باز کند مژدگان وری

نه دشمنه بضغه فروزان کند رخی / نه نیز ز کمینه گرایان گستری

کوبال گاو چکر و آوای گاو دم / بگمینه گاو می آمد و زرینه مزمری

با صیت نام اوست چو خاقان قتل شان / آوازه ملک شهی و صیت سنجری

تا آفتاب سرکشد از جیب خاوران / رویش چو آفتاب بچهر چه بخشی خاوری

در مدح خطاب بقصر

ای قصر رفیع آسمان رنگ	ای غیرت کارگاه ارژنگ
با سقف تو سقف نه فلک پست	با صحن تو صحن شش جهت تنگ
زر در تو شمال خسرو عهد	شاپور زمان سپرده فرهنگ
یکسو بسپاه روشنش آورد	یکسو بنگار شیرنش آهنگ
هر منظر تو ز کلک مانی	پر لعبت شوخ و شاهد شنگ
در طلعتشان طراز دانش	در کو بهرشان فروغ و فرهنگ
افلاک چو آبگینه فانوس	در سقف مقرنس تو اورنگ
آن پایه تراکه گوی چرخ است	بر پای تو تیه شتالنگ
جمشید تو ماه مهر افسر	خورشید تو شاه عرش اورنگ

شاهی که فکنده مهد بلقیس مهد
اول کمر است و آخرین عهد

چون نام ملک قضا رقم زد	بر نامه خسروان قلم زد
زان زهر اجل بکام بدخواه	زان سنگ فنا بجام جم زد
نامش ملک الملوک اعظم	ضراب زمانه بر درم زد
صفهای ملوکش از ممالک	در صف حواشی و خدم زد
بخشش که چو هی لا ینام است	بر عالم لامکان علم زد
از شیوه جود بی تحاشیش	بس مهر ابد بر عدم زد
بی سابقه عدم حدوثش	در مرحله قدم قدم زد
چون ختم پیمبری و شاهی	بر لوح قضا قدر رقم زد
این بر کف سید عرب داد	آن بر سر خسرو عجم زد

این برکف سنجر عرب داد — آن بر سر خسرو عجم زد

یعنی ملک الملوک اعظم
خاقان جهان شه معظم

شاهی که جمال او محالست — شهنشه چه جمال ذو الجلال است
هم بخت و لبش لا ینام است — هم ذل عدوش لا یزال است
خورشید بر زمش ار نظیر است — بهرام برزمش ار همال است
انباز ی شمع آفتابست — نادره غضنفر غزال است
خرگاه خوشش بهشت و جنت — گر پاس درش فلک مثال است
هم خاک نشین آن نگین است — هم ناصیه سای این نعال است
بخشش چو چرخی که پی دوار است — چترش مهری که بی زوال است
این ناله من بمدح خسرو — همشیر سحبانی نال است
اعجاز نخوانمش ولی هست — آن سحر که نام آن حلال است

خورشید نشان و ظل یزدان
در پیکر ملک جسم او جان

هم دین عرب قوام ازو یافت — هم ملک عجم نظام ازو یافت
از خواری دهر هر هنرمند — در حضرت او احترام ازو یافت
گیتی که بجز ما گر بست — صد شکر که انتظام ازو یافت
از بهر ظهور عید او نیز — ز آغاز فلک خرام ازو یافت
از شاه دل نواز مقصود — زین بکده سه کام کام ازو یافت

در بزم نخست خدمت خویش — این خلعت سبزفام ازو یافت
هم کوه و زرد ز مهر و اختر — پس جایزه صبح و شام ازو یافت
تا باده کشد ز شاد کامی — هر صبح ز هلال جام ازو یافت
القصه ز فیض خدمت تو — این مرتبه بر دوام ازو یافت

آری ملک زمانه این است
کش چرخ چو بنده کمین است

گردون ز جلال او نظیری — دریا ز نوال او غدیری
کوثر ز لبش وظیفه خواری — طوبی ز قدش لطیفه گیری
لطفی ز خرام او بهشتی — برقی ز حسام او سعیری
بهرام که ترک آسمان است — در چنبر چاکرش اسیری
هر سوی بسجده آسمان سای — بر سده بنده اش سدیری
جان بخشی نافه مردگان را — صور دوم از درش صریری
اهریمن ملک را که رجم — از ترکش او شهاب تیری
خورشید که لاله سپهر است — در باغ ضمیر او زریری
پیش در آسمان گشادن — افسانه نوی و ضمیری

شمشیر ملکشه مظفر
در ملک چو ذو الفقار حیدر

بر چرخ ره خرام بندد — چون تیغ سپهرفام بندد
تمثال قیامت مجسم — در رزم پلنگ قیام بندد
نقش قد طوبی مصور — در رزم پلنگ خرام بندد

گرد سپهش بطلعت صبح | بر تیغ ز ظلام شام بندد
عکس سپرش بچهره شام | جادو بد در ظلام بندد
تیغ سخطش ره حرارت | بر دوزخ از انتقام بندد
لطف سخنش در لطافت | بر کوثر از ابتسام بندد
هم گردن زنگ آسمان را | زرکیش بنجم خام بندد
تعویذ امان ز خون شاهین | عدلش به پر حمام بندد

دارای جهان سکندر عهد
کافکنده بخت آسمان مهد

ملکی که بتیغ جم گرفته | صیتش عرب و عجم گرفته
در تیره شب عدوش جا دید | گردون دم صبحدم گرفته
بر صبحدم دولتش تا حشر | آفاق ره ظلم گرفته
هر کو که حسام سام جسته | هر دو که جام جم گرفته
صد ملک بیک حصار خوانده | صد گنج بیک درم گرفته
نا آمده در وجود دادش | پیدا در عدم گرفته
از نام ستم صماخ گردون | چون جذر اصم صمم گرفته
ضیغم به پناه گور رفته | سرحان کنف غنم گرفته

آن بخت جهان بعدل گستر
فتح ملکان ابو المظفر

روزی که سنان زبان گشاید | از تیر زبانه جان گشاید

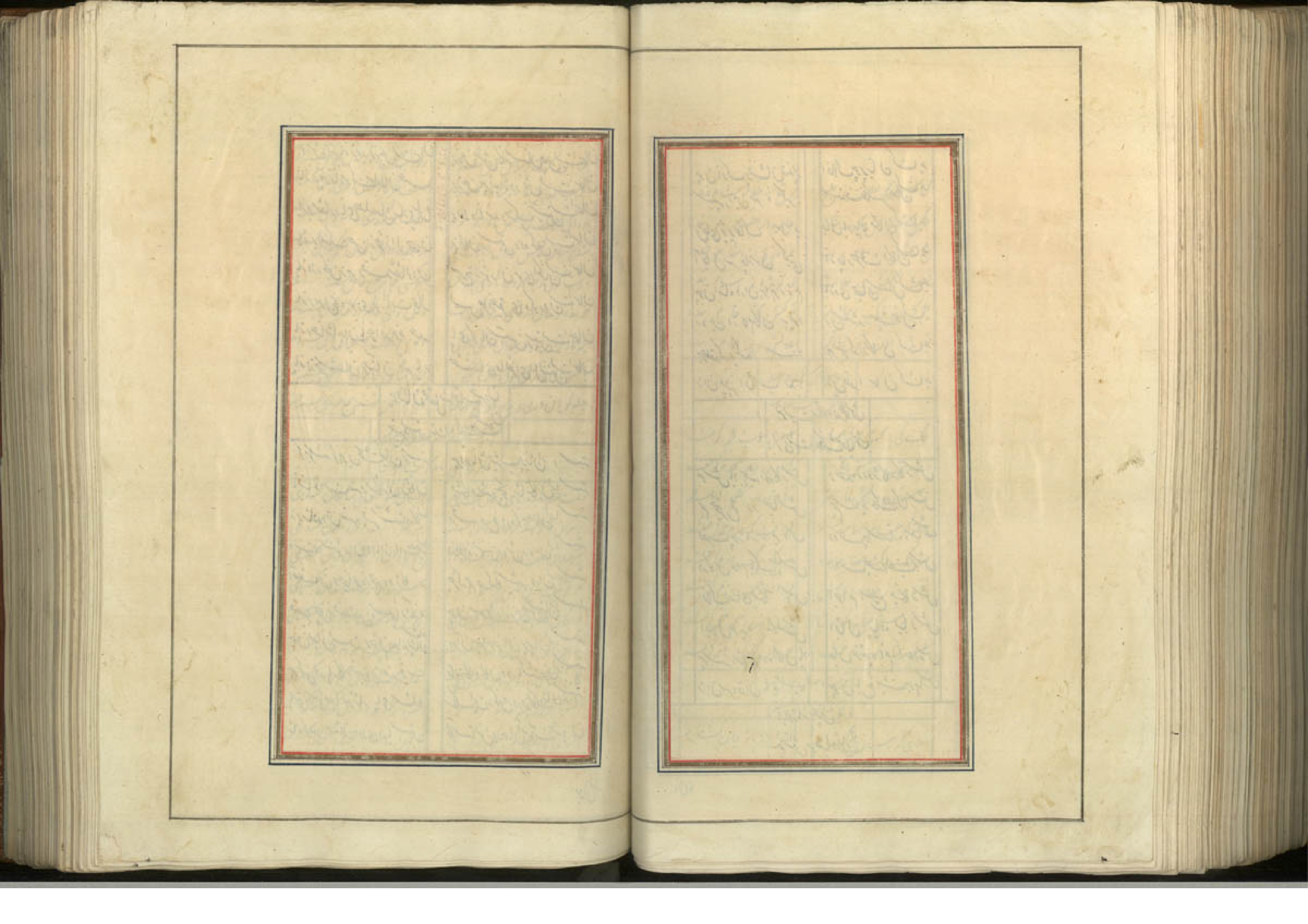
چون ناوک

چون ناوک پرفشان زند پر | افلاک چو پرنیان گشاید
شیپور زمین بنعره گیرد | سنجق فلک از فغان گشاید
گنجهای زیر خاک جوید | جان باره لامکان گشاید
آجال سه چارسوق گیتی | از چار طرف دکان گشاید
چون شاه دران هزاهز رزم | بازوی جهان ستان گشاید
رو بین دژ لامکان بیرزد | زین ششدر هفت خوان گشاید
هر حلقه که بر کمند بندد | هر تیر که از کمان گشاید
زان چنبر آفتاب بندد | زین قلعه آسمان گشاید

بر تربیت ستاره درگاهش
گوئی است فلک بصولجانش

خوش باد همیشه روزگارش | ز خنده زر و زرنگارش
هم خنجر تیغ در میانش | هم شاهد ملک در کنارش
نصرت چو زمانه پایمردش | دولت چو ستاره دستیارش
در گوش مدام بانگ چنگش | در دست همیشه زلف یارش
افلاک فضای پیشگاهش | اجرام مطیع پیشکارش
اجلال جریده یمینش | اقبال پیاده یسارش
پیوسته ز شاهزادگان باد | جان خرم و نام نامدارش
زان سرو قدان ماه سیما | چون باغ بهشت پر بهارش

تا باد زمانه همچنین باد
چرخش چو صبا دعا قرین باد

وحش الله باز زیور بر زمین بست آسمان — بر زمین نقش نگارستان چین بست آسمان
باز از بهر نثار موکب سلطان عید — بر زمین پیرایه از در ثمین بست آسمان
باز بر شعار ونای صلصل و سار و باغ — بر بط و ناهید و چنگ مهترین بست آسمان
باز بر آهنگ بهمن از غم زال جهان — از کمان رستمی راه کمین بست آسمان
باز از رنگین زهر بر قبه شفتالو دین — سرخ زنبوران بروی انگبین بست آسمان
باز بر بهرام و سوری جوربات جمال — پس جراز عبقری و کوردین بست آسمان
باز رعنا شاهدان با غوا در بزم عید — پای کوبان آستین بر آستین بست آسمان
باز از جمع شمشان بر بستان شهریار — نقشهای جانفزای دل نشین بست آسمان

[illegible]

جم نشان محفلی شه آفتاب خسروان
خسرو رسش بنده و مالک رقاب خسروان

گوهر شه گوهر بن بخشگیان آراسته — پرور باش بستر بستر پرنیان آراسته
باز افشاند دست شه بر پیشگاران رایگان — پیشگاه شه بگنج شایگان آراسته
زیر ساوران خسرو قیصر شهزادگان — از فروغ در و گوهر آسمان آراسته
دست دستوران دانا از ارادت بر میان — در طراز رستی روشن روان آراسته
آصف بن برخیا بوزرجمهر روزگار — خرگه جم در که نوشیروان آراسته
قیصر و بجز قسطنطین و سنجار آمده — چون سپهرش از زمین بوستان آراسته
چون میان بسته بر خون بدانداندیشان — هر آن بهرام خوبان بر میان آراسته
هر کسی در بارگاه خسرو از امید خوب — خانه گاه و کان و کو بر باگشته خوان آراسته
با تهی دستی صبا بهر نثار پای شاه — سلک این رنگین در از کلک بیان آراسته
شاه گردون بستان دارای دریا آستین — گلستانش در جهان آمد مآب خسروان

پیل بانان تخت بر پیلان بابل بسته اند — بر رو امیشان زنه گردون جلاجل بسته اند
تا برابشان پیل بالا زرفشانند شهریار — صف بجزگاه جهان دارای با ذل بسته اند
تا دو ال نهنیت بر کوس دارائی زنند — نوبت اسکندری را ناله بر دل بسته اند
شد هراسان کوش گردون زبانگ کادم — از شب روشن از آن محکم سلاسل بسته اند
رهبت کوی تو بها از دو دو تازی هر زبان — از گوسی محملی بر چرخ حامل بسته اند
خواننده ترکان در ثنای شه نواهای درست — زان نوائی را دم از گفتار باطل بسته اند
یکه تازان رانده در میدان تازی بارگی — راه برج فلک بر سیجان بابل بسته اند
باشعرهای فورزان چون بنان شکمکین — از در عشاق بر جمازه محمل بسته اند
بذله گویان دری در مدح دارای جهان — در دم شکین قسم سجع عنادل بسته اند

تحفه پیدا رشهنشاه جهان این دم بس
تا کنون جستنی نامه بجواب خسروان

دست خسرو مایه دریای و کان بخشد همی — رایگان بس گنجهای شایگان بخشد همی
بر سران نام خوش شه از جود زر و خواسته — جره جره زر بهر رهروان رایگان بخشد همی
شیر مردان صف زده هر سوی استاده کاران — گنج گاوان را بشیران ژیان بخشد همی
هر کم کف زرین طبق پر سیم و زر — سیم و زر از امر شاه زرفشان بخشد همی
مردگان فاقه را جسم جودش چون مسیح — هر نفس از شربت دیدار جان بخشد همی
زنده دین شه همایون فرخ شاه شهریار — سود بانی چند بر سود و زیان بخشد همی
کاروانهای زر و گوهر روان در شرق و غرب — تا که هر شهزاده آن گنج روان بخشد همی
افسر کو هر طراز کشور آباد و مرز — خسرو از زا هر دم آن کشورستان بخشد همی
هر زمان گنجی و هر دم ملکی میدهد همی — این چنین با ذل علیت انجمان بخشد همی

از کمالش حیرت خسرو غلبی کامد او
در لقب خسروی صاحب نظر خسروان

چند خواری آخر این دو خوشاب است ای ملک　　تا ز پرورد کف تو آفتاب است ای ملک
چند قشانی بخاک از خاره و خارا خوار زر　　این نه خاک است نه خارا و ذهاب است ای ملک
چند نازی کز کفم آسوده باشند عالمی　　این نه خورشید است کز دست تو تاب است ای ملک
چند گوئی جود من ملک جهان آباد کرد　　این نه کان کش خانه از جودت خراب است ای ملک
چند گوئی که دهر از عدل من آرام یافت　　این نه دریا کز دلت در اضطراب است ای ملک
پیش از این معروض از غم زانکه از چرخ آفتاب　　خدمت را در ذهاب و در ایاب است ای ملک
زین فزون مپسند ویران خانه کان از کرم　　کاو هم بر خسرو ما ملک رقاب است ای ملک
زین سپس مپسند دریا را چنین در اضطراب　　زانکه کنجور تو را تاب مناب است ای ملک
آفتاب و کان و دریا را ازین خوان چند چند　　آری آری بنده چون من در ایاب است ای ملک

مرغ هم بر ملک شد دانکه نامد در سخن
چون صبا چابک عنان در رکاب خسروان

آسمان بر سیاست بنده و ما بر زهست　　زان چو دیگر خواجه تاشان دهش پرورد است
تا ابد کاهست بیان تست انتقال الکسان　　ز آفتاب و ماه زرین نرخ سیمین پرور است
بام او را همچو کیوان هندوی چوبک زنست　　بزم او را مشتری همچو الکی دانشور است
هم یکی ترک درش بهرام سیمین جوشن است　　هم یکی سرهنگ کوتش مهر زرین مغفر است
زهره در ایوان او رامشگری بربط زن است　　تیر در ایوان او طغراکشی در دفتر است
سر جلاجل بند کوسش از پی ناهید است　　همچو موسی که بحر چون خضر که رهبر است
در جهاد آن شاه حیدر دل پی ترویج دین　　تیغ تو تابش مناب ذوالفقار حیدر است

رخ لازم چون عرض در جوهر شمشیر تو　　در شود منفک چو اعراض عرض از جوهر است
گردن گردنکشان در حرز خام شهریار　　هست گوئی گردن ضحاک و مار حمیر است

یاد کرد شاه و کشتن کردن شاه از آنکه
آتش شمشیر خسرو در کباب خسروان

روز کین از آتش قتال شبهای آذرنگ　　ماهی بریان شود در موج دریا نهنگ
کوسهای لشکر برانغرهای کوش کوش　　سنجهای سنجر برانصیحهای جنگ جنگ
هم سمک آهن پوش از تاتاریک گرد کارزار　　اختران پیکان در گنبد سیمابرنگ
هندوآسا تیغ آتش بار گلگون در خون　　کالبدها ریزه و جوشیده زان جوشنده لنگ
هم سلاسل بگسلد خاک از درنگ از شتاب　　هم جلاجل بگسلد چرخ از درنگ شتاب در رنگ
ز بجایش یاد از آهنگ نیاورند کیو　　ز بجاکش رنجهای از دحشت خود بر لنگ
اندران موقف که از شیر اوژنان شیران بهم　　بر کشند از جنگ کاندر کنند از کام خنگ
از نیام آری برون آن هندوی خارا شکاف　　از کمین تازی یکی آن تازی کوتاه لنگ
لشکری لشکر شکنی دلبری و نصرتی　　مرد و مرکب ریزه بازو توش دیزه هوش هنگ

با شتاب ... در رنگ آمده روشان ...
تا سرایم از در ... شتاب خسروان

لوح السماکت آسوده از یکار روس　　اینک ... خاک ... کاهست سرسالار روس
سوی هند در دم زان لشکر که ... حق　　بخت شاهنشاه ایران کرد ... کار روس
نام قدر فرشته کاران ... یاد　　گر نوردی در نوردید ... طومار روس
سعی ... زادر بندگی لشکر باد　　زانکه گردند از جان محو ... روس
زاب صمصام نهنگ آسای بحر اکبر شاه　　منطفی شد شعله ... آتشبار روس

گر نبودی صارم دین پرورت فلاح کفر
یک کس از روسی نماندی در جهان در ...
نام قطال سکندر محو گشت از روزگار
خسروا شاهنشها گر بخشد ربان بگوهر ان

آیت اسلام گشتی محو از کفار روس
چون سکندر یادگاری در جهان چهار ...
زین سپهر چرخ نام دارا جنبت در کفار روس
از نهیب تیغ خسرو رفته در زنجار روس

تیغ شاهنشه چو نیکی کش باشد دریغ
خسروان باشند شایان عقاب ...

عاجزی عاجز صبا چون از ثنای شهریار
عید شه باد همایون در جهان تا جاودان
لوتر از گوش نعل گردون گر ان ملک
چون درفش کاویان جاوید فیروز ...
تا شب و روز آسمان آراسته از ماه و مهر
تا دل عاشق بود در زلف دلبر پای بست
جاودان با بربط ناهید و چنگ ...
راد سروران یعنی آن نوبادگان سلطنت
باد یارب طلعت نگار گون آسمان

به که گلباری بخواه و دعای شهریار
هر زمان عیدی همایون از لقای شهریار
توتیای چشم اختر خاکپای شهریار
رایت مه پیکر خورشید سای شهریار
گیتی آرا ماه روی مهر رای شهریار
جای نصرت بسته در زلف لوای شهریار
زهره گوینده در عشرت سرای شهریار
جاودان سرسبز از ابر عطای شهریار
عطفه دامان ردای کبریای شهریار

در مدح نواب

باشدش فرمانروائی رخداد و مزاق ملک
رخداد و مدی رد یا و خطاب خسروان

حسنعلی میرزا

چیست آن کوه که از کوه نگار دارد
باد دیدستی کان قطره باران ریزد
که فلک را چو زمین کرته دامن پوشد

چیست آن کوه که جا او همه صحرا دارد
کوه دیدستی کان نیزه شدر دارد
که فلک را چو زمین مطلع خور دارد

صحح علی

چرخ را مجلس شاهانه چو هندس شد
که چو صوفی کیف لن مربع پوشد
که لب با مژه کام دل از مقصد جوشد
که چو حنا کجهای چو هنو زخوید
که مجره گرد گاه بجوزا بند
از چه از آب نداد خبر که در حولان
چون کند چرخ جهان زانکه ز دل خاک
از پی رحمت آتش که سکین ممالل
بلبر ثانی چارم فلک آمد زن زری

خانه زنقش سپرهای عمرد دارد
که چو شب هم بسلب در منور دارد
عاشقی باشد کاو نعل در آذر دارد
چار سند ان شبه رنگ محقر دارد
دلی الکه که چو من خواجه تو انگر دارد
بجز در شعله چو آله مسنر دارد
باشد آن چرخ که از مهر که مجمر دارد
زنج شد یار بجان کاو که بو ... دارد
جای بر گوهسلان مهر فلک فر دارد

آفتاب فلک ملک ملکزاده حسن
که بدو دیده ملک و ملک آمد روشن

و سپک ای بخت که از مطلع خورشید گرای
شکرها گوی و ستایش کن و خوش باش که داد
آفتابی که سرش سایه یزدان مطلع
موکبش را چو سلاطین عجم غاشیه بر
گاه چون دولت بر حضرت او ساقی رای
تا بدین پایگهت حوادث ...
خاک درگاه وی از سجده احرار زمین
گاه با شخص امل دست گهر خواهش ...
گاه در مجلس او مجمره چون ... سوز

آسمان وار سکاکش در دادار جای
که داوند جهان بارترا بار خدای
تو در آسایشش از سایه خورشید همای
سنده اش را چو صبا داده بصحرای
گاه چون نصرت بر رایت او ... جای
اندر ...ستگه ای بخت جوان برپای
آسمان وار شبستان کواکب آرای
گاه با قبله پای به اندیشش فای
گاه بر درگه او ناصیه چون شاهان سای

گاه در رزم خوی چهره بگردش آمیز
گاه این شاه غدر اکه عنش آرایم
جز بگر پاس خداوند جهان روز مبر

تا بگوید که داری گل خورشید اندای
تو ز رخ پرده پی عرض جمالش بگشای
که زبان نامیه خبر است و زبان جادو نای

الکه چون سایه گریبان جلالش نبود
زیر این برشده طارم زر خوار نشش

گشته بر کوه برش این چتر جهانگون تنگ
آسمان نیست بگوشش مگر عدل احسان
تیغ او طرفه یکی صاعقه فشان ابر است
به یمینش چه بود جستنکی در نیل
روز روشن بد اندیش چو شب تیره کند
روی خورشید در آیینه رایش بیند
گوشش لب بختی را مده گران تا نال
یا انقلاب دل بود از این یمینش باعم
اشهب عزم سبک سیر شهاب جایش
صبح چون روز برای دی آید روی
چون دهد نظم جهان رای جهان آرایش
زخم بر دل زند ما تا بگرد شکاری

در فلک که بهرام بجوی که در دل سنگ
آفتابی است و حشمش همه زود زرنگ
گاه در رزم ز آهن درد لاله که کشور بر جنگ
بر یسارش چه بود جز چو تیغی بر تنگ
گاه نادر دبا یر چو در آرد از تنگ
چون در آیینه عکس رخ شاه زرنگ
سنگدل جای گزیده است غم دل تنگ
که ز امواج در آورد با برق آذرنگ
ادهم چرخ پا افکنده خوی خوابانگ
شام گردون ز زنش شیشه مینی بر سنگ
در فلک جنبش پروین عجب اورنگ
زخم نیش تا نخورده شد نخورده شد رنگ

زخم ادهم چو چوبش کم ز فوقش لطف
یی از خلق حسن هر چه سیه مشکن

گاه کین زنگ چو زنگار بسر برگیرند
خسروان زنگ سر بر و کم و فسر گیرند

گاه در چین لبسان سینه خاقان گاه زند
در کاغذ در حلقه پیچ آرزند
قصر قیصر یکی از گران سر کوبند
خاک سقلاب ز کین بر سر خاقان بپاشند
لرزه از طنطنه بر گنبد گردون فکنند
جنگاوران فضا در شش بر در گاه
هفت اختر همه در بازی این شش دره نزد
باشد از افسر خاتم خطر و فر ملوک
گنج داران طبیعت دورج مجد و شرف
از و شاهان سهی قامت سیمین اندام
از پلنگان نهنگ او زن تیغ آهنگ

گاه در روم برتیغ افسر قیصر گیرند
حصن قسطنطین در خیبر اژدر گیرند
مرز ختلان یکی حشلی سر گیرند
ملک بلغار بقهر از کف سنجر گیرند
راه از کوکبه برادش اختر گیرند
ایمنی راز کف حاجب آن در گیرند
تا حریفانش ز بکروی ششدر گیرند
لیک از افسر و خاتم خطر و فر گیرند
عاقلان عنصر او عقل مصور گیرند
ساحت بارگهش عرصه کشور گیرند
پرده [illegible] که آتش وادی ربر گیرند

گونه قطرات ادب [illegible] گلگونه
ساعد دولت ادب ابد [illegible]

ای سپهرت چو سرو شی بصیرت ابتری
روضه پادشهی را چو همایون سروی
از بد اندیش سپاهی وز تو آهنگی
نیلگون اطلس گردون که زنیغ تو کهیست
کس نگرد ببد خاک در تو ناصیه سای
پدرت ملک ستان تو ملک آرای
دستیار تخت تا پیمان پای نهاد

خاطری یاد نداد چو تو صاحب نظری
دوحه تاجوری را چه مبارک ثمری
از خس و خار جهانی ز آتش شرری
جامه جاه ز تو نیست بجز اختری
که ز زحمت برخ او گشاد ندری
بخت چون او پدری را چو تو والا پسری
از گریبان عدم هیچ خجسته گهری

پا بمردی که دست تا بجهان دست گشاد — فاتحه رافت نبشتی بر گیتی ازری
مهر آثار در اقطاع جهان منبسطی — آسمان دار در اقطاع زمین مشتهری
آن سپهری که مدار تو بجود و کرم است — چرخ را خیره مدارت بگه دوری
چند پیوسته سرائی که ز دولت بزید — در زمان تو جهان گشت بعکس از هیچ دری
کان خراشی به دل بحر خورشید رخ — ز دل دولت تو دارد همه خود حیدری

آنکه تا ملک به نام تو جهان رحمت زند
دایه دور همه بشنود لب گویا زلبن

دیگ اکنون چو غزالان همه بر درآید — نفحه باد بهار نافه از فر دارید
عنبر از طبله سنبل تر لعل تر زید — سر بسر از خنده سوسن پی عنبر دارید
بسر رونق بازار مه و خورشید — لب زین چشمه خورشید نگه دارید
سر بسر از میدان جمع دلارا کشید — سوده لعل بدان لب دلبر دارید
جان ملک سوی ملک زاده آزاده رسید — با غزالان حرم یارش از بند درآید
اینک از گوشه ایوان شکار شتابید — بار کمش را پی پانزه ملک سر دارید
آب از چشمه جان بر درخشش بکشید — دل شیران همه زین رشک دو آذر دارید
چون جلالش کند عطارد و خوش آهنگ — پرده و بیکرش از آن رشک دو بیکر دارید
باز گویند که بلبلان که چو ما پر گیرید — گر بدل حسرت آن تیر سبک پر دارید
لذت فاتک احمر شکار زاهر دم — چشم یاری همه از گردش اختر دارید
دور بود که نوازد نکند کی ز کرم — دل آن گرچه همی گشته ولا غر دارید
ای ملک زاده به مهستی چو ملک — گرچه در ملک این شیوه مقرر دارید
لیک من گویم و گویند ملایک آمین — کز خدنگ تو بیاد ملکان ...

ترکیب — بند — در مدح شاهنشاه

عید به پیرایش است باز — برادر شه انجمن است باز
دایه پر مایه اردی بهشت — شاه به باغ و چمن است باز
باد ربیع اینک و این گلستان — دامن ربیع و دمن است باز
طارم نسرین نه ز چرخ دوار — ابر به دوش پرن است باز
دیر گلهای شباهنگ تیز — زن زنه خارکن است باز
سنبل چون طره یوسف باغ — جعد شکن پرشکن است باز
باد بشیر از پی یعقوب دهر — راحت جهر بهن است باز
آتش سوری چو صبا بر دوخت — مجمر سیمین سمن است باز
چرخ پی مرغ دل مدیکال — مرده و بازن آمده است باز
روی زمین را بزرد و خسته — شاه زمین و زمن است باز
زیب ده تخت به تشریف زر — نام وران ش بش است باز
زلف رسن باز بیا ز نگری — بود و دارا رسن است باز
زخمی کرد است دل از زنش غم — چاره ان زخمه زن است باز
تهنیت شاه جوان زاعید — پرسخن دان سخن است باز
نغمه در نافه چینی غزال — نامه چو دست عشق است باز
لشکر آن هین که مبادش شکن — خسرو لشکرشکن است باز
فتحعلی شاه که باد از خدای — در دو جهان پادشه دیرپای

عید جلالی شده دو اجلال
باد همایون فرود خنده فال

کیست شهنشاه زمان لانام — ملک خدا و زمین لایزال

آنچه نه در همت دارا کران — آنچه نه در دولت خسرو زوال

جود دل پاک تو مهر خام و خنک — از کف راد تو شهی و بال

وانچه در کنه کمال تو تنگ — نا شده در وصف جلال تو لال

هم بدست ناصیه‌ات نگین — هم بدر بیت خاک‌نشینی بنال

گاه عدو سوزی ماشی چو خشم — وقت جهانگیری بازی چو بال

سر بخت سب ترا ایک صیقل — صبح دوم عیش تو ابلک جیال

پس ز شهان روز گمان و کمین — پس ز مهان گاه جدال و قتال

شاه تو گنج است همی گنج گیر — مرد مجال است همی مرد مال

دست دولت که ... یاد کان — سکه چو ... بجو دو نوال

سجده برد بر در شاه جواد — عمده دادو بیابک سوال

ملک شهنشاه ممالک ستان — از ملک العرش مصون زاهمال

کس نه بجا ل از ملکان با ملک — گرچه ملکهای ملک بجال

چرخ نه از زال ... لبس کرد — چو فه بی دختر کان خال خال

ای چه قضا و چه قدر چیره دست
چرخ زبر دست ترا زیر دست

شاه ملک خوی فلک ... — عاقل اگر دانش اختر توئی

رشته کش گوهر مدحت منم — رشته یکی ... از در گوهر توئی

ای در شاهنشه دارا غلام — آینه روی سکندر توئی

دوش سخن با فلک چنبری — گفتم نقطه ایندر توئی

دامن گوهر چمن ... — تا ابدم خواجه ایندر توئی

واسطه من تو و هم زین قبار — ماشط خسرو خاور توئی

واهب هر مهتری گر منم — زین و انجم مه و مهتر توئی

بوسه ... پی شه داد بخت — گاه ... غالیه تر توئی

چون شرف از سوره ... — ... کله گوشه سنجر توئی

چون به تو خاقان جهان پا نهاد — زیب سر و افسر قیصر توئی

از پی تقبیل تو ای کز سپهر — از شرف درتبه برتر توئی

آنکه زند بوسه به درت منم — آنکه ... پایه به ... سر توئی

ای مه منجوق لوای ملک — شمسه ... طارم اخضر توئی

در کف خسرو غازی بجنگ — قایه فیروزی لشکر توئی

جنبش دریا چو درآمد به دشت — کشتی ... لشکر توئی

ناصر دین را که داوری — آینه نصرت داور توئی

خسرو دین شاه ... پیدار بخت
ای سر از تو برده دیهیم و تخت

ای شرف گاه کیهان کام تو — خوشتر از آغاز تو انجام تو

خاک شده این خم فیروزه رنگ — چون ز زمین جرعه‌فشان جام تو

کسوت شاهنشهی از کردگار — رست بیاندازه بالای تو

باز وی ضرب قضا از ازل — سکه دولت زده بر نام تو

آمده از راه فیض و اقبال و بخت — خنگ ... فلکی رام تو

جنبش سعد اختر ... — ... بجز از پی آرام تو

صبح سعادت ز شرف داده ... — در کف ... بر شام تو

زانکه برازنده شام است بام | آمده خوش نام تو و بام تو
چرخ چهی حاصل ایام خود | می‌شمارد بجز ایام تو
نیپ دوتای ملوک جهان | گوهر شمشیر و خم خام تو
از پی سرسام سران آورد | داروی صندل دم صمصام تو
دست قضا از پی نخجیر ملک | بچه دگه حلقه کش دام تو
سخره کاوس لیشیع دگر کس | هدیه بر تو نبی بام تو
خواجه مسند که سرای بهشت | باغ جهان زای هنگام تو
فتح و ظفر را بسپهر آفتاب | تا بچه شقه اعلام تو
قبله خورشید سزد جاده وان | خاک سپه از شرف گام تو

فاعده ملک عجم خز توکیست
واسطه دولت عجم تو کیست

چشم بد از جاه ملک دور باد | ملک ز انصاف تو معمور باد
طوق لکان ملک روز کار | بر سله گردن فغفور باد
پرده خسرو ز نبات ملوک | تا باید جایگه سور باد
ملک پذیرد چو زوال از غرور | هر که نه ملکش ز تو مغرور باد
از پی پیلان حوادث مپیش | چون به پیچه پیل تن مور باد
حاسد جاه ملک از درد در د | تا باید بجود و مهجور باد
روز بد اندیش توای شهریار | حاشیه در شب دیجور باد
با سر تو در سینه شیر سپهر | نیم خنجر خام و دل کور باد
نام تو در سامعه خسروان | نور تجلی دش طور باد

رابه چاکرت را قضا | ناصیه سا بر در کنجور باد
ماشطه خسروبت را قدر | در بر شه مالک مزدور باد
پلک پر آن نو بر خسروان | چنگل باز دل عصفور باد
زاده اردو کراورا بکام | کام قدر سبز دولگام باد
گر بملک روی کشی ز نیاز | در کف ملک تو سرور باد
نام صبا چون سه و چون آفتاب | از شرف مدح تو مشهور باد

ترکیب بند در مدح | این گهر پر گنجینه جوی / در خم چوگان نو او چوگوی | حضرت صاحبقران

وه که ای عید همایون پی گیتی آرای | کامدی بر در دارای جهان ناصیه سای
یک سال همی روز و شب و هفته و ماه | بر شرف دیدی بامیدی و شدی کام روای
این زمان شاد بگرد پاس شهنشاه زمین | سیرت پاک همه صورت تابنده خدای
آسمانی همه در کسوت کسری پنهان | آفتابی همه از افسر قیصر پیدای
گهر از افسرشان فایده چون قلب طلب | چرخ خار گسترشان زاید چون گرددای
گاه از آن رخنه بپیرانه ژگان بنگر | گاه از آن گوشه بنظاره میدان بگرای
شیر هاچن همه پیل افکن و پیل آهنگ | مارها چون همه رویین تن و شند راژدهای
طوطیان از در آن عرصه سبز مانند | دوزخ افروز در آن بهشت فردوس آسای
بکه دیدستی صرصر روش آتش جهی | کوه دیدستی پولاد سم و آهن خای
اینک آن ساحت و بس تازی کرده رفتار | اینک آن عرصه و بس خنگ گیتی پیمای
از جواهر همه با غاشیه کردن ساز | از لالی همه با سلسله پرویزن سای
کان نزیج چنین فلک از روی خم | چاه سیماب صماخ فلک از زین نای

بر در مردم سخندان یکی شعر دری — بنوائی ز ملک تا گذری با ملک داری
آسمانش بگذارد از کین پای سپهر — هر که از مهر شهنشاه زمین دست گری

زیور مسند جم فتحعلی شاه کریست
ذره چرخ برابر او کمترش لیست

عید نوروز بدارای جهان میمون باد — این از خادمه این دولت روزافزون باد
یکی گردش چشمش چو قضا دوحه قدر — گردش اختر و دوران فلک رهون باد
یکی از خاک نشینان رهش خورشید — نی از پی سرو پایان درش گردون باد
از نشان رخ شاهان بدرش ملاذ — شرمی از نام خود نامه انکلیون باد
از خوشی و خوشی بود از خاقه دفتر — زلف شه دلکان و لب جیحون باد
بارغ اقبال فلک را که نم آب بقاست — آتشین لاله جام چمن آذرگون باد
چرخ سود از ده گر تیغ خلافش یازد — زهر شمشیر زمین داورش افیتمون باد
خانه گو برکو بال شه از زوال — الگارن هم قافله قارون باد
چون سوی روس سپه راند از بهر جهاد — آب دریای خزر از آتش تیغش خون باد
آسمان را پی دستوری در فتح دارن — دیده بدگوشه ابروی فلک مغشون باد
هر بد و نیک که از دور فلک آرد وی — حجله برای خداوند قران مقرون باد
چون قضا حاده شه را این گمان آرد ختم — روبرتش زنگ برملک کم چون باد
بارگاهش که باید گران تا گران — ز سلاطین چو حواشی خدم مشحون باد
عید چند انش بدوران که ز چرخ تیغ — وهم اقلیدس و اندیشه افلاطون باد

آسمان شوکت دارای زمین
وین دعا را ملک العرش سرایان آمین

ای بحق وارث دیهیم کی و مسند جم — ای بنو نازش دین و عرب و ملک عجم
رفته توقیع تو با امر الهی همدوش — زاده فرمان تو با حکم خدائی توام
عسکر انان سپهرت ز موالی و عبید — پادشاهان ز نجیب رهت خوشی قدم
دلت آن بحر که اسرار خدا آرزو موج — کفت آن بحر که دریای محیط آرزو نم
عالم جاه ترا مرحله پیمای ابد — چهره ذات ترا غالیه سای قدم
خسرو قدر ترا غاشیه کش دوش سپهر — گلشن ملک ترا لوشت نشر باغ ارم
خنجرت رابته آرای فنای عطشان — سخطت قافله سالار قضای مبرم
بره ملک ترا نیزه رکان بر چین — رایت رای ترا نصرت یزدان پرچم
عالم عقل سپاهی ملکی را سیدان — عرصه چرخ خیام فلکی را مخیم
هر که ننهد به بهشت جان ز زبان خلال — هر که ننهد بدرت سر ز نیکان قدم
سده ات از خط و پایه خداوند سپهر — درگهت در شرف و پایه چه بیت الحرم
سوی آن چون بفلک گام طلب بی جهاد — سوی این چون انجم مرحله پو گام قدم
ای صبا از چه کنی جاه ملک را تکذیب — ای سلیم از چه نهی نام ظفر را اسلم

از غو راز برابری دارای جهان
این چه گفتار که خورشید جهان است جهان

چون کنی عزم جهاد ای ملک دین پرور — بازده تیغ زنش نصرت و فتح از داور
هم آورد اگر بنگری ای باد شمال — ربد اندیشی اگر بگذری ای باد سحر
باز گو کانیک پیراسته شد بلخ رخسار — باز گو کانیک آراسته شد شاخ زبر
کشته فیروز بوی حبیش شه دوران — راند لشکر پی کین خسرو فروردین فر
چرخ پر پروین از پر کلاه شاهان — خاک پر عنبرش از سم سمند لشکر

پادشاهانی خسروشکن خون‌آشام | شیرمردانی دشمن‌شکر و غارتگر
آسمانی همه با انجمنی انجم‌سوز | اژدهائی همه با اهرمنی شیرشکر
لشکر خاری که از او پدید شد آماده برگ | شاخ کینی که از او دید شد آتش‌بر
اینک از آتش شمشیر جهانسوز ملک | جان شان تیره و خان و سپر آن خاکستر
بلکه دشمن آدم از کشته خود در شفقین | تا که دستان دم از بیم دل خود چاک جگر
چون در آن سوخت از کوشش شاهان غوغا | چون در آن وادی از جنبش لشکر محشر
کوس در نعره که بندید گذار کاوس | سنج در صیحه که سوزید روان سنجر
از در آهنگ نهنگان همه دریا ادبار | از دم آتش پیکان همه طوفان آذر
حوتی آید همه در افعی رنج آن رهای | ماری آید به بدن جوشن چار آزار
گاه در جوشن جنبی بر تیغ جگرسوز | گاه در پیکر روبین همه جوشن در بر

خسرو دست قوی پادشه دشمن‌کاه
چون بجاهی بر دار [illegible] خرزد و نجاه

رادسروان شهنشاه هم از یاری حق | تاج از مغفر داد و رنگ از سمند زرین
همه بر رحمت رنج گزین در ره شاه | همه در عرصه کین رنج کشان از پی دین
همه را حشمت و نیروی ملک پشت و پناه | همه را نصرت و تقوین خدا یار و معین
همه از کنج زر آکنده لباس از احسان | همه از لعل خداوند بنازند از تحسین
آتشین تیری هر لاله که در لالستان | آهنین گرزی هر شاخه که در فروردین
جوشد از خاک همی جای خضر ناوک و تیغ | بارد از ابر همی جای مطر شیر عرین
پیکر بدگهران زانکه آید خنجر | دیده مرغ نگر از مژه کرده‌ام بین
مرگ در آیینه پولاد در آهن دل | موبش حادثه جانسوز شود زهرآگین

از پی صید شهان چرخ کوشش از خم | از پی خام جهان دام بلاشان از چین
بوسش در آتش سوزان زده بر روز خسیل | جسم در موجه طوفان زده بارد زمین
چرخ گریان ز چه بر داهب کالبخر | دهر مویان ز که بر جاده قسطنطین
اینک اینک نگرم از چه ازین نورش جنگ | اینک اینک نگرم از چه ازین کوشش کین
ملکها در کف خسرو یکی کفش ... | کنجها بر در دارا یکی کفش ...

ای شهنشاه زمین خسرو گردون اورنگ
ند خطا از فلک ارنگ شکسته رانک

من که بر درگه شه چاکر مدحت خوانم | از چه پیمالیست که با خاک سیه یکسانم
سال بر هشت کنون بگذرد بر سر من | که ملک را ز سر جان ورد ثنا خوانم
گرچه در سال دو صد و زرش بنگه و گاه | مدحت شاه جوانبخت قوی جاه خوانم
لیک بر سینه مجروح زند جنبش انجم | لیک بر دیده تاریک خلد خار انجم
ز آتش طعن که از غده کهی زین طرزم | ز آذر طعن فرو زنده کهی زین سانم
می‌کنی که کهش بوسه ده درگاهم | می‌کنی که کهش سجده برآیوانم
هم به همراه سبک گشت سبک تعلیم | هم خودم سبک دربار شد کهن دیوانم
حسبکین کردم و گویم که بعد چند نیم | در حصولش آیم و دانم که بعد چندانم
گویم این بوی جاه از جگر رشته | گویم این را که نقل و سمر پنهانم
چون بهبزری حیل جان بر بام زغلان | گرد دلش زین جان زمزمه بهانم
گرچه ستور لکم سوز دل از تنگ اندیشه | لیک بید است به بدخواه غم پنهانم
رحمی ای شاه بهین کاین فلک آهن دل | چکم سایه ازین بنگ اگر استدانم
برهان جان من ای حادثه ز ازمان | یکی گوشه چشم از ستم عدوانم

چند در کنج غم ایا ملک دیوان قضا … بس که دربان تو کان ملکی دیوانم

دست دارای جهان باد زبر بسته قضا
دل دشمن هدف ناوک از شست قضا

ای خداوند تو این سایهٔ خورشید نظیر … که جهان بان ز تو آمد بجهان باز بگیر

ای طرازندهٔ این باغ که گیتی آرست … یاد در پای جلال تو در آن ابر مطیر

ای برازندهٔ این سده که از سده برست … از تو بادش جداری و فرداری تکثیر

ای بجز تو که فرازنده هفت اورنگ … ای بهشتاد رهش برزه از آن خواه سریر

ای فروزندهٔ این مشعل گیتی افروز … چهره روی بداندیش وی اندای هجیر

ای فرود آور زنجیر سپهر از در داد … دهر را هم تو فزاینده ز دادش زنجیر

ای بساز کن افلاک مجاور کن خاک … هیبت آوری تو با قضای جهان باد بغیر

ای پدید آور ذات ملک از جوهر جود … جود هم تو میزان ز صغیر و ز کبیر

ای قدیمی که بزمان تو انجم رهبر … اختر شرا ز تو کردن قدم باد مسیر

ای تو بر نامهٔ او کرده رقم هر تا بید … ای تو بر کامهٔ او کرده هر نقشه پذیر

چون شود کفر شکن هم ز تو چون سنگ عجب … چون شود ملک گشاده هم ز تو چون [illegible]

شیر بدخواهش از آغاز حرام از تو چو خون … خونش اکنون علیک باد حلال از تو چو شیر

ترکیب بند در مدح … نواب محمد حسین میرزا

ختم ترکیب ثالثش چه سیوه و چه عهد
مه حاضر ثالث [illegible] الحمد

قضا چو پا قدر از کار چرخ سراید راز … بشاهزاده محمد حسین چند باز

چو شاهزاده چو نامش ز شکان بگشود … چو شاهزاده چو کامش بسند کان بنیاز

چو شاهزاده بر جان در زین بگر چه دم … چو شاهزاده بشکرد رش که دمساز

چو او به رزم سپهری بروج آهن بسر … چو او به بزم بهشتی بشرب زرکش از

چو روی کاخش خورشید آسمان افراز … چو کاخ درکش کرده آفتاب افراز

چو چرخ باز داد آن آسمان نگین پرور … چو بار بده آن آفتاب کان پرداز

نگاه ماهی اندر شده شراره سوز … ز کاخ کیوان برزده دیواره ساز

چه غم ز مهر همیش کو بی کند اردبی … چه غم ز مهر لبش کو کسی سراید باز

بود طلیعهٔ خورشید اشتغال چراغ … بود فسانهٔ گردون و اشتراک نیاز

وجود پاکش در طی و مهر را بستیز … شرف نفسش در جوف چرخ شعبده باز

علاوتی بوزارت کراستی [illegible] … سعادتی بخوبیت حقیقتی بمجاز

حسین منجمه دولت بهین سلالهٔ کت
که روزگار رسیش همی طرازد تخت

اگرچه هست کنون همچو کلک خویش خون … دلی ز دوری او ما تاج تخت دون

[illegible] … ز هر چه بار [illegible] کوشه [illegible]

بقای دولت و [illegible] … قضای قلزم و [illegible]

در آن زمان که طراز [illegible] … در آن زمین که [illegible]

[illegible] … [illegible]

[illegible] … ز کام [illegible]

از آن [illegible] … از این [illegible]

[illegible] … [illegible]

بجان رسد که رسد [illegible] … بجان رود که رود [illegible]

[illegible] … بچرخ ناله برده هستی از رم و کان

کف کریم تو دریا کشش کم بخشند
با غلام تو ملوکان یکه احسان

همین سلاله دولت بدین چنین باید
نمالش معدن و دریا ورستن آید

نوای ستاره دولت سزد ز طنازی
ز رشک تا نگرد با آسمان نازی

لوای کش اختر وتی آسمان دری
کلی کش آب رو بخش چشمه یاری

جهبر ولکش و عراقه ای سقلاب
جریره وکیش دم ترابهای اهوازی

عبید علامش ای مهر شیوه همواری
مدبر دوائش ای چرخ شیوه بسازی

هوش یاش کرنی خشم ایرج آزادگی
سخن گرای که نه ظلم را سرافرازی

اگر فوزی دربای کین اوتورنی
اگر ز داری اخراب چشم او تازی

بطلعت خود ازآن فرذات [illegible]
بکجن خود ازآن برق فتنه اندازی

بهر دیارکش [illegible] چو در سینه آرست
کش دود که در آن سان بجز آزی

همش بکوشه بازار داد و کارش
خریده درکف بوالحسین نجز آزی

بطبع گرش کا سمان ارزان دوری
بنازش اندر خورشید و مه یکجانی

جهان مجد مزیدی اگر نهان بینی
ببین مدان [illegible] نهان [illegible]

زهی ستاره بخت تو آفتاب جلال
گر آفتاب مصون بودی از کسوف زوال

بکار بیابانت لقای تو آیه رحمت
تجلیات لقای تو رغایب افضال

ز آفتاب جهانتاب [illegible]
ز آسمان جلالت کشتگار زوال

در آن نفس که شدم بنده [illegible]
در آن زمان که شدم بنده زآن

تر اعاز برم با لعشی و الابکار
تر سپاس کنم بالغدو و الاصال

ستایشی

ستایشی که نه آن در سپاس تو باطل
شاکری که نه این در ثنای تو عاطل

مباش مرد [illegible] قرار کار جهان
باعزاز [illegible] باجوال [illegible]

ساز است [illegible] بشکنج
ز پای [illegible] آمال دو تعرف [illegible]

جواب چشمه ماشی کجی بکام جهان
چو در طراز دری آوری طراز خیال

باکوری از بنید [illegible] ارش تنک
رتیج کامی از بند همی سلاله [illegible]

در آسمانکان که نه از مهره [illegible]
دران زمین که نه ازاین زآن [illegible]

بنام و همعنانیه جو دولت شاه
چو انسر تو در آفتاب و نماه

جمله [illegible] باد
محیط پای دو سرت [illegible] باد

گر آفتاب نو بزد همسری باد
ز رشک [illegible] ستاره [illegible] باد

مخالفانت [illegible] جاودان [illegible]
ز تیرچار [illegible] مطلع [illegible] باد

عروس ملک ترا [illegible] باد
محیط چرخ [illegible] باد

از آنچه [illegible]
هزار [illegible] باد

مخالفان تو گر با سمان [illegible]
بزم [illegible] باد

موافقان ترا گر ستاره [illegible]
چو آفتاب [illegible] باد

زمین حضرت [illegible]
چو [illegible] آسمان مجدر باد

خجسته نام تو [illegible]
طراز خطبه شاهی وزیور زر باد

صبا که [illegible] آسمان [illegible]
در آسمان جلالت [illegible] باد

ولی ز فیض نوای آفتاب [illegible] کرم
چو [illegible] باد

بی سری که تر [illegible] بیابد
کلاه گوشه او [illegible] بساید

بهار از لعل و زر آمد چمن شد دلکش و دلبر
بیا ای ترک سیمین بر بیار آن جام [illegible]

ز فیض ابر نیسانی چمن یا صفحهٔ مانی
ز لطف باغ آزاری دمن یا صحن آذر

جهان پیر برنا گشت خاک مرده شد زنده
دم عیسی بکردار دم باد اردی بهشت

تو گوئی خاک از عنبر سرشته شد ز بس [illegible]
ز بس بگرفته از گل [illegible] کوه و کمر

چو در رخ شعلهٔ منظر چو بر رود دلی پرچم
نثاری برگ آذرگون [illegible]

همان خاک [illegible] آذر [illegible]
گهی از [illegible] باده [illegible] سر

همان [illegible] این کاه [illegible]
بیا ید کرم دل از سر دم در [illegible] آذر

کنون پوشیده در بادش [illegible]
یکی در [illegible] یکی در [illegible] اخضر

دیادا در دی زر [illegible] و تب [illegible]
کنون از [illegible] عنبری [illegible]

نسیمی [illegible] داده در شاخ [illegible]
شکر ریزان آزاری [illegible]

ز انفاس صبا [illegible] چنانچه بر را
که آن [illegible] داد این [illegible]

که رخ سود بر خاک [illegible] شهزاده اعظم
کشش آمد [illegible]

همین فرزند دارای جهاندار شه غازی
پناه دولت ترکی ولیعهد [illegible]

جهان سوزی که روزش [illegible] چون [illegible]
ز کوشش آسمان تاریک [illegible]

چو آن بهرام از ایوان چه روزی [illegible]
کز آن چرخ [illegible] سبک [illegible] خاک [illegible]

توی گلگون چون تازد چو بید [illegible]
زمین گلگون [illegible] چه [illegible]

جهان از جود [illegible] چو باغ [illegible]
زمان از [illegible] او لرزان چو برگ [illegible]

جلاجل بند [illegible] ز [illegible] گرداند
چو تیغ افروز [illegible] ز [illegible]

[illegible] دو دین [illegible] ز تا [illegible] دل
[illegible] چون آب [illegible]

دلش دریا [illegible] درین خورشید انجم [illegible]
هنرش [illegible] پرورده [illegible]

بگردون گفتم ای دوار چندی [illegible]
باختر گفتم ای سیار [illegible]

همالش [illegible] باده [illegible] چنبر
نظیرش [illegible] قدم سودی [illegible]

به تضمین اندرین [illegible] در آوردم
که استادان معنی [illegible] شیوه [illegible]

عروس [illegible] هوای [illegible]
اگر [illegible] در پرده [illegible]

[illegible] منظر خسرو
ولی [illegible] از [illegible]

همی [illegible] ملک [illegible] چند
ولی [illegible] مشک [illegible]

زهی [illegible] آرای [illegible] دل
که دریا [illegible] ده کار [illegible]

[illegible] ملک [illegible] برق [illegible]
[illegible] کان و دریا [illegible] دل

[illegible] سحاب [illegible]
[illegible] دریا و کان [illegible]

[illegible]
[illegible]

لب [illegible] مشک [illegible]
[illegible]

جهان [illegible] خداوند [illegible]
اگر [illegible] برگ [illegible]

کنون [illegible] کم [illegible]
[illegible] کو [illegible] دریای [illegible]

[illegible] آسمان [illegible]
که آمد [illegible] و [illegible]

[illegible] برج [illegible]
[illegible] محمل

اگر چه [illegible]
[illegible] پسند [illegible]

[illegible]
[illegible] زان [illegible]

[illegible]
[illegible] لطف [illegible]

روا نبود که در رزم بصیری نافذ و عالی — سخن رانند با دانی صریری ناقص و سافل

نرگس ناقد کنند بگوهر ریا گر بصر فاقد — نرگس مصحف دیده اهریمنی را گر نظر ...

مقالات سخنش مجال عقل بی شبهت — نکات طبع من و بال جهان بین و ...

روای طرح او بی مجال گر نا کو ... — جمال ما کشف نه پرسی از گوهر ...

هر آنچه ایوان که نقش شهد خلق ... — هر آنچه از کهر ... سنگ ...

نی یاد نبی را به یقدار کی کاه — اگر جهل سیراید که این جان ... آن

ز انکار بد اندیشان که ... — فضل احمد مرسل بقصد ایزد مرسل

گر این بند زران ... — تا حق بر فنای دولت خسرو بکمال آمد

چو کشته همه مقتول تیغ خشم شاه ... — نیز شنیدن شاه بنازند آفرین با روی ...

وگر به شعر ملک لشکری با ... پرستی

ولی در کام بد خواهان ... دولت شکستی

همالت رهبر فال آسمان بر مهر خاور زد — زمینش تا که خاک سیه زان ... برد

لب لعلی ... — بعنبر از کوه شن سنگ بر ... زد

دلت آن ... در نگاه ... جوش — زهرت ... لعل بر اوج ... جوهر زد

ز شب چون داد ... — ز ... قصاب آذر بر ... کهر ...

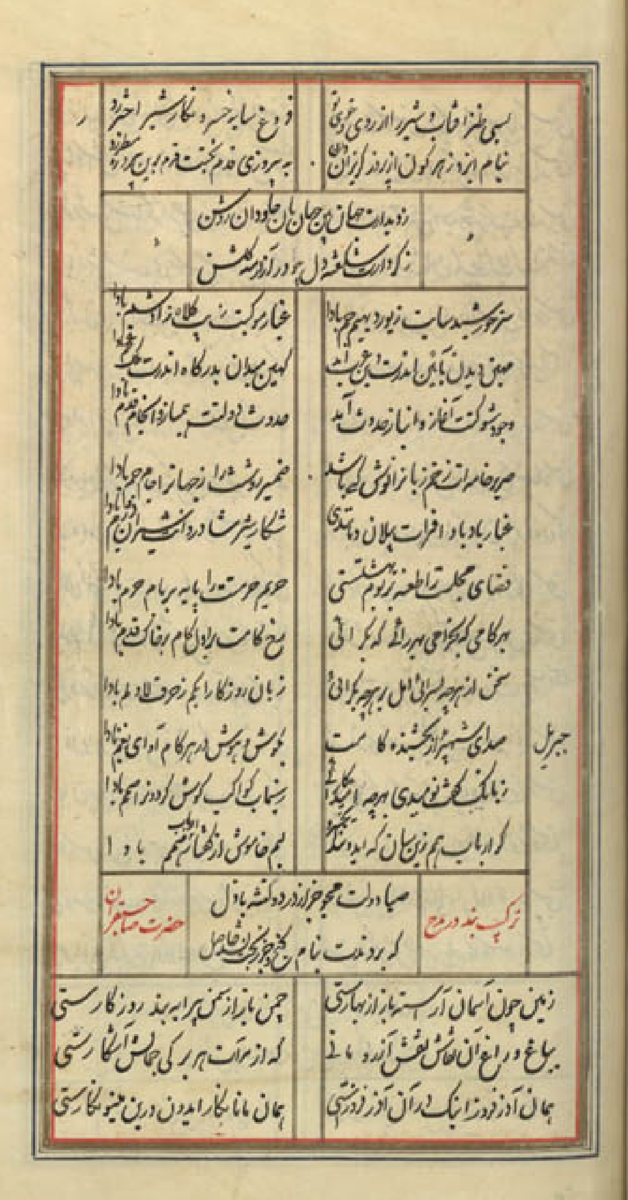
بجا دیدن چشم ... — فضای ... مرخوا ... داد

نگار ... — زمینای نوات ... گلدو ... زد

گهی ... زبان ... — گهی دریا ... بهوم ... زد

چو ... سندان کوه آهن ... — تو گویی مرز ... ...

برا ... — چو گردون ... ...

ازان دم کیهان شد بادآوری کش زضعف | بهشت آستین در آستین جویبار ستی

بیاد هش از نوای زندخوان و چلچل ساری | یکی غوغای جان پرور بچرخ از شاخسار ستی

مگر نرگس شبانگه در چمن با لاله ساغر زد | که هنگام صبوحش دیده چون پرآب خار ستی

دیا آشفته شدی سوسن و سنبل هم دری | که جیب دلنشان تک چاک چاک تار ستی

اگر نی از شراب بیهشی در خواب آمد | چرا سوری چنین باخار در بوس و کنار ستی

بلی مستان هشیار بدایان ازهی و گر | نه زان رادون که در مینای هر ما هوشیار ستی

هوا در ابر شاد روان اوکن ابر آزاری | دیا گردون دریا خوار مرده در بهار ستی

غوبان کوه و بیابان آتش دریای پر [illegible] | که در دریا و کوهش گوهران بی شمار ستی

به ماه اردی و آذر زآذرگون و سیسنبر | زمین را پرده در شد آسمان را پرده در کی

کهی کشتی بهشت در دریا گهی دریا بدر کشتی | مگر هاروتش اندر جادوی آموزگار ستی

بدم اندر کند چون آب نیلی در ارشاد دریا | چو لعبت مندم بکام خاکش شیرین خار ستی

بگرد از آفتاب بستاده بدار آسمان سیما | پسر جبریل آئین بصورت دیو سار ستی

دهان اهرمنی چینی با تین ملک پر [illegible] ان | که ناری دلش کیهان تب شعله بار ستی

جهان پرورزن کافور سپر سرو دم بنگر | کشش اینک آستین بر ناوه نمک خار ستی

عروس باغ کز پیرایه با بی نه رزه عاطل | کنون با باده و خلخال و طوق و گوشوار ستی

بر و سرو زبرجد شاره هر سرو صنوبر را | بر اندر پیاده چنگال کرد کار ستی

چو تاج دیگر نوبادگان باغ سلطنت | بس اندر کشش طراز بارگاه شهریار ستی

سلیمان زمان فتحعلی شه آنکه در کیهان
عشش جاه لطفش شد بنور دو کیهان ان

شهنشاهی که از دادش زمین و آسمان روشن | زمینش مرز زمین را در حوادث آسمان جوشن

بفرخ چرخ شکوه ارنش در خور و در خورت | بر دوش شه بران احمدش دروغ و دریان

بمیدان اندرون مار کمندش اهرمن کیرا | بجاسون اندرون مور پرندش اژدها اوژن

چو مرجان بار الماسش ز کوه زخم خونین بیزد | بجا بها سوده الماسش پیروزه پرویزن

برزم اندر چو دشمن سوز تیغش در فرخ و دریا | به بزم اندر چو کوه بخشش کیلش کشتی و خرمن

ز کلکش جان تاری جان صدف آئین ز دردانه | ز تیغش چرخ رو بینش کنف آسا سراندر تن

فنا اندر فنا آنجا که او را باد افرا [illegible] ه | وجود اندر وجود آنجا که او را پای و دامن

دوش دریای شیرینی دارین دیرینه شورستان | شکش کیهان پیروزی در این پیروزه پیراهن

عروس ملک شاد از این زمین و آسمان آمد | لبان دنیا خند اندر جادوان فتحعلی از کمن

دو شهرار خود که هر یک گوهری بزرگه شوی | کرتم زود و کردم مهر را پیرایه کرزن

بگردون کنم ای دو و جندی روی در جنت | با خبر کنم ای سیار لعلی بای زرد رس

جمالش اگر بینی بخندان باد و آن چنبر | نظیرش را قدم سروی لبهای [illegible]

جمال خسرو انباز یزدان هر دو همدم | کر این خورشید آن مهتاب این صمصام آن مغفر

تعالی الله بدیع کام آفتاب سایه درگاه | هر جا آفتاب در سایه چتر ان آسمان تاب

ازل را غازه آغاز بریخ از کیه [illegible] | ابد را باده انجام در جام از خم [illegible]

جهان کمین که مادرش اهرمن آغال [illegible] | جهان را صد که بر زرش [illegible] باد صحات

دمار هر زبی در زخم [illegible] | حصاد هر حسودی در حسام [illegible]

بنیروی مبارک ستایش [illegible] | بیاری ملک سپاس [illegible]

سپهر باستان در [illegible] | بهشت را ستین در آستین [illegible]

مران سپهر زر [illegible] | مران جبریل فرخ بد [illegible]

زند بر آفتاب اکنون زبان از لمعه رایت
شود از آسمان برتر زمین از حرمت رایات

هوا گردون فراز از خیش اکنون نجوم
زمین دریای لعل آگین ز تیغ آسمان [illegible]

سر سالار کابل نا بیش بر سر محبت
ز تیغ خان خاور خار پا سر در غم خاشاک

نوای حشر عید بس [illegible] زد در سیر وات
نوای گردون نظیرش [illegible]

همی خانه بدم [illegible] کار [illegible]
همی گوید بر [illegible] پیکان [illegible]

بسوزین [illegible] لا ینفعل که باید آب [illegible]
مجوز [illegible] کام دل [illegible] باد [illegible]

مبارزین [illegible] دم در [illegible]
بسوی [illegible] چشم [illegible]

مبارکباد یارب این مبارک عید سلطانی
بسلطان جهان جاوید بادا فر جهانبانی

همایون روز عید که این بساط با بستان آمد
همانا روز از ارت بستان بر بستان آمد

فرخ بخشای شاهنشه کز این جشن [illegible] شد
فرخ بخشای دوران خاک پایش بر کیان آمد

اگر با فتح زین عید ظفر کامیاب اندر
ازان فرخ رخ خاک قدم بر کن فکان آمد

اگر رایت پاینده کلاه آفتاب استی
سر کاخش پاینده طاق آسمان آمد

ده دریا گر نوالت را بجون شستن اندر
ازان فرخ رخ خاک قدم بر کن فکان آمد

ملوک از زیر دستی بر ملک را کامکار رندی
سر خود در نم شاهنشه بخشای بستان آمد

[illegible] کاخ حضرت عنبر آوای گر شد
ملک کز ره ملوک از چهره دستی کامران آمد

غبارش گرت ز بحر نا باختر دارد
حصار کشورت انفرو دان تا فیروان آمد

ببر باج آورت کی قوافل در قوافل در
بدر مخزن برات کاروان در کاروان آمد

سخن ز دگر شهان از پایه منشور تشریفی
ازانان باج وار مایه دریادگان آمد

ار سوده عدلش دو دمان آب آتش شد
کف دستش کفیل جوش [illegible] آمد

ز شه هر شاعر مطلق شود در باغ هستی
ز شه هر رادی مطلق شه زر کشورستان آمد

ترکیب بند در مدح نواب

بالای کاخ خسرو شاعران بخت بخندی
چون در شبستان بس پرستان [illegible]

محمد علی میرزا

دوش از پند دهشت حشر فغانی کردمی
با خود از جور وجفاشان داستانی کردمی

گاه از رفتار گردون حساب [illegible] راندمی
گاه از شمشیر شاهنشه بیانی کردمی

نه در این طلب قدم از تیغ دین شان بر گهم
ور که هر خسروی دیگر زبانی کردمی

نی که خواطر انکه بزم شهریارش [illegible]
هر زمان لیکن [illegible] حشمتانی کردمی

هر که از جور زمان دیدمی در کار خویش
چاره بر باد از کرمهای سنانی کردمی

دیدمی چون در کمان [illegible]
یا دیگری چار تری از کمانی کردمی

هر دو بار از که در کیتم ز تیغ جستمی
هر قدرتی را که بر قصدم زبانی کردمی

در حقیقت ز شگفت نامه نوشتمی
طبع در دوری لیک امتحانی کردمی

هم بدولت شاه غازی آفرینی خواندمی
کاخ دو کوی خویش را از کاخ کهکشانی کردمی

چون دمی زان نام نامی گشت [illegible] گوش
ناله زنهار زنهار آمدم از در گوش

جشن کاری بوی بوی آمد که های های خواجه خیز
گاه سامان و ختر [illegible] از تو جان [illegible] خیز

بار و ادو شان دکه [illegible] این غوغا و شور
[illegible] تا لبسته کشنده از تو با دین [illegible]

بتر گیر انجم ز خامه در ترانه زم زم
ماه بر چهره [illegible] نامه در نظاره [illegible]

کلک [illegible] بهرام [illegible]
[illegible] گنبد [illegible]

آسمانم در نیابش کی [illegible] غلام
آنجام در ستایش کی بشات ازدل [illegible]

آن همی نالان کدام [illegible] جای قرار
این همی مویان که کام [illegible]

میش چنگ شنه‌زه شیران کور آهنگ برد
تا چه بهری که با ما بازوی کین تو بحث
این زه کین پیکانها از دل آری چاک چاک

زیر پای زنده پیلان مور پرغوغای ستیز
تا چه بدعهدی که با ما آتش خشم تو تیز
این سزا کان بیگوادان راش آری ریز ریز

نام دولت شاه بردی خاک یاد دی باد
ای فشان آتشی را ای زخونت داد داد

می ندانی داوری را او چو دامن برزند
این نه آن خشم و که چون خشم آورد هندی اوا
این نه آن دریای آتش کش زلف تیغ ...
این نه آن خورشید فر کاتش شمشیر او
گفتم آری بردهان ژرفنای ... گل
تا بجنگم بردباری چشمتان از آب نی
آب شمشیر چنان آذرنشان شاهی برد
گرچه هرکس ... سد بیدادی از ... دگر
یک از من این داسوده مگر امید شاد
بر بنیانی سرانجام کهرآرد بکار
عهد و پیمان آسمان و اختران بستند باز

از حسام آنگون آتش که خنگ تر زند
سنگ بر بنیای نه‌زادون و بعث اختر زند
کوه آهن چنگ برد امان دریا در زند
زآب دریا برخ ما با دخا گستر زند
آهنین مشتی بباید تا زنخ کمتر زند
چشم چون پی آب به کان خسروش نشتر زند
تا مرا در دوار تا ن آب براذر زند
چنگ برد امان داد آنچنان داور زند
من نه آنم کانچنین بادهنی از من سر زند
کلک کیسان بر فراز حنظل و شکر زند
ز آتش شمشیر کیهان سوز اذر سند باز

ای جوان بختی که نامت اسم اعظم را نظیر
بارگاه حشمت فرخنده یار عرش پاک
لطف خلقت یادون با کنعان را اسرار

خواجگان را با بردو بندگان را دستگیر
روزگار دولت میراث خوار چرخ پیر
حسن خلقت کیهان شاه بلخی را عبیر

آسمان را از زمین که بهای زار زار
روضه فردوس با خوی تو یا صحرای شور
باشکالم که تا کی بر او ... ن
گر ... مکانی برکشد می‌عجب بخشم
باور برایاد ارثت لطف ... سبو
هرکه پرد باغور پرو ز از ین معنی متاب
آگهند از شیر شادروان و شیر آسمان

اختر از او هر سالهای زیر و زیر
چشمه خورشید بارودی تو یا دریای قیر
مرزبانی را گرد که ی روز و شب برخیز خیز
ور ورا ابر وی بی ... می زادت بزیر
داد وریا برق بخت راند مو لی و خمیر
این مثل مشهور کامد در توش شیر شیر
کودکان شیرخوار از شهر بار شیرگیر

ملک ای بنگ ... زوش ... آن بجاه شهریار
بخت در هر ایش پرکلاه شهریار

ای به تو شایسته اورنگ جم و دیهیم کی
تابش چهر ... از تو بیان ملک فارس
عیش تو پرده حق از جان روان هر برخ
آن یکی خوشدل همی از عود سوزد عود ساز
بر بط و کوس رویین مجمر و نوشت جنگ
شاه عالم گرشی فرزا و پید ز میش
هرکه بویان با هوایت جا مع آیات شد
گفتم ای اختر بتا ثابت رخ مغرور ... ان
زد و سیل سنگ فرسا دم من ای خام خشت
با خم داده موبیان گلگون چه طیبت داد ... باغ
ای ملک کردون و اختر کام زن زر کام تو

جز تو در این ماه و مهر ای کس سزای والی
جنبش مهر ... لی از ... گان مرز ری
سر و تو کمیس ... از پشت ملک عهد بی
این یکی نازان همی از نند جام و سرخ نی
ساغر تو نارنگ هم باده تو خون کی
عرش اعظم گرکسی قدرت ناز در زی بی
هرچه جان از رضایت حاصل غایات غی
گفتم ای گردون بنا هنجار بی سپاری
عیش کوه سرخ آتش بی منزای زردنی
خدمت را با بگذار که این پا کدل گفتم علی
در هوای عهد خوش آغاز نیک انجام تو

برکنابت چون شکایت زین و آن بسرا می — تا مشانرا اختران و آسمان بسرا می
سخت آمد در بلا عشاق ازان ای شهریار — خنجرت را در یمن برق یمان بسرا می
رسم را در شاعری چون یاد از خارا کنند — کسرا ایشان از مدحت بزبان بسرا می
اختران و آسمان چون با فم شکوه دار — از در خدمت بخنجر دان ازان بسرا می
تا همه شان بندی از اظهار خدمت بر زبان — تا سرایان یک زبان من ده زبان بسرا می
تیغ دو دند و بیضه دستان چون سران [illegible] — رو دشان از نفا جای ماکیان بسرا می
کشتگان را [illegible] از در [illegible] — تا کشان اندر زمی از سود و زبان بسرا می
خسروا رای شهنشاه جهان آمد چنین — کاوری دست جانسوزی برون از آستین

عیش زی بغداد را بی عیش دلین ار زدن کنی — سند از دیوان کشانی کوه و دریا سرون کنی
عرصه هجازش چو کوه خوار آوری — صفحه زور از خون چون صحف انگلیون کنی
بر رگ شریانشان سفر آب زهر آگین زنی — وادی سر سایشان صمصام صندل گون کنی
حله را از جسمشان کهسار البرز آوری — دجله را از خونشان دریای آبگون کنی
با هوا بانگ در آن بوم دریکسان چی — زهر کین در ساتگین اهرن و اهرمن کنی
تا بجنبش بیدمش کند شان چاک چاک — که نظر او دون لماری که که اید ون کنی
مو بسوی خشم آوری چون [illegible] — خاک را زان دیو ساران جاودان [illegible] کنی
پیکر دشمنان را طعمه کرگان دهی — نارک رگ کانشانرا به یورش کون کنی
صلب پا کشان شکافی در رشت [illegible] — تا ف گلشان درانی و جنین شان خون کنی
بر جهانشان پرده عمری از کمان پردار — با زنشان زا جاه پردلی بر هون کنی
تا به [illegible] که کو زانشان سزائی در پی است — تا کو بندی که ان آه [illegible] در پی است

ز دیدار تو در دین زو دین اثر باد — سو ز شمشیر تو در کین اژدها او بار باد
هر کمان در میان فی در هوای طاعت — سوزدش تا از یزدان سخره زنار باد
گر نه برای فضا نظر را پیکان و تیر — چشمش از مردم تهی تو بدوه سوفار باد
آسمان را کبخ رای تو رازی برزبان — بعث اختر بر زبانش آهنین مسمار باد
انگون نیت که برکرد و نصرت آفتاب — بر به ایشان جاه اثبار باد
ای خداوندی که تا نام از خداوندیستی — از خداوندی دولت شاد و بر خوردار باد
کر روان من نه عاشق بر ثنای ذات تست — عاشق آسا جاودان در نارهای زار باد
وام خواهم کرد و زآتش جو خارم بر وجود — کز مکافات آتشش جو د ملک خار باد
فی خطا گفتم خطا گر خاک خار شهریار — و در بر ارم در سپاست ما رخم مار باد

ترکیب بند در مدح

هان صبا سوی برادر رو بال خودسوز
کز [illegible] تو داد آفتاب نیروز

حضرت صاحبقران

عید سلطانی همایون باد بر سلطان جهان — ای ز دیدار همایون عید سلطان جهان
خلق یزدان انکه از خورشید رو بت ذره — آفتاب چه زوال و آسمان ملک جهان
دوش از [illegible] ایات بکوف آستین — حافظ الله هشت فرود ست بطرف آسمان
روی [illegible] مرغ این چمن میدار بهار — دین و دولت گلبن [illegible] راشبان
کوه آهن [illegible] پرده در از بر [illegible] — سنگ خارا با [illegible] خواجه تاش پریان
مدحت را [illegible] سنداده [illegible] — رفعت را [illegible] از [illegible] لا مکان
رو نشیان کوه اجلال ترا کسری دهی — ریزه خواران خوان افضال ترا خاقان و جان
تا جداران تیره خاکند و توئی کان [illegible] — شهریاران خشک خارند و توئی بر جهان
خاره و گل در پر توت اری چنین [illegible] — سنگ بدو سایه ات آری چنین آسمان

این چنین فیاض باشد پادشاه راستین
همچنینی این چنین باشد شه دریاآستین

بارگاه شاه از نغز و دلنواز آراسته شد / یا بهشتی با هزاران برگ و ساز آراسته شد
اندر دری هر روز ماهش را اقبال انجمن شد / از جواهر هر نشیمن را فراز آراسته شد
مجلس پرویز چون روی شکر از خنده شد / محفل محمود چون خوی ایاز آراسته شد
پایه بنیادی و شاخ عزت را که برده از جهه / روی از گلگونه آز و ساز آراسته شد
پرچم رنگین مذهبان بهشتی را سبز / بهر صید مرغ دل چون چنگ باز آراسته شد
در بساط ناز سلطان باز سلطانی بهر / بندگی را روی از خاک نیاز آراسته شد
چون بادرنگ حل دیگچه شاه خضر نه / چاکری را شهریار از نماز آراسته شد
من در آن کاخ ارزن عرشی عروس از خشم / دیگران کو محفل از چینی طراز آراسته شد
نقش جان از پی زرین کاخ انجمند / شمع روشن از پی سوز و گداز آراسته شد
ناامید نغزین بر این کار آگهان ناسباز / کار از این رای زشت ناسباز آراسته شد
مطربان خلق شاد روان شه از سیم و زر / از عراق دلنشین ره حجاز آراسته شد
تهنیتهای صبا را ادیان در بارگاه / با نوای روح بخش دلنواز آراسته شد

رنج بردم بهره دیدم از چه از گنج ملک
رنج تو بر جان من خوش کو شار گنج ملک

ای تو شایسته اورنگ کی دیهیم جم / خزنو هر کس با هوای این سخن افسون و دم
گر بپردازی با توهم پرداز کس از این چه باک / در بگوهر با توهم خطا کس کس را زین چه غم
آن یکی خوشدل که از رنج آسوده درم از کرم / این یکی نازان که گنج آکنده دارم از درم
مرتوا نازش که گشت آکنده دام هنوز از خرد / مرترا نازش که من پر ساختم گنج از هم

دست آن محبوب بلکن از لطافت در خضاب / کف او مخضوب بلکن از کف آب در کرم
آن از نشه که ز دل شاه آن شکفت درو عیش / تو شگفته که ز دل رادان فشاندم گرد غم
ان نازش کا بکم در برجای گنجها د / تو بنازش کا بکم برد در غاز زاد شم
ای بکردون از تو بازدن رابت دین عرب / ای کیهان از تو نازان پایه ملک عجم
بنگ کرده از قیمت و پرناز بها سنش / رهت رفتار ز هر پست جرخ ناهنجار جم

ای ز حسبت زنده جان و دل جان شکر این
کافرین بر جسم و جان از که از جان آفرین

ای خداوندی جهان عنصری زنده از آنست / عالم کن یک بسیج از گوشه کیهان نست
طول و عرض کار درین نه کارگاه شش در نیست / لوح شش السک دو گام از خطوه کیهان نست
ای برون از وهم ناهنجار پوی ملک تو / علم واجب یکه تاز عالم امکان نست
میر میدان جهان شیر نامردم شکار / عرصه بر روی دو دشت مردمی میدان نست
ای همایون آفرینش کار هستی حق خوش / هشت درد فلس آفرین آرای چار ارکان نست
عقل را سرحد باران بهاری عکس هست / آنچه نا ممکن بود جهای آن احسان نست
دست کرده ان اخطر از پای دستور ملک / ورق کیوان و شرف از پایه ایوان نست
میر آخر زله خوار از گوشه ابروی نست / گوی گردون گرد گرد از لطمه چوگان نست
آفتاب ایل چشن رای ملک آرای اوی / آسمان از جنبش ظل شادروان نست
آری آری آفتاب آسمان و اختران / بنده فرمان او چون بنده فرمان نست
در دعای ذات پاک رشتو ارجای ملک / پای من در پایه چون دستم که در دامان نست
آنکه بر ذیل آلهی دست او نشد من / و آنکه در بند خدایی پای او دامان نست
این دو با شد کز فشانم زر نگار خون دل / من که باشم در مظفه ظل سلطان مستقل

خسروا تا چند خاموشی برادر پرورد
از نورد نابهنجار آسمان گرد و گرد

دادمش پیغام کای کین توانا بهنجار روی
خوانمش اندرز کای چهر ناز پرورد

هین هین بگو گردی لک گونه ساز
هان هان هر گرد کاری گشت نمایان گرد

ظل سلطان کاو همین مالک رقاب
کش گهر آزادگی تا کو هری آزاده فرد

هم سرآغاز از تو گردم بر شالش قتال
هم سرانجام از تو نامم در جهانش آبخورد

گر جهان نو دیدی از نو زودمش غبار
از نهاد من برآوردی پی کام تو گرد

نه توان پیر گهر سنجی که کلکت زد گرد او
نه تو آن در تیغ شبگون که زارت در دود

نه تو آن کردی چو تار پرنیان تا در جهان
انجمن دیدهای زرپاد نوردی بر نورد

نا مخم از مهرت آری تا فش چون [illegible]
رای او در اکار رستم با نوای فرزانه مرد

هر کش بخشم ظل سلطان کو نوباشی پیل گوش
ار دبیرم میر میدان کو تو از پیشتر آرد

داوری با من چه سودت رای داور اثبات
لشکری بر گامت لشکر خدای آرد نبرد

اندر اوصاف [illegible] دکاستی
با سخنی سنجیده ام از راستی به راستی

اینس پی سال کافتاده ام که بزم شاه
ضیغم از ماهی به ماه از ماه تا ماهی کو داه

این دعا باشد که در سلطنت ظل او
سنگ جانسوزم جای آه خونینم بجاه

باد دوره وی از خیبرم از چه چشم خون رود
گر نه آن رحمت جنابت کرد آن [illegible] گاه

گرده کیوانم از آن خورشید و پروین گسل
[illegible] پر وین پو ز ا پر کلاه

لیک داد و داد و دان زبید نگارنده کوش
چشمه سیاب چند چشمشان چون [illegible]

من بگاش آذین خوان من نوبت در ایاک
چون [illegible] زیب نگار دیده دامن داده

بحث پیدا دم بحث آمده از بید ار بحث
نازک [illegible] آتش دهیم و کلاه زیب کلاه

گفتی از خسروانی شاخ من آید بیم
کام از شیرین بزمش شیرین شود بیگاه و گاه

هم به سایه‌اش من دیجان در همایون سایه‌اش
این آمد بر تف جانسوز خورشید تاب جسم گاه

من کنون ناکام از دو دانش کامکار
همچنین کار آگهان از آن شد این کارگاه

الغرض تا مهر خود داد آشتی از من دریغ
پیدا غم کین کردن کردین و نان بناه

چون همیون برخیم ای برخی کام تو جان
زنده ام [illegible] بر شده من زهره در بدنباه

در مرثیه نواب مرحوم مغفور

گر بسند خسرو این پیچیده ترین [illegible]
رای رای خواهم باشد بنده دعوی [illegible]

محمد علی میرزا [illegible]

بالعادی شور و شیون در زمین و آسمان
کاسمان مجد مردی در زمین آمد نهان

بحث در زاری که زان شهریار تاجدار
مرز در خواری که زان خاک [illegible] زبان

تاج جسم در سوسهای زیر برگاه گنج
تخت کی در تابهای زار بر تاج کیان

چون زمانه من ندم خورشید روی زاد خشم
چون ستاره من کنون ماه درخشش کاویان

موی کن هر سو دوان آشفته رایات جلال
موی کن هر سو دوان آشفته خیرات حسان

این سربان کی در نفار از سمند روزگار
آن خورشید کی خیزد از جفا کش آسمان

آفتابش منکسف شد کافتابش جسم کار
آسمانش منهدم شد کآسمانش آستان

آن سرباران تحت دخمه [illegible]
و آن تن روشن بخاک تیره از کرده نهان

کآمد از رفتاجش بسر خنده بسیار [illegible] چشم
کآمد از تنگش پی رفتار [illegible] تیره جان

آنکه سودی زو بر آب [illegible] باد
آنکه جودی زو بر باد فنا در یادگان

من ز هر کس رازجویان کین چه چرخ غار [illegible]
من بهر کس زار زار سوبان کاین چه فریاد و فغان

آنکه یکی سو بیان که طوفان در سرای بر روزن
این یکی نالان که آتش در نهاد انس و جان

چون دانه من چنین افغان و خیزان موج موج
هیچ نه من چنین نالان و پویان سیل سان

پی بریده ساعتی ناگه خروشش داد هوش — دم گسسته ساعتی ناگه نوای جان ستان
راه‌زن گفتاری کش از اطناب خاکم در دهن — گرد رخساری کش از زنگار خاکم بر زبان
کافتاب جودکان پرداز دریا آستین — آسمان مجد دولت شاه گردون آستان
دیده چون بر زخود سنگ ابن عم آهن دلی — دیده چون با قدر خود دون این سفلی خاکدان
رخش همت راند بر جوزم فضای دیرپای — رخت حشمت برد در ایوان نگاه جاودان

چون شنیدم خاک بر سر کردم انجامم بسر
کاش آتش ریختی از جرم افلاکم بسر

برشده از دیده‌های عمر امید کی تاری خام — در زمین و آسمان از آن خیالات را قیام
رعد صور آوای آن در قبض روح انس و جان — برق هستی سوز آن در کشتن خاص و عام
کاهش غم از آن در روح هرچند و جسم — سوده الماس از آن در مزاج هر زنبر جام
کام شیر بن سگ گفتان در شرنگ اندر شرنگ — نجف پیدا در برزگاه ز سنام اندر تنیام
پنج و چهار و دو هفتاد از آن خلل اندر خلل — روز فیروز شهمار از آن ظلام اندر ظلام
پشت ملک و دولت از بار الم در انکسار — کاخ دین و دولت از طوفان غم در انهدام
هر شبی نالان ز رنجی جا گرفته اندر روز و شب — هر کسی مویان ز دردی بوده اندر صبح و شام
نه صبحی را در سلام که بگو رازی علیک — نه کسی را در دهان مسیحا آوخ سلام
نوشخندان بی خطر از نیش جان در ساز دل — نازنینان بیخ از خار خار در بکام
آفتاب از تیره دود آه دنیا قیرگون — آسمان از ژرف بحر خون دنیا لعلفام
از چه ای خورشید تار و تار روش داری فروغ — از چه ای گردون تا هنجار بوداری خرام
منکسف چون آفتاب آسمان اعتلاء — منهدم چون آسمان آفتاب احتشام
فارس میدان مردی را چه زان آمد ستم — ابلق ایام را یارب نگون باد و ستام

این زمین خسته آمد آسمان خوار اژدها — آسمانی خورد کش بس اژدها در خشم خام

ای زمین و آسمان از دیده خون زاری کنید
بر همین مرد زمین و آسمان زاری کنید

ای اجل تا چند داری جسم و جانم مشوش — ای اجل آخر شد از دست ربا این من
ای اجل در انتظار مقدمت من ساخته — بار دهم اژدرهای من بر ش ش
ای اجل خوردی جهان مردی و کیهان جود — آخر از این سوخته بریان بهاری هم شکن
ای اجل بردی تو آیین مروت آسمان — مردمی کن بیخ برکن این تهی کاخ کهن
ای اجل کردی نگون آن را که در کیهان بود — آسمان انجم آرا آفتاب انجمن
ای اجل آن ش که در جوشن چو برق اندر غمام — تا که چون بحر از تو باشد در کفن
ای اجل کردی سراب آن ژرف دریای شگرف — کاژدها را بد از آتش چو کشتی موج زن
ای اجل بردی جهان مردی و مانده ی بدرد — موی کن هر پیرمرد و مویه کن هر پیرزن
ای اجل آوخ که پنهان از تو شد در یک نیام — تیغ او دو ذوالفقار حیدر خیبرشکن
ای اجل چون خورد خاک آن تن که عالم‌های جان — آمد از جان آفرین پیرایه در یک پیرهن
ای اجل چون برد چرخ آن جان که کیهان‌ها نماند — زیور آن پاک تن کان رزم جو میهن سخن
ای اجل این زهر کاکام فرو ریزی برلبان — کاش در آغاز کردی داد ایام را در لبن
ای اجل سرخسروان را از تو عشاق بجان — تا نهان کردی بخاک انجم دنیا کش
ای اجل شاهان شاهان کرد با جان افتران — تا بنور پاک یزدانش روان شد مقترن
ای اجل بر کام دل مانده ی ممالک با ملوک — خاصه بوم و روم کز نیش دین بوم و من

هیچ دانی تا کرا کردی نگون ای آسمان
الحذر از تیغ کارت برز خون ای آسمان

ای نهنگان سر ز قعر ژرف بادر کشید / شاد و ایمن آشنا را دم اندر کشید

ای پلنگان کز هراسش جا بدر یا با زنان / رخت سوی کوهسار خرم و بر کشید

ای هزبران چند از بیمش بگوران را ما ر / ابلک از گوران لگام انجمن بگسو کشید

ای یم و کان کز نهیب دو بزاری زبون بس / مخزن زر بر گشید و مخزن گوهر کشید

ای جوانمردی و دانش خشم افزوتان / رخت ازین عالم بسوی عالم دیگر کشید

ای زمین و آسمان بی فرخ طل او / بار عزت در سلطنه ذل خواری در کشید

ای ستاره‌ای آفتاب این زرد لشکر ش / چون‌ش ز برقع رخ فروز دیده سر از چادر کشید

ای کواکب بی‌شمار موکب فر درز او / کحل نومیدی دهم زین پس بچشم تر کشید

ای عروس ملک ملت ... [illegible] / چون از این برچپ سوگواری در کشید

ای ثیران ... [illegible] / ای سواران سپهها در رسته ... کشید

ای اکابر ... [illegible] / ای افاضل خواری ... کشید

ای سخن سنجان خریدار سخن ... [illegible] / خط از قعر چادوان ... کشید

ای ملوک روزگار این ... دل ... [illegible] / که بپر ... کشید

که برامش کام دل شاهکان مجلس کشید / که با خر نام خود را کاویان اختر کشید

کان جهانبانان که جهانداران سرو افسر گرفت
لشکر دیگر کشید و کشور دیگر گرفت

گر سزایش دیده من بکر مان بگریستی / چشم انجم بر زمین و آسمان بگریستی

بردی از طوفان خون بنیاد گیهان زار ... / زال چرخ از بر معین مرد جهان بگریستی

چون بکرید از غم آن کشتگان خندان ... تیغ / زار دستان بر یل زابلستان بگریستی

موج خون را بت بر اوج آسمان ... / گرز نومیدی درفش کاویان بگریستی

اسبی ... اندر نجاکان کز کف گنجوران / آسمان بر گنجهای شایگان بگریستی

یاد زنگار ... ستان الماس ... گوهران / چرخ زنگاری به نیل عقبلان بگریستی

خون گری بر آنکه چون کلکش گریستی ... / بر فنای مخزن دریا و کان بگریستی

خون و خاک آمیزد مردا ... بار کانذر جنگ / از پرند او نگار او به بنان بگریستی

رفت آنکه ز رشک راه سا ... / آسمان بر رکه او کهکشان بگریستی

شد شبی دوش تاری ... / در تن روحانی جبریل جان بگریستی

مرزها هر چشمه که چشمی و آن سیلاب خیز / با هزاران درد بر آن مرزبان بگریستی

بودی از جان تو از دیده دریا فشان / جاودان از دردان مرد نوان بگریستی

ترکیب بند در مرثیه ...

آسمانا این جفا با آفتاب از چه بود
کینه ای ملوک با مالک رقاب از چه بود

نواب محمد علی میرزا

و چکد ... بخت همایون که مرا باز از تو / در چه در بار کهی کان فلک باز از تو

بی خطا کرد مرگش یار بگرد دون خواندم / کامیابش ... بر از سده بعد بار از تو

باز که ز گل و گل خورشید بخش / گرش ... ثابت و سیار از تو

آنکه تا خامه او مشک فشان بر کافور / باد و در رسته چمن آمده عطار از تو

آنکه بر داورش هر که دری بگشاید / در دستی ... و دادار از تو

قصر جاهش که بر پایه انجم ... قیصر / نامه رفعت گردون را فقار از تو

دل خلق دو جهان که هم از آن ... / گرمش را انجم طره طرار از تو

یادی از جودش آتش زن دریا از ... / تاری از موکبش مویان کن تاتار از تو

هر کجا قافله پر تو خورشید روان / نامش آن قافله را قافله سالار از تو

چرخ پرگاری بر گردن جاهش ... / وندرین دایره او مرکز پرگار از تو

شاه طهماسب که نوباوه دولت شاه / کش بنا آمده شاهنشه قاجار از تو

گفتم اورنگ که دافر جم راز که فر / کش قدر روی بپا سوده و قضا داده شبر

گر نسیمی ز دست باد سحر برگیرد / شبنمی دم شمامه عنبر گیرد

آذر از روح شرر در دل دریا فروزد / حنظل از شهد عسل از کف شکر گیرد

از کف ماشطه عنبر ره نسرین سپرد / از لعف غالیه آتش دل مجمر گیرد

تا کی از کلک کف تو آسوده شود / یا کی از شرف نام تو زیور گیرد

کان زر که صیرفه زنان روی به دریا آرد / زر ز کان رقص کنان جای در آذر گیرد

قدمت در ره زوار برانش پوید / کرمت دامن احرار بعنبر گیرد

همچو رگها که بهنجار مسیحا سپرد / همچو دلیش که دامان تو اگر گیرد

آن مهندس که بمیزان خرد بر سنجد / هر چه در عالم کن سنگ بگوهر گیرد

مایه فیض دو گیتی یکی پله شود / سایه جود تو در پله دیگر گیرد

خم خام تو نه جز گردن گردن بندد / نامی ضحاک بلی گرزه حیدر گیرد

یا در روی تو چو بر روزن دل افروزد / آسمان به که بگل رخنه خاور گیرد

ای کف از دل دریای گهر دود اگر / که هر روز حشر و غار کرمت آتش خیز

ای برازنده اورنگ که دافر جم / وی طرازنده دین عرب و ملک عجم

بخت بر ذات تو عاشق چو بیوسف یعقوب / چرخ بر بخت تو نازان چو بعیسی مریم

چون تو خشم آری مویان بدرا رو چو جوا / چون تو مهر آری خندان بشتاب چو ادم

بزم اقرانت مسلم بابار یق و کاوس / کف کفافت منعم مدار ادوار م

در داد تو موشح اصبحنا دیه و کرام / کف راد تو مخفف بحجابات و کرم

او نشادی که مرا حرزه بخزان محزون / تو برانش که مرا نصره و برات پر چم

آن زجا جنبش غزالان به پلنگی خوشدل / تو بر تن خوار پلنگان بخرامی خرم

آن با آهو پای اندوحشه غزلان تتار / تو با آهو پوی اندحشه بغران اجسم

کهمر مکن و دمساز وجودت بوجوب / با اثر حادث و همراز حدوث بقدم

با حدوث کرمت هر چه معانی جود / با وجود سخطت هرچه معانی در عدم

آتش روی تو را هیر بهی هو رود دام / پی زنم کلف از خط شعاعی بر سم

هر سحر از در دریوزه گری زال سپهر / پیش چهر تو بکف کاسه دریوزه مهر

ای بچوگان تو این گنبد گردونی / از یکی لطمه چوگان تو کیهان بونی

گفتم ای کوه گران ناز تو این آزستگی / گفتم ای چرخ فلک راز تو این گژ روفی

این چه باکرنشش نالید که بان کین ازین / ان چه با تحش مویند که بین بدخوفی

دانم زین نخ آری که بسبو دستگی / الکنم زین شل آری که بغیر و موفی

هفت دوزخ چه ز جواد تیغت نابی / هشت جنت چه ز شامه مویت بوئی

ز تو پوینده بهر عرصه که پا یا نی / ز تو گوینده بهر حلقه که هو یا هوئی

عالم جود تو زان سان که بر خاب آن / هفت دریای فلک همچو بدریا جوئی

ابلت روضه خلق تو بان مایه گران / ره بدر شده بر دشت بهشت از کوئی

قارسان کرمت کرم عنان هر جائی / کاروان درت مرحله پو هر سوئی

تا که رهبر شود شن سوی نعیم نعمت / قاید جود تو جوینده هر ره جوئی

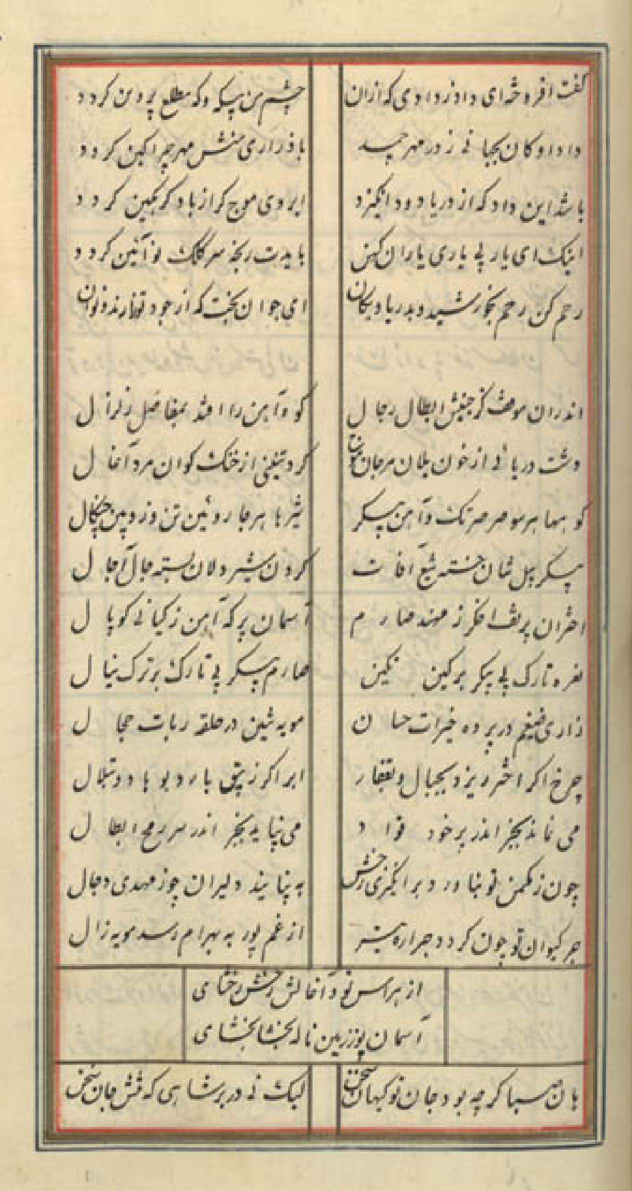
این نه سنگ است وز آب بن نزد رسا آوان / کز تو پا آب چو سنگ آمده با سنگ جواب

ای فلک زاده کنون بر شکم پرده راز | راز بی پرده بهر انجمن آرایم باز
گر کسی گوید کاز دون ز نوامم ز زمان بهاست | غمزه توی فلک کاهد و ده توی بیاز
مهر ز زرین تار افسرده ز جولاهگری | کش بهر دم شود از تار لعاب طناز
کس بنامی نشود از تو فزون پایه و فر | مرغ عیسی نه ببخشد از وهم پرواز
دل محمود نه از ناوک مژگان شکرد | زنگیش را اگر از خواجه خود نام ایاز
نکزین پیل ز ابن بچه بر تیر کزین | کودک از سوزن ملک چو ده یک ساز
مار جادو به پناه بر آن اژدرها | که دم آتش و دمان کاه بر دواز حجاز
نقش از کام تو وخیل ملایک بسجود | ذکری از نام تو و فوج کواکب نماز
گوهرت گرچه با آیات الهی مخزن | شیمت لیک باسرار خدا نه غماز
هرکجا ناحق و صامت بفرجام و نمود | هرکجا سایه و پرتو بفروده بفراز
اندران دایره یاد تو بهار است و ... | اندرین مرحله نام تو نگار است طراز

تو چنینی ز خداوند و فرین تو چنان
شاد زی شاد که شادیت مراد ز جهان

ای ابروی داد تو ابنار چو با چین کرده | رخنه مور چه پیلان دم ثعبان کرده
خار در راه تهی پا گل سوری کارد | مار بر کرد چکاوک نه پرچین کرده
چرخ در راه فنا خنجک آهن ریزد | دهر بر کرد فنا باره ره دین کرده
ماه را تار قصب از دم آتش شده | مهر را شبنم گل آذر برزین کرده
زد سحر حلقه کسی بر در و گفتم بان کیست | گفت زاری که زمین زد و بهم زرین کرده
گفتم ای بانوی خاور بسعادت بخرام | تا ز روی تو سرا خانه گل آگین کرده
چون درآمد ز در ای دادگر دین پرور | دیده ش ... از داد تو کز دین کرده

گفت

گفت افروخته ای داور داوری کز آن | چشم بر بسته که مطلع پروین کرده
داد و کان بیجا نه ز در مهر چه | با فزاری جنبش مهر چرا کین کرده
باشد این داد که از دریا دود انگیزد | ابروی موج کز از باد که کین کرده
اینک ای یار به یاری یاران کن | باید رنجه سر کلک و آیین کرده
رحم کن رحم که خورشید و بد باد ... | ای جوان بخت که از جود ...

اندران موقف کز جنبش ابطال رجال | کوه آهن را افتد بمفاصل زلزال
دشت دریا شد از خون یلان مرجان ... | گرد تیغی از خنگ گوان مرد آغال
کو بها بر سر هر تک و آهن پیکر | شیرها هر جا روئین تن و رو چنگال
پیکر پیلتنان خسته تیغ آفات | گردن شیر دلان بسته حبال آجال
اختران پرتو افکن ز مند عمار رم | آسمان بر که آهن ز کیانه کوپال
نعره تارک پیکر بر کین نگین | صارم پیکر پر تارک بزرک نیال
زاری غنیم در پرده خیرات جان | مویه شین در حلقه رباب حجال
چرخ اگر اختر ریزد بجبال دقفار | ابر اگر ز تیغ بارد بود زو دجال
می نماند بجز اندر پر خود فواد | می نپاید بجز اندر سر رمح ابطال
چون ز کمین تو بنا ور و بر انگیزی رخش | بر نپایند دلیران چو ز مهدی دجال
هر کیوان تو چون گرد د جراره ... | از غم پور به بهرام رسد مویه زال

از هراس تو و آغاش جهش ختای
آسمان پو ز زمین نالد بخشای

بان صبا گر چه بود جان تو کهنه ... | لیک نه در بر شاهی که شش جان ...

چند بپاید و شی شرم جهان پشت گو | گو بخشاید جرم تو جهانبان سخن
اندرین عرصه که کیهانش سراچهٔ سپنج | گو تراکوی فلک در خم چوگان سخن
دست در چپ نگو پای به دامان ولی | صولجان چون بکف فارس میدان سخن
گرچه در رسته بری رشته دریای دری | نادری زیور گنجت به دکان سخن
لیکن او دامن گردون گهر انباید | چون دو سرچشمه مجاهر بچه برکان سخن
تو درین مرحله درویش تهی دست چنان | غنچه زار پاسخ سلطان سخن
هر که از چشمه خود مور به نثر آید راز | در لب طی که ده بساز سلیمان سخن
نا تو در رسته بصیرای زبصیرت عاطل | باز دنا سر گشا سر زبان سخن
ترک جوش تو نه درخور دعوا دوترک | گه بخوان خرد کش سبد الوان سخن
چند دو شاب و لی لایه دوشاب | خوان آرا که زبانش گلستان سخن

بین اگر مرد ری شمع دعا روشن کن
وان دعا در صف مردانش قرین بخشش کن

یارب از بخت ترا دولت افزون باد | روزگارت زبقا و برقرون بیرون باد
زیور از کام تو بر ذروه علیین است | گیتی از نام تو چون نامهٔ گلگون باد
از زلال لب تو جامه دران خورشید | از نوال کف تو سیحه زنان جیحون باد
دوست از برز تو هم مرحلهٔ قارون شد | دشمن از گزند تو هم مرحلهٔ قارون باد
جان بدخواه تو از درد فنا مخمور است | جام اجابت تو از صاف بقا مشحون باد
از رخت قرّه انوار بدا شهود است | دولت مخزن اسرار خدا مخزون باد
رشحه لعل ترا دیده دریا شد | آتش روی ترا سینه خورکانون باد
از ازل پای تو پیرایه هفت اورنگ است | تا ابد دست توآویزش گردون باد

نامه

نامه نام تو هم مرحله خورشید است | عهده عهد تو هم رابطه گردون باد
این چه فراست و چه فرهنگ که داد | گر ازین افزون ممکن هم ازان افزون باد
جان افلاطون چو هم نبض اسکندر | که کمین چاکرت اسکندر و افلاطون باد

شکر لله که این نامه بپایان آمد
بین از نام همایون توام جان آمد

در مدح نواب حسنعلی میرزا | در ... اسمعیل میرزا قوام ...

باز شاهنشه ره ری برگرفت | باز خاک ری ره اختر گرفت
باز دیهیم سلیمان زیب یافت | باز اورنگ فریدون فر گرفت
باز گردون بتر و برگردون گذاشت | باز جام روشن از دلبر گرفت
باز بهرام آنکه چون خنجر بهفت | باز ناهید آتشین ساغر گرفت
بازکه آیین کین توزی نهاد | باز چرم آهنگ رامشگر گرفت
باز ری آزرم هفت اختر فزود | باز ری آیین نه منظر گرفت
پنجه بر رخسار قسطنطین نهاد | خورده بر بازار کالنجر گرفت
باز در اشش جا بدان ملک که بود | باز حضرت ره بدان کشور گرفت
همت را کوس از کری ربود | تهنیت را سنج از خنجر گرفت
چون زری نایب مناب شهر | چادر پرده سوی خسرو برگرفت
سند خویش از بر او در زیب داد | کش زخوردی امر شه در برگرفت
وان بری ساز نیابت ساز کرد | ری از او پیرایه دیگر گرفت
شه سنودش در کفایت راز ... | شاخ اقبالش ز خسرو بر گرفت

روزگار این پرده در بطن آورست | آسمان این نغمه در فرمر گرفت

کز طراز افسر و زیبای گاه
باوری فرخ به اسمعیل شاه

آری آری هرکرا فرزان حجت | پشت گردون در نماز او خمست

هرکه را آن جسم گزیدان گراست | هرکه را آن گه پسندد آن حجت

گر سها انوار از این هفت اخترست | گر زمین برتر از این نه طارمست

گلخنی از منظر خضر و گلشن است | عشرت از مرد و دو دارالماتمست

رنج اگر در خدمتش در راحتست | زخم اگر در طاعتش مرهمست

در خلافش تیره روزی نصرت است | در وفاقش بختیاری محکمست

خنجرش را جاه دولت جوهرست | رایتش را فتح و نصرت پرچمست

خدمتش در بحر دولت کشتی است | خاتمش بر عرش عزت سلکمست

پنجه‌اش چون دست یزدان کار دوست | زانکه از آن قدرت این معصمست

دوستان خاندان احمدست | افتخار دودمان آدمست

از بر اش وخشی در کام ملوک | زهر جز اره است و سم ارقمست

وز نهیبش موی کوران بر کمان | چنگ شین است کار صیغمست

هر خرابی کان فلک را معجزست | هر سرابی کان فلک را معتقدست

کعبه علیا و جهت مقدس است | چشمه حیوان و جام زمزمست

وهم در هنجار فضلش احلیست | نطق در اثار فیضش ابکمست

دم چو زد در آفرین پور اد | هر ور بر نار را از این بر دمست

کز طراز افسر و زیبای گاه | باوری فرخ به اسمعیل شاه

هان هان ای آسمان گردگرد | یکه و کام دیگرت باید نورد

تا از آن شهزاده نادیده خواب | نخجها چی نخجواب اندر نبرد

هم ز برقش چشمه سار آفتاب | سنبکری دریای قیر از تیره گرد

هم به بزمش از کف دریا نوال | سرخ باید روی آز از زر زرد

گرم آرد چون به میدان بادپای | ای صبا دم ها کز و با باد سرد

از حسامش سنبکی شش کف کون | گو نه تولش ای سپهر لاجورد

چون بر دان مردی آرد کار | بستری از نامه خود نام مرد

قبله زنده بهشتش چو پاک جهر | زند خوان بند زبان زور و درد

نه ز کردانش کوی پایه جمال | نه ز شاهانش شهی همنی نورد

آتش سیال کاه کیر و دار | شعله جوال روز داره برد

دستها بر دامنش پای دستیار | پای ها در چنبرش پای برد

آنچه نشاید روزگار از مهر داد | آنچه باید کرد کار از لطف کرد

داور او را بر لب این پایه بزار | خرد او را دم این پی برد

کز طراز افسر و زیبای گاه
باوری فرخ باسمعیل شاه

آری آری چون چنین بادیه گیر | چون چنین شد یادگاران یادگیر

آفتابست آن و این لعل حبشی | آسمانست آن و این مهر منیر

آن مغل روزگار آن مستقل | آن مهر کانیات این مستنیر

آن یکی کیهان جان این جسم | آن یکی دریای شهد این جام

آن نشان نامه دو این نغز کلک | آن کمان ارخش این ردشگیر

آن یکی عمان و این رشح سحاب — آن یکی نعمان و این قصر سدیر
آن همایون روضه این شاخ شناخ — آن نوانا نکرا این نار حریر
آن بزرگ بخشش و این خوردی بکی — آن خطر آرای و این اصلی خطیر
آن سپهر بینش این بینش گرای — آن جهان دانش این دانش پذیر
آن خداوند این خداوندی طراز — آن جهانبان این جهانبانی پذیر
آن همایون روزگار این روز مهر — آن فروزان آفتاب این ماه تیر
آن نوای آموزنای و این نای — آن سریر آرای کلک این سریر
آن همین چرخ بلندی این بلند — آن مهین و مهر دلیری این دلیر
آن چو پیر آمد بدان فرخنده پور — آمد این زیب دم برنا و پیر

کز طراز افسر و دیهای گاه
بادور فرخ به اسمعیل شاه

یارب آن چون مهر و این چون ماه نو — جاودان در ظل شاهنشاه باد
تارک دارا و کام شهریار — زیور دیهیم و زیب گاه باد
آسمان بر کام شاهنشاه گشت — کی کیان در ظل ظل الله باد
هشت فردوسش مجلس با حجب — هفت خاتونش به مشکو باد
صبح او را پیش زردی آفتاب — نام او را پیشکاری ماه باد
دور او از ذره آفتاب و آسمان — جاودان آن تیره این درگاه باد
ذره از انوار مهرش آفتاب — کوه با آثار کینش کاه باد
چاه دهر از آن خود چون جاه کرد — جاه بدخواهانش چون چاه باد
کاو گیتی در بیش فرسود و تند — شیر گردون در برش روباه باد

آفتابش میچه را بازگشت — آسمانش قبه خرگاه باد
گر نه باد و جسم کام بخشش — آب حیوان ز ابر بخشش گاه باد
آتشش مضغ آمال گشت — آستانش ملجا اشباه باد
آفرینش زو پر از اقوال شد — نام نیکش زیب افواه باد
منطق بر چرخ را این ذکر گشت — بر بطانا سبحه را این راه باد

کز طراز افسر و دیهای گاه
باد روی فرخ به اسمعیل شاه

ترجیع بند در مدح کیقباد میرزا

من بنده شاه بی نظیرم — با بخت جوان و رای پیرم
از مهد بخت تخت فشاندم — شاه افسر آسمان سریرم
مهدم تخت است تاج بختم — شیرم به لبت و شیر گیرم
تاراج ظفر این از نوالم — آزرم عطا دل از ضمیرم
روزی آمد که شاه بیند — در جوشن آهن از حریرم
هم پیل شکن به دست گرزم — هم شیر شکر ز شست تیرم
وقتی برسد که بگذرد چرخ — بر سده خورنق و سدیرم
هم چتر خجسته بر فرازم — هم باده کامران بزیرم
پرسد چو ز آفتاب کو به — گر کرده سپه قرین قیرم

من بنده شاه کیقبادم
از خسرو خسروان نژادم

باشد ز لبن لبان من تر — وین طرفه که هست درج گوهر
دانه ز چه از ثنای خاقان — دارای جهان ابوالمظفر

شاهی که ثناش خوانده اطفال — در صلب پدر بناف مادر
دریاری دین و ملک همزاد — تیغ وی و ذوالفقار حیدر
قائم بوجود این دو جاوید — ملک شه و ملت پیمبر
با رای وی آفتاب تیره — از روی وی آسمان منور
هرجا که سپاه او بهر شیر — هرجا که حسام او همه تیز
چون جود کند بنیم آزاد — چون تیغ کشد عنود آذر
باشد به لبم ثنای خسرو — آمیخته چون بشیر و شکر

من بنده شاه کیقبادم
از خسرو خسروان نژادم

من کیستم آن جلیل دارا — یا پرتو مهر عالم آرا
باشید که تا حسام خونریز — آرم ز نیام آشکارا
بهرام ز بیم برق تیغم — گردد چو شرر نهان بکارا
با من ز نهیب ترکتازم — هندوی فلک کند مدارا
تیغ من و دشمنان خسرو — چون تیغ سکندر است و دارا
نطقم زده راه صوت ساری — خلقم شده رشک مشک سارا
خون دل بدسگال خسرو — چون شیر بکام من گوارا
من رای خبر ابن کمین ندارم — کو مخلف او قفا ده آرا
نصرت ز خدا و بخت خسرو — تیغ من و نارک قضا را

من بنده شاه کیقبادم
از خسرو خسروان نژادم

ای لشرا

آری شه را چنین سزد بود — گر دوده شاه چشم بد دور
بستانش ز زاده سرو در سرو — ایوانش ز دوده حور در حور
از بر هر سرو بار در بار — از رخ هر حور نور در نور
زان بار تجلی عیش در عیش — زان نور فتاده حور در حور
یارب تن بدسگالشان باد — چون در چه چهل بسکر هور
یا طعمه مار در بن غار — یا توشه مور در گو گور
از چشم بد ستاره کورت — چشمم ز جمال شاه مستور
صد شکر که از خیال خسرو — باشد دل من مدام مسرور
ورد لبم این خجسته شعر است — تا روز درین شبان دیجور

من بنده شاه کیقبادم
از خسرو خسروان نژادم

یارب دل شاه شادمان باد — چون بخت جوان خود جوان باد
سرهای ملوکش از ممالک — پیوسته بخاک آستان باد
پیشش قد چون خدنگ شاهان — در سجده چو قامت کمان باد
خصم از علمش بروز ناورد — ضحاک و درفش کاویان باد
همواره بکار بالشش مهر — چون مهر بکار آسمان باد
چون طایر تیر او زند پر — بر دیده خصمش آشیان باد
چون افعی رمح او کشد سر — بر سینه دشمنش مکان باد
همواره بکام او خرامد — تا هست فلک چنین چنان باد
پیوسته دعای شهریارم — ورد زبانش منطق و بیان باد

ترجیع بند در ستایش حضرت صاحبقران

من بندهٔ شاه کیقبادم / از خسرو خسروان نژادم

عید است و ز تخت و تاج خسرو / افکنده به آفتاب پرتو

آراسته بارگاه شاهان / بر بوی بار در نگاه دو

کرد آمده کی از هراس با جم / کو گفته جم از شتاب بارو

برخواست صلای بار زین پی / شد راست غریو کوس از نی

زین شاره گشاده در نگاپوی / زان سوزه فتاده در دروار

از پرتو جامه های زرکش / افکنده زمین به آسمان ضو

زان سان که پراکند کفش زر / دهقان پراکند چنان جو

دریافته زان هنر بیا لب / سرها به گنج کاو هر کو

یکسوی بپا سران پا در بزم / یکسوی بجا مهان مشغو

زان گفته باین که جاه بشکر / این رانده بان که جود بشنو

آراسته شاخ عدل از بر / پیراسته باغ ملک از خو

بر سوی ز هر عود مجمر / خرمن خرمن ز مشک جو جو

آنجا که گرا به افسر شاه / ای چرخ به آفتاب گرو

با پرتو تاج شش آسمان تار / با پایه گاه هش آسمان کو

جمشید زمان بتخت خورشید / بیشش قد خسروان مه نو

در بحر جلال او فلک فلک / سبحان الله مالک الملک

این عید که برده عهد جم را / بگذاشته روز زاد جم را

بس خسرو ملک بخش دیده / کار آسته کشور عجم را

بس یافته پیش تاجداران / صفهای حواشی و خدم را

بس کرده برطبق قدران / بیقدر جواهر و درم را

افکنده بس از یمین شاهان / در فاقه مجاوران یم را

آورده بس از زبان راوی / در پاسخ سایلان نعم را

چون این ملک الملوک اعظم / نادیده سلالهٔ عظم را

تا او دم روح بخش بگشاد / بست از دم خود مسیح دم را

پیخایله شوق منطق او / از خود را صنم برد صنم را

در هر سخنش داده یزدان / گنجایش صد جهان کرم را

ناخواسته گنجهای گوهر / افشانده فقیر و محتشم را

بر فاقه دری کلید جودش / بگشاده بجز در عدم را

از حصر نوال نوالش / امید برید کیف و کم را

جز در دل کان و دیده بحر / نادیده کسی خراش و غم را

نایافته ذاتش از تقدم / همکاسه خویش جز قدم را

دارای جهان ابو المظفر / کز اوست طراز ملک جم را

در بحر جلال او فلک فلک / سبحان الله مالک الملک

این قصر شهنشه جهان است / یا کالبد جهان جانست

هر آینه اش ز عکس خسرو / گویم که دریچه جان است

در پیشگهش که پیشگاهی / از مرتبه پادشه نشان است

از طلعت شاهزادگان مهر — چون قرص نهان بقیروانست
بر پای ولی ز پایه شایان پای — پا را به فرق فرقدانست
از شرم بزیر در سرکان — آرایش افسر کیانست
یکسو صف آصف آشکار است — یکسو رده روان عیانست
یکجای نوای خطبه آرای — یکجای نشید مدح خوانست
هم چنگ براهش اندر آهنگ — هم کوس به تهنیت نوانست
هم کف کفایت و شاقان — غارتگر گنج شایگانست
هم ما به گنج شایگانی — از خسرو عهد رایگانست
از پا به فضیل پیشگاهش — برتر ز فراز لامکانست
شادروانش ز فضل ممدود — بر تارک عرش طیلسانست
در مرتبه آستان عالیش — محراب دعای آسمانست
آری ملک الملوک اعظم . آرایش صدر این لامکانست

در بحر جلال او فلک فلک
سبحان اله مالک الملک

هان ای ملکان شتاب گیرید — تا جای در آن جناب گیرید
وقتست که با فروغ تاجش — یکسر کم آفتاب گیرید
وقتست که پیش بحر دستش — دریای گهر سراب گیرید
نه گنبد آبگون گردون — زان بحر یکی حباب گیرید
چینید گلی ز باغ جودش — جاوید از آن گلاب گیرید
مخزن مخزن ز بهر وشاقش — زر سره لعل ناب گیرید

دفن

وقتست که از نوای راوی — نوشش نوشش گهر خوشاب گیرید
یک نکته ز دفتر بیانش — آبستن صد کتاب گیرید
وقتست که با طراز ملکش — ملک کی و جم خراب گیرید
وقتست که هفت بحر اخضر — با بحر کفش سحاب گیرید
وقتست که چشم اختر بد — در عهد زمین بخواب گیرید
وقتست که همعنانش از قدر — با فر فراسیاب گیرید
فی ذی بجلال ذو الجلالش — بی واسطه هم رکاب گیرید

در بحر جلال او فلک فلک
سبحان مالک الملک

روزی که شود بعرصه جنگ — ابروی دلاوران پر آژنگ
از مرد زمین شود پر آشوب — از گرد فلک شود شبه رنگ
چون پیل دمان میان لشکر — چون شیر ژیان صفش شبرنگ
گردند ز خون زنده پلان — شیران دمنده لب پر از جنگ
از تک تکاوران شود تیغ — چون برق نهفته در دل سنگ
از کاوش ناوک سبک سیر — از زخم گرزه گران سنگ
جانها کرده بیاده پویان — شها گیرد بجای اورنگ
از جای بر آورد تکاور — دارای جهان بفر و فرهنگ
از زخم دبوس کوس گیتی — از برق حسام سام در جنگ
سایه در خاک برزو برزو — سوزد بر چرخ هوش هوشنگ
تیغش ز فغان لغان سرافشان — خنگش بهوا فغان سرهنگ

زان هندوی کلک نوز آفاق　　آمد چو نگار خانه کنگ
بر هستی کاروان اعدا　　برق سم باره اش سنگ
گیرند کم حریر و دیهیم　　خاقان ز چین نجاشی از زنگ
از رمح زدوده سرزده　　ز آیینه فلک و لوح دین رنگ

در هجر جلال او فلک فلک
سبحان آن مالک الملک

ای شاه فلک فر ظفرمند　　ای نام ترا الفتح پیوند
جود تو ز در نه گر نکون بود　　نه طاس سپهر می پراکند
از دست تطاول تو دریا　　دیوانه صفت ز موج در بند
از تلخی کام او حذر کن　　ای کاه نوال در شکر خند
در خوار چو خاره جود تا کی　　یم زار ز فاقه جور تا چند
آسوده تو بر فراز اورنگ　　با خاطر شاد و جان خرسند
چیش تو ز هر کنار خوارزم　　طیش تو بگیرد دار دربند
از گرز گرانت ای جهانگیر　　وز تیغ بلانشانت ای عدو بند
هم تو ده تن چو کوه شهلان　　هم سوچه خون چو رود اروند
امروز تو در سرای گیتی　　هم خانه خدا و هم خداوند
در حجله عروس ملک نازان　　فیروزی عدل و داد فرزند
ای سایه حق در آفرینش　　داری همه چیز جز که مانند
همت ز ورای لامکان شد　　ای شاه فرشته خوی گنجید
تسبیح سبحان ما شد　　بر منظر لامکان خبر این بند

در هجر جلال و فلک فلک
سبحان الله مالک الملک

شاها فلکت به زیر زین باد　　در پیش تو آسمان زمین باد
این خنگ شموس را کجا و بد　　داغ تو چو شمس بر سرین باد
خاک در دست از جبین خاقان　　آراسته چون نگار چین باد
آن خاک کرا بها کجا و بد　　خود تکیه زده سپه نگین باد
هندوی کمین پاسبانت　　در پایه چو پور آتبین باد
از هیبت جلالت ای شهنشاه　　نه طاس سپهر پر طنین باد
از کین پی خرمن بداندیش　　آن برق یمانت در کمین باد
از تیغ مجاهدانت خاک　　در خون معاندان عجین باد
بر طره شام بر اسنانت　　مرغوله ز رمح راستین باد
تخت تو فلک فلک زمینش　　این با دخان و آن چنین باد
تا هست مکان هر کمینی　　قدر تو بلامکان مکین باد
دستی که بنا نشین زبر دست　　آن دست ترا در آستین باد
تا از دی و فرودین بود نام　　دلکش بتو دی چو فرودین باد
ای خاتم خسروان ز دولت　　خانه فلک بی چنین باد
دور از فلک ای صبا کجنی　　ذکر ملکان فلک این باد

در هجر جلال او فلک فلک
سبحان الله مالک الملک

ترجیع بند در جشن جهز صاحبزادان

همایون جشن دارای زمان است　　زمین پیرایه بند آسمان است

ز هر جانب هزاران چشم حیران / بدیدار شهنشاه جهان است
به پیراهن تن سیمین خوبان / ویا جانها نهان در پرنیان است
بسی شکر لب شیرین شمایل / قرین خسروی صاحب قران است
بسی لولی وش شنگول سرمست / بجاشی ز یاران دلستان است
هوا باغی ز روی خوبرویان / که از سروش شکفته ارغوان است
زمین چرخی ز زنگان پریچهر / که از ماهش بهشت جان جنان است
هزاران پای کوبان در فشان / بچشمی کز گهر چون کهکشان است
همه در جشن شاهنشاه دوران / همین شیرین سخن شان بر زبان است

که این فرخنده جشن عالم آرا
مبارک باد بر فرخنده دارا

خرامان هر طرف زیبا نگاری / برنگ و بو بهشتی و بهاری
تعالی الله بهشت دلفروزی / نما میزد بهار جان نگاری
بزلف خم بخم عنبر فروشی / بمژگان سیه خنجر گذاری
بهر دو لاله رو زیبا دلنوازی / بهر خنده یه فرخ غمگساری
بجشن خسروی برکام دل / قرین با کام بخت کامگاری
ز چشم نیمخواب فتنه انگیز / بگردون فتنه را آموزگاری
ز جام عشق شان هر هوشمندی / به بیهوشی نگر نا هوشیاری
عیان هر جا چو شیرین شوخ چشمی / روان هر سو چو خسرو شهریاری
به بزم خسرو گیتی سرایان / لب شیرین هر باری بیاری

که این فرخنده جشن عالم آرا
مبارک باد بر فرخنده دارا

هوا چون موج زن دریای اخضر / در آن کشتی رسن باز شهپر
ولی این کشتی از لنگر شتابان / گران کشتی درنگ آرد ز لنگر
بدریا گر شناور هست ماهی / بدین دریا بود ماهی شناور
روان از رشته خط شعاعی / ز خاک تیره تا مهر منور
تعالی الله هزاران دل رسن باز / نبا ز طره آن ترک دلبر
هزاران لعب دیگر کش بهر کام / که وهم از او است حیران عقل مضطر
ز لعب و نوا ان جانها بهر تن / ز نگار او طپان دلها بهر بر
ز حیرت این بدم کالله اعلم / ز وحشت آن بلب کالله اکبر
ولی آسوده آن مارسن باز / سراپا این نوای روح پرور

که این فرخنده جشن عالم آرا
مبارک باد بر فرخنده دارا

زمین آراسته روی زمین است / زمین رشک نگارستان چین است
همه میدان درگاه شهنشاه / بزیور چون بهشت راستین است
زمین آینش از آینه داده / بدین آیینه گون بوالعجب بین است
خطا گفتم چنینش با خیالش / نه زیبایم ای چنان وای چنین است
گرفتم باغ مینو جان فزا است / گرفتم چرخ مینا دلنشین است
ولی غوغای محشر بازآن است / ولی پیدا و اخترکار این است
بخدمت شهان داستانش / برون شان دستها از آستین است
یکی را چرخ در بر کلاه است / یکی ملک و زر زیر نگین است
شهنشه را همی بر آفرینش / زبانها یکسره شان در آفرین است

که این فرخنده جشن عالم‌آرا
مبارک باد بر فرخنده دارا

فردوس ملک شاها در کنارت / چو مشتاقان بهار لیلی و آرت
بلند ایوان گردون یادگارت / خداوندان گیهان پیشکارت
تویی چون سایهٔ یزدان ز یزدان / سر خورشید در پا سایه‌وارت
ازل آمد ردای کبریایت / ابد باد طراز روزگارت
شهنشاهی و بخت و تخت و دیهیم / ز نعمتهای بی‌پایان چهارت
جوانی و جمال و جاه و دولت / چو آن چار نخستین نیز یارت
همیشه جامهٔ دارایی و بهر / به بالا راست باد از کردگارت
رخ شهزادگان سرو کنارت / به باغ خسروی خرم بهارت
بجان زیبا و زشت و پیر و برنا / سراپا ای همه جانها نثارت

که این فرخنده جشن عالم‌آرا
مبارک باد بر فرخنده دارا

ترجیع بند در مدح نواب علیشاه

انجام ای نامه‌ور ای ملک گیرای / از آبادیتان بر سر گنج گهرپای
گردید مرا پایه به دامان ملک‌رای / که بادی افلاک خم آورد ز بالای
هر سو نگرم بار رسد باد اندر گوهر / هر جا که زنم تنگ به تنگ اندر کام‌ای
نه پای قدر را بجا دیده فرمود / نه دست قضا را به ماليک درم پای
فردوس نورد و نه یکی جا طالب حیران / گردون کوکب نه یکی سایه بن در پای
در کرد و رهم چه بنوالی زند و فرق / در خاک درم ده به لاله شده تا پای
داده مرا بار به پیروزی شاهنشین / در بار که تاجوری ملک‌آرای

دارای زمان انجمن‌آرای کی و کی / خاقان جهان فتحعلی شاه توی ری
آمال بگرد ره او قافله گردان / اقبال بخاک در او ناصیه فرسای
از پشت همایونش که جاوید مرا / هر سو ملکی برکله گوشهٔ فلک‌سای
در سوگشان پرده در گوشش فلک‌گوش / در لشکرشان موی بُرنای ملک‌نای
لطف همه در دست ولی شیخ اجل گی / عنف همه در کام اجل کار اجل‌خای
کردی چو از آن باز برد دشنهٔ بغی / ترکه چو از این ساز دهد باده بهر جای
در هند از آن ناله زدی از غم و قیصر / در روم از این مویه قیصر ز غم آی
هر زن ملکی کز ملکان آمده ممتاز / چون مهر جهان پوی ز بهر علم‌آرای

فرزند شهنشاه علی شاه جوانبخت
فرّ کئی تاج و شکوه فلکی تخت

آن بار خدایست که بی‌شبه و نظیر است / شایستهٔ دیهیم و سزاوار سریر است
آهنگ وی و رای قدر مخلوت و باز است / ایمای وی و حکم قضا برش و شمشیر است
در مصطبه جودش باده و جام است / در انجمن بودش نای و سرود و بم و زیر است
در راحهٔ خورشید پراکنده بخار است / لوزینهٔ فردوس ز عقشش همه شیر است
تیغ قلمش دایهٔ ملکت و مسالت / لطف و سخنش مایهٔ خلدات و عبیر است
برق سم یکرانش چراغ ده مهر است / در خرمن کیوانش چراغ ده تیر است
تقریر به بهر رایش در مانده مشار است / فرهنگ بهر کارش و خنده دبیر است
هم چاکر رایش دام ره اجرام است / هم بندگیش بنده دل خواجه دبیر است
آن سلّم قصور وی مقامات رفعت است / این منبع افضای کرامات خطیر است
در عالم جودش که با افلاک محیط است / با پرتو رایش که با اجرام منیر است

این کله و بنده کی کلبه زالست … این چشمه تابنده کی قطره فراتست

با بردهٔ او صدری و صدری بصد آفات … با بندهٔ او قدری و قدری به برات

او جیب بگردون برد او حج نجات … سو چشمه بچشم چه و سوی نجات

داناست بدان که بخشش آمدست … گویاست بدین که بخشش بخشش است

امروز که بر دین عرب با بهمنست … امروز که بر ملک عجم خطه ظفرست

فرزند شهنشاه علیشاه جوانبخت
فرخ لقی تاج ور شکوه فلکی تخت

ای خسرو اقبال ترا چرخ نگینی … ای پایهٔ اورنگ ترا بخت زمینی

محفوظ به ملک ملقا غایه ساقی … مجمو به فلک همه واقعه دینی

دیدار ترا روز و شب آن شیر بکینی … آموزش ترا سال و مه این طالع تکینی

با جلوهٔ رویت چه بهشتی چه بهاری … با پایه قدرت چه کمانی چه زمینی

در کاخ تو تا تاج و نگین زاده گهری … درکوی تو تا دولت و دین

دوشیزه هر مرز ز وصلت بنوازد … خانهٔ هر ملک ز جبر تو حصینی

تا جود تو تشویش از آغاز چنانچ … ز اصلاب بارحام نه پیوسته جنینی

درخشنده قدر تو چه هر کنج خطیری … در کرّه قضا بر که هر حصن حصینی

اقطاع با قطاع … افلاک بر از ال …

تا پاس تو در پاس زمین … تا تیغ تو در این مازت …

نه جوی و جری بر دلی ز جرگه … نه وای و دلی بردمی از …

هر یک نظری که به تیزی ز نظری … هر سر کمانی که به شستی زه قربی

با عزم تو چون پویه پری … با امر تو چون خطوه طفلی …

دیدم چو آشوب دل و طغیان کاوش … یا مجمر سرودم که چمن از چه خزینی

نالیده که بنگر به بار رو به غنیم … از نا چوری راو بیا کوه یمنی

فرزند شهنشاه علیشاه جوانبخت
فرخ لقی تاج ور شکوه فلکی تخت

ای قاعده ملک ز داد تو منظم … ای ناصیه مجد بداغ تو موسم

ای در حرم دین عرب کعبه علیا … ای بر فلک ملک عجم برج معظم

باکی بکنم جاه فلک قدر تو منزل … با جسم بکنم نام همایون تو توام

خاری که بر آن جلوه کنام تو بر آنگه … خاکی که بدان جرعه جام تو برآرد جم

در سده صدرت جم و کی پرده مولا … بر رایت رایت مه و خور …

آنجا که ز کام تو اثر نام قضا گم … آنجا که ز نام تو خطر قدر قدر گم

دریای تو برا اثر و بود آمد مطلع … ابر دستی تو بر روزی و روز …

اثر دهی و بود جواب باشی … روزی دهی و روزی جوا …

چنگ چو کرد ایستان … لعلت چو سرا به بر در آن عیسی مریم

یکقوم کنی سعد و دم از بهش … یک قوم کنی موجود از روح دو دم

آثار خدائی همه در ذات تو مضمر … اسرار الهی همه در هوش تو مدغم

هر جا که قضا زهره بلطف تو زبانی … هر جا که قدر زخم زند مهر تو مرهم

با سنگ سیه کفر کامی … با خاک سیه راندم کامی …

امروز بدین وصف که موصوف … امروز بدین فضل که مذکور و مسلم

آن رقص کنان راند بدین … این چرخ زنان خواند بدین نغمه دمادم

فرزند شهنشاه علیشاه جوانبخت … فرخ لقی تاج ور شکوه فلکی تخت

ای چرخ بدرگاه تو دیرینه غلامی
زان روی بآزادگی او شهره [illegible]

در نامه شرف صدر ملک قدر تو فرخی
در پای خطر نام همایون تو دوامی

ز ابروی تو چون خنده زند برق شتابی
زان پای تو چون گریه کند ابر [illegible]

هر سوی بگرد اندر گو در دی و کوی
هر جای اندر دستانه [illegible]

جنت چه بهشت چو یکی جلوه [illegible]
کوثر چه نجات چو یکی جرعه ز جامی

با چشم از آن چه حبابی چه کتابی
با کوثرم از این چه طلبکی چه سلامی

هر جا که فتد سایه افلاک بومی
هر جا که رسد پرتو اجرام بیامی

بر نام تو هر دم [illegible]
بر کام تو هر تن بقعودی و قیامی

هر تا جو از دایه آمال فطیمی
از دوده تو چون بجهان [illegible] فطامی

زر زال بکان اندر [illegible]
آنجا که ز جود تو [illegible] بکلامی

در چو هر اجرام خطر [illegible]
ور گوهر افلاک شرف [illegible]

گفتم بملک گرچه بدین پایه و قدری
گفتم بفلک گرچه بدین پایه و نامی

آن گفت که از بوسه درگاه همی
این گفت که از سایه خرگاه همی

فرزند شهنشاه علی شاه جوانبخت
فر ملکی تاج و شکوه فلکی تخت

آنروز و آنکه رود زین [illegible]
آن وقت که باره ز فلک نار [illegible]

هم کوس زند نعره که هین نار [illegible]
هم صبح زند صیحه که هان [illegible]

رمح از جنبش [illegible] آورد و [illegible]
تا بی از طرفی تا پیر کشاید [illegible]

هم چرخ پر آشوب از آن [illegible]
هم دهر پر از [illegible] محشر

هم سینه اجرام از آن [illegible]
هم گردن افلاک ز بن [illegible]

که نعره

که نعره زنان از دل [illegible]
گر تیغ فشان از بر تن [illegible]

جوزا چو بنان [illegible]
مریخ و زحل که ز عطارد [illegible]

زاندیشه تن خواهد [illegible]
از هیبت جان چو ید آشفته و مضطر

ناهید ز بهرام [illegible]
بهرام ز ناهید [illegible]

شهزاده آزاده علی شاه [illegible]
با زد چه پرند آورد و تا زد [illegible]

کوئی که یکی چهره [illegible] ز دریا
[illegible] که یکی شعله جواله [illegible]

در شش جهت اندوخته [illegible]
بر نه فلک افراخته افروخته آذر

کردست بهر کشور [illegible]
در کوه همه پیل دمان [illegible]

از حکم فروزنده دو زخ شده [illegible]
از امر گدازنده [illegible] شده مضمر

در رمح [illegible]
در تیغ [illegible]

تا هست [illegible]
تا هست در گیتی [illegible]

آزاد [illegible] شاهی که ملک [illegible]
این خاک نشین در [illegible] که فلک [illegible]

در جشن شاهنشاهی — بطریق ترجیع گوید

فرزند شهنشاه علی شاه جوانبخت
فر ملکی تاج و شکوه فلکی تخت

ای سلیمان سکندر [illegible]
وی شهنشاه قمر طلعت خورشید [illegible]

ازلی جشن تو شاهان جهان [illegible]
همه را ورد زبان این سخن [illegible]

مهر را مهری ماه مبارک بادا
سور سنجر ملک شاه مبارک بادا

بارگاه فلک جشن ملک [illegible]
چون بهشتی است که کوثر [illegible]

همه اسباب طرب آماده [illegible]
نه جز این زمزمه مردم آزاده [illegible]

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارک بادا

آسمان شاه و بهر شاه جهان افسر گهی — مهر آسا بجهان نورفشان منظر وی
هر طرف بر کف هر پیر و جوان ساغر می — هر زمان آمده این نغمه جان پرور نی

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارکبادا

در هوا ترک پری چهره سر نابگری — لعبتا هر دم ازان لعبت طنازگری
مطربان را بزبان تار طرب سازگری — زین سخن بر لبشان نغمه شهنازگری

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارکبادا

زین چراغان که چو روز آمده شب پر نور — آسمان روز و شبانه رنگ ...
شعل مهر فرو کشته و چراغ کوکب — هر زمان بانشه‌شان این نظم دلارا به طرب

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارک بادا

بزم‌های شهر از ایشان فلک افلاک زده — برقی افروخته بر خرمن افلاک زده
هر زمان راه دل و دلبر چالاک زده — هر نفس مطربی این راه طربناک زده

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارکبادا

بجهان تا ز جهاندار شد این محفل سور — عشرت و شادی این بود ز الطاف غفور
گشته هر نخل دراو جلوه که آتش طور — این نوا مطرب خوش نغمه سرایان ز سرور

مهر را

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارک بادا

از دو جانب شده از دسته گل‌ها نگر — شاهدان بر سر هر بحث شده بازیگر
باد بدسان که باد افشان و عبیر منتظر — خوانده این زمزمه بر خسرو خورشیدفر

مهر را اهسری ماه مبارک بادا
سور سنجر به ملکشاه مبارک بادا

در بزم و عشرت — حضرت صاحبقران گوید

بنشست دگر مهر و بیا خواست که ما — این زیب شبستان شده وان زیب حرم
آراسته شد بزم که از رای خداوند — افروخته گشت انجمن از رای شهنشاه
چتر خوبیت برافراخته با انجمن چشم — مهر ریت برافروخته با محفل شاه
بزم تو دگر ساخته شد ای شه که قدح — جام تو دگر خنده زد ای خسرو جمجاه
هم ساقی گلچهره و دان کام دو واز جام — هم مطرب خوش نغمه ...
زان نکهت زد باده همه راز ... — زین بانگ زند با ز همه راز ...
آواز و بربط همه چون ناله دشمن — خندیدن ساغر همه چون گریه بدخواه
بزدوده ز آیینه خاطر همه زنگ — بنموده به منزل شادی همه را راه
عشرت شده بر رای ملکشاه مجلس — غم گیر با مر تو میان بسته درگاه
آن گشته باجاب شهنشاه و بفرزند — این گشته با عدای جهاندار ز رو گاه
در خنده لب از جلوه طاوس بهشتی — آسوده دل از ناله مرغان سحرگاه
عشرت به تو زیبنده و چون تاج ... — شادی به تو شایسته چو شاهان ...
عشرت ز تو در سور و نکو خواه ... — بدخواه تو در گور و بداندیش تو در چاه
از رشک وجودت که چنین ... — حساد ملک در گل و بدخواه عدم گاه

گفتم ز ازل تا به ابد مدت عشرت | مطرب بروان ناله و ساقی تابان
این رشته جان بر کف آن طره بجنبش | کاین رشته بپیوند بدان رشته کرتا

در صفت بزم ادم | نظم طغل آگهی گوید

بزم جم ساخته و در کف ساقی جامی | تا که در بزم ارم جسته جرامی
یا سپهری که نشان انجم آن مه کج | یا بهشتی که جهان محفل او بر شامی
بر طرف نورفشان اختر بزم افروزی | بر طرف جلوه کنان حوری سیم اندامی
گاه از زهره افروخته رخ خورشیدی | گاه از مشتری باخته دل بهرامی
باز را جلوه طاوس بهشتی بندی | شیر را شوخی آهوی ختا دو دامی
شاه زین بزم همایون بجهان تحفه کشان | زان بهشتی که نگویند از آن جز نامی
مجلس افروز جهان فتحعلی شاه جهان | که شده ایام تو پیرایه هر ایامی
اگر این بزم خوش آغاز بانجام | بزم شاهنشه را مرساد انجامی
عالم از ناله بجز داوری تا ابد ارامشت | چه غم ار یافته از ناله دمی آرامی

اگر دادی

قطعات متفرقه در مدح و ذم | و وصف و مطایبه گوید

اگر دادی بعطایی خودم وعده بسی | خلف کردی همگان را ولی از رطه عطا
کاش دست کرمت بود چو پای کرمت | زانکه بر کردن من داشت چو ان مشتا

خطاب | تقصیر

ای منظر خجسته وای قصر سرفراز | با آنکه زاب و خاک سرشته مایه است
از حکم خسروی شده فرهاد پیکران | صورت نگار سنگ و شیرین بپایه است
یارب چه پایه داده خدایت که از علو | بر سایه خدای فتاده است سایه است

مطا | یه

کس کز لک خویش بتر میکرد | گفتا دانی چنان که تیزاست
گفتم که بریش خویشتن زن | گر کیر کند بد آنکه تیز است

مطا | یه

میرابوطالب شیخ الاسلام | طالب هرچه بود مغلوب است
جست از حال اوپی که فلان | باز بر منصب خود منصوب است
غرضش اینکه میان من و او | نامه مهر و وفا مکتوب است
ناشنیدم سخن او سخنم | ضعف الطالب والمطلوب است

مجموعه زیر | فنجان

چیست آن بدر آفتاب تجمل | کش که زآفتاب تابان است
جلوه گاه شعاع مهر است | گرچه خود از سلاله آن است
کان اگر خوانمش نه در کانی | صدف در و شاخ مرجان است
بحر اگر گویمش نه در بحری | گوهر ناب و لعل رخشان است

هست مجموعه که جمع در آن | حاصل بحر و مایه کان است
آسمانی پر اختر از گهر است | که بر آن مهر مهر خاقان است
مهر نه خاتمی که در تا بغر | خاتم خاتم سلیمان است
نغز مجموعه چنین آری | در خور مجمع جهانبان است

خطاب بیکی از احکام ولایت

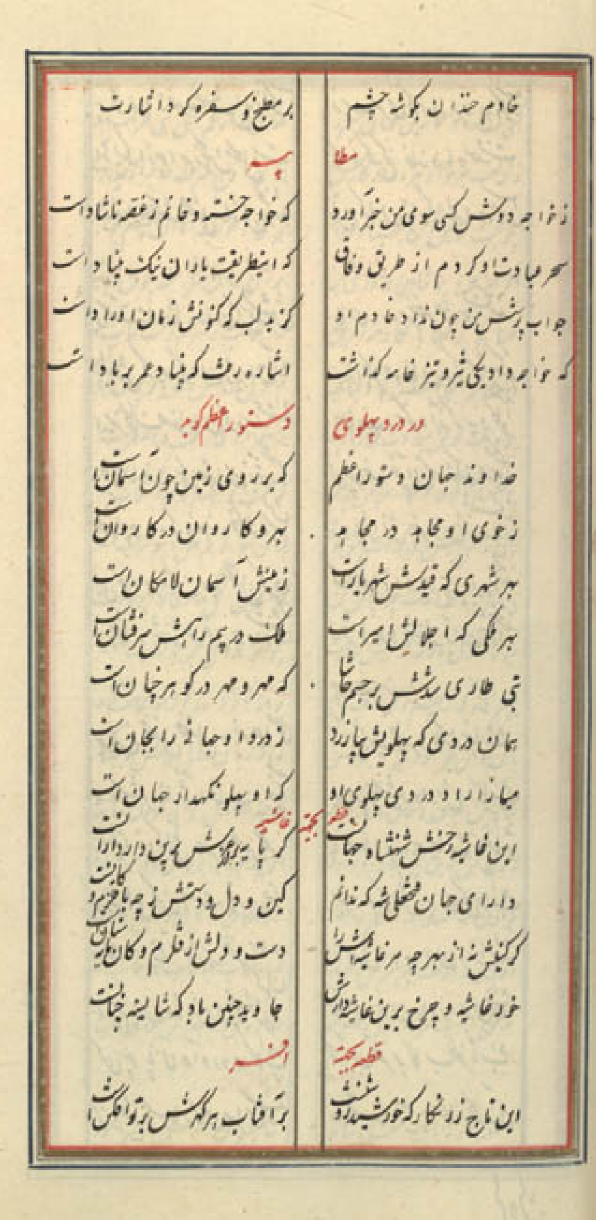
ای عامل بیچاره که بیچاره تر از تو | آن است که بیچاره تو را مونس و یار است
بیچاره چرا خوانیم از روی حکایت | عزل تو و مرگ تو مرا چاره کار است
آن شغل خدا نیست که بی عزل و زوال است | آن ذات الهی است که بی مرگ و ...
هست ار که مرگت ز پی و عزل ... | خوش باش که آن چاره کار ...
پاداش کلوخ انگن دیوار ... | زنیکو نه فرادم گر ...

در تهنیت گنبد مصور تمام

مبارک الله ازین روضه بهشت سرشت | که دم زند ز شرف خاکش از سرشت بهشت
ز بهر آستر فرش آستانش بود | که ناز اطلس افلاک دست قدرت رشت
شد از اراده خسرو گنبد عالیش | چو آفتاب عیان صد هزار زرین خشت
ستوده مهبطی شد که در حدیقه دل | بجز نهال هوای نیکو ال نکشت
دعای دولت او باد در صباح و مسا | درود شیخ حرم با سرود دیر کنشت

مطلع

ای بر سر خوان خواجه چشم | ای معشر دوستان بشارت
جستم ز هوای کرم جانی | تا جان شود ایمن از حرارت
از بهر نماز خویشتن خواست | فرشی که بود در آن طهارت

خادم حقدان بگوشه چشم | بر مطبخ و سفره کرد اشارت

مطلع

ز خواجه دوش کسی سوی من خبر آورد | که خواجه خسته و خاطر ز غصه ناشاد است
سحر عیادت او کردم از طریق وفاق | که این طریقت یاران نیک بنیاد است
جواب پرسش من چون نداد خادم او | گزید لب که گونش زمان او را داد است
که خواجه داد دلی پر و تیز خامه که داشت | اشاره رفت که بنیاد عمر بر باد است

در درد پهلوی دستور اعظم گوید

خداوند جهان دستور اعظم | که بر روی زمین چون آسمان است
ز نوی او مجاهد در مجاهد | هر و کاروان در کاروان است
هر شهری که قیدش شهریار است | زمینش آسمان لامکان است
هر ملکی که اجلالش امیر است | فلک در چشم راهش سر فشان است
تنی طاری سدش بر جسم خاشا | که مهر و مهر در کوهر جهان است
همان دردی که پهلویش بیازرد | ز درد او جهانی را بجان است
مبادا زار درد دی پهلوی او | که او پهلو نگهدار جهان است

قطعه بحجه خاتمه

این خانه بر حشمت شهنشاه جهان است | کز پایه بر او خشت ...
دارای جهان منظلی شه که ندانم | کین و دل و دستش ز چه با ...
کز کنبش نه از بهر چه بر خانه ... | دست و دلش از قلزم و کان ...
خور خانه و چرخ برین خانه ... | جاوید چنین باد که شایسته ...

قطعه ...

این تاج زر نگار که خورشید ... | بر آفتاب هر که کشد بر تو ...

بر تو بود ز مهر و محبت مایه زانکه [illegible]
از بسکه از جواهر رنگین مکلل است
از زیب بخت فتحعلی شاه تاج بخش

قطعه

بر آستانه شاه جهان که [illegible]
شهنشهی که چو کیوان بزیر ران آرد
ابر کلک صفاهان که دست همت او
تحفه ساخت یکی سقلدان ز زر و گهر
قضا چو دید که دم زد فلک بهمسریش
لبی جواهر رنگین بر و مکلل کرد
به پیشگاه شهنشه غرض چو داد عرض

در وصف

چراغ محفل فضل و هنر چراغعلی
بدولتش ناشیه آفتاب و چرخ بلند
ز اشتیاق کفش هم درهم و گهر
کریم طبعی کین هفت قبه مینا
بدشت از پی آسایش غنم [illegible]
ز بیم باس و ز نیروی پاسش [illegible]
کسی چو پای در آورد در رکاب دوا
که بد خسروی سپاهکان سرای [illegible]

ز زیب سری که زیور هر تاج دیگر است
گوئی که گنج خانه دریا و معدن است
تاج کیان تبارک شهزاده بهمن است

سقلدان

بپاس ما به سر خصم [illegible] چو افکند
سپهر انجم صولجان چو گوی افکند
سحاب را که از گریه در گلو افکند
که چرخ خرام آن سنگ در هوا فکند
ز اختراش خیو زین که رو افکند
که اختراز در چرخ زابرو افکند
ز فرط جود شهنشه بران خیو افکند

چراغعلی خان

که آفتاب منیر و فلک جناب آمد
برسم خاشیه داریش در رکاب آمد
باضطراب چو سیماب ز آفتاب آمد
بقلزم کرمش چون یکی حباب آمد
ز حال او بدهان و ز [illegible] آمد
قناب چون به رو و به رو چون [illegible] آمد
که آن ظفر به رکاب ظفر آب آمد
در آستانش چو هر که [illegible] آمد

کسی که گشت ز سها ریش جهان معمور
ز زلف تیره او تیره روز کاکلش [illegible]
چو بخت خویش آن بخت بار فرزند
اگر چه بود چو شاهین خاوری لیکن
صبا بگو ز صبا با نگار مه رویش
دلت بمهر سیمین سینه با دگیاب
چو زلف خویش مباد قرار یارب [illegible]
چه سر زنش کنی در نظاره چشم [illegible]
که کی ز لعل لبش [illegible] عشق [illegible]
تا سینه وفا اشک چهره پاک کن
سوز آمدل نازک که آتشین رویت
بچشم او که ز چشم تو دید آفت چشم
تاب سوال جگر سوز عجز ایرنش
نیاز بین بدن و جان ناز پرورش
که گر بجانش زین پس نجاز [illegible] داری
بگردن تو کمندی در افکنم ز جفا
ز دان و زلف چو چشم من جوا [illegible]
عرض ز آب سرشک آتش جگر کشم

در عهد

شهنشاه زمان فتحعلی شاه

فغان که از غم عشق تبی خراب آمد
همای اوج شرف عاجز از عقاب آمد
بری ز خواب از آن چشم نیم خواب آمد
بر آن لبان شکر خنده چون خوشاب آمد
که آفتاب ز شرم رخت نقاب آمد
که دل در آتش عشق تو چون کباب آمد
ز بیقراری زلفت در اضطراب آمد
که طفل ز چشم وی انتخاب آمد
لبان لعل تو هم نقل و هم شراب آمد
گزانشین گل روی تو این گلاب آمد
چو شعله در دل مجمر با لتهاب آمد
براز او که زد از تو بجواب آمد
که از زبان خیال دهانش جواب آمد
که از نقاط دل تو بی توان و تاب آمد
اگر چه جور تو بر جان او صواب آمد
ز زلفکان تو کان دام پیچ و تاب آمد
که آفتاب جهانتاب در نقاب آمد
نظاره کن که چه از شیحان ز آب آمد

وجهان گرد

بنا بلیون اعظم امپراطور

یاری لبت همانی که گشته
ازو فرخ نشان شد کاتب سر

در طلب

ای همایون هژیر ولک خرام
بر پر و بال خویش بر بگشت
طعمه سیمرغ قاف دولت را
بود دم صبح و شام و پیک و گاه
قافیا همچو ماکیان دارم
زاغ شاهین شکار طره گشای
دارم اندر قوار خامه دل
شل و با زن مهیا شد
در دم آید ز شعر شوق تو باز
گر بود همچو ماه بر گردون
باید ای عندلیب طوطی نطق
انجا نداوری که از عدلش
انکه باد و زکار سعد لشکش
انکه چون تقویت کند بضعیف
انکه انفاس روح پرور او
انکه نالد ز شوق بازنش
انکه در سیل خاطرش نه بید

شهان از این دو شاه شها منصور
ز شاهنشاه ایران شاد و مسرور

کبک

گز تو کردیم ما شما کبک
شعر تو بر خط طلب ما کبک
منت از جشن و طیرها کبک
دگر فرزاد و ردستها کبک
گر چه خنده بکوه و صحرا کبک
تا شود زان کند بر پا کبک
بو که گردد چو مرغ حقا کبک
از تو باید شود مهیا کبک
گر کند آشیان بغری کبک
یا چو ماهی بود بدریا کبک
هدیه آری بجان و دل کبک
آشیان گشته باز را با کبک
بسته از خون باز خا کبک
بهر شاهین شود توانا کبک
از گل آرد چو مرغ عیسی کبک
گر کند آشیان بطوبی کبک
گر بود مظهر بقا کبک

تا که باشد بکام رادق می
باده در جام او مصفا می
جاودان مطبخ نوالش را

در صفت

تعالی الله از این اورنگ شاهی
برش از خجلت این چار بالش
هم آن آرزم انگلیون ما نه
پی کسب شرف در پایه آن
شرف دارد بر این نه چار بالش
طراز تخت زر خاقان اعظم
سلیمان است بر اورنگ شاهی
و هدنا هرچه راز ملک با او
بود تا خور در این اورنگ باد

در طلب زنجبیل

ای خداوندی که نام تو را بر کلک
چون گهر از لعل پرویزی ز در
یک دو نهاز کلک تو هر شوق شاخ یاسمن
نیکخواهان را حیات وبدسگالان را
هر کجا از ظل تخت آفتاب طلعت

تا که دارد بکوه ماوی کبک
باده در کام او مهنا کبک
همچنین بود سما کبک

تخت گوید

که از اورنگ گردون باشد تنگ
رخ سلطان انجم دارد از زنگ
هم آن شرم نگارستان ارژنگ
میان بربسته چرخ از کهکشان تنگ
ز فر پادشاه عرش اورنگ
بفره هوشش فریدون و هوشنگ
بدرگاهش شهان سر داده و سر
بر اورنگش دو وهم گرد آهنگ
بخت خسروی با فر و فرهنگ

پرورده گوید

زهی وهی خار را از خشکی و بیان
چون بلبل از نال آری ناله زار جلیل
یکدم از عشق تو در شعله باغ خلیل
در نبات کلک تو زین نیل و از بحر
هر کجا جود تو برگ و ساز پویان سبیل
هر کجا از قدر جاهت آسمان و کهکشان

چل و نخش باد فرصت کو روز تنگ چنگ گیر / کو و تاب ابر خلعت سور و روز جز با چکل

در نه پیره شادان پو به پویان داد دل / سایبان جود تو هر جا که بر مقصد دلیل

از تو در چشم نکوئی حاش لله گر بدی / آری آری نار فردوس گلستان از خلیل

طبع از سردی بیارد گفت این گفتار کرم / چاره این پرده را پرده باید زنجبیل

این زبود ست گر باشد مرا چشم گریز / ورنه این گفتار را در خور نباشد جز قلیل

رو به اندیش و نکو خواه از نم کلک تو / هم لعاب کام ار قوم هم شربت زنجبیل

باده در شادی چه شادی هست در شادی / دیده بخت و لی از کل سیه داری کلیل

بجهة کم فرستادن / **زنجبیل پرورده گوید**

سپهر مرتبا مرتبان جود تو داد / ز لطف شربت اکنون که شد زکاة دخیل

ز حضرت تو مرا خواجه خجسته رسید / نه کینه رسی و مرا سینه عدیل

ز زنجبیل مرا ور اچاره در دست / ولی چو قافیه این تحفه قطعه قلیل

در آن چاره قدر مایه از سلاف زلال / ز زنجبیل شمش در شیره سلیل

بگفتمش چه کسی گفت شیخ خانگیر / بخنده گفتمش آری همین چاره دلیل

غرض به دولت صاحب بجای ... / چرا که آمده در نحو رب للتقلیل

مطلع / **ج**

بلکری مرا ملکی نباشد / ندارم گر ستور اطفال دارم

حاجم گر چه از علاف پاکست / ولیکن خجلت از بقال دارم

مطلع / **ج**

برا بوطالب زجرمی کز تو رفت / زانت من در طعن و در دق غنیتم

زین جنایت در مقام انتقام / از تو ای نادان احمق بختم

زان نهایت دایم طالب کرمن / طالب مجهول مطلق نیستم

قطعه / **دیگر**

خداوندا به دولت یار بودم / به دولت بود تا لطفت کفیلم

شدم زان کوی چون آدم ز فردوس / که شد اهریمنی رهزن دلیلم

بجدی بر ملک دیوی گزیدم / بدین علت در از رای علیلم

کنون در ذلت از خیال مظلم / که مجبوریست زان فعل ظلیلم

اگر چه با تو صدق بو ذرم بود / ولیکن عقل آمد چون عقیلم

در صفت اشتر / **در هجو شخصی گوید**

ای دلدل فرخ رخ ای اشتر ابن السم / ای چرم تو چون اطلس ای موی تو چون قاقم

از جنبش زرین نعل اخضر ده این تو ده / از پرچم پروین وش پروین کر این طارم

گر دشت شود دریا رهوار تو چون کشتی / گر کوه شود گردون سیار تو چون انجم

گردی تو ملک آسا در راه اگر البرز / آن تو نشک آمین در دشت اگر قلزم

نخلی ز چه از شدی باز شد ز کف بودم / ماری ز چه از زمی این مهره زکوه دم

صوفی وش و سالک عشق از وجد و سماع / دو وادی عشق آنان ناکرده رهی را گم

با وجد و سماع آری چون صوفی و چون سالک / در ناله چو زرین نای در نعره چو رویین خم

چابک قدای تو نقام ممالک شد / قمر دگران زاب قمر تو و آن زاتم

گر چه بگوی قانع روزی ده او لیکن / گر بر تو فیض تو از جو خورد آن گندم

در کوه هر فرخنده آن چون تو و تو چون آن / نی نی غلطم زان پس رنگ زنر بلهم

هم حلقه فرج تو هم رایه حق وی / زینه ر که چنین انعام افضل ز جهان گردم

تو زاده یعفوری از دلدل دلدل الله / او بود خر دجال از دم جو دم گردم

در ذات قرین لیک آن ناقص و او کامل

ایضا

این همایون بارگه کامد مآب خسروان

صف کشیده در فضایش خسروان ...

این فلک کز پاس ایوان باد جاوید

خطاب

ای کریمی که قصر جاه ترا

شکر مر که باز زیور بست

عرض طول و ثاق من جستی

من درین عرض و طول می زیستم

طول آن در شمار هفت اختر

تا که ایوان آسمان برپاست

در تهدید

ای مگس از پی عقاب ژیان

ریگ در موزه ره می سپرد

اژدهای فسرده را تب و تاب

مرمرا روی از شتاب بسیج

در سیلی که سیل آن طوفان

خیز خیز از فقر و ساجوز

کرکس را خیره بر سر ون بزن

آن بادم و تو بیدم آن پیلم و تو پشه‌ام

قطعه

آسمانست و نشسته آفتاب خسروان

تا ابد پرسش نگردد مالک رقاب ...

هر که بر پاس رفیعش خضاب خسروان

بیع

گنگ را این شده از کنده کمان

یزد را از تو سایه یزدان

تا ز فرش وی طراز بدان

ای بتو تنگ طول و عرض جهان

عرض آن از قرار چار ارکان

عرض با دست چو فرش در ایوان

کو یه

ماکیان بسار قاقبا بکن

کبک در پاچه صبا بکن

جای در کام اژدها بکن

خویش را مهره بجا بکن

خانه از خشت و گل بنا بکن

کرک در دانه را رها بکن

بر سرین کاه خود خا بکن

هر کرا رنج او فریبوس

خرزه و خرگاه وبند کجا بست

خون خوار تن خود بود بخواه

هیچو دادو دهان و دهان کفر

مطلع

بر در که شه باش لاف فتح و تاج

باشد بدر شاه بی دمنه فعال

مطلع

بس شا گفتم و بپرسش خواندم

الغرض هر چه در شنایش رفت

در صفت

این پیکر جان پرور زرین تن و لولو

نی فی فلکی با ده از طالع مسعود

هفت اختر سیاره در آن آمده ثابت

مطلع

سخن دانا طلب کردی زبان‌ران

سه پا بیت هست و در اطراف آن نیز

اگر خواهی که باشد چارپایت

در صفت ارزنگ

گر نه این عرشش برین است و بآن خوش فضا

در حریم خود آشنا بکن

خد بیفروز و قد دوتا بکن

گنج ناموس خود هبا بکن

روی من سوی ذی و زد ابکن

په

ز انسان که بر پیر دژم لابه کر به

پیش داور گه افسانه شیر اشتر

په

خواند بر هرشنای با مزه زه

صله صلوات بود و چاه یزه زه

مجموعه

در محفل دارای زمین با فلک شاه

در انجمن علت ایجاد فلک راه

از امر شهنشاه جهان مظفر شاه

په

آیا بین تقاضا چارپا فی

برای پای چارم هست جا فی

در آن سوراخ باید کرد پا فی

شاهنشاهی گوید

از چه رو سایه فکن آمده و گلک آرای

بحقیقت سپهرش نتوان گفت و داد
تخت دارای جهان مظفر شاه است این
بو المظفر ملک عالم عادل که بود
مالک الملک خدیوی که ملوکش باشند
ذات فرخنده او گشت چو آرایش تخت
باد تا عرش بود برتر ازین هفت اورنگ

در طلب

ایا رفیع جنابی که ز ابر نیسان دم
شکفته زار امل دوستان مجلس را
تم پرینه و باران بهمن و دی پیش

ایضا

بدین روضه عرشش سا کاهش
حریم شه دین و دنیا حسین
جهاندار مظفر شه که دید
زمین داوری کاسمان زاده
لعل درجی و گوهرش بالای

تاریخ

در آن کو بر آمد شاه نوی
کمین بنده آستانش قدر
فرنگی گرانمایه از سیم ناب

ز آنکه این حادثه سوز آمد و آن حادثه زای
سلطنتش چیست بلی با فلک چهره یا ی
بر بزرگان جهان بر دو جهان باز آمد
چون ممالک نجاک در دو ناحیه ساری
آفتابیست که بر عرش برین دارد جای
پایه تخت شهنشاهی او عرش گرای

چو خا باران

نگر که مرگ با عدای روحش
ز ابر دست گهر باریز بارانی
ز بیم باران بر آن مرا به بارانی

قطعه

مهر نگاه روح الامین جبیبا
امام همام آن شهید جفا
خدایش کشور خدائی سزا
کمین چاکری ز آستانش صفا
ز اختر بر اختر بر سرش با سبا

تاریخ

بر آن اختر آمد نگارین نوا
کمین چاکر چاکرش صفا
برارد است از روی صدق و صفا

پس آنگه بر آن عرش آمد فرح
چه دیگر باز نجید بر این
چه در کرده از کوی سیمین آن
غرض کنج سرحد آن پوشاه
صبا بهر تاریخ از زد رقم

تاریخ

ز مظفر شه که معمور شد
شد این قصر بر پا که خلقش نگشت
ز منقش مهر چو در انجم سپهر
غرض چون نشست آفتاب ملک
صبا داده تاریخ از زاد رقم

تاریخ

دریغ و درد ز بیداد چرخ کینه نهاد
ندیده که برین نیش آن ز مشته زند
نوشت نام که کلک قضا بلوح قدر
مهین بانوی مهد عفاف مریم رنگ
بنام عرش زحمت کشد فرو افکند
شه که بود که زدش ز خوابگاه بهشت
نگاری روح همایون شدش علیین
تجرعی ز جهان و جهانیان بگذشت

ز سیمین دری گشت زینت فزا
دلیل سعادت ازان رهنما
بچرخ آفتاب الکتاب ضیا
بیاراست از این در دلگشا
بود یادگار گنج سپهر خدا

قصر

بسمار عدلش جهان خراب
بچشم اندر آورد از کوثر آب
ز نقش شاهان ملک رکاب
برین قیصری قصر کرد آن جناب
که این آسمانست و آن آفتاب

وفات

فغان ناله ز دوران دور جور سرشت
ز سینه که بران داغی این زکینه بهشت
که فرد هستی او را زمانه در نوشت
جوان گل چمن آرای روزگار گشت
چه غم که رشته هستیش چرخ کوته رشت
فغان که بستر آن خاک گشت و بالین خشت
بدیده آمدش این تیره خاکدان چو بهشت
چو ز ایران حرم از جا واران گذشت

غرض ز دودهٔ قاجار چون شد این بزم
نوشت کلک صبا از برای تاریخش

تاریخ اتمام

همین فرزانهٔ فرزند شهنشاه
که دارد از محمد وز علی نام
بدریای نوالش ماه و خورشید
خلاف او یکی بیتی است خونکار
وفاق او یکی را بیت خرم
ضمیر او جهان در چشمهٔ مهر
شد از یکتائی او وهم مشترک
خرد کردش ادب کو کرچه یکتاست
ولی داری چرا بایسته دانست
رقم کرد این قرآن با مرش
همه راز خدا چون لوح محفوظ
کلام پادشاه پادشاهان
بحسن خط او خط نکویان
هلال از شرم نون آن قلم وار
یکی در پای اسرار است لیکن
غرض چون شد تمام این بحر الدر
صبا از بهر تاریخش رقم زد

قضا ببزم بهشتش زبانوان بنوشت
که مریم آمده از بانوان بزم بهشت

کلام المجید

که روشن آفتاب اوج شاهی است
بهر نام آوری او را مباهی است
دو بیمن فضل و یک زرینه ماهی است
که در شمار آن مظهر تباهی است
که اول کام آن صاحب کلاه است
چو نور چشم در عین سیاهی است
بلی وهم اندران مخطی و ناسی است
بیکتائیش ما را هم گواهی است
که این تقلیدیان گو چند آی است
که گنجی از اوامر و نواهی است
در آن مسطور به وجه کماهی است
که منشور بنی در پادشاهی است
ز جان و دل بولا لا ذوگواه است
متن کاهیه و از چهره کاهی است
مضمون سرایش ز دل تا بی است
کزان هر یک نه را یکتا ایست
کرده یادی ز اسرار الهی است

تاریخ

شاه یکجا و محمد شه قاجار که او
دید چون خسروی و اقتدارش زوال
چون درین دار فنا دور اصل بودی
پشت شاهی که پی سجدهٔ او بود دوتا
در جهان چو که جاندار کرم بودی
ملک در قبضهٔ فرزند برادر بسپرد
الغرض خود بجنان رایت دولت افراخت
منشی طبع صبا از پی تاریخش گفت

قطعه تخلص میرزا

محمد علی آن جهان فصاحت
بشطرنج دانش کمین بیدق او
سوالی از و گر کسی افتادی
ازان نغز گفتی شاید آن دلارا
نوشتش نام فرخنده در نظم فرخ
صبا داد این نام و تاریخ گفتش

تاریخ تولد خلف جناب

سپهر فضل و دانش عالم عامل ابوالقاسم
جوان فخر افاضل تکیه بر صدر افاده
لقای و روایت بخش گردان دین

وفات

عرصهٔ خلد برین تازه و خرم باشد
شد بکلی که ز تبدیل مسلم باشد
زان کنون ملک نگارا شه اعظم باشد
این زمان آنکه از بار غمش خم باشد
بجهان نیز شهنشاه معظم باشد
که برازندهٔ دیهیم که و جم باشد
شاهی هر دو جهان خواست که از هم باشد
که محمد شه شاهان دو عالم باشد

محمد علی فرخ

که از نام نامی زدنخ فرخ آمد
چو فرزانه فرزین و فرخ رخ آمد
ز موزون عبارت جهان با رخ آمد
سلاح نبوشنده چون فلخ آمد
که فرخنده دیدار و فرخ رخ آمد
که نام محمد علی فرخ آمد

میرزا ابوالقاسم مجتهد

که ذات پاک او بهر ایزد مراد بهشت
خرد چون کرد که اول سبق
شفای او شفا بخشای مرضای بلاد

بلی ای برادر آنکس که خطش بر شمائم
بلی یا بشفا آنکس که عیسی بر جمادش شد

خدا گردش کرامت از کرم فرزانه
که دین را از امید وصل او در وثق آباد

زمین از فخر آن مولود فرخ بر نگرد
که از فیض قدوم او سپهرم در تماشا شد

فلک هم باز زین نکته دارد افتخاری
که او را حادثات زدوران بی صد وداع شد

محمد نام آن یکتا گهر از آسمان
که از یا علی و دلیلی بر ارادت شد

عز فن تاریخ مولودش آمد برج سعادت
صبا بگشا که ماهی طالع از برج سعادت شد

قطعه در طلوع
و نیز

در عهد شهنشاه جهان مصطفی شاه
شاهی که برین درگه افلاک زر آمد

دارای جهاندار که برآید ز عالم
چون سود سر مجد از آن تاجور آمد

آن فخر سلاطین که ز دریا ز ...
بر جمله سلاطین جهان مفتخر آمد

چون ثبت برین درگه بنده که از رفعت
تا حشر از آن زینت تاج و کمر آمد

چون سود برین در ز شرف ناصیه از روی
اسکندرش از ناصیه سایان در آمد

دارای صفاهان که ز صافی گهر خویش
کلب در این سرور والا گهر آمد

از نام حسین آمد و از خلق حسن گشت
چون شد سگ آستانه بجهان مشتهر آمد

از خاک قدوم یافت برین در سعادت
بر چهره ز لطفش شرفی کز قمر آمد

بنهاد چو آغاز برین در سر تسلیم
بر تارک خورشید از آن پای بسر آمد

از بندگی خواجه اینه شرفی یافت
گفت خواجگی بهر دو جهان مفتخر آمد

اکنون چون بحث قضا را ای قدر قدر
کالحکام رواتش بقضا و قدر آمد

بر درگه سلطان سلاطین شه کونین
گفت پاک گهر علت کون بشر آمد

اینجا بارادت بزر و سیم بیاراست
فی فی در سیم و زر از زین در نظر آمد

هم حلقه آن حلقه گوشش فلک شد
هم شه آن غیرت شمس و قمر آمد

القصه از آن زیور نام پدرش
این دو که جا از حوادث بدر آمد

از خامه زرنیش صباحت چو تاریخ
بنوشت که اینجا شرف سیم و زر آمد

تاریخ
وفات

فغان از گردش این چرخ مینا
که مینای طرب بر سنگ غم زد

هم او زهر اجل در کام گیتی ریخت
هم او سنگ قضا بر جام جم زد

کمان چرخ هر تیری که بگشاد
نخستین زخم بر صید حرم زد

ز ابر جور او برقی که افروخت
نخست آتش بگلزار ارم زد

ز دور آسمان چون ره شهره
که تیغ کین بر فرخ نیم زد

سلیمان خان قاجار آن امیری
که قدرش پر بر گردون قدم زد

سرافرازی که بر لوح جلالت
چو زد کلک صبا نیز رقم زد

ز تیغ از پایه خود چون فرو دید
علم بر قبه سنبل نیم زد

قدر شیراز و رادی زهم بگسست
قضا بر دفتر مردی قلم زد

زمانه زهر در جام صفا کرد
فلک سنگی به بنای کرم زد

دریغ و آه شد ورد بیانها
چو او به عالم باقی علم زد

پی تاریخ او کلک صبا زد
دریغ و آه بر لوحش رقم زد

تاریخ وفات
طوطی

شام گیتی ز چه این جامه ماتم پوشید
صبح گردون ز چه این جیب مرقع بدرید

شیشه خواب جگر تا ز چه از دیده فشاند
شمع خاکستر غم تا ز چه بر سر پاشید

ماه یارب ز چه از داغ کلف سینه بخراشید
زهره یارب ز چه از کلک فلک ...

از چه رخت هی روی چمن ناخن نما
ناگهان شوم غرابی ز غرابی بر زد
زار نا بد که باز از فلک حادثه زد
طوطی آن لعبت نگر شکر شیرین لب
شد نهان زیر گل آن تازه نهال چمن
مشک آن جعد که بر ماه رخش غالیه بود
اگر جا داشت بدریای دل شد چو گهر
خون بود خون همه دلها ز غمش دیده
در غم آن طوطی شیرین سخن شکر خا
منشی کلک صبا از پی تاریخش گفت

تاریخ در شاهزاده

بر نشان مشعلی شد که سراسر گیتی
آن شهنشاه که نازیبنده تاجش چیند
سر و از باز قضا برگشاید ز عدم
نه بود از فیض بس دمان پای فتوح
زاده پاک شهنشاه نگار ده جشن
هر که از دیدنش تحفه مراد نهاد
آن ملک زاده که در پای بهشت از و بنا
منشی طبع صبا از پی تاریخش گفت

ایضاً قطعه

از چه زد چاک هی سینه گل چمن
کرد آن نوحه که در نوحه شد انگشت نما
زار آن حادثه کز هر مژه خون بچکید
ناگهان ز هر قفا از شم در جمشید
چون گل از خار شکفت و چو گل از خار بچید
و آسمانی که از آن فرزین فرزند
گوهرش در صدف شکسته چون گنجینه
چون بود چون دل آن خسته که دیدار نشد
چون بر آینه چمن از این دام پرید
کاشیان طوطی شکسته بطو پرپا

عبد العظیم

بیکی طعن از آن درج سرافراز گشود
زر زگان دیده حسرت دم کار گشود
طایر تیر فلک پر چو بپرواز گشود
نه بکور از سخطش شیر زبان کاز گشود
اگر چون بر درج زوار در ساز گشود
هر غیر از گرشش دگر باز گشود
در چو زین روضه پاک از در اعزاز گشود
در جنت ز ملک زاده جشن باز گشود

تاریخ در

و بجک ای یار که آن ملک عرش
پاک فرزند ابو القاسم ابو القاسم نام
آن شهنشه که دم عیسی مریم بلب است
جبه اگر بخاک در او پیمان است
تا که ری یافت شرف از تن آن فرزند
در زمان ملک غازی دارای جهان
سر و از باز قضا برگشاید ز عدم
نه بود از فیض بس دمان پای فتوح
کرک در صد وی از پشه دماغ نیافت
زاده پاک ملک زاده شهنشاه جشن
هر که از دیدنش تحفه مراد نهاد
دیده آراسته چون رشته گلش کرد دمن
چون قامت که ابروی چو بخش
از چه از لطف سخن چشم زند یاد
آن ملک زاده که در پای بهشت از و بنا
منشی طبع صبا از پی تاریخش گفت

تاریخ

بعهد دولت مشعلی شه خسرو عادل
ملک قدری که در جوف فلک باشد
جلال الملک والله جلال الدین والد

که بر رویش ملک العرش در راز گشود
اگر در های جنان از در او باز گشود
چون دم پاک روانبخش با عجاز گشود
در جنت برخ خویش ز اعزاز گشود
گره از ابروی ری رخت و دل
اگر بر خلق در رزق ز آغاز گشود
طایر تیر فلک پر چو بپرواز گشود
نه بکور از سخطش شیر زبان کاز گشود
حجره در را دیده کلید حراز گشود
آنکه چون برزخ زوار در ساز گشود
هر غیر از گرشش حجره پرواز گشود
بار خود در کنف دگر غراز گشود
عقده کار خود آخر زند آز گشود
دم او از دم جبرئیل اعجاز گشود
در چو زین روضه پاک از در اعزاز گشود
در جنت ز ملک زاده جس باز گشود

حمام

که مولای موالی آمده فخر معالی
مثال روح معصومی که در جسم مثالی
که حق را از جمال او عیان نور تجلی

با همه کف گوهرفشان و دست دریاپاشش
گهر در کان گهر گشت و عطر در بیم آلا شد
بساحل لبک که گوهربار شد دست گهرپاشش
ز گوهر کان تهی آمد ز لولو بحر خالی شد
پی نذر دوام دولت شه میرزا یوسف
بدین حمام بانی از ره نیکو خصالی شد
هم از اولاد حسین بن علی شد وقف در اشرف
بخلقی از کرم سرمایه فرخنده فالی شد
بپا داشتن اراده هم از آن دارای دریادل
جهان در مرتبت والا و در آفاق والی شد
که تا بیدش قدم پیوسته در چرخ جواری یخ
که بهر انسش جهان همواره در سلک موالی شد
ز بس عالی بنا شد سقف پر نقش گلکاریش
سپهر و مهر ما آن سقف و آن گلجام زمانه لی
غلط گفتم خجل گردون از آن سقف زرنگ آمد
خطا کردم سیه خورشید از آن گلجام خالی شد
چو کام اژدهای سوسوی شد گلخن از آتش
و یا چون سینه فرعون کز آن گفته حالی شد
بنام ایزد جهان آمد بوسعت عرصه صحنش
که از آن قیروان تا قیروان صد حوالی شد
تعالی الله از آن چاهی بیان از بهر آبش
که هفت اختر سحابش گشت و نه گردون حوالی شد
ز رفعت طایر اندیشه کرد اندیشه با بامش
در اول پایه آن شهر مسار ار ستایش شد
ز قعر چاه و اوج بام آن کامد خرد حیران
اعالی چون اسافل گشت اسافل چون اعالی شد
ز هر فواره حوضش که دایم در فشان آمد
مدام آن کاسه هر دم نثاری از لآلی شد
عرض چون شد تمام از بهر تاریخش صبا گفتا
جهانه پاک از آن بیش درین حمام عالی شد

تاریخ

ناکام و نامراد چه ناگه کرد
از هفت ستاره و از گنبد سپهر
شد گشته شمع هستیش از صرصر اجل
بهار دور زد فلک و یافت کم جو

وفات

ناگه اجل چو ریخت حیاتش خزان دریغ
رفت از جهان پر حسرت جوان دریغ
تاریک ماند انجمن دوستان دریغ
زان کم حیات فاضل بهار وان دریغ

در زیر خاک گشت نهان آسمان فضل
بر گرد خاک گردش آسمان دریغ
شد محوش از صحیفه هستی نشان نام
از روزگار نام وز عالم نشان دریغ
گشت آفتاب جاه بمغرب نهان وه
شد آفتاب چرخ ز مشرق عیان دریغ
کشتی غریق بحر فنا گشتی حیات
بر گشتی سپهر برین بادبان دریغ
ببر زمان او چو زمین در سکون زرنگ
زین بی سکون و ببر زمین زمان دریغ
با امهات اربعه آبای سبعه را
بی افتراق او بجهان اقتران دریغ
از مرگ آن خلاصه احرار کاینات
شد کاینات را همه ورد زبان دریغ
در هر زمان دریغ چو دید از فرش صبا
تاریخ سال رحلت او کرد از آن دریغ

تاریخ جام زرین

شاه جمشید جاه مشعلی
آن فلک شکوه آفتاب مقام
آنکه زهر اجل بجام عدوش
ریخت دور سپهر مینا فام
آنکه از بیم خنجرش بگداخت
دل شیران شرزه در آجام
آنکه آتش زند بهستی خصم
آنگون تیغ چون کشد ز نیام
خسروی کش بدل تراود و ندیم
مادر دهر و دیده ایام
ذو الجلالیست از جلال و کرم
ثانی ذو الجلال و الاکرام
یافت از جام جود او مایه
جام جمشید و ساغر بهرام
داد فرمان که جامی از زر ناب
ثانی جام جم و شهد انجام
محض از زنگ مانی و بهزاد
کرد این جام پر نگار تمام
از بدایع نگار خامه بر آن
زد رقم پس بدایع ارقام
داد با هم قران و کرد قرین
اندرین جام آن نکو فرجام

ساعد عاشقان زرین چهره
سرو سوری و سنبل و سوسن
سینه کبک و چنگل شاهین
نه بهش را اثر صداع خمار
الغرض چون بامر شاه جهان
بهر تاریخ آن صبا گفتا

تاریخ

در عهد شهریار زمین خسرو زمان
دارای دهر مصطفی شاه کش عدوش
سخطش نمونه آمده از لوث جون وجنید
اقلیدس جهان و شمار روزگار
فخر زمانه حمزه که از رای کاردان
راین کنده زر وی فر بر کلف
روشن روان مهندس کار آگهی گشت
این جام کرد وصف شهنشاه دین پناه
و انجام چون گرفت ز دی حجه
تاریخ او ز بهر خرد گفت چون صبا

تاریخ

باز کلکم مشکبار آمد ز دم
آن نه کاووست ز آهو طرفه کان

با پری طلعتان سیم اندام
می و معشوق و پسته و بادام
کو به کور و پنجه صنعت خام
نه گلش را اثر بخار زکام
یافت این رنگ جام جم اتمام
جام جم هست نام این جام

جام

پشت دنیا و دین مبارک جم
آمد بجلوه گاه جم اولین قدم
ذاتش عدش آمده از نقش کو کم
کاو در زمانه گشت نبی را سپه
نه آسمان و هفت زمین آورد بهم
گلگلش به روز جزا هم جان سلم
معموره زمانه ز معمار بخش اوست
کامد بجنبر یاورش آن فخر ام
کامد ز نقش جان جهان بخت خرم
گفتا که هست نام این جام جام جم

توب

نافه آهوی تتار آمد ز دم
عنبرافشان مشکبار آمد ز دم

بر پرند از تیغ صیقل یار من
گر نه خود کلک صبا مرغ سبات
آن سلیمان زمان کز فیض حق
داد کر مصطفی شاه آنکه او
جم ز دستان جهان لنگت جام
جود او مهر دکان فانور
عدل او در ساحت گلزار ملک
خشم او بر خرمن اعدای دین
زادم شش این چنین ز دودی
طرفه نقباقی که در دشت نبرد
سرخ زنبور و سیه مارش بچنگ
آمد آن چنین تیغی شد زر خروش
چون بجان دشمنان شهریار
زد رقم از بهر تاریخش صبا

تاریخ

جوهرت طوطی وسار آمد ز دم
با سلیمان از چه یار آمد ز دم
سر بجنبش آشکار آمد ز دم
بر جهان کو بر نثار آمد ز دم
تا که او دستان گذار آمد ز دم
عیسی مردم نگار آمد ز دم
چون نسیم نوبهار آمد ز دم
شعله دوزخ شرار آمد ز دم
کاژدها نیران نگار آمد ز دم
بچه زنبور و مار آمد ز دم
هر زمان در کارزار آمد ز دم
کش صواعق چشمه سار آمد ز دم
اژدهای شعله بار آمد ز دم
کاژدها دشمن شکار آمد ز دم

وفات

گرچه جور روزگار زشت خو مرفی قدیم — گرچه کین آسمان کینه جو شرعی قویم
لیک تا اکنون نه کس از آن چنین کجی ندید — لیک تا اکنون نه کس از این چنان جوری الیم
منخسف شد ماهی از آن کش هلال آمد محال — منکسف شد مهری از این کش هلال آمد عدیم
در بهاران گلشن عمر رحیم آمد خزان — تا بهار آرند از آن گلبن گلزار نعیم

دوستان را ز غمش در دوزخ هجران مقام
هم پدر بودش حسین و هم حسینش مقتدای
در دو باید در دو آری مرگ چون مرگ حسین
الغرض چون در جوار آن گرامی پاکزاد
منشی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت

در بهشت جاودانی آن بهشتی در نعیم
زین حسین او شد جدا با آن حسین آمد ندیم
صبر باید صبر آری حکم چون حکم حکیم
شد قرین رحمت یکتا خداوند کریم
رحمت یزدان بود جاوید بادا بر رحیم

تاریخ مدرسه حسین

بعهد فتحعلی شاه پادشاه بزرگ
چو رنگ تیغ ز دایه نیاز خسرو
حسین سپهبد ایران حسین خان
ز دودمان معارض نه پور ماند و نه پیر
باهتمام حسن خان ابراهیمش که بود
اساس فایده و فخر از آبادیش
بنا نهاد فقر دین خجسته مدرسه
ز آسمان برتریش همی نماز بهشت
دو مصرع از پی سال بنا و اتمامش
بعهد فتحعلی شه بنا نهاد حسین

خان گردون در ... بنا شد

که خاقان عرشش بحر دانش مخدوم
چو پر تیر طراز دبویه قیصر روم
خجسته اختر بدخواه شاه او را شوم
مخالفان مخالف نه بام ماند نه بوم
یکی ستوده سریرت یکی خجسته رسوم
رسوم هشته و جود از مراسمش معدوم
که علمای لدنی ز خاک آن معلوم
ز کهکشان بر وفقش همی نثار نجوم
دبیر کلک صبا کرد بر ورق مرقوم
ستوده مدرسه بهر طالبان علوم

تاریخ چرخ توپ

جهاندار فتحعلی شه که شاهان
بچهر آفتابم بقدر آسمانم
نظام زمانم قوام زمینم

گردان سور انگیخته

بکف گرم سرایان که بحر کفانم
تن جان مرغ بکمان عقل جانم
سپهر جلالم جهان نظامم

سرایان بلند آسمان از تفاخر
نشان باز گوید با بخت کواهق
و آن عهد فرخ که تا زنده دولت
جوان بخت عباس شه آنکه زیبد
هزاران هنر روی با اشتها هم
ز هم بگسلم رشته ماه و سالش
نیازش پیوندم که چون در جهادم
ز زخم حسامم چو جوشید از که
سرایم اگر کاسمان بر زدم
چو در راه یزدان گر بر بیا غم
بخورشید اگر مشتری زوال چه غم
بر آورد است چرخی که جز نور دیش
بار اندر ... رعد مویان زبانگش
چو جست از صبا سال تاریخ گفتا
ببین کو بکین چرخ کز مشک کلکت
ولی ای جوانبخت دارای غازی
بگو سال تاریخ ازین چرخ جوهم
فخر مائش جستم ازین چرخ و گفتا

تاریخ

فغان از ستمکاری روزگار

که شد بارگاه جلالش عطا فم
شکفت گلم شکرف ...
که در داستان ملکا ...
اگر گوید افلاک گرد ...
هشاره از نه باز رای با اشتها فم
خزامد اگر آسمان بر خلا فم
تن پیل با مغز شیرین ...
خروشد بپاسخ که ...
هبرات کفتار باک از ...
ز افلاک قدوسیان در هوا فم
من آن ماه کنعان و مهر آن کلا فم
سرایان که بر اژدها سینه کا فم
که تا دیده هیلی نزیر لحا فم
که سیند بر هفت این کوه قافم
شبام و سحر از شفق در رعافم
یکی چهر کشاده پر ...
مداری درین داوری کز مصافم
بر اندیشه تن اژدها دل شکافم

وفات

فغر از خار ... جو ز آسمان

ولی نه که دانی ده بین — لبی نه که در این نه آبی دان
ازین باغ نادلگشا الحذر — ازین بزم نادلنشین الامان
گرش نو گلی خار بادش کنار — گرش باده زهراب در میان
چگونه ز بو دلش فشاند قا — چه جوی ز سودش زبان در زیان
محمد رضا آن بهار بهشت — محمد رضا آن نگار جنان
بدیدار نازنده دلنواز — ببالای بالنده دلستان
چراغی فروزنده در بزم دل — نهالی فروزنده در باغ جان
دریغا که از دهر ناسازگار — دریغا که از چرخ نامهربان
بروز جوانی رسیدش اجل — بعهد بهاران دیدش خزان
نهالی بفردوس گزید جای — بذروی بطوبی گرفت آشیان
ز درد دلش لب بپرسش را دریغ — زهر کس بهم بسر کسی افغان
غرض برد چون جان ازین نگاه — غرض بست چون رخت ازین خاکدان
ز دل خواست تاریخ فوتش صبا — گر آن نیز بود از غمش ناتوان
برآورد آه و پس از آه گفت — محمد رضا باد زیب جنان

تاریخ تولد

میرزا صادق بهای آسمان قدر و جاه — انکه فضلش راز رتبت پای و قرن فرقدین
رستم گفتم که آرم باد دلش دریا بمال — کو بهر جای صحرا باس فرو شان شد کونین
بازگفتم کو بدانش اوج و بهره اماحفیظ — عقل حیران کاسمانرا بازمین باید ببین
از صریر نوک کلکش نالد ناهید زیر — بر زلال چین جبین چشمه خورشید چین
در طباق آسمان از رشک جاهش شکوه — در میان اختران از شرم رایش شور و شین

چون حدیث از اوج جاهش آسمان وسیع تنگ — چون سخن از نور رویش آفتاب شرم دین
ایزدش بخشید فرزندی چنین خواند نام — لوح حق الحمد چون انسان آمد انسان عین
در همایون چهر او فر همایون پدر — آن فروغ آفتاب بدر در بدر چنین
دوم ماه مبارک اول صبح دویم — بزم گیتی زان مبارک پی خلف چون ببین
مولدش را چنین دراسمان و در زمین — دید هر کس در خور خود چین فرخ فرخین
سود اختر سر پایش گفت تاریخش صبا — نام صادق صبح صادق آمد از روی حسین
باد از آن آب بخشای دریا فرح کاف و نون — باغ عمرش را الف جوی زلال عین عین

تاریخ توپ

شاه جمشید نشان مخفی شد که بود — ایچو جم ملک جهانش همه در زیر نگین
انکه در حضرت او ناصیه سایست ینال — انکه بر درگه او خاک نشین است نگین
انکه شد تیغ عدو افکن او ملجأ ملک — آنکه شد عدل قوی پنجه او پشت دین
آن سیاوش کش دارا در فریدون فر — آن تهمتن تن کی کوکبه جمشید آیین
آن شهنشاه فلک مرتبه اختر رنگ — در بنا ورده ز شاهان ملکش شهنشه
داد فرمان که چنین توپ همایون رنگ — تا از آن جان بداندیش شود زار حزین
دشت گین را شد از آن فرمان ... — گنج دین را شد از آن پایه دور ...
شهر ... کوش ... از سر فیض دردم — ایمنش لرزه فکن بر تن خاقان ...
در زمین ریخ برآورد ز هر شهید — زآسمان برج فرود بجث ز هر حصین
توپ نغره آواز از صور بحث — توپ نه صیحه آز اخبار از روز پسین
نعره اش پرده در گوش زمانه کرده — صدمه اش دریله کن حصن ستاره ...
الغرض یافت چو پیرایه تمام از نو — الغرض داد چو آرایش دوران آیین

قمری طبع صبا از پی تاریخش گفت · که نکو زر ز زرین تو بگیرد دو تحفه

تاریخ در طلای ضریح معصومه قم

از همت علی شه مظفر — افراشته سر به چرخ خرگاه
آن سایه حق که هست بخشش — چون ذات خدا بری ز اشباه
خاقان فلک شکوه که قدر — قاآن ملک کرده جایگاه
شاهی که ز رتبت نهاده — بر ذروه عرش پایه گاه
کرده طفیل ذات پاکش — ایجاد وجود ما سوی الله
از دور سپهر و سیر انجم — آید اگرش بطبع اکراه
بنهد ز خرام گام شاید — از رشته سال و هفته و ماه
فکرش ز علوم و هر دو عالم — وایش ز رموز چرخ آگاه
از بهر خیام احتشامش — بیرون فلک و مهر جولاه
با او به نبرد شرزه شیران — چون در دم شیر شرزه روباه
بر ذروه عرش تخت جاهش — چون ماه یوسف ز تنگ چاه
تا گشت بلند عید نامش — نام رحم و کرم شد از افواه
شد دست ستم برون ز کارش — چون رشته عمر خصم کوتاه
در جنب وقار او بود کوه — افسانه کوه و حصه کاه
در روضه پاک بنت موسی — کش عرش نهاده سر بدرگاه
معصومه که هر دو کون کامل — مریم بحریم حرمتش راه
در درج کرامت و کرم در — در برج امامت و شرف ماه
درخشنده در آن ضریح سیمین · کش نیست نظیر زرجش اتمه

گرایی

گر این نه در بهشت از چیست — زین در به بهشت جاودان راه
زرین چو شد این در از شهنشه — بردوش مراد و وجه دلخواه
بنوشت صبا ز بهر تاریخ — زرین بود این در از شهنشاه

تاریخ مجمره

این مجمره از امر شهنشاه هنرمند — چون شمسه فلک سیرت خورشید کلهگاه
دارای جهان فتحعلی شاه که باشند — اسکندر و داراش کمین چاکر درگاه
هم پیکر اشرار فرو برده بماهی — هم تارک احرار برافراخته بر ماه
آراسته شد از زر و مینا بصفا دید — چون صفحه ماه بهمه جان پرور و دلخواه
اندیشه چو تاریخ وی از کلک صبا جست — بنوشت که این مجمره فتحعلی شاه

در صفت جبه جواهر

با مر خسرو خورشید افسر — بفرمان شهنشاه فلکگاه
سکندر چاکر آن دارای غازی — ابوالنصر جهان فتحعلی شاه
شهنشاهی که از پاسش گریزد — چو زیبق از شرر بیچاره ازکاه
بود با جاه آن گنجور عهد — چو پرویزن ترک کرده دون گنجا
چرا دستی ز بر دستش نباشد — کش در آستین بود یدالله
هنروری سیرت باکش آمد — روان آزرده مانی بدرگاه
پی درج گهر این جبه آراست — بنقش دلکش و تمثال دلخواه
طراز کلک سحرانگیز دادش — بشیخ و شاب آن استاد آگاه
هم از تخمیش اجل را پای در بند — هم از تابش هر مراد دست کوتاه
غرض چون زیور اتمام دادش — بفرمان خدیو عرش درگاه

صبا از بهر تاریخش رقم زد | بود درج گهرهای شهنشاه

تاریخ

سپهرا شرد زین جفا جاودانه
محمد شه آن خسرو دادگستر
جهان پادشاهی که ده تخت نشانش
دریغا که از پیدا گردون
دریغا که در بوستان جهانش
دریغا که مرگ آن طراز کیانرا
بتخت لحد سود گردون سریرا
بخاک سیه برد گیتی شهی را
غرض چون سلیمان شانه روانش
صبا بهر تاریخ فوتش رقم زد

تاریخ

سلیمان زمان محتشم شه کز ازل آمد
شهنشاهی که در آیینه داریش عیان بینی
ز زنگ آیینه آیین احمد رست ازین دارا
باستادان چو داد آن فرخ آیین او دل
بفرمانش شد این آیینه چون خورشید روشن دل
غرض چون زیور اتمام این آیینه دلکش
طلب فرمود شاهنشاه تاریخش که تا شاید

وفات

کز انجم سرشک مذاب فشانه
گر از تازه شد عدل نوشیروانه
همین کرد خاقان چنین پاسبانه
سرآمد بآن داد کز زندگانه
وز پیدا از اجل شد باد خزانه
جدا کرد از تخت و تاج کیانه
که از سایه چتر دیدی کرانه
که فرسوده از کوت خسروانه
مدارانه کشور جاودانه
ز ملک جهان شد سلیمان نشانه

آینه

زحسنش ز آفتاب آیینه چرخ ایدکر دانه
درین زنگارگون آیینه بست ارداد پنهانه
اگر آیینه پرداخت اسکندر بد دانه
پی انجام این آیینه فرخنده فرمانه
دران از عکس دارا آفتاب پرتو افشانه
کنون بر رفت چون انجام جهان بینه از جهانه
نماید روی از آیینه طبع جهانبانه

سروشی با صبا گفتا در آن چون بادشه باشد | بگو ز آیینه اسکندری بنگر سلیمانی

در ثنای

در عهد شاه عالم کشور خدای اعظم
شاهنشه زمانه خاقان عهد کامد
قاجار ملکداری چون در عهد فرخنده
ماهر کشش سجده آورد بر تند جلالش
شبیر ملک گیر کش بگذاشت در محافلک
در جیش چرخ طیشش سال سرود سپهروران
آمد چو در محافل گیرد کران رکابه
تابنده آفتابی دریا فشان بحالم
ختمش که در نوشته افسانه سلاطین
آن ترک خوی هند و مردم ورکه
برتش که مهر ترسی بنفت آسمان سقف
کفش که در کفایت الکفی الکفایت آمد
در روزگار دارد آن ابر گوهرافشان
از حکم آن شهنشاه شد زاده ورنج
نام نمیش از آغاز شد باولی چو ابنار
در موکب جلالش خورشید مشور وی
چون آن این مه وران نام وچشم گردان
بس نقشهای زیبا در پرده های دیبا

عمارت

گش نادر و فریبی ز آثار خود فزانه
از سطح نوالش سقف آسمان دخانه
زان ملک را ز نپید جز شاه قهرمانه
ز آسمانش آمد ز پایه آسمانه
شهری بشهریاری مرزی بمرزبانه
کیوان طلایه داری گردون جنیبه رانه
باشد چو در معارک ساز دبنگ فشانه
جوشنده اژدهایی کوشنده آسمانه
خنجر جگر بر اندیش نی بر کشش فسانه
فرسود روی دانی افسانه خونخانه
شست قضاش رامی چاچی کمانکمانه
بر روزی زمانه باشد همین ضمانه
هر سوی کامکاری هر خانه کامرانه
این خنده کرد بنیاد در بهترین زمانه
آمد از آن سرافراز چون آن دو در جهانه
درگه جلالش جمشید پاسبانه
والا گهر گیتی سیم و اثر نکانه
تمثال سیکباری تصویر بوستانه

در رواج عزّ و ارزش نه عجب گر نازی / در صحن جهان فزایش نه شگفت گر نازد
این بوالعجب که بخشد شال بهای بالش / از لطف جسم بجان هر دم بجسم جانها
مرغان سقف آن را چون طایر حقیقت / بر صدر سدره باشد از پایه آشیانه
خورشید و ماه دارند از پایه سایه اش سر / بر دوش چون ردا از بهر او طیلسانه
زان مهر اوج شاهی چون یافت زیب و تمکین / این صفه همایون در بهترین زمانه
تاریخ آن طلب کرد کلک صبا زنظم / شهزاده آفتابی زین صفه آسمانه

تعالی الله ازین شال کامد / بهشتی صورت از فرخنده فالی
ز درگاه خداوندش نظیری / نه از کوثر ستانش بهالی
تماشای تن و جانش از نگاهی / تماشای بجز کامش در نوالی
ز مهرش آتش دوزخ شراری / ز مهرش چشمه کوثر زلالی
از او عزمی و از نصرت جانم / از او ملکی و از سایل سوالی
بکوه اندر پلنگانش چو زنگی / بجز اندر نهنگانش چو والی
هزبرانش بجنگ اندر در آهنگ / بچنگال هزبری چون غزالی
بود ممکن ولی ممکن نباشد / بانگارش نگاه از نگالی
چه پایان جو نی از راهی که بانشم / بپای پیک عقل از آن عقالی
چو او نادیده کس جل جلاله / بر ایوان جلالت ذوالجلالی
سپند دیده سوزم تا نبیند / کمالش آفت عین الکمالی
سخن بی پرده گو زان پرده تا خلق / ببرگ اندر نیفتند از خیالی
مثال پادشاهی شال است / که بر نی نقشی زد بر معالی

شهنشاه جهان خاقان که با داد / زمان دولتش هر روز سالی
چو بودش مهر ماه آل طه / نه بل داد آفتاب بی زوالی
گزیده بضعه موسی بن جعفر / که در ظلش نه ذلّی از ضلالی
شال بی‌شال خویش را داد / از آن با آستانش اتصالی
که تا پیوسته باشد روی او را / بخاک آستانش او وصالی
صبا تاریخش از پیر خرد جست / بگفت آمد شال بی شالی

قطعه تاریخ جلد / کلام الله مجید

دارای جهان خسرو دین فتحعلی شاه / شاهی که از او یافت شرف خاتم شاهی
بر تیغ و قلم حکم قدر سطح و ما تیغ / بر تیغ و بد امر قضا آمر و ناهی
کوپال گران سنگ برآرد چو کلیل / از ماه ز هیبتش گذرد ناله ماهی
در چشمه خورشید بود عکس ضمیرش / چون چشمه حیوان که بماند بسیاهی
کلکم که بود درگه او چرخ وکیلش بجز / بر خرد دم گفت زهی مخلص و ساهی
این خانه این آمد آن خانه قسیمه / این جلد کو آمد آن حبر کتابی
تابد چو بدامان حرم مهر منیرش / خضرای دمن دم زند از مهر گیاهی
این مخزن پر گوهر اسرار خداوند / کاین بود او صاف صفاتش زتناهی
در جست پراز گوهر در هر گهرش در / اسرار الهی همه بر وجه کماهی
از امر شهنشاه که صنعش شو گفت / باشد بمثل قافیه گرنا قناهی
پیرایه پذیرفت ازین جلد همایون / نی از شرف آمده این جلد مباهی
بنوشت بران کلک صبا از پی تاریخ / باشد صدف گوهر اسرار الهی

قطعه تاریخ اتمام / مدرسه فخرالدوله حاجی محمد [illegible]

در زمان ملک غازی دارای جهان آنکه در پرده دین صارم او بطریسی
آنکه افریدون در حضرت او میر بودی آنکه اسکندر در درگه او قیسی
غیرت ساغر جمشید از او هر کاسی خجلت مخزن خورشید از او هر کیسی
ملکان از ملکاتش همه در تبلیلی قدسیان از حسناتش همه در تقدیسی
کر خلاف افتد حکم ملک و رای ملک از چه معجزه ذاهر منی تلبیسی
آن در اندیشه نحس از اثر ترجیسی این بنظاره سعد از نظر تقدیسی
حکم حکم ملک و این فلک خیره کرای خود چو منکوس چو چی زدی نکیسی
آفتاب ملکان محتشم شاه کرت آنکه ایزد و این ملک جهان بلقیسی
زاید از جود و زین زاید فخر الدوله نسبت این نسبت پستش زچه از تخسیسی
نکلا دت چو بدم محسنا وردی زافادت چو لب دفتر و تدریسی
عرصه معرکه را کینه کرا اجرا می خود نه در سر را گفته سرا برجیسی
قرآفریدون در فطرت افلاطون مجد اسکندر در کوهر ارسطالیسی
ساختا این در سه عالی فرخنده که که مدید و ات فضا تا نی آن تاسیسی
کاشش از آب گل بوذی و پیلمانی خشتش از خاک تن هر سی و ادریسی
کر در آن خاک نه ده و راک بر از دماغ در دران سنگ بفرهنگ برادر جیسی
آسمان خیره ماند از درهمت حیران در سوی بکلشان اینک از ان تقدیسی
منشی طبع صبا از پی تاریخش گفت که مدرس بکرد این مدرسه ادریسی

قطعه بجهت برهان

جهان جود و جودت آسمان قدر ابوالقاسم
خردمندی که قاموس کرم باشد دل پاکش
فلک در فضل و اتش مضمون خرد در طبعش معجون
عطارد فش بنای او زناهیدی زحل سیما
وز این کلک او یک جنبش و افلاک سیم فشان
ز مشکین سر غزالانش زمین پر توده عنبر
ز نام او ثنای من همی یابد زیور
فکن از بزم او نامه مشرا آشوب انگلیون
همه بخشد برهانی که از فرهنگ و از جهان
لغاطش در خلال خط چو در سنبلستان سوری
پی برهان جود ش خوش چون تاریخ ز حکم

قاطع گوید

چو صدر مسند مسکن نه جز دریاد کان مسکین
بکنز دانش و فرهنگ دانش گوهری رنگین
عطا در بخشش مضمون سخا در گوهرش تضمین
بکافوری که بر کردون دو مشکین سلب او بین
ز شیرین لفظ او یک گشته آفاق نوش آگین
ز سرو اساعد دانش برابر خوشه پروین
بجان من وفای او همی شاطره تزئین
مرزن از جاه او دستان مده از زم علیین
مدان فرهنگ و آن جهان چو صاحب تحسین
از آن سنبل از آن نسرین دم فرهنگ چو گلچین
خود گشا باحسان باشدش برهان قاطع این

قطعه

به آستانه شاه جهان که شمشیرش
شغفشی که چو بکران بز یزدان آرد
امیر ملک صفاهان که دست بخت او
نخفه ساخت یکی نغل دال ذه لوکر
فضا چو دید که دم زد فلک همسر پیش
بسی جواهر رکیش بران مکلل کرد
به پیشگاه شهنشه خوش چو آهش عرض

سغلدان

بپای باره سر خصم هفته چو افکند
سپهر انجم صوبجان چو کو افکند
سحاب که از ابر در لولو افکند
که چو جز اعظم آن سنگ دسپره افکند
زاختر انش چو زین گنبه بر و افکند
که اختر از در چرخ زا بر و افکند
ز فرط جود شهنشه بران خیو افکند

در صفت جامه

من چیستم آن کسوت زیبنده شاهی … کامد شرف زیور من ظل الهی
چون رنگ فلک گونه من نامتغیر … چون کوکب چرخ اختر من نامتناهی
لی لی چو زمن این سخن از سهو بخاطر شد … اندیشه کز آن لب که زهی مخطی ساهی
تو زیور شه آمدی ای زیور عالم … کاین مایه کون آمده زان جهل تباهی
ای کسوت فاخر فلک از شرف مفاخر … ای جامه شاهی ملک از تن بیاهی
در کالبدت جان جهان پیکر دارا … چون آب سکندر بوده جوف سیاهی
دارای جهان فتحعلی شاه که شد رست … بر قامتش از روز ازل جامه شاهی
اندیشه ز ایوان جلالش چو فرو دید … بنمود مهش حلقه از جوشن ماهی
بر پیکر او کسوت دارائی کیهان … چون اطلس گردون بود این زود اهی
بخشش بود ان کودک زخنده گلش آید … تا نید به لالهی و تا چند بد اهی
تا خاک درش را فلک مهر بخشید … خورشید بدین بوسه کند مهر گیاهی
بر دار صبا دست دعائی بارادت … چون عاجزی از وصف کمالش بکماهی
هستیش بود نامتناهی چو خداوند … تا نامتناهی بود این زیب باهی

ایضا قطعه

عهد با فتحعلی شاه چو بست … امپراطور زمان ناپلیون
یاری این دو ملک بحث عدو … گو ده مشرق و مغرب دارون
بن نشان داد پی سرورش شاه … تارکش سود ز ران بر گردون
عهد این هر دو شهنشه جاوید … باد بر این دو جهانبان میمون

ایضا قطعه

زناپلیون اعظم امپراطور … بدارای جهان فتحعلی شاه
هم آن در مملکت مغرب کیانگ … هم این در کشور مشرق شهنشاه
سفیری ره سپر شد خاوران نام … سخن پرداز و دانشمند و آگاه
که بندد شان یکی پیمان که باشند … بمشرق این بمغرب آن عدوکاه
ز دودش از غبار ایل چون قدر … بجائی عالیش اعدا ازین جاه
ازین فرخ نشان مهر بوند … زهی تارکش افزوخت بر ماه

تاریخ تکیه نوروزخان

در زمان دولت فتحعلی شاه آنکه او … حاجی بود در گهش بجز ز سنجار آمده
سایه یزدان شهنشاه جهان کز حق و خلق … چارسوق دهر را شماس عطار آمده
از تهی مغزی سری کز رای او گردن کشید … دیگ از هر روی بخشش بسردار آمده
تا گل دولت شکفتش در گلستان جهان … خار زار مملکت گلزار بی خار آمده
داد از روی در گهش چون هفت خاتون اولین … لعبتان حجله هشتم بر حاضر آمده
تا که رکیش ابجز آب آباد در آباد خوش … در زمانه جنبش زلزال معمار آمده
بیغش از لوث وجود مشرکان در بهشت دلکش … خاک را بر دامن آلوده قصار آمده
حاکر در … تاج کیان نوروزخان … کاو زمین سالار بار و میر در بار آمده
این همایون تکیه را کز روی ارادت چون بنا … جاده لیشن روضه رضوان سزاوار آمده
قطره‌های اشک ریزان در عزای شاه دین … روز محشر از پی دادستطفی نار آمده
تا بنای عالیش از همت عالی نهاد … از خورش شرکین جان ستمار آمده
تکیه گاه موزه و فرو زوار امام انس و جان … دستگیره پا بر روش گاه هر گار آمده
منشی کلک صبا از بهر تاریخش رقم … کاسمان یا تکیه نوروز خان جار آمده

مرا و سطا خیو آود اینک / تو از خود بخبر داری بین پشت
حذر کن ان دهان گفتم که بر پشت / بجا لاکی یکی زان چار انگشت

در صفت بارگاه جنت موسی

این بارگاه بضعه موسی بن جعفر است / کز خاک پاک غیرت کوکب اخضر است
در آب این لطافت نسیم مدهش / در خاک این طراوت فردوس منظر است
رشک بهشت و غیرت ایوان آسمان / از همت خدیو زمان بو المظفر است
دارای عهد فتحعلی شه که تیغ او / در راه فتنه ثانی سد سکندر است
چون زیب افزای این خاک آستان / گرد دلش آستانه خورشید افسر است
زآن رو که روی سوده برین در ز روی مهر / رخسار خسروانش زمین سای بر در است
بادا بنای دولت او ایمن از خلل / تا این ارغنون و فلک هشت منظر است

قطعه **دیگر**

مبارک الله این روضه بهشت سرشت / که دم زند ز شرف خاکش از سرشت بهشت
ز بهر گستردن آستانش بود / که تار اطلس افلاک دست قدرت رشت
شد از ارادت خسرو زکنبد عالیش / چو آفتاب جهان صد هزار زرین خشت
ستوده فتحعلی شه که در حدیقه دل / بجز نهال هوای نبی و آل نکشت
دعای دولت او باد در صباح و مسا / درود شیخ حرم یا سرود پیر کنشت

قطعه **جام**

روشن روان مهندس کارآگهی که گشت / سعمور زمانه ز معماریش ارم
این جام کرد وقف شهنشاه دین حسین / کاید بچشم بادرش ان مغز ارم
و انجام چون گرفت ازو این خجسته جام / کامد ز شرم جام جهان بین جم دژم
تاریخ او ز پی خرد جست چون صبا / گفتا که هست ثانی انجام جام جم

در صفت برج کوه

کی چو این برج آسمان باشد / کآسمان سایلش آستان باشد
باغ سبز و گنبد مینا / سخره نقشهای ان باشد
ضیمران رنگ آسمان بلند / کز برکنگرش عیان باشد
بر سر سرو کشمری ما نا / چون یکی برگ ضیمران باشد
از پی او لبن دریچه آن / چرخ زیبا یه نردبان باشد
کهکشانش بیام چرخ برین / عکس زرین ناودان باشد
نامش از آن جهان نما آمد / که نماینده جهان باشد
بلکه چون جام جم ز هر خشتش / روشن اسرار روشنان باشد
شاه در وی چو مهر و برج شرف / شرف این بلی از آن باشد
مهر نه سایه یگانه خدای / که شهانرا خدایگان باشد
شهریار زمانه فتحعلی / که شهنشاه انس و جان باشد
آنکه ذات مبارکش بجهان / علت کون کن فکان باشد
خصم را سر زیم گوپالش / کشف اسا همی نهان باشد
برش بیسکال او هر موی / ز هر کین تیر جان ستان باشد
رو زورت در کمین بدخواهش / تیر تقدیر بر کمان باشد
زآفرینش بلی چه باک آنرا / کآفریننده پاسبان باشد
زامرانش که خاک درگاهش / افسر فرق فرقدان باشد
باد این برج زیر انعام / کش ز برافلاک مکان مکان باشد

مهر برج شرف بود تاریخ
درزمانه کتیبه آرایش

تا که سلطان ما در آن باشد
مهدی آخرالزمان باشد

مطلع

دی بر سر خوان خواجه رفتم
جستم ز هوای کرم جایی
وز بهر نماز خویشتن خواست
خادم خندان کوزه چشم

چه

ای معشر دوستان بشارت
تا جان شود ایمن از حرارت
ذبحی که بود در آن طهارت
بر مطبخ و سوره کرد اشارت

مطلع

ز خواجه دوش کسی سوی من خبر آورد
سحر عیادت او کردم از طریق دقاق
جواب پرسش من چون عبادت دم او
که خواجه داد یکی برزه بر خامه گذاشت

چه

که خواجه حشره خانم زغصه ناشاد است
که این طریقت با راق بنگ بنیاد است
کز نیل کی که گویش زمان اوراد است
اشاره رفت که بنیاد عمر بر باد است

در صفت پشتی

این پشتی پشتی جهانست
این خانه را که پشت گیتی است
شاهی که چو قهر او سعیر است
آنجا که حریمش بهشت است
هر که که گلیمش کهر طراز است
تا خاک نشین زود دریاست
جاوید خدای باد پشتیبانش

حضرت شاهنشاهی

این تکیه که جهان جانست
از پایه و قدر پشت بالست
شاهی که چو لطف او جهانست
آنجا که حریمش همه روانست
هر که که گفتش که رفت است
دریا تا لان زنزنج کاست
کاو پشت جهان بجا و است

جانش بجای انس جهان شاد

کاو شادی جهان انس جانست

قطعه

بود از محمدعلی شاه این همایون تیغ
از آن سپرد به فرزند خود علی شاهش

شمشیر

گر دست لم یزلی دین پایدار علی
که قهر دست علی فرقه الفقار علی

در تعریف

ای قهرمان حقیقی و مجازی
دارای جهان محمدعلی شاه که داری
هوش ملک از خجلت خدام فروزنی
شاید که با افلاک از غیر حله بالی
تیغ دل کتب زنچه از ما خطائی
هم طلعت آن روضه این روضه فیروزی
هوش باش که چون قبله بازی رضا

عمارت

ای کاخ شهنشاه زمان خسرو غازی
رو ملکت ترکی شرف نازی
جان فلک از غیرت گریان که کوزی
رسید که با جام از غیره تازی
شرم رخ فرخ زنچه از رنگ طرازی
هم تارک آن سدره از این سدره فرازی
مسجود جهانی شدی ای قبله ارزی

در صفت

ای آستان قصر شهنشاه تاجور
هم سجده گاه طارم خضرا ازین شرف
چون پادشاه عهد سپارد ترا به پای
قدر ز سپهر سپارد بهوش پای
خورشید دهر ملک خداوند کامکار
بر سده اش ز فخر نثار آورد قضا
تا آسمان جهان بجوهش او هام در نهاد

قصر

رسید با سماک از نما به فخر و فر
هم بوسه جای خسرو خاور منتظر
چون پادشاه دهر درآید ز آن در
بزم ز بهشت گذارد به بوش سر
جمشید عهد محمدعلی شاه نامور
بر حضرتش ز قدر نیاز آورد قدر
تا بحر و بر بگنجش و ارام از گهر

از گرد کار باد شهنشاه بس جوان … در روزگار باد خداوند بحر و بر

تاریخ وفات

اخوای کردن مدام تا چه داری در سرشت … جنبش ناساز رفتارت بچه کردار زشت

یک و بد از جود پیدا تو نالان روز و شب … زاهدان اندر حرم با موبدان اندر کنشت

این همه بگذار و بگذر این جفای تو چه بود … با شهی کت گوهر ایزد برآورد از سرشت

شاه دریادل علی شاه آنکه دست او او … در جهان جود ابر نیکی بیفشانده و کشت

در پی بنگر دو دست مسکین طرازیم گهر … خنجر کردی بسبزش از خاک و با لعلش سرشت

آن حریرش نهفتی در کفن کز لطف جوش … دست قدرت تا رده بود از گوهر پاکش سرشت

زان بها لعلش بسنگین ره آوردی خزان … تا نگار آری ز چهرش در بهشت اردی بهشت

رفت در گنجی برش پر تاب جو لعلش ماند … رفت و داغی بر دل مجروح مهجورش بهشت

خواست تاریخ وفاتش آنکه اوند از صبا … دفتر عمرش قضا چون در جوانی در نوشت

از ادب سر رخطا فرمان نهاد و در قسم … ماهی اندر نجم آن جا در با آری بهشت

تاریخ بنای مدرسه

در زمان دیبای خسرو امروز کار … در زمان فرخ کیهان خدای روزگار

آسمان داد و دین محمد علی شاه آنکه کرد … داد و دین را استوار از یاری پروردگار

آنکه بخشد افتخار از فطرت او احتشام … آنکه جوید احتشام از گوهر او افتخار

دست او در کلکش سحاب آفتاب از سطر … سحب او فرخ هالی آسمان از استطار

جاه او با مشتمین کردن تقدیر اعتلا … نام او با چار بین اختر نفرود اشتهار

در وجودش جود و جودت در نهادش فخر و ناز … در دلش پیدا دو گنج و در گوهرش عیب و عار

سایه چهر تو سر بوی عنبر رنگ … حی … شهد ای فخر دین چشم گردم پای دار

باکردن

پاک دین حاجی محمدخان در آمد از ازل … نیک روی و نیک ذات و نیکخوی و نیک کار

چون بود از بهر فردوسش ثواب اندر ثواب … چون بود در راه یزدانش نثار اندر نثار

این همایون مدرسه این نغز مسجد تو امان … بهر علم و بهر ایمان ساخت در بنیان استوار

در جهان تا پایداری دید و آگند از خرد … طرح بنیادی که باید در جهان پایدار

حجره اندر حجره آن را حافظ الله خلد سان … صفه اندر صفه این را لوح الله چرخ وار

هم مدرس اندران ادریس و انا از میان … هم مسیح اندر این جبریل فرخ از کبار

هم ارم را آمد آن از زیب و زینت گلشن … هم حرم را آمد این از قدر و عزت تا کار

هر که در آن کرد شامی را به علم اقتدا … هر که در این کرد صبحی یاد ذکر اختیار

هم کند پیوسته در علم اقتدایش جبرئیل … هم کند همواره بر خلد اختیارش کردگار

الغرض چون از محمد زیور اتمام یافت … علم و ایمان را بنا در این همایون روزگار

منشی طبع صبا از بهر تاریخش نوشت … کاز محمد شد بنا علم و ایمان نگار

قطعه بجهة مشاعره شاهزادگان بر بدیهه

ژنده پوشانند در هر گوشه … وز قناعت شان در انبان گنج

ژنده شان از کسوت شاهی به … گوشه شان از ماه تا ماهی به

ژاله بسیار ریزند از چشمان تر … لاله بیکار ریزند بر شمس و قمر

ژاله خوشتر ز آب زندگی … لاله سان ار پاینده گی

ژرفی دریا شان در ژاله شان … روضه رضوان عیان در لاله شان

ژاله شان بگران دریای ژرف … لاله شان دلگشا با می شگرف

ژاژ خایانشان ملامت میکنند … ژاژ و بیخایند و شنعت میزنند

ژنده پوشان آرمیده بی شکوه … آفتاب به سر بر گردون شکوه

ز اژدهایان چون نکان فربا دخوان — هم زرنج فرسوده هم خسته روان

زنده پوشان را نه زان خونخوار گز — چون وجیهی شان آید چون چنین

زنده شان چون جامه بیت الحرام — از شرف در چشم دانا والسلام

در مذمت شهر قم و شکایت از بیماری

بیمار خفته بودم دی در شهر قم — کز پاسی نشنودم آواز همدم

گفت ای غریب بکار بیهوده از فرط — تا چند زنده در گور در گور رفته گم

تا دلگشا خرابی تا خوش نگو آرایی — زین دو بتر هوایی دیدار دود و دم

زآب و هوای آن تا کس را نه رنج گردد — خاکش ز چوب بوده الماس آتش به خرمن گردم

زان خاک کو دمی گشن زان آب شور بختم — خار و خسش خلال در تغم

غوغا به برزن کوی خاری در آن بجای — وز ناله زن و شوی از گریه بدوام

هر سو برهنه پا نه نالان کنت بچه‌ها — وز درد بیدوائی چون چنگ زیر و بم

شادر آتش تب بها زتب بیمار — جانها رسیده بر لب بر بستر از الم

گاه اما نشسته شاخی در آب زر — با اژدری ز ریشه بیدانش بر نهاده دم

دستور چی بکار هر لحظه آورد زر — هم بکفش نقشه هم بر لبش نیز نم

نوبه از بیلیه پس از وسیله — آرزو کشف صدیقه این راه را گم

دان خیزد ز دو بکزیر با جان خویشتن — زین خاک رسته انگیز زین بکر بلام

لرزان ز جای جستم زان ده بر خویشتن — با ضعف بنشستم بر خنگ آسمان سم

دیدم اجل گریزان در دیده اشک — در ره فغان و خیزان حسبی بر نقدم

از جسم کان چو شاهی دو کم سپاهی — آورد روی براهی کرد در ریم

خاکش چو مشک و عنبر آبش چو شیر و شکر — سنگش چو لعل و گوهر خاکش چو عنبر و قم

تاریخ بنای تکیه میرزا اصلاح

بعهدی خوش چو عهد وصل جانان — خرام آسمان آسایش جان

چراغ جور در هنجار صرصر — بنای ظلم در بنگاه طوفان

حوادث را پی اندر بند آهن — نوایب را تن اندر رنج زندان

نکو را نزا زبان از چنگ ضیغم — نه مور اندر هراس از کار ثعبان

مطاوعه در او کارش همین — بنام بره در اوبار سرحان

امل را آب خود کامی بکوزه — اجل را نان کم نامی در انبان

بلی باشد چنین عهدی که گیتی — بلی باید چنین دوری که گیهان

به آرایش ز فر فرق ایزد — در آسایش بظل ظل یزدان

شهنشاه زمان فتحعلی شا — خداوند زمین دارای دوران

تعالی الله دو گیتی فر و فرهنگ — بنا میزد دو عالم عدل و احسان

فروزان از چه از تاج کیانند — فرازان بر چه بر تخت سلیمان

زمین از داد او با چرخ همتا — جهان از عدل او با باغ رضوان

بفرمان جهانداری غازی — چو جنت هفت کشور خاصه ایران

ز ایران ری همین بل از جهانش — که گر بهشتش رانی جان جانان

ز ری داد آن میرزا اصلاح حسین میر — که نیز او بری برای سلطان

ز گلگشتش گشته دهقان بر روش — ز ورایش کشور سلطان نیامان

از او دلشاد هر مسکین که مسکین — از او آباد هر مسکن که ویران

کفش را پنجاری ابر بهمن — دلش را خانه زادی بحر عمان

در آن کشور بهر سو کرد بنیاد — سرای دلکش درگاه دهقان

هم از جود کس نگاه و مدارس
از آنان نیز این شاه بنگیه
خالی الله پیدا ان خلد ماننده
غرض چون از بی ماتم بوارث
مهسبا از بهر تاریخش گفت نرد

تاریخ

هان نجی ای آسمان بنگر بچشم روزگار
آسمان در ناله چشم از تو ای رعد و ابر
سوز داری سوز شاید کز بنالی زیر زیر
آسمان و تکمار این چه حرف ای خموش
از نورد آسمان آهنگ عمخواری مجوی
ای بسا جانان که بردا این آسمان
ای بسا زنگین شد روان کز زمانه نا پسند
خامه خامه کرد دیران تیره زاغان بی برف
چند چون کور انت دل غافل از این
رخ چه تابی از قاکان ویژه بر ورد گا
زکما ز ان زمانه طفل زاید در تخت
بانوی ایوان فرزند کزین داد کر
پاک دخت عم ان کیهان خدای تاجور
مهد آن شهزاده آزاده جنت

گذشته با شان زایوان کیوان
چو کاخ کسروی فرخنده بنیان
بنا بیزد بایوان آسمان سان
چنین ماتم سرای آسمان
همایون تکیه شاه شبدان

وفات

تا شود چشم تر اخونین سرشک آمور کار
اختران در گریه بایم از توای ابر بهار
درد داری درد زیبد گر بگرئی زار زار
اختران و مهربانی این روای هوشیار
از مدار اختران چشم وفاداری
ای بسا مردان که خورد این اژدها
ای بسا رخسار لاله کز گستاره تابکار
توده توده خاک ویران گشت گوران
چند چون مورانت جان
دل چه بندی بر قاکان خاصه پروردگار
برگ ریزان خزان از شاخ چون شد در بهار
ترم شکوی بازوی بیلین شهر
دست بگشت جنت آن گیتی گشای ماه چهر
باغ آن فرزانه و فرخنده دراز نگین بهار

گردن مجد و خدارت را همایون مرسله
ساعد شرم و ادب را یاره پروین طراز
زین جهان کش خاک گرکان روشن
رفت و زین درد آن مهین شهزاده
آسمانی منهدم کش زآسمان مهر تنگ
تو گلی بر باد کو را صد رحشمت گلستان
زار در گرد آن تن نازک کش از سیفور بیخ
آه کز زهر قالعی شکر اندوز تلخ
گر چه اطواق مرصع نامی او کردی گران
از اجل آزا مطوق کرده در آسمان
الغرض چون گشت یار چار بانوی بهشت
زد رقم کلک صبا از بهر تاریخش که باد

در مرح بالاگوخان

در همایون دولت پیرایه اورنگ جم
انکه گرد پاسبانش کحل چشم کیقباد
کیست فتح آیت ابو المظفر در زمان
ماه مهر آسا سیاوش سان فروغ چشم کی
هم نیا او را جیا مادر مهین فخر الملوک
قهرمی از آن مهشوران شرنگ انگیز کوس
با بیابان چو سپری بر گردون گردکان

گوشش ز رزم و طهارت را گرامی گوشوار
تارک اصل و نسب را افسر گوهر نگار
زین سراکش آب کر تسنیم و کوثر تا
رفت و زین سوگ آن کزین آزاده
آفتابی تنگ کش ز آفتاب چرخ عار
سنبلی در خاک کو را مهد عصمت جویبار
خار در خاک آن بر دلبرکش از گلبرگ بار
آه کز باد اجل شمع جهان فروز تار
گرچه خلخال گلی پای او کردی نگار
از قضا این را مخلخل خواست جور روزگار
آن گرامی بانوی فرخ رخ عالی تبار
شهربانو بچمن زچار بانوی کبار

و تاریخ در حرم و مسجد

در خجسته پایه آرایش ملک عجم
انکه خاک آستانش سپهر زاد و شم
نام عرشش آرای او مشغل شه بر در م
سرو سنبل مو بالاگوخان سرور جان جم
هم پدر او را حسن شاه کزین ابن الامم
لطفی از این دیجور مان طرز دیریم
با بیمنا بن چو بینی بر کیوان دودم

گرچه آن سرو گلستان نباشد شمع سپهر / گرچه آن شمع شبستان پدر سرو ادم
مهد خوابشی ولی چون بخت خوبان در آن / خورد سالشی ولی چون سال خوزدان در شیم
چون سلسل سلسلاش بر برگ نسرین پیچ پیچ / چون گل شبه گون پر چین بر سرو سیمین خم بخم
چشم خود سازد ملک خاک پی کاینک بوقی / پر خویش آرد پری فرش پی کاینک بچم
روی مهر انگیز او را خلخی رو بان غلام / سوی عنبر بیز او را دلبی خوبان خدم
این حرم کش آسمان افکنده ارکان حلل / این بنا کش روزگار آورده دنبال قدم
باز شد خورشید سا بابش ز ان خورشید رو / باز شد جبریل بو بوش از ان جبریل دم
فتی طبع صبا از هر تار زلفش تو / باز از ایمای هلاکو خان نو آیین ایجم

در صفت فنجان

زرین فنجان دست خاقان / بر جام جم انتخاب بنگر
در سیمین برج پنج پایه / زرین ماهی نتاب بنگر
زان فلک دوازده برج / در پنجه آفتاب بنگر

مدح نواب حسنعلی میرزا و تاریخ مسجدی که در حرم ساخته

احمد آفتاب ز حیدر آسمان توانش / نور خدای پیغمبر علت غائی قران
خسرو غازی آنکه شد ملجا ملک و پشت دین / مصحف آنکه گشت نش بحر و برق کان
تر ز ضمیرش آفتاب اختر طالع شبه / جنبش پر دلش آسمان داده بار زبان
شاه رداء کبریا ماه لوای سلطنت / پس روفائی قدم پیش خرام کن فکان
خرم گران رکاب و صورت سیر زمین / عزم سبک عنان و معنی صورت زمان
پیک بگم پاد در از که زیر پا دگیر / سا ز شان نامور راز عیان نهان
تا نکند شی رها بند گرانش از کجا / خسرو اگر چو اژدها بر سر گنج شایگان

شد چو مرغش بجاک در کنج زغال کش اجل ثمر / داد بباد سیم و زر این ملکش را مکان
کاو دشت و خواست این راست بهشت [illegible] / بحر کرم در آستین جبل امم در آستان
از ملکات آن ملک شاه ستای هر ملک / همچو صبا بروز و شب در ملکوت و لامکان
دو حد سدره [illegible] زاده آن شه زمن / تارک فضل را خرد پیکر مجد را روان
نور حدیقه وفا برق درسته جفا / نور بصیرت یقین نار رخ ناوه گمان
گوهر قلزم خطر فارس عرصه شرف / عنصر عالم هنر پرتو آفتاب جان
آیت مصحف کرم قبله مسجد [illegible] / جوهر عارم کئی کوهر افسر کیان
ذروه عرش داوودین محور چرخ مهر و کین / مردم چشم مردمی ملجا جان انس و جان
رای ستوده اش [illegible] / روی برای هر کتاب اسم برسم [illegible]
الغرض آن بهشت رو [illegible] / در کهر خجسته اش [illegible]
این حرم آنکه راز دکشت در این حرم / تاکه دو کانه آورد پیش یگانه در نهان
جبل ملک در آسمان زمزمه شان چنین بهم / کاین حرم خدا نگر در حرم خدا بگان
تاکه حرم بود بجا باد بپای این حرم / وان ملک یگانه زین در دو سرای کامران
از پی ضبط سال آن کرد صبا رقم چنین / کعبه اشرف زین قبله داور زمان

تاریخ وفات

آن یکی ای که پیش [illegible] / آن یکی ای پس نگر بنگر بدین چرخ کبود
ازلب جور دهر اندر جهان فارغ که گشت / از شب کین چرخ اندر زمان این که بود
ساز کین دهر را هر موج آب اندر بیان / راز جور چرخ را هر چاک خاک اندر سرود
منتشر جور و جفا زان دغا رود و ربار / منضبط رنج و عنا زین در فراز و در فرود
بس چنین [illegible] / بس [illegible]

زان لبی لبهای شیرین زار و زار و دندان کلاب
هم شرنگ مرگ زان کام موسی در جوش
چون شدندی آن یلان کام جوشان در برنج
هم از آن در کام شیران زهراب آبه دود بود
هر کجا سروی فرازان برفشان در خون برق
ای بهار رنگین شد رود از که این در جریان
از پی زاغان کج رفتار جان بر باد داد
پیر و برنا را از آن کوشید چون لشکر عدو
گوهری چون دید بزم افروز عصمت آن حسین
گوهری نی اختری آرایش برج شرف
گوهری نی جوهری کش در عرض یاران جان
گوهری کز گوهر افزودش بتن اندر سباب
گوهری کز روضه رضوانش بجستی نور نور
هر کجا گلشن که اکبر را فراز اندر نماز
روضه را دیدش را از فخر و حشمت بوی ناک در
در بو دان پاک گوهر ناکسان جفا آتش رگ
ذوقتا و مهرها زاخنده بر لبها برست
جز شبان زهد نمش گریان گروه اندر گروه
اگر اسب از خریرش در دنگ درد سباب
ماه و شش رخسار یارب چونش درگرد نهفت

زین لبی بر پای سیمین خار و خنگ اسود
هم شرار قهر از این برجان فرعون و جنود
چون شدندی آن گوان کافر کشان برخود
هم از این در چشم را دان رود چون ...
هر کجا شمعی فروزان برخش اندود دود
ای بهار رخا غزالا زا که این چرخ حسود
در سم گوران نارنجارتن در خاک بود
زشت و زیبا را از این پسند چون ...
گوهری چون دید مهد آرای دولت آن حسن
اختری نی گوهری پیرایه درج وجود
جوهری نه گوهری کش درصدف دریای جود
گوهری که گوهر آرایش گلشن اندر رود
گوهری کز مجمر خویش برد دون دود عود
هر کجا نامش ملایک را سجود اندر سجود
جا نه سنبلش را از مجد و عصمت ناوبود
بر دل دولتش از هجران وغمها فزود
الغنا و صد چهار زاخنده از لبها گشود
قدسیان بر تربتش نالان رفود اندر رفود
اگر آزاد از پریدنش در قیام و در قعود
تا زمین اندام یارب چونش در خاکی غنود

الغرض پیرو چون ما کام بجا رفنا
از پی تاریخ فوتش زد رقم کلک صبا

تاریخ

آه کز جور و جفای آسمان کینه توز
زار در گور زد خیرات جان از آن عنود
زان بها قد با که از درد شد روان خنگ باز
چون غزالی در حرم راندی بگون ای تشنه جو
نای بوزمرهٔ زین پس بر رمال او بسته بند
بر خدنگ جانگدازت گشته اعزاز پر
ای لبا شاها که بودی ازستم نادیده کام
خامه تی بکم آن خورشید اوج سلطنت
اگر تاری از بهجر موی او در انی هبا
نو نهال قد او آمد نگون بیش از ثمر
منکسف شد آفتاب اوج عزت ای دریغ
چون سپهر مجد بیت و اختر عزت سیاه
الغرض گلچین مرگ از غارت آن تازه گل
از پی تاریخ فوتش زد رقم کلک صبا

قطعه تاریخ البقعه

در روز کار فتحعلی شاه کامگار
این بقعه حسن ز محمد حسین خان

الغرض بگزید چون خرسند بگاه خلود
گوهری زیبای اجل از مهد دولت ربود

وفات

در کسوف جاودان ماند اختر گیتی فروز
خوار در خاک کند رهات مجال از آن عجوز
زان لبها و لبها که از دو غ عزاون پشت بوز
چون شد روی دارم گردی نگون کی سینه توز
چشم ما را گر زین پس بر خیال او دوز
بر کمان کج نهاد تا فتنه ابراز توز
ای لبا جانها که بردی از جفا بربود روز
گر چه ن وشبستان ملک آرزم بدوز
هرچه جمشیدی حزاین آنچه قارونی کنوز
نو بهار عمر او آمد خزان پیش از تموز
کآفتاب گوهر بیا خیزد دنبالش هنوز
از چه گردون فراز و از چه اختر فروز
جاودان چون ماند جانها هرزه بوز
چید اجل از گلبن شاهی گل گلشن فروز

امام زاده حسن

شاهنشه زمین و جهان داور زمن
از پایه شد بزرگ در فلک مقترن

جست از پی بنائش چو تاریخ از خجا / گفت از حسن گشت بنا بقعه حسن

تاریخ بنای بقعه / **خاک فرج**

در زمان ملک غازی دارای جواد / گشت آباد جهان زو که جهانش آباد

ملک ملک گشا محی الدین که بملک / هر ملک بسته بایمانی و هر ملک گشاد

هم از و غیرت چمن آمده اقبال و دمن / هم از و خجلت عنبر آمده امصار و بلاد

هر سرایی که ز فیض کف دستش آید جوشش / هر خرابی که ز نقش قدمش گردد شاد

آمد از شرم جگر سوخته زان کوثر / گردد از رشک گل عنبر و زین تو بشاد

اندران عهد که در سده او هر چه کریم / اندران دور که در درگه او هر چه جواد

فخر امثال منوچهر بهمن کو هر / زین اشباه خرد سند گران قدر نژاد

هم ز دین امر خدا و ز همین راز صلاح / هم از این گنج شهنشاه جهان از سر داد

گوهر دانش او صورت از عقل و ادب / پیکر فرخ او جوهری از دانش و داد

رای با مهر نگارین چو درخشش ماه تمام / ذات با مجد مسعود چو درخشش جان عماد

چون شد این بقعه فرخنده درین خاک فرج / از تقاریف زمان بقعه قرین با بنیاد

نه بنامش که حرم پایه بجز شیون و م / نه بناهش که ارم رتبه بجز مویه عاد

پی انگیزش آن مهر نگاه صره گشود / مهر آبادیش آن بعد کرم مدرسه گشاد

اوستادان سنمار کمر زده بنائش / برده بنیاد ... بسبع شداد

بقعه نی جایگه تاجوری پاک گهر / بقعه نی بارگه پادشهی نیک نهاد

بقعه نی خاک درش غازه رخسار امید / بقعه نی گرد درش تره بازوی مراد

بقعه نی از در رفعت فلک ذات بروج / بقعه نه از ره رتبت ارم ذات عماد

الوقتی

الغرض کرد چو آهنگ آباد می این / گر بپا داشتش تو دشت بهشت شداد

منشی طبع صبا از پی تاریخش گفت / شده این بقعه دلکش ز منوچهر آباد

تا بگردش بود این بارگه مینا گون / از رخش باغ جهان گلرکه مینو باد

تاریخ برج / **الله یار خان**

لوحش الله ز کف راد شهنشاه جواد / که بنوابان جهانرا ز کفایت کف راد

گنج بادآورد از خسرو اگر ماند بجا / اینک از دست گهرسنج ملک رفت بباد

داستی ضامن ارزاق بها ز دار جهان / نیست جز جود کف محی الدین شاه جواد

تا بجا مانده چو او داوری پاک سرشت / تا بآدم نه چو او تاجوری پاک نژاد

بسکه معمور ز معماری عدلش گیتی / پرتو مهر نه جز بر سر امصار و بلاد

آن زمینی که نپرورده ز کردونش زال / منظر زال بس پس هر دان چرخ نهاد

اندران ملک که چتر ملکش سایه / خواجه ظل هما بون هما سایه فتاد

سده بارگهش کان بود از چرخ نشان / عرصه ملکتش کاین دهر از جنت یاد

نیاز اندر آنرا فلک ذات بروج / به نیاز اندرین را ارم ذات عماد

روز و شب دفتر بنهایت دورانش را / صفحه نوکش زبیاض و ورقی گشن سواد

موکب و مرکب و جیش عدو را سلاک / قایه سبل حرم چتر و صرصر عاد

تا قبای ملکی گشت ببالایش راست / گشت از رشک قبا پیرهن فرقباد

در غم ملکش کامد بخجل زان خلخ / خواجه از ری که کهن عرصه زان نوشاد

هر چه مردود خدا و نه ... و ضلال / هر چه مقبول شهنشاه نجابت و رشاد

فرقت خدمت او عین فساد است و فنا / قربت حضرت او اصل صلاحست و سداد

رای او داغ نه ناصیه عیب و شهود / امرا و نیت کن واقعه کون و فساد

خار خار پر افغان زمان از چه زجود
پاک بود که بر پشت و پشت باد درود
آنچه در کشور شه نیست سری کان باران
مهر فرخنده خود را که بنام الله بار
داد فرمان که یکی برج شد ارکان
بر فراز فلک پایه بر از عرش برین
پی آن برجهای در عرش رخت بباد
هم از آینه اسکندر از آن آیین دید
با آسمان آمده بنیاد رفیعش همسر
تا از بعد فرو رنده خور از خاک فرود
هر دم از روز شهنشاه جهان هم بجهان

تاریخ اتمام

ای فقیه پس زمانه سمار دهر حمزه
آن کز زوال کاخش کمتر بود ز صفری
در ملک جود طبعش فرمان روا شدی
جز فوتی و دانشش تا داد پیچ معنی
دانش که فضایع بابش پا نهانی
زاد المعادی آراست کادعیه شریفش
هست آن سفینه نوح کز آن رها و ناجی
از فیض آن بجنت کرد روان ز دوزخ

ملک گیتی را دارای جهان از چه رداد
کرد آباد که بر جان و تنش باد آباد
آنچه در ملک نیست ولی کان ناشاد
گز خداوند مرا و را شرف الله داد
کرد بنا که یکی صرح اسپهر بنیاد
برکشید از زمین فرزده بر از سبع شداد
که از آن ماه زنیستی دهد از ماهی یاد
هم ز تمثال شهنشاه بدین زیور داد
با آفتاب آمده تمثال بعینش همزاد
روز را قرب فزونیست بماه خرداد
بام هم پله آن روز که در بوم شاد

کتاب زاد المعاد

گشتش در هنر کز دیده شاهنشه مالک
در فوج قلزم و کان سرمایه قدالک
او درست جود ملوک او جود رست ما لک
جز مسلک رضایش بسپرده هیچ سالک
آن بانی بنای این سالک مسالک
سرمایه نجات در حشر از مهالک
در لجه ضلالت هرکس غریق هالک
مردود لطف رضوان مقهور قهر مالک

فرشش چنانکه باید در دهر کس نداند
چون یافت زیب اتمام تاریخش از جهان جست

تاریخ

ای دریغا کز جفای دهر و جور آسمان
نه دلی را کز جفای او نه داندوه و درد
چاک از آن جیب جوان از ماتم دانای چی
ای بسا زلفین تذروان را که از بیداد آن
بسته دستان بازنای و کنده زلفین چو رباب
آتشش لب ماهی که بر چین دنجر هر کل
زار در خاک سیه شد مهد آن سیمین بدن
سیرزا مهدی که تیر آسمان در عهد مهد
الغرض چون بست مهدش را بطوبی دور صحن
با دل ریش از پی تاریخ او گفتا جهان

تاریخ

باد یا رب بی سکون این کارگاه
زانکه با آزادگان این جور کرد
جسم خوبان این خزر دیو فرتوت
نه دلی کز این نه در اندوه و درد
کاین این کرد آسمانی را که گون
کاسمان در ملک قدر او زمین

چون یوسفی که آید از زان بدست مالک
گفتا که این کتابت زاد المعاد سالک

وفات

آه زاد آن سوزناک و چشم پاکان خونفشان
نه دلی را کز نورد این نه در آه و فغان
رود از این دو چشم بیراز فرقت رود جوان
ای بسا مسکین غزالا را که از دوران آن
چاک شکنت آنکه ناف و مو ده سیمین بدن
تا زمین دری که در چین دنجر هر پاک جان
تلخ از زهر اجل شد کام آن شیرین زبان
داد از مهدش طراز شاخ طوبا در جنان
طفل اشک از مهد چشم غمگساران شد روان
مهد مهدی را بطوبی بست تیر آسمان

وفات

باد یا رب پشت تاب آن بارگاه
زانکه با فرزند انگان آن کینه خواه
جان پاکان آن بر دیگاه و کاه
نه دمی کز آن نه در افغان و آه
جور آن کرد آفتابی را تباه
کافتاب از باغ حسن او گیاه

فرشی

میرزا جعفر اکشید آن را دم سرو
انگه را داد از بجای اوش
موی کن از ماتمش بنهاد سر
از خراش کام چون نزد رفت بند
از چه دیگر کام گردد و زاخرام
ای دریغا کاسمان سالخورد
کرد جفت خاک ای خورد سال
العرض چون رفت در داتش
زد صبا از بهر تاریخش رقم

مطلع بیچ

ای باد صبا راز صبا را باز آوت
کاری کرده پیشروی تو چون کلب تعلم
آنجا که سخن ز آستر جامه جا هست
یک حلقه بر آن همش نه این برشده چنبر
هم نام ترا پر تو خورشید جنیبه
دانی که چه این آینه گون چرخ مطلس
وین چرخ مجر و که به بنیل کرده اندر
زرکیت در سینه هندوی فلک را
در عرصه شطرنج دلبری بکشا [illegible] نی
این سلسله نظم فلک ریخته در دم

کامدش بار آفتاب و برگ ماه
انکه پا کار از براه او چاه
سویه کرد از رفتنش درویش و شاه
بر نگاهش چشم چون بر بیت راه
از چه دیگر چشم اختر را نگاه
از نور دی هوشش نور عمر کاه
کش نه مثل آرد هزاران سال [illegible]
کرده روز عالمی چون شب سیاه
آمده تاریخ آفتاب عزوجاه

توپ گویه

بسر الحجیب الله آن خان نژاده
سکبان در تسخیر فلک را انقیاده
نه اطلس گردون چو یکی کهنه لباده
چنگ بکشش چون کره آهنگ کباده
هم کام ترا نار که جمشید [illegible] نهاده
در دفتر جاه تو یکی صفحه ساده
در ظل سطرلاب جلال تو عقاده
در سطر و گردون یکی زخم تراده
منصوبه شاهان جان را به پیاده
آنجا که نظام تو بترتیب ستاده

فرموده جباری که غازا چو گذاری
بچی دو روز از حضرت مخدوم بسیوم
باچ نکو باز سرو دم به نهانی
در هیچ چراغی چو دل غمزده بین
بفرست نزی باده و نکوه ماده بدین
سوار [illegible] رخت باد کشاده [illegible]

تاریخ

ای گرانمایه کان گرانی بان
هم سبکبار رو و تو دست کن
نه لبی کان از این نه دشت بان
این فرو خورده بس گرامی تن
مردم آزار کین گرانی این
مهر و مهر با ستاره جهاز
آن چه مغز افی رشته پیوند
رفته بر باد فتنه زان یکسر
ملک دارا و ملک اسکندر
زان دل از خاکدان دون برکند
جان افلاکی از تن خاکی
از جفای زمان و جور زمین
دیده پوشید ازین سرای پلنگ

حرافه روی بین فخر بوده اراده
لیکن بهنگو زیکی نام نزاده
کای بیچ تو از طره نرگاش نهاده
گفت از غم انباز خود و دود ریاده
تا از کرم خواجه شود روی گشاده
با ساقی گلچهره و با سرخ زباده

وفات

زین گرانمایه چو از خاکدان
هم جفا پیشه گنبد گردان
نه دلی کاین از آن نه دو افغان
آن فرو برده بس همایون جان
مرد او بار از دهایی آن
نامه عهد بر زمانه خوان
این چه غارایی پیشه جهان
گشته با خاک تیره زین یکسان
تاج پرویز و تخت نوشروان
پاک دل میرزا محمد خان
علم افراخت زد بعالم جان
آن طرف از زمین و زمستان
کرد آهنگ ملک جاویدان

با علی چون ندیم شد بهشت / با ولی چون جلیس شد بجنان
از صبا جست سال تاریخش / خلف آن خدایگان جهان
عقل کفشا بگو ندیم بود / با علی میرزا محمد خان

تاریخ بنای مدرسه / صدر اعظم

صدری که جهان در کنف امن و امانست / صدر حوش دارای زمین و زمانست
آب شمر آمیخته با شکر و شیر است / باد سحر انگیخته از عنبر و بانست
آشفته نه جز طره ربابت نجات است / بیمار نه جز نرگس خیرات حسانست
رفتار کهینان همه بر مخزن [illegible] / گفتار مهینان همه از قلزم و کانست
در دولت سالار کمانست و کمند است / در کوت زنگار رحام است و سنانست
نه کوس بنالش در از آسیب دوانست / نه تیغ بنگارش در از آزار و فغانست
آری بجز این نیست جهان دلکش و دلجوش / چون شاه جوانبخت شهنشاه جهانست
دارای زمان محمد شاه جهانسوز / کش تیغ بیاد به بیس برق یمانست
در عهد چنان صدر جهان که جهان را / فرخنده بنایی زچه از کلک فلانست
از منکت زکا و زفلک لحظه سانست / کلکش چو بکار فورزد دم سنگ فسانست
طبعش که یکی حامله کو هر عقلست / کلکش که یکی نطفه شاه جهانست
نامی فلکی زاده آن مرسله بدانست / جوف فلکی از دوده آن خانه دبستانست
هم آب خضر از نخش خاک زمین است / هم نار کلیم از قلمش باد نشانست
سفر ستوانش دو جهان دانش عقلست / با انکه فرش گنبد گستر از نخوانست
این مدرسه افراخته کاین سپهر است / این مدرسه آراست که از رشک جنانست
ادریس هر مدرسش آن صدر نشین است / والیس هر حجره آن خانه بدانست

هم منطق آن نابغه آیات مبین است / هم فکرت این کاشف اسرار نهانست
مبدا انش که کیهانش کوثر [illegible] / ابوانش که کیوانش یکی زاویه بانست
آن خنده زن ساحت خرگاه ملوک است / این پنجه کش از رخ ایوان کیانست
چون صدر زمان زیب زمین کرد بنایش / کاین شیوه مرا ورد [illegible] سال نشینست
تاریخ بنایش طلب از کلک [illegible] / بنوشت که این مدرسه از صدر زمانست

تاریخ بنای باره / و خندق خوی

در بهار بون عهد شاهنشاه ترک / کش نه از شاهان عدیل آمد پدید
ظل حق محمد شاه که کفش / آفرینش را کفیل آمد پدید
تیغ تیلم زنگ او در دست او / با بدریا رود نیل آمد پدید
رخش او فرعون سار از نهنگ / بر نشست جبرئیل آمد پدید
خصم شاهنشاه اگر نمرود بار / هر تن از خلیلش خلیل آمد پدید
ار فزو نشان عدد از موران جهم / دشت چون پر زنده پیل آمد پدید
شاه در باستین عباس شاه / کاو اجل از هر جلیل آمد پدید
آنکه سیل انگیز چون زابر [illegible] / هفت کرد و نش سبیل آمد پدید
از غبار لشکرش در هفتکاخ / چشم هفت اختر کحیل آمد پدید
قرش چون بر رخش در جان ملوک / کجهان عار و عویل آمد پدید
کاندرش شهر بند مبال آمد جهان / صرصر شد رهسبیل آمد پدید
بود از مرآت دین زنگ ضلال / تا که آن ظل ظلیل آمد پدید
چون بکار دولت و دین رای متین / رای افلاطون علیل آمد پدید
چون کمین بشمرد او دارا [illegible] / تیغ اسکندر کلیل آمد پدید

چون بصحرا فوج سربازان او   موج دریا بس قلیل آمد پدید
خسروا از رشک چون خونین سبال   تا ملک را این سبیل آمد پدید
شاخ دولت یافت بس شیرین ثمر   تا که این اصل اصیل آمد پدید
اندران دوران که داد آن شاه داد   ظلم را نار اکیل آمد پدید
میرزا بابا قوی که نیل او را بدل   گر نه تنگش زان بدیل آمد پدید
گشتم از کلکش عطارد نقطه   شاه انجم زان ذلیل آمد پدید
تا از آن ذلت رهانم گفتمش   بر رخ آن نقطه نیل آمد پدید
در میان اختران زین انتساب   از تفال فال و قیل آمد پدید
آن مهندس کو قضایش پیش رای   بهر مه جرمی ثقیل آمد پدید
کرد خوی کز آب کوثر زان بهشت   در خوی خجلت مسیل آمد پدید
پید آن چون نخل طوبی شد عیان   آب آن چون سلسبیل آمد پدید
زاهران شه برد بر ماهی و ماه   کان دو را این دو دلیل آمد پدید
خندقی و باره کز آن و این   بحر و گردون فضیل آمد پدید
در فراخی بوم این با آسمان   چون عدیلی با عدیل آمد پدید
در فراخی بام آن با آسمان   چون خلیلی با خلیل آمد پدید
الغرض البرز و سیلی چون دمان   رشک او زنده عدیل آمد پدید
گفت تاریخ بنایش راهسپا   دو رخوی البرز و نیل آمد پدید

در صفت مجموعه شاهنشاهی

نطق خورشید عالم جانست   نور آن نام فضل یزدانست
مدح مجموعی که شهم زانروی   زیب منطق طراز دیوانست

آنکه جانش خلاصه عقل است   آنکه جسمش لطیفه جانست
خفته جاودان چه بخت ملوک   چون تن آن ملک نگهبانست
پای درویش بسر گنجف   آن گهر را چه گنج ایوانست
خصمی دهر و کینه چرخش   چشم دشمن است دشت و کیانست
ستده دیده‌اش بهرم اندر   که خرد در شگفتی از آنست
گفتمش گرچه راز بوده عجب   در به پرده پوشش عریانست
لیک دانی بهزم شمس الملک   کاسمانش زمین فرمانست
چیست این بدر آفتاب مثال   کش گهر ز آفتاب تابانست
جلوه گاه نتایج مهر است   گرچه خود از سلاله آنست
بحر اگر گویمش نه در بحری   گوهر ناب و لعل رخشانست
کان اگر خوانمش نه در کانی   صدف در و شاخ مرجانست
هست مجموعه که جمع در آن   حاصل بحر و مایه کانست
آسمانی پر اختر از گهر است   که بر آن مهر مهر خاقانست
مهر نه خاتمی که از تأثیر   خاتم خاتم سلیمانست
آفتابیست پی کسوف و زوال   کآسمانش وثاق خاقانست
نقد مجموعه چنین آری   در خور مجمع جهانبانست

مطایبه

ای خداوندی که در شکوی مجلس خاک تو   کله اندر کله از مشکین غزال شاد خوار
برده هر یک دل از آن جوشن در تیغ   کرده زان پس از نگاه آن بدل مشکین نگار
مشک من کافور شد در آستان آن حرم   نام من مشهور شد زان در جنس الشعار

آن ادائی کاندرین خدمت ادا آورد
با زم آن خدمت ولی از کوشش بگذرد آسمان
آن خدنگ خاره کا و م چون کمان آن بخم
و ام دارم و ام داد از دست خرد پا برد
چون ادای حق خدمت بر خداوند کریم
باکه از همت ز چهرم کرد این خجلت فشان
تا شکر از بند خیزد شکر گفت از صبا

قطعه

ای سخن سنجان منطق مژده دارم بزرگ
تهنیت را داده ادم در چه در نظم دری
کاه انشا دشنا خندید کاین حسن هنر را
گرنه باور نان زمین سینه تنگ دل کاخ جو
زرمه ها با داغ اندر ضبط خدام حرم
ای نظام عالم وای صدر اعظم کاسمان
از غمار با ن دهان بر داغ و مهر گنج
گرچه بود این تقاضا بلکه دلکش طبعی است
لیک بذل و جود را در گوشش کیان از قدیم
بذل را از ما پیامی کاوست عطار بهشت

تاریخ

بعهد دولت محمد علی شه

از قرون عزم ناب بل باید یادگار
باز هم آن طاعت ولی از مرد فرمان روز
ان گستان سنگ بوزم چون کند آمد بار
شرمسارم شرمسار از رنج برده بسیار
بر تو باشد زان ادای وام این خدمتگزار
با که این خدمت بود ایوب وین اکنون بیا
شرم و شکر از شکر بخشان بزنت شرمسار

تقاضا

مژده این کامد صدارت خجسته صدری کریم
چون تجلی شد صدر اعظم از پی صدر عظیم
خرد و بزرگ آرید زر و سیم کاین رسمی قدیم
زرمه زرمه خرد و بزرگ و خرد زر و سیم
خطر ها با مهر اندر ثبت حرز آن حریم
قاف و دال از بهر تعظیم تو دارد کاف و جیم
تا چه آرم در نگارش او ومن باشین و بیم
زانکه طبعت در مشام روح روحانی نسیم
آری از یزدان دارد پیامش بشنا سد یتیم
جو درا از ما سلامی کاوست نیازی سلیم

عمارت

که تنخش آن قبا بر عالم آرا

زنگان پاک فرزیش که باشد
بگردون تاخت داری کاندر آن
صبا از بهر تار بخش رقص رو

قطعه در

این جسم که بر سنگ نگارنده جانست
یا آنکه نگار رخ جان پرور خسرو
خسرو چه مثالیست زجاش شه زنگ
زان هدیه بزم ملک گشت که از بخت
یعنی که چو این سنگ رود دوست سوی
تا ماه بود آینه مهر بگردون

در صفت

هیچ دانی که سر آغاز چه سان عرش شبی
گوهری زاد نخستش ز چه از دریا نی
پس زان از حکمت بدو نیم او دو شش
هم شد از قطره او نیم دگر شیرین آب
پس شد آن پیکر جان پرور بجا زجان
ظل عرش و ملک العرش کزان دانه چنانست
عرش ساخت شهنشاه بر این آب روان
پس گلاب افشان فواره در این پیکر
همه چون لعل ملک کان جواهر در دم

ز رسم اسکندر و از اسم دارا
زمین را آسمانی آن نگارا
تقاضا لاله و لالا را دار دارا

تصویر گوید

تمثال خداوند زمین است و زمانست
از تیشه فرهاد برین سنگ عیانست
کامروز ولیعهد شهنشاه جهانست
بر جای پدر خسرو و الگنر و انست
گر زد ز مواغ برچش بیند گرانست
آن ماه زمین باد که این مهر زمانست

تخت گوید

گرد از اینگونه بقدرت ملک العرش بپای
کاین نه ایوان شهید صدقی زان هوای
قدرتش شد زیکی نیم آن عرش آرای
عرش را داد بر آن آب روان پرورجای
تو زان کامده بر طره آن غالیه سای
که خداوند خرد دیده در آینه رای
بجهان جان همسیون تن آن نور خدای
گشته زان چشمه شهد انگین که دون بهای
همه چون کلک صبا چشمه حیوان فزای

درحقیقت سپهرش توان نسبت داد … زانکه این حادثه نوزآمد وآن حادثه زای
تخت دارای جوانبخت جهان آراست … تنتش چتر همای فلک پیه سر در پای
بوالمظفر ملک عالم وعادل کامد … بر سلاطین جهان در دو جهان یار خدای
مالک ملک جهان مخلی شه که ملوک … چون ممالک بگاک ودادو ناصیه سای
آفتابیست با ورنگ شهی زاید نور … آسمانیست بکیهان مهی ثابت رای
بان صبا در تخت گرچه بسی هو یابوی … هین صبا در گذر گرچه بسی پا با پای
تار محش به فن کوه بناخن به مخار … راه وصفش به هو سنگ بدندان بجای
گر سرو دیت شبا هنگ روان … بدعا چنگ زن وشام وسحر خوش سرای
باد تا مرکش بود برتر از بن بغت اورنگ … پایه تخت شهنشاهی او عرش گرای

قطعه در وفات صدر اعظم گوید

ندائی بوالعجب سوی زمین از آسمان آمد … که در خاک آسمان مردمی ودانش نهان آمد
یکی ابر سیه زد کله بر این نیلگون دریا … که قیر آکند از آن قیروان تا قیروان آمد
ازین دیرینه پر ویرن که آتش نیز هرجا … جهانی را فضا برگشت جان آتش فشان آمد
درین نادلکش بگاه رستاخیز محشر شد … دمار آفرینش گفتی از هر سو دمان آمد
ازان دهشت جهانی را جگر با چاک دردشد … که ناگه شوم پر زاغی بکیهان در فغان آمد
که صدر اعظم از شوق لقای رافعی ومحبی … ندای ارجعی را سوی حق لبیک خوان آمد
شفیع المذنب والزلة معین الدین والدوله … که دین و دولت از رایش مصون از هر زیان آمد
مکان چون تنگ زندان دید برفور نکته … روانش زان روان سوی فضای لامکان آمد
پی تعظیم روحش جان وجبریل فرخ پر … پذیره با هزاران طایر عرش آشیان آمد
ورود مقدم میمونش را بر قصر علیین … ندای مرحبا از داسبانان هر زمان آمد
چو جان نامهربانش با خدای آزاد مردم شد … هزاران آفرینش از خدای مهربان آمد
زحبل این کهن دستور روشن رای ملک آرای … نشاط هشتاد گردون کار کیهان بس گران آمد
سلیمانی بماند از غم این برجا دژم شد … و با کبری کبیر از اندوه این بگلگان آمد
فرض پیرایه وزیور زفیض رحمت یزدان … چو بر صدر جنان زیبای آن صدر جهان آمد
رقم زد خامه طبع صبا از بهر تاریخش … زهی صدر جنا زیبای بر صدر جنان آمد

تاریخ وفات

آه ازین دیو ملایک شکار … کش ملک از ناوک پران فتاد
آه ازین قحبه آتش فروز … کاتش آن در بنه جان فتاد
آه ازین دام آهن کمان … کش ز کین رخنه بنیان فتاد
آه کزین توده زلزال خیز … لرزه بار کان نه ایوان فتاد
آه کزین دیوک زهراب دم … این رمه را چاک بشریان فتاد
آه کزین اهرمن بد گهر … بلقیس از تخت سلیمان فتاد
کو هر سلطان که زمرجان او … عقده غم در دل سلطان فتاد
بست چو مرجان گهر یاد خوشش … خون جگر در دل مرجان فتاد
چاک شد او را چو گریبان جان … چاک بهر چاک گریبان فتاد
رفت دریغ آنکه ز لعل لبش … خون بدل لعل بدخشان فتاد
حیف که از گلبن گلزار حسن … مرغ شباهنگ خوش الحان فتاد
حیف از آن سنبل گلرنگ آن … صاعقه بر خرمن ریحان فتاد
آه که از ماتم خاتون ملک … آتش حسرت در دل خاقان فتاد
آه که بگاه بجاه محاق … ماه دو دارای شبستان فتاد

آه که آن لعبت بادام چشم   از بخشش پسته خندان فشاد
الغرض از افسر سلطان گل   چون بگل آن گوهر رخشان فتاد
گفت بتاریخ وفاتش صبا   گوهری از افسر سلطان فتاد

تاریخ   قوله

دانای جان شریف کاشرف   از هر چه شریف کاشرف از جان
خلقش شکلکی چو روبش   آزرم ده ریاض رضوان
خیزد ز نهاد عبر و حنظل   رو بید ز عبیر سنگ سندان
از شهد بیان او طبرزد   وز یاد ضمیر او ضمیران
پیوند شریف نژاده   برگزیده زدوده بزرگان
مریم گهری خدیجه خوئی   چون مهر سپهر پاک دامان
عرضش نسب چو عنبر و بوی   قدرش بگهر چو گوهر و کان
کرده از آن به ختری شاد   دختر نه که اختری فروزان
شمع جان و فروغ دیده   ماه برو آفتاب دامان
چون کرد رهینه نام نامیش   سلطانش بنام لب بیان
تاریخ تولدش صبا گفت   جاوید آمد رهینه سلطان

تاریخ در طلای مرصع   علی بن موسی الرضا

زهی بارگاهی که گردون گردان   غبار زیب برده از خراسان
همش خاک در سرمه چشم حورا   همش کرد دره غازه روی غلمان
نسیمش همین دایه بوی یوسف   شمیمش همین خواجه ریح ریحان
زمینش که خورشید را خاک آمد   که بر یک ملکی خداوند سلطان

یکی داده پیرایه عالم تن   یکی گشته آرایش کشور جان
شعاع یکی زیور فرش غبرا   فروغ یکی زینت عرش یزدان
رخ شاه انجم سحر پاستانش   چو جانی که بوند جویه بجانان
تن پاک سلطان دین خفته وری   چو در مغز فرهنگ و در کالبد جان
علی ابن موسی جعفر که آمد   خداوند کونین و شاه خراسان
بلند آستانش بلند آسمانه   که نقش رخ خسروان انجم آن
رهش را بنه گشته خاک سکندر   درش را کمر بسته موری سلیمان
زراه سعادت ز روی ارادت   ز بهر فرحبخش شهنشاه گیهان
جهاندار فتحعلی شاه غازی   که کردولتش کوبنت دو خم چوگان
زهی شهریاری که زاده قوام   نظر شهنشه شریک جهانبان
دری ساخت از زر بگوهر مرصع   کش از فخر جبریل دربان دربان
غرض چون بفرمان دارای گیتی   غرض چون با جای جمشید دوران
بپا ز آمد این در بزر و بگوهر   که درباش با شد خداوند رضوان
صبا بهر تاریخش از امر خسرو   رقم زد در مخزن سر یزدان

ندیدم در زمین یکی کاین خون زآسمانش باشد   که تیر آسمان پوستر زین روز کمان باشد
سنان فتنه اش را دیده پیکان پیر آمد   خدنگ کینه اش را سینه پاکان نشان باشد
هم از کین زمین مرد خوار ای دل مشو غافل   که آن با آسمان در قصد جان همداستان باشد
چه مفتون این دنیا که فرتوت جهن گرد   که زهرش در کر پانت دشنه اش در زبان باشد
ترا گوینده کامی میر اجل دور از اجل باشی   بلی میری ولی میری خود اینها داستان باشد

چو گویند خاقان بگذشت اینک بانگ بام او | کنی لاحول گوئی گفتم که جلابت خان باشد
چو بانگ ارجعی آمد بگوش از رجوع خود | که جانش در ز انفاس مسیحا در زبان باشد
بگلزار جهان هر گل که بشکفت آسمان چیدش | بلی این آسمان گلچین گلزار جهان باشد
گل باغ سپاه دست بگذر دین سپهر مجرا | قضا بر کشش که این زین تطاول جاودان باشد
اگر چه گلبن آن تازه گل شد زیب گلشن | اگر گلش این ز گلچین و بهارش از خزان باشد
ولیکن ز اشک خونین دمنش دامان بچه ... | که دو بکاه در رنگ و نگهت گلستان باشد
رضا باید رضا آری چه دوار بخشیده | که این نا دلگشا بنگه مقام امتحان باشد
عرض چون از قران اختران آن پیغمبر رنگ | بجای خویشتن در روضه رضوان قران باشد
صبا از بهر تاریخ وفاتش زد رقم زان دو | قرین سید محمد با محمد در جنان باشد

باشتر گفتم ای شتر بری | لیک آن آدمی که زد دیر آستی
کفت خارم بکام و بار بپشت | مرگ من هر چه زود دیر آستی
ای صبا حال لیت حال شتر | کو بدرگاه شاه میر آستی
تن ز غربت چو غری آمد و باز | بنده خواجه شعیر آستی
با چنین حال زنده زنده ه | آن زنخی لبنک جر آستی

بعهد دولت دارای ملک آرا | که دست دارش ملک اسکندر و دارا
ابوالمظفر فتحعلی شاه آنکه بحق | بود بیار خدایان بزرگ یار خدا
مهین سپهبد آن شاه ناصر الدین | همین که زیبد آن ماه والی دو
ستاره حشم ایمان الله فرشته | زمانه حشمش فلک پایه و ملک سیما

اگر چه

اگر چه ذاتش حادث ولی ز فیض قدیم | ز پرنیان قدم یافت کبریاش ردا
قضا نگاشت چو آغاز نامه دولت | ز نام او بسر آغاز نامه زد طغرا
ز مهر الفتش که سر ز استان جانفت | گر آسمانش نیفکنده در زمان از پا
ز ره وز کارش اول بجز اهلاک آم | خدای داند دیگر جزای روز جزا
منه سالش از یک بشارت دو زمان | مصور انش هلاک یک اشارت انها
ز رای آنان این کاخ افتاب شکوه | ز کلک آنان این قصر آسمان بجا
شد از بدایع بنیاد و خوش خورنق سان | شد از طرایف تمثال کش بدید آسا
عرض چو گشت بفرخنده مهدی این ایوان | بحکم والی والاش بام عرش گرای
ز نشت کلک صبا از برای تاریخش | که بر ز عرش شد ایوان والی والا

باشتر گفتم ای شتر آخر | باده تا چند زاژ میخانی
کفت مرح وزیر بیگو یم | کم زنخ زن چه پرهی لا فی

دوش در بزم می گزیدم جای در پهلوی پیر | زاهدی دیدم مرا فی نشسته بر زانوی پیر
گفتم ای زاهد تو فی کندم نمای جو فروش | گفت خواموش ای صبا وکرد اشارت سوی پیر
با ز کفتا چند چیت آخر از زدست چه شد | گر ز شرم از دوی مست آزدم کن از دوی پیر
این تطاول با منت از بد باری های او | گلشن بود ای بچیز از چشه و از خوی پیر
گفتم آری خوی پیر آور دکستا خم که باد | خاک جوجو خاک پاک پای جوزا بوی پیر
خواست آن بشخیف سر دامن کشان از بر برد | دامنم بگرفت که جوجو بان مروا از کوی پیر
پایه تو کهکشان پوی آرد و جوزا نور و | زانکه آمد این دو در چوگان قدرت گوی

زین نوید آخر بگاشی چسپید و باز گشت

ای سایه فتوه در شب و روز
چون فرخه بی پر بانگ دو د
ای خورده زباغ فضلم انجیر
ای مانده چراغ در پس در
تو به م از تو تا چه خیزد

دوشش با ما چه خبر خویش بردم که جوی
نه ز جود و کرم از خیر زبین ده خویش
خبر بیکس چو شنید این خبر از من گفتا

اندرین روزگار دون پرور
نان آن خام قلتبان بچه است

ای پدر شرم کن که کو هر شرم
جوی بخششت ز آب خلق پر است

وی بر سر خوان کرم خواجه نشستم
از قرصه نانش چو یکی لقمه شکستم

گفت ای جوان دست بکش کن شکوی بیر

خبر کند تو جنت در دماغم
بانگ و بو نه در فراغم
هوشش خالی از ترنگ بانگم
روشن ز تو چون شود چراغم
زین بوده تنگ ز سوز داغم

غم مخور در نظرم بهر تو از گشت نگی
لیکن از دادن آن در دلم امروز تنگی
منت غم ز آنکه وجود من از او هر دو

نام احرار از جهان گم شد
کش شکم پر ز آب مردم شد

زاد و شیخ وزنت شاب است
چشمه چشم هر که پر آب است

این زمزمه افسانه ز اعنت دیگر بند
از روی غضب خواجه چو بوم نظرا فکند

خادم بشتاب آمد و بگریست به زاری
این لقمه هدار را بگذار از کف و بگذر

آه که این گوژ پشت دیو ملایک نگار
انگشتش را گزند بود ز جنبش پرند
را بد روزگار را الا کوز آن کژ خاف
حوروشی کش نظیر مادر دوران نزاد
مهر نگارم فروغ حوری مریم نژاد
نامه عمرش که بود در خور دوران دو
از غم آن گرچه ور رشته هستیش را
چشمه زمزم روان بر رخ شیخ حرم
الغرض آن ماه رو رفت چو از این جهان
با دل ریش از غمش کلک صبا زد رقم

ای صبا از من بگو با میرزا کاظم که ای
خواستی شعری چو شعری بیچ مهر را چو مهر
وعده دادی مرحمت را و دلم زین شش
هان هان بفرستم آن دو شیشه روحی طراز
هم خود را شکر گوی و نقد شکر گو ی
نسبت او میرزا ممدوح دارد ای پسر

کای مهر مبارک قدم ای پر خردمند
از خون من و خون خود و خون خداوند

آفت برنا و پیر فتنه زیبا و زشت
بستر و بالین او گرد و ز خاک و ز خشت
تا فی او تا کنون کام بهشتی بهشت
سرو بنی کش صهیل خازن جنت نگشت
ماه مبارک طلوع زهره زهرا سرشت
کلک قضا زد رقم دست قدر در نوشت
چرخه چرخ کبود ناقص و کوتاه رشت
آذر برزین نهان در دل پر کشت
از پی تاریخ او هر کس سطری نوشت
الا کوز از مهد شاه آمد ماه بهشت

دست در کاری که برآن نیست یارا زنان
گفتم و گفتم دم از مهر جان آرا زنان
بر وفای وعده خود خیر خیر آرا زنان
شیشه ناموس خود بیهوده بر خارا زنان
خوی او آموزد و دم از بنر سارا زنان
فخر از او جو لاف از اسکندر و دارا زنان

ای نظام عالم و ای صدر اعظم کز کرم / دشمنان را می ببخشی جرم چشم دوست بین

عاشقی عاشق کرم را زان همایون پوستین / جز کرم زان کانظم از هر شیوه نیکوست این

شکر آن نعمت که راحت مرفت را از سموم / پوست پوشان را برحمت تن بپوشش ای پوستین

چیست این بدر دلارای همایون پیکر / مکتف ساقی شاهنشه خورشید فر

شاه جمشید نشان مظفر شاه که باد / آب سرچشمه حیوانش بزیر ساغر

عقل خندید که آری چو خالق بجاست / مینت آگاه است ز جام جم و ساغر

اینکه ای ساده دل از جهل بپرسی / تا بدانی که چه این گوهر پیکر

چون ببوشید لب دارا که نوشید آن / باشد آب خضر و مشربه اسکندر

هم بنا مظفر شه هم پدر سلطان حسن / قهرمان شاه و انجم آفتاب انجمن

پسر مظفر شه سبط شاه حسن / ابو المظفر یله و ... روشن

جد و اب مظفر شاه و نکو زاده حسن / قهرمان کون کز خورشید جانانش احسن

هر به خواه بنا برق بجانی ببین / اعوذ بن حسن ابن ملک ... حسن

جد من مظفر شاه شهنشاه زمن / نام نامیم اعوذ زاده شهزاده حسن

مظفر شاه هم بنا بر فرق فرقد کام زن / فرخ حسن شاه هم ... سلطان

با فخر سلطان که رنگ آفتاب خاور است / بر سر سلطان انجم خاک پایش افسر است

خاور شد و چون مطلع این مهر جهان / زان نامور از پدر نکو در سلطان

چون خسرو خاوران رهین است مرا / خاور سلطان نقش نگین است مرا

ای دستور زمانه تا چند / عالم همه در شکنج دامت

دستور ولی چو آب دستور / پیوسته درون مقامت

همواره برون دو نشسته / بس مظهران ز خاص و عامت

کردی نگاه چو بول دستور / ای دستور از بی سلامت

تا چند ز بانگ ضرطه تیز زند / آن مظهران با حرامت

از بس ماندی با درون در / قولنج محمد رات نامت

بگذار که تا شوند خرم / اهل حرم از درخرامت

چون ضرطه نهان بگردد / چون بجز مظهران بکامت

تا بستانید استدارت / تا بنمانید احتشامت

این یکده ... شاکی تیز / تا تیز دهد ز جا قیامت

تا ضرطه و فسوه زاب دستور / زانیه چو فصاحت از کلامت

آوازه ضرطه در هما خفت / شامه فسوه در مشامت

آن مجره مرزا بهست / این مرده مرده از ماست

ای شهنشاهی که با جاه تو در چارم سپهر / مهر زرین تار چون جولاهه در تاری بخاک

راوی شعر من اینک در بر شاه جهان / ناخوش آهنگی که از دار از بانش ... چاک

پوسر و پائی که در هر ... / ترک تارک با هم آورده است مانند شرک

گرچه پشلوار و دامان ... / کاین جای بند شلوار است و آن ...

بر می گزین من نه فارغ گرچه در ... فراغ / العرض چون بخت ... از من ... افلاک

در نوازش ز پا تا خوش نوای ... / نای در موئینه ... سینه در ... شاک

ور زمانه کاوش سرایان کانیکم از ابناز
قدر خود از جهل من مجهول ماند پیش شاه
خاک شعر من بباد داد و چه باشد که ملک
چون سرایم کاین چه آواز این چه نطق ناپخته
گر کجا گیرم نه این صفرای بلغم زای من
از پی سرکه انگبین دردیش بین چون سرکه ریش
روز من بود از دوای کاوش روزی رسیده
از پی سرکه انگبینی در خور صفرای او
شاهنامه‌ای جهل گزین چون جاهلهای کهل
زادگان خاطرم را چون سبابه در کشیده
او نه ضحاکست و من نی کاوه یا رب از چه روی
چاک چاک از او جگر دارم چو نخشت نامم گر نگه
یا بفرما که قصاص خون فرزندان خویش
یا اجازت ده بسیج عهد را تا درکشیده
آنکه گر چنبر قدر آمیزند با انفاس او
آنکه چون آهنگ جان پرور برآرد در کشیده
آنکه در چاک زبان کلک نکته اندازی آن
فاضلی دانا که نامش باصفت انباز و جفت
بر صحایف پاک شاهنشاه و ابن ظلی بزرگ

تاریخ وفات محمد علی میرزا

راست گوید چکیده رادی با بدو شاباک
روز و شب از شهریارش ناله‌های دردناک
در زبان ریغ من نیاید دهان و نخاک
زهر خنده کاین ره سازنگ آن آهنگ
در نمک زادوای من رزان چون ریخو خودناک
گرچه بردم بردشش زان کاسش کاش
ریغ شد چو شنید صفرا از زن ناپاک باک
از کرانه دور بایستیم در این آب خاک
با غمهای صد گره سعر و دن بطارهای تاک
از بلاک هرکسی صد ره مرا داده بلاک
خون فرزندان من ریزد چنین بی بیم و باک
ریغ خواهشم جگر و اکیش ز چاک چاک
تا نگیرم بردم نکونامش زپشت سپراک
زندگی بخشد بانان از دم جانبخش پاک
آنچنان باشد که آمیزد نکهت پاک پاک
راست پنداری که شبابنگی است بر سروی سماک
آفتاب عالم جان کو شاه خور ز خاک
جسم را فرخنده جان و چشم را بخشنده کاک
این مراد ار در بلاک ای داد گر روحی فداک

در خلافت خلف ارجمند حسین میرزا

چرا خون نگریم چرا خوش نخندم
بلند آسمان نی جهانفروز چون شد
به پرید از این دانکه شاه جهان زی
چو از دیده خرم بهشتی نهان شد
جهانگیر شاهی بملک دگر شد
چو افراسیاب از نظر گشت پنهان
سیاوش چو رایت بملک دگر زد
چو دارا برخت از جهان برد بیرون
چو خورشید اسکندری گشت غارب
چو کیخسرو ان شد ز ایوان کیوان
ملک شاه لهراسب چون شد با اختر
ز شاه آفریدون چو ایرج نهان شد
چو دولتشاه از بزم خاقان برون شد
بتاریخ این ماتم و سور هرکس
صبا گفت از کار محفل شد

در قائم مقامی

قایم مقام گشت نام عیسی زا پاک زاد
بهضا نای دمش در جیب پاک موسی
اندر شبستر دل صهبای سر احمد
در ماه دین و دوده دین شیر کام حیدر

گر دریا فرو رفت دگر گوهر بر آمد
مبین آفتابی روان پرور آمد
بجالش هما ز سیمرغ بر آمد
پدید ار ظلهای گستر بر آمد
جو بخت ما بدین کشور آمد
جهان را شید رشید فخر منظر آمد
ز کیخسرو آراسته لشکر آمد
سکم از دارا جهان یکسر آمد
با سکندر وش آفتاب افسر آمد
جو بخت بر مرز جهان داور آمد
فراز از طینت افسر سنجر آمد
بظلش منوچهر فرخ فر آمد
ز حشمت ششش ز یور منظر آمد
چو ز اندیشه جانکاه و جان پرور آمد
چو دولت برون رفت حشمت درآمد

میرزا موسی خان گوید

بودیش چو پاک نام هنام نام عیسی
گردون گرای کاخش برجای کام عیسی
و نذر چمانه دم جلاب جام عیسی
در روی ورای روکش بر نام عیسی

دریا شکاف کلکش همچون عصای موسی — گردون مطاف جاهش برتر مقام عیسی

برسید عطا به دل حضرت شهنشاه — در شرق و غرب گیتی گسترده دام عیسی

در مرز و بوم ایران داد او نظام شیرازن — زان برشد از جهانبان بانش بام عیسی

چون کش این نظام آراست بر انتظام زمان — چون دید امتش را بر انتظام عیسی

تریاک سوز زهری در زهره سیمی — در روم و روس اینک سهم حسام عیسی

جیبش نظام دارد تا انتظام از و یافت — آئین جعفری دید نظم از نظام عیسی

کلکش بچرخ هفتم گشت از ملک غرامان — گرشد بجا زین کاخ زیبد خرام عیسی

اندر بنام کامش تیغ زبان مجاهد — یا ذوالفقار حیدر اندر نیام عیسی

ز باده مرا دو را موسی بنام نامی — بر درخ بیاد یوسف در دم کلام عیسی

آن حوز د خورده و از کلکش در عرق ز عظم ساری — خون عروق احمد مستغرق عظام عیسی

پیرایه است خلقش خوشش به جمال عیب — شامه دیت خلقش گل در مشام عیسی

از شهریار گیتی فخر معاهرت یافت — شد مفاخرت رکنت ز اندر بکام عیسی

عیسی با آسمان چون هم بزم آفتاب است — تا صبح روز محشر زان بام شام عیسی

این عیسی زمانه از آفتاب نما بان — شامش ز بام بگذشت چون شام و بام عیسی

شوق لقای یزدان ز آغاز در دل و جان — وان دست موزه گیلان نه پای دام عیسی

اینک فروغ جانش قندیل بزم جانان — تن با آفتاب جان بود تاری غمام عیسی

بر دامی حق آراست لبیک در اجابت — وین بارگاه اعلا یوان دار السلام عیسی

اینک بدست رنجش دارای عیسوی نام — در نامه جهان ماند پاینده نام عیسی

فرزند را داد او را منشور جاه او داد — زین داوری برآورد در خلد کام عیسی

تاریخ منصبش را کلک صبا رقم زد — موسی ز پاکی شد قایم مقام عیسی

ای خداوندان

مطلع

ای خداوندان که از وصل پریرویان تغ
بان و بهان ما را بوصل ماه رویی هجی

مطلع

فغان از روزگار دون نوازو چرخ
خواهین کیزان کرد دو دوان کمترا را
مرصع جام از آن چو چینه صاع آمد که یا ما را
خداوندا بحق عزتت کاز ذلت و خواری

مطلع

همه جا سرو را اگر خواهی
نکنم بیگانه غیر عرف
جان بگرما سپردم و گفتم

مطلع

مخدوم من مصاحب من خوب کا کن
محروم ماز در تو و مهجور از رخت
در کنج غنچ مانده ز تشنه چو در سراب
فریاد و سلک فغان که دوری یا کین

مطلع

خداوندا بدر کاه است اگر بر دند ظلم
که در کاه تو در حرمت قرین کوه طور آمد

پ

در دو درج برنیان آسوده شمهای شما
تا نکرد درخانه آسایند ز شمهای شما

پ

که از دون پروری دارد نجه نان خانها را
خداوند غلامان ساخت بیرون این غلامان را
سفالین کاسه زرین قدح جمشید جانها را
بکش این غرز نامرا یا میران نیک نام را

پ

که بدانی چه سپرده بر ما
نکرده ام بیچ چیز جز کرما
خنکت آنکس که مرد در سرما

پ

جان و تنم شد و تن و جان ترا فدا
پرسی اگر ز درد و پریشانی صبا
آن پیش کشم بحضرت مخدوم خود ادا
زیرش بچه و فور کس کرمی هوا

پ

درین روز لب دارند هر که دارد دیده بینا
برهنه پای باید کام زد بر سینه بینا

قطعه

خداوندگارا تو دانی که چرخ
بود نظم من پیش نظم کسان
هر بیتی که از کلک من سر شود
پی رجم اعدای شیطان صفت
به بزم ارم نظم عالی کهرست
کرم جادهی زیب دست کسان
ازین نکته باشد کسی را خبر
که بزم تو باشد چو چرخ و چخ

درمدح

شاهنشه زمان که طغانشاه آفتاب
کیوان چو دید حاجب بارش بر آستان
برجیس چون بلاغت نطقش شنید گفت
نوک فلک ز خنجر ذات علاف داد
زین غم که نیست شحنه ایوان جاه داد
از رشک خدایت نوابان مجلسش
تیر دبیر تازه دبیران او شود
مه زآرزوی ساغر وغنای بزم داد
دلکش رباعی که بالفاظ دلنشست
با اینکه درمیان هنرش بیتاین است
با اینکه چار گوشه عرشش ز رفعت

دیگر

مرا کرده از بحر دانش انتخاب
نوای شده و دو فر بو غراب
برون زهره از شرم تار رباب
بود کلک تو نقش نام شباب
ز روی شرف عرش تو احباب
بگیرد ز رای تو غیر از صواب
که او را بود خاطری نکته یاب
نشیند سها برتر از آفتاب

گوید

در بارگاه حشمت او آسمان قنبر است
همواره از نتیجه آن داد گستر است
نصرت بیک سکینه که نه حد تصور است
که دو نطق دگر گهی در نگر است
پیوسته آفتاب فلک در تحیر است
مانند نغمه سنج یکی مرغ خوشنوا است
در این بیضه غرقه بحر تدبر است
از دور روزگار رهی در تغیر است
هرچار مصرعش که بچار ارکان خورست
لیکن از ارتباط چو یک رشته در است
با اینکه چار موبه بحر تحیر است

یا چار تار زهره ز چرخ تعلقت
زانکه چار مصرع آن نظم جانفزای

یا چار رکن کعبه ملک عطوفت
در پیکر فصاحت چون چار عنصر است

درمدح

ای بزرگی که غیر خدمت تو
مهر را با وجود خنگ فلک
کرت دستگیر هرکه شود
غضبت هر کرا فرو گیرد
بر رضای تو هر که ره بهبود
بر خلاف تو هر که کام نهاد
زابر دست تو غنچه که شکفت
برق تیغ ترا بوقت کرم
کامکار ار بنای دولت را
ای زبان تو خوش کی از دولت
ای که در روزگار سعد است
در زمان تو غیر حل کران
این شنیدم که گفته دوزی
ای خداوندگار با بنده
گر کنی خوشدل ار و زنی شادم
گر نباشد دگر بجز آنی تو

گوید

مایه عیش جاودانی نیست
با تو یارای همزبانی نیست
دولتش هر زمانه فانی نیست
بخت او را دگر جوانی نیست
کار او غیر کامرانی نیست
جز تو دانای ناتوانی نیست
باکش از مهر مهربانی نیست
پیشه جز گوهر فشانی نیست
غیر جود تو هیچ بانی نیست
در جهان آفت زمانی نیست
گرگ را پیشه جز شبانی نیست
خاطری را دگر گرانی نیست
که مرا لطف باخلانی نیست
این طریق خدایگانی نیست
جز رضای تو شادمانی نیست
کار من غیر مدح خوانی نیست

شرح احوال خود بگویم از آنک
دست بر داشتم دعای ترا
آفتاب ترا زوال مباد

در تهدید

ای کرم گستر که خاک درگهت
حسد تو کان باد تا آخر زمان
پرتوی از رای ملک آرای تو
دشمنت را جاودان بر باد هم
با تو از شعرهای پنهانت نوشتم
چون قدح و مدح طبعم عادت است

ایضا فی

ای بزرگی که از بخت صبا
نه دری که بوصف تو نگشاد
پس هر کسی که کرد اطلاعش
لکنش از نسیم الطاف
بان دهان هر که نیک گوید مدح

مطلع

ای خجسته‌ای که روح در تن تو
خانه شرع از تو ویرانست
همچو شفا و کیمیا بجهان

تخته را که می ندانی نیست
بخرد عاقبت همچو ارمغانی نیست
که ترا در زمانه ثانی نیست

کوید

در مشام از مشک خارا خوشتر است
پیش من از عهد وارا خوشتر است
زآفتاب عالم آرا خوشتر است
هم بگوا زری خار و خارا خوشتر است
گر نوازی آنگار را خوشتر است
با چون شاعر مدارا خوشتر است

التهدید

برهمه مدحت ترا بدرفت
نه دری کو بمدحت تو نسفت
می نگویم که او چه گفت و شنفت
گلی از گلبن طرب نشکفت
هم بجا نیک مستوانی گفت

هجو

همچو مردار گنده در گورست
کلبه ظلم از تو معمورست
بانت از چشم خلق مستورست

رکا

رگ معهود تو بر بد شد
از پی صنف شوت مدحت
وز پی قوت قطف هجا
گر ترا من هجا نمی‌گویم
که بجای تو در زمانه بسی است

فی

مدحتی گفتم که طبع مرا
منتظم تحفه سنج باید خواند
لیکن اگر بیم گشت از ره جود
با بجالم زار کردن بخل
الغرض کیدور وز خواهم شم

مطلع

ای بهفتاد پشت آمده پشت
با صبا در مصیبت بان گفتم
بره در چشم تو کند خورشید
در جهان نام زشت بگذارد
بر دو فاجر زنند تشنیع
مرده از خانه‌اش نیاری برد

کاب از دیده کان بسی دورست
پیکرت را مزاج کافورست
بیانت ماهی سقنقورست
رشته فکرتم نه مقصورست
آن قبایح که از تو مشهورست

التهدید

قرمی سحر خیز باید گفت
خادمان شکر ریز باید گفت
سرفراز و عزیز باید گفت
مرد ما بون خیز باید گفت
تا ببینم چه چیز باید گفت

هجو

بادبرکنده از جهان بخت
که کشد همچو مرغ بر بخت
گرچه باشد مقام مربخت
درد داوین دهد توار بخت
پیر و برنا کنند تو بخت
گر مرا باکنند ذر بخت

فی

چند گوئی که مبخ من زکلشت
برو ای مبخ برکس بخت

التهدید

چون در و گهر سفتم بی مدحت خواجه
اندر پی آن قطعه هند بنوشتم
جنم صله از وی چو پس از قطعه هندیه

مطا

ای برادر مدار خوار زرت
چون زرت هست عقل کو بود
گرچه دون باشی و همه دانند
ور زبی گاک بگمانی
ورچو نکی وزشت رو باشی
تو زر از بهر خویشتن داری
ور خرد مند باشی و بی زر
چون زرت رفت جمله یارانت
بهمه حال با هزاران عیب

مطا

ای فرومایه کافرم گر من
لیک چون نازشت بعمر خودت

ق

خدایگان جهان میرزا غیاث الدین
کفم تهی ز زر است و عجب تر آنکه دلم
بجای بنده خداوندی بجا آور

وان مدحت چون در و گهر با صله بگذشت
چون طاقت من طاق شد و حوصله بگذشت
نقل صله القصه بنقل کله بگذشت

پ

تا خلایق عزیز خوانندت
صاحب عقل و هوش خوانندت
باز بر تو ز خود دلشاد شدت
سر با وج فلک رسانندت
همه یوسف جمال خوانندت
خلق جانها بپا فشانندت
همه از پیش خویش رانندت
چون کان پوستین درانندت
چون زرت هست میشنانندت

پ

قابل مدح دانم و ذمت
کیر خر در کس زن عمت

الملح

که ذات تو چو خدای پشت پناه منست
بوصل دلبر سیمین تن آرزومندست
که چون خدای مرا منت از خداوندست

فخر دوران میرزا احمد که او
گر گلی بخشید مارا از کرم
همچو گز لک گر زبان کردم بنام
با دیار و چشم اورا نفع و ضر

مطا

ای حکیمی که فلاطون ببرت زانو زن
ای که در عرصه شطرنج هنر بر خرد
نیست شایسته فضل تو که باشند مدام
کنج فضل و هنری گرچه درین دیر خراب
اهرمن به بود از آنکه نه خلقش نیکوست
یک نفس با تو قرینم چو کند دور قران
رنج قولنج به از همدمی چون تو کسی

مطا

ایا بزرگ جنابی که حاجب در تو
توان کسی که درین روزگار جاوید
هزار گوهر معنی بمدحت سفتم
کار مدحت تو از صریر خامه من
ولیک دانم این را که بی تقیحی
یک طریقه زعفت و بیش انعام
همین بجنبش وگوئی بین تمام

فرخ آیین و همایون گوهر است
کاهش از ذو الفقار حیدر است
منطقم از نیکو جودش فاخر است
تا که گز لک آلت نفع و ضر است

پ

چون شود خاطر فرخنده تو شگوفه سنج
بیش عقل تو بود مات چو شاه شطرنج
خلق عالم همه از تندی خوی تو برنج
لیک خوی تو یکی مار سیه بر سر گنج
گر زنی سر تو سلیمان بجهان نوبت پنج
نه جهانست که صد قرن قرینم شکنج
که قضا با وجود تو زرنج و قولنج

پ

هزار گونه سخن بر زبان قلم بگذارد
بمن شنو از تو هر لحظه صد نوا برسد
که باشدم ز تو روزی یکی عطا برسد
هزار طعنه بنا رسیده خوش نوا برسد
اگرچه هیبت تو بروز و سما برسد
ز تو بنی زه و حنت و مرحبا برسد
که پایه ابد و سته کجا برسد

اگر غلیظ بگویم بر تو شعر غلط   مرا لبی ز تو بخشش فزود اگر برسد
دگر رفیق سرایم بر تو بیت بلند   بدان لبی ز تو زر دیده خاک گر برسد
شده ذات ذاتی تو بچو کار ستا   بس از گفت بخشش بیاد خطا برسد
بجز نگاه و ذره و مرحبا و تحسین   عطیتی ز عطایت اگر بما برسد
خدایگانا با چاکرت کم کاری   که مدعی ز اجابت بمدعا برسد
هزار وعده بکردی و عاقبت دانم   که کار با تو رهی را بماجرا برسد
در انتظار حیاتم بشی آمد   که وعدهای ترا باشد انتها برسد
ز ما بها بگذشت و بها لهارسید   اگر قرین حیاتی بقربها برسد
فدای جان تو گیرد که روز   خوشش این زمان که قضای تو از قضا
که وجه کاغذ مدحت که از رهی   بوارث تو مرا باشد از جفا
و یا کشند ترا تا در آن میانه مرا   وجوه کاغذ از وجه خونبها برسد

فی المدح

میرزای کرمت گستر رضا   ای که از جود تو قارون شود
ای که از رشک خامه ات   زهره در بزم فلک محزون شود
گاه وجود از دست گوهر بار تو   دامن چرخ از گهر مشحون شود
وقت کین از خنجر خونخوار تو   ساحت گیتی ز خون گلگون شود
ابر لطفت گر بباید بر جهان   ریگ ها مون گوهر مکنون شود
شوره زار از لالهای رنگ رنگ   غیرت گلزار بوقلمون شود
باد قهرت گر وزد بر روزگار   رخنه در ترکیب کاف و نون شود
بر زمین و آسمان از انقلاب   روز و شب را وضع دیگرگون شود

هم ز لطفت

هم ز لطفت زهر چون شکر بود   هم ز قهرت زهر چون افیون شود
دشمن نادان تو دون   گر بفر و شان چو افریدون شود
ای سخندان خبر یا شد خبر خبر   گر چاشنی ز اکنون و شغال طاعون شود
خصمت از حلوای صابونی خورد   دندانش خورد صابون شود
قهرت او را چون اجل گیرد فرو   خصمت ار در حصن دون شود
گر پلیدی رو بدر کارت نهد   چو بطلیموس و افلاطون شود
گر ز لیلای عقلت سر بکرد   عقل اول تا ز مجنون شود
ابر جودت قطره بارد گر بباغ   ز آن برجان بارد ور شود
چون بود تحصیل حاصل   می نگویم دشمنت بود
هر که را با تو زبان و دل   گویم آن زن روسبی شود
هم زبانش از قفا بیرون کشند   هم دلش در سینه غرق خون شود
دیده و اشش برکنده چون   بدیده بچون شود
دوستت با خوشدلی باد اقرین   زهره تا با مشتری مقرون شود
دشمنت را درد روز افزون بود   تا بهر نور روز روز افزون شود

فی المدح

ابا کریم نهادی که بر در تو کسی   اگر ظهیر درآید امیر باز رود
بجهل تو اگر ذره گدا درآرد   ز همت تو چو مهر منیر باز رود
اگر رسد بدرت از دو عالم آزادی   ز لطف شاه چو دست اسیر باز رود
اگر گدا رسد اعمی بحضرت تو   ز فیض خاک در دست بصیر باز رود
بآستان جلالت که فرمان سپهر   اگر بزرگ درآید حقیر باز رود

همایخنده و شادی و خرمی آمد
خدایگانا ای آنکه در مدیح تو
باین خصال همایون که هر فقیر و غنی
چرا نگویش پسندی که شاعری برکل

مطلع

بمدح خواجه دوران یکی گهر سفتم
بدرج کز بدم زمرد و زن او را
بدان مدیح سزاوار خضر خود دا
بشعم منک چو خوشش [illegible]
درعدن بکدا از جود داد کسی
به تیره از چه حدیث تباه میگویم
دقیقه ایست درین گر چه گوهر سختم
گرانبها گهری خواسته ده بجلام

مطلع

کسی ندیده بعالم چو من سیه روزی
بمدح خواجه دوران قصیده بگفتم

مطلع

به بزمی شبی بار ساقی جوان
فروشد بجوید انجمن کام حرت
دهانش بگوشش انجمن شد قرین

کنون با ده و قمان و نغمه باز زود
برای چرخ چو ابر سطر باز زود
ز استان تو ای یار نظر باز زود
غنی بگوی تو آید ظفر باز زود

چپ

گرفت و خوانده و پس آن ز دربار داد
مدیح من بر آن تنگ مردوار داد
از آن بکمین سلیمانه امیر بس داد
با هوی ختن آن نافه قفس بس داد
خبر نداشت خرد آن در عدن لب داد
از آنکه مدح مرا امیر انجمن لب داد
پس از مطالعه آن خواجه زین لب داد
از آن بود که مرا عرض لبت داد

چپ

غم و طرب زبرایم زمانه زاد و وداد
گرفت و خوانده و صلت برو بداد

چپ

که شیلش طفل دبستان بود
که گو ده سر و گوشش کیان بود
که کفش خود آن این آن بود

بناگاه سر زد یکی تیز از او
ز تیزیش از آن زمان تا کنون
یکی گفت با من که این زن بزد
ز جمع آن دمی گون او مانده دور
بهجران بود عشق گوش بلی
بطیبت چو گفتا این سخن گفتمش
ز تیز است این و ز افغان ز هجر
دهانش بگوشش حدیثی سرود

مطلع

دوش با من خواجه کاندر زمان گود که
گفت خوابی دیده ام تعبیر آن با من بگوی
شرح آن خوابا بگو دیدم خویش را در محفلی
نقل در سیمین طبق معشوق زرین چنگ بخش
بود خرزی در آن محفل که از خمار زشت
چون پس از دی کان آغاز دور سپید
گفتمش ای خواجه گویم با تو تعبیر چنان
آن غلامی کو بود محرم کنونت در حریم
الغرض آن دیو سیرت کان پریرو نیکو
می ندانم چون شد آن تعبیر لیکن دانم این

مطلع

که خجلت ده رعد نیسان بود
دماغ زمانه پریشان بود
که گردون ز تیزش و افغان بحجز
فغانش ز هجران حیران بود
فغان عاشقان از ز هجران بود
گدای صحبت راحت جان بود
فغان نیست از دو ابان بود
بگوشش این قصه پنهان بود

چپ

ملکا مان دراز شد وصل شیرین کام کرد
آنچنان خوابی که جام را برای نازم کرد
محفلی کز دی جهان شادی و عشرت رام کرد
باده در زرین قدح ساقی سیم اندام کرد
همچو زهرم تلخ شد عشرت ایام کرد
شرکت اندر جام آن خر به فرجام کرد
تا بگویی کاسمانت این سیرین نام کرد
با خود از وحشی غزالانت یکی آرام کرد
استان خیر برکت شرکت بزرین جام کرد
کاو پس از روز دوم بهتر آفرین انجام کرد

چپ

عجب که خان فلک جاه آسمان درگاه
ببیش مدح کنم بیشتری از احسان
صلت نداد کریم زمانه و عجب است
شکسته قطعه ازو چو خواستم صلت
دستهای زر از وی امید بود مرا

مطلع

هجو حاجی فلان که زنهار
دگر از هجو او گریزت نیست
که فرستیش مدح و زر طلبی

مطلع

میرزا باقری که نظم خوشت
پیش تیغ زبان تست چلیپه
نزد عقل تو عقل اول را
جا نفزا نکته های شیرینت
خون غیرت ز کلک شکست
این شنیدم که با تو گفته کسی
بوالفضولیست گر لوازم فضل
او باین جامه گر شود عالم
کس بعلم ار علم شود بغیبه
از عبا و ردا چه فخر او را

مرا از جود گشادی بکار بسته نداد
بصلت بمن آن صاحب خجسته نداد
عجب تر آنکه بجای بدل نشسته نداد
ز قید شاعر از بند نام رسته نداد
دلم شکست و یکی قطعه شکسته نداد

چه

که به وی هجو را از بود
شیوه زین خجسته تر نبود
زانکه هجوش از ین بتر نبود

چه

نقل نقل هر انجمن باشد
گر همه سیف ذو الیزن باشد
مهر تو گر بر دهن باشد
غیرت شکر و لبن باشد
در دل آهوی ختن باشد
که نه بطلعت مرا سخن باشد
جامه تو ارنش ختن باشد
مرده هم عالم از کفن باشد
زن بعلم ار علم زن باشد
که هرن تنگ پیرهن باشد

درویش این نه خرقه تقوی است
آن مسلمان کش این بود آیین
کس نکرد و همین نه دار الفضل
کس باسم علی شود عالی
بوی علش نیرسد بشام
ذم ابرار بر زبان دارد
من که فهم که صادق القولست
که هم از فهم از شیخ و شاب بود
هیچ سودی ندارد آن خاتم
ای که کلک هزار دستانت
طوطی خامه را اجادت ده
ناز نیز قلم کنم عزال
نه چنان کون دهم بگیر بجاش
نیزه بروی کنم چنان کیسی
تنگ بروی کنم چنان کیسی
ذو فنونا مخور فریب کسی
گر بقصد قم کواه بخواهی
بزبان از پی مدیح و هجا

بلکه خود پرده و زن باشد
تنگ تر سا و برهمن باشد
در نظر گرچه چون سمن باشد
کس ثبوت حسن حسن باشد
خاک بوتانش گر وطن باشد
لیک در وصف خویشتن باشد
گرچه کاذب هر سخن باشد
که هم از علم از مرد و زن باشد
که بانگشت اهرمن باشد
نغمه بر داز این چمن باشد
که بجوشش شکر شکن باشد
نه بسبیرش اگر مجن باشد
که نه پیرای دو وطن باشد

کاکستوان

کاکستوان خورده شش از بدن باشد
کرده و عشق هنر فن باشد
دل صاحب گواه من باشد
تا مقام زبان و دهن باشد

مطلع

مدح تو ای خجسته رای بود
هجو آن کبر خواره زن باشد

چه

دوش گفتم بخواجه بغرا الدین — که زنت گرچه سیمتن باشد
لیک پیوسته شمع جمع ازو — فربه و فرج او کلن باشد
هیئت مکیف که در سرای کسی — کان نه چون شمع انجمن باشد
گفت اگر راست بود باستی — کر شبی در سرای من باشد

فی التهدید

خدایگانا دوشینه گفته بعبسا — ازین سپس کرم بیشمار خواهم کرد
ریاض دولت او را که فاقه کرده خزان — زفیض ابر کرم چون بهار خواهم کرد
بسواری آهو نگیش خواهم داد — براب کاه و جوش برقرار خواهم کرد
بجر طبع گهرزا ازین سپس من هم — چه غنچها که بلبل و نثار خواهم کرد
صدف صدف درمعنی نسفته خواهم سفت — طبق طبق بنقد دست نثار خواهم کرد
زبسکه گوهر تر در مدیح خواهم ریخت — ز دُر شک دیده ابر اشکبار خواهم کرد
نعوذ بالله اگر آنچه گفته نکنی — بگو بیت که ازین پس بکار خواهم کرد
کهن زمرکب مدحت پیاده خواهم ساخت — ز قهر بر خر هجوت سوار خواهم کرد

مطایبه

قطعه گفتم در مدح بزرگ خواندم — گفتم او جایزه خواهدم از احسان داد
قطعه نیک و مردف سخن نغز و بدیع — که خطابش بکیم انوری و سلمان داد
سفتم آن دردری را چو بالماس خیال — عبرت گوهر هر دو درخشان داد
گنج دار از پی شور فراهم آورد — گفت باید چه بدین شاعر مدحت داد
لیک در شور چنین کار جهان رای نیک — کر بمن آنچه بگوید توانم آن داد
آن یکیش گفت بجرمی زر از وخواه کیم — آرزی آری صله بهتر ازین شوان داد

آن دگر

آن دگر گفت که نه جای بر ندانش داد — گفت نیکوست ولی با پیش انجانان داد
المعرض از بن چندی که بسی رای زدند — آخر الامر باخراج بله فرمان داد
داد و از سینگم چون زنخ خویش احمق — میتوان گفت که دادکرم و احسان داد

در مدح — گوید

بزرگ اسم نکو رسم میرزا عیسی — که بجو عیسی مریم دست روان بخشد
نکا نظم دری خامه گهربارت — بمفلسان سخن گنج شایگان بخشد
همای طبع همایون تست که فضا — برو زنگره عرش آشیان بخشد
هریر کلک گهر سلک تست کز قدر — ازو بزهره نوایهای دلستان بخشد
دبیر طبع تو هنگام نظم و گاه سخن — بجسم لفظ ز معنی تازه جان بخشد
زنامه سایه بر بیم مهر و گر فکند — ز خامه مایه گنج و بحر و کان بخشد
ز ظل ذیل شفا فکرت دوران — تبارک مه و خورشید سایبان بخشد
بلند پایه جهان گشت و رایت سخت — که سایه اش بسر عرش طیلسان بخشد
ضمیمه که زطبع خدایگان سرزد — که آن توان بدل جان ناتوان بخشد
بدیع و نغز و مردف چو یک شود — طراز و زیب برو دوش جان بخشد
ز هر عبارت رنگین مفلسان نظر — هزار گنج لآلی برایگان بخشد
یکان یکان کلماتش طبق طبق گوهر — بنا قدان معانی یکان یکان بخشد
قصیده نه ز گل و لاله خرمنی که رفیق — شمیم باد بهاری بهر و کان بخشد
قصیده نه چمنی چون بهشت جان — که بوی سر گل آن جان بانزوجان بخشد
شوادی بسر دلکش که از گلزار تن — صبا رواج دکان بوستان بخشد
زناز شان زره نوکی رکاب — سپهر شان زخط استوا عنان بخشد

ز نور طلعتشان دیده‌ام منور شد
همیشه طبع تو زینگونه با ذکر سرای

مطلع

جبین صادق که از صداقت
گفتند که خواجه زن بمرد است

سفی

ای که گفتی بیر کجی از ما
سبق از آفتاب خواهی برد
تو هم از رحمت وثنای رهی
مملکت را امیر خواهی گشت
تبل گر ز ده پوشی
کردی کم زرشنگ خواهی گشت
العرض گر باب تنشا نیم

مطلع

فغان و ناله زخونخواری غلامان طلب
هر کجا بیجادت گذارا دو هند
اگر بجانب گلزار کام بردارد
و گر بصورت سوری یکی نظاره کند
ز بیم جان ملک الموت با هزار نیاز
گرش بود بطلب حشر با استفلاح
زمانه گرچه بود زهر جا نگرا طبع

چنانکه نور بخورشید خاوران بخشد
که هر لطیفه آن عمر جاودان بخشد

به

ده قول همه فروغ باشد
انشاالله دروغ باشد

الندیم

ای صبا کامکار خواهی شد
چهره بر روز کار خواهی شد
دهر را افتخار خواهی شد
شهر را شهریار خواهی شد
شهر بر دار خواهی شد
در گلی کم ز خار خواهی شد
بر خر خود سوار خواهی شد

به

که هر کرا که ز دارش توان گیرد
زنا توان ملک الموت دار جان گیرد
ز نیب هذا رسمن زعفران گیرد
ز آفت یرقانی رنگ زعفران گیرد
رود به پیش وی و هر زمان امان گیرد
نخست کوفت او را بارمغان گیرد
ز سود گرچه بود زیربهای نان گیرد

بعجی کند

عجب کند دو سه برگ حشیش ابریشم
ز فرط حرص و شره از دو فراز دنیا
ز تیر خامه زنا امید از عنوان خوام
هر دیار که رو آورد فوانخ جان
خدای جانش بگیرد از تفضل خویش

درمدح

ایا آسمان کرم کاسمانت
بعهد تو آهو به نیروی عدلت
چو یا ورشود داده با شیفان
بدرگاهت ار دو کند کس بدیش
بحضرت صبا التباد و بحرت
شادی چو شادی به نزدت در آمد

مطلع

آنی تو که از خدا قضا بیت
نان از پری آب روزیش
الفضه دلش کباب گردد

مطلع

باشد اسیر در فلان امطبل
گرچه کارش کشیدن کاه است
سپهر مرتبه حاجی ابوالحسن بیگ

پس انگشتش به شش کنج شاهکان گیرد
با سمان اگر او فی المثل مکان گیرد
ز مهر تیغ وزیر چشم طلبان گیرد
زمین گذارد و ره سوی آسمان گیرد
که گر زند بجهان جان انرو جان گیرد

گوید

بگذشت ز آغاز و انجام گردد
با شور شیر انباز گردد
کبوتر شکارا گشن باز گردد
در دولت جاودان باز گردد
گشاید بگذشت سرافراز گردد
بغم یا چو غم از درت باز گردد

به

روز و شب شیخ و شاب خواهد
هر کس ز تو نان و آب خواهد
آنکس که ز تو شراب خواهد

به

گر پی اسب خواجه گاه گشته
لیکن از بهر کاه آه کشد
سما ز زحمت آفتاب سبک گرد

زفیض لطف تو دوزخ شود بهشت نگک — ز تف قهر تو دریا سراب میگردد

هم آب از تف قهر تو میشود آتش — هم آتش از اثر لطف آب میگردد

بمحفل طرب از نوای رامشگر — سر و دسار غریو خراب میگردد

گرت رود چو فلک خصم دیو وش نفلک — ستاره از پی زجرش شهاب میگردد

خیام جاه ترا شد خیام چرخ محیط — پی قوار محیط طناب میگردد

به بحر طبع تو کامد چو بحر جود ژرف — قباب هفت فلک کحباب میگردد

بنام چرخ که شام طوق طاعت تو — ستاره کار از پی رکاب میگردد

فروغ رای تو هنگام بام در فخا — عروس باختری را نقاب میگردد

ز قهر گر بفلک آتشین بر افشانی — ز دیده مرتع این زمحاب میگردد

ز دفتر کرمت نکتهایست معلوم — که نیم نکته آن صد کتاب میگردد

کسی که طوطی کلک طبعت شکر فشان آید — حمامی خاوری انجا ذباب میگردد

ایا کریم نهادی که در تنور اثیر — حمل ز حسرت خوانت کباب میگردد

از آن گلاب که کشتی فرستی کرم — که خون ز غیرت آن مشک ناب میگردد

اگر نماند کنون زان گلاب دیگری — بگرد خاطرم این نکته باب میگردد

که بر رخ آب زنم دو دهی گلهای گلاب — که آب از آن گل عارض گلاب میگردد

فی — المدح

نظام ملک و ملت محمد — که هم نام تو هم داراز تو خرسند

ندیده چشم گردون چون تو دانا — نزاده مام گیتی چون تو فرزند

ز پروردا ورد لطف تو حنظل — ز حنظل پرورد لطف تو پروند

ز حلم برده گیتی سنگ شلتان — ز برت برده گردون آب اروند

ره درگاه تو چون کهکشان گشت — بیابان بر کفت کو هر پراکند

بجاه عالی و رای منیرت — سپهر [illegible]

نه جاهت را شود گردون مشابه — نه رایت را بود خورشید مانند

کلاه اوج جاهت چرخ بنهاد — سپهر با نور رایت مهر افکند

برای تو بر نداجرام عظیم — بجاه تو نهند افلاک سوگند

خداوندا چاره زر سر زمانه — بجز درگاه وصلت روز کی چند

ز درگاهت که گشتی اندر این بیت — مرا درگاه تخت ای خداوند

بری خبرت ازان درگاه — مرا بنواز زان افیون و لسینه

بشر بینی چون اوقات نادان — تبلغی سبو ایام خرد مند

بلی باشد ز لطفی نیک ترباک — چنان کامد ز شیرینی نگو قند

خرادت دات تا باز هر پیان — جلاوت دات تا باشد پیوند

حسودانت زغم هر زهر گر به — محبانت ز شادی در شکر خند

فی — المدح

ای خداوندی که گردون گشته زان خیر — تا شود از دست بوسی خاتم سلیمان

ای که غواص فلک هر گیت آورد — گوهر بیضا برون از بحرها در هر سحر

خانی کش امر فرمودی بنقش آتبی — نقش شد بر روی جهان آیت که باد ادامه

گشت القاب حضرت سلطان نگین — باد یارب این اثر دوان ابرین گهر

آیت عزت بود تا خاتم و افسر ترا — خاتم دولت و انگشت فرخت بسر

فی برتن پادشاه هفت اقلیم — چه نیکو ن بر کو هسر — المدح

آسمانی بود که مذکور است — از [illegible] صد هزار اختر

طلعت شاه از گریبانش　　جلوه گر همچو خسرو خاور

ای با فرس سیه فام سیه روی سیه چرده　　زشت و دیو و ذات ...

شنیدم نسبتی دادیم در نزد خداوندی　　که باشد از برای تو بیا تا نقل و دادر

به بی تقصیری یوسف جدا از پاکی مریم　　که گر گفتی خطا گفتی مرا با قحبه بود سر

ازین بهتر سخن گویم که تا گردد یقین تو　　بود پرسی از زنان خود که از بین ...

چو پرسیدی دگر دیدت یقین بحل بصدق ...　　که با شاه بود دارم سر ... دیگر

مطلع

ای که از وصل مهوشان شاد　　غم ما بیچنان بود دلگیر

باش و با آن گویم این سخن‌ها　　که بود دلگیر دختران دگر

دختری در نکاح ما آر　　تا بیابند دختران شاهان بکر

ای قمر پسند چپ ای قمر عذار　　ای خرد پسند فریب ای ... نگار

خال مشکین تو زنگی بچه عقل فریب　　چشم جادوی تو آهو بره شیر شکار

کتاب غزلیات

بی سبب دادم زلف دامان یار خویش را　　تیره کردم چون دو زلفش روزگار خویش را

از سر کوی تو بگسستیم بار خویش را　　چون دو آنجا آزمودم اعتبار خویش را

از نسیم بر دل غباری بود از آن ...　　برد لیکن گر نخواهم صبا زخویش را

از چه ای صیاد مسکین دل بتیغش میزنی　　چون نمی آئی زره گاهی شکار خویش را

گو زبان آنکه گویم شرح حال از دل　　گو بدست آرم عنان شهسوار خویش را

زاهدا کار نیست ... عشق بتان ...　　کی زدا نگار تو گیرم ترک کار خویش را

چون زد قبی دلا تا چند در بازار عشق　　از که از عشق کامل کن عیار خویش را

بو سر آن آنکه از کوی زغیرت باشم　　ز آنکه باده خیار شوان دیدار خویش را

عمرها پیمانه ای سرمایه هر جا　　تا شمارم با تو درد بشمار خویش را

ساقی کرد بش آمد بر گرد جام ما　　از گردش سپهر کشید انتقام ما

از هر قبیل ما بدم واپسین رسید　　در آخر نفس قدمی زد بکام ما

گفتا خبر نداری از حال دل ولی　　صیدیست نیم کشته گرفتار دام ما

وصل تو گر چه نیم نفس بیشتر نبود　　امروز کار هجر کشید انتقام ما

دوریم از دیار حبیب و فغان که نیست　　جایی که تا برد بر سلمی سلام ما

گفتم که مرغ دل پرد از شوق بام تو　　گفتا که بوم هست سزاوار بام ما

بنشیم دیده از دل و کندیم دل زجان　　آمد بدست دیده و دل بی زمام ما

چون شام هجر و صبح وصالت جدا گذشت　　به شام و صبح زلف و رخش صبح و شام ما

رخت این باکه ماه عالم آرا
خطاست این باکه هر رنگ سارا

لب لعل و دهان چون درج گوهر
بت سیم و دلت چون سنگ خارا

بجانت گر ز دست زهر نوشم
بود چون نوش در کامم گوارا

تو ابرو دی چون تیغ کشیده
مرا دل چاک چون پهلوی دارا

من این رنگ عیان دانم که آخر
کند راز نهانم آشکارا

بحسرت تا کشد از انتظارم
کند آن شوخ در قتلم مدارا

صبا احوال دل با یار بگفت
زبانش را اگر گیسو دارا

جور تو بجان وفاست مارا
درد تو بدل دواست مارا

بیگانه ز خویش و آشنا یم
تا عشق تو آشناست مارا

تا روی تو شد ز غازه گلگون
گلگونه سرشک ماست مارا

با اینکه لب تو جان فزاید
در هجر تو از چه کاست مارا

جای دو جهان گرفت در وی
آن دل که بسینه جاست مارا

کردیم وفا جفا کشیدیم
زین بیشتر که سزاست مارا

نسیم صبا ز کوی آورد خبر
گر خواست دگر نخواست مارا

رقیب بار ندارد بکوی یار امشب
شدم تا به سحر کم آید ورا امشب

مرا فتاده نظر بر جمال یار امشب
بخواب رفته که چشم روزگار امشب

تو در کنار من نشسته در بر تو
گر بود ز شب قدر یادگار امشب

گره گشای آن زلف تابدار چه شد
که بیقرارم از آن زلف تابدار امشب

بچگونه

چگونه بار نهند ز جسم جان امروز
که باید از سر کوی تو بست بار امشب

بگوید از من مسکین نشان کسی فردا
چو دوش کشید دم گرد انتظار امشب

ز فرقت مه رویت که رنگ خورشید
بود چو دوش و چشم ستاره بار امشب

خدایرا پی اعتبار کردن گیت
که بیش یار مرا هست اعتبار امشب

بنال مطرب مجلس بیانگ بربط و چنگ
که بیچو چنگ بنالیم با تو زار امشب

گشود عقده از آن زلف بیقرار و فکند
هزار عقده بدلهای بیقرار امشب

ز شمع طلعت او بزم غیر روشن شد
ز رشک جان صبا سوخت شمع دار امشب

بدست هجر عنان داده ایم دست ارادت
گر خاک مقدم او هست کیمیای سعادت

ملامتم چه کنی زاهدا ز رندی و مستی
من و ندامت عصیان تو و غرور عبادت

تو ای مسیح نفس تا که را بلطف نوازی
هزار خسته بهر سو در انتظار عیادت

چگونه پرده بپوشم بعشق تا به کی رخ
که رنگ سرخ و رخ زرد میدهند شهادت

بدل چو قصه پر غصه غم تو شمارم
رسد بناله به پایان کنم بگریه اعادت

تو پادشاه بزرگی و من غلام حقیرم
بهر چه رای تو فرمان برم بصدق ارادت

بهر چه فرمایی کنی بجور افاقت
بجور آنچه فزایی کنم بهر زیادت

مکن ز جان و دلم کم جفا و جور خدا را
که کرده جان و دلم با جفا و جور عادت

صبا ز جام و جم آب خضر یاد نیارد
که کرد از کف جانان چشید شهد شهادت

گذشته گرچه خیالش ز حد و نهایت
بدوستی که ندارم ز جور دوست شکایت

بیا بمیکده ای شیخ و لطف خان بین
که فیض یابی جهت صداقت و جود و نهایت

چه باک گر از غم گردون و از ملامت زاهد — مرا که پیر مغان بنگرد به چشم عنایت

خدای را ز چه رانی مرا به خواری و زاری — بجز وفا و مودت کدام جرم و جنایت

چو آه من بشنیدی ز دی به شیوه و نازم — که آه خسته دلان کرده در دل تو سرایت

چه میشود نظری گر کنی ز روی تفقد — رسید عمر به پایان و آرزو به نهایت

ز قول واعظ نادان و طعن زاهد [illegible] — که هر دو بیخبرانند از طریق هدایت

مجاز دست مده داستان دلبر شیرین
که ختم شد به دو لب این خجسته حکایت

چون کنم چون کز فسون غیر یار از دست رفت — رفت یار از دست و جان بیقرار از دست رفت

آن سهی کز جور گلچین زیر پر بردم بجا — ای دریغا تا برآورد دم بهار از دست رفت

خواستی تا کار ما را بر مراد خود کنی — عمر در کار ما کردی و کار از دست رفت

ای شب هجران ز بس در شماری کشتگی — تا چه پیش آمد که آن روز شمار از دست رفت

پرده از محمل برافکند آن مه محمل‌نشین — ساربان را طاقت از یاد مهار از دست رفت

دانم چون رود چون گشت زانسان شکل — نامرادم مان آن سیمین عذار از دست رفت

ای فغانی که داری اختیار خود به دست — پند ما کم گو که ما را اختیار از دست رفت

بود ما را دانش و دین و دل و جان فغان
لاجرم در رنگ نگاهش هر چهار از دست رفت

خرم دل آن کس که گرفتار کسی نیست — چون من ز گرفتاری دل خوار کسی نیست

زنهار ز یاران طلب شیوه یاری — کاین جنس گرانمایه به بازار کسی نیست

از سینه هر کس که دلی گم شود امروز — جز در شکن طره طرار کسی نیست

در سایه سروی بود آسایش جانم — سروی که جوان سرو گلزار کسی نیست

رحمت بر آن که چو من از ما و دوری — غمخوار کسی گشته که غمخوار کسی نیست

هرچند جفا جوست ولی خرم از آن غم — کاین بار جفا بنهد ما بار کسی نیست

جان دادن و خشنود شدن درد فغان
کاریست که جز کار فغان کار کسی نیست

جدا ز آن ماه روی سرو قامت — شبی داریم چون روز قیامت

کشد که عاشقان را از نگاهی — کشد دیگر نگاه او غرامت

دلم در عین وصل از بیم هجران بگمان نالد
که در فصل بهاران مرغی از بیم خزان نالد

بناشد روز و شب آرام و خوابم از دو دیده دل
گهی از حسرت آن گریه گهی از درد آن نالد

دلم در سینه بنالد یاد عهد ... شکیبی
چو مرغی کز قفس در آرزوی آشیان نالد

بنالم گر برندم سوی جنت ز آستان او
چو آن بلبل که در دام از فراق گلستان نالد

تو در محمل روان من ز دنبالت دوان نالم
چنان کز ناله من همچو جرس هم کاروان نالد

به پیری نالم از زیبا جوانی بجان شبها
که تا هم پیر بگذر و شد در افغانم جوان نالد

صبا هر شب ز بیداد تو ای بیرحم سنگین دل
چنان نالد که با سنگین دلیها آسمان نالد

چه بندم دل بعهدی کان مرا نا مهربان بندد
که با من یار با ثابت است عهدی کاین زمان بندد

چه بر خور داری از باغیت یارب باغبانی
که بگذارد بشاخی عندلیبی آشیان بندد

بجان در خدمتش عمری بجان بستم چو دانستم
که آن نازک میان بر قصد جان من میان بندد

بصد حسرت بیادم آید آغاز گرفتاری
چو بیند صید بندی پای صیدی ناتوان بندد

درینجا گر بازست و ساقی مهربان باش
چه غم گر بر رخم از کین در عیش آسمان بندد

خوشا مستی که در کنج خرابی فارغ از عالم
نشیند چون در بر خود در زبان بندد

دل لیلی چو دارد الفت با ناله مجنون
بپای ناقه‌اش نالان جرس زان ساربان بندد

خوشم با داستان وصل می بستم که بحرتش
بصد حسرت مرا آخر زبان زان داستان بندد

پی پرسیدن درد صبا دایم طبیب او
زبان وقتی گشاید کاو بصد حسرت زبان بندد

هر که با غمزده از غم ما یاد کند
دل غمدیده ما را ز غم آزاد کند

غم هم آن مرغ گرفتار که در کنج قفس
گاه گاهی نظری جانب صیاد کند

آه کامشب شب هجرست و ندارد پایان
گو اجل تا که یک امشب بمن امداد کند

هر که از گل رخ شمشاد قدی در نظرست
که نظر بر رخ گل یا قد شمشاد کند

دل نزد اهل ... بکاری که ...
خون کند صد دل گلچین چو دلی شاد کند

نیز تلخی بود از لب شیرین چه خسرو
یاد چون از دل پر حسرت فرهاد کند

پیر میخانه بکامی که کنش چاره درد
هر که او میکده از کرم آباد کند

خاطری نیست بار شاد کنش در ره عشق
پیر میخانه صبا را اگر ارشاد کند

کو مرا هر نفسی تازه بتن جانی بود
همه از بهر نثار ره جانانی بود

قیمت بوسه جانان دل و جان شد
یاد باد آنکه مرا هم دل و جانی بود

دل افسرده دلان خواب سحری دارد
یاد روزی که مرا جای بزندانی بود

آتش عشق که روزی دو سه بود افسرده
بهر افروختن حسن تو دامانی بود

بگل روی تو بودم نگران در بجهان
نه نشان از گل و نه نام گلستانی بود

دست با درد تو دل از همه درمان بکشید
دل به درد مرا درد تو درمانی بود

زده‌ام آن چاک گریبان گریبان
یاد روزی که مرا نیز گریبانی بود

دل من بود در آن زلف پریشان بجهان
گر پریشان تر از آن زلف پریشانی بود

شاد از آنم که پس از مردنم آن طره بدل
گفت بیچاره صبا یار غزلخوانی بود

چه عالم گر جوان گر پیر باشد
اسیر عشق عالمگیر باشد

دلم را جانب زلف تو آری
که این دیوانه آن زنجیر باشد

فزون از عالمی تقصیر دارم
بگذشت گر وفا تقصیر باشد

دل او سنگ خاره و ز آهی | بسنگ خاره کی تاثیر باشد
شبهی کودکی کز چشم فتان | جهان آشوب و عالمگیر باشد
بهنده پیری بر بوسم آستانش | گر آن تدبیر با تقدیر باشد
برو و بخواه چه فکر کار خود کن | که ما را کار بی تدبیر باشد

ز جورت شد صبا از زندگی سیر
کشش هر چند زودش دیر باشد

با دو شب هجران سحری داشته باشد | تا آه و سحر که اثری داشته باشد
آنکس که جفایش زده و عالم بود و درون | ایکاش وفا هم قدری داشته باشد
خوش میرود و مینگرد دیدش به پس و پیش | کو یار پی منظری داشته باشد
سر با کف از بهر نثار قدم اوست | تا او ز کرم با که سری داشته باشد
در گلشن عشق تو بجز خار نداشت | نخلی نشاندم که بری داشته باشد

شاید که برد در حرم خسرو با دل سنگین
از حال صبا کو خبری داشته باشد

مرا ز جام سفالینه صبح کم بود | سفال کاسه ما کم ز جام جم بود
بیا بمیکده کاسکار لطف بر مغان | فقیر و منعم و درویش و محتشم بود
بیم بکوی تو گر محرم از انس شاید | که غیر هم بحریم تو محرم بود
بدام زلف تو مرغ دلم در افتادست | که در هوای پر افشاندن ادرم بود
بهر ستم که توانی بکش مرا که کشتم | از آن سو اعتماد بجز کرم بود
ز دیر و حرم قصد بهر دوانچو | حریم دیر بجز حرم بود
قدم بگلشن وصل تو نهاده صبا | چه خارها ز فراقش که در قدم بود

چو آن نامهربان از حال مشتاقان خبر گیرد | تغافل میکنم شاید خبر بار دگر گیرد
ز بیدادش تا لم بگه زان نالم که می ترسم | بمحشر داد گر داد م ازان بیداد گر گیرد
بکو دادند جان در وادی حسرت ناکامی | گر آن خود کام از احوال ناکامان خبر گیرد
بخاک از رشک ناکامان کند حسرت نصیبی را | از آن کاهی بخاک افتاده از خاک بر گیرد
بیک نظاره شمع رخت میسوزم و شادم | بلی را پروانه را پروانه گر آتش به پر گیرد
خوشست آن عاشق گر آغاز محبت میکند از جی | حدیث عشق و نقل مقتبازی مختصر گیرد
دلا از سر هوس بگذار و از کوی بتان بگذر | چرا عاقل به پیش این کارهای پر خطر گیرد

بکاتبها رود هر شب صبا را با خیال او
به پایان چون رسد باز این حکایتها ز سر گیرد

ز کوی یار بستم رخت سوی کشوری دیگر | بشهری دیگر افتادم بدام دلبری دیگر
مرا سرمست کردی از شراب دلفریب اخوی | خدا را تا شوم بیخود کرم کن ساغری دیگر
برآ و آفتاب ای مه برآور از گریبان سر | که تا پیدا شود مهری دگر از خاوری دیگر
مرا ای شاه حسن از در گدائی را که میبینی | ز جورت از دری چون رفت پیدا از دری دیگر
مرا از خنجری در خون کشیدن جور کیش ما | چه پرسید دلم در خون ز شوق خنجری دیگر
حدیث جنت و کوثر چه گوئی واعظا بگذر | رخ او جنتی دیگر لب او کوثری دیگر

صبا را گوشه دل چون شود آباد کاندر وی
هر دم غارتی دیگر کند غارتگری دیگر

داد مرا از وفا وعده دیدار یار | تا چه رسد از سپهر تا چه کند روزگار
از مژه خون فشان خاک رهش گل کنم | زانکه بدامان دوست کو نشاند غبار
تا همه عذرا وشان بر تو چو وامق شوند | پرده ز رخ برفکن ای بت عذرا عذار

از قد جانپرورت و زلب خوشگوارت … سرو در آید ز پای غنچه بریزد ز بار

بر سر بالین من دوست بود منتظر … از غم ای جان برآ چند کشد انتظار

راه سعادت مجوی روی ارادت منه … جز بدر پیر دیر جز لب کوی یار

که بسعادت رسی در ره عشق ای فقیر … بر در پیر مغان تا نکنی جان نثار

چون ز تو پنهان کنم درد دل خود که کرد … راز نهان مرا اشک عیان آشکار

مردم از این آرزو کو ببرم بگذرد … آه که آه اثر نکرد بسر خاکم گذار

آگه صبا از برت زیست زهی تیره بخت … آگه بخاک درت مرد زهی بختیار

آه که بار غمت ماند صبا را بدل … از ستم آسمان بست ز کویت جدا

هر که را بر سر بود سودا ز جای دیگر … بر سر شوریدگان عشق سودای دگر

کر غمت را جز دل من بود ماوای دگر … کرد ازین غمخانه ماوی بگیرد جای دگر

تاجر عشقم بحسن جنس وفا اما چه سود … کاسد این کالا و بازار هست کالای دگر

ای غم عشق از غمت باد از جان آفرین … گر توام جان باشد رها از قید غمهای دگر

نیست از سودایم اندیشه با این چون کنم … گر تو باید دیده هر گوشه سودای دگر

چون تماشای تو کردم آمدی با مدعی … لطف فرمودی کنون دارم تماشای دگر

خون دل پیمایم از غم تا تو پیمائی بزم … هر زمان پیمانه با پیمانه پیمای دگر

جز مداوای وصالت کان نصیبت نشد … نیست بیماران هجرانت مداوای دگر

گر قیامت نیست آن قامت چرا از عاشقان … چون قیامت زان بهر سویست غوغای دگر

راندی از در که صبا را غیر را خواندی به بزم … کاش او هم داشتی جز درگهت جای دگر

از دل

از دل شود مهر تو زایل نه و هرگز … زایل شودت کین من از دل نه و هرگز

یارب رود مهر تو از دل نه و هرگز … آیا شودم وصل تو حاصل نه و هرگز

ای یار جفاکار ز احوال و غیر … یکبار شوی آگه و غافل نه و هرگز

وصل تو و هجر تو و من هر دو … حاصل شود ای خوب شمایل نه و هرگز

ور تو روی جانب مسکن که دیگر … مادا تو شوی زینت محفل نه و هرگز

مشکل شده کارم ز غمت چیز و با تو … آسان شودم آن غم مشکل نه و هرگز

ای رشک مه و مهر بودی تو مه و مهر … در حسن کسی گردد مقابل نه و هرگز

در دل بودم حسرت دیدار تو باری … بیرون رود این حسرتم از دل نه و هرگز

شاید که شود خاطر او مایل قتلم … باشد که به چشم بود قاتل نه و هرگز

از حال دل غرقه گرداب خدا را … آگه شود آسوده به ساحل نه و هرگز

مجنون غم عشق تو ای حیرت لیلی … یارب شود از سلسله غافل نه و هرگز

باشد که صبا را شود از گردش گردون … بر گردن تو دست حمایل نه و هرگز

دل من تنگ و اشک من غماز … در دلم کی نهفته ماند راز

هر شب در خیال لعل توام … عمر کوتاه من و فکر دراز

قد تو سرو پای من در گل … رخ تو شمع و جان من بگداز

روی او دیدم و سپردم جان … فکر انجام کردم از آغاز

گفتم ای دل چراغ عشق بسوز … نشنیدی کنون بسوز و بساز

یا منه پای در طریق طلب … یا مبندیش از نشیب و فراز

باشد از شوق حلقه دامت … هر که از آشیان کنم پرواز

زانچه در عالم است پوشیده چشم   چشم نرگس شود بروی تو باز

با صبا باز داده وعده وصل
تا چه بازد سپهر شعبده باز

سوی گلستان روم کی ز سر کوی دوست   رفت چو با سنبلی را که بوی دوست
حلقه عقل و هوش طره طرار یار   داده ز دین و دل غمزه جادوی
پنجه دانش شکست بازوی نیروی عشق   پنجه سیمین یار قوت بازوی دوست
لاله زد و بر باغ سرو تحمه دباغ   چون رخ زیبای یار چون قد دلجوی
رابطه زهر لحظه جنگ دلاویز یار   رشته پروین گسست لعل سخنگوی دوست
گر بجز و شد چون لیل مشکین دوست   خار به دامان گل غنچه به پهلوی دوست
از ره دیر حرم برهمن و شیخ را   روی و خود برد سوی کشاکش کی
قبله سوی حرم قبله گاه گذشت   قبله نداد صبا جز خم ابروی دوست

امشب که مرا دیده بیدار تو باز است   الحمد لله که در بیش فراز است
اندیشه هجران تو ای شمع دل افروز   در بزم تو چون شمع مرا سوز و گداز است
ای جان بپرسش یار که ز چند و چکست   ای دل بکشش ناز که نازش به نیاز است
در خاطر مجموع پریشانی اگر هست   چوگان خم اندر خم مشکین تو باز است
عشاق ترا تسبیح پیر شوق حرم نیست   ما را خم ابروی تو محراب نماز است
اندیشه زلف تو که چو گردم فلک از طعن   خندید که بس رشته اندیشه دراز است
هر دو که بنده و بر خم گیسو کرده ان   غم نیست صبا تا که در میکده باز است
درد هجر تو نیست درمانش   داده وصل تو نیست پایانش

هر که با

هر که باشد گدای درگه دوست   بت یکسان که در وصالش
هر که را شوق وصل جانانست   سهل باشد بلای هجرانش
رهروان طریق کعبه شوق   نخروشند از مغیلانش
هم ز دوست کیست درد دلم   که بدست ولیست درمانش
پای بند دل پریشانم   نیست جز طره پریشانش
ست چون عهد و سست چون کمرش   با من و غیر عهد و پیمانش
دل ز من برد و قصد جان دارد   نرگس دلفریب فتانش

یکی از صد نگفته ام گفت
با صبا آنچه کرد هجرانش

دور هم ز گلستان تو گر داستان دریغ   جای رقیب گشت در آن گلستان دریغ
با عندلیب ماند و بدام قفس نگشت   باد صبا حکایتی از گلستان دریغ
هر قاصدی که نامه از ما به دست برد   بود آن بخت کمره ما بنشان دریغ
گردد نهان ز دیار تو آواره گرداه   وز داد و کینه بست ره کاروان دریغ
دلبر بناک چو افکنده مرا   کامی ندارد از هزاران ناتوان دریغ
عمر عزیز در غم آن بدگمان گذشت   آن کینه جو هنوز نیابد گمان دریغ
احباب از وصال رخت ناامید و   اغیار در حریم درت کامران دریغ
مرغان بدل کو به قفس بسته بال جفت   زاغان تیره روی چمن پرفشان دریغ

بشکفت غنچه گلستان و هنیش
آمد بهار و عمر صبا را خزان دریغ

شب وداع تو جانان و دم پریشان حال   که رفت است ز خاطر حدیث روز وصال

تمام عمر چو مجنون بدشت خواهم گشت / بود که رام شود روزی آن رمیده غزال

نوای غزال روانی بکاروان وحشت / فتاده ام چو سگ کاروان از دنبال

رخت بخال سیه دلکش چنانکه لاله بداغ / دلم بداغ تو دلکش چنانکه چهره بخال

بگیر باده بعشرت ز ساقی دوران / که هست ساغر عیشش ز زهر غصه مالامال

بوعده گاه که یارب دگر خرامان بود / که پیش و پس نگران بود دوات استقبال

شکسته بال حمایت دل که رنگ بود / بطایری که کسی دهنش گشاید بال

شدم اسیر تو ای ترک جورکیش دریغ / که هست خون اسیران بمذهب تو حلال

صبا و بزم وصالت زهی تصور دور / گدا و مسند سلطان زهی خیال محال

بگو به دو عالم فکر و تشویش غم دل / کز عمر گرانمایه همین آمده حاصل

دل با غم و اندیشه وصل تو بپایان کرد / از خنده دلگشا زهی اندیشه باطل

من از غم تو مردم و تو بیخبر از من / آری ز غم بیکسی چه غم آسوده دل

چون دید جان از دست برود دلم کی / کو آنکه تماشا [illegible]

چندین دیوانه عشق تو چه گویند / دیوانه عشق تو بسی مردم عاقل

دردا که کنون ناله بیم از در دلبر زد / آن دست که بر گردن او بود حمایل

مظلومی من چند دل سنگین دل او / خون گریه ازان تیغ همی کرده قاتل

دارد دل زار اکنون که کس از دست تهی / یارب تو صبا دار ز هر سلسله کاکل

رود از من تهی نامهربان دل / که با بد گشت در عشق ز جان دل

جوانی دلفریبی تازه رو کو / که بگرفت از کف پیر و جوان دل

لوایی

کدامین دلربا در کاروانست / که باشد در پیش صد کاروان دل

خدا را چاره آخر طبیبا / که باشد خسته ام جان ناتوان دل

فغان کز حسرتش مردیم و با ما / هنوز آن بدگمان نامهربان دل

چه غم گر آسمان نامهربانست / که با ما راست با ما مهربان دل

روان گشت و چو گرد از پی صبا را / روان دنبال آن سرو روان دل

ای بیادت ناله های زار دل / چون تو یاری نباشد کار دل

جز رخت نبود مرا امید جان / جز غمت نبود مرا غمخوار دل

رفتم از کوی تو از قرب رقیب / ساختم با حسرت بسیار دل

هم هوای سرمایه آرام جان / سوختم از آه آتشبار دل

جان ز تو رنجور و تن رنجور جان / دل ز تو بیمار و من بیمار دل

میتوانم در موج از سیلاب چشم / میتوانم در آذر از آزار دل

گرچه کار من ز دل مشکل شده / لیکن آسان از غمت شد کار دل

بخت و اختر گشت یار و یاورم / تا مرا شد در غمت یار دل

بسته از اسرار دل پیش تو لب / چون صبا را آگهی ز اسرار دل

روی تو همه شب بخواب بینم / هر نیم شب آفتاب بینم

زلف سیهت چو پا لیکن / برگرد تو پیچ و تاب بینم

هر سو نگرم بکوه و هامون / رخسار تو بی حجاب بینم

هر ذره ز آفتاب حسنت / روشن تر از آفتاب بینم

شاهمه در تبسم سمنات / جانها همه در کباب بینم
از خجلت آفتاب رویت / بر چهره مه نقاب بینم
روزی باشد که خویشتن را / از وصل تو کامیاب بینم
از سیل سرشک در غم تو / بنیاد طرب خراب بینم
چندان گریم که آسمان را / چون بر دریا حباب بینم
از ناله خود مسیحا را / در عرش در اضطراب بینم

در موجه بحر غم صبا را
همواره در انقلاب بینم

خوشم گر تیره باشد روزگارم / که دارد روشنی با زلف یارم
نه از یار است از ناسازکاریست / که دارد زنده در روزگارم
بباد دم خاک از آن ره که [illegible] / بدامان کسی چسپند غبارم
به تیر غمزه و شمشیر نازت / بجسم خسته و جان فکارم
که گر تیرم زنند دل بر نگیرم / وگر تیغم کشی سر بر نیارم
مرا دوری ز تو گر باشد قراری / تو آرام جان بیقرارم
بدل بود خیال بوستانم / بسر بود هوای لاله زارم
که باشد بی تو گلشن کنج دامم / که آید بی تو گل در دیده خارم
شب دیگر [illegible] روزم / چگویم چون بود شبهای تارم
تو ای سرمایه سوز عقل و دینم / تو ای غارتگر صبر و قرارم

ز نامه ای صبا تا دم که دانم
هر ندیده روی زیبای نگارم

بمن از رندی و مستی دخیلت ندیم / چه ملامت کنی ای شیخ که کلی است قدیم
گر تو ازری ز وفا ور کم ازری رجا / حکم حکم تو که ما را نبود جز تسلیم
ای خوشا رند و قدح خاره فرخنده مقام / که مدام است مجال که در میخانه مقیم
در ره مدرسه دی پیر مغان دید مرا / سخت شرمنده هم امروز از آن جرم عظیم
خرقه پوشان و گدایان در میخانه / بی نیازند ز شاهنشی هفت اقلیم
بجز از رندی و مستی نکنم کار دگر / که ازل پیر مغان داده مرا این تعلیم
واعظا چند کنی بیهده افسانه دراز / از رخ حور و می کوثر و گلزار نعیم
بجز ابات حرام از کف ساقی [illegible] / تا نگوئی دگر از جنت و حور و تسنیم
ما و تو هر دو طلبکار بهشتیم ولی / تو از آن زهد ریا و من از لطف کریم

گفتم از مطرب و می توبه کنم در بری
باز گفتم که صبا توبه ازین رای سقیم

ساقیا خون شد دلم از دور گردون [illegible] / می بساغر ریز تا خون در دل گردون کنم
ساغری پر کن ز می بر دغم [illegible] / تا که منهم گریه از غیرت دلش را خون کنم
زاهدا منعم ز جام باده گلگون مکن / من بعید گل جهان از رنگ می گلگون کنم
تا صحارا و چاره کن طبع موزون مرا / تا من از چند تو رنگ قامت موزون کنم
شعر گر گوئیت از حسن یار و عشق خویش / بی نیازت از حدیث لیلی و مجنون کنم
گر چه محزون باشدم دل از غم دوران / شاد دارم خویش را تا غیر را محزون کنم
یا بکام من تو مهر غیر بیرون کن ز دل / یا بکام غیر من مهرت ز دل بیرون کنم

درد من افزون شود هر روز چون حسن صبا
چون توانم چاره این درد روز افزون کنم

اگر جدا کنی ای دوست بند از بندم / چو مهر خاطر اغیار نیست خرسندم
امید وصل ندارم ز یار مهرگسل / بیا اجل که بدیدارت آرزومندم
مرید پیر خراباتم که از کرامت او / دل از ارادت مفتی و شیخ برکندم
دلم گرفت ز طامات و زرق ای ساقی / بیار باده که دستار زهد افکندم
فسانه ایست بگوشم حکایت یعقوب / بگو بناصح مشفق که میدهد پندم
که او ز فرقت فرزند خون ز دیده فشاند / من از فراق نگاری که هست فرزندم
گدائی سر کوی تو پادشاهی ماست / ز بندگی تو بر خواجگان خداوندم

صبا مذاق ز صبر تلخ تر دارد
فراق دلبر شیرین لب شکرخندم

جز آستانه پیر مغان پناه ندارم / ولی فغان که در آن آستانه راه ندارم
بپای باده فروش است تا سرم بادا / سری بهمسری شیخ خانقاه ندارم
بگو بگفتنش از دل کشم نهال وفا / بخنده گفت درین باغ از آن گیاه ندارم
بریخت خون مرا وقتی آن که روز حساب / بغیر غمزه خونریز او گواه ندارم
نظر بروی تو گفتی باشتباه فکندم / بصدق قول تو من نیز اشتباه ندارم
بچشم ماه و رخت گو شتاب که مهری / چو ماه روی تو باشد بروی ماه ندارم
بغیر آه سحر نیست چاره شب هجران / ولی امید سحر زان شب سیاه ندارم

صبا چگونه کنم ترک آه و درد و فغانش
که همدمی بشب هجر غیر آه ندارم

کار بجز عشق آن نگار ندارم / با بد و نیک زمانه کار ندارم
از تو برخساره غیر قطره خون نه / ای دل گمگشته یادگار ندارم
از می وصلت که می‌شده سرخوش / آه که من بهره جز خمار ندارم
برده دل بیقرار تا سر زلفش / همچو سر زلف او قرار ندارم
نگر راه دهد مرا دل بکف او / گویم اگر دارم اختیار ندارم
کشت برق آمد از نخست چو کشتم / هیچ امید از دی و بهار ندارم

گرچه صبا در رهش چو گشته غبارم
لیک ز نومیدی انتظار ندارم

بهر دیار که رفتم بهر مقام که دیدم / بخسته تو گذشتم بلبسته تو رسیدم
مرا بهیچ بدادی بکام دل دشمن / برای من که غمت را بنقد جان بخریدم
مخور فریب نکویان که ناصح مشفق / همین حدیث که گویم شنیده ام و نشنیدم
بروز حشر کشم تا چه شرم از رخ قاتل / بآن گنه که چرا زیر تیغ ناله کشیدم
بجز بحسرت دم تو بال و پر نگشودم / بجز بگوشه بام تو ز آشیان نپریدم
امیدم از تو برآمد بخنجری که کشیدی / قسم بجان تو گر غیر این بود امیدم
مخور فریب نکویان که در طریق وفاشان / چه دوستی که نکردم چه دشمنی که ندیدم

صبا شنیده حدیثی مگر از آن لب شیرین
که پند تلخ محدی ز پند گوش کشیدم

تا با تو زمی چهره برافروخته بودم / از آتش می خرمن غم سوخته بودم
در میکده بر تن بچکی جرعه دریدم / آن جامه که از تار و ورع دوخته بودم
از فیض دم پیر مغان رفت ز خاطر / هر نکته که در مدرسه آموخته بودم
انداخت مرا از نظر پیر خرابات / این حاصل زهدیست که اندوخته بودم
بستم بوفائی که ندارد دل و جو درا / از آتش افسرده افروخته بودم

بودم اگر آنکه هیچش نفروشی
ز اول دل و دین تو بفروخته بودم

شمعیت صبا این سخن فرموده که عمری
در عشق بتان بیهده افروخته بودم

جدا زان سرو گلرخ سوی گلشن چون گذر کردم
به هر سرو و گلی بنمود فغان و ناله سر کردم

بحمدالله که آخر رستم از غارت گلچین
من آن مرغم که در کنج قفس سر زیر پر کردم

سرم گر در ره عشقت رود سهل است کز اول
نهادم پا چون در راه عشقت ترک سر کردم

ز غیرت چون نخواهم غبار ره جدا ماندت
ازان خاک که رهت را ز آب چشم خون تر کردم

چو دانستم که خواهم مرد در انجام هجرانت
در آغاز محبت مردم حکایت مختصر کردم

چو دیدم غیر را جای اقامت بر سر کویت
ز غیرت با هزاران حسرت از کویت سفر کردم

بحمدالله که مردند از غمش اهل و در بزمش
بکام دل بآن شوخ خوش منظر نظر کردم

ز خواب و غفلتی بس بی تاثیر دیدم در گرفتاری
صبا زان در قفس ترک فغان بی اثر کردم

تا چند که آزاری جان در آتش هجرانم
هجر تو که از دستش سنگ آید بفغان من انسانم

با اینهمه گویا ندرد ذکر تو خاموشم
با اینهمه دانایی در وصف تو نادانم

من عاشقم و حیران بر روی تو و خلقی
بر من همه حیرانند من در همه حیرانم

تلخ از دهن شیرین زهر از لب خندانت
ای زهر تو تریاقم وی درد تو درمانم

من کوی تو می‌پویم من روی تو می‌جویم
گو شیخ سخن راند از روضه رضوانم

با لعل تو بیزاری از کوثر و تسنیم
با روی تو مستغنی از حور و غلمانم

گر یار شود آخر سر در قدمش سایم
گر بخت شود یاور جان در رهش افشانم

یارا ز جفا تا تو دامن بمن افشانی
خونابه دل دیده افشاند به دامانم

دستی که بپایت نارسد عمر سازا
دستی بودم بر سر دستی بگریبانم

تا حلقه گیسویت در دست صبا آمد
چون زلف پریشانت پیوسته پریشانم

باشد که شود رام آن آهوی رم کرده
عمریست که چون مجنون در سیر بیابانم

کشتی که صبا تا که بوئی ره سودایم
تا هست بجان تابم تا هست تن جانم

اگر با نوجوانی باده در جام میکردم
درین پیرانه سر پرورده ننگ نام میکردم

بیاد نغمه پرواز نیک آن چرم حسرت
با فغان که از صیاد خود در دام میکردم

نگشتم از جدا هرگز از دشنام آن
ولی را نگوش بی از دادن پیغام میکردم

ز بیم آنکه کس با او صبا و آشنا گردد
نگاه پنهان از او در پیش خواجه عام میکردم

با میدی که در باغش گشاید در بروی من
تمام شب که در بر و دانام میکردم

صبا از عشرت تقوی و ننگ زهد بیزارم
دو روز از خدمت رندان فدا بیشام میکردم

پروای علاج دل بیچاره ندارم
آن دل که کنم فکر دل زار ندارم

چندان بتغافل خوی گرفتم که ازین پس
فکر گل و اندیشه گلزار ندارم

گفتم که خرم جنس وفا از تو بجان گفت
کاین جنس گرانمایه بیازار ندارم

هر کس گل وصلی ز تو چیده است من از تو
ای خرمن گل بهره بجز خار ندارم

این خسته دل از بستر برون قدم
من تاب پرستاری بیمار ندارم

زان گمگشته دل فی عالم خبر اما
آگاهی از آن طره طرار ندارم

من روی تو می‌بینم از در و دیوار
بیهوده نظر بر در و دیوار ندارم

گفتی که صبا حال دل گشته چون است
آگاهی از آن مرغ گرفتار ندارم

ای خرامنده سرو سیم اندام / گاهی از ناز سوی ما بخرام
تا بخند از وصال و هجرانت / مدعی کامران و من ناکام
مدعی را بکوی خویش مخوان / بوم را ره مده بگوشه بام
هست از عمر کوتهم باشد / که شد آغاز هجر را انجام
خون بجای می ام بمینا کرد / گردش آسمان مینا فام
باعث رنج و مایه طرب است / گردش آسمان و گردش جام
هر کنامش بود بنامه عشق / ننهد دیگرش بعالم نام
طلعتش از حجاب زلف ببین / گر ندیدی طلوع صبح بشام
حیرتم بین کز و نگشتم شاد / بجوابی پس از هزار سلام
می صافی ز دست صوفی کش / تیرگی چند از غم ایام
صاف باشد صفا کند دیگر / سینه صوفیان دردآشام

سلسله دوستی ز یار بریدم / رشته هستی باختیار بریدم
زانکه قرارم ز جان برید گذشتم / خود طمع از جان بیقرار بریدم
عهد نهانش بدیگران نگسستم / رشته مهرش بآشکار بریدم
ساختم از رشک غیر با غم هجران / با دل غمگین ز غم کنار بریدم
روز وصال از حریم یار گذشتم / دوره هستی چو نوبهار بریدم
گشت بمن تیره روزگار چو از یار / مهر ز نیرنگ روزگار بریدم
غیر صبا چون نهاد پای در آن کوی / پای ز غیرت ز کوی یار بریدم

افسوس

افسوس که صد گلعذاران / سرمست چو صد نوبهاران
سرمست ز باده میگساران / من مست ز جام وصل جانان
دردا که ز دور روزگاران / ماندیم جدا ز یار و یاران
جز غم ثمری دگر ندارد / نخل امل امیدواران
در مزرع امل فشاندیم / تخمی بامید فیض باران
دردا که ندیده کشته ما / جز جلوه برق در بهاران
رحم آر بجان بیقراری / ای از تو قرار بیقراران
مردند بیاد کان مسکین / از حسرت جلوه سواران
ناکامی عاشقان که بگذشت / یکبار بیاد کامکاران
اندیشه کن ای غزال سرکش / از شعله آه سوگواران
دلکش تو چون وفا نکرد آه / ماییم سر کناره کاران
بر دامن گلشنت پرافشان / چون مرغ دل صبا هزاران

غمی از دلستان دردلش بین / و زان غم ناله بیحاصلش بین
ز گیسوی چو خود عاشق نگاری / هزاران بند بر پای دلش بین
بکویش کرده منزل عشقبازان / بکوی عشقبازی منزلش بین
نگفتش میتوان اندر نخستین / ببر در عشق کار مشکلش بین
دل از تیر نگاه صید بندی / طپیدن در بر چو صید بسملش بین
بکویش صد هزاران پای در گل / بکوی دیگری پا در گلش بین
دلش خون از تغافلهای معشوق / هنوز از حال عاشق غافلش بین

بمعشوق بسی کامل عیار است | ولی در عشقبازی جاهلش بین
محبت کش گرفتاران چه دل | ز تأثیر محبت مایلش بین

صبا از باده عشق نگاری
بزم عاشقی لا یعقلش بین

ای دل ز جور آسمان جا بر دو غار کن | آسوده جان ناتوان زین چرخ کج رفتار کن
آمد بهار و رفت دی ساقی بیا ساغر بجنبی | ای دل بیا بانگ چنگ و نی از نو استغفار کن
بر زخم غیر ای نسیم برگرد بسوی من گذر | زین غم دمی خون جگر در ساغر اغیار کن
ای از تو رنگ زرد من ای از تو آه سرد من | ای از تو در دل درد من رحمی باین بیمار کن
باشد ز تو جور و ستم بر جان من لطف و کرم | چندانکه خواهی ای صنم آزار جان زار کن
واعظ حدیث عشق گو مقصود خویش از دل بجو | این خرقه را در می بشو این سبحه را زنار کن
در عشق ای عاشق منزه بندی نظر از نیک و بد | خواهی اگر عمر ابد جان در سر این کار کن
ای دل چو عیش و طرب خوش باش با ترک و عجب | مانند منصور از طلب جا بر فراز دار کن
در کوی آن سیمین بدن غبار را چون شد وطن | یا دل ز جان خود بکن یا ترک کوی یار کن
از غیر مجنون وش ای پسر گر عشق گل داری خبر | چون بلبل خونین جگر خو با خلیده خار کن

یارب صبا را هر زمان سوی جانان نگاهدار
از غیر جانان در جهان از هر کسش بیزار کن

چو فریاد و فغانم ره ندارد در دل جانان | کنم افغان ز فریاد و کنم فریاد از افغان
بود کوی توام مقصود اگر دیر است اگر کعبه | بود عشق تو دم ایمان اگر کفر است اگر ایمان
گرفتاری به بند تو زهی نعمت زهی دولت | رهائی از کمند تو زهی حسرت زهی حرمان
گدای در بار دلگداری کوی صد قیصر | اسیر بند جانانم اسیر بند صد خاقان

ابیات رباعیات

ای باد سلام من بسلطان برسان | یعنی بشهنشاه خراسان برسان
بازم بوطن که نیست جز خاک درت
ای شاه خراسان چو خراسان برسان

جان سوی حریم مهر هشتم راندم | بر نه فلک آستین ز فخر افشاندم
پنجاه و سه سال روز بردم بکناه
پنجاه و سه روز زان بدان درماندم

دل ماند بخاک طوس و با یار فتم | با با حسرت زدار دنیا رفتم
با چشم پرآب و سینه پرآتش
زان خاک که چون باد مسیحا رفتم

این گنبد زرین که جهان روشن ازوست | باشد مغزی و آسمانها همه پوست
سبحان الله که از درش باز آمد
در های بهشت بر رخ دشمن و دوست

این آینه ای خسرو آگاه نگر | تمثال رخ فضلی شاه نگر
از نور جمال او و عکس رخ خویش
که طلعت مهر و که رخ ماه نگر

زین آینه مهر بیره خارا بین | تمثال جمال دار جهان آرا بین
مسکین مویش چو عنبر سارا بین
در آینه سکندری دارا بین

ای آینه عکس روی خاقان در تو | ای جسم ضمیر عالم جان در تو

ای چرخ کمینه مهر تابان در تو
ای عرش خجسته نور یزدان در تو

این تاک گهر که زیب هر محفل داد / بر امر بخت شاه دریا دل داد
چون منظری شاه بدان دیده نگیر
خورشیدش زان شرف قبا بل

دوشینه چو دست دلبر مستم سوخت / زین حادثه جان دردپرستم سوخت
گفتا گفتم بدست آرم دل تو
از سوز دل سوخته‌ات دستم سوخت

عنبری بسری که گاه دست افشانی / دل برده ز دست یوسف کنعانی
این روی که او راست همانا که تو
پرورده دست موسی عمرانی

طفلی که بود غیرت خوبان چگل / دل ماند بکوی عشق او پای بگل
دیدی که چنان ز دست بری دلها
بربود بلعب طفل نادانه دل

این در که ببارگاه جم باز آمد / بر خصم هزار در ز غم باز آمد
شد قبله دین عرب این عالی در
تا بر رخ خسرو عجم باز آمد

این در که بود هر برآن غم بردن / نشانه شها راست بران روی نهند
نا گشته بدولت در این قصر فراز
بر روی جهانی در دولت شده باز

بر قصر شهنشاه جهانست این در / زانرو در و روزنی از روح جانست این در
هرکس که کند نظاره از شش جهتش
گوید در هفتم آسمانست این در

ای چشمه احسان تو در جوشیدن / وان چشمه همیشه این از جوشیدن
تشریف / تشریف ترا بیکوند پوشیدم
گرچه نتوان نکوییت پوشیدن

این جام شهنشه که طلاویز آمد / از آب خضر مدام لبریز آمد
از قبة فرهاد فنی شیرین کار
چون ساغر و شش باد پرویز آمد

خورشید ز خاور چو عیان میگردد / افروخته رخ گرد جهان میگردد
از خجلت این مشعل زرها رخ زرد
در پرده با خبر نهان می گردد

این مشعل زرین که شب از وی روشن / چون مشعل خورشید جهان افروزست
نی نی غلطم که آفتاب از رشکش
شبها پنهان و روز ها در سوزست

رخسار تو شد آبله دار از تقدیر / یا ریخت ستاره بر رخ مهر منیر
یا آبله های دل عشاق بود
کز آینه روی تو شد عکس پذیر

چون لاله بکف زمی ایاغی دارم / از لاله رخی شکفته باغی دارم
یارب نرسد بگردش جام خلل / کز گردش آسمان فراغی دارم

این قصر که رشک طور سینا باشد | این کنگره بشناسد آنکه بینا باشد

هم خجلت کارگاه مانی آمد

هم غیرت بارگاه مینا باشد

ای قصر که عرش گشته همسایه تو | خورشید شهان آمده پیرایه تو

چون دید صبا گفت زهی پایه تو

کافتاده بسایه خدا سایه تو

این قصر که افکنده بکیوان سایه | در سایه آن جهان ز یزدان پایه

این بوالعجبی نگر که شاه دانش

گسترده بآفتاب تابان سایه

ای قصر که از قصر فلک داری ننگ | سقف ز مشبک مقرنس ارژنگ

نی نی ز خدنگ خسرو با فرهنگ

کردند مشبک فلک مینا رنگ

این پله تخت شاه زرین تاجست | شاهی که جهان بعدل او محتاجست

بر حجت منکران دین پایه آن

برهان متین معجز معراجست

ای شه که چو گلبرگ طری خندانی | هنگام کرم ولی دو دست خدائی

گر دست خدا در آستین ننمود

هر چه ز بر دست خدا و خدائی

انوار جلال در جبین ملک است | خورشید سپهر خوشه چین ملک است

افلاک در انگشت کمین ملک است | دریای کرم در آستین ملک است

جدرقم

چه در قلم گوز شهم فرباشد | با زم ز غلامیش بقیصر باشد

امید که از بخت شهنشه بجهاد

این تیغ چو ذوالفقار حیدر باشد

ای شاه جهان ای ملک فرزانه | ای روی تو شمع و مهر و مه پروانه

من بنده و بنده وار جرم کنم

تو شاه و گذشت و کرمت شاهانه

این گلشن سبز و حوض پرگوهر گردید | در باغ جهان چشمه کوثر گردید

چون بر لب آن جلوه گر آید دارا

در آب خضر عکس سکندر نگرید

این چتر که برده آب از چشمه مهر | سیم از کف شه دو دان چو انجم بسپهر

آسمان بتعظیم و نیاز

بنهاده بخاک پیش شاهنشه چهر

این قصر که چون سپهر با زیب و فرست | تمثال بهشت اندر آن جلوه گرست

باشد چو بهشت و طلعت شاه در آن

فرخنده بهشتی به بهشتی دگر است

شهزاده بچشمه یا بدریا گهر است | یا مردم چشم و چشمه چون چشم تر است

یا مهر در آینه به جلوه گر است

یا آتش موسوی در آب خضر است

این کودک سبز چهره خسرو ترک | کاین باد چو یوسف از نخجیر گرگ

چون مردم دیده گوهر پاک تن | هم تیره روشن است و هم خورد و بزرگ

ای شاه و زمین که آسمان خرگه تست　　آفاق کناره کرد لشکرگه تست

مردود کسی که از در شه دور است

محمود کسی که بنده درگه تست

ای قصر که آسمان شکوه ایوانت　　جمی تو و آفتاب شاهان جاهش

آسوده به سایه سایه یزدانت

این پایه کو ورا

ای قصر که داری سر گردون پایی　　بر چرخ برین پای سپهرت کرسی

زین پایه خدا را بخداوند سرای

کت سایه فتاده بر سر نور خدای

ای قصر که آسمان کرا کنگر تو　　ای قبله آسمان زمین در تو

خورشید که شاه اختران بوسد خاک

در پیش شهنشاه طلبد اختر تو

ای قصر که پایه‌ات برات خورشید　　بر پای تو هر روز نهد سر خورشید

تو گردونی بپایه بر خویش بناز

با صدر تو شاه آسمان و خورشید

زین پیکر دلکش که کامرانه خیزد　　این دود که زین برق بهانه خیزد

از رشک نگار کلک مینا کاران

دودیست که از نهاد مانی خیزد

این اطلس پیش رو ستون بارات　　کاندر سر دار شاه خصم اندازست

از آتش شمشیر شهنشه امروز　　در های بهشت بر جهانی بازست

آنکس

آنکس که نشان به پرنیان دارد گاو　　در جسم بشر نهفته جان دارد گاو

افغان ز زمین و آسمان دارم ار انگه

فرمان بر زمین و آسمان دارد گاو

این در که از این روضه دلکش فردوس　　این فر ز فلک زاده بینک اختر فردوس

هم زینت از این ناصیه دارد فردوس

هم زیور از این جبهه اسکندر دید

تا سایه بری خسرو بر ما به فکند　　گردون بپرش ز مهر پیرایه فکند

در سایه آفتاب شاهان زد رخت

بر تارک آفتاب رخی سایه فکند

این در که بود همی پریان غم پرداز　　این در که شمار ذات بدین روی نیاز

تا شد زحسن شاه بدین روضه فراز

درهای بهشت بر جهان آمد باز

پرداخته شد بعهد خاقان این در　　آراست چو شهزاده دوران این در

زد کلک صباحش این بی تاریخ رقم

باشد در گنج سر سبحان این در

اینجا ری که رواق حضرت کرد　　از فضل شاه جهت عرش کرسی

تو چرخ چهارمی و شه مهر منیر

تو وادی طوری و ملک نور ضیای

این تیغ که آتش چو دستی　　شایسته دست شاه محمود وستی

برقش فلک اختر محمود یتی

شایسته دست شاه محمود یتی

این قصر که تخته گاه شاهنشاه است | فردوس فضا و آسمان درگاه است

گر چرخ برین نمایدش آرد چه عجب

این سده بارگاه ظل الله است

این قصر شهنشاه سلیمان حشم است | این کاخ مهین تمثال ایوان جم است

هر آینه روشن و چون ماهی است

کاینه روی آفتاب قدم است

ای قصر که پیکر تو جان شرف است | هر خشت تو خورشید جهان شرف است

هست از شرف آستانش شرف است

زین درگه زمینش آسمان شرف است

ای صرح ممرد آسمان دربست | ای سده تو چو سدره از پایه بست

هم سایه کردگار پیرایه است

هم خواجه آفتاب در سایه است

ای کاخ که سده است دوران افروز | از صدر تو شمع آسمان افروزد

افروختی ار ز جام جم دوران جان

ز آئینه تو جهان جان افروزد

این سده سدره سای دارای عجم | از پایه بلند صدره آمد توام

پشت فلک از سجده او باشد خم

نکست اگر بناه که آمده جم

دو شاه همایون گهر فرخ پی | کان پایه چو جم دارد و این مایه کی

از یک که لطف شهنشاه جهان

آن خسرو خاور شد و این داور ری

هر کس که بسر هوای جانان او را | بنود بکالبد جان او را

آنرا که بدل ز دلبری دردی نیست

دردی دارد که نیست درمان او را

این ظرف نگارین که نبی گواه است | زرین ظرف خلال شاهنشاه است

با هشت بهشت زینت یک بزم است

با هفت ستاره طالع از یک ماه است

گفو از کف خویش چو گنج آرد | خرانت نه بر خزینه و گنج آرد

هم ساز عورت ترا چاره دهد

هم ورزنده زنگ شکر بیخ آرد

آنرا که خزان بعجز و یکسان بگذشت | ما را که دمی از حادثه عریان نگذشت

خوشش باش صبا که در جهان رونقی

آن بستی و هستی یکسان بگذشت

این بند که از جواهر پروین ساخت | دارای جهان فتحعلی شاه آراست

چون دید صبا سجده بدان برد و نخاست

کاین بند کلید گنج اسرار خداست

این تیغ که زهر کام گرا ماند است | آتش زن جان مملکت خواه است

در بحر کف فتحعلی شه در رزم | ابریست که باد افتش سرناماست

آن ترک ببین و نغمه سازیش نگر
با نازی و ترکتازیش نگر
بر روی رسن سحر طرازیش نگر   بارشته جان بازیش نگر
ای بر گهر تو تنگ دلی اصداف
کرده است ترا رعاف در این چه خلاف
گردون جلالی تو و گردون دارد   از خون شفق هر سحر و شام رعاف
ای بحر کفت گوهر روشن آرد
گویند رعاف صحت تن آرد
نی نی طبع تو و گردون دارد   کان سرخ گل از غنچه سوسن آرد
ای سنگ که رنگینک گوهری باسنگی
زین شاخ شکوفه غیرت ارژنگی
منظور شهنشاه سپر او رنگی   بر قبای نه آسمان زان سنگی
ای مایه سنگ عرش هم پایه تست
طوبی خجل از نقش گرانمایه تست
ظل ملک العرش چو پیرایه تست   دریوزه گر آفتاب در سایه تست
ای گوهر با سنگ که دیگت شده نام
دیگت فلک از تو فربهی خواهد وام
شد پخته ز تو نذری شاهنشاهی   کز او شده پخته روزی پخته و خام
ای دیگ که بانگ جوش تو نوشانوش
وز زمزمه تو نای ناهید خموش

در جوش

در جوش تو پر زدن کرمی کامد
دیگ کرمش با فرش در جوش
بیهوده صبا چند سخن آرانی   در مدحت شاه شده تن فرسانی
تو آتش و باد و خاک او نور خدای
تا کی بعبث آب بهاون سانی
دانی ز چه روزگار خارم دارد   زین ره که نهان با نگارم دارد
رازی که از آن نبد ادا را اندر
گیرد چو کنون بنده ازارم دارد
این مشربه دلکش زرین بنگر   کش تمثال مخملی شده زیور
تر آب خضر زند ز غیرت آذر
چون دارد آب لب اسکندر
این مشربه کاب دارا آذر دارد   زان تمثالی که زیب و زیور دارد
هم موسی را آتش طور افروزد
هم دارا آب سکندر دارد
این روضه محمود همایون فر بین   این کوثر روح بخش جان پرور بین
دارای جهان بر لب این چشمه نگر
در آب خضر طلعت اسکندر بین
این کوه همایون فر محمود نگر   این نیل که سرمایه هر سو نگر
نور یزدان به پای سینا بین
دریای محیط بر لب رود نگر

ماهی که فزون ز چند و چون دو جهان — چون دید مرا ز خشم زبون دو جهان

بر گردنم آن دو سنگ زرین افکند

یعنی که بگردن تو خون دو جهان

این قصر که افکنده بگردون سایه — در سایهٔ آن میان زرزدان سایه

مثنوی عبرت نامه

در ستایش حضرت صاحبقران و مذمت ابنای زمان

دیبا چه این تحفه دیبا — پس از این پرده زیبا

نام ملک الملوک اعظم — آرایش چار بالش جم

دارندهٔ تاج و تخت و کشور — دارای جهان ابو المظفر

شاهی که شکفته وار بستان — مرجان شمائلش در دو مرجان

خلاق نوا سوالفان را — قلاج هوا مخالفان را

بنی لسوا لی آنکا را — از جنبش آستین دارا

کشتی کشتی درّ زر زر — دریا دریا ز درج گوهر

مرجانش وظیفه بخش جانرا — جان دارویی فاقه مرجانرا

جود و دل او چو شیر و چنگال — زر در کف او چو سحر بابل

گنج از کف راد او برنج است — دست راد دلش طلای گنج است

سختش که سپهر عالم مجد — زان عالم مجد را بجان وجد

سرا پنی سپهر فرسای — در مایهٔ آن سپهر پایی

تیغ داودش که ظلم سوز است — دست دادِ دلش که جان فروز است

در ظلمت ظلم افتابی — پرگشته مرحمت سحابی

رویش باغی و باغ جان بخش — دستش ابری و ابر کان بخش
گلزار بهشت لاله زان — دریای محیط ژاله زان
بهرام که ترک آسمان است — در موکب آن جنیبه ران است
جسم بدرش اعجمی غلامی — کی دکنفش چو بس خامی
سرهنگ کاش جهان گشاده — بس سپه سکندرش پیاده
چتری ز فراز آفتابش — ترکی ز سپهر فرآسایش
سرچشمهٔ زندگانیش دم — در شرم دمش مسیح مریم
مریخ کمانکش کمینش — خورشید طلیعه جبینش
ذات دوی ذات پاک یزدان — زین پایه خرد شناخت نتوان
نورش که ز نور حق جدا شد — از چشم کج دوبین نهان شد

زان ذات که این از و ذات است — بر پای عقول ما عقال است

خطاب بحضرت صاحب قران

ای نایب مهدی از ره داد — ای فرق تو فر افسر داد
ای جوهر قدرت خدایی — ای زیب ردای کبریایی
ای معنی چار دفتر حق — ای علت نه رواق ازرق
ای مظهر ذات لایزالی — ای نور جمالی و جلالی
ای شاهنشاه ملک ایجاد — ای مهد ارادهٔ مهدی از داد
ای عاقله قیاسات — ای واسطه بقا نبات
ای تخت تو عرش آسمان فرش — ای بخت تو نور شمسه عرش
ای نور خدا جهان ز رویت — ای روی جهان بخاک کویت

ای دیده

ای دیده هوش از تو بینا — ای سینه تو چو طور سینا
ای عقل بخت شده سرت — ای صبح دوم ره میسرت
ای گنبد کوژ پشت چون زن — ابرین خوی گشت در بین
کارش همه رونی و جادوی — ابرین شاعی و سامری خوی
تا تیغ کجت بنام بگزید — گردون کجی خرام بگزید
کلک کر آسمان جادوی — در کام مسیح زهر داروی
بر سینه عیسی آنگه را — کناس کینه نصارا
ابری که تگرگش آتش تیز — از دریای غضب برانگیز
هر صاعقه‌اش زر عدنالان — حسرا قه جان بدسگالان
زان صاعقه‌های دوزخ آور — دوری سپهر سنبلکون بر
بر خرمن آسمان زراق — برقی افشان ز کینه حراق
این هشت طویله خزرا — این هفت شادمه غراز را
بنیاد ز بیخ و بن برانداز — آتش بتن و بجان در انداز
وز دوده سپهر دیگر انگیز — برا خبر او چو آتش تیز
کز دوره ماه و گردش سال — تردیک از و طور دجال
اینک خبر او خروج کرده — بانگش بفلک عروج کرده
از هر سویش چغانه و چنگ — بر تنک و بم کشیده آهنگ
بانگ از بن مو بزهره برده — خون در بن ناخنش فسرده
افکنده بر آن چلیل زنار — هرکو هر آن سهیل کردار
دجال صفات چند جو زن — بر آتش آن خرکران تن

آن مشت یهود بی سر و پای … در کسوت پرنیان و دیبای
هر یک چو دو صد طویله خر … لیکن به دو صد طویله گوهر
خرما طلب و وظیفه جویند … زین ره که شما جان اویند
بد قدر یهود بان غدار … در کوی ز سنگ کودکان زار
که بر در زر بحجره چینی … که بر سر ره بره نشینی
اینک به صدری آسمان قدر … از قدر گزیده جای بر صدر
از سوء قضای آسمانی … قلاب قدر به حکمرانی
رادان همه ناله رود کرده … از مویه غمم سرود کرده
در انجمن پلاس پوشان … آهنگ بریشم فروشان
طبال زراد چند برگاه … نوبت زن این بلند خرگاه
مشتی همگی گرفته هم را … بر زهره رسانده زیر و بم را
جولاهه چند خفته در مهد … چون بند ازار سست شان عهد
دلالان دلال لولی … بر رابعه رانده ناقبولی
بیاغان ز غال آسیرم … آتش زن دودمان مردم
قطران سوزان گلخن افروز … صندل افروز و غالیه سوز
شلغم خواران کوی و بازار … گلشن آرای و گلشکر خوار
انگشت گران پی بن و پی … انگشت نما چهارشش دی
جوسنج دوان بوزن آیین … بر جو زدشان کلاه زرین
از کاه کشان پست پایه … بر کاه کشان فتاد سایه
فالک بازان کوی برزن … بر تارک فرق فال گر زن

گلشنه

گنجینه خوران بنعمت و ناز … گلگاب کشان بنوشش طناز
خرتک بازان تباه حالان … نازان به پلنگ با غزالان
از جو همه را کهن سلب نو … شیرانه بکف ز تنگ جو جو
آگنده ز زر پر زن کنج … جو مانده و آمده گهر سنج
آن لاشه خران پس و دم دم … دنباله رو خران هیزم
اسپ خور دوال خاری … مجروح ز میخ سوگواری
اکنون همه فربه و مشاور … از تیز و نهیق آسمان در
از جبهه بطاق هفت ایوان … ودوان شکن بلند کیوان
آنانکه ز ماکیانشان راز … از خایه ماکیانشان ساز
اکنون باهم چو راز دانند … افسانه ز چرخ و باز رانند
آنانکه سگان ده پکین شان … صد خرقه از آن بپوستین شان
از ناب سگان برزن و کوی … شلوار دریده دکا پوی
اینک همه با شغال کوشان … در صید که مهان خروشان
دشب چو حدیث روز گویند … راز از آهو و یوز گویند
آنانکه ز خار مایه جویان … با پای تهی بخار پویان
خاری کش و خارکش هر جای … آن خارکنی هنوز در پای
اینک پی شان ز ناز در گوز … از خار سمور و تار سیفور
آنانکه بهارشان که دی … از گلخن ده بدست شش پی
اینک یارم گرفته آرام … تا کام گران و نوشان کام
آنانکه نکو بخار رو دی … از دورش ابر زان لب شادی

اینک بغم سپاه و ذراغند — از جوشش زاغ در سراغند
یعنی که وکیل پادشاهیم — همواره مه پر سپاهیم
آنانکه پیک قرا قفا قارون — وان در دل نفت خر که گمران
اینک قارون راستیند — با صنعت سامری قرینند
لیکن بحقیقت ای قرینان — من سامری هزار اینان
آنانکه شبان تیره تا روز — بینند بره گیتی افروز
اینک ز مشاعل فروزان — طنار شبانشان بروزان
آنانکه چراغشان ستاره — دل تفته نفتشان نظاره
اینک بقمطرهای بلور — افروخته شمعهای کافور
آن بی بصران بصدر محفل — از دیده تیره تیره دل
بر پای مستبان بجرگاه — کاین آمد و رفت آن زدرگاه
آنانکه چو خس زجنبش موج — گاهی بحضیض و گاه بر اوج

دریای جلال را ملک — سبحان الله مالک الملک

خطاب بحضرت — صاحب الامر

ای صاحب شرع پرده بردار — دجال حسد را نگون دار
ای صدر نشین مسند شرع — ای صدر تو اصل و انبیا فرع
ای شحنه چارسوق عالم — قومی دزد دان امین زهی غم
ای زیب وساده سلیمان — فوجی دیوان بصدر دیوان
ای این گله را شبان ز داور — جوقی گرگان بگله زنهار
موش غله خور بغله — گرگ گله دربران ز گله

ای گله

ای شیر خدا خدا را بحث — نیکان را ار بدان نگون بخت
شیران سپه ز زرد گوشان — مجروحان پلنگ و موشان
بخشای که بسته کرد کارت — جان درویشان بذو الفقارت
الماس دو سر ز کان برون کن — سنگ در دو دشت لعل گون کن
برقع ز جمال خود برانداز — این مشت جهود را سر انداز
شهدی که بکامشان شب و روز — بفروز و دان شرنگ جانسوز
دیوانهای خورشی آثار — از زلفشان ببر فرود آر
موی تنشان چو خنجر آور — وان خنجرشان بخنجر آور
این بی گهران که همسر او — این تا سرکان روی اندود
وز کوه برنج شان بفرسای — در آتش کینشان بپالای
این مشت جهود که برازا — مشهور بنام مادران را
کز نام پدرشان ندارند — این طرفه که ننگ ازان ندارند
گویند که نام او نوشته — یزدان بجریده فرشته
از آتش خشم و کینه فروز — از صاعقه بلا برافروز
این دوده که چون سیاه دودند — بر ریشه ز کلکی جهودند
با باشیانشان سعا دا — خار افشانان راه طا
از دوزخ کینه آتش تیز — بر کشند دود کون برانگیز
زان آتش نار گیتی افروز — خاشاک وجودشان فروسوز
خاکسترشان بباد کین ده — زین ننگ رهائی زمین ده
بار دوم داد این نباهان — هستند ز کبر کج نگاهان

گردن بکه کو نهچند — با انکه سالار کان بچند
زین هشت حبس ریزه خندان — بر تاب زنخ چو کوسپندان
سرشان ز قفا بکن در افکن — تن در کو پار کین در افکن

خطاب بحضرت — صاحب الامر

ای زنده زنده کانی آرا — کر وقت نه کانی آشکارا
دارا که معین خلیفه لست — بر سنت و بر وظیفه لست
آن نایب خاص خویش اکوی — کای ملک ستان شه ملک خوی
این تیغ که در نیام داری — از بهر چه انتقام داری
در هر دم موروار سازش — در هر لف برق شعله بارش
دریا دریا شرنک جانسوز — دوزخ دوزخ لف جهانسوز
این خوی که چون فرشته داری — بکر چو فرشته ره سپاری
همواره فرشته دیو سوزست — از بارقه اهرمن فروزست
این اهرمنان کوی دجال — دجال چو دشان غم و وبال
زان کردون سوز کیتی افروز — جان تن بتر مشان فروسوز
ای تیغ شهنشه مظفر — ای نایب ذوالفقار حیدر

خطاب بحضرت — صاحب الامر

ای قاید نصرت الهی — ای حارس ملک پادشاهی
ای در همه کار یار خسرو — ای زیبای کنار خسرو
ای اژدر های بهمن اوبار — ای مور تو اژدها حوار
ای مارک سوبر براز ا — ای راتبه بخش [illegible] ازا

ای خفته تو در کنار خسرو [illegible] — [illegible] نوان چو کوشه کیران
ای جوشان نیل بسته آرا — از نیل کهرفشان [illegible] دارا
ای فرخ شاخ معدن بار — بر تو مدام داد و دادار
نیلوفر رنگ و سوری او [illegible] — فیروزی برک و ملکت بر
همرا به باغ [illegible] و تخمی — هم رهنمای و هم در خفی
نیروی شکفتی بهارت — صحرای نبرد لاله زارت
اری زنهار رنک در رنک — آفاق چو کارکاه ارژنک
ای باد بران شه بهمن [illegible] — ای برهمه کان خجسته غمخوار
ای از تو همه پسند جم — ای از تو فره ده ملک هر دم
ای از تو نژاد کان دارا — در دشت نبرد نصرت آرا
ای از تو بپیش شاهشان آب — ای ز آتش تو بهر شان تاب
ای برهمه کان تخت بنده — ای سر ز بهانشان فکنده
ای از تو فشنه شان باد رنک — ای از تو بجنک تیره جنک
نازان همه از تو و تو نازی — بر بازوان شهان غازی
که از تو کشنده روز روسی — در دشت نبرد [illegible] بوسی
که از تو برو م [illegible] کلکارند — ملک کبره ملک [illegible] رند
که از تو بترک تا ز توران — ترک اند از ارستم بوران
ای تیغ شهنشه زمانه — بادی برابکار [illegible] دانه
وقت است که ذوالفقار [illegible] — خون ریزی از این یهود [illegible]
وقت است که خشم صمدی عهد — دجال نماند از تو در مهد

وقت است که از کنار خسرو   از کاشش فلک بدر دی خواه
وقت است که برکشی زمانه   سوزی حسن و خار این تنه
وقت است که سوزی از تف خوی   این کاهشان کشکشان بوی
وقت است که آتشی فروزی   انگشت گران باوه سوزی
که در خور قدر خود ندانی   کاتش به چه کسان فشانی
کوئی که نگار مور من مار   مورم همه مار اژدها خوار
آنرا که نگار مور هستیم   نشگفت که نشکرد خرانیم
آب گهرم که زهر ناب است   جوشش نای فراسیاب است
از مایه نه مهمان کنم من   بیجاده سلب زمردین تن
مریخ صفت زحل نژادم   آتش زن آب و خاک زادم
کو بند چو برکشم کهن سر   سرهای شهان و دوازده افسر
چنگ شیران به روز جنگم   ملک ایران نگار چنگم
این خارکشان چو خار پا   من داس نیم که بدرود خار
این تیغ شکننده این حق است   گفت تو همه زر اسی جو است
لیکن ز من این ترانه بنیوش   مل این سخنان بگوشه گوش
تو آتش و آتش ای جهان سوز   هم صندل سوز و هم خرد افروز
تو مهری و مهر ای جهانگیر   پرتو فکنند بفیروز قیر
باری اگرت زخونشان ننگ   زانت نه بجز فشانی رنگ
خنجر که تراجی کهین است   دنباله رو دست و روز کین است
بکار بران بیهودی چند   تا آرد شان بقبله زند

در کاوش سینهای کین توز   گرد دو زنیام گیتی افروز
بر رغم سپهر دامن خاک   از لوث وجودشان کند پاک

خطاب بخنجر شاه دین پناه

ای خنجر آبگون دارا   تا چند برین خسان مدارا
ای آتش طبع آب پیکر   ای کیوان زاد مهر پرور
ای کیوانت بدم فسان سای   ای بهرامت زهم درادای
بر خاره بن ستمگران را   مرهمن ساز کین وران را
دندانه زره صفت نی   دندان دهان اژدهائی
گر آب تو آتشی جگر تاب   نشگفت که ز آتش دهند آب
ای ناخن پرش غضنفر   ای تاب شر نهنگ سای اژدر
ای جوشن سوز و جوشن آرا   در غرمه کین لب نهنگ خارا
ای در دم روز کار دندان   از یاد تو کام مرگ خندان
ای در پای ستاره خنجک   ای بخت سپهر را فرهنگ
ای غازه کر جمال نصرت   ای آخته از تو بال نصرت
ای برق فش هلال مانند   در بند نیام ابرگون چند
ای آتش داد شعله برکش   ای شعله داد بخش سرکش
زین مشت یهودی جهانخوار   دود از دل ناکسان برآر
هم سینه کینه توز ایشان   بشکاف بکام شیر ریشان
اینان که چو زنده آسمان هم   در بینش نیستی جهان چند
ور زانکه تو نیز ننگ داری   در کشتن شان و ننگ داری

گویی که من آن زمانه سوزم بر ترک فلک جگر فروزم
آشوب من زمانی شایان کاهم صدر سپهر کاهان
من آن سر قلم که بر زدم سر از پنجهٔ ذوالفقار حیدر
من آن مار جهان دادم گر ثعبان کلیم را دم
ای نکته جمالی مسلم آخر نه زمان صدر اعظم
در ملک تو امین و لی عهد دریای شرنگ منع شهد
زهر دهی کام این تباهان شهد دهی و جام نیکخواهان
او را با جازت و اشارت و آنگه بنگر قتیل و غارت

خطاب صدراعظم

ای آصف عهد و صدر اعظم ای بهر نمازت آسمان خم
ای کلک تو ملکمات ده ای طبع تو داد و داد داده
ای روی تو زیب بزم شاهی ای رای تو نور صبحگاهی
ای فتنهٔ ملک بر تو مشهود ای رخنهٔ ملک بر تو مسدود
ای هر چه ز نیک و بد روایت در دیده و در نشست هدایت
ای نام تو در زمانه پویان زان نامه نام جویان
ای کلک تو مار گنج آرا هم بر در دولتش و هم بدارا
ای بخت جوان و عقل پیرت ای انباز خدا نظیرت
ای چشمهٔ نور آسمان گرد یکی ز ضمیر تو جهان کرد
تن یک دو سپهر استخوانت لیکن دو جهان خرد بجانت
ای جوهر غیرت خدائی ای پایهٔ داد کبریائی

عیسی ز یهودیان غدار تا چند بدار کین نگونسار
این موران که پر کشیدی این مار از آنکه پروریدی
اکنون همه مار جان گزایند اکنون همه گرزه اژدهایند
بر قصد تو نیش زهر کین شان با جان تو اینچنین کین شان
غافل منشین که این چنین اند با جان تو این کمین اند
از مهر تو بی نیاز گشته بر کین تخت باز گشته
ای چرخ بلند چرخ زال وانگه بتو خویش بال بابال
مپسند که این پسند کمینت هم پرواز همانکس منت
ای سید قوم کین سادات این قوم یهود را ز عادات
از نام تو هاشمی سرشتی بر خلق ز خلق خویش بهشتی
این دوزخیان یهود زاده چون دوزخ تفته بر وساده
بان عترت هاشمی نژادش پند پدران خود بگوش آر
احمد که خلاصهٔ بشر بود هر نام تر امین پدر بود
از قوم یهود رنجها دید زان بد گهران شکیبها دید
خاکم بدهان زبار کفش سیماب بگوش از شغفش
بر بام رهش زنان نشاندند خاکستر بر سرش فشاندند
بر زیور عرش راه بستند دندان مبارکش شکستند
آخر شد ذوالفقار حیدر قلاع یهودیان به کیفر
کلک که کلید هر حصارست عمر زاده مبین ذوالفقارت
لله الحمد ای خردمند کامد ز تو آن روانت خورسند

پادشاه ز جنبش زبانی / برهان ز خجالتش چه دانی
چل سال بروز کار خسرو / ز الطاف تو این کهن سرا نو
اکنون ز کهن یهودی چند / نو کرده خویش کهنه مپسند

خطاب بصدر اعظم

ای مرد یگانه صدر اعظم / وی شمس زمانه بدر عالم
در دین عرب قوام از تو / در ملک عجم نظام از تو
این رخنه گران ملک و ملت / ملک و ملت قرین ذلت
در دین عرب نه نام ماند / در ملک عجم نه بام ماند
فردا چه جواب مصطفی را / امروز چه عذر پادشا را
ایران همه زین گروه ویران / مشکوی جهان کنام شیران
هم گور بآخر نگار در / هم بوم ببام قصر قیصر
هم کاخ شهان خراب گشته / هم آب روان سراب گشته
این بارگه بهشت آئین / آمد چه نگار خانه چین
از پادشهان عرش پایه / بر عرش برین فکنده سایه
هر کاخ وی از نگار مانی / عبرت ده کاخ آسمانی
چون قصر نه آسمان اعظم / نه کاخ نهاده از بر هم
شش سو بنگارشش سری زر / تمثال شهان [illegible]
از تمثال سپهر کاهان / بر صف صفا ده صفاهان
آن که گلشنش چو گلشن / از شاهان و مه چارده تن
هم نو لبتش مهدی عهد / تا مهد برابر جهان شود مهد

این دجالان خراب کردند / انباشته ز آفتاب کردند
این ظلم خدای را روا نیست / مشکوی ملک چنین سزا نیست
شد زیور وحش و خانه وی / زینان ویران خراب تا پی
با پادشه سپهر پایه / کز چتر وی آفتاب سایه
هر کاخ وی از نگار مانی / عبرت ده کاخ آسمانی
کرپاس درش پناه شاهان / باج او سپهر کاهان
پیوسته چنین پر و بزرگ / چون مور نشان بشیر آهنگ
از صورت سیرت این دلیران / طاوس بهشت مار بیران
دور از درشه بگوهر نازند / بر سر چتر شهی فرازند
سی اسب جنیبه همچو دارا / در پیش کشند آشکارا
هرا در ناب و زین زرشاد / از مروارید و لعل [illegible]
در پیش پیادگان سرهنگ / کوبند همی بزیر پی سنگ
خاصان از پس روان بهنگام / چون خاصان ملک با آرام
صد کام از آن خران راکب / از بس پو پالشان مواکب
سرهنگان در نظام موکب / دو ای سران هفت کوکب
خاصان ملک بر ایشان زار / روی از ذلت بخاک [illegible]
فرمان داران شه هم از بیم / بوسند رکابشان بتعظیم
کار رکه صواب پادشاست / هر جا که پادشه کنادست
گیرند چو مال پیر دهقان / بستانند چو زان نفیر و افغان

گویند که این خراج شاهست / از جور ملک جهان تباهست
گر ما ز ملک سخن پذیریم / باید که جهان خراب گیریم
بالله که جهان ز ماست آباد / بیداد ز خسرو و ز ما داد
تخفیف خراج شد ز دهقان / دارند حرمی از پنهان
گنجی که دهد شه گهرسنج / خود گنج بود و رنج بر رنج
با این همه هشته مهر ایمن / با این همه ریو رنگ روشن
وز بهر نظام ملک شاهی / فی فی پی مشتره و تباهی
آن ابرمنان رسته از بند / در تخت روان نیاز مرشند
از ملک به ملک دشت بجای / چون مرده دران محفه شان جای
از بس ترکان بگوی بازی / در پیش جنیبه های تازی
جوقی ز مزلفان ساده / در پای محفه شان پیاده
زرین اطباق بر سر خنک / از لوزه و کلیچه رنگ در رنگ
وانان ز محفه ها بپیوست / در هر طبق کلیچه شان دست
زین سان همه ره طبق کشانان / جوع البقر خری نشانان
آن پدران پیت گوهر / روزی خورده و گداها در
از چرخ فدا ماشان فراموش / با چرخ طبنده دوش بر دوش
ز آثار شنفته مظفر / چون داده صبا طراز دفتر
بی واسطه خسرو گهرسنج / افتاده بدست رنج او گنج
این پخته خوران زخام کار / در سر هوس کلاه داری

پنهان بره کژی گرایان / از بیم سری ملک سرایان
آورده بدام نکته سنجی / آزرده تخلقش از شکنجی
پس گفته ز بندهای هانی / حاصل نه بجز از سخن سرانی
بگذار بنام ما دفاتر / بگذار چه شد ز ما ماثر
آن مرد سخن طراز آگاه / از بیم شکنجه روان کاه
زان پیت بیهودیان پی نغز / آراسته پس فسانه نغز
آورده بنامه از پدرشان / نام عمرو خال بوالبشرشان
دستان شگرف آن قبیله / افسانه دمنه و کلیله
آغاز ترانه هیچ در هیچ / انجام فسانه هیچ در هیچ
بر نامه ز نامی آنچنان را / هم نام نیاهای دارا
بگذاشته نام آن فرایح / شهنامه و زینت الدایج
بیچاره رهید از بخشش / نه جز گرهانه از شکنجی

خطاب بصدر اعظم

ای صدر بزرگ و پر دانا / ای در همه پیشه توانا
این پایه که شهریار دادت / پا بر سر آسمان نهادت
زان داد که غمگسار دیدت / پس از همه همان گزیدت
ملک تو ز ناز کرد کافور / شد بیزه تخرت سپید سیفور
سوری صفت زد پر بگرفت / شیر آمده جای فر بگرفت
گر پاک تن تو ناتوان گشت / نیروی تنت قرین جان گشت
عمر ده داستی سپردی / در درگه شاه روز بردی

نام تو از آن تحفه جمشید   هم قافله با فروغ خورشید
انصاف تو ای بزرگ چون شد   کز این خور و آن جهان نگون شد
زیباست که این سخن بپوشی   این راز ز شهریار پوشی
کین موران اژدهای این گنج   دهقان بغم و سپاه در رنج
دهقان زنان همه از ایشان   طفلان پسران رشه از ایشان
بانگ گفت ای یگانه عهد   کابخه شد شرنگ با شهد
از گردش آسمان وارون   گنج افزونشان ز گنج قارون
زاهنگ وساده مهان شان   بودند نژاده شهان شان
اسباب شهی بهیچ دیدند   بودند سپاهیان گزیدند
چون شاه به گشه سوی جنگ   ایشان هراز کوته نیز نگ
گیرند بشهر خویشتن راه   با رای کژ و روان بدخواه
ستر ز بسیل چت بربند   بنیاد جهان خراب بیند
این کار دگر سست و یاوه   گر آگهی از حدیث کاوه
از گفته پندهای پرجوش   افسانه شیر و کید خرگوش
هم بر ملک فلک شکن بخش   هم بر تن و جان خویشتن بخش
از شتر به آگهی که چون شد   از فتنه دمنه چون نگون شد
این راز فسون هرگز نیست   افسانه نه بلکه نغز پندیست
دابشلیم این بیاده نسرود   بانگ باده بگیر تا بری سود
تو خفته بکاخ پی پی و بن   از خویش خدایرا حذر کن
تا خانه فرو بسر نیامد   صدوم ز پای در نیامد

آمد چو سرا بسر فرودش   از موبه ماند کان چه سودش
باید ز تخت پاکه بت   و آنگه این بخانه بنشست
ای خانه ملک را تو معمار   این ریشه کنان بلک مکار
ملک آن شه و تو از شنقشاه   در ملک نگاهبان آگاه
گر این سخنان لبشه زانی   بدخواه شهنشه جهانی
دیدیم شبان تیره در راه   بس شب ره و حبت ودنگ چاه
لیکن نه چاه آگهش دل   تا در نگه چه نگرد منزل
باید ز تخت چاه ابناشت   و آنگه برادر راه برداشت
ایشان همه ژرف چاه راهند   در کین و کین شاه هستند
ز آغاز کهن شان نشیبای   و آنگه برادر ره نه پیمای
چون نیک اندیش شاه و صدرم   زین غم شده چون هلال بدرم
فرمان دادی که خانه من   جنبش گیر و بنامه من
زین شوم گروه تیره گوهر   تا ریک کند بیاض دفتر
فرمان ترا بجان شنیدم   خطی دو بدین ورق کشیدم
این یک دو ورق که دلپسند است   آیین صد کتاب پند است

خطاب بصدر اعظم

ای صدر ستوده آفرینش   در آن نظری بچشم بینش
با این همه حجت مبرهن   با این همه نکتهای روشن
گر چرخ فرو ستاره آرند   ز زلزله کوه خاره آرند
در سیر ایم بکوه الوند   جنبش گیرد و چو دوار و بند

آرد کرشان به پرده ناهید | در رقص آید چو ذره خورشید
بر سعی آن جواب چون | در ظلمت لفظ پاک پنهان
و اندر حبشی خطش معانی | در شب چو ستاره‌ها نهانی
از کار مسیحان اسحار | احسنت بدین بنان سحار
خوانم بجلالت ار بتصریح | رانند اهلا بجای تسبیح
هرکس که بخواند این دلایل | گوید که بد در مقابل
تا زان حبشی نی گریزان | آرد که زنی نجات شروان
خاقانی بند و شش بها قین | خلخال ز تحفة العراقین
با این همه بذلهای دلکش | کافکنده بجان خصم آتش
گر در تو نگیرد ای خردمند | دیوانه شال بگسلم بند
با چشت دریده پیش دارا | آرم ز تو شکوه آشکارا
گویم که ای شاه آسمان قدر | فریاد ز بر دباری صدر
گوید آهن سبک ای شاه | در خطا بس صبور تیش کاه
دل ده بر آن مجنته دستور | در تاب و توان فزودن از نور
کان از نور خدا محلی | این راز تحمل و تجلی
هم گو بنشین ای خلافه پوش | این نکته بگوش هوش بنیوش
ترکی ز تو چون کشاده تیری | آن تیر زیا فکنده شیری
آن شیر ز تیر ناله دارد | زان از مژه خون چو ژاله دارد
غافل کان چوب و آهن ... | از بازوی تیرزن بگردد
اینان همه رو چوب آهن | این واسطه کان خدنگ افکن

پس چون شنود شه این حکایت | از چشم تو پند این کنایت
بگشای دمی لب از این پند | زان دم دم آتشین من بند
این مشو از سبا زابنان | آگاه کنش ز درد ابنان
تا رای ترا ملک پسند د | زان رخنه ملک خویش بیند
سوگند ترا بتیغ دارا | کاین بر تو نباشد آشکارا
کاین شه بود این چنین اند | با دولت شه چنین نکه ماند
این راز گفت آشکار گفتم | یک نکته ز صد هزار گفتم
چون این سخنان نغز بشنفت | خندید و ز لعل این گهر سفت
کز جور و جفای این تباهان | ویران کن خاندان شاهان

خطاب | بجود

خاموش صبا از این حکایت | زاید چو حکایت از حکایت
کز باد فراه داد دادار | گردید بدان به گرفتار
برنجد دو لب دو دیده بگشای | زنگ اندوه ز دیده بزدای
از آب سرشک آتش دل | بنشان وز دل ابید بگسل
بنگر که جهان ز داد دارا | مقصود دل آمد آشکارا
روزی دو معطلند کرانان | در بکه ببند نگهبانان
سرشته شد آستین دل آمد | بنشسته دل تو از گل آمد
روزی آید که دل کند عزم | سر دار دو شان ز کین دم گرم
زین مشت سبک سران بزن | سرها که کنون گران ز گرزن
وقتی بینی که پی ندارا | افتاده بپای دار دارا

آن روسیان که نا توانند / یا پی که ز سوکشان توانند
تیغ دارا دهنه خور نار / ولشان چو درمنهای پرخار
گر شعله بلند کرده غم نیست / این شعله فزون زنیک و دم نیست
شه پیر ملک شکنج ماریست / زین مار ان مار گنج خواریست
آن مار شود چو جان گزاشان / گنج همه کرده اژدهاشان
زین ساده رخان پری دیده / هستی همه بشنها بریده
وین دخترکان دلبی موی / در پردهٔ ترک دلبی خوی
وین عفریتان زشت دیدار / با کلفتان به کلمهٔ خار
نگاه بخت خود گزیده / دسر کین چون جبل خزیده
آن گنج ساده مانند گنجور / در شحنهٔ مرگ و ظلمت گور
در مقبرهٔ یهودیان خوار / وان مال یکورشان سیه مار
ایوانهای سپهر پایه / کافکنده و با فتاب سایه
آراسته از زر فغفوران / بس کاخ ستم کرده ویران
بنیاد همه نهاده از جور / از جور دوران چمانه در دور
از چشم خدا و داد داور / از نسل فنا و روز کیفر
هستی همه را خراب گشته / وین آب روان سراب گشته
ایوان آرایشان بزاری / ویرانه نشین کوی خواری
دریوزه کنان دوان بهر در / از فاقه پلاس ژنده در بر
گر زنده بکار سپنوانه / در مرده درآتش خدائی
خلوتگه های آهنین در / کاورده بقفل آهنین در

آن

آن جوق یهودیان بخلوت / من سلوی بجوان زسلوت
در برخ که نبات بسته / دریا نانشان بدر نشسته
چند چو بشنج داستینی / آرند بجنبش آستینی
کای شنج بحجزه خوبش آزار / کامروز بجوا چه نشسته بار
چاره سوی فنا سپارد / از شرم بهی فنای خوارد
کوشش باشش که از جوادش / کاغنشته بسی شهد باز هر
شهد همه را اشتر نگ بینی / نام همه را جنسنک بینی
از خلوتیان اثر نیابی / وز دربانشان بدر نیابی

مثنوی تحفة العراقین

ای طایر عیسی آفرینش / چون طایر عیسوی بهینش
گرد از کهرت بگاه انجاد / یزدان بهی ازان بنی باد
ای بهره دوش بهر زاده / فی بهره تازه بر دساده
بر صدر سرادق مطلبت / چون قفل پیرا جرب

در بیت فراغ دود دود دود
باقی به بقات باشد و بود

روشن کن دود دمان دودی
فی دود مزایل وجودی

ای مشعل دودمان خلقان
بر خلق تو خلق لیت برهان

اندر تا زیت خنقا نام
از بوی تو بوی خنقا وام

زان در ره تو قدم سپارد
زین کو بیت به بخشه آرد

چون دود مقام ستراحت
از ساغر ستراح راحت

باشد گزکت کهن نزاری
هر قرطه نوای دلنوازی

هر قهوه بجزد لبیدیری
با بوی تو قهوه چون صبری

چون اهل ورع نهان بلقی
تضعیف ورع بخلق و خلقی

ای از تو که در ورع شد طاقی
تضعیف ورع گرفته آفاق

تو در ره است آن ستمباری
از دست ستمبار زن خواری

ای حوزده زانت است زاده
استاده هزار است داده

تیمور ز ذباب در مطالب
ابن الغز را مدام طالب

این است که ناشکیب آورد
از قهوه مدام طیبت آورد

هرچند که رنجه دارد وت تا
وسطا بکجا کتش مرجان

ابن الغز اگر طبیب یابی
شاید که دوی شکیبا ید

کان آمد و بس طبیب خیز
چون بو ایوب سحری ایز

این است نه کان زر ناب است
در پرورش زر آفتاب است

گر سیم کسی بران فشاند
زر سره در حوض ستاند

تیمور بزر کند مطوق
را دق بزیبق مروق

از بهر مناره

از بهر مناره چاره سازیست
نقشا هنگ مناره سازیست

هم معدن زر و کان اکسیر
پیوسته چو کیمیا تبا غیر

هرکه که به بنگش درآید
این سرخ سپیکه زان زر آید

ای قهوه در بر از خفته
با قرطه سحق براز کفته

در زرین مهد خفته با هم
هم کو هر عهد سفته با هم

با بچه اهنشه گفته بجوی
وز بچه مدام حوزده علوی

هم بر زر نقره غارت از تو
هم زبان رالشارت از تو

چون آهنگ رحیل سازی
از بچه خولیش چه رسازی

بر مرکب خولش تازیانه
سازی ز عصیرها زیانه

دنباله روی زنی براز شد
انباز تو هیچ نو نه سازت

زان خلعه ستم گرفته بر دوش
زین خلعه زر کشیده در گوش

هم بستر ناز قرطه بوده
با قرطه مهد زر غنوده

ار داینجه تو نغز همرام
در پنج رعاف و درد سر جام

بر کاخ خود از دو رنگ سازی
بر محدث کار رنگ سازی

آرند عهدیات طبرزد
تا بر خبری ز صدر مسند

بنی ز نم تو هم صدیم آمد
فی صدیم زان یکی نم آمد

هم کفو کاف قاف کفوت
کفو سیم تو کاف کفوت

سنگی الف سپاسی گفت
کاسیم تو کاف جفت راجفت

تعین تو تا بهرم کشاده
عشر فنش ز عشرت اوفتاده

تا شد الف تو کاف پیکر
کفو زنچو کاف دست برسر

بی مرد سلیم باستانی   کز گفته بنده راست دانی

کز بهر قضای حاجت خویش   هر سوی هزار قامتش پیش

هر که چو الف براخ پوید   چون سبزه الف ز راغ روید

بر خردل اگر گذارد از دل   بو ایوب آورد ز خردل

هر اخ ازو بطرف گلزار   بی لغز ایرا آورد بار

روزی که ازین گره بپوید   زان مرز عن آستر نگ روید

بود ز مراتب رباعی   جز رمل هیچ علم راضی

کورا بود از رمل مطلوب   جز رمل دی ولیک مقلوب

از پنج ده هلال صفا   خشم آمده با نشان جوزا

برگیر دوش اول از میانه   بروی کند آنکه آشیانه

از سال جلالی او بچاره   از هفته همه کند شماره

روزیش هفت د فزاید   میلش سوی آن عدد گرایم

خورشید قربت ذره پرور   کز نور شمرده خویش کمتر

گرچه فر آفتاب دارد   با مور چنین خطاب دارد

کی نقی تو مایه وجودم   بی نفی تو بی وجود بودم

گفتم که جی تو گفت نیور   منظور منش ازین نه غیر تیور

پیوسته بذکر ما بتسی   لیکن بدو قصه قایلستی

وز خمسه به پنج کرده تقسیر   وز پنجه به شصت جسته تغییر

بر سرقت خمسه حکم رانده   زان بر دو مه آستین فشانده

وز دوره مهر آنچه دیده   دو ماه ز بهر خود گزیده

ازان

ازان بر ده شماره جسته   زان از پی خویش چاره جسته

ای زیور محفل بزرگان   جویان سیم تو بیم ترکان

بود بجلال تو زبانی   گر پس روشه آسمانی

آن است حسنپه رکابت   هم غاشیه دار آفتابت

این قاعده برقرار باشد   گرپیش حسنپه دار باشد

هستی تو کلاه گله دار   بر تارک آسمان کله دار

امروز بجز تو کلاه ده   بر شیر فلک نهد قلاده

لشکر ظفری به بیم ناوک   چون کوچ که لشکر دیجاوک

کز بهر چه آن کرده چو ذکام   کردند به بیم ناوکش نام

با اسب تو بحر ژرف تنگ است   تیور دران یکی نهنگ است

تو آن سره زر قدر کانی   جان داروی فاقه مرده کانی

بپسندد چو مفلسان بخواب   تقدیر دود بزر ناب(؟)

دیدار ترا بخواب دیدن   باشد بوصال زر رسیدن

آن نقش سره زر پیاله   شیرین کن مهر ده ساله(؟)

تا سود ترا نظر گوهر   دریاوان قره آسمان زر

پرورده کان قره ذاتت   زرین شده عالم صفاتت

مادرزادت چو شیر مادر   انگند فلک خیو بدان [illegible]

آمد زبر از عالی پر   از قلزم آن مصحف [illegible]

تا گفت که قره آورد زر   این طرفه که زر شکر دهد بر

ان سیم فشان نه زر فشان بود   این طرفه که زر ز سیم بود

نوای زار رنجه بهر حال / پدا شده ز سیم بحال

از آن سیم درت نثار سر باد / سرتا پایت سیم و زر باد

به درگه شاه راه بادت / از شاه ز دل کلاه بادت

در خرم اگر چه پیغمبر بنی / زاندیشه قرین بوالحسنی

بادی ز دوا بی سماوی / چون دیگ زناب بی آوی

مثنوی گلشن صبا

در نصیحت فرزند و حکایات گوید

بنام خداوند هوش آفرین / دو گوش نصیحت نیوش آفرین

که با چشم و گوشت وزو چشم و گوش / یکی راست بین و یکی حق نیوش

زبان خرد شد ازو پند گوی / وزو هوش فرزانه اندرز جوی

بگفتار شیرین لبان زو شکر / طبر خون طبرزد ازو داده بر

فرازنده کاخ گردان سپهر / فروزنده چهر تابنده مهر

نگارنده چهره از آب و تاب / برازنده گوهر از آفتاب

بنی را هم از آن ز اندر زکیسه / بنی را هم آورد از آن ارجمند

محمد شه دین و ختم رسل / به گم گشتگان رهنمای سبل

پناه جهان خواجه کاینات / که جز بر درش نیست راه نجات

ولی رهنما سوی او حیدر است / که او شهر علم و علیش در است

بجز آل پاکش نخواهیم کس / نجات دو عالم همین است و بس

سر من جز از آستان شان مباد / بیارم بجز داستانشان مباد

خطاب بفرزند

در نصیحت گوید

حسین ای گرانمایه فرزند من / چو آویزه در گوش کش پند من

دمی لب ز گفتار خاموش دار / بگفتار من ای پسر گوش دار

شوی ایمن از روزگار ای پسر / ز اندرز آموز ای پسر

مشو غافل از روزگار دو رنگ / که کس را نماند کمیتی در تنگ

بیازیچه بس اختر تابناک / بر آرد بگردون در آرد بخاک

تو چون طفلی و آسمانت چو مهد / قضا جنبش مهد را بسته عهد

جهالت ره آفتابت کند / از آن جنبش آخر بخوابت کند

اگر داری از سنگ و آهن روان / بفرسای از گردش آسمان

اگر سنگی آن آهن سنگ تراش / دگر آهنی سنگ آهن رباست

گر آسایشی بایدت اندر آن / میاسا بقین پروری این زمان

چو مردان ره سوی طاعت گرای / بسیچی کن از بهر دیگر سرای

کسانی که جا زاوی خواستند / بطاعت تن ناتوان کاستند

ز من بشنو این پند جان پرور / مکن فربه استخوان پرور

بدانش تو نیز استخوان گران کن / که دانش دهد مغز هر استخوان

وز آن دانشی کش بجان بردری | ز انکار نادان چه خسران بری

بجست اندرت گوهری تابناک | چو نادان نخرف خواند از او چه باک

مکن خاطر خویشتن را ملول | ز انکار هر جاهل بوالفضول

بچیره بهر ژاژ خواه در سخن | تو مستغنی از گوهر خویشتن

دهی هر چه تن را به نیرو اساس | به نیرو نگردی چو گاو خراس

گرفتم زمین را بگاوی بزور | ولیکن چو گاوی چو گاوی بزور

پس از من مکن تیره آب مرا | میندا بگل آفتاب مرا

نکوبستی چو از من شدی نامور | بکیفر مکن نام نیکم هدر

بهر انجمن دخت بر دخته گوی | سخنهای شایسته سخته گوی

به نرمی سخن گوی هنگام خشم | بماند از شرم نیکش چشم

چو زن پیکر خود میارا برنگ | که بر مرد رنگ زنان است ننگ

به بی رنگی آرا تن خویشتن | که این زیب مرد آمد آن زیب زن

کسی را که نه رنگ و بوی نکوست | به از رنگ و بویی که در پشت اوست

اگر قدر جوئی مپو در ره صدر | که بی صدر جو را گران کار قدر

ز هشیار دلی مرد آزاده باش | چو آزاده کی خواهی افتاده باش

چو بالید بر خویش طاوس نر | شد او را مگس زان سرانجام پر

حقارا ز حقارت بجائی رسید | که از پر خود قسر و دیهیم دید

گرانی و سختی مکن ای پسر | که از سنگ و زو سخت تر

کند سوده نرم باز و چنگ | هم از آهن آمن هم از زنک سنگ

چو باد وزان و چو آب روان | بجو بر سبک باش نرم ای جوان

نه مرباد در چنبری باید ی | نه مرآب را ملی سابدی

اگر راه یابی بدرگاه شاه | مکن کام جز راستی را براه

بخدمت بهر راستی پیشه کن | ز ناراستی نیک اندیشه کن

اگر گنج گیرد ز دستت برنج | که بی رنجش آغاز او داد گنج

بگیرش بپارای بر دم زبان | بدانش جهان آفرین را بخوان

زیانش مخواه از پی سود خویش | ز بهبود او جوی بهبود خویش

اگر دولت شاه پاینده است | ترا چشمه عیش زاینده است

اگر خشم گیرد باو در گریز | ورت خوار خواهد تو آن خواه نیز

اگر سر بگردون برافرازدت | وگر تن بخاک اندر اندازدت

درین هر دو یکسان ز نوش و ز پیچ | که نبود جز این شیوه حق سپاس

گرت تیغ بر سر زند بی دریغ | ستایش ورا نیستش باز و تیغ

کزو در جهان مالک جان ماست | برش جان ما از جهانبان ماست

کسی را که از شه بدل کین بود | بدل اندرش به که زو چین بود

هر سینه کز پادشه کین درست | همان کینه آن سینه را خنجر است

جهان آفرین چون جهان آفرید | بدمش از تن شاه جان آفرید

جهان از جهاندار دارد طراز | چو تن کالبد از جو هر جان باز

ز آلعشقی گر بود دلفریب | که بی او و دولت ز نامد نصیب

برون چون رود از تن جان پاک | نخواهندش آن پاک تن جز بخاک

نباشد شاه تاریک گور | کنی پیکرش طعمه مار و مور

جهاندار چون از جهان دور ماند | جهان چون تنی کان ز جان دور ماند

بود شاه جاندار یزدان‌شناس / که باد از یزدان مر او را سپاس
جهاندار محمدعلی پادشاه / که نامش برآمد ز ماهی به ماه
همه جان ما خاک راهش سزد / که برداشت از خاک ره ننگ و بد
پسندش چو آسایش جان ماست / پس او هر چه بر ما پسندد رواست
بدارای جان و بدانای راز / که در جان ندارم بجز او نیاز
دل روشن او چو جام جم است / ز راز دل عالمی عالم است

خطاب بفرزند

گذشت ار گزارم یکی داستان / ز دوران گیتی به از باستان
ز پنجه گرم کم بود سال پنج / ولی برده‌ام افزون ز صد سال رنج
بسی نامهٔ خسروان خوانده‌ام / بسی خامه در نامشان رانده‌ام
ز آثار شاهان با عدل و داد / بسی نکته‌ها خیره دارم بیاد
ندیدم چو این شاهی ار راستان / نخواندم چو رسمش ز نامه باستان
نهاد این شهنشاه لشکرشکن / یکی رسم نو در جهان کهن
جهان را از آن رسم نو تازه کرد / کهن دفتر ملک شیرازه کرد
کیومرث کو رسم شاهی نهاد / ملک اختری بود با عدل و داد
چو آراست تارک به پیروزه تاج / نخست آنچه‌اش بود رسم خراج
گرفت از رعیت زر آن تاجور / پس آنگاه آراست لشکر بزر
ولی این جهاندار از عدل و داد / درِ گنجهای کهن برگشاد
ز بی‌خواسته داد ناخواسته / جهان چون عروسی شد آراسته
سپاه و رعیت ز دو زر گرفت / ز زر عالمی را بزیور گرفت

نهاده

نهاد از کرم این شه پاک کیش / خراج رعیت بگنجور خویش
بپرسش تا جداران فرشته تاج / رعیت ولی گیرد از وی خراج
درین دست فرسوده درمای / رعیت چو خاک است و شه ده‌خدای
فشانند بر این خاک گر دانه / ستانند هر دانه پیمانه
بر آن گر نشانند یکی چو خشک / معطر کند مغزش از پی مشک
نبوده چو این خسروی سرفراز
چنین شاه درویش پرور که یافت / چنین ماهی از اوج شاهی نتافت
جهان پادشاهی ز عجز کار اوست / جهان کدخدائی سزاوار اوست
شود گر زبان هر سر موی من / همه چون زبان سخنگوی من
کنم شکر احسان آن شهریار / بنارم که گویم یکی از هزار

در اندرز فرزند گوید

صبا باز گو باز چند پسر / نگاهی بجان گر کند پسر
بر آموده کن نامهٔ دلپسند / ز پرمایه درهای اندرز پند
ز هر در بحکمت بیارای گفت / که داری بحکمت دل پاک جفت
کنون ای گرانمایه فرزند من / بهر زانکی گوش کن پند من
بسی پند ناگفته گفتم ترا / بسی در ناسفته سفتم ترا
ز من بشنو این پند و در کار بند / که اندرز من باشدت سودمند
پس از من چو آن خاطرت شاد کرد / دلت از شکنج غم آزاد کرد
جهان آفرین را بمن یاد کن / روان پدر ای پسر شاد کن
ز خواب و خور و شاهد و دلبری / جدا مان و بر شهریاران گرای

خورد خواب و شاید بازش چو
بجان مهر آزاد و مردان گزین

حکا

شنیدم که لقمان پسر را ز مهر
مخور طعمه جز خسروانی خورش
بجو کام جز راحت نو سرشت
بهر خطه خانه بنیاد کن
بگفتا ای پدر پند گفتی سزای
چنان لقمه بر خویش کیر تنگ
ز وصل پری باشش چنان پی
براحت مجنب تقدر تا توان
بدان کو نه کن جای در هر دلی
در پند لقمان بار ای وهوش
چو گل همنشینی هر خار کن

حکا

شنیدم یکی پادشاه بزرگ
چو شیر فلک پنجه شان زورمند
هر کس که خسرو شدی خشمناک
یکی هوشمند از ندیمان شه
بشفقت شب و روز شان طور دا

بجز راه چوند یاران بسوی
که گزیده آزاده مردان گزین

بیت

باندرز فرمود کای خوب چهر
که جان بایدت زان خورش پرورش
بیارام جز بر در دواج پرند
دران خاطر داستان جای کن
بگفت ای پسر سوی خسی گری
که کرده بکامت چو شکر شرنگ
که دارد به دیوت نماید پری
که غارت شود بزن تن پرنیان
که هر جا شوی باشدت منزلی
گرت رای هو بیت دلکش گلش
بدان راز نیکی بجو دیار کن

بیت

بیفکند اندر او داد و درنده گرگ
بگیران نه سر پنجه شان برکنند
بچنگال گرگانش کردی هلاک
گرگان گرم کرده پگاه وگه
چنین اند مردان نیکو نهاد

بر آشفت روزی ملک با ندیم
بفرمود تا زو به بند آورید
دگر روز با خاطری پر ز بیم
همی گفت با ناله و درد ناک
یکی گفتش ای خسرو هوشمند
باو چون دوان دیده ام چشمند
ودیدند کش از دوی یار
چو در راه احسان بفشرد پی
ملک شادمان گشت و پر جوش
تو نیز ای پسر سوی احسان گرای
وگر بد کنی کیفرت بد رسد
گر اشتم بکردن برآید سرت
سپهرت چنان چه دست آورد

در اندرز

زمین کشته اندر او ای پسر دست
شود آشکار آنچه از صلب کوه
ز سنگ و حدید آتش آید پدید

حکا

شنیدم بروزی یکی گوسفند
بسختی هم از موی آن پادوست

فراموش شد عهد های قدیم
ز گرگان بچالش گرفت آورید
ملک در ندامت ز قتل ندیم
که او نرخ چه کردم او را هلاک
ز گرگان نیامد مرا ورا گزند
ولیعهد خویش بشناختند
زیاری بپاداش نهادند سر
گرفتی ز گرگان نیامد بوی
به تشریف زر پیکر آراستش
که پاداش احسانت بخشندگی
که بود مکافات به غیر مه
که آید سر چرخ مه چفرست
کن انگشم هر زیر دست آورد

گوید

حذر کن ز رودن زیر دست
هم از دون شود کوه و آهن ستوه
هم از آن گدازند سنگ و حدید

بیت

ز چنگال گرگ رسیدش گزند
بروز دگر گرگ بازش بربست

حذر کن ز پیدا و خوردای گر / کز افسانه گوسفند است و گرگ
میفروز بر خرمن کس شرار / که هم در تو گیرد بپایان کار

از مشاهده / خود گوید

مشاهده مرا رفت از ظالمی / که زد آتش ظلم بر عاملی
همی آتش هشته افروختی / پس خانه مردمان سوختی
پشی آتشی در سرایش گرفت / ستم پیشه جاهل اندر شگفت
که آمد ایمر این آتش افروخته / فلان با فلان خانمان سوختند
چو ما چه لی این حکایت شگفت / شنیدم که با صاحب خانه گفت
شراری که عمری برافروختی / کنون خانه خویش از آن سوختی
ز آتش دریغا فروخت / که از آتش جورت اینخانه سوخت
همینست و بس دهر عهدی گرفت / که امروز برنا و فردا از گبت

حکا / بیت

شنیدم که گرگی بچنگال کین / بدرید بر روبهی پوستین
در آویخت با گرگ یکسر بچنگ / فرو کند گرگینه سرش چنگ
کمانداری آن شیر از کمین / هم افکند از ناوکی زهرگین
چو آن تیرزن کرد آهنگ آن / بچاهی در افتاد و بسپرد جان
اگر هوشمندی یکی پند گیر / ز روباه و گرگ و همیشه و شیر
ز ابرو و گیره گره باز کن / نکوئی به نیک و بد آغاز کن
یکتی هر دم یکی فشان / که بر خیر نکوئی نه بپشی زیان

از مشاهده / خود گوید

بدیلم مرا بود وقتی سفر / بفرمان دارای جمشید فر
ز خاک سیاپوش و آب سفید / ز امید هستی شدم نا امید
بدانکه دو سیر از گذرگاه رود / کشاورز آن بوم در اسم نمود
ستم پیشه مردی نه داد و شدم / بدشنام و چوبش بیازردم
من از آب آسان گذشتم چو برق / ستم پیشه مسکین بکرد آب غرق
رهائی ز کشتی بود با خدای / ولیکن مرنجان دل ناخدای
ز نیکی نکوئی ز بد بد رسد / بهر کس رسد هرچه از خود رسد
ما بذر من ای پسر گوش کن / جز این هرچه دانی فراموش کن
چو دست کسی گیری از داوری / میندیش از پایش از یاوری
نکوئی کنش گرچه بد باشد او / مگر و گر ز نیکی شود بد نکو
بر آرای نیکی که مردان ز / نکو داشته رسم نیکی نگاه

حکا / بیت

شنیدم یکی پیر روشن روان / بدرگاه قنبر ماندی شده روان
بجب اندرش گوهری تابناک / بعیار چون گوهر خواجه پاک
یکی مرد رهزن به نیرنگ دید / ز جیبش گهر خواست بردن پدید
ره حیلت آن به گهر برگرفت / که دستش خداوند گوهر گرفت
بدرگاه سلطان کشیدش تهر / که تا شحنه سازد دو دستش بشهر
دران ره که با خواریش میکشید / بزاری ز جان پاکش نا امید
ولی زمرد چانی بازم جهت / با و رحمت آورد و با خویش گفت
چو دستش گرفتی زپا فکنش / گر فهم کوشیاد بی آدمیش

چو بردش پی داوری پیش شاه | چنین گفت با داوران مرد راه
که این مرد از دوده ارجمند | فتاده به پستی ز چرخ بلند
ز آگنده گنج این پراکنده روز | نماندش بجز این گهر دلفروز
پس آن پاک زاد همایون گهر | سپردش بگنجور آن دادگر
چو داد آن گرانمایه گوهر بشاه | پی یاری رهزن آن مرد راه
دلش شاد کردان شه دادگر | بفرمود رسمی به تشریف زر
یکی گفتش از زمره بخردان | که نیکی نباشد سزای بدان
بگفتش که ای از حقیقت بری | بچشم حقیقت چرا ننگری
چو دیدمش کز خشم ندیدم سزای | که از روی کینش درآرم ز پای
بپی بست آیین مردان چنین | بجان آفرینان ز جان آفرین

قطعه در وصف تواضع | در فروتنی و مذمت عجب و خودبینی

برآرد گر تاج ای جوان چرخ پیر | چو دارای انجم بچارم سپهر
مشکن بنخوت ز باد غرور | مکن بر ضعیفان افتاده زور
از آن مهر بر مهد گردون نشست | که از آسمان تافت بر خاک پست
بر افتادگان تافت اگر سایه‌ات | شد پایه بر آسمان پایه‌ات
در آسایش خلق خواهی تو نیز | سوی پستی او سرفرازی عزیز
گر آزاده مردی چو آزادگان | حذر کن ز آزار افتادگان
در اخلاق خواندم من ای نکته سنج | از این نکته گر نکته سنجی مرنج
گر زنده چون نشد بجای | گزاینده سنگ باز کرد بجای
کسی کو درافتد بر افتاده | ز سنگ بتر گوهرش دان گرانزاده

بناگز

نباشی اگر نیک مرد ای پسر | به پرهیز کز سگ نباشی بتر
وگر از فریب بزرگی و جاه | به دهقان زیان آوری پیش شاه
خرابی بخلق آشکارا کنی | که آباد از آن گنج دارا کنی
رعیت بود در جهان چون رمه | جهانبان ز یزدان شبان همه
چو آگه شود ز آن زیان آوری | زیانت رساند شه از داوری
ز انصاف دارای دیهیم و گاه | از آن جاه آخر در آیی بچاه

از مشاهده | خود گوید

بدیوان سلطان فرخنده فال | ز دیلم دو عامل بهم در جدال
خراج ولایت یکی پیش کرد | نه اندیشه زان ده و دلریش کرد
گز داد آن دیگران فزونی قبول | سپرد آن ولایت بدان بوالفضول
بسالی دو گشت آن ولایت تباه | تبه عامل نو هم از تیغ شاه
سلیمی یکی مار رنگین بکف | ولیکن نه تیر قضا را هدف
برون رنگ رنگ و درون پر زرنگ | خط و خال آن مار بودش ز راه
بر آن غافلی کرد ناگه نگاه | خط و خال او چون عروسان شنگ
بر افشاندش بدره زر و سیم | گرفت آن گزاینده مار از سلیم
سپارنده جان بود سلامت ببرد | ستاننده از زخم آن جان سپرد
ریاست همان مار رنگین شمار | گزاینده جان ناهوشیار

در مذمت بزرگی | دگر حکمت گوید

خداوندی و ده خدائی مجوی | ز امر خدائی جدائی مجوی
چه نازی بجود کان عزیزی بود | عزیزی آن پی تبرزی بود

بعزت همی در بر و بوم خویش / بذلت در از نفس بدشوم خویش
برآکنده از مال درویش گنج / تهی دست خلقی ز دستت برنج
تو از زر و گوهر برآکنده گل / جهانی ز جورت پراکنده دل
ز دستت نه دیناری آید برون / ولی روی خلق از تو دینارگون
بشه گر رسد سر مپیچ از دست / وگرنه خدا سرنگون سازدت
مکن ای پسر از پی سود خویش / دل مردم آزرده بهر درش
ز درگاه خسرو جدایی مجو / در آن آستان جز گدایی مجو

حکایت / بیت

یکی را بجا ستم پیشه بود / ز جان آفرینش نه اندیشه بود
یکی گفتش این ناخوش چون حیل / چرا از مکافات اندیشه نیست
ز غفلت بدو گفت ای ساده مرد / ز کیفر نیندیشد آزاده مرد
کیم از مکافات رنجی رسید / کیم از شکنجی شکنجی رسید
بدو گفت آن ناصح هوشمند / کزین پیش چو دکیستی گزند
که خوانند مردم ستم پیشه ات / وزین نام بد بود اندیشه ات
حکایت ز مه تا بماهی گرفت / سپیدی در آسیاهی گرفت
بعزت دهی نسبت برتری / ندانی که در جاه ذلت دری
بزرگان عزیزش کجا شمرند / کسی را که نامش بلعنت برند

حکایت / بیت

شنیدم زنی را یکی یار بود / وز اندیشه شو در آزار بود
سری از خری بر طبق برنهاد / که تا زان دهد قفل شوهر بباد

کنیز

کنیزی درین فتنه یاری شها / که شوهر در آمد ز در ناگهش
بپرسید از آن بانگ و از جفت / زن از حیله با شوی بگشود گفت
که از مخلب زاغی ای نیکبخت / بچینی طبق اندر افتاد سخت
چو از زن شنید این سخن ساده مرد / دلش گشت آن طبق تکیه کرد
در آن ساده بگرفت چون گرگ مشت / کنیزک بخاتون پس از خنده گفت
که این بیت مر خواجه را شید / دگر گون حسرت آمد بنغز خرد
تو ای کون خر نغز خر خورده / که بر عرش خود گمان برده
چه بندی برین کاخ دلبند دل / که نابسته زان بایدت کند دل
زمانه ز اسرار و سر انجام دهر / بشهر و زه کوی و بر شاه شهر
بر ایوان کسری حکیمی نگاشت / کزین کاخ باید گذشت و گذاشت
اگر هوشمندی و فرزانه / بناکن بملک بقا خانه
اگر داری ای مرد فرزانه هوش / بتعمیر دلهای ویرانه کوش
دل دردمندی ز خود شاد کن / بلطفی یکی خانه آباد کن
شنیدم یکی عارف پاکدل / بعالم بپرداخت کاخی ز گل
که چون زیر خاک آخرین منزلست / چه حاجت بکاخی که زآب و گلست
دل اندر سرای سپنجی مبند / که ناپایدار است و نادلپسند
هر انجمن شاد و خرم نشین / که حاصل ز گیتی نباشد جز این
مشو شاد و زنهار از مرگ کس / که پاینده جان آفرینست و بس

حکایت / بیت

شنیدم بکسری کسی مژده برد / که خرم نشین کت فلان خصم مرد

چنین گفتش آن شاه فرخنده بخت / که ما نیز باید ببندیم رخت

مرا چون همین راه باشد به پیش / بخندم بکس بلکه گریم بخویش

چو دنیا و ایجاد ما بر فناست / بمرگ کسی شادمانی خطاست

بلی مرگ اعدا در این دشت دون / نگردد بمرگ کسی شادمان

در بی اعتباری گردون دون پرور

فغان زین سپنج زکو زشت پشت / یکی را بپرورد کآخر بکشت

سر سروران زان بخاک اندر است / تن پاکشان در مغاک اندر است

ازان خسروان خار و فرسوده تن / بخاک سیه توده بر توده تن

چراغی بیفروخت گیتی بمهر / که آخر فتد دود دودش بچهر

نیفشاند تخمی کشاورز دهر / که ندرود بیکاهش از داس قهر

نهالی از این باغ سر برنزد / که دهرش بکین تیشه بر سر نزد

سری را زمانه نیفراشت خوش / که پامالش از پای ننهاد خوش

کجا شاه کاختری تابناک / برآمد که نامد سحرگه بخاک

ز دانندهٔ هستی است آسمان / بپایان شد آخر خود بی گمان

اگر برگی این بوده خاکستر است / اگر آهنی رنگ آهن خور است

چه بندی دل اندر سرای سپنج / که آخر فرو کند باید برنج

حکایت

شنیدم یکی عارف سالخورد / در آن دم که نقد روان می‌سپرد

تن خورش از تابش آفتاب / چو موم اندر آتش چو شکر در آب

یکی گفتش ای پیر دیرینه روز / ش از تابش آفتابت بسوز

چتر

نیفتی چرا در سرای سپنج / سپنجی سرای پی دفع رنج

بنالید و گفتا در این روز کم / که آسایش از سایه بود و چه غم

شنیدم که از گردش روزگار / بگیتی فزون داشت سال از هزار

بزرگان چنین از جهان رسته‌اند / نه چون ما دل اندر جهان بسته‌اند

چو ما جمله زان بر جهان دل منه / به بیهوده گل بر سر گل منه

حکایت

شنیدم که در طوس دیوانه / ز دیوانه درویش فرزانه

یکی دیو خو رهزنی از کمین / که دیو آمدش رهزن عقل و دین

برون جست و دستار بربود از سرش / ز تندی چو مرغی گذشت از برش

دوان مرد و رهزن بیازار و کوی / بهر جا که مرد و بهر جا مجوی

یکی گفتش ای مرد آشفته رای / نه زان راه شد سوی این ره گرای

بخندید و گفت ای خداوند هوش / کزین حالت دل چه آمد بگوش

چه حاصل که اکنون ز پی پویمش / که آخر در آنجا که جویمش

کنون از چه بندم بر آن دیو راه / که فرجام آید بهر جا نگاه

اگر ای پسر داری از روی تن / سر و دم زن زین قصه تن

دو روزی که یابی درین روزگار / چه غمخواری خبر از غمگسار

در سرگذشت خود گوید

مرا بود یاری خردمند و راد / مبارک پی و خسرو همایون نهاد

فرخنده و شوخ و جادو نگاه / بقامت چو سرو و بطلعت چو ماه

شب و روز بودیم باهم قرین / چو جان و چو تن همدم و همنشین

بروزی سخن راند با من بقهر / تو گوئی ز شکر برانگیخت زهر
برآشفتم از وی ز طبع غیور / شدم روز چند از رخ چهره دور
بروزی برافراخت قامت بناز / بعذر آوری با هزاران نیاز
ز عاب نوشین شکر ریز شد / مرا آتش از شکرش تیز شد
چو آراست روی سخن را بمهر / ببوسیدمش از ره مهر چهر
چو زمی ز من دید با خویشتن / بزمی چنین گفت با من سخن
که ای یار فرخنده شد خوی / مرا پاسخ این سخن بازگوی
چو از دشمنی رنج بینی بسی / نه بینم که نالی ازو با کسی
شنیدی چو گفتاری از یار شد / زیاری شدت از چه بازار کند
بدو گفتم ای یار زیبا خرام / لعل عارض چو صبح و گیسو چو شام

حکا / بیت

شنیدم که در عهد پیشین کسی / ز هر ناکسی رنج دیدی بسی
بسر بر دوش سنگی آمد فراز / ز پیر و جوان دید بس رنگ و ناز
تقاضا دل کشیدی ز هر جور کیش / بسی از سنگ هر جور کیشش بیش
نه از سنگ کس گشت نالان همی / نه بر زخم او از کسی مرهمی
تنش بر بطی کشته کرد و زن / بسی زخمه دیدی بهر انجمن
از آن بربطی کش بنالید گوش / از آن ناله‌اش آمدی دل بجوش
یکی روز بگذشت در بوستان / یکی انجمن دید از دوستان
چو گلبن ببر هر کسی را گلی / سراینده بر هر گلی بلبلی
ز گل دسته هر کسی را بدست / چو بلبل ز دیدار گل جمله مست

دران

در آن انجمن هوشمندی حکیم / که بودیش از دوستان قدیم
بحرفی برآشفت و آشفته وار / بآن یار فرخنده بردبار
چنین گفت کاین بربط را بی‌صحبت / خردمند را داری زین نکته نیست
یکی دسته از سنبل مشکبوی / چو گیسوی خوبان فکندش بروی
از آن پس آن مرد شوریده بخت / در افتاد بر خاک و نالید سخت
برآورد از دل درد ناک / که آوخ ز زخم نگشتم هلاک
یکی گفتش ای مرد کار آزمای / نگارت مرا در وحل ماند پای
ز سنگ کسان دم فرو بسته / و از زخم گل این چنین خسته
بپاسخ بنالید و بگریست زار / که ای خواجه این خواری آسان گذار
ز یاران مرا چشم یاری بود / از آنم چنین بیقراری بود
کند دشمنی گر بجا ار بم پوست / ننالم ننالم ز گلبرگ دوست
ولی باشد از دوست یاری امید / ز دشمن کسی غیر خواری ندید
نکو پند خردمند باری نیوش / حلاوت ز حنظل مرارت ز نوش
ندارد کس از بینان چشم خار / و گر نه ز مغیلان دهد خار بار
ولی شی ز سنجاب باشد درشت / و گر نه درشتیت با خار پشت
ولی بایدت دوست باشد بکام / ز دشمن مجو دوستی والسلام
شود تا ترا سودمندی سپهر / ز من بشنو این نیک پند ای پسر
گرت تیغ مشت در خور است / که مهر و رو اکاشتی شکر است

حکا / بیت

بصحبت یکی خواند بر ساده / دل از می‌پرستی زکف داده

که زنهار در بزم مستان مرو / بجز که می پرستان مرو
سمن بوی و ساده رو و خوش ادا / با مذررا زادکان گوش دار
بپاکی دامن گرت رای هست / مزن دست بر دامن می پرست
که کردی زنگهر غلامی ای پسر / تو از خویشتن دار و از خدا بخبر

حکایت

شنیدم شبی چند رند خراب / پی عیش چیدند بزم شراب
ز ساقی می عشق درخواستند / فزودند شادی و غم کاستند
می و نقل در جام هم ریختند / چو شیر و شکر در هم آمیختند
شدند اندران انجمن کامجوی / ز خورشید رویان مرغوله موی
جهان بر شد از نای عشرت خروش / که شد زهره در بزم گردون خموش
بزرگی در آن کوی بودش مقام / چه حاجت که او را بگویم بنام
چو آهنگ چنگ خروشان شنید / چو غوغای آن دردنوشان شنید
نه جوشی کز ایشانش آمد بگوش / دلش چون خم باده آمد بجوش
که آن نامهوار زادب دور بود / کسی خواجه بر خویش مغرور بود
غلامی فرستاد با صد شتاب / برخ رشک مه غیرت آفتاب
که زان قوم زر دامن پی ادب / بگفتش که آن بت نوش لب
که باشد مکافات رندان دهد / سحرگاهشان جای زندان دهد
چو رفت آن پری چهره سیمبر / بایوان مستان شوریده سر
ندانم بآن پیشوا چون گذشت / شنیدم مغانش ز گردون گذشت
ز کامی که در محفل مست رفت / و را دامن عصمت از دست رفت

همین داستان هر کسی خوانده بود / بعالم یکی داستان مانده از او
تو نیز ای پسر ساده رو و نیکنام / بایوان مستان مرو والسلام

در سرزنش خود گوید

صبا چند آری اندر رو پند / ترا پند اگر شود سودمند
کز آن گونه بر خویشتن دوران بری / که بر خویشتن چند کس بنگری
تو فی دهی پند فرزند خویش / که پدر رفته باشی هم پند خویش

حکایت

فقیهی شنیدم که با سروری / بکر شهر زد ستار بود سری
فقیهک بظاهر نکو حال بود / بباطن ولی رند محتال بود
پی مات گوش خود انباشتی / کز آواز خوش بیخبر داشتی
ولی زاده ایتام پیشش بخود / خدا را حرام وشش پیشش نبود
خداوند علم و خداوند ری / ثنا سازی هر چیز غیر از خدای
بروزی زبان بعظت کشید / نصیحت از او بر فضیحت کشید
بد و گفت کین جور بیداد چیست / بگردون ز بیدادت این داد چیست
پاسخ چنین گفتش آن نیک رای / که ای شیخ جاهل بترس از خدای
تو در کسوت پارسایان دری / درین شیوه مشهور هر کشوری
فزون را نمی باشد از دین تهی / بصورت فرشته بسیرت چو دیو
بظاهر من آنم که بیخواهیم / بباطن همانم که میدانیم
ترا که درون و برون چون بت است / چرا چشم بوده زنان پرست
بخلوت کن در شریعت حرام / نداشند ا غلام را با غلام

که در طریقت شیخ کبیر

حکا

شنیدم که مردی زاهل سداد
نظر کرد شیخی بسجاده
چنو بر رخ شیخ انگند وگفت
بر آشفت شیخ و فغان درگرفت
که ا هل مسجد چه جای جوشت
چنو اشکی اندرین خاک پاک
بکار تو مینماید این داستان

حکا

شنیدم نفرمود منع از طرب
گرزین تخلص نیز خوردم بری
بگویش نکو بود از آنکه بست
بکاری ملامت نشاید از آن
مدار و دست هد و زدم اثر
زانجوا چه هستی چو مختلج
چنان پادشاهی نه جز کار او
شود گر زبان هر سر موی من
کنم شکر احسان آن شهریار

ملالست سوال طفل صغیر

بیت

بمسجد قدم بهر طاعت نهاد
که در شنقی بود باساده
که با جنت تو جنت شیطان عجب
پی رزدن او عصا بر گرفت
زاباید از این که کند پوست
زفعل کر سیت کر هیشه باک
بی هیچ چند ما زاستان

بیت

مجرور جاهل بنی عرب
شود همشیع کی زمن دیگری
زستی گران سر بندان بست
گران کار او را ملامت و آن
که دارم زحال درویش خبر
نباشد بکس پند تو سودمند

7

جهان پادشاهی سزاوار اوست
همه چون زبان سخن گوی من
نیارم که گویم یکی از هزار

حکا

شبی کند چشم برادر بخشم
دل مادر از درد فرزند ریش
بدو گفت کی مهربان مام من
برو گر عزت برادری نفیر
کنون گر پریشان کنی موبروی

در تعریف

سخنهای دیرینه داستان
زبا هست گویا بهر انجمن
بنودی گر این لفظهای دری
گر از نام گنجه واگاه بود
زاستاد گنجه زدانای طوس
چو گفتند آغاز و انجام شان
سخن چیست سرچشمه زندگی
ولی روز کاری برآمد دراز
کسی در جهان کو سخن سنج بود
بلی هست آهنگ بلبل خبر
کسی را که دیده نو ریش نیست
درین فرخ ایام فرخنده عهد
بکشور خدائی سزاوارش چو دید

بیت

بود دیدش براه بداندیش چشم
بنالید هم پیش فرزند خویش
که شیرین زشیر تو شد کام من
از آن به که برمن بگرئی اسیر

سخن گوید

که ثبت است در نامه باستان
کز آثار شاهان سرآمد سخن
کرا زنده قصه سروری
کز آن نام و در جهان شاد بود
یکی آتش بتن شد یکی فیلقوس
پذیرفت از آن زنده کو نام شان
گزان مردگان راست پاینده گی
که نام سخن را نگفتند باز
بنجاک اندرش جای چون گنج بود
کسی را از نام خود زاد کرد
زچینی سنجل سرورش نیست
که خاقان اعظم برارست عهد
خدایش بکشور خدائی گزید

قضا نام او چون بدفتر نوشت   همه دفتر خسروان در نوشت

هر کشور آن خسرو تاج بخش   بکشور گشاده برانگیخت رخش

بزیر نگینش درآمد چو موم   ز دریای چین تا باقصای روم

بدشتی بنخجیر گم بگی نگشت   ز عدلش جهان شد چو خرم بهشت

کنج در دری باز کرد   سخنهای جان پرور آغاز کرد

ز هر گوشه مردم نکته سنج   که بودندی از آسمان در شکنج

بدرگاه آن شاه فرخنده خوی   باُمید داری نهادند روی

نخست آنکه مدح سخن باز کرد   بمدحش در افشاندن آغاز کرد

بجز من ز یاران دانا نبود   وگر بود چون من توانا نبود

چو دیدم توانا بنظم دری   نهادم بهر افسر زری

چو در حضرتش بنده باریافتم   بس از مرد کز زندگی یافتم

ز هر جا سخن گستری از فحول   بگنج درم شد ز کنج خمول

ز تبریز دانای زرین قلم   که در نظم و نثر است صاحب قلم

سحاب و هما وصبور نشاط   شهنشاه را درفشان در بساط

از آن نکته سنجان فرخ سرشت   بساط شهنشه چو خرم بهشت

صبا گر چه زان هم نوایان گذشت   ولی بوستانشان از او در سرشت

ثنای شه نکته دان کارشان   از آن نکته دان گرم بازارشان

ز ماهی بر آمد سخنشان بماه   پرستار از سخنهای شاه

فشاندند هر یک ز دانشوری   بمدح شهنشاه در دری

جهان گرچه از گوهر آکنده بود   ولی آن گهرها پراکنده بود

بفرمان دارای فرمان روا   بجمع آوری نام روشن نما

برآراست گنجی چو گنجور خور   ز دریای مدح شهنشاه پر

مدایح چو زان نامور تازه یافت   بدان نام فرخنده آوازه یافت

سخن گرچه زان نامور زنده شد   ولی نام نامیش پاینده شد

بجز او جهانش شاه کیهان مباد   جهان را بجز او جهانبان مباد

در صفت   فردوسی

در اخلاق خواندم من نکته سنج   از این نکته کز نکته سنجی برنج

که زنده چون نشنید بابای   گزاینده سنگ باز گردد بجای

کسی کاو در افتد بر افتاده   بتر از سگش دان که از زاده

در شکایت آسمان   و بیوفائی زمان گوید

درین خم اگر دست رس بودمی   سخاک در شاه رنج ... می

نبارنش چو جان در برآوردمی   بجان از دل و جانش بستودمی

بکا یک بر آن شرح غم کردمی   دما دم ز غمها برآسودمی

ز هجرش گهی زار نالیدمی   ز وصلش گهی شاد بغنودمی

بجان راحت عشرت آوردمی   ز دل زنگ اندوه بزدودمی

بر آن کرد جز دیده تنها دمی   بر آن خاک جز چهره بنسودمی

بچشم اندرش سر بسر سامودمی   بچهر اندرش غازه سان سودمی

به بیچاره گر راز دل گفتمی   مدر مانده که چاره فرمودمی

ستمها که از آسمان دیدمی   بزاری بر آن شرح بنمودمی

گلیمش گر تنگ بربستی   بر رویش در فتنه بگشودمی

رخ دشمنانش سیه کردمی — ز سماکانش بفرسودمی
بخرمن شرارش در افکندمی — بدود آفتابش در اندودمی
زنش درع کیوان برآوردمی — ز سر خود بهرام بربودمی
دم الحیض ناهید بگرفتمی — بدستار برجیس آلودمی
همه نرگس استانش برکندمی — همه سنبلستانش بدرودمی
بگردن کمندش در افکندمی — زچشم اخترانش بپالودمی
بچوگان شاخش آوردمی — بشش در سه پاره فرسودمی
به بر خواریش زحمت آوردمی — نه بر زاریش بربخشودمی
ز دو داری کشورستان دیدمی — صبا آنچه مقصود دل بودمی

در مذمت صحبت نادان گوید

صبا گر بجان عقل دین پروری — ز انکار نادان چه خسران بری
بچه مذمت گوهر تابناک — چه نادان حرف خواهد ارا چه
بچیزه همه ژاژ خواهد سخن — تو ششعی از گوهر خویش
مکن خاطر خویش را ملول — ز انکار هر جاهلی بوالفضول

در مذمت مال دنیا

بمال خود انکو جه بالی همی — گر آن مال هر خواجه مالی همی
ممال ای کیا زار بجال — حذر کن ازین گنبد هرزه مال
شنیدم که بر مار افسا کرد — بیابان ز مار آید ای هوشمند
چو مال تو آمد گزاینده مار — بدان خوی مار گزاینده مار
تو ای مار افسا و تارت — به پرهیز از آن کت با بنا

در صفت راستی

ترا ای پسر پند گفتم بسی — گران منت برتر از هر کسی
چراغی کت از مهر افروختم — به بیهوده روغن در آن سوختم
ندیدم از آن روشنی در دلت — دلم گشت بار شک آزار بکلت
ولی بشنو ای نیک فرزند من — که بود جزین آخرین پند من
بود راستی آن درخت ای پسر — که آزار بود برتری برگ و بر
کجی نیست جز آن جگر کاو خار — که خواریش برگشت و بیخش بار
گرت برتری باید ای راست باش — اگر کاستی در کج و کاست باش
گرامی ز تو شاد دارم روان — و آنی ازین در فوانم توان

در بیوفائی دنیا گوید

شنیدی که باید برخ غازه — شنیدی که ناید کهن تازه
جوانی درختی است پیرش بار — چو پیری رسد ریش جیره عغار
بدوران این آسمان چارمیخ — رهائی ازین دیو قیار رمیت
نکس ماندی ازین سپنجی سرای — بدی خواجه و هر تو پرو پای
اگر شرزه شیری اگر زنده پیل — بباید جاش چو دریای نیل

در وصف گل حکیم فرنگی

یکی عیسوی پارسی لعل — که بود دکپتی همالیش کس
زبانش شکر ریز گاه سخن — همایون دمش روح بخشای
گرانمایه آسمان مایه — بکاخ هنر نغز پیرایه

خرد گو دگر بزم فرهنگ او — هنر چون یکی گوی در چنگ او
حکیمی مبارک دمش جانفزای — چو عیسی از و رست هستی گرای
ز داروی او هر در آوازه — بمینای هر خشکی تازه
پی کار ارسطو درین روزگار — شدی او بفرهنگش آموزگار
بگل نام فرخنده آن جوان — چو پیر خرد را دو دوشش روان
بگفتار هر فرقه گویاستی — بهنجار هر پیشه پویاستی
هر انجمن چون سخن گستر است — تو گوئی نمایش هزار اندر است
زبانش بهر گونه گفتار باز — ز هر چار دفتر شناسای راز
حکیمی خردمنده رادوبهره — نژاد از بزرگان انگلتره
بایران خرامیده از کشورش — که آمد چنین در خرام اخترش
شنیدم ز مردان اسپارش — که آن نغز کشور بهشت است خوش
بزرگان آن کشور آراسته — فلاطون ز فرهنگشان کاسته
سراسر بکین آتشین دوبا — شرارش بمهر آب هستی فزا
بهرسو که کین را کمر بر میان — نسوزد بدش از بر شده آسمان
در آن مرز نام آوری بارجای — روانش بداد و بفرهنگ پای
سیم خارج در ملک انگلتره — ولی عهد او را و سروی سره
که از پشت آن پادشاه بزرگ — بآبشخور آرنده میش و گرگ
ببالای سرو و بدیدار ماه — به پروین گرایانش پر کلاه
مدار ایش اسپهد نامجوی — بگیتی ز نیروی شان کامجوی
ولنستین کو اسپهد نامور — یکی زان بلیکان سنش شکر

ابا چارده پادشه در نبرد — سپه رانده و زانان برآورد گرد
بادتاجداران پیروزکج — بشمشیر بگرفت زانان خراج
درازی برادرش در هند لارد — پی او بهنجار فرهنگ و داد
بفرماندهی اندر آن مرز و بوم — پراکنده نامش بایران و روم
بفرمان فرمانده خویشتن — که شاهی بزرگست و آدی کهن
بدرگاه ایران خدا بر کام — فرستاده راند ملکم بنام
یکی مرد فرزانه چیره گفت — دل و جانش با دوستی رو بجفت
نشانه هنر راده و فرخنده کیش — در دوستی کوشا ز ناخویش
چو بشنید پیمان یاری بهم — دو فرخنده خسرو دو فرزانه جم
دو خسرو بسی شاد و با ساختند — بهم فرستادگان تاختند
یکی سرگور ازلی رسول مهین — رسولان سراسر مراو را کهین
بسی راست کردار بیدار مغز — نکورای و دانا توانا و نغز
دگر موریه را دو سروی بلند — گرانمایه و بخرد و هوشمند
نه پیچیده از کژی و کاستی — نکو هر دوش زیور راستی
دگر راست کو بخردی کاردان — ولک صاحبان را دو سپاردان
بدیدار نیکو بکردار خوش — نکوخواه و پرور بد اندیش کش
سراسر مرا مهربان غمگسار — بهر شش من از جان و دل دوستدار
بویژه بگل صاحب آن یار نغز — بهر رنج و اندوه غمخوار نغز
بهم آشنایان فرخنده خوی — بگیتی پراکنده نام نکوی
یکی پند خواندم بفرزند خویش — چو بستم بدان زیور پند خویش

چو بشنید آن عیسوی با دمن | پسند آمدش طرز گفتار من

زمن خواست آن نامه یادگار | بدین نامه آن پند کردم نگار

سپردم بدو مهر آن انجمن | ز مهر و وفای من آرد سخن

کند بزم آن عیسوی دوستان | پیاد صبا غیرت بوستان

بدان نیکخواهان فرخنده نام | پیامی ز مهرم برد والسلام

مثنوی شک و سهو نماز

ای نگارنده سپید و سیاه | ای طرازنده نگین و کلاه

خامه بخت هر که از تو سپید | خاک درگاهش آفتاب امید

هر که را از تو شد ستاره سیاه | گر بجاه آفتاب در تگ چاه

وز پی هر که این کله دوزی | به نگین حضرتش برافروزی

با کلاهش ستاره راز آورد | به نگینش آسمان نماز آورد

از تو ای پادشاه بخشنده | بر رخش تیره جان رخشنده

شب و روز از تو این کبود سراب | قلزم قیر و چشمه زر آب

این هر چون و چند از تو پدید | گشت بر لوح این سیاه و سپید

تو ز چند وز چون درون و برون | با همین چند و چون چنان بیچون

کار ابداع قدرت از انست | آفرینش چنانکه بینش خواست

در عدم بود آفرینش تو | جلوه در جلوه گاه بینش تو

بینش ما و آفرینش ما | بنده کرد راستایش بینش ما

بدرت بهر هیچ وقت نماز | پشت تا آسمان بخم ز آغاز

انکه در بند بنده کمشاد است | بنده وقت و بیراز اد است

در نعت حضرت رسالت پناه و پاکی طینت فضلی شاه

نور ذاتت پیمبر تازی | طفل پاکت شنشه غازی

کان دو بر قدرتت گواهانند | ختم پیغمبران و شاهانند

بردم آن جلف کردون کاه | خطبه لا اله الا الله

بر لب این شه بوهر افسر | وحده لا شریک له اندر

دین آن از حسام این بر جای / ملک این از دعای آن بر پای

همه فرمان دهان روی زمین / کمربندهٔ سالک دین

آن یکی سوده بیش آتش روی / این دگر گشته زاب روزی جوی

بچلیپا کی سیا ز آور / لبکو باشی نماز آور

آن چون که با سر زای / سکه از در پرستاری

از سراسر بشر گروهی بیت / از سه دوزخ امید از بهشت

همه ابر نیسان که هر / پنجه او های و بیضه

جز شهنشاه تا که در ره دین / ره همی میرد بنور یقین

آفریننده در دو چشمه / آفرین خوان برا آفریننده

پیروشش جان با حد مختار / روشنش دل بجید کرار

دیده کریا نش بر شبیر و شبر / سینه بر یانش زان قضا و قدر

در ره دین شان به تیغ جهاد / داده بنیاد کفر را بر باد

اسمانیت افتابش دین / افتاب پرتوش آیین

سایه کردگار و از پایه / در پیش آفتاب چون سایه

کوه جاراش از سبابک نور / آمده سرمه‌ای دیده حور

اهرمن سوز آتش تیرش / اژدها خوار مور شمشیرش

بیکانش ز ظل شاه روان / طیلسان بخشش تارک کیوان

بیگارش زلف برق حسام / آتش افروز خرمن بهرام

آسمان جهان جان ش او / افتابش ضمیر روشن او

فیض آن کافتاب از آن مادت / خواجه خاک و باد دلبر ث

جاه او کآسمان از آن رودی / عالم علم آسمان آرای

عقل محض فروز بزم روانش / علم ابجد سرای مدرس جانش

عرش در زیر سایه علمش / آسمان سایه دار در فرمش

آسمان وجود و عالم جود / خواجه عقل و خواجه ناشر جود

صبح دوم چشمه را بیش / عقل اول چشمه آرا بیش

دین آیین ازو بوامیت / پشت آیین و ملجا دین ت

قبله جای سرورش خاک بهش / چار فرمان پذیر چار گشش

صحبت آن پادشاه با فرهنگ / سایه و آفتاب را سر هنگ

بر ملوک آفتاب آتش بار / نام محفلی شه تاجدار

آن همایون نهاد خسرو پاک / نجد او رسول پیرو پاک

با جهان ز جهان لب آورد / آسمان بر دوش نماز آورد

همه کارش مصون ز رنگ و دسو / رای روشن منزه اش از لهو

سال از پیچ چار گشت افزون / کاین جهان کرد رنگ گلگون

من دران سالیان چه روز و چه شب / از سپاسش دمی نبستم لب

گرچه بردم خشی بباغ ارم / لیک بدرفتاتیش فضل و کرم

یارب این شاه باد پاینده / ش او جاودان چو جان زنده

حفظ یزدان بر مس جوشش باد / شمع ایمان بدلش روشن باد

ملک ملکش مصون ز عین کمال / بحث و بحثش قرین بفر و جلال

با ملکزادگان آزاده / هم ملک جمله هم ملکزاده

همه شیران بیشه شاهی / همه میران کاه ا کاهی

چون میدان جنگ با مردان
همه را جنگها کرا یند
زین داور نک رازمرد شام
افسر و خود خسروان و کوان
خاصه عباس شاه دین پرور
ش او جان و جان افزنگ
زاده شاه و شاه آزاده
همه در ظل تاجدار پدر

کو جهان در جهان هم آوران
همه را پابپای پاینده
کرده فارغ همه زین انگاه
ز افسر و خود شان نکواه توان
آسمان سند آفتاب فر
پادشاهان دهر را سرهنگ
هم ملک خوی و هم ملکزاده
پادشان پایه ز آسمان بر

درصفت روز بار

روزی آن روزکار رذ بور
اختران جمله ثابت و سیار
اختر من که تار و خواب هم
ل بر استان شاه
خواجه تاشان من فشاو قدر
آن سرایان که من بهجر ودی
این نبارش که من بیار بخت
من ز آزرم دم فرو بسته
که سزاوار شاه بنده نواز
همکنان ز کلاه گوشه بماه
آن یکی بر نثار کام ملک

به غره شک ماه شهریور
وز سعادت سعد اکبر بار
گشت بیدار و آفتاب همه
چون سبا مشک قدر ز تارشا
اندران خاک در بر اندر بر
سودم از بنده که رخ چو کی
بخت فیروز را کشاندم رخت
با دل ریش و خاطر خسته
بدرش خدمتی مدام ساز
از چه ارسطه بکین و کلاه
گنج افشان همی بکام ملک

لیکن

لیکن از بر قبیره آن گنج
من سرافکنده از بضاعت خویش
بر از خواجه تاشم دینک
از خجالت بمرش خندان

که نباکه روان کو بنده
کای ضیا بخش ستاره بخت
انکه زین پو نه زنکاری
کبریای تو آر ود آور د
پایات ره درین بلند ایوان
آفتاب در آفرین ا بد
زین سپس جاودان ز فال فرخ
جز من آسمان و خوشه تو
چون روان مرده داد مرحبا ترا
وهم آشفته رای کوی نوید
دیده وهم بر بهین و بیار
که حریم خدیو با فرهنگ
چون فراز آمدان فرشته بخش
عقل آسیب بر تو هم که همین
پس فکنده آن همای فرخ پر

برده گنجی ز شاه کو هر سنج
جان در آزرم از ضاعت خویش
که بی خواجه تاش کو هر و سنگ
لیک کف برده پوش برده ان

گشت از ان خنده دیگر خنده
که بر از آفتاب دارد رخش
که از ان خسته جان وش ودری
ز اندهیت جان وش رها آرد
آورد تاج تارک کیوان
از روایت ز بالد چنین آید
مرهمایت بزیر سایه و پر
کشور آفتاب و گوشه تو
شد لالی پدید مرحبا ترا
عقل کلکون بسای روی امید
چهر عقل چون بخت و بیدار
سوی من پویه در یکی بیرنگ
بخت گسترده با سمانم رخت
پای هر دو امن آرد و پایه بیند
بر سرم سایه همایون فر

هم ز دیدار آن فرشته سرشت
گفت بابی ای مهاجرم تا چند
سایه گرد کار عرش آرای
مرزا خوانده سوی خلوتگاه
خواستم من ز جا و یاران هم
که یکی گر با فتابش سر
شاه دانا نواز نادان کاه
چون بدان باغ در شدم پویان
باغ نه روضهٔ بهشت خدای
چون فروغ ملک نگار بود
بردم آنجا نماز و سودم چهر
ایستادم با قضای ادب
زان فروغ خدا که حضرت شید
بال خم داد کاندر ای گلخ
لوحش الله چه دارد چه داری
پایهٔ آن بر اوج علیین
پای آن آفتاب گردون تاب
ده هر آینه
تا از آن مظهر جمال و جلال
بر لب آن عکس از هر سو

بر رخم باز شد دری ز بهشت
بند خواهشت بدم تا چند
آفتاب سپهر جان داری
چند ات از حادثات این منشا
شیت کوی و آفرین خوان هم
ز پیش کآمد آفتاب هنر
هنری دور افتاده جا
سرو و سوریم نخب گویان
سروران باغ دشت گشت فدای
دیدم از دور چون تجلی طور
شد بر شک اندر آفتاب سپهر
بام یزدان ز فرشا بلیغ
چی ده دلم قرین امید
تنگ شد بر من آسمان فراخ
مظهر عرش و حیث عرش آرای
سایهٔ آن بر آفتاب زمین
ز بوردستی از جواهر ناب
زده مینای مهر بر خارا
در سیقه نگارخان ال … ل
وحده هو لا اله الا هو

چون الفرمان بدان منظر بخت
دیدم از پایهٔ آن سرافرازی
چون ز جنبش دلم گرفت آرام
یعنی آن آفتاب دانش و دین
آفتا په بدره رانده سخن
مهر لیکن جان من … بند
زاده مرجانش نوش مرجان را
گفت خندان که ای جهان سخن
چه سرانی کنون چه دادی باز
در زمین بوس حضرت شاهی
ز سپاس و ستایش شاهنشه
وین فراز و نشیب گشت بنده
تا ز یاری مرا بلند سپهر
همه کارم بود بکام و لباز
از پس بنده های دلکش نغز
رانده شد در جلال آن زنگار
که زیاکشت این سراچه تنگ
هر که از راز تنگ و سو نماز
بس نگارندگان بهتر اندر
طابانا ولد رود ز منبر

خاک
که ز معراج سپید باری
جم بدین خاک زحیث جرعه جام
رشته گنبت از چه از پروین
کاخ شد پرستاره روشن
شد دو مرجانش دیگر خنده
نوشش داکس ندید مرجانرا
آستان تو آسمان سخن
چون شد دوران این نشیب و فراز
عرضه دادم که ماه تا ماهی
خاصه آنان که خاک درگاه
بندگان ترا پرستنده
سود بر خاک آستان تو چهر
با کلاه پرستاره دو داره نه
کز آن گشت عنبر آگین نغز
آن بر زبان گوهر زبار
عزت کار خانه ارژنگ
هم جانم باد کاری باز
داد و زین راز زبور دفتر
چون گشادی کان نماند شیر

آری آری زهی خیال محال | باد در بند آب در غربال
بودی این راز گر بنظم دری | نشدی از ضمیر کس سپری
دل بنظم دلیت چون قابل | نشود محو از صحیفهٔ دل
اگه بگران نظم زیر دوروش | گوی گفتار در حسنم چو کاش
کلک زرین جلب چو برگیری | صفحهٔ سیم از دان بزر گیری
برش آرزو آید افشانی | جان ما زیباده نیا ما ند
سخت کاتب بسر نه و از آن | روح شیدا و عقل خیره دران
بتر و آب حکم طوسی کرد | علاج در خشش آبنوسی کرد
حرفش ده ده نگارهٔ ستار | تا شود باغ و خلد را عطار
نافه های تتار بگشاید | مغزها را بمشک انباید
شمس افروز و مشعل افراز | روشن آید با نجمن آن راز
چون شهنشاه این سخن فرمود | گوش سوده دیده از جان سود
روی بر خاک سودم از زاری | که کرم پی بخاک بگذاری
از آن قدم که باد قدیم | در سخن آوردم عظام رمیم
استخوانم دل آفرین تو باز | نای ناامید را شود انباز
یکی نطق خوش ز نطق جسم | نطق آید زبان حنبر را هم
گر کند شاه سوی سنگ آهنگ | خیزد آهنگ بهلوی از سنگ
پس بفرمان شاه هستی بخش | که بنجا که زجر هستی بخش
بوسه دادم بخاک و گفتم باز | گفتم اسرار سهو و نماز
از سهای دلکش روشن | رانده ام ادای مقتدای زمن

عفتی در کار

در مدح جناب مجتهد الزمان میرزا ابوالقاسم [illegible]

مفتی روزگار ابوالقاسم | آنکه احکام شرع را حاکم
لبّه رسته از جهان سپنج | رنج راحت شمرده راحت رنج
آسمانی بهشت در زنده | تن او مرده جان او زنده
گنج در دیده اژدها کرده | جان از این اژدها رها کرده
آب حیوان بچشم او چو سراب | زان گریزان چو تشنه گرید از آب
هستی جان ز نیستی دیده | نیستی را به هست بخریده
آسمانهای جان تن پاکش | پاک تن همچو خار در خاکش
جان او شمع آسمان افروز | تن او کاسته چو شمع از سوز
خار در پای آسمان پوتین | خاک تا دی مشاطه رو تین
تن سبک روح تر ز جان و دل | مغز آکنده استخوان گران
آفرینند دهر بیش او | کافرین زو بر آفرینش او
رانده در مرشدان خلیفه او | با یقین راز نکتیات نماز
هر خداوند کان بدان دفتر | داده زنار ای خویش دفتر
تا نمازی ترا بباز آرد | در فردوس بر تو باز آرد
کر پرستنده خداوندی | هست نه که بچیز و بندی
هوش در هر روزن دو کوش آید | رای او حال روی هوش آید
جان درآورده به بند آن او تو | تا رواش زند بند ضلال

در بیان شک و سهو و گمان و غیر آن

قول اول ز شک و سهو و گمان | راند از رای مقتدای زمان
مجلس جان طالبان دامن | گفتم از شمع رای او روشن

تا بداند حکم مطلق را / در ستایش طریقه حق را

کاین سه حالت چو در نماز آید / رای داننده چاره ساز آید

طرف اضعف کدام در فهم / اندرین اصطلاح آمده وهم

سهو باشد عبارت از آن حال / که فراموش کنی یکی ز اعمال

در عمل کاهش و فزایش کار / چون یقین آمدت بسهو شمار

در افزون کردن نماز عمداً و سهواً

حکم در سهو اقل این داند / اگر سهو و یقین دین داند

تو اگر هستی فالی بهوش / چون شنیدی بکار بر دل و هوش

چون فزودی به یگانه خدای / از در بنده که دوگانه گزای

عمداً از رکعتی زیاد کنی / بایدش باطل اعتقاد کنی

گر بسهوت فتاد آن تقصیر / چاره جو شو که هست چاره پذیر

پیشتر از رکوع گر انگار / در نشست آید ای نماز گزار

بنشین و تمام کن که چنین / حکم صحت شد از خلیفه دین

ور بکن اندرون شوی دخیل / آن زیادت نماز دان باطل

حکم این سهو در جمیع نماز / اینچنین کشف کرده کاشف راز

در کم کردن نماز عمداً و سهواً

سهمین رای آن خرد آرای / با تو دانم اگر بداشت رای

روی دل سوی راز دین آرد / جان خود روشن از یقین آرد

گفته ام رای آن خلاصه عهد / گسترانم ترا بشنو عهد

رکعتی گر کنی بعمداً کم / باطلش دان که باطلست آن هم

ور بسهو آن کنی بچاره گرای / کامدت چاره ساز راه نمای

چون سلام نماز دادی باز / سر نزد از مبطلات نماز

خیز و آن را به تمام کن حالی / که صحیح است و نیست اشکالی

چون سلامی ازان زیادت شد / وان نه بر مقتضای عادت شد

سجده سهو بهر سهو نماز / بایدت کرد کردمت اعلام

آنچه آن مبطل الصلوة آمد / عادت گر دران فزوده آمد

باطلست آن و جای دقت نیست / چاره آن بجز اعادت نیست

در بیان مواضع سجده سهو

رای مرشد بکار مرشد راد / روشنت آرم بر آیت ارشاد

بشنو از من حق ز سجده سهو / هر چه جز این سخن بنوشی لهو

چار هین را درآور از در هوش / بهر منظور جان بنظر گوش

پنج آری چو جفت پنج ازو / آفرین خوان بر آن ذهین ازو

سجده سهو در مسالک چند / واجب آمد بقول سالک چند

آن مواضع کنون ز من بشنو / رای آن پیر موقن بشنو

ثبت کن در صحیفه دل و جان / تا شود کارساز کار تو آن

گر یکی سجده آیدت فرموش / تا نشد برون رود از هوش

باکه اندر نماز از نسیان / سخنی سهو آوری بزبان

جای دیگر که غیر موضع خویش / ای سلیم آوری سلامی بیش

دیگر آنجا که جان برنج افتد / شک میان چهار و پنج افتد

رای مرشد بمرشد راز شاد / بشنو ای راد تا کنم ایراد

آن معین خورده دان کو پنج چار واجب شمرده از آن پنج
لیک آن سجده کان فراموشت گشت و آنگه گذشت از آن هوشت
کرده اندر وجوب آن اشکال گرچه بر مشکلات دین جلال
کرده هم احتیاطا تردید فعل آن را بغایت تأکید
سجده سهو کن که وقت قیام لیک قبل از کلام بعد سلام

طریق سجده سهو

سجده دان عیبی است به تکبیر بالتشهد ولی خفیف و صغیر
یک شهادت بحق بر رسالت شهادت و صلوة
بگذشتن سلام آن سه سلام کز ادا بنا نمازهاست تمام
بایدت بعد از آن تشهد خواند خولشش باز بند سجده بر باند
سجده سهو سجده های صلوة خبر یادگار رو تو امان لصفات
با وضو روی کن بقبله حق و ز هفت عضو کن
کنم از ذکر سجده آگاهت دیو رهزن به بچم از ذات
چون بسم الله و بالله دم آیدت ذکر سجده را تو تمام
صلوة بهمره آلش بایدآورد هم بدنبالش
باتسبیح شرایط آیین سجده سهو کن ز روی یقین
این شرایط برای مرشد باز گفته ام ای دقیقه رخو نماز

مواضعی که سجده سهو واجب میشود

موجبات که سجده دست مغرور نماز اندرت چو باف صدد
مثل موجبات اگر چارست سجده اش نیز چار تا چار است

متوالی اگر چهار سخن رانی ای سهو را یگانه عمل
چون ز یک جنس موجبات چهار بر یکی سجده دان کفایت کار
گر جهات نه بوصل آید در میانه سه چار فصل آید
سجده باید بدان سه چار سه چار بیشش هم سه چار فصل آید
چون سلام نماز بدهی باز با طمانینه سجده کن آغاز

بعد از اکمال سجده اش اقوال رانده بعضی چنین ز حسن مقال
گر گزارنده نماز و نیاز چون بجز ما بری نشسته به نماز
سهو پیش آیدش بچند مقام خاصه سهوی که در قعود و قیام
در قیامش تشهد آمد پیش در قعود آورد قرات خویش
بلکه در هر و زیاد و کم به نماز از ره سهو آیدت انباز
سجده سهو می شود واجب برای مرشد ولی بدان خاص
زانکه رایش بسجده در هر باب نیست ز اصحاب خبر با صحاب
خرد آن پنج گش نخست اخبار پنج واجب شمرده مرشد کار

مطلب پنج از دوگانه سرود که بود و ریزد یگانه در دود
مثل آنات و صبح و عید و سفر دیگر آید بنه ای ستوده سیر
یا ز مغرب دو رکعت آغاز یا دو دو آغاز چارگانه نماز
هر کجا شک میانه دو و سه با طلعت آن وقت در آن شک
در دو اجزای آن شک آردگش حکم سابق بدوست جاری کش

چون نشد و یا رکوع و سجود — چون قرائت و قیام و قعود
اظهر آن کان نماز باطل نیست — که به بطلانش هیچ قایل نیست
لیک تا از کفش نرفته محل — بایدت حکم چون کرد عمل
چون محل شد ز کف صحیح بدان — گو بود رکن و غیر رکن قد آن

مطلب اول ای نمازگذار — حکم شک کرده در دو و سه نگار
گوش کن ما سرا مبیت یکیک — چون میان دو و سه افتد شک
یعنی از دو بجزم دل نرسند — لیکن از شک ببین در بند
این چنین آید آن ساعت — کز دوم سجده دوم رکعت
سر خود را ز سجده برداری — خاطر از شک در آن خطر داری
که سیم نیز کرده ام یا نه — راه مقصد سپرده ام یا نه
پیش از سجده گر وازی سر — یا چنین شک ز سجده بازی سر
حکم فرموده کاندرین خذلان — هست مشهور در محل بطلان
اندرین رای آن خردآرای — که به بطلانش همگنان زرای
رای دارد چنین که گونه بود دور — که اگر هر دو سجده شد مذکور
باشد این کافی صحیح نماز — گو سرت بر سجده باشد باز
حکم آن شک که از پس دو سجود — گشت واقع تر انگاه قعود
بر سیم رکعتش بنا بگذار — چون بپایان بری بچاره کار
رکعتی ایستاده باید کرد — یا دو رکعت نشسته ای نیکومرد
لیکن آن اوستاد آزاده — گفته احوط نماز استاده

گفته

گفته هم احوط ای نمازگذار — گر اعادت کنی پس از همه کار

پان و پان رای آن علامه بهوش — هوش را گوش دار ساز بگوش
مطلب دوم ای حادث یار — شک بود در میانه سه و چار
کان یکی افتاد — باید آنرا بچاره نهاد
انجامش نماز شد چو تمام — همچنین رای آن امام همام
که یک رکعت ایستاده بپای — چاره را سوی احتیاط گرای
یا دو رکعت نشسته باید کرد — چاره آن چنان بجای آورد
لیک فرموده صاحب فرمان — کز دو رکعت نشسته احوط دان
خاص صادق مکان چنین آمد — گش برای این چنین که نیک آمد
به تقیید پذیرفته مانش — گو خبر ماندی نه بر ما نقش
حکمش شارع کشان چو ذیل جلال — حکم را زبان بر پان لال

جنبش خامه مشکبار آرم — این نشان بر تو آشکار آرم
سیمین مطلب نگارم نغز — جز آنکه کم اندرش مغز
رای آن پاک رای شکن دم — آشکار آورم نه بیش و نه کم
شک فتد چون میانه دو و چار — در همه حالت ای دوگانه گذار
پیش اکمال سجده پیش از دل — شک افتد نماز دان باطل
پیش تیز آمد این سخن مذکور — باطلش دان که نیست چاره ضرور
بعد از اکمال سجده چون آن شک — گر کنی چاره گو بیت یکیک

بچهار شش بنا گذارد و نماز / چون بانجام بردی از آغاز
اند در احتیاط و دین داری / گر بجان نوری از یقین داری
چاره کن چاره ابد آزاده / بدو رکعت نماز ایستاده

مطلب چار بین سه ایم باز / از که زان عالم عوالم راز
چار بین را که چاره در کار است / شک میان دو سه و چار است
پیش از اکمال سجدتین آن نیز / باطلش دان و باز اعادت خیز
بعد از اکمال سجدتین آن کار / گر فتادت نا بچار گذار
پس دو رکعت ستاده زان [illegible] / با دو رکعت نشسته فرمان داد
هست مشهور کاینچنین مجراست / حاجت بر اعادت آن نیست
لیکن استاده را سفد دار / کاحوط آمد برای حکم گذار
از پس احوط آن بفرمان بر / داده فرمان که بکر هست اظهر
ور بپا خواستی ز بهر نماز / هم شکا فتد در آن نمازت باز
بنشین بر بجای در ساعت / پس بانجام بر همان رکعت
بعد از اتمام دو دین شک نیز / احتیاطا گزاران دو نماز
این چنین نیز میکنم ایراد / با تو از احتیاط زان استاد
کاین صلوتی که در قعود و قیام / صلوات احتیاطش نام

مطلب چهن که رنج آمد / شک میان چهار و پنج آمد
اندرین قیل و قال بسیار است / کار ازان قیل و قال دشوار است

سخنان رفته بس برده قبول / در دفاتر رقا فضل و فضول
علما بارز و لی عاهران / کنم ارزای آن خلیفه بیان
چون شک در چهار و پنج بهوش / حکم آن شیخ نکته سنج نیوش
بعد از اکمال سجدتین او بود / همان معنی که پیش سرود
نه نشسته نشین دو در سلام / چون نمازت ازین دو گشت
سهو را هم دو سجده باید کرد / نیت واجبش قرین آورد
ور در آن شک کنی بحال قیام / رکعت را خراب کن بسلام
هست مشهور در بر علما / که دو رکعت نشسته آر بجا
آن نمازی که احتیاطش نام / یا به یک رکعت ستاده بکام
بایدت چاره بجای آری / سجده سهو لازمش داری
زانکه راجح شود همین ناچار / بر شکی کان میانه سه و چار
لیکن آن مرشد همیون فال / گفته کاین نیت نماز از اکمال
رای آن کاین نماز پایان بخ / پس اعادت کن آن نماز از سر
پیش اکمال سجدتین از حال / این شک آورد قرین [illegible]
خواه سر در رکوع و خواه فراز / گفته ما آن دو قول هست اخبار
احوط آن کاری آن نماز تمام / پس اعادت کنی و باده کام
قیل و قال دگر بس دارند / که نوشنده را چاره آرند
لیکن آن سر موقش در در / بر همه قول خط بطلان زد
نقل اقوال میکند کتاب / هم بر برهان مخالف اصحاب
قولها چون فسانه بدراه / را بشان پی بر آستانه شاه

رای مرشد که خضر راه رشاد / همه گردد به پیشگاهش یاد
هاتف از علم شاه چون انجام / نامش آمد خلاصه الا کلام
گر تو را به بدین مصحف ذات / خاصه شهریار تاجدرات
جا ده دان باد با هزار نیاز / خسرو زار ابر آستانش نماز

گوش دار ای خداوند هوش / تا فشانم آن بکام هوش نوش
نوش مردم از شکوه آن ذباب / نوش من از چشمه سار آفتاب
نوح ازو آفتاب لایزال / امنش ذات از کسوف و از زوال
آفتاب گیتی آرای کیا / از گریبان ردای کبریا
آفتاب پرتو آن جان جان / آفتاب سایه آن آسمان
آفتاب عالم جان محیطش / عشق عالم سوز غرقه عالمش
عالمی دان لیسی دریای نور / آبشان شیرین کن دریای شور
آسمانهای حقایق موج شان / عشق دریا سوز ذره اوج شان
ره بهر دریا از آن دریای ژرف / گردان عرش سباحی شگرف
عشق هم سباح و هم دریاستی / عشق هم مجنون و هم لیلاستی
عشق هستی ساز و هستی سوز ما / عشق هستی بخش و هوش افروز ما
عشق باشد باد موج انگیز یم / عشق باشد موج دریای قدم
آبها از عشق خویش چین شکن / موجها از عشق زمینان موجزن
عشق آن دریای شیرین دهان / کاب آن زهر دم ناموجهان

عشق شاه و عقل پیری ده خدا / شه چو بابه پیر دهقان گو بیا
دور از بیداد بخت شاه هم / تا که دهقان خوش بخشد کلیم
عشق شاه و شاه جان ملک تن / جان چو نبود تن بگوری در کفن
ای سلیم از این ره بی بن متاب / باز گو زان نوش پرور آفتاب
آفتاب آن شاه دریا آستین / از دهش اسرار نوشش آستین
شاه دانا خسرو درویش دوست / ذات او مغز آفرینش جمله پوست
مغز چبود پوست چبود ای سلیم / جسم پاک مصطفی و آن کلیم
آن کلیم از جسم پاک مصطفی / در طهارت در شرافت در صفا
پوست چون از مغز خود یابد تهی / با حسن و خارش با تش بهی
نور عالمتاب حق ذات اشت / نوربخش گوهر مهر و مه است
آسمان عشق را روشن سهیل / روشن است این آسمان زان طفیل
عشق سرکش کو ز سرکشی ابا به / عقل ره حود ده او سایه
راستی را آشکار و در نهفت / آفرینش خدای فرد جفت
بنده زو گرچه از شاهان بخت / خود ولی مرتبه که را بخت
پیش یزدان آفتاب تابناک / حب دارد روز و شب با تیره خاک
تاج و تخت و ملک ملک و جاه / می کند او بخرمها و خر ...
در ره حق دست گوهر سنج او / از گهر پر دخشه دارد گنج او
این ملک را سیرت و سان این چنین / آفرینش این چنین جان آفرین

بان یکی بشنو حدیثی بس شگرف / باد و دریای شگفتی ژرف

مصر را فرعون قبطی که خدای / زانکه بر دست خدائی بود پای
چشم پیش را بنجار آمد بناشته / رایت کفر و ضلال افراشته
کرد دعوی کاین منم خلاق کل / من ز خاک و خار آرم زرد گل
از من این نه خیمهٔ زنگار گون / شد فراز آن بی طناب و بی ستون
من به کشتی گستریدم فرش خاک / من بگردونی برکشیدم عرش پاک
من زمین را کارگه پرداختم / من فلک را بارگه افراختم
هم زمین دیدا ز من فرود و آن فراز / زانجم و مردم چنین زیبا طراز
علم الاسما ز من شد بوالبشر / خواستم من انجمنش بابی دیر
شمع جان من در پیش افروختم / علم اسما من بدو آموختم
از من آمد خاک در اردی بهشت / چون بهشت از باغ و راغ و جوی گشت
هم زمین در هر نشیب و در فراز / شاخ خشک از بار تر بیند طراز
رود نیل از من خروشان و دوان / و ز رباب فضل من آمد بدان
آن غرور و آن منی و آن جحود / داشت در سر زانکه میر مصر بود
صد هزاران طفل نادان سر برید / آنکه آن را خواست کشتن پرورید
تا ندانندی گروهش کاین مضل / رای دارد تیره و تاریک دل
کرد پایان جاه آتش ز آب نیل / در دهان انباشتش گل جبرئیل
آن غلامی بود و نام خویشتنش / کرده دریانی بکام خویشتن
بود از زقوم و آبان / سوی آنان از آن اشتابان

شاه ما دریای شیرین و شگرف / پیش او شوره انده دریای ژرف

مرحبا ز آفریننده جهان / که خداوند پاک زاد و پاک جان
پرو دهش ستاره فری / فر او زنگش فروزنده مهی
فر و آن تا قیروانش ملک و ملک / در پی از ملک افلاک فلک
از خداوندان شبان برگله / موی جنبان زو بگرگان سلسله
هر که در هر کشوری نام آوراست / گر ملک شاه است و سلطان سنجر است
جمله را او برده سلطان‌ها / او نه سلطان بلکه جان جان‌ها
زم کوی و نیک خوی پاک ذات / خاک پایش قبلهٔ آب حیات
پیش برد دانش بخاک رهبری / کان زریزدان برتر از هر برتری
در خداوندی بکار آید کسی / کز خداوندش بود پایندگی
هر که نام او شاهی در جهان / کی نظیر آمد بدان شاه شهان
چرخ نام زال چرخ و چرخ زال / می نیابند این دو از نامی کمال
گر ترا داد و خواند نام تو / آهن آید نرم کی بر کام تو
خواجه کرد الب ارسلان نام غلام / نی غلام الب ارسلان آمد نام
گر نشاند کودکی سوزن به تیر / آن نگردد تیر آرش را نظیر
نام ماهی گر مهندس کرد آب / سود نه زان تشنه را در آفتاب
بسته بین در همی نگار رنگ رنگ / کلک مانی در نگارستان گنگ
هم نوشته کاین فریدون آن جمست / این نگار عیسی و آن مریمست
این حصار مصر و آن دریای نیل / این مثال موسی و آن جبرئیل
این زمان اردی آن هنگام دی / این نگار خسرو آن تمثال کی
با خطا هر سو نگاره اندر نگار / دشت‌ها هر جا بهاره اندر بهار

آسمان و آفتاب و بحر و بر / باد و خاک و آب و آتش خشک و تر
بسته این اندیشها کلک کلیل / مایه شان ای مایه ور شنگرف و نیل
اصلشان را از نگارنده وجود / جسم و جان و رنگ و بوی و فصل و جود
آنکه اصل و دگر شاهان نگار / اصل فاضل دگر نگارای هوشیار
این ملک اصل خداوندی و داد / آن شهان آن نقشهای بی نهاد
اصل را پیرایه فرهنگ جان / نقش را نی بهره از این و آن
اصلها کیانه از فرهنگ و هنگ / نقشها بر که از بیرنگ و رنگ
اصلها نور خداوند جلیل / نقشها از دود و شنگرف و نیل
این ملک چون آسمان و آفتاب / دیگران نقشی در این و آن بر آب
این ملک را ژرف دریا هست دل / دیگران [illegible] کین بریزه گل
این ملک فرمان روای ملک عشق / دیگران در چین و عشق اندر دمشق
این ملک کیهان دانش را خدای / دیگران سر می فرازندی ز پای
این ملک بر شرع پیغمبر پناه / دیگران زندیق در راه تباه
این ملک فرداحبت آرای ولیس / دیگران وارونه در چاه ضلال
این ملک مالک رقاب بر سرای / آنکه شایسته ثنا [illegible]
این ملک گنجور گنج آگهی / این ملک هم پادشه هم پارسا
هر چه بر ایشش جز جان آفرین / جمله گوینده این چنین است این چنین
دسپاسش چون مرا الکن زبان / به که خاموشی گزینم زین بیان
باره رانم سوی مقصد ای شفیق / کز گران پی بهره آمد این طریق

در همین روزی در این خوش روزگار / روز بار خسرو آموزگار
در همایون روضه کز آب و خاک / چون روان روشن و چون جان پاک
آسمان از چتر پیدش سایه / آبگون بر آب جویش دایه
طارم گلشن و گلها بران / چون بر این فیروزه طارم اختران
صف بصف از چار سو سرو و چنار / چون غلامان ملک در روز بار
بر بهن و مربیار [illegible] زبیوفر / چون بهار از پر طاوسان نر
گشته زان مرغان رنگین پر و بال / عرصه آن رنگ رنگ و خال خال
موجهای آبها در دلبری / چون شکنج ابروی غبغبان پری
کاخ خورشید اندر آن خرم بهشت / جرم خورشیدش یکی زرینه خشت
آن همایون کاخ فرخنده فری / دیده آیین زاینه اسکندری
اندر آن دارای دانا گیرزن / چون خرد در مغز و چون جان در بدن
هم در آن آینه های حق نمای / صد هزاران عکس از نور خدای
همچنان کز روی شاه محتشم / عالم آرا نور خورشید قدم
عکسها کو صد هزار ای هوشیار / اصلشان یکتا نگار کردگار
روی آن یکتا نگار بی بدل / تا ابد آیینه نور ازل
تافته در آن بیز آن پاک نور / که ثنا پیدش بتابش کوه طور
طور چبود آسمان و آفتاب / که بجای طور زان دریای آب
نور یزدانی چو تابد طور چیست / زیر پای زنده پیلان مور چیست
زخم شیر از شاه به جز که شیر / زخم میر از نتابد جز که میر
سایه حق را سزد نور خدای / کز یکی اصل این دو آمد خدای

وز سایهٔ حق بهم انگیخته / آسمان و اختران انگیخته
باد در آیینهٔ دل نقش دان / عکسشان این آسمان و اختران
اصل چون آن نور و عکس مستقل / چرخ و انجم عکس از آن نور ظلل
نیست جز از سیر آن اصل قدیم / جنبش افلاک و اجرام جسیم
عکس از اصل است در سیر و سکون / آب در آیینه التبی ز خون
این بیان بگذار و بگذر زین سخن / باز گو گفتار شاه و انجمن

شاه روشن دل در آن کاخ نغز / راست چون خورشید در کاخ نغز
با امیر مرد کار و شه ندیم / در سخن چون پاک یزدان با کلیم
در دل شه ژرف دریای راز / موج دریای او گوهر طراز
زنده جاوید جان زان پی او / چشمه حیوان نهان در نای او
گاه از ماهی و گاه از ماه و تیر / در سؤال آن شاه و در پاسخ دبیر
گه ز دور خسروان باستان / شه بدان دانا سرایان داستان
گه بیان اینکه از این چار کی / زشت و زیبا را حکیم افکند پی
هر دو ضد زان چار ضد سرمایه باش / تا ز هستی گوهرش پیرایه باش
از چه قهر انگیز شد زنگی روی / از چه مهر پرورشه چینی بوی
هر دو را اسباب گوناگون رنگ / از چه شد این مصطفی آن بولهب
مصطفی سلطان علیین سریر / بولهب غار و جنس نار سعیر
گر شوند آن چار اصل از هر باب / گر کشند آهنگ آن شیرین شراب
هر که بینی گر خوش و گر ناخوش است / هم ز باد و خاک و آب و آتش است

آن یکی سلطان

آن یکی سلطان و خوان او جهان / این یکی درویش و نان او بجان
آن بلال مؤذن بام حرم / آن شکن هو لو زن بت الصنم
کشف این اسرار را شاه جلیل / انجمن افروز از روشن دلیل
مهتران بر پای در آن بارگاه / چون ملک در این همایون کارگاه
پای تا سر آسمان سان چشم و گوش / آن سخن‌شان نوش بخش کام هوش
تا که آمد گاه دستوری فراز / راد مردان جمله بردندش نماز

مر مرا از بندگان آن پادشاه / خواند سوی آسمان سان پیشگاه
موزه کندم خاک بوسیدم نخست / سوی آن سلطان شدم چالاک و چست
گاه دیدی بخش سوی من ز دور / گاه گفتی کاین کلیم آن کوه طور
که بهم پرمایه پیران را نگاه / گر چه دید این مایه در این پایگاه
چون دل من از طپش آرام یافت / جان ز شیرین پرسش شه کام یافت
شکر انگیز آمد از مرجان خویش / شکر آگین دید جان مرجان خویش
گفت هان لختی فرا ترای فلان / تا نماز آرد به فرت آسمان
چون بفرمانش پیش رفتم گه دو گام / راست گفتی آسمان ماند از خرام
تا شد بر من فتاد پرتو عرش تاب / از شکوهم در تب افتاد آفتاب
گفت چون با خرام آسمان / چون نوردد بر تو رفتارش زمان
جنبش اختر بهرت یا چنین / گردش گردون چنانت یا چنین
خاک بوسیدم که رفتار سپهر / با غلامان ملک ذو فخر بهر
کی خرام آسمان کو در بهشت / با پرستاران این حضرت درشت

کان پرستار بیت مردگاه را — در ستایش گاه و بیگه شاه را

این سخن گفته از شاه پاک کیش — داستان عاشقان آورد پیش

از سماع و وجد صوفی یاد کرد — عارفان راه حق را شاد کرد

آن گروهی را که بُد شوق طلب — مست و بیخود از شراب عشق یار

جان علوی برده بیرون از حجاب — روی روشن تافته از کاینات

کام اژدرها شمرده گنجها — گنجشان مرجان ز جانان رنجها

نه ز مدح و نه ز ذم شاد و نژند — نه ز بیش و نه ز کم در چون و چند

چون ره پاک علی شاه خاک‌رهش — چون علی‌شان پای بر اورنگ عرش

عاشقان و عارفان حق شده — این گروهند این گروهند این گروه

هم گروهی خوانده خود را این میان — کرده نام این میان دام جهان

همچو دیوان جرس جنبان چنین — در ره دین رهرو از راه زن

بوالمعالی را که از دودهٔ رسول — رهزن آمد بو خود بوالفضول

آن فسون دیو رهزن گوش کرد — فضل جه خویشتن فراموش کرد

زان مضل افتاده در چاه ضلال — بیم در بیم و نکال اندر نکال

از در علم و ادب بر تافته روی — باده و بربط زن و رود باز اوری

گاه بیخود بار رند مصطبه — گاه سرخوش از سفالین مشربه

گاه اندر های های و هوی هوی — که منم آن عاشق دیدار جوی

که به دلقی رنگ رنگش ره نهان — که منم گنجور اسرار نهان

این همه دام ره زرق است و بیم — مصطفی فر که داش در گلیم

من سرودم گاهی توانا بر همه — سرشبان داند ملی را ز رمه

آن شبان آورد فلاخن چون بدو — برهد از گرگ بدکیش گله

شه چو نوشش پند بنشاندش ز دم — تا شد از آن اهرمن وارانده هم

این زمان از فیض شاه رهنمای — در ره حق باشدش آن پوی و پای

شاه فرمان داد کان صوفی منش — که ندارد بیم و باک از سرزنش

ذره وار آرد سوی آفتاب — تا شود روشن بدو رای صواب

سر خم آورد جستش پوی پوی — حبّت آن دریا از آن جوشنده جوی

که بود آن شه آموزگار — چون پری زو در و دشت روزگار

پنجه از سود و فاضل از زیان — راندگری با شکایت بر زبان

راز او با شاه از آز و شره — کز محک و سو است زر ناسره

شاه خندان گفت کای عاشق غلام — جز هوای دوست بر عاشق حرام

چون شکایت را شکر آمیختی — زهر جان فرسا بشکر بیختی

زهر چون در شکر آمیزد غلام — خواجه‌اش ریزد همان اندر کام

انگبینش زهر و شکر در جام نیست — جام زهر انگبین سزای کام نیست

شاه چون این شکوه روشن شنود — صوفی اندر پیچ و تاب آمد چو دود

خواست تا بر آن بپیچد رای نیست — پاسخی بر اعتذار آرد درست

گفت کای شاه جهان مرد راه — شد جدائی از جلوس بزم شاه

در قیامم من بکام خویشتن — کام زن یاران بکام خویشتن

شاه خندان و شگفته چون بهشت — گفت کای بیچیده از زیبا و زشت

روی از راه نیاکان تافته — سوی دیو راهزن بشتافته

کرده بیرون گفت پیغمبر ز گوش — سخرهٔ اهریمنان آورده هوش

این روا باشد که در شرع / چون تو فرزندی چو زندیقی بود

مرترا زین سیرت و سان ای فتی / حکم قتل آمد ز شرع مصطفی

من ز فرقم در هلاکت ور نه تیغ / حکم شارع راند بر سر بی دریغ

مرترا بیگانه دانسته از آن / خواستندت تن بسوزانند بجان

نیک بود دیو خو فرزند جسم / از چه دارای خویشش را متهم

گر ترا عرق پدر در تن است / جان تو مخزن اهریمن است

گمرهان چو ندا زان دیو مضل / تا ابد در اندر آتش مستقل

صوفی اندر پیشگاه شهریار / خواست آورد پاسخی با احتراز

گفت سوگندا ملک بر راستان / گرچه شد گمراهی من داستان

لیک با آن عاشق دیدار جوی / که من از در شاد و بیم بار جوی

روزگاری بوده ام از آن روز / که مرا آن پیر بود آموزکار

جز پرستش بر خدا و دینش نبود / با ضلال و کفر چون دینش نبود

اعتصام او بحبل شرع پاک / های های او در آن ره دردناک

در شبان قبر کون تا صبحگاه / باله از خواهی ستاره و مه گواه

همچو شمع آن شمع خلوتگاه راز / زآتش دل بود در سوز و گداز

او چنین بگذشت ازین دار سپنج / تا چه گوید این حریف بی کرنج

من سر بودم گاهی شهنشاه مهین / پادشاها بد ز بنده کهین

روزگاری من بیگناه باشی / گر رسید آن نارس عرضه هنر

گرد روزی چند اندر شهر دان / کار بحور دیش این چنین کرد آسمان

چون در آن کشور نکو یا ان خیل جل / جمله چون رو دیش در روتابان سهیل

کوی و برزن را چو کوه خاوران / گرد در ردیش ز آفتاب اختران

دور نبود صوفی از کردار پیر / خاصه با این عذر نغز دلپذیر

لیک من کردار آن مرشد چنین / دیدم از این دیده ای شاه گزین

باز گویم راز مرشد با مرید / گو فتد شد آتشی در خشک بید

شهره شد راز و رود دیش چون بشهر / هر کسی جویای آن تریاق زهر

لولیان بر گرد آن جمع آمدند / جمله پروانه بر آن شمع آمدند

جان مرشد شد مرید آن فریق / آتشی افتاده در جانش حریق

تا نشاند آتش دل را ز سوز / آتشین آمد گرفت از دلفروز

بود چندی اندر آنجا میگسار / لولیان می گسارش در کنار

گاه اندر خمر گاهی در حشیش / گاه از ساده که از لولی پریش

گر چنین صفت ز شرع مصطفی است / آری او را هم شراف هم صفاست

خرقه پوشش از من چون شنید این سخن / آری او را هم شراف هم صفات

من کنم نفرین مر او را کو چنین / گرد و از خود تافت روی از دین

من شدم خاموش آن دگه بود / لیک پا از رزم گفتش حیث بود

باز فرمود آن شه درویش دل / گاه گزیده بادی خویش ای مضل

تو سلاله آن چنین پیر بزرگ / کش گواهی بر بزرگی داد گرگ

گرگ بر دان بچه شیر ای پسر / کو به آهنگ سگی گرگینه در

روزی از بهر تفرج سوی دشت | موکب فیروز سلطان می‌گذشت
دیدم اندر ره جوانی تازه روی | کش سیادت غازه روی نکوی
مار افسا هندوی بگزیده مار | پیش او زانو زده محتاج وار
گفت گفتی سودی ور اندی راز باز | با ستایش با نیایش با نیاز
چون چنین دیدم بهندوی پیر | آن سلالهٔ پاک پیغمبر حقیر
بر من آمد پس گران کردار او | ناپسند افتاد چشم کار او
گفتمش هان با که داری اشتاب | گفت با پیغمبری مالک رقاب
گفتمش با این فسونسازت چه کار | گفت دم خواهم که تا نیشم ز مار
گفتمش گر از دم مار است سم | به که از هندوی مار افسا است دم
شد دم پاک پدر فرموش تو | بر دم هندوی جادو گوش تو
از تو مر جان آن پدر از کین | خیز و جان آرای بسر از کین
چون شنید این راز ای دردناک | برکشید و در دهان انباشت خاک
گفت ای وای این چه غارت و چه ننگ | گر زدم بر شیشهٔ ناموس سنگ
کام من در کام اژدها سزاست | زین غم عالم چو کام اژدهاست
پرده بدریدم بخویش از تیره هوش | کاش گشتی خاک گورم پرده پوش
خارم اندر چشم و خاکم در دهن | که شدم ننگ رسول موتمن
خاک و خار انباشتش در کام و چشم | بس که آوردم پیمبر را بخشم
گر باستغفار تا روز شمار | می‌گردد ما زین ننگ و عار
تافت از هندوی مار افسا کف | مار یارم به که مار افسام چپ
زان سپس با پایه گشت از درود | که فر آسمانش بُد فرود

مر ترا خود عار نابد ای فتی | گر گریزی بولهب را مصطفی
پند شد در گوش کن چون گوشوار | گر چه بد باشی به نیکان باش یار
بشنو این اندرز و پند سودمند | تا رهاند جانت از بند گزند

پارسائی را به پرسش نشست | محتسب شان دید و دست او ببست
سوی زندانش کشا بندان عنود | تا ز سلطانش رسد احسان وجود
پارسا در تیره شب زاری کنان | باده خوار از شور مستی کف زنان
هوشیار از بیم جان در وای وای | مست اندر هوی هوی و های های
آن زکه از بار بد لا حول گوی | آن عوی زانباز نیکو تازه روی
گفت لا حول از شادی در بلا | گفت فردا گو بیت ای بو العلا
همچنین بیدار آن شاد این دژم | تا که آن مرغ سحر بگشاد دم
محتسب شان سوی آن سلطان داد | خشمگین آمد و کرد از رشد یاد
پادشه چون پارسا در بند دید | محتسب را گفت کای دیو عنید
خود تو مستی فزودی بخودی | رفته با نیکان این بد از بدی
در سزای این گناه و این گزند | در خور زندانی و زنجیر و بند
بندشان بگشای هان ای نابکار | با نیاز و لابه ار دارا عذر زار
ور نه تیغ و نطع و سیاف عنود | گشت مرغت ازش کند پاک از وجود
محتسب شان بند بگشاد از هراس | با نیایش با ستایش با سپاس
گفت ای پیر آن زاده موتمن | زین گنه بخشایشی بر جان من
مست گفتش اینک جواب شادیم | بود آن شادی از این آزادیم

گر بری در کوی نیکان خانه گیر / تا که ایمن باشی از زندان میر

نیک مردان را چو باشی در قدم / از بد تو نیک و بد بندند دم

یار به گزین که بد دل مارست / نیک بگزین کو به بد ستارست

خوانده ام بس نامه های بخردان / دیده ام بس نام نیکان و بدان

اینک این داستان به پندارم ترا / گر به پندی پی ببندارم ترا

پند باشان بند آزادان بود / خانه از معمار آبادان بود

از قضا را بود بلخی شوخ راد / علم ابدان را بکلی اوستاد

روزی اندر هودج گوهر فشان / سوی بازار چون خلیفه شد روان

میکشادندش دوان در پیش و پس / تکیه زن در هودج آن عیسی نفس

از سپیج الوحده بودش جامه اش / گرم بخشش بخردان همکاسه اش

سیدی در گلخنی با گلخنی / مست حشره با چنان اهل مستی

کنده ریش چون خیک پر ز اخلاط بنج / پای تا سر در پلیدیهای لعث

دید بلخی شوخ را چون با خدم / بخود از خشم یکی بگشاد دم

گفت وفای آسمان نا پسند / هاشمی پست از تو اقرا بلند

این قضا را از تو با این احتشام / هاشمی را گلخن تاری مقام

گفت بلخی شوخ با او کای سخی / چون بگازاری گزیدی گلخنی

جز خوردی با پلیدی نا قبول / تا قبولت گشت احکام رسول

ریش و سبلت انچنین اندر قفیت / تا فش از پاکی هیچ و بیست

به که بازاری نبالم زین صفات / کاین صفاعت برد آب پاکت ات

ای فقرت

ای فقرت ز آسمان بر خبر خیز / بایدت از خوی نازیبا نفز

گر مراپیچ و پی فرخنده نیست / لیک با فرخنده کام هست زیست

چون شدم یار بحکم کاردان / گشتم از فیض دمش بسیار دان

ز پیدم گر با چنین فضل خطر / خانه سر مرهم گیرم با وزیر

سیده با آسمان زبیان شور / خویش را دارا از یدای شوریده دور

گر بگویم من ده میران بر از / بلکه میران مر مرا جویند باز

آن نخاس آید چو با گوگرد یار / بچه از گوهر شود زر عیار

زر ناب از یار با ناری عشقت / زان سیه رو یار در سنج الشت

گر نجابت شرزه شیران خوابگاه / ور ز بابت گرزه ماران آنگاه

به که در کاخ بدان مهد حریر / پاک از جام ددان جلاب شیر

آری آری شهد از جام بدان / زهر نابیتی بکام بخردان

آن شنیدستی که اندر بستان / سیدی را کرد آن مفتی نگون

گفت کان دیو نفس اهرمن است / در ره دین ساده کاز از برست

هم از ان نگانگشت ار چه خویش / هم نغل افگنده دا این و کیش

خود تو آگاهی که آن نازی نژاد / مرترا بود اوستاد اوستاد

گشت در زندان دانا چون اسیر / بند آزادیش بر بنهاد و پیر

بهر کشتای این دین و داد / این امیر از مصطفی دارد نژاد

گر بخشاند و کتابش بسند / بوکه آید مر پیمبر را پسند

چون ندارد عارضی فرو خجسته / تا فته خامان ازان زان شوخ

گفت آن مفتی که گر آن بوالفضول
خواسته از دوده پاک رسول
صورتش گو ناپسندی ای هوشمند
سیرت او از چه آمد ناپسند
کرد در پایان بحکم شرع پاک
جای او زان نارش در زندان خاک
زاده نیکان چو بد سیرت فتاد
سیرت خاک او بر باد داد
لیس من اهلک بنوح آمد خطاب
زاده او چون باتش شد ز آب
از بدی چون روی بهبودش نبود
زانقلاب آن بی سودش نبود
انچنین با نیز مرغان یاهشمند
سوی خونریزی آن ابستا مند

از قضا بیضه خربط یکی
داد جا در آشیان لک لکی
زان سپس کز بیضه خربط سر کشید
لک لک از بچه خربط چو دید
از تحیر که قرین پیچ و تاب
از قصور که بجست اندر شتاب
کاین چه ننگ است این چه عار است ای
ماده مویان شد بو کند صیح
که بدان دانای اسرار نهان
کافرید از بهر ما ارو مال
هم از او منقار ما ناخن برای
گشت بر اندام مار جانگزای
که منم از این گنه معصوم پاک
چونکه پاکم از بلا کم نیست باک
آن عبور از آشیان شد بالن
جنس خود را کرد یک یک انجمن
گفت کای یاران مرا عاری چنین
او فتاد از شوخی یاری چنین
منتشر شد عار من از کاران
غیرت یاران نگرستار آن
صد هزاران لک لک آمد شتاب
شد نهان از پر لک لک آفتاب
جمله خربط بچه را دیدند باز
با تحیر با تفکر چاره ساز

عاقبت منقارها کردند تیز
جسم مرغ متهم شد ریز ریز
ای طلبکار جهان این نغز پند
هست ساز این جهان را سود مند
گر ترا باشد هوای آن جهان
نیستی جو در ره حق چون مهان
گر عزیزی بایدت خواری طلب
این گهر از مخزن زاری طلب
نفس شومت اژدهای جانگزار
باش حاضر زین اژدها بحذار
هستیش جلی هستی ز استی
نیستی جو چو گر هستی خواستی
مر مرا گشت این حدیث مستطاب
روشن از تفسیر آن چارم کتاب

روزی آن نیز نتیجه روزگار
لیلی اسرارش زلف مشکبار
روزی آن روز وصال آتشین
صد هزاران فیضش اندر آتشش
بود از شوق لقای آن علیم
سوی طور آهنگ موسی کلیم
وصل جانان را دوان ره کاریش
ش بجان تشنی گرفتی جان شب
ش بیاد جان جان در ناز نا
ست جانان جان علیین طراز
خوش همی بر خار و خارا روان
خار و خارا زیر پایش پرنیان
گر سپردی کام اژدها بر بخ
گفتی ابلا انیک کنج کنج
در پیش یاد آن سلطان گل
دزهای خار خرمنهای گل
در هوای آن کلام هوش بخش
زخم ماران سیاهش نوش بخش
لی پیش از دشتها زبان
خوش همی بوئید چون بر پرنیان
اندران سنجار بر شیب و فراز
که همی شد بخود از ناز ناز
که بپایش خار زهرآگین خلید
گفتی ای جای تو در چشم امید

ای پرنده و پرنیان مولای تو | ای که چشم نازنینان پای تو
چون از این ره بشنوی گفتار من | ز چه از کوهم نیم گلنار بن
گر بیارید آتش از ابر سیاه | ور برآید نیزه بر جای گیاه
آن بجنبش چشمهٔ حیوان بدی | این بپایش لاله و ریحان بدی
رهروان عشق را ای دوستان | آتش جانسوز باشد بوستان
گشت از عشق خداوند جلیل | آتش نمرود گلشن بر خلیل
آن خلیل از آسمان و از زمین | پا بریدان دید و افتاد آتشش
زانکه دانا بود از آن گلزار خوش | گر بکشتش بر رخ از آن یار خوش
یاد حق بر عاشقان سوخته | گلشن آرد آتش افروخته
گر نه یاد بوستان افروزشان | بوستان چون آتش جانسوزشان
عاشقان مرغان آتش خواره اند | همچو آتش خواره بشتابنده اند
بیشتر زانکه آتش سرکش است | بوسه زد بر روشن آتش گلشن است
خار خاکستر چو آتش روشن است | زانکه آتش خواره را آتش خوش است
آن سکندر راند بر دریای قیر | بهر آب زندگانی خضر خیر
آتش عشق است آب زندگی | گر بجان گیرد دهد پایندگی
تا که چنین خضر کهن تازه و خوش است | کش بجان آن زندگی بخش آتش است
این سخن بگذار ودان ره کلیم | دید پارگی کشتی در کلیم
بازپس آسمانی سفر آن | در خرابه افتاده یی ممتحن
چون گیاهی خشک در آن خاک راه | رنج تن چون کوه و کوه تن چو کاه
آسمانی پست افتاده بخاک | در گلیمی در نوشته عرش پاک

پاکش چون آفتاب از تب بتاب | پاک جان تابنده تر از آفتاب
در کهن دلقی نهان گنج نوی | دم خموشش وش گنجینه جان قوی
جان فشانده در بهای رنجها | درش ویران شده گنجها
آری آن کان کو شود از دزد تنگ | رنج خواهد کام اژدرهاش گنج
می گدازد چون تن از عشق دوست | می نگنجد جان ز بس بالد بپوست
آتشی بر دم زدم افروختی | آتشی کز آن جهان سوختی
جسم خویش از آتش جان کاستی | جان قوی از کاهش تن خواستی
آری آری مرد از درد است مرد | زیور مردان بی درد است درد
آنکه را نی درد زان دردش بیک | صورتی بر سیرت سنگ است سنگ
دید موسی چون بیمار او | سوی او شد تا خورد تیمار او
آن طبیب جان ببالینش نشست | دید با خاکش تن بیمار پست
چشم حق بینش فتاده در مغاک | بستر و بالینش از خار و خاک
آن کلیم حق بنرمی و خوشی | چون بهوش آوردش از آن بیهوشی
جست ازان کای ناتوان یار سپید | این چنین افتاده بین کوه و دره
چون فتادی از چه این رنگ سپید | از که داری و غذا داری امید
کز خرام آسمان کینه توز | زهر اندر کام تو زنبانک سوز
باز گو بیماری تن سر بسر | تا برت آرم طبیب چاره گر
تا توانم مر ترا یاری کنم | چاره جویم و پرستاری کنم
در کدامین شهر بودی روزگار | روزگارت بر چه گشت آموزگار
از کدامین بوستانت بر شمرد | بر کدامین سرو بن گشتی مرد

ناگهان آغاز کرد ای محتشم | این لبان خشک تر کرد از لبن
مسهل صفرای تو شکر نبات | باکه صفرای ترا دیگر دواست
ای در این راهت طبیب دیگر است | عکس تا رجان غم پرور کیست
حیف چون آن برگزیده روزگار | حال آن بیمار و شد بیمار خوار
آن کلیم سوخته با آه سرد | ناله کرد از درون پر درد
گفت شهرستان من ملک عدم | روزگار آموزگار درد و غم
سرو من در جویبار عشق دوست | جان من زان مانده سرو آزاد است
کام من شیرین شد از شیر محن | این لبان خشک تر شد از لبن
زهر را شکر نبا صفرا فزاست | شکر صفرای مرا شکر نبات
ای ز دیدار تو فرخ فال من | حسبی از احوال و از آمال من
سینه او بیکس و درمانده ام | آستین بر آرزو افشانده ام
رانده از هر آستان آسمان | خوانده بر خوانم حوادث نانکان
نه طبیب و نه حبیب و نه کسم | نه بجز رنجوری خود مونسم
دردهای بی دوا درمان من | درد فرسوده حیران جان من
چون ترا در بارگاه کبریا | بار باشد ای کلیم مجتبی
دست بردار از مناجات دری | پای بفشاری و حاجات آوری
در خلال رازهای خویشتن | بازگو بار از دل این راز من
بازگو کای آفریننده همه | در بد و نیک بیننده همه
خسته دیدم هر دو دل اسیر | زار در خاک نشسته خاکی حقیر
نه دلی کش مایه سوری در آن | نه تنی کش لقمه سوری در آن

خرمی

خستهٔ فرسوده افسرده‌ای | پیشتر از زندگانی مرده‌ای
میهمان آورده موران را به پیش | خوان او را دانه موری نه بیش
بر تن او کز تنم خوشتر وزد | چون سموم جانگزا او را گزد
گر بجانش آتش افروزند تیز | آتشش از تف درونش در گریز
آنچنانش روز و روزش این چنین | آنچنانش سوز و سازش این چنین
موسی از درد درونش دل شگفت | با شگفتی راه مقصد بر گرفت
مرد را هستی بلندی گران | نیستی صحرای آزادی بر آن
تیره زندان این تن خاکیستی | بندی آن جان افلاکیستی
نیستی را بازوی زور آزماست | هم بدان زندانه آن زندان کشاست
بند هستی گر ز جان باید گسیخت | در پناه نیستی باید گریخت
این سخن بگذار و بگذر زین مقام | از کلیم و کوه طور شد موسی کام
سوی کوه طور شد موسی پاک | در تفکر زان کلیم دردناک
پای چون بنهاد در بنگاه راز | دست بگشاد و دعایش کرد ساز
گفت ای در هر زمینت خسته‌ای | بندگی را در سلاسل بسته‌ای
عشق تو آتش فروز جان‌شان | یاد تو هم درد و هم درمان‌شان
زین حصار چار رکن ششدری | دلشکسته کرده ارکان پیری
آتشش افتاده بر هستی چنان | کز هستی‌شان نه نام و نه نشان
نی ز جان و نه ز تن‌شان آگهی | نه زیان از رنج و نه سود از بهی
کوه‌وش‌شان همچو کاهی کاسته | کاه‌وش‌شان جان‌شان آراسته
نه ز دوزخ‌شان سخن نه از بهشت | نه ز زر پاشا و نه گلین زرشت

گشته از این آفرینش بی‌نیاز / دم مخوانش و جان یگانه نشانش راز
انچنین بیماری ای تیمارخوار / دیده‌ام اندر ره نمناک تیره زار
گفت چون در بارگاه کبریا / بار یابی راز زر اندای کیا
باز گوی از دم من آن حکیم / باز جو سقم و بنای این سقیم
کو بره دیدم یکی بیکس نمناک / مونسش درد و آه دردناک
نه طبیب و نه حبیب و نه کیش / جز غم و اندوه نه یار و مونسش
گفت یارب زان طبیب انجمن / نظره باشد بدرد این کهن
پاک کردی زحمت از آفاق / ذره خور این زحمت ار دریافتی
پاسخ آورد از سلطان قدیم / این خطاب آمد بموسی کلیم
کر بود ما را یکی بنده گزین / برفشانده برد و گیتی اسبش
چاره‌ساز چشم بیمارش منم / غمگسار و یار و دلدارش منم
از من آن رنجور را این مژده ده / کای ترا از کرده کارش حیف ده
نفس کشتی زنده کردی جان پاک / جان پاک گشت خصم دد ناپاک
نفس وا ده چیست ماری رنگ رنگ / زهر در زهر و شرنگ اندر شرنگ
زهر آن تریاق سوز کوه کاه / کو بهای زهر دارد در نهان
نرم و دلکش چون حریر دلپذیر / مار های جانگزا دران حریر
نفس جان ازدهای جانگزاست / گر کشی مر اژدهای جان سزاست
این قصاص است و حیات اندر قصاص / خیز قصاص از نفس شوم آن اختصاص
پی کشتنش از طریق پیروی / رستی ازان خصم قتال قوی
مرحبا ای بنده آزاد من / مرحبا ای فارس میدان عشق

مرحبا ای زر ناب کان عشق / مرحبا ای فارس میدان عشق
مرحبا ای کو بر خاکی نهاد / مرحبا ای خاک افلاکی نهاد
زان کلام روح پرور چون کلیم / گشت از آن گنجور علم حق علیم
روشنش اسرار آن رنجور شد / گنج ماند و جانب گنجور شد
چون فراز آمد بدان ژولیده سر / گفت با آن شاه علیین سیر
کای تن تو پیشوای جان پاک / جان پاک خفته در این تیره خاک
پیش سلطان تو گفتم حال تو / یک بیک کردم بیان احوال تو
پاسخ آوردم ترا زان جان جان / بشنو ای درویش از سلطان جان
گفت آن رنجور رنجور من است / هم بکنج راز گنجور من است
هم به بیمارش منم تیمارخوار / هم به بیماریش من بیماردار
آنکه دردش داد هم درمان از اوست / به ز درمان درد چون آن درد دوست
گرش بیمار او در خاک و گل / عالم جانهای پاک و پاک دل
آفتاب از کو برآورد سایه / آسمان بر سایه او دایه
یا ان مخوان او را غریب و بینوای / که چو من دارد رفیق و آشنای
آنکه چو یار است پرستاریش یار / درد غم آن چو یار پرستاریش غمگسار
یار ده یاران بلی بی یار به / درد غمش یاری جهان غمخوار به
موسی از یزدان همی راند پیام راز / جان پاک او همی دادش آواز
شد وزیری روشن از سلطان کل / داغ آذر گون و باغ سبز گل
عاشقان را یار معشوقان خوش است / خاصه آن معشوق کان عاشق کش است
کشتن عاشق نه مرگ است ای سنی / بلکه آزادیست زین سجن دنی

مرگ عاشق چیست مرگ وصل او
زندگانی چیست ساز فضل او

هست سجن عاشقان این دامگاه
سجن نبود در خور آن دادگاه

بر چنین باشد شه چون جهان
زار گرید چون جدا گردد از آن

زانکه از این گلستان بیرنگ
میشت آنکه اندران زندان تنگ

این جهان زندان غافل چون جنین
بر جهانش روی و در جانش حنین

لیکن آن عاقل که دانا شد براز
مرگ خود را طالب آمد با نیاز

از شتابها چه باشد قرب حق
آنکه جوید قرب جهد این ورق

عالم باقیست ملک عاشقان
ملک فانی لایق نالایقان

این سخن بگذار و حل کن این قیاس
باز گو از یاد آن یار حق

از صفیر دلکش آن عندلیب
کش بگوش آمد ز گلزار حبیب

مرغ جان او ز دام شد رها
گشت چون صیدی بکام اژدها

چار پره سوی آن گلزار شد
جانب گلزار قرب یار شد

چاره گو هر که دام جانش بود
داد و پس زانکه دام جانش بود

آدمی آری رهد چون زین نگاه
رانده دام خویش سوی دام خواه

وام رستن این چار حفره دو دام
وام باشد حیف مرد ای مرد دام

وام چون وا پس دهی از برتری
بگذری زین طارم نیلوفری

از جهان مردن کلیم کرد کار
با سبکی بود سوی آن زار زار

کاو نه درویش اندرین خاک سیاه
بلکه سلطان این فیروزه گاه

ای دریغا که نشد داشتی
که جدا ماند از بهشت آشتی

این چنین مویان چو لعل در صدف
از پی تکفینش اوره برکف

شد بر یاران

شد بر یاران و از آن دادخواه
کفن بشتابید آن بارک و ساز

نیک مردان چون شنیدند آن علیم
انجمن گشتند بر گرد کلیم

قوم با موسی بدان وادی روان
از غم مرد خدا جان ناتوان

آن یکی ساز حنوطش ساخته
این کفن با انجمن بر داشته

تا بدان بیکه که بودش جسم پاک
زیور خار را و زینت بخش خاک

با کلیم آن انجمن بشتافتند
هر چه جستند پس و زو کم یافتند

هر طرف جویندگان پویان بدرد
کای دریغا چون شد آن پاینده مرد

موسی از حسرت همی گوید آن
که بجوئید و بجوئید ای سران

گاه زان از کارگر کان باز گوی
گاه این از چنگ شیران راز گوی

آن کلیم حق سراپا کاه کرده
مرد را جوئید در این دشت و کوه

که ز یاران آرد هر دم آن بزرگ
پنجه شیر خام یا دندان گرگ

گرگ مردم خوار نامردم خورا
شیر پیل اوبار نامردم درا

شیر چون دگر کی چون دای
هم از آن دو برد زنج ز شیر

دوزخ از مؤمن هراسان که نخش
زود بگذر ای بزرگ خوش نوش

که فرو میرد ز هیبت آتشم
ای تو آن آبی که هست آتش کشم

از بزرگان این حدیث آمد صحیح
که ز قول کردگار آمد صریح

قوم جو یا از یمین و از یسار
جسم پاک آن گزیده کردگار

کاز زمین جدا که آن قوم سره
زان نشانه زد از آن کوه و دره

جمع گشته انجمن پیش کلیم
که تو از سوز درون ما علیم

باز بین درد دل سخت آن جمع پاک
یاکه بربود آسمانش یا زخاک

موسی از گفتار آن زاری کنان | سوی کوه طور شد زاری کنان
کای خداوندان ستم حق پرست | که ز بند چار ارکان جانش رست
من شدم تا یاران آرم برش | تا مزار آرم بپاکان پیکرش
هر یک از ما با دل آشفته | سنگ کوه و دشت پیدا کو شد
کامدن در خاره زار و سنگلاخ | کاهها از خاره و خارا شاخ شاخ
زان تن پاک ای خداوند بصیر | کس نگشت آگاه از برنا و پیر
یا فرا بردش سپهر جان نگار | یا فرو خوردش زمین مردخوار
یا نهان شد در فروغ آفتاب | همچو آب روشنی در رشح آب
سوی آن گم گشته ما را ره نمای | که تو ای هم سوی اسرار رهنمای
گفت حق با او که ای بندهٔ جلیل | بود آن بندهٔ حلیم چون خلیل
خواستم چون جانش از جسم نزار | دادمش در بارگاه قرب بار
آن تن خاکیش قدسی خواستم | بزم قدسی را بدان آراستم
آن ولی بود و ولایت را گواه | گشت صدر آرای بزم اولیاه
جسم آن خاصیت جان دید از آن | کش رضا آمیخته با جسم و جان
نای جان زد داد در بند رضا | کاین رضا بندی است رنج آزما
رنج راحت چون ز رنجت شاد کی | گر خوشی در بند آن آزادی ای
چون ببینی کوزه محجوب بند | مو پریشان آوری موئی بدرد
گر بدانی زین ره آتش نهان | تو از آن خندان چو گل از گلستان
ماتم جانسوز و سور دلنواز | مر ترا از یک سبب آمد بساز
گر رضا بدهی بدان خندان شوی | ور نه بر آتش چو اسپندان شوی

ای

این رضا جا داده وی گرسنه گنج | این رضا ویرانه جا زاست گنج
این رضا مر ذره را بیضا کند | این رضا مر پشه را عنقا کند
این رضا دریای لطف ذوالمنن | این رضا داروی رنج جان و تن
این رضا قلاب احکام قدر | این رضا قلاع عنم حوادث شر
این رضا در دل دریای نیل | این رضا پر در پر جبرئیل
این رضا فخر نیاید مرد را | این رضا شیر خدا ناورد را
این رضا عار دیو رجیم | این رضا دال الطف رحیم
این رضا چوگان گوی آسمان | این رضا تریاق زهر امتحان
سیرت شیران چنین باید چنین | گر چنین بود انکارش از بد تو حسین
پیک مردان ای پسران زاده است | جان گرش از بد جان دادست
آنکه نازاد و نزاید آن کی است | آن برون از درک هر مدرک است
آفرینش زاده و زاینده اند | او خدا و نه آفرینش بنده اند
احمد مرسل شهنشاه شهان | ور یکی شد درج عالمها نهان
رهنمای گمرهان او از خدای | گمرهان را سوی حق او رهنمای
ره که او ننمود ره آن است و بس | کی جز آن ره ره بمقصد یافت کس
مر علی را داد خلیفه آن رسول | کاو ز یزدان داد ملک صد قبول
آسمان ور آسمان ادامی او | پاک زهرا زهره زهرای او
آن نبی و آن ولی را آل پاک | یازده فرزند فرخ فال پاک
جمله دریای علم ذوالمنن | جمله عالمهای جان را مؤتمن
جمله گنجوران اسرار خدای | جمله نقش مصطفی مجتبی

برسخن کان چارده پاک آورند | کی جزان باشد کز افلاک آورند
کی شنی زان راستان راستیش | در سماع و وجد افشاند آستیش
که زدندی صوفیانه ارغنون | که زدندی الجنون الجنون
که زعشق پادکان می پرست | پای کوبیدند و افشاندند دست
این همه شرک است و کفر است و ضلال | جان پاکان را زیاد آن ملال
ناخردمندان چخندند این فریق | جان مخلد شان وران نار حریق
صوفیان را خوانده لب با صفا | قشر خوانده پیروان مصطفی
ناخردمندان ازان نغز بغیه | جان ز قشر آشفته بر لب شیشه
برخطیب منبر را مر خطاب | از قشور آرند خود را از لباب
این گدایان از ضلال و از کسل | در ره دین مانده چون خر در وحل
علم را دیگی بباید بش که از | تا که گیرد جان بدان ماند طراز
انکه او دانه توانا ند بریخ | جان تاریکش ز جهل اندر شکنج
باکه انده نام خود را خوانده شاه | که منم صوفی و علم یک دو آه
پاکان را ابل معنی کرده نام | تا جدا زد ابل صورت والسلام

گفت صوفی کای شهنشاه بزرگ | یوسف آرد فیض الطافش تو گرگ
چند شه کر کوه خارا الشنود | سیل آرد جانب دریا برد
سنشه زدم چون نزاده تال آورد | سیم را سیماب سیال آورد
از کلام دلکش شه خار بن | بچه از کوه سر شود گلنار بن
جانگرا ز سر از کلام شهریار | جانفزا دریای نوش خوشگوار

داد اندر زتو ای سلطان داد | آورد ایمان رد هر او ن راد
فضل حق آرد چو نور آفتاب | خاک زر ساو و خار العل ناب
من یکی زندیق در این سالیان | پیر دجال و من از دجالیان
مهدی من در هدایت شاه گشت | جان غافل از شهم آنگاه گشت
من یکی نادان گمره خیره خیر | در کمند دیو اهریمن اسیر
شد سلیمان زمانم رهنمای | برگشادم بند اهریمن ز پای
این زمان آگه شدم کاو دیو بود | راز آن رزاق رزق و دبود
گر مرا زین جرم سوزی در خورم | گر ببخشایم هم درآ در م
زین گناه و این بادشاه محتشم | تا قیامت جان ندیم با ندم
وای بر من وای ازین غافلی | خاصه اندر روزگار عاقلی
با ندامت خوش کرتی های های | شب بر استغفار و جان بر بهلوای
شاه خندان گفت پس بنشاورزی | چون به بند دین درآئی آزاد زی
در شبان تیره چون زاری کنی | به که شه را از دعا یاری کنی
که به بن خی ملک شد اهبر است | تا وقت زان اهرمن افسو نکرت
گفت تا جانم بتش باد است یار | می بگویم خیر دعای شهریار
گر خبر باشم لب روزم مباد | جز بدو زنخ جان کین تو زم جا
پس زمین بوسید ازان بیگاه | سوی شبگه یافت دستور نگاه
سوی شه آمد چنان و شد چنین | که با نفاس شهنشاه آفرین
هم بدستوری صبا بوسید خاک | آفرین خوان بردم ازان تاکنک
زیب داد از این حکایت بر ورق | کو هر افشان شد طبق اندر طبق

این مقالات شهنشاه هستی / گوهر دریای آگاه هستی

هست دریا طبع دارای زمن / از گهرهای حقایق موج زن

هم بدان دریا مدد دم بدم / میرسد از ژرف دریای قدم

جانش انوار حقایق را محل / مجمع دین است و قلاع ضلل

به نعلم عالم اسرار حق / آگهیش از ما یکون و ما سبق

هر سخن از لعل او ماکرفاب / آسمان سر حق را آفتاب

حامل اسرار علم لم یزل / حادی آیات وادیان ملل

چون مقالات شهنشاه زمان / از صبا شد زیب بخش هر بیان

زان مقالات شهنشاهی بنام / آمد این درج جواهر والسلام

بنام فروزنده جان پاک / به آب و به آتش به باد و بخاک

همه آفرینش ازان چار کی / بکیفی دو شایسته افکند پی

بگاه خسروا زاکه شاز زرون / برآراستن جشن خسروان

ستایش مر آن پادشه را سزاست / که پشت جهان از شهی کرد راست

که در پیش و پشت شاهان خم است / جهان را یکی پاک گوهر جم است

ش روشن او فری از خداست / که زان فر جهان خدای ...

ازین برشده آسمان برترست / نه جز برتری بخش او زو برست

کسی را که او بر کشد برشود / خنک آنکه ز پای این فر شود

زمانه بدان شاه آرد نماز / ستاره بدان ماه دارد نیاز

یکی سرو بن

یکی سرو بن دست کشت خدای / بر آن باد خرم بهشت خدای

بسایه اش آفتاب و نماز / بر پایه اش آسمان و نیاز

بزرگی یکی برگ آن راد سرو / شگرفی بگردش پر افشان تذرو

صبای جهان پهلوان سخن / زمین درت آسمان سخن

درین سالیان گنج افراسیاب / پراکنده کردی بر این خاک و آب

سرانجام گیتی بهنگ نماند / بباغ روان بوی و رنگش نماند

به پرید زاغ سیه پر تو / جهان لبت بر پر آن فر تو

پس از آن چنگال بازی بجید / مژده و امیدت بجان گر شنید

مخور غم گرت کرد گیتی کهن / کهن گر شدی تازه داری سخن

ازان شاه بازت جوانند به / روانت زین نانواند به

بنام جهاندار دارای ترک / همین که خدای جهان ...

جوانبخت فتحعلی پادشاه / کش اختر نگار است بر کلاه

یکی داستان زن بخشدی / کزان مرگ و پیری شود اسیری

بنام برشده آفتاب / زمان سوز آتش روان بخش آب

کنون راز آن پاک دارا کنم / دران جادو آشکارا کنم

زنم از نیاکان او داستان / کنم راز از فر آن داستان

نگارم هش نام فرخ پدر / که با آفرینش بفرهنگ و فر

پس از آن ابر شاه با داد و دین / یکی خسروانه کنم آفرین

زهر پاک فرزندش آرم سخن / یکی نام مانم ازان انجمن

که آن پادشاهان نو خواسته / جهان چون بفر خود آراسته

تا بندگان کردم آموزگار / ازین نامور دوده در روزگار
کشان تازه ماند بجا و بنام / برادان شود دانش بجا کام
ز پیشی که از نامهای کهن / شنشه زوانین کند انجمن
کنون ای بزرگان با پر و پای / خداوند فرهنگ و دارای رای
سزد گر بگشاد من هوشتان / کند رخت بر روزن گوشتان
که از پایه آن بزرگان نغز / باگاهی آرند آکنده مغز
که پیرایه مردی آگاه بیت / شود ماه و چاه اگر ما هست
همه با سوی دستان سرای کیی / چو بر گل شبا هنگ دستان کیی
بگویی از نیاکان کیهان خدیو / بر آن رازدان پادشاهان نیو
نخستین نیاکان و کیش بجان / بزرگان یکی شیرزه شیری زبان
ز نام مهسیون شد دید کام / زفا جار پرورده پروردش کام
در آن بوم و بر پهلوی نامدار / مهابادی خسرو کامکار
بفر و بفرهنگ شاهی بزرگ / بشاهان گیتی نیای بزرگ
مهین جهان و جهان مهی / زمین را فلبد آسمان مهی
ز فرهنگ نامداران سرگرای / بپایان کار اندر آمد بجای
ز بر فرخود چون جهان تنگ دید / دگر جا سزاوار آهنگ دید
جهان ماند و شد سوی خرم بهشت / که زیبا نباشد سزاوار زشت
پس از وی جشن شاه دوم نیای / مهابادی پاک دین کد خدای
بپرداز گیتی چو ناکام یافت / ز کرکان زمین سوی توران شتافت
نیاد شد آن آتش هوشش سوز / نگون کرد اختر شب آورد روز

ش از چنگ آن شیر چنگ اژدها / به نیروی مندی پوندش رها
چو پیدا دگر را نگون کار گشت / مهابادی نامور شاه گشت
بپایان کار آن گرانمایه راد / ز پرورده چند ناپاک زاد
بزرگان همه گرگ آهو شده / دل نیزه زان شیردل کوفته
در آن بوم زان دیوساران زشت / خرامان شد آن جم بخرم بهشت
دو ده و دو دشش فرزند فرخ نهاد / دوش شاه و ده وش داد
یکی زان مهمه شد آمد بنام / کش از بیم ماند شیر اگنام
دگر چون مهابانوز بود نهنگ / مهابانوز شه نام آن شیر چنگ
همین بار آن خسرو اندر گذشت / شهنشاه کیهان زهی بنگ گذشت
پس از آن مهابانوز خسرو براب / بر آمد بگردون از آن کشب
نگون بود کاز جها دو زنهای / ز نشیر آن کرکان میر دخش جای
بدان ز هر کین آب آتش فشان / ز آتش فشان جهان شد آتش نشان
بهر جای اذر وخش چون شکمین / شد از رخش او آسمان بر زمین
به نیروی داد او سپهر و زمین / بدریای خون گشت خون بدر
پس آورد کار گزد تا کنون / نگهوان رسد موج دریای خون
بپایان در آم شد چو زین انگار / همیشه بر آورد آرام انگار
چو فرزند فرزانه اش فرخ زیال / بشاهی مهمه شد افراحشیال
که او را همالی گران سایه بود / بفر زند او مهربان دایه بود
دو کوه از نیک کوهر افروز مهر / دو اختر ز نیک اختر آرا سپهر
ز نیک پاک نام و زنیک پاک نیت / بکام زمانه دورو زه گذشت

جهان چارده سال از او بساز — روانش ز پور برادر بناز
چو شه خورد و سال آن شه بلود — سرآغاز مرز عجم او را سپرد
کنونش بگرد فرو فرهنگ وی — بکار جهان رای آهنگ وی
گراید از آن از میان کامجوی — سپارد جهان زاده ان ناجوی
خود آهنگ جنگ بزرگان گرفت — ره کین شیران و گرگان گرفت
بهر جا سری دید افراخته — کلاه مهی تا بآسمان آخته
فکند از تن و تنش در پای پیل — بیامد بسان دریای نیل
بکهسار شوخی دژی سخت بود — بنام آوران مایه بخت بود
کشاد آن دژ آن شاه کشورگشای — رسالار و سرهنگ پرداخت جای
دران دژ بر آن بهمن گسسته نور — بجا بها شد از کینه آتش فروز
به پایان دو پرورده نابکار — دریده ز پهلوی پروردگار
جهان رستخیزی شد از گرز و تیغ — بگردون برآمد یکی تیره میغ
بسی ژاله بارید از ان ابر گرد — تو گفتی هوا لاله کار است بنگ
چو در کشور جم بروزگار — شد آنگاه از مرگ آموزگار
یکی خون فشان بود بهرام خوی — دران مرز مانده آن شه ناجوی
سخن خواهی شاه و آهنگ گاه — بری راند با لشکری کینه خواه
سر نیزه گردون گرای آورید — بسی سرگرایان بپای آورید
چو در تیره جوشن شتابنده گرگ — تو گوئی در آهن روان شد نهنگ
بزرگ آفرینش به بینش جهان — که نادیده این آفرینش جهان
تنش جان و جانش ز جانان جهان — جهان را ز داد و سپهری رنگ

برزم اندرون آفتاب بره — بزم اندرون شرزه شیر سره
دمه چون بگیرد آسمان فش کمان — زمین موی آرا شود تا آسمان
برارد چو از آتش دست کین — زمانه بچشم آورد آتشین
چو در جوشن آرد ش روشنا — ستاره دوید از سپهر بخور
سپهدار در خشت بهرام جوز — تا بوان بهشتی گیتی فروز
چو خنده پرند آورش روز کین — بگرید بلند آسمان بر زمین
نشیبرا بر میان مهر جم — گرفت و گشت از زبانه دم
سرآغاز او رنگ جوی سرآب — برآورد دود و سپهر آفتاب
ز خون سرابی کوان دشت جنگ — از و شد چو دریای بیجاده رنگ
همه ساز شاهی گر آن نابکار — بشوخی ربود از کهن شهریار
گرفت آن همه باز داد ارانی — به پیراست باغ جهان از زغن
و گر سال زی آذرآباد گشن — کمین راند چون آذرافشان گشن
بهر آتش روشن اندود دود — ز هر دوده ببر آتش رخ شخود
ز هر پرده بس پرده که رابوی — گشادن پرده در ترک پرخاشجوی
کس کشش ره کاخ و ایوان بسپرد — کله گوشه اش راه کیوان سپرد
ز گیتی ز آن شاه فرخنده خوی — برادرش در پارس بنهاد روی
سپهدار ز که آزادگان — بجا ماند در آذرآبادگان
باهنگ مرز عجم آن پاک پی — سپه راند و بگرفت و آورد بری
همان بیشتر ز دیو ناپاک زاد — در اندیشه پادشاهی بشاد
چو جشنی بری اندر آورد پی — گشادند دروازه بر گاه کی

بجنبانیدش بر کراینه جسم | ز دیو فریبنده بگسسته دم
بلی درمنش شاه باید چنین | توانا بمهر و توانا بکین
بکام روان آب جستی فروز | بکام دوان زهر تریاک سوز
چو زین باغ در رسید ارتنگ | ببرید به شمشیر بر زرد خو
ز مرز ری آهنگ توران گرفت | ره آسمان گرد بوران گرفت
ز بهن کوه آهن گران تا گران | ز بیم آهنین برز کنده آوران
نورد دید دریا و هامون و کوه | در آمد به بنگاه توران گروه
ز شمشیر آن پادشا شکر رفت | همه کوه و هامون چو دریای ژرف
ازان تنگ چشمان بپرد جنگجای | سرانشان در آورد از کین بپای
ازان مرز کردان جهاندار که | بغز و بغر وزی آهنگ کی
پی کی نژادان جمشید بخت | همه شاخ آن خسروانه درخت
بری جشنی آراست آن شهریار | هم آفتابی همی کرد بار
درشد از گنج زر برگرفت | زمین را چو خورشید در بر گرفت
به دیبای زرکش بپوشید خاک | پراگنده بر زر گهرهای پاک
شد از رود کوپال اسکندران | جهان را بشد آوری کران
پری در پری پای کوبان نغز | پری برده راه آن کنده مغز
پس ازان سپه راند با نای کوس | باهنگ و رنگ چو بان خروس
ز شیران غر بوان دم کاودم | پلنگان بیوان غرغا و دم
جهان در جهان مرگ کند آوران | نهان در سپه جوشن آوران
بجز در سپه راست پرسید | چو پرویز تاری شب اندر پدید

دران

ز شمدوش و جنبش گردون شکوه | همه کوه و دریا همه دشت کوه
جهر بگیدن سنگها زیر سم | ز هنجار هامون به پرورده چشم
زره در زره بیشه در نیزه مرد | دره در دره کوه در کوه گرد
به نیروی دیوان هنجار خوار | چنین رهنبشتان جم تاجدار
چو خور رسید در بیشه خاوران | شد اختر گرای اختر داوران
نگون کرد اورنگ چوپان خروس | چو اورنگ را طوس زرینه کوس
ازان پس به نیروی دارای کش | پناهنده کابل خدایان بترش
که اینک سر و طشت کز رای شاه | گرایان بجز زر دارای گاه
نیایش چو کردند شاه جهان | بخشنده کاین در پناه جهان
گشته چو دیدند از روی مهر | جهان که خدا را چو گلبرگ چهر
ستایش کنان پیش آن پاک جم | ز دیو زمانه کشاده دم
که ما را ز جادو و کیمیا | ز کاخ پدر راند و کاه نیا
به یک جنبش اسپش شاهنشهان | نباید بر کاخ و بر کاهشان
ز ماهنشاه شان کرد آهنگ جنگ | گرفتار شد در خم پالهنگ
به نیروی بخت جهان شهریار | جهان بر جهان پیش کردند تار
شهنشاه جمشید از خاوران | بری شاد و پیروز با داوران
سراسر همه مرز ایران گرفت | کنام پلنگان و شیران گرفت
بهنگام دی راند خسروی | ها زندان باده شیر
گهی کاخ آرا برنگ و بوی | جهان در جهان رنگ و بوی کاخ
چنان کز جهانه بچنگ | مغانی دران باده لعل رنگ

دو رود و دو کوبان و دو لشکران | شدی رهبران بر شرر و شوران
شکار افکنان که دریا و کوه | شدی آن شهنشاه در با شکوه
بکوه و بدریا پلنگ و نهنگ | هراسی بلشکر بد از گرانیده چنگ
بر آتش مهی دو چالاک و چیران | در آن جنگگاه جهان داوران
که از بر دو ع آمد نوندی بزار | شبانگه با خسرو روزگار
که از لشکر روس بسیار ازان | رسید ای خداوندگار کیان
سر آغاز بر گنجه راندند دوبار | کجا بهای شیرین فکندند شور
فرو سوختند از یکی شد هژیر | بزاری زن و مرد و برنا و پیر
کمر زآتش خنجر شهریار | زخاری که کشتند بسیند بار
شهنشه بکردار آذرگشب | برافروخت چهره برآمد بر اسب
بری راند از مرز مازندران | ز آهنگ از جنبش اختران
یکی جنگجو لشکر ساز مند | بیاورد برادر دو آزمند
ابا پور فرزانه عباس شاه | که از شاه زیبای دیهیم و گاه
سواران شمشیرزن سی هزار | همه نامور از در کارزار
روان کرد زآهنگ گردان روس | جهنگرد بهرام آوای کوس
چو برشد بکیوان غو کوس و نای | تو گفتی بجنبید کیهان ز جای
دو دریای آتش دو ابر سیاه | بهم جنگجوی و زهم کینه خواه
عقاب پرگزا فرازشان بر زدی | بدریا نهنگ پرش تن فرو زد دمی
هشادند یک بدیگر تیز چنگ | زمین داد در آسمان راه رنگ
ز شمشیر مردان کین چاک چاک | روان پر سحاب ز خاشاک و خاک

از یکی

ازینگونه در سالیان دراز | بهم داشتندی در جنگ باز
بس اسپهبدان اکز ایران و روس | نگون کرد این کینه آبنوس
ز شاهان کیهان بدرگاه شاه | چو جنگ اهرمن کینه خواه
بسی گنج راندند با ساز جنگ | که ای نامور خسرو تیز چنگ
بشاهان در پایه گرد کرد | تو از دستیار و تو از پا مرد
که دارد بد اندیش سالار روس | بیار روز بر کوته آبنوس
شهنشه درین سالیان کوفت کوس | زدو از تیغ آتش بدریای روس
بسی روسیان اسپهبدان نژاد | سزا را سزا کرد آونگ دار
چو آگه شد از پرو از پای جم | زدو آن اهرمن از در مهر دم
به پایان در کینه از بند مهر | ببستند زان در گشادند چهر
بیاری فرستادگان از دو سوی | چمان زی دو دارای پرخاشجوی
بسی شایگان گنج آراسته | بسی پایه در ساز با خواسته
که نادیده بشنیده آسمان | فزون تر ز پندار و پیش از گمان
کشیدند زی یکدگر کوه کوه | ازان کوه و دریا دو انبوه ستوه
نبشتند بس نامه در راز مهر | نهادند کین و گشادند چهر
دگر تاجداران ز هر مرز و بوم | ز هند و ز سند و ز چین و ز روم
ز تاج و ز باج و ز برگ و ز ساز | کشان سوی درگاه شه با نیاز
همه خسروان فراخ آستین | درین آستان بنده را پیش بین
به نیروی آن پادشاه جهان | شد ایران ویران پناه جهان

جهان نه جهاندار را زیردست | بجز چار فرمانده چیره دست
بفرمان آن چار ناچار در | نه پیچید زآهنگ آن چار سر
سرآغاز آن چار فرخنده داد | که در چنبرش شاه فرخ نهاد
دل و جانش بخرد پرداخت | بجز آن کو هنرش پیچ دیبا نبشت
بفرمان شه جنبش آسمان | ولی جنبش شه بفرمان آن
گرایان بداد است روشن دلش | تو گویی نه زداد است آب و گلش
ندانم ستایش بداد آورم | و یا بر شهنشاه راد آورم
بس از داد بر روی دشمن چیره شد | وزان روز دریا دکان تیره شد
زبند گران کرد گنجش رها | نماندش جز پاسبان اژدها
پراگنده بر هر پراگنده | خداوند از آن کرد هر بنده
هر آنچ از دهش رشته فرمان روی | شهنشه بفرمانش بسپرد پی
تو گویی دهش خواجه گنج اوست | خداوند دست گهر سنج اوست
گزیده دل شاه شکوی خویش | سپرده بشگن دهش بوی خویش
بسیم رای آرای بخشایشت | زفرمان پذیری در افزایشت
جهان ده جهان گر گنه کار مرد | بهنجار بخشایشش راه نورد
گنه گر بر از گنبد پیچ پیچ | چو بخشایشش در کرم از بسیچ
زماهی گرم آفرین بر بجا | نباشد سزاوار بخشنده شاه
ازین گفته ناسزاوار بیت | نه بخشایشش گر کرم قیم دست
زبان مرا باید چاک ازو | دهانم پر از خار و خاشاک ازو

چو شه کار فرمان بخشایش است | بران هرچه این چشمه دارایش است
چهارم دلیراست فرماندهش | که بر آفرینش زیزدان دهش
بدل اندرش بیگه آراسته | روان بداندیش ازان کاسته
گهی زان بکام نهنگ اندراست | گهی با پلنگان بچنگ اندراست
گهی بسپرد زان دم اژدها | نماند که گردد زچنگش رها
گهی بخت شاهان نگون آورد | زبال خداوند خون آورد
ستاره بشمشیر سوزد ازان | زمانه بخنجر فروزد ازان
گر از چرخ کوه بلا ریزدی | گر از خاک نر اژدها خیزدی
بنیروی آن کو هر پا بپرد | زهستی بروشان بگور رشک کرد
چو این بیشه پرداخت از بدسگال | براورنگ دانش برافراخت بال
بناهای آباد در این خراب | بفرمانش بر شد به نیلی سراب
بهر بوم و برش سرای خدای | برافراخت در این سپنجی سرای
بیاراستش آن در سرای درنگ | خداوند دریافت با بوی و رنگ
زستش سوی بنجار هر شهر و ده | برآورد خانها که بر جان نزه
همه رهروان ز اسپا هنگرف | بگرما و سرما و باران و برف
بسی خسروی باغ آراسته | بسی گسروی کاخ ازان خواسته
بهر باغ ازان خسرو خسروان | زهر سو روانبخش آید روان
شد از شرم خون چشمه زندگی | فرو ریخت از چشم پاینده گی
بهر جای کان لشکر آرا شدی | گهر خیز از و خاک و خارا شدی
بهر راغ کان شاه لشکر کشید | گیا زیبی کاخ زان سرکشید

از آن ابر بارنده هر خاربن / در آن گشت آرزم گلنار بن
ز بازارگانان هر خواسته / چو سقلاب و چین بسته آراسته
ز نقشش سوی مای بنگ زنگ و دهی / بباغ آوران زان ستاره گهی
یکی ره بهنگام خرم بهار / چو خرم بهاری جهان شهریار
نگارافگنان شان دو دروشن دون / گرایید آن زاد سرو و نوان
سوی تنگ داشی که جای گذشت / در آن نغل فردوس آتش گذشت
در آن تنگ دلکش یکی زنده رود / گشا ز نیل جیحون سپاس و درود
گرایان خروشش گوارنده آب / ازان رود در جنبش آفتاب
هم آب روانبخش ازان مرغزار / نهان گشت در ژرف دریای قار
خرامیدن کبک و آهو بره / در آزاده و آذر کوه و دره
گره بینی از شاخ آهو فری / چو ز انگشت زنگی تب انگشتری
خرامیدن کبکها دیده دام / چو از ناز سیمین بران در خرام
کفل گاه گورانش در شنباب / چنان کز دل شیر روز آفتاب
گردی بشاخ گوزنانش بار / بشاخ درختان چو گاه بهار
چهل پاک پور همایون گهر / گشان پایه از ماه و خورشید بر
ز گرد پی رخشش شه فر تاج / بزنهای زرین ستونهای عاج
همه باستان و کمان و کمند / همه اژدها اوژن و شیر بند
همه تاجدار و همه تاجبخش / همه ابر کین را اژدها کدرخش
همه پاک موسی دریا گذار / همه ژرف دریای فرعون خوار
بویژه جوانبخت عباس شاه / گزین خداوند دیهیم و گاه

بزرگ

بزرگ آفرینش ز جان آفرین / که بر پاک جانش ز آن آفرین
بباغ بزرگی یکی راد سرو / ببر وشش آل آفرینش تذرو
پلنگی اندرون شرزه شیر ژیان / گنام همایونش گاه کیان
هم سیمرغ یکی باز پولاد چنگ / که چنگش ز خون شهان لعل رنگ
همی بپرد کام ز اژدها / گرانمایه جانرا نداند بها
بفرمان دارای آزادگان / بفرمان دهی تا ز آبادگان
بایران زره رودس اسب تنگ / بناورد رودسی گوان تیز چنگ
درآمد درین سالیان در نبرد / چه سرها که از هر نیان زود گرد
دگر داد دولتشه نامجوی / به شیوار لشکرکش و کامجوی
کش آغاز در پارس بر جای خویش / نشاند آن جهان داور پاک کیش
یکی شد آتش سپیدان جنگ / چو شیر ژیان جنگ را تیز چنگ
ستاره هراسان چو پرسرکشش / زمانه به بیم اندر از خنجرش
به رو برز آگند و زور بند / سپهر یازنده زان پوزبند
چو یازان یکی چون هجبر سام را / دل از بیم او چاک بهرام را
ز دادار اهنجار روشن نشست / ملبند اختر رو بیان کرده پست
با هوازوا لوند کرمانشهان / بفرمان دهی آن مهین جهان
دگر زد محمد قلی شاه راد / بها زند ران در بر آر استاد
یکی نامور کدخدای بزرگ / سمبرده زد کاز دندان گرگ
سخندان و دانا و باداد و دین / توانا و آگاه با مهر و کین
زایران ره تنگ جیشان تور / به بستا و گز چشم بد باد دور

پس از آن محمد ولی شاه نیو / نجا و خداوندی کیهان خدیو
یکی پهلوانی پر از خسرو نژاد / هشیوار و فرخنده و پاک‌زاد
مجسطی سرا پس نگر پیش کوی / بچوگان ربایش ستاره چو گوی
یکی اهرمن‌سوز جبریل ساز / بدان جا کمند از دو بازن دلنواز
ز کابل خدایان توران بران / بشمشیر تر او گرز گران
سر افکند وش سود از خشم و کین / که بادش به وشی روان آفرین
دگر زاده سروی به پر و به پای / ز خسرو به نام سوم پیشوای
رخشنده قبا پر ز بیرون ستاخ / دهش لشکر انگیز ایران و کاخ
یکی پرنیان پوشش بالای سرو / بچنگش گنج پرداز شاهی تذرو
ز دارا برجسته آن کی نژاد / بفرمان روانی ز فرهنگ و داد
همه پارس از داد آباد کرد / دل پیر و برنا ز خود شاد کرد
ره تازیان بست از مرز جم / بسالار در عیب بگسست دم
پس از او حسن شاه سالار ری / که بر جای عباس شه داشت پی
بفرمان دارای کیهان بفر / عراق و لفز و زر داد و گر
علی شه که عباس شه را بمال / دو فرخنده چهر دو یازنده یال
دو پیکان یک چار پر تیر در / کش آمد ز سیمرغ پیکان پر
ز هر دو ستنده به کینش / بکینش جهاندار فرخ منش
حسن شاه با وی بر آمد ز را / بیک جو دو دریای هیجا ورا
به پایان یک جنبش چشم که / شد آن مهر و خاور شد این ماه گه
در آن آن ره جنگ و کین ساز کرد / در آیین این هر دو داد و دین باز کرد

ازان دشت خاور چو دریای چون / ازین پهنهٔ ری زمی لاله گون
ازان آسمانها ز جا نابرنگ / ازین اخگرها بوی و برنگ
ازان مرز در چنبر اژدها / ازین گنج از بند چنبر رها
باندیش را آن با تش سرشت / نکوخواه را این بر از رنج فرو هشت
که مرزی چنان و زمینی چنین / چنان و چنین باید از آن و این
چو در دشت کین چیره دستی بهشت / چو در باغ گل گل پرستی بهشت
برزم اندرون رنج باید کشید / به بزم اندرون گنج باید کشید
نه چون شه که رزم ورا آتش است / به بزم اندرون آب آتش کش است
چل و پنج فرزندش از پشت پاک / همه تا جداران این آب و خاک
همه زاده پرورده شهریار / همه رادی ازادی پرورد کار
همه گنج را تنگ چنبر شکن / همه رنج را کوه آهن شکن
همه نیزه پهلو را ستان / همه پیکر خسروی را روان
همه بخت را تکیه گاه مهین / همه تخت را پادشاه مهین
همه پر و پیکان ستیز قضا / همه چنگ و دندان شیر خدا
همه جنبش آسمان مهی / همه آسمان جهان مهی
همه موج دریای آهنگ و جنگ / همه اوج گردون فرهنگ و ننگ
همه کین نکال و همه مهربان / همه آتش فروز و هم آتش نشان
همه زاده پرورده بهزاد بخت / همه زیور زین و زیبای تخت
همه پنجه چنگ را شرزه شیر / همه رخنه ملک را رخنه گیر
همه چشمه زندگی را زاب / همه خاور داور آفتاب

همه سنگ آرای این بارگاه / همه کارفرمای این کارگاه
شهنشاه آموزگار همه / از آن فر و فرهنگ یار همه
از آن هفت شه را همه دو بنام / که بر هفت کشور سپردند کام
جمشید ز ایران ره بنگال / کشیدند در پشت شیران دوال
از آنان که فرمانده کشورند / ز نقشش سوی فرماندهی اندرند
نه اندم اگر نام آن جاوران / سزد گر بخشنده نام آوران
شهنشاهنامه بکام همه / به پیرایه اندر ز نام همه
از این در نگارم شه دین گرو / که این نامه کم بود شاهان فرخ
دران نغز ایوان به هر نگار / نبشتند شان نام بر یادگار
نفرمود دارا که خارا درن / نه خارا دران بلکه خارا خورن
همه خاره فرسای و پولاد چنگ / ز پولادشان پرنیان خاره رنگ
که ایوانه از خاره کیوان نگار / دران کوه خارا کشند آشکار
نگاه سپندار و دستکام تر / دران راغ دلکش چو نخچیر گیر
ز خاور چو خورشید سر بر کشد / بنخچیرگه شاه لشکر کشد
بایوان سپه را خرامد چو باد / ز هامون بایوان جهد تیز شاه
ز دارا نگار ار ز داور کشند / شد ایما که با فر جان آفرین
نگاری نگار ار ز دار کشند / روان در پی سنگ خارا کشند
شد آن نغز ایوان کیوان گرای / همایون ز تمثال کیهان خدای
وز آن کوه آن پاک نور آشکار / که بر موسی از کوه طور آشکار
در آمد دران کوه آن آفتاب / فروزش بکوه رشید اندر تاب

بفرمود نیز از در فر و هنگ / که خارا خراشان زرینه چنگ
ز عباس شاه و همالان وی / که از پشت پاک جهاندار کی
گر و شنه نگاری کنند / بایوان هشت و چهاری کنند
بر هر نگاری نگارند نام / پژوهنده کاز ابرازند کام
کشان نام در روزگار دراز / سراید ز آغاز و انجام راز
ز فرمان آن شاه جبریل دم / شد ایوان نقش از دم ایوان جم
سراسر پر آذین زین سند / ز هر سو گوزن افگند و شیر بند
نو کوه غریوید ز شیر و گور / از آن شیر زوران گرایان بجور
نگار گوزنان و شیران سنگ / بهم در فتاده بشاخ و بچنگ
نه خشم و نه کین و نه جان و نه دل / ز خشم و ز کین سنگ دل جان گسل
بهر سو نگار افکنان دمان / کمین در کمین و کمان در کمان
رده بر رده ز آسمانش کلنگ / نگون کرده بازان پولاد چنگ
ز تیهوی دشتی و کبک دری / نگار رده در دشت نقش فری
دران نغز ایوان دران کهسار / بهار و بهشت از جهان شهریار
بزد دستش خایان و نگارش چنین / بایوان جهان در جهان داد دین
ز داد و ز دین تا خداوند بود / جهاندار در پادشاهی بود
بتا شد نقش این نوای شگرف / اگر هوشمندی ببین پیش ژرف

سکندر با هنگ پاینده که / گرایان سوی چشمه زنده که
حکیمی بد و گفت آموزگار / که ای نامور خسرو روزگار

بجستی گرت راه ای آرمش — ز دارا مشت ارز و دارش شت
جهان خود چو ناپایدارست و پنج — ازین در چه داری روان ارنج
پی چشمه زندگی چیست خیز — چو آید بدین ژرف دریا فرو
سپارد رهی را خداوند ری — که گلکش جاوید بخشد خدای
سکندر ز رز روی نکو شو بوی — ببخشان چه ره تا گذاریم بچ
بدو خواند آموزگار آفرین — که آن ره ره داد و هنجار دین
شاهی ترا او دربند که — متبر شود ملک پاینده که
گر قسم چو ابرین اندر جهان — هستی نپاید شی جاودان
همه شیوه ناپسند آورد — همه کار نا سودمند آورد
در آمد مرا زین پرده پیچ پیچ — ز هستی نماند نشان هیچ هیچ
بسی از باد پیمای سبز باغ — فر و مهر و این روشنان اخگر
ازین آفرینش فرود و فراز — نه جز آفریننده بی نیاز
چو فرخنده زیبا چه آشفته زشت — چه سوزنده آتش چه خرم بهشت
همه درگذشتند شان جهان — که از نام هستی نماند نشان
دگر باره دادار شان داد را — همان خاک و آب آتش و باد را
برانگیزد و نامه کارشان — بکف مهر پاداش کردارشان
شب و روز مهر و بش کیفر دهد — بدان تخم افشانده شان بهره ور
مر آن شه که آراسته دین و داد — شاهی کند جانش جاوید شاد
بکلی که آرزا نباشد زوال — بپاید بجاوید با فر و فال
کنون در سپنجی جهان سترگ — جهاندار فتحعلی شاه ترک

تو درویش بیچاره بین سود داد که جانش بپاینده گی باد شاد

فرمان جهان مطاع خسرو — آویزه گوش خسرو تو
کای نو گل گلبن شهنشاه — ای زیب کنار زیور گاه
ای پرتو آفتاب شاهی — ای سایه تو بهار و ماهی
ای گرد درت جناب مهد — ای خورشید تو ذیابه شهد
ای مهر نهان بنوشخندت — ای مهر در آتش از سپندت
ای خور در بزرگ آفرینش — ای در خور وی جهان بینش
ای پرتو مهر شهریاری — ای مهر سپهر تاجداری
ای روی توام شکفته گلشن — در تیره شبم چراغ روشن
ای نو خلفی خلیفه زاده — ای زیور افسر و وساده
ای روی تو شرم ماه عالم — ای دانش جان شاه عالم
ای جان بتن تو شاد و خندان — ای جان ز تو زنده چون تن از جان
خوردی ز دوای کبریایت — پیرایه دلش از عنایت
بر خاک درت که آسمان فر — هفت اختر و نه سپهر را سر
گردون کمر از مجره بسته — بر عهد تو منطقه نشسته
تاج جم و تخت کی نهاده — از این سان شان نوید داده
کای تاج بابل کاینگان جم — کانم ز قضا مدو مسلم
وی تخت نیاز گاه آن کی — کت سر بفلک رساند از پی
امروز تو زد و من سر آمد — خورشید مراد من بر آمد
زاده آنکه سزای تاج و تخت — خود راست و لی بزرگ بخت

سلطان احمد بنام نامی / کش چرخ نبارش از غلامی
سال دو سه در شمار کامم / باشید که شاد در خرامم
اینک تن او بگو برین مهد / بار زین زین ولیک هم عهد
زان دوره چند گرد گردم / بر این مهد او نوردم
گرچه بکنار دایه اش تن / لیکن نبر بر سایه افکن
در مهد جلاجلش نوا سنج / گنجور بژده بر در گنج
کای گنج ز رنج صبر رستی / قفل در آرزو شکستی
سالی دو ده پیش فی اسیری / در گنج خراب گوشه گیری
زان بعد مسافر جهانی / جان دار و بی رنج کامیابی
وستی که کنون بدین جلاجل / تنگ آمده تا گشایدت دل
تا چند به بند اژدها خوار / موران پرندش اژدها خوار
زین مار سیه رهانت جان / بر به ز نور زیب تاج سلطان
زرت بصبا چو برفشاند / از گنج صبا گهر ستاند
آن پیر بدان جوان چالاک / بس گنج دهد ز گوهر پاک
زین مشت جواهرت که فاذ / یا بلبس گنج جاودانی
کان گوهر گنج ز عرش است / گوهر نش ابر تیره فرش است
گرد ولش چنین ستایش آرا / با فر و کاه و کان و دریا
خسرو زین ستایش پاسخ آور / در این منشور ز درج پرور
کای فرزند خجسته چهرم / بر چهر تو آفتاب مهرم
چران چو آفتاب سحرها / ای جان مرا لقات در با

آن

آن نامه که در اجازت جنگ / آزرم ده نگار ارژنگ
آراستی ای ستاره بخت / ای بخت تو را بر آسمان رخت
دیدم بحری پر از جواهر / هر گوهر آن چو مهر باهر
چون نامه نامی تو خواندم / گوهر به نثار آن فشاندم
از گوهر آن لب گهر سنج / دریا دریا گنج در گنج
نالی که در آن سلاح انگیز / بر نامه آذر آور تیز
آن خط سبز شبه گون / بر دفترها پی آب حیوان
در لفظ کهن معانی نو / تابنده چو آفتاب پرتو
بس نقطه مشک گون بگاو / چون خال سیه بچهره حور
بر چهره صفحه زیب داده / بس دل بفسون فریب داده
یا از در خویشتن نمانی / یا از پی شاه خانه
از زنگ هزار لعبت سنگ / بر دشت خطا گرفته آهنگ
در آن خط روح بخش دلکش / کان آمده دود و عشق آتش
دستوری خواستی بناورد / کز دشمن شه بر آوری گرد
آتش بنهادشان فروزی / بنیاد وجودشان بسوزی
از بال ملوک خون فشاند / از دریا خون فزون فشاند
بر تاج گهر گزین کنی خود / از دود دهانشان بر آوری دود
دریا دریا ز خون بخواه / از خاک بری لطارم ماه
از تیغ کنی ستاره روم / بر قیصر روم و بر دو میان بوم
لشکر رانی بزر بغداد / آری خاکش جنبه باد

هم دجله کنی چو ژرف دریا / از خون وزن چو کوه صحرا
بر رومی روم زآب صمصام / خون ریز کنی دو چشم بهرام
از جسم ملوکشان بکامه / آری در و دشت خانه خانه
آشوب کنی به پرده‌گیشان / از پرده کشی به برده‌گیشان
زآن غالشان روزکار کین توز / کردی ز حسام آتش افروز
سوزی تو خشک بوم و برشان / زلزال آری بیام و درشان
کین توزی خاک خورد کارا / سوزی استخوان مرد کارا
وز کوره استخوانشان خاک / تا خاک آری ز لوثشان پاک
اندر کوره‌های دیرین / از خشم فروزی آتش کین
وز باره قد حسام ترا / دود انگیزی ز ژرف دریا
کوه و بر و بوشان بگو یال / آری کوه زان شوی یم اغال
از تیغ ز خون نمای قیصر / مرد افکنش آوری تر
قصر قیصر خراب آری / پرتو که آفتاب آری
از آتش خشم خاک وابش / آری عرق و کنی سرابش
بریان ز تو ماهیان در آبش / گریان ز تو آسمان بحر اتش
ای فرزند سروده گوهر / ای منظو جخته منظر
تیغ تو زنای قیصر روم / این فخر کجا سزای انجوم
شمشیر تو آفتاب سوز است / تیر تو فراسیاب سوز است
زنگی بچه گان استانت / هندو کهران پاسبانت
از قیصر روم تنگ دارند / در حوزه زنش درنگ دارند

جمشید

جمشید اگر زاهم آهنگ / بر شیشهٔ آسمان زند سنگ
با پرویز ار چه تو در کین / پرکالهش دهد به پروین
افریدون گر فر تو سپند / بر شاه سپند کی گزیند
میدان زمانه بر تو تنگ است / مرغابه نه در خور نهنگ است
خوردی تو و لی بچشم بینش / عنبر بهای آفرینش
شه بر تو چه سان سپند این تنگ / کاری با چنین خان جنگ
چون رای تو یافت شه بکار بزرز / گشت آتش خشم خسروی تیز
بر بخت تو شیرهای جنگی / چون کوه بدشت کین درنگی
در بحر نهنگ اژدها خوار / در کوه پلنگ مرد اوبار
در جوشن چرخ فتنه انگیز / بر توسن روزگار خونریز
در آهن شان تن آتش افروز / در کمن شان اسل اهرمن سوز
در بزم ستاره بیافی / در رزم بلای آسمانی
گروهه اژدهای گردون / شمشیر نهنگ قلزم خون
بر پشت پرنده دیوشان جای / در کام درنده شیرشان پای
تن شان بزین ستون رزین / جان شان در تن حمایل آزین
بر روی بر و دوشان بر آژنگ / با مرگ روان شان هم آهنگ
بر باره تیز تگ نشسته / بر جنبش چرخ راه بسته
در آهن ورودی فوج در فوج / هامون همه بحر آهنین موج
از چار جهت بکین چنین جنبش / زایمای تو زاندم آسمان طیش
از جنبش آن گروه انبوه / در پهنه دشت و کوه به کوه

از بارهٔ سنابک بور — چون قلزم پر چشمه بور
هنجار حوزان دشت پمای — باسند اعنای خاره فرسای
در دشت فراخ و دره تنگ — شد سنگ چو خاک و خاک چون سنگ
بی از در پای مرد اغال — جال همه خواب گاه اجال
برد یوان دها ز زندان — خاره فرسای بکار سندان
عاشق یگیر به سرفشانه — چون دست ملک بزرفشانه
در زهراب پرنگ جانوز — دریا دریا شرنگ جانوز
بر شیشهٔ آسمان نشان سنگ — بر صیقل افتاب شان زنگ
در چشم ستاره را همه خواب — در گوش زمانه را همه تاب
هم سر هنگ قفای مطشان — هم سر که حوادث جان
ریگو نه بس آسمان کین توز — دل مجمر آتشی جان سوز
بس اژدرهای مردم اوبار — بس اهرمنان اژدها خوار
زانان همه خورد خاک گشته — از خودشان هلاک گشته
در آهن و روی تن نهفته — خر سفت کوان بکین نفته
بس کشور را خراب کرده — بس دریا را سراب کرده
بر دست برادت سپردم — گرد هش پلنگ بودم
دارا که نوزا معین همالت — در کینه سپهر مردمالت
افراخت درفش کاویانه — تن زیور جوشن کیانه
در راه ملوک روم خنجک — بر بخت شهان چین فرهنگ
از گرد سپاه آن جهانگیر — شد چشمه هور قلزم قیر

بتن

شمشیر ملک که ذوالفقار است — آن آتش و هر که بت غارت
ابنگ کرم بدست چنگش — دریا و بار چون نهنگش
هر سوی بغارت دلیران — هرای جگر درش چو شیران
بر لب کف و کف کفابت انگیز — تا آتش جنگ آورد تیز
چند اگر از زمانه شدی — باید اگر از ستاره گندی
در خونریز زمانه اش جنگ — بر قندیل ستاره اش سنگ
در دشت کمان آتش انگیز — دریا دریاش آتش تیز
دریاری ملت پیمبر — عمراده ذوالفقار حیدر
بر بخت تو کین صفدرانرا — شد بازوی حیدری مرانرا
بر مردانگی ز کرده راندم — بر خونریز آستین فشاندم
بس دود ز دودمان برون — بر طارم دود کوان شد از ان
آغالش رستخیز دیدند — زی آتش دیرپا جهیدند
مرد و زن را نواد کشتند — مر آتش را زبانه کشتند
خربنده لشکر شهنشاه — و قیصر را بصدر خرگاه
تنگ قیصر روم اراد چو برده — بند وی در سرای پرده
بنهاد و اود تن برزکان — صد ساله خورش بخوان کرکان
هم کرد ز آتش شبه رنگ — از نار ریجان نه آسمان تنگ

